

วารสารสังคมศาสตร์และ มานุษยวิทยาเชิงพุทธ Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology

P-ISSN : 2651-1630 ปี6 ฉบับที่ 7 (กรกฎาคม 2564)

E-ISSN : 2672-9040 Vol.6 No.7 (July 2021)

❁ วัตถุประสงค์

วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ เป็นวารสารวิชาการของ วัดวังตะวันตก อำเภอเมืองจังหวัดนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษา ค้นคว้าและเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์และ นักศึกษา ในมิติเพื่อสนับสนุนการศึกษา การสอน การวิจัยในมหาวิทยาลัยสงฆ์รวมถึงคณะสงฆ์ ไทย โดยเน้นสาขาวิชาพุทธศาสนา บริหารการศึกษา การพัฒนาชุมชน การพัฒนาสังคม รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ ภาษาศาสตร์ การศึกษาเชิงประยุกต์ รวมถึงสหวิทยาการอื่น ๆ

บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed) เปิดรับบทความทั้ง ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอก วัด ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือ บทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร อย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตาม หลักเกณฑ์ของวารสาร

ทัศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียน บทความนั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของ กองบรรณาธิการ ทั้งนี้กองบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา

วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ มีกำหนดออกเผยแพร่ปีละ 12 ฉบับ (รายเดือน)*

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม ฉบับที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์ ฉบับที่ 3 เดือนมีนาคม
ฉบับที่ 4 เดือนเมษายน ฉบับที่ 5 เดือนพฤษภาคม ฉบับที่ 6 เดือนมิถุนายน
ฉบับที่ 7 เดือนกรกฎาคม ฉบับที่ 8 เดือนสิงหาคม ฉบับที่ 9 เดือนกันยายน
ฉบับที่ 10 เดือนตุลาคม ฉบับที่ 11 เดือนพฤศจิกายน ฉบับที่ 12 เดือนธันวาคม

❁ เจ้าของ

วัดวังตะวันตก

1343/5 ถนนราชดำเนิน ตำบลคลัง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

โทร. 061-5262919 โทรสาร. 075-340-042 E-mail : suriya.sur@mcu.ac.th

❁ ที่ปรึกษา

พระพรหมบัณฑิต, ศ., ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระเทพวัชรบัณฑิต, ศ., ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระเทพปัญญาสุธี

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

พระครูพรหมเขตคณารักษ์, ดร.

เจ้าอาวาสวัดวังตะวันตก โรงเรียนพระปริยัติธรรมสามัญวัดสระเรียง

❁ บรรณาธิการบริหาร

พระครูวินัยธรสุริยา สุริโย(คงคาไหว), ดร.

วัดวังตะวันตก มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

❁ หัวหน้ากองบรรณาธิการ

นางสาวปุณญาดา จงละเอียด

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

กองบรรณาธิการ

พระครูอรุณสุตาลังการ, รศ., ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

พระครูสิริธรรมาภีรต, ผศ., ดร.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสไกรราช

ศาสตราจารย์ ดร. ครองชัย หัตถา

มหาวิทยาลัยทักษิณ

รองศาสตราจารย์ ดร. ประเวศ อินทองปาน

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร. สืบพงษ์ ธรรมชาติ

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

รองศาสตราจารย์ ดร. กันตภณ หนูทองแก้ว

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสไกรราช

รองศาสตราจารย์ ดร. สมบูรณ์ บุญโท

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

รองศาสตราจารย์ พัน ดอกบัว

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นิพนธ์ ทิพย์ศรีนิมิต

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วาสนา แก้วหล้า

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ณิชภาพรรณ คูวิเศษแสง

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธนิศร ยืนยง

มหาวิทยาลัยปทุมธานี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พอใจ สิงหนตร

มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

ดร. มะลิวัลย์ โยธารักษ์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ดร. อีระพงษ์ สมเขาใหญ่

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ดร. สิทธิโชค ปาณะศรี

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ดร. พีระศิลป์ บุญทอง

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ดร. มุกตาวรรณ พลเดช

วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้

ดร. จิตติมา ดำรงวัฒนะ

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

ดร.ประนอม การชนะนันท์

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

ดร. อุทัย เอกสะพัง

มหาวิทยาลัยทักษิณ

❁ ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ

พระมหาอนุชิต อนนตเมธี

วัดหน้าพระบรมธาตุ

พระณัฐพงษ์ ญาณเมธี

วัดศาลามีชัย

นายศักดิ์ดา หารเทศ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

นายอภิรักษ์ คำหารพล

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

นายธีรวัฒน์ ทองบุญชู

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

❁ ฝ่ายประสานงานและจัดการ

พระสาโรจน์ ธมมสโร

วัดสนธิ์ (นาสน)

พระบุญญฤทธิ์ ภาทพจารย์

วัดสนธิ์ (นาสน)

นางสาวทิพย์วรรณ จันทรา

❁ ฝ่ายกฎหมาย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ฉัตรมาศ วิเศษสินธุ์

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

❁ ออกแบบปก

นายวินัย ธีระพิบูลย์วัฒนา

❁ จัดรูปเล่ม

พระณัฐพงษ์ สิริสุวณโณ

วัดสนธิ์ (นาสน)

❁ พิมพ์ที่

หจก. กรีนโซน อินเตอร์ 2001

155/2 ถนนปากนคร ตำบลท่าซัก อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

โทรศัพท์. 075-466-031, Fax : 075-446-676

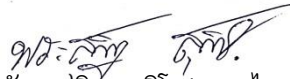
บทบรรณาธิการ

วารสารฉบับนี้เป็นฉบับที่ 7 ประจำปีพุทธศักราช 2564 บทความที่ได้รับการคัดเลือกให้เผยแพร่ในวารสารฉบับนี้ เนื้อหาสาระของบทความยังคงเนื้อหาสาระที่หลากหลายเช่นเคย จำนวนบทความทั้งหมด จำนวน 32 เรื่อง ซึ่งประกอบด้วย บทความวิชาการ จำนวน 1 เรื่อง และบทความวิจัย จำนวน 31 เรื่อง ปัจจุบันวารสารก้าวเข้าสู่ปีที่ 6 ของการปรับปรุงรูปแบบและประเด็นหลักเพื่อเป็นไปตามเกณฑ์การประเมินคุณภาพวารสารในฐานข้อมูล TCI เพื่อรองรับการประเมินจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index-TCI) และเพื่อให้คุณภาพของบทความเป็นไปตามเงื่อนไข และกติกาสากล จึงเปิดโอกาสให้นักวิชาการ นักวิจัยและนักศึกษาระดับบัณฑิต ได้เผยแพร่บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัย ซึ่งกองบรรณาธิการได้ดำเนินการตามกระบวนการเชิงหลักการเผยแพร่บทความตามเกณฑ์สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษาทุกประการ

กองบรรณาธิการวารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ ขอขอบคุณท่านผู้เขียน ท่านสมาชิกและท่านผู้อ่านที่ให้ความสนใจและไว้วางใจวารสารของเราเป็นอย่างดีตลอดมาและหวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความที่ได้เลือกสรรมาตีพิมพ์มีประโยชน์ต่อผู้อ่านทุกท่าน บรรณาธิการขอขอบพระคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ให้ความกรุณาอ่านและแนะนำการปรับแก้บทความวิจัยให้มีคุณภาพทางวิชาการยิ่งขึ้น

สุดท้ายนี้กองบรรณาธิการหวังอย่างยิ่งว่าเนื้อหาในวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านบ้างตามสมควร หากผู้อ่านจะมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น กองบรรณาธิการขอน้อมรับไว้ด้วยความยินดียิ่ง

พระครูวินัยธรสุริยา สุริโย(คงคาไหว), ดร.

บรรณาธิการ

บรรณาธิการ

(ก)

บทบรรณาธิการ

(จ)

การบริหารจัดการการเรียนรู้สะเต็มศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 1

THE ADMINISTRATION OF STEM EDUCATION IN SECONDARY SCHOOL OF SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 4

อัญชลี เกตุบำรุง

กระบวนการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดขั้นสูงในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยรูปแบบ NSW Model 18

INSTRUCTIONAL PARADIGM TO PROMOTE TWENTY FIRST-CENTURY HIGHER ORDER THINKING SKILLS OF GRADE 9 STUDENTS BY NSW MODEL

ปรัชญา ธงพานิช

รูปแบบการพัฒนาครูโรงเรียนเอกชนในด้านการสื่อสารภาษาอังกฤษ โดยการทำงานเป็นฐานร่วมกับวงจรคุณภาพ PDCA 33

A MODEL FOR WORK-BASED DEVELOPMENT OF PRIVATE SCHOOL TEACHERS' ENGLISH COMMUNICATION IN CONJUNCTION WITH PDCA CYCLE

ชญาดา กวินกมลโรจน์

ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการบริหารจัดการสมรรถนะของบุคลากร เพื่อความเป็นเลิศในการปฏิบัติงานและประสิทธิผล ของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล 49

A CAUSAL RELATIONSHIP OF THE BEST COMPETENCY MANAGEMENT PRACTICES FOR EXCELLENT PERFORMANCE AND EFFECTIVENESS OF SUB-DISTRICT HEALTH PROMOTING HOSPITALS

สุธีศักดิ์ ภูษิตากรณ์, ประภาเพ็ญ สุวรรณ และสุรีย์ จันทรมาลี

สารบัญ (ต่อ)

การอนุรักษ์ภูมิทัศน์ทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมจากผลกระทบน้ำป่าไหลหลากน้ำท่วมฉับพลันและดินถล่มในพื้นที่ลุ่มน้ำย่อยแควใหญ่ตอนล่างจังหวัดกาญจนบุรี	64
THE PRESERVATION OF HISTORICAL AND CULTURAL LANDSCAPES FROM THE EFFECTS OF FLASH FLOOD AND LANDSLIDE IN THE AREA OF SUB - BASIN OF LOWER KWAIYAI, KANCHANABURI PROVINCE	
นิพนธ์ โชะเฮง, ณัฐพงศ์ บุญเหลือ, ทิพรรัตน์ บุปผะศิริ, ศักกฤทธิ ศิลาฉาย และ มาริสา แก้วสุวรรณ	
สังคมไร้เงินสด: จากเศรษฐกิจแบบใช้เงินสดสู่เศรษฐกิจแบบไร้เงินสดในประเทศไทย	83
CASHLESS SOCIETY FROM CASH - BASED TO CASHLESS ECONOMY IN THAILAND	
เจษฎา ศรีเพชร และมนตรี โสคติยานุรักษ์	
การพัฒนาาระบบการส่งเสริมการผลิตอ้อยเพื่อคุณภาพอุปสงค์อุปทานน้ำตาลทรายของประเทศไทย	99
AN EXTENSION SYSTEM DEVELOPMENT OF SUGARCANE PRODUCTION FOR SUGAR EQUILIBRIUM SYPPPLY AND DEMAND OF THAILAND	
ธวัช หะหมาน, สุนันท์ สีสังข์, อนุชา ภูริพันธุ์ภิญโญ และทิวา พาโคกหม	
การรักเพื่อนบ้านในพระคัมภีร์ภาคพันธสัญญาใหม่ตามทรรศนะปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง	115
THE TEACHINGS OF LOVE FOR YOUR NEIGHBOR IN THE NEW TESTAMENT SCRIPTURE ACCORDING TO THE MODERATE POSTMODERN PHILOSOPHY: AN ANALYTIC, APPRECIATIVE AND APPLICATIVE STUDY	
ศาสวัต มูลสถาน, กীরติ บุญเจือ และรวีช ดาแก้ว	
รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำด้านดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนในเครือมูลนิธิคณะเซนต์คาเบรียลแห่งประเทศไทย	129
DIGITAL LEADERSHIP DEVELOPMENT MODEL FOR SCHOOL ADMINISTRATORS OF SAINT GABRIEL' FOUNDATION IN THAILAND	
กัญญารัตน์ สุขแสน และประทุมทอง ไตรรัตน์	

สารบัญ (ต่อ)

- แนวทางพัฒนาภาวะผู้นำของครูในอนาคตที่เสริมสร้างคุณลักษณะของ
นักเรียนตามแนวคิดความเป็นพลเมืองโลกที่สร้างคุณค่าความเป็นมนุษย์:
กรณีศึกษาครูนิสิตจุฬาฯ** 147

APPROACHES TO DEVELOPING FUTURE TEACHER LEADERSHIP
ENHANCING STUDENTS' CHARACTERISTICS BASED ON THE HUMAN
VALUE CREATING GLOBAL CITIZENSHIP CONCEPT: A CASE STUDY
OF CHULALONGKORN UNIVERSITY STUDENT TEACHERS

นันทรัตน์ เจริญกุล

- รูปแบบการจัดการเกษตรผสมผสานเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนในลุ่มน้ำปากพนัง
จังหวัดนครศรีธรรมราช** 164

INTEGRATED AGRICULTURE MANAGEMENT MODEL FOR SUSTAINABLE
DEVELOPMENT IN THE PAK PANANG RIVER BASIN, NAKON SI THAMMARAT

วิกรม คำด้วงโรม, นวสินท์ วงศ์ประสิทธิ์ และจำเนียร จวงตระกูล

- การพัฒนาสื่อนวัตกรรมเพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนา
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิสู่ความเป็นมหาวิทยาลัยสีเขียว** 183

THE DEVELOPMENT OF INNOVATIVE MEDIA TO STRENGTHEN
PARTICIPATION IN THE DEVELOPMENT OF RAJAMANGALA UNIVERSITY OF
TECHNOLOGY SUVARNABHUMI TO BE A GREEN UNIVERSITY

สมพงษ์ เกศานุช, จิตาภา เร่งมีศรีสุข, ปริณุต ไชยนิชัย, ชนิตาภา กระแจะ
จันทร์ และฐานะมนตร์ กลิ่นจันทร์แดง

- การพัฒนาแนวทางการแก้ปัญหาขยะอิเล็กทรอนิกส์: กรณีศึกษา ตำบลโคก
สะอาด อำเภอห้วยชัย จังหวัดกาฬสินธุ์** 198

DEVELOPING THE RESOLUTIONS FOR THE ELECTRONIC WASTE
PROBLEM: A CASE STUDY OF KHOK SA-AD, KHONG CHAI, KALASIN

สุภาพร พิมล และวิชณ สุमितสุวรรณค์

- เปิดประตูอาหารท้องถิ่น “เต้าคั่ว” สู่การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสร้างสรรค์
จังหวัดสงขลา** 209

THE GATEWAY FOR THE SOUTHERN THAI DISH “TAO-KUA”: THROUGH
THE CREATIVE CULTURAL TOURISM IN SONGKHLA PROVINCE

จินาพร สังข์ทอง, พรพันธุ์ เขมคุณาศัย, ณัฐพงศ์ จิตรนิรัตน์ และพรไทย
ศิริสาธิตกิจ

สารบัญ (ต่อ)

สมรรถนะส่วนบุคคลด้านการตลาดของเอเย่นต์นักกีฬาฟุตบอล SOCCER AGENTS' PERSONAL PERFORMANCE MARKETING นายยู วันทยะกุล, อิชฎิ ภูมิอินทร์, เพ็ญนิภา พูลสวัสดิ์ และพรชัยตรัสใจธรรม	223
การศึกษากรอบแนวคิดหลักสูตรศิลปศึกษาบนฐานบริบทร่วมสมัย A STUDY OF THE CONCEPTUAL FRAMEWORK OF AN ART EDUCATION CURRICULUM BASED ON CONTEMPORARY CONTEXT สุชาติ ทองสิมา, ปุณณรัตน์ พิชญ์ไพบุลย์ และพฤทธิ ศิริบรรณพิทักษ์	238
ภาพลักษณ์สตรีข้ามเพศในประเทศไทย THE IMAGE OF TRANSGENDER WOMAN IN THAILAND ณรงค์ อนุรักษ์, สมเดช รุ่งศรีสวัสดิ์ และสุรสิทธิ์ วิทยาธิรัฐ	254
การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของชุมชน อย่างยั่งยืน กรณีศึกษา บ้านเนินถ่าน หมู่ที่ 6 ตำบลเสือโฮก อำเภอเมือง จังหวัดชัยนาท DRIVING THE SUFFICIENCY ECONOMY IN THE SUSTAINABLE ECONOMIC DEVELOPMENT OF THE COMMUNITY FOUNDATION ECONOMIC A CASE STUDY OF BAN NOENTAN, MOO 6, TAMBON SUEAHOKE, AMPHOE MUEANG, CHAI NAT หทัยชนก คะตะสมบุรณ์	270
การขยายโอกาสตลาดออนไลน์ผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญากลุ่มชาติพันธุ์ลาว ครั้ง สำหรับลูกค้าต่างประเทศ EXPANSION OF ONLINE MARKET PRODUCT OPPORTUNITIES FROM LAO KRANG ETHNIC WISDOM, TO INTERNATIONAL CUSTOMERS วัลลภา วิชะยะวงศ์, มาริษา สุจิตวนิช, ผ่องใส สีนุสกุล และพันธิการ์ วัฒนกุล	287
ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีผลต่อพฤติกรรมความตั้งใจซื้อเฟอร์นิเจอร์ผ่านเพจเฟซบุ๊ก ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล CAUSAL FACTORS AFFECTING TO BEHAVIORAL PURCHASE INTENTION FURNITURE ON FACEBOOK PAGE OF CONSUMERS IN BANGKOK AND ITS VICINITY ธีรภัทร์ มีเดช และสุมาลย์ ปานคำ	301

สารบัญ (ต่อ)

แบบจำลองการสื่อสารแบบบูรณาการเพื่อการเผยแผ่หลักธรรมทาง พระพุทธศาสนาในประเทศไทย	316

INTEGRATED COMMUNICATION MODEL FOR THE PROPAGATION OF
BUDDHIST PRINCIPLES IN THAILAND

นิพนธ์ เพียรนาค และวิชิต อุ๋อัน

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิง รุกของครูประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา อุบลราชธานี	334

THE DEVELOPMENT OF THE TRAINING CURRICULUM FOR ENHANCE
ACTIVE LEARNING MANAGEMENT ABILITIES OF PRIMARY SCHOOL
TEACHERS IN UBONRATCHATHANI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE
AREA

ภูมิพงศ์ จอมหงษ์พิพัฒน์

การส่งเสริมเครือข่ายจิตอาสาของพระสงฆ์เขตภาคกลางตอนล่างในประเทศไทย	350

PROMOTION OF THE SANGHA VOLUNTEER SPIRIT NETWORK OF THE
LOWER CENTRAL REGION IN THAILAND

กัญจิรา วิจิตรวัชรารักษ์ และพระมหาอรุณ ปญญารุโณ

การประเมินหลักสูตรศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและ ปรัชญา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2559) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา	365

ASSESSMENT OF CURRICULUM ON MASTER OF ARTS IN THE PROGRAM OF
BUDDHISM AND PHILOSOPHY (REVISED CURRICULUM 2016), MAHAMAKUT
BUDDHIST UNIVERSITY, LANNA CAMPUS

พระครูสมุห์ธนโชติ จิรธมโม, พระมหาวิเศษ ปญญาวชิโร, อุเทน ลาพิงค์,
ทรงศักดิ์ พรหมดี และไพน นามณี

สารบัญ (ต่อ)

การพัฒนาศักยภาพชุมชนยั่งยืนการผลิตผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น “ผ้าไหมพื้นเมือง” บนฐานแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงและเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของชุมชนจังหวัดชัยภูมิ 382

DEVELOPMENT TO SUSTAINABLE COMMUNITY POTENTIAL OF LOCAL WISDOMS PRODUCTIVE “NATIVE SILK” BASED ON SUFFICIENCY ECONOMY & CREATIVE ECONOMY OF CHAIYAPHUM PROVINCE COMMUNITIES

ลักขณา สุกใส, สุทธิพงษ์ หกสุวรรณ, ศิริพร พึ่งเพชร และพรชัย เจตมานาน
ทวิตเตอร์: การเปิดเผยตัวตน ชุมชนเสมือนและคอนเนกชันของกลุ่มผู้มียุทธศาสตร์ที่หลากหลายบนสื่อทวิตเตอร์ 399

TWITTER: SELF-PRESENTATION, VIRTUAL COMMUNITY, AND CONNECTION OF THE GROUP WITH DIVERSE SEXUAL TASTES ON THE TWITTER

เบญจรงค์ ถิระผลิกะ, อรรพรรณ ศิริสวัสดิ์ อภิษฎกุล และวัชรพล พุทธิรักษา
ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2 จังหวัดนครปฐม 415

CAUSAL FACTORS INFLUENCING QUALITY OF LIFE AMONG TYPE 2 DIABETICS, NAKHONPATHOM PROVINCE

ณฐา เมธาบุษยาธร, สุรีย์ จันทรมณี และประภาเพ็ญ สุวรรณ
กลยุทธ์การพัฒนาพระสงฆ์ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ในจังหวัดนครราชสีมา 429

DEVELOPMENT STRATEGY OF SANGHA ADMINISTRATORS IN SANGHA AFFAIRS ADMINISTRATION IN NAKHON RATCHASIMA PROVINCE

พระมหาจรัส มุ่งเผือกกลาง, ประหยัด ภูมิโคกรักษ์ และพิบูล ภูมิโคกรักษ์
กลยุทธ์การบริหารบุคคลของโรงเรียนเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตามแนวคิดการธำรงรักษาบุคลากรและองค์กรแห่งความสุข 447

STRATEGIES FOR PRIVATE SCHOOLS PERSONNEL MANAGEMENT IN NORTHEAST REGION BASED ON THE CONCEPT OF STAFF RETENTION AND HAPPY ORGANIZATION

รสนิน อาจไธสง, ประหยัด ภูมิโคกรักษ์ และพิบูล ภูมิโคกรักษ์

สารบัญ (ต่อ)

ระบบการจัดการเครือข่ายน้ำหมักพืชเพื่อดูแลสุขภาพจากตำรับใน พระไตรปิฎกสู่ตำรับชุมชนภาคกลางในประเทศไทย	463
MANAGEMENT SYSTEM OF PLANT BIO-EXTRACT FOR HEALTHCARE FROM THE TRIPITIKA'S RECIPE TO THE RECIPES OF THE CENTRAL REGION COMMUNITIES IN THAILAND	
ชาตรี กระบวนรัตน์, ทรงคุณ จันทจร และอัญชลี จันทาโม	
แนวทางการบริหารจัดการภัยพิบัติทางธรรมชาติของชุมชน: ศึกษากรณี ชุมชนบ้านจันทร์ และชุมชนบ้านเด่น ตำบลบ้านจันทร์ อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่	482
NATURAL DISASTER MANAGEMENT GUIDELINES OF VILLAGES: CASE STUDY BAN CHAN AND BAN DEN TAMBOL BAN CHAN, KANLAYANIWATTHANA DISTRICT, CHIANG MAI PROVINCE	
ประเสริฐ ปอนถิ่น, พระครูสาทรธรรมสิทธิ และโสภา ปอนถิ่น	
รูปแบบการบริหารจัดการธุรกิจร้านอาหารในยุคปกติวิถีใหม่สำหรับ ผู้ประกอบการ	498
THE MANAGEMENT MODEL FOR RESTAURANT BUSINESS ENTREPRENEURS IN “NEW NORMAL” AGE	
สิทธิชัย ธรรมเสนห์	
คำแนะนำสำหรับผู้เขียน	513

การบริหารจัดการการเรียนรู้เพิ่มเติมศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4*

THE ADMINISTRATION OF STEM EDUCATION IN SECONDARY SCHOOL OF SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 4

อัญชลี เกตุบำรุง

Anchalee Ketbamrung

มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

North Bangkok University, Thailand

E-mail: anchalee.kat@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพ พัฒนา และประเมินการบริหารจัดการการเรียนรู้เพิ่มเติมศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ วิธีดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 3 ตอน ตอนที่ 1 ศึกษาสภาพการบริหารจัดการการเรียนรู้เพิ่มเติมศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 โดยใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง 169 คน สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ 9 คน ตอนที่ 2 พัฒนาการบริหารจัดการการเรียนรู้เพิ่มเติมศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 โดยนำแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การศึกษาข้อมูลเชิงประจักษ์ และการสัมภาษณ์ที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 มาเป็นข้อมูลสำหรับการบริหารจัดการการเรียนรู้เพิ่มเติมศึกษา จากนั้นนำมาประเมินความถูกต้องและความเหมาะสมกับผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ตอนที่ 3 การประเมินความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบฯ ไปใช้ โดยใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง 169 คน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการบริหารจัดการการเรียนรู้เพิ่มเติมศึกษาในสถานศึกษาภาพรวมและรายด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก 2) การบริหารจัดการการเรียนรู้เพิ่มเติมศึกษา ประกอบด้วยองค์ประกอบ 2 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบที่ 1 วงจรเต็มมีง ประกอบด้วย 1) วางแผน 2) ลงมือปฏิบัติ 3) ตรวจสอบ 4) ปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง องค์ประกอบที่ 2 การจัดการเรียนรู้เพิ่มเติมศึกษา ประกอบด้วย 1) การสอนโดยใช้โครงงาน 2) การเรียนรู้แบบบูรณาการ 3) การออกแบบสถานการณ์ที่เน้น

การแก้ปัญหา 3) ผลการประเมินการบริหารจัดการการเรียนรู้สะเต็มศึกษาในสถานศึกษาในภาพรวมด้านความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การบริหารจัดการ, สะเต็มศึกษา, การเรียนรู้สะเต็มศึกษา, การเรียนรู้สะเต็มศึกษาในสถานศึกษา

Abstract

The objectives of this research article were to study the administration conditions, to develop and to evaluate the administration of STEM Education in secondary school of secondary education service area office 4. This research was a qualitative research. Research methods consisted of three phases. Phase 1 was the study of the administration conditions of STEM Education in secondary school of secondary education service area office 4. The research instrument for data collection was a questionnaire. The sample consisted of 169 people and interviewed 9 senior experts. Phase 2 was developing the administration of STEM Education in secondary school of secondary education service area office 4 by applying the concepts, theories and related research including the study of empirical data and the interviews obtained from the study in phase 1 were used as information for building the model to develop the administration of STEM Education in secondary school of secondary education service area office 4. After that, evaluating the validity and suitability by 5 experts by using in-depth interview. Phase 3 was Assessing the usefulness and feasibility of the application of the model. The research instrument for data collection was a questionnaire and the sample consisted of 169 people. The data were analyzed both quantitative and qualitative. The results show that 1) the overall and each aspect, the administration conditions of STEM Education in secondary school of secondary education service area office 4 was at a high level. 2) The administration of STEM Education in secondary school of secondary education service area office 4 comprised 2 factors as follows: 1) Deming cycle which consisted of the following subfactors: 1) job planning (plan) 2) action operations (do). 3) auditing (check) 4) editing (act). 2) STEM learning management which consisted of the following subfactors: 1) teaching by project 2) integrated learning 3) problem - solving scenario design. 3) Evaluation Results showed that the administration of STEM Education in

secondary school of secondary education service area office 4 in overall benefits and possibilities was at the highest level.

Keywords: Administration, STEM, STEM Education, STEM in Educational Institutions

บทนำ

ยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ 20 ปี กำหนดแผนการพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ รวมถึงแผนการพัฒนาการศึกษาของประเทศ หรือแผนการศึกษาแห่งชาติ 20 ปี (2560 - 2579) ได้กำหนด 6 ยุทธศาสตร์ กำหนดเป้าหมายด้านผู้เรียนโดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคนให้มีคุณลักษณะและทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (3Rs 8Cs) ประกอบด้วยทักษะที่สำคัญ ๆ ได้แก่ การอ่านออก การเขียนได้และการคิดเลขเป็น ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และทักษะในการแก้ปัญหา ทักษะด้านการสร้างสรรค์และทักษะด้านการสื่อสารสารสนเทศ และการรู้เท่าทันสื่อ ทักษะด้านคอมพิวเตอร์และ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ทักษะอาชีพ และทักษะการเรียนรู้ พร้อมทั้งกำหนดเป้าหมายของการพัฒนาการศึกษา 5 ด้าน ในด้านที่ 5 คือระบบการศึกษาที่สนองตอบและก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของโลกที่เป็นพลวัตและบริบทที่เปลี่ยนแปลง ซึ่งส่งเสริมศึกษาเป็นแนวทางการจัดการศึกษาที่บูรณาการความรู้ใน 4 สหวิทยาการ ได้แก่ วิทยาศาสตร์ (Science) เทคโนโลยี (Technology) วิศวกรรม (Engineering) และคณิตศาสตร์ (Mathematics) หรือ STEM ซึ่งปัจจุบันถือว่าเป็นนวัตกรรมการศึกษาแนวใหม่ โดยเน้นการนำความรู้ไปใช้ในการแก้ปัญหาในชีวิตจริง รวมทั้งการพัฒนากระบวนการคิดหรือคิดค้นนวัตกรรมใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตและการทำงาน ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายของการจัดการศึกษา และเป้าหมายด้านผู้เรียนตามแผนการศึกษาแห่งชาติ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

กระทรวงศึกษาธิการมีการปรับปรุงแก้ไขการจัดการเรียนรู้รายวิชาวิทยาศาสตร์มาโดยตลอด แต่พบว่าการปฏิรูปการศึกษายังไม่เป็นผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายเท่าที่ควร ทั้งนี้เนื่องมาจากการจัดการเรียนการสอนของไทย ยังเน้นการสอนที่เป็นแบบการท่องจำ (Passive Learning) ทำให้นักเรียนขาดทักษะในการเรียนรู้ และการสร้างสรรค์ชิ้นงานใหม่ ๆ เช่น ทักษะในการแก้ปัญหาความคิดสร้างสรรค์ รวมถึงการสื่อสารและความร่วมมือ จะเห็นว่าการจัดการเรียนการสอนที่เน้นแบบบรรยาย ส่งผลให้นักเรียนไม่ได้ฝึกฝนการใช้ทักษะในการค้นคว้าข้อมูลการเรียนรู้ด้วยตนเองตลอดจนขาดการแสดงออกทางความคิด ความสามารถในการคิดเชิงสร้างสรรค์ จนเป็นเหตุให้นักเรียนนิยมการเลียนแบบ และคล้อยตามความคิดเห็นของผู้อื่น (ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์, 2546) ปัจจุบันการเรียนรู้สาระวิชาควรเป็นการเรียนจากการค้นคว้าของนักเรียนเอง โดยมีครูช่วยแนะนำ (Coach) ช่วยออกแบบกิจกรรม รวมถึงการอำนวยความสะดวกให้นักเรียน (Facilitator) ในการเรียนการสอนการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ ทักษะการคิดอย่างมี

วิจารณ์ญาณและการแก้ปัญหาความคิดสร้างสรรค์และการสร้างสรรค์ชิ้นงาน และทักษะการสื่อสารและความร่วมมือ ซึ่งทักษะเหล่านี้ครูสามารถฝึกฝนให้นักเรียนในศตวรรษที่ 21 ได้ (วิจารณ์ พานิช, 2555)

สะเต็ม (STEM) หรือ สะเต็มศึกษา (STEM Education) คือ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรมศาสตร์และคณิตศาสตร์ เป็นเรื่องราวของศาสตร์ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ในชีวิตจริง ผู้สอนต้องบูรณาการศาสตร์ทั้งสี่เข้าไปในรายวิชาต่าง ๆ ไม่ได้สอนแยกออกมาสอนเป็นอีกสี่รายวิชา ซึ่งเป็นสิ่งที่เกิดจากหน่วยงานส่วนกลางภาครัฐที่จะผลักดันให้เกิดอย่างมีระบบและคุณภาพ และนำไปสู่สถานศึกษาทุกระดับ หากจะเปรียบกับการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ก็คงไม่ต่างกันมากนักที่จะต้องเริ่มจากฐานรากของการพัฒนา นั่นคือ สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ การพัฒนาอาชีพ หลักสูตร และการสอน และมาตรฐานและการประเมินผล แล้วนำไปสู่แกนความรู้ที่ในแต่ละรายวิชา นั่นคือหัวข้อสำคัญ (Key Subjects) - 3Rs และหลักสำคัญของศตวรรษที่ 21 อันประกอบด้วยชีวิตและทักษะอาชีพ (Life and Career Skills) การเรียนรู้และทักษะการคิดค้น (Learning and Innovation Skills: 4Cs) ทักษะการคิดวิเคราะห์ (Critical Thinking) ทักษะการสื่อสาร (Communication) การร่วมมือและการคิดสร้างสรรค์ (Collaboration and Creativity) และทักษะในการแสวงหาข้อมูล ข่าวสาร และการใช้สื่อเทคโนโลยี (Information Media and Technology Skills) (วารินทร์พร ฟินเฟื่องฟู, 2560)

ผลการประเมินจากโครงการศึกษาและประเมินผลนักเรียนนานาชาติหรือ PISA ปี 2000 ถึง 2009 พบว่านักเรียนไทยกลุ่มอายุ 15 ปี มีผลการประเมินต่ำกว่าค่าเฉลี่ยนานาชาติต่อเนื่องถึง 4 ครั้ง และการทดสอบในปี 2009 ประเทศไทยยังอยู่ใน อันดับที่ 50 จาก 65 ประเทศ และจากการแบ่งผลคะแนนของ PISA ออกเป็น 6 ระดับ คือ 5 ถึง 1 และ ต่ำกว่า 1 ซึ่งระดับตั้งแต่ 2 ลงมาก็ถือว่าแย่มาก ๆ ก็ปรากฏว่าเด็กไทยจำนวนเกิน 70 เปอร์เซ็นต์มีคะแนนอยู่ในช่วง 0 - 2 และด้วยเหตุผลที่ว่าผลการสอบ PISA ถือเป็นตัวชี้วัดหนึ่งในการจัดลำดับ ความสามารถในการแข่งขันของประเทศและการพิจารณาความน่าลงทุนผลคะแนน PISA ที่อยู่ในระดับ ต่ำส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ของคุณภาพการศึกษาของไทย ที่ทำให้ถูกมองว่าเป็นประเทศที่มีศักยภาพต่ำโดยเฉพาะในกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน ทั้ง สิงคโปร์ เวียดนาม หรือมาเลเซีย อันจะส่งผลถึงการแข่งขันอื่น ๆ ของประเทศด้วย

จากการติดตามประเมินผลการดำเนินงานตามนโยบายและยุทธศาสตร์ของกระทรวงศึกษาธิการ ด้านการจัดการเรียนรู้ด้วย STEM Education ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 จังหวัดปทุมธานี พบว่า มีปัญหาในเรื่อง การบริหารจัดการการเรียนรู้สะเต็มศึกษาในด้านการจัดสรรเวลาในการจัดการเรียนรู้ การสนับสนุนงบประมาณ สื่อและอุปกรณ์เทคโนโลยีที่ทันสมัย กรอบแนวคิดหรือรูปแบบการจัดกิจกรรมที่แตกต่างกันทำให้เกิดความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน ข้อยกจำกัดจำนวนครูที่ได้รับโควตาเข้ารับการ

อบรม ศักยภาพที่แตกต่างกันของผู้เรียน ขาดวิทยากรให้ความรู้และแนวคิดใหม่ ๆ และมีการนิเทศติดตามที่ไม่ต่อเนื่อง (สำนักงานศึกษาธิการภาค 2, 2563)

จากความสำคัญและปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยในฐานะผู้บริหารโรงเรียนที่ปังกรวิทยาพัฒน์ (มัธยมวัดหัตถสารเกษตร) ในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราลงกรณ สยามมกุฎราชกุมาร จึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัยเรื่องการบริหารจัดการการเรียนรู้สู่ระดับศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 เพื่อให้ผู้บริหารทราบถึงปัญหาในการบริหารจัดการการเรียนรู้สู่ระดับศึกษาในสถานศึกษา พร้อมทั้งมีแนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการการเรียนรู้สู่ระดับศึกษาในสถานศึกษา ซึ่งเป็นการพัฒนาการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาเพื่อให้สอดคล้องกับชุมชนท้องถิ่นและแผนการศึกษาระดับชาติสืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารจัดการการเรียนรู้สู่ระดับศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4
2. เพื่อพัฒนาการบริหารจัดการการเรียนรู้สู่ระดับศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4
3. เพื่อประเมินการบริหารจัดการการเรียนรู้สู่ระดับศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ วิธีดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 3 ตอน รายละเอียดแต่ละขั้นตอนประกอบด้วย ประชากร กลุ่มตัวอย่าง การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล การจัดการข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพและแนวทางการบริหารจัดการการเรียนรู้สู่ระดับศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ดำเนินการใน 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ศึกษาสภาพการบริหารจัดการการเรียนรู้สู่ระดับศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 10 คน รองผู้อำนวยการกลุ่มบริหารวิชาการ จำนวน 24 คน หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี จำนวน 48 คน และครูกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 จำนวน 87 คน ขนาดกลุ่มตัวอย่างได้มาจากการใช้ตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan) และใช้วิธีแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างมา 169 คน

ส่วนที่ 2 ศึกษาแนวทางการบริหารจัดการการเรียนรู้สะเต็มศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 โดยใช้แบบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ ความสามารถ หรือมีประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการการเรียนรู้สะเต็มศึกษาในสถานศึกษา จำนวน 9 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา เป็นแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาการบริหารจัดการการเรียนรู้สะเต็มศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

1. พัฒนาการบริหารจัดการการเรียนรู้สะเต็มศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 โดยนำแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องรวมทั้งการศึกษาข้อมูลเชิงประจักษ์ และการสัมภาษณ์ที่ได้จากการศึกษาในขั้นตอนที่ 1 มาเป็นข้อมูลสำหรับสร้างการบริหารจัดการการเรียนรู้สะเต็มศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4

2. ตรวจสอบการสร้างการบริหารจัดการการเรียนรู้สะเต็มศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ในด้านความเหมาะสม และความถูกต้องจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษา จำนวน 3 คน หรือผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอกทางการบริหารการศึกษา หรือมีประสบการณ์/ผลงานทางวิชาการด้านการจัดการสะเต็มศึกษา และผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 จำนวน 2 คน ที่มีประสบการณ์ด้านการบริหารจัดการการเรียนรู้สะเต็มศึกษาในสถานศึกษา ไม่น้อยกว่า 5 ปี โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth Interview)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินการบริหารจัดการการเรียนรู้สะเต็มศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4

ในการประเมิน ผู้วิจัยได้ดำเนินการประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของการบริหารจัดการการเรียนรู้สะเต็มศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 โดยใช้แบบประเมินแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 10 คน รองผู้อำนวยการกลุ่มบริหารวิชาการ จำนวน 24 คน หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี จำนวน 48 คน และครูกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 จำนวน 87 คน ขนาดกลุ่มตัวอย่างได้มาจากการใช้ตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan) และใช้วิธีแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างมา 169 คน

เครื่องมือที่ใช้ในขั้นตอนนี้ คือ แบบประเมินความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของการบริหารจัดการการเรียนรู้สะเต็มศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ผู้วิจัยนำร่างแบบประเมินความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของการบริหารจัดการการเรียนรู้สะเต็มศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เป็นผู้พิจารณาคุณภาพของเครื่องมือ วิเคราะห์หาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) เพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item Objective Congruence Index: IOC) โดยใช้เกณฑ์ข้อที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป จึงจะถือว่ามีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและนำไปสร้างเป็นข้อคำถามโดยข้อคำถามมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.60 - 1

ผลการวิจัย

1. สภาพการบริหารจัดการการเรียนรู้สะเต็มศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก คือ ด้านการสอนโดยใช้โครงงาน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.21$) ด้านการออกแบบสถานการณ์ที่เน้นการแก้ปัญหา ($\bar{X} = 4.12$) และด้านการเรียนรู้แบบบูรณาการ ($\bar{X} = 4.09$) มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

2. ผลการพัฒนาการบริหารจัดการการเรียนรู้สะเต็มศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 2 องค์ประกอบ ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 วงจรเดมมิง (Deming Cycle) ที่ประกอบด้วยองค์ประกอบย่อย ดังนี้ 1) วางแผน (Plan) 2) ลงมือปฏิบัติ (Do) 3) ตรวจสอบ (Check) 4) ปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง (Act) ซึ่งแต่ละองค์ประกอบย่อยมีรายละเอียดดังนี้

1. วางแผน (Plan) มีการดำเนินการดังนี้

1.1 ประชุมฝ่ายบริหาร และตั้งคณะกรรมการ มอบหมายกลุ่มบริหารวิชาการเป็นผู้ดำเนินการหลักในการจัดการการเรียนรู้สะเต็มศึกษา

1.2 สร้างความตระหนัก และสร้างความรู้ ความเข้าใจให้กับครูและบุคลากรทางการศึกษา โดยอาจจัดให้มีการอบรมเชิงปฏิบัติการการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษา

1.3 กลุ่มบริหารวิชาการ ประชุมหัวหน้างาน/หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม

1.4 แต่งตั้งหัวหน้างานและออกแบบรูปแบบการขับเคลื่อนสะเต็มศึกษาในโรงเรียน

2. ขั้นลงมือปฏิบัติ (Do) มีการดำเนินการดังนี้

2.1 บูรณาการสะเต็มศึกษาในการจัดการเรียนการสอน

2.1.1 รายวิชาพื้นฐาน เน้นกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

2.1.2 รายวิชาเพิ่มเติม เช่น โครงงานวิทยาศาสตร์, IS

2.1.3 กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เช่น ชุมนุม ลูกเสือ - เนตรนารี
แนะแนว

2.1.4 กิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้

2.2 บูรณาการโดยการจัดทำโครงการส่งเสริมสะเต็มศึกษา เช่น ค่ายสะเต็มศึกษา การศึกษาดูงานด้านสะเต็มศึกษา การพัฒนาแหล่งเรียนรู้

3. ขั้นตรวจสอบ (Check) มีการดำเนินการดังนี้

3.1 ตรวจสอบความรู้ และความเข้าใจของผู้เรียนด้วยเครื่องมือที่หลากหลาย เช่น แบบทดสอบ ชิ้นงาน การประเมินตามสภาพจริง

3.2 ประเมินผลการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษาในรูปแบบของ โครงการสะเต็มศึกษา หรือรายงานผลการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบของสะเต็มศึกษา

4. ขั้นปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง (Act) มีการดำเนินการดังนี้

4.1 สะท้อนผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สะเต็มศึกษา เพื่อพัฒนา
ครั้งต่อไป

4.2 กลุ่มสาระการเรียนรู้มีแผนการจัดการเรียนรู้และข้อมูล เพื่อให้
คำแนะนำเกี่ยวกับสะเต็มศึกษากับนักเรียนและผู้ที่เกี่ยวข้อง

4.3 โรงเรียนรายงานผลการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษาต่อชุมชนและ
หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นประจำอย่างต่อเนื่อง และนำผลการจัดการเรียนรู้มาวิเคราะห์ เพื่อหา
แนวทางพัฒนาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

องค์ประกอบที่ 2 การจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษา ที่ประกอบด้วย 1) ด้านการ
สอนโดยใช้โครงงาน 2) ด้านการเรียนรู้แบบบูรณาการ 3) ด้านการออกแบบสถานการณ์ที่เน้น
การแก้ปัญหา

3. ผลการประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของการบริหารจัดการการ
เรียนรู้สะเต็มศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ไปใช้
โดยภาพรวม พบว่า ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณา
ผลการประเมินในแต่ละด้าน พบว่า ด้านความเป็นไปได้ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด
($\bar{X}$ = 4.62) และด้านความเป็นประโยชน์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.59)

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการการเรียนรู้สะเต็มศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ผู้วิจัยนำมาอภิปรายดังนี้

1. สภาพการบริหารจัดการการเรียนรู้สะเต็มศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 โดยภาพรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับคะแนนเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการสอนโดยใช้โครงงาน ด้านการออกแบบสถานการณ์ที่เน้นการแก้ปัญหา และด้านการเรียนรู้แบบบูรณาการ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญกับหลักสูตรสะเต็มศึกษา การจัดกิจกรรมประสบการณ์การเรียนรู้ การวัดและประเมินผล การนิเทศภายใน และการจัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ส่งผลให้การดำเนินงานของสถานศึกษาบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ผู้บริหารสถานศึกษาสนับสนุนให้บุคลากรได้เรียนรู้และพัฒนาตนเอง รวมทั้งใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการนำนวัตกรรมใหม่ ๆ มาใช้ในการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาทำให้ เพื่อพัฒนาเด็กให้มีคุณลักษณะตามที่กำหนดและปรับปรุงกระบวนการทำงานเพื่อให้ได้บรรลุผลการเรียนรู้ตามหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุเทพ ตระหง่าน ได้ทำการวิจัยเรื่องรูปแบบการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน พบว่า การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1) การจัดการเรียนการสอนและกระบวนการเรียนรู้ 2) การนิเทศภายในสถานศึกษา 3) การพัฒนาสื่อนวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา และ 4) การจัดบรรยากาศทางวิชาการทั้งในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด นอกจากนี้การบริหารจัดการการเรียนรู้สะเต็มศึกษายังต้องคำนึงถึงการบริหารงานวิชาการด้วยซึ่งถือว่าเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารสถานศึกษา (สุเทพ ตระหง่าน และคณะ, 2558) สอดคล้องกับงานวิจัยของ สาวิตรี สิทธิชัยกานต์ และ ลัดดาวัลย์ เพชรโรจน์ ได้ทำการวิจัยเรื่องรูปแบบการบริหารงานวิชาการตามแนวคิดสะเต็มศึกษา ของโรงเรียนในเครือข่ายศูนย์สะเต็มศึกษาภาค พบว่า แนวทางการบริหารงานวิชาการตามแนวคิดสะเต็มศึกษา ของโรงเรียนในเครือข่ายศูนย์สะเต็มศึกษาภาค ครอบคลุมการบริหารงานวิชาการ 4 ด้าน ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตร สถานศึกษา การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ และการวัดผล ประเมินผล (สาวิตรี สิทธิชัยกานต์ และลัดดาวัลย์ เพชรโรจน์, 2562)

2. การบริหารจัดการการเรียนรู้สะเต็มศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ประกอบด้วยองค์ประกอบ 2 องค์ประกอบ ดังนี้ องค์ประกอบที่ 1 วงจรเดมมิง (Deming Cycle) ที่ประกอบด้วยองค์ประกอบย่อย ดังนี้ 1) วางแผน (Plan) 2) ลงมือปฏิบัติ (Do) 3) ตรวจสอบ (Check) 4) ปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง (Act) องค์ประกอบที่ 2 การจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษา ที่ประกอบด้วย 1) ด้านการสอนโดยใช้โครงงาน 2) ด้านการ

เรียนรู้แบบบูรณาการ 3) ด้านการออกแบบสถานการณ์ที่เน้นการแก้ปัญหา สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

2.1 **ขั้นวางแผน (Plan)** เป็นกระบวนการที่ทุกฝ่ายต้องร่วมกันกำหนดแนวทางการปฏิบัติงาน โดยการวิเคราะห์สภาพความต้องการ ปัญหา สาเหตุ และความจำเป็นของสถานศึกษา เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์การดำเนินงานให้บุคลากรแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อแสวงหาข้อมูล องค์ความรู้ใหม่ในการปฏิบัติงาน วิเคราะห์หน้าข้อบกพร่องจากการปฏิบัติงานมาปรับปรุงแก้ไข มีการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค เพื่อนำผลการวิเคราะห์ไปพิจารณากำหนดพันธกิจและเป้าหมายเชิงกลยุทธ์ สอดคล้องกับแนวคิดของ จอมพงศ์ มงคลวนิช ที่กล่าวไว้ว่า การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกองค์กร (Internal and External Environmental Analysis) เป็นขั้นตอนที่มีบทบาทและความสำคัญอย่างยิ่งในกระบวนการจัดการเชิงกลยุทธ์ วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน คู่แข่ง ภาวะการณ์แข่งขัน คุณภาพ วิกฤติ และโอกาส เพราะผู้บริหารจะสามารถนำผลการวิเคราะห์ไปพิจารณากำหนดพันธกิจและเป้าหมายเชิงกลยุทธ์ ตลอดจนการสร้างกลยุทธ์ระดับต่าง ๆ ขององค์กร (จอมพงศ์ มงคลวนิช, 2556) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ รัตนกร ภัทรกุลดุขฎิ ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนแบบ STEM Education ด้วยกระบวนการ PLC (Professional Learning Community) โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นาน เขต 1 การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาปัญหาการจัดการเรียนการสอนแบบ STEM Education ด้วยกระบวนการ PLC โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นาน เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ด้านการบริหารการพบปัญหามากที่สุด คือด้านงบประมาณ เนื่องจากผู้บริหารไม่มีความชัดเจนในการดำเนินการสอนตามแบบ STEM ขาดการวางแผนร่วมกันในการพัฒนาองค์ความรู้ ขาดการติดตามอย่างต่อเนื่อง การนิเทศติดตามและนำองค์ความรู้มาให้ครู และนักเรียนในโรงเรียน การวางแผนการจัดการเรียนการสอนยังไม่สอดคล้องกับแนวทางสะเต็มศึกษา ไม่มีการจัดทำแผนการสอนที่ชัดเจน และขาดการวางแผนร่วมมือกันของครูแต่ละสาขาวิชา (รัตนกร ภัทรกุลดุขฎิ, 2561)

2.2 **ขั้นลงมือปฏิบัติ (Do)** เป็นการกำหนดผู้รับผิดชอบ มอบหมายการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามแผนงานที่กำหนด มีการแบ่งหน้าที่การทำงาน จัดสรรทรัพยากรภายในสถานศึกษาตามความเหมาะสม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ โรงเรียนมีการกำหนดกลยุทธ์และแผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณอย่างเป็นรูปธรรม เพราะกลยุทธ์เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาคุณภาพไปสู่การศึกษา จึงต้องมีความชัดเจนทั้งเป้าหมาย กลยุทธ์ และแผนงานต่าง ๆ สอดคล้องกับแนวคิดของ จอมพงศ์ มงคลวนิช ที่กล่าวไว้ว่า การกำหนดกรอบแนวการดำเนินงานและเป้าหมายที่องค์กรประสงค์จะไปถึง โดยกระทำบนพื้นฐานของเหตุและผลของความเป็นจริง ภายใต้สภาพแวดล้อมขององค์กร หากองค์กรใดที่ตั้งพันธกิจและเป้าหมายโดยขาดการพิจารณาสภาพแวดล้อมที่เป็นจริง ย่อมนำไปสู่ ความคิด เป้าหมาย และแนวทาง

ดำเนินงานที่เลื่อนลอย และนำไปสู่ความล้มเหลวในที่สุด (จอมพงศ์ มงคลวนิช, 2556) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ มัชฌิมา เนติโกวิท ได้ทำการวิจัยเรื่องแนวทางการดำเนินการจัดการศึกษาแบบสะเต็มศึกษาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ ผลการวิจัยพบว่า สภาพการดำเนินการจัดการศึกษาแบบสะเต็มศึกษาสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางการจัดการศึกษาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ หลักสูตรสะเต็มศึกษา กิจกรรมการจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษา การพัฒนาครูสะเต็มศึกษา การวัดผลและประเมินผลแบบสะเต็มศึกษา ซึ่งผู้บริหาร ครู ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องที่จะช่วยสนับสนุนการดำเนินการจัดการศึกษาแบบสะเต็มศึกษา ต้องดำเนินการในฐานะเครือข่ายความร่วมมือ ในการดำเนินการทุกด้านทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าในการดำเนินการจัดการศึกษาแบบสะเต็มศึกษานั้นต้องมีการสร้างความเข้าใจความตระหนักรู้ ตลอดจนความร่วมมือทั้งในการพัฒนาหลักสูตรสะเต็มศึกษา เพื่อให้มีแนวทางการบูรณาการ รูปแบบการสอน โครงสร้าง ตลอดจนการนำไปใช้ที่เป็นแนวทางเดียวกัน การสร้างองค์ความรู้ให้ครู เพื่อให้ครูมีความรู้ทั้งในเนื้อหา และวิธีการจัดการเรียนการสอนที่จะบูรณาการทั้ง 4 วิชาสู่การจัดการเรียนการสอนได้อย่างมั่นใจ และมีการออกแบบการจัดการเรียนเรียนรู้ได้อย่างหลากหลาย ครูควรได้รับการพัฒนาอย่างทั่วถึง ต่อเนื่อง มีความร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ในการยกระดับการจัดการสะเต็มศึกษาในโรงเรียน เพื่อให้ครูมีความเชี่ยวชาญในการสอน และจัดการศึกษาแบบสะเต็มได้เหมาะสมกับบริบทเฉพาะของแต่ละโรงเรียนและห้องเรียน (มัชฌิมา เนติโกวิท, 2561)

2.3 ขั้นตรวจสอบ (Check) เป็นการวิเคราะห์การทำงานสำหรับการตรวจสอบ จัดทำ เครื่องมือในการประเมิน การประชุมร่วมกับบุคลากร เพื่อรับฟังความคิดเห็น ชี้แจงจุดเด่น จุดด้อย โอกาส และอุปสรรคในการจัดการองค์การ ให้การช่วยเหลือ กำกับดูแล และแนะนำการทำงานแก่บุคลากร ดูแลการ ปฏิบัติงานด้านการตรวจสอบอย่างชัดเจน ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะสถานศึกษามีกำหนดการตรวจสอบ การวัดผล ประเมินผลที่ชัดเจนตอบสนองต่อบริบทและสภาพแวดล้อม มีการจัดทำ การประเมิน ติดตามตามที่กำหนดไว้ในแผน และปฏิบัติตามกลยุทธ์ มีวัตถุประสงค์ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลง โอกาสและความต้องการของผู้เรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งภายในและภายนอก สอดคล้องกับแนวคิดของ เริงรณ ล้อมลาย ที่ว่าการตรวจสอบ คือ เมื่อทำการตรวจสอบและประเมินผลลัพธ์ของการปฏิบัติตามแผนต้องมีการประเมินการปฏิบัติตามแผนหรือไม่ และตัวแผนการเองมีความเหมาะสมหรือไม่ การที่ไม่ประสบความสำเร็จตามที่ตั้งเป้าหมายไว้เป็น เพราะไม่ปฏิบัติตามแผนการความไม่เหมาะสมของแผนการ หรือจากทั้งสองประการรวมกัน เป็นเรื่องที่จำเป็นต้องหาว่าสาเหตุมาจาก ประการไหน เนื่องจากการปฏิบัติแก้ไขจะแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง (เริงรณ ล้อมลาย, 2560) สอดคล้องกับงานวิจัยของ อาจณรงค์ มโนสุทธิฤทธิ์ และคณะ ที่ได้ทำการวิจัย เรื่องรูปแบบการพัฒนาครูมัธยมศึกษาให้มีความสามารถด้านการออกแบบบทเรียน STEM

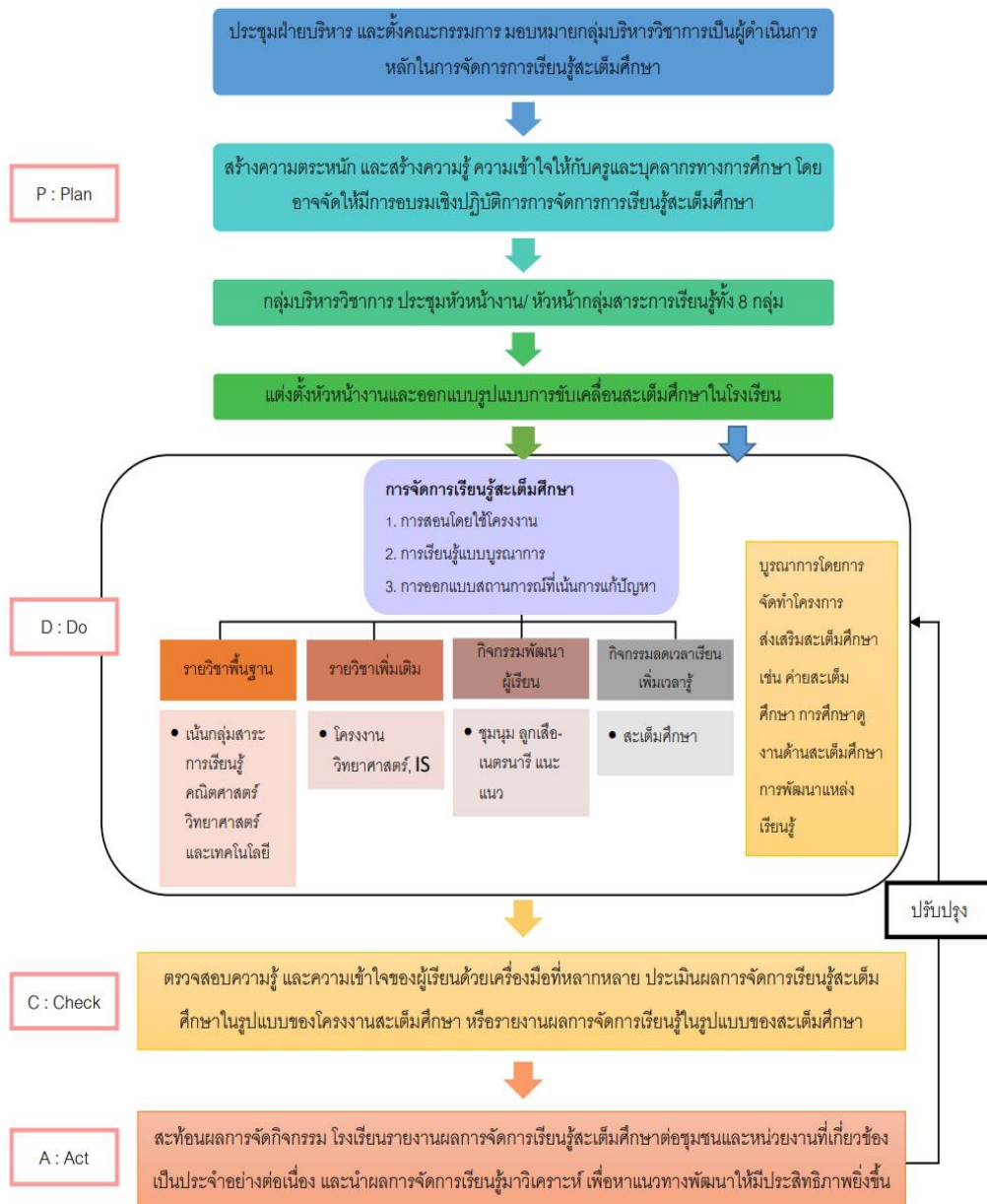
Education โดยการศึกษาบทเรียนและเครือข่ายสังคมออนไลน์ ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการพัฒนาครูมัธยมศึกษาให้มีความสามารถในการออกแบบบทเรียน STEM Education ประกอบไปด้วย 10 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นตอนการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง 2) ขั้นตอนการศึกษา เรียนรู้ เข้าใจ STEM Education 3) ขั้นตอนกำหนดลักษณะบทเรียน STEM Education 4) ขั้นตอนการได้บทเรียน STEM Education 5) ขั้นตอนตรวจสอบบทเรียน STEM Education 6) ขั้นตอนทดลองใช้บทเรียน (ครั้งที่ 1) 7) ขั้นตอนปรับปรุงบทเรียน STEM Education (จากการทดลองใช้ครั้งที่ 1) 8) ขั้นตอนทดลองใช้ 51 บทเรียน (ครั้งที่ 2) 9) ขั้นตอนปรับปรุงบทเรียน STEM Education (จากการทดลองใช้ครั้งที่ 2) และ 10) ขั้นตอนได้บทเรียน STEM Education ที่มีความสมบูรณ์ (จากการทดลองใช้ และปรับปรุง 2 ครั้ง) (อาจณรงค์ มโนสุทธิฤทธิ์ และคณะ, 2558)

2.4 ปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง (Act) เป็นการกำหนดนโยบายและมาตรการการพัฒนาบุคลากรเพื่อเพิ่มขีดความสามารถ และแนวทางการดำเนินงานของ องค์กร การจัดการ โครงสร้างการบริหารงานที่ชัดเจน เพื่อนำการเปลี่ยนแปลงมาสู่องค์กร ส่งเสริมความก้าวหน้าในการปฏิบัติงาน ปรับปรุงการปฏิบัติงานโดย ผ่านการยอมรับจากผู้เกี่ยวข้อง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ สถานศึกษามีการกำหนดทิศทางที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม ตามพันธกิจและเป้าหมาย นอกจากนั้นผู้บริหารปฏิบัติตามแผนงานที่กำหนดขึ้นได้อย่างเหมาะสม โดยการประสานความร่วมมือกันภายในสถานศึกษา มีการปรับปรุง เปลี่ยนแปลง มีภาวะผู้นำ สร้างการจูงใจร่วมกันในสถานศึกษา สอดคล้องกับแนวคิดของ วรชยา ศิริวัฒน์ ที่ว่าการปฏิบัติการแก้ไข คือ การลงมือปฏิบัติตามแผนใหม่หลังจากตรวจสอบแล้ว ปรากฏว่า ไม่ได้ตามเป้าหมายที่วางไว้ (วรชยา ศิริวัฒน์, 2561) และสอดคล้องกับแนวคิดของ เรืองณ ล้อมลาย ที่ว่าการปฏิบัติการแก้ไข คือ ขณะเมื่อทำการปฏิบัติการแก้ไขมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องแยกแยะให้ชัดเจนระหว่างการกำจัดการปรากฏการณ์ หรืออาการของปัญหา และการกำจัดสาเหตุ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่ามีงานจำนวนมากมายที่ให้เป็นประจำในงานชนิด นี้การจำกัดแค่อาการไม่ได้ช่วยแก้ปัญหาที่มีอยู่ เป็นเพียงแค่การเลื่อนการแก้ปัญหาออกไปเท่านั้น ดังนั้นถ้าความล้มเหลวมาจากการวางแผนที่ไม่เหมาะสมการทบทวนแผนการเท่านั้นไม่เพียงพอต่อการแก้ปัญหา ต้องมีการปรับปรุง คุณภาพของกระบวนการวางแผนโดยหาปัจจัยที่ไม่เหมาะสม สาเหตุของการวางแผนและการปฏิบัติการแก้ไข ความก้าวหน้าของการปรับปรุงจะเกิดขึ้นได้ โดยการกำจัดสาเหตุ มีใช้กำจัดอาการและเมื่อไม่สามารถบรรลุถึงเป้าที่วางไว้ควรมีการวิเคราะห์สาเหตุและมีการทบทวนแผนการ ดังเช่นที่กล่าวมาในหัวข้อการตรวจสอบสาเหตุอาจมาจากตัวแผนการที่ไม่เหมาะสม หรือมีการปฏิบัติที่ไม่ถูกต้อง ดังนั้นเพื่อทำการปรับปรุงต้องมีการขี้งสาเหตุแห่งความล้มเหลวอย่างถูกต้อง และมีการเปลี่ยนแปลงแผนเพื่อให้สามารถดำเนินกิจกรรมไปได้ อย่างมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น ควรมีการวางแผนการปรับปรุงคุณภาพเป็นรายปีและมีการทบทวนทุกปีเพื่อให้มั่นใจว่าแผนการดังกล่าวมีความไว้วางใจและเหมาะสม (เรืองณ ล้อมลาย, 2560) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สาลินี จงใจสุธรรม และคณะ ได้ทำการวิจัยเรื่องการถอด

บทเรียนผลการดำเนินการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษา (STEM Education) เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินงานพัฒนาการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษา (STEM Education) เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 ของครูผู้สอนและผู้บริหารสถานศึกษา จะมีการจัดประชุมร่วมกันในโรงเรียนเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจร่วมกันและวางแผนการดำเนินงานในด้านระยะเวลา ลักษณะกิจกรรมกำหนดสาระวิชาที่จะจัดการเรียนรู้ ชิ้นงาน วัสดุอุปกรณ์และงบประมาณ โดยให้สอดคล้องกับตัวชี้วัดในสาระที่เกี่ยวข้องโดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สะเต็มศึกษาในชั้นเรียน มีการแบ่งกลุ่มนักเรียน ออกแบบกิจกรรมเป็นขั้นตอน ใช้สื่อมัลติมีเดีย ให้นักเรียนปฏิบัติ หาแนวทางแก้ไขด้วยตนเอง นักเรียนได้ใช้ทักษะอย่างหลากหลาย เช่น ทักษะการคิด ทักษะการเชื่อมโยง ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการใช้คอมพิวเตอร์ ทักษะการสืบค้น ความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ ทักษะในการเลือกและใช้วัสดุอุปกรณ์ โดยครูผู้สอนรายงานผลการดำเนินงานให้ผู้บริหารสถานศึกษาและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทราบ (สาลินี จงใจสุธรรม และคณะ, 2561)

3. จากการวิเคราะห์ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของการบริหารจัดการการเรียนรู้สะเต็มศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ไปใช้โดยภาพรวม พบว่า ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เพราะการบริหารจัดการที่สร้างขึ้นมีการดำเนินการพัฒนาอย่างเป็นระบบ ซึ่งได้มาจากการนำหลักการ แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ เป็นแนวทางในการพัฒนากระบวนการบริหารจัดการการเรียนรู้สะเต็มศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ที่มีประสิทธิภาพ จึงทำให้มีความเหมาะสมและถูกต้องที่จะนำไปปฏิบัติจริง ซึ่งสอดคล้องกับ คีฟส์ (Keeves, J. P.) ได้กล่าวถึง องค์ประกอบของรูปแบบไว้ว่า องค์ประกอบของรูปแบบ ประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ ที่สำคัญได้แก่ สภาพแวดล้อม หลักการ แนวคิด วัตถุประสงค์ ผลลัพธ์ตลอดจนการรวบรวมปัญหา ซึ่งเป็นส่วนที่สำคัญในการพัฒนาเป็นอันดับแรกนำไปสู่การทำนาย และการทดสอบ (Keeves, J. P., 1997) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ รมณี เหลี่ยมแสง ได้ทำการวิจัยเรื่องกลยุทธ์การบริหารจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษา ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของกลยุทธ์การบริหารจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาพรวมมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก ความเป็นไปได้ของกลวิธีและตัวชี้วัดที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ กลยุทธ์ที่ 4 ส่งเสริม พัฒนาการบริหารจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษา (รมณี เหลี่ยมแสง, 2561)

ภาพที่ 1 ร่างการบริหารจัดการการเรียนรู้สะเต็มศึกษาในสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยสามารถสรุปได้ว่า สภาพการบริหารจัดการการเรียนรู้สะเต็มศึกษาในสถานศึกษาโดยภาพรวมและรายด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก การบริหารจัดการการเรียนรู้สะเต็มศึกษา ประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 2 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบที่ 1 วงจรเดมมิง (Deming Cycle) ที่ประกอบด้วยองค์ประกอบย่อย ดังนี้ 1) วางแผน (Plan) 2) ลงมือปฏิบัติ (Do) 3) ตรวจสอบ (Check) 4) ปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง (Act) องค์ประกอบที่ 2 การจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษา ที่ประกอบด้วย 1) ด้านการสอนโดยใช้โครงงาน 2) ด้านการเรียนรู้แบบบูรณาการ 3) ด้านการออกแบบสถานการณ์ที่เน้นการแก้ปัญหา ส่วนผลการประเมินการบริหารจัดการการเรียนรู้สะเต็มศึกษาในสถานศึกษา ในภาพรวม ด้านความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยเห็นว่า ผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้เกี่ยวข้องสามารถนำการบริหารจัดการการเรียนรู้สะเต็มศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ไปปรับใช้ในการกำหนดแนวทางในการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษาในสถานศึกษา เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ตามแนวสะเต็มศึกษา และควรมีการศึกษาหลักการ รูปแบบให้มีความเข้าใจชัดเจนก่อนนำไปใช้ในการวางแผน ลงมือปฏิบัติ ตรวจสอบ และปรับปรุง รวมถึงนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนสะเต็มศึกษาในสถานศึกษาด้วย ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาบทบาทผู้บริหารในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษาในยุคดิจิทัล หรือในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา โดยใช้เทคโนโลยีเข้ามาเป็นส่วนช่วยในการเก็บข้อมูลมากขึ้น ผู้วิจัยไม่จำเป็นต้องลงพื้นที่สัมภาษณ์เองก็สามารถเก็บข้อมูลได้อย่างครบถ้วน และควรมีการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษาในสถานศึกษา โดยการศึกษาให้ครอบคลุมการบริหารทั้ง 4 ฝ่ายในสถานศึกษา ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการการเรียนรู้สะเต็มศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4

เอกสารอ้างอิง

- จอมพงศ์ มงคลวนิช. (2556). การบริหารองค์การและบุคลากรทางการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: วี.พี.รินทร์.
- ชาญณรงค์ พรุ่งรุ่งโรจน์. (2546). ความคิดสร้างสรรค์. กรุงเทพมหานคร: ด้านสุทธาการพิมพ์.
- มัชฌิมา เนติโกวิท. (2561). แนวทางการดำเนินงานการจัดการศึกษาแบบสะเต็มศึกษาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท. ใน วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

- รมณี เหลี่ยมแสง. (2561). กลยุทธ์การบริหารจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษา ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ใน ดุษฎี นิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- รัตนกร ภัทรกุลดุขฎี. (2561). การศึกษาสภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนแบบ STEM Education ด้วยกระบวนการ PLC (Professional Learning Community) โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1. นาน: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1.
- เริงรณ ล้อมลาย. (2560). การศึกษากับการประกันคุณภาพ. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- รัชยา ศิริวัฒน์. (2561). เอกสารประกอบการบรรยายกระบวนการและนวัตกรรมองค์การ. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วารินทร์พร พันเพื่องฟู. (2560). สะเต็มศึกษากับการศึกษาไทย. วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์ (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์), 7(2), 13-23.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). วิถีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- สาลินี จงใจสุธรรม และคณะ. (2561). การถอดบทเรียนผลการดำเนินการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษา (STEM Education) เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1. พัทลุง: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1.
- สาวิตรี สิทธิชัยกานต์ และลัดดาวัลย์ เพชรโรจน์. (2562). รูปแบบการบริหารงานวิชาการตามแนวคิดสะเต็มศึกษาของโรงเรียนในเครือข่ายศูนย์สะเต็มศึกษาภาค. วารสารวิจัยและพัฒนาหลักสูตร, 9(1), (17-32).
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานศึกษาธิการภาค 2. (2563). รายงานติดตามประเมินผลการดำเนินงานตามนโยบายและยุทธศาสตร์ของกระทรวงศึกษาธิการ (ด้านการจัดการเรียนรู้ด้วย STEM Education ของสถานศึกษาในพื้นที่รับผิดชอบ). เรียกใช้เมื่อ 30 มกราคม 2564 จาก http://www.reo2.moe.go.th/home/images/pdf/102563/informationstem_compressed.pdf
- สุเทพ ตระหง่าน และคณะ. (2558). รูปแบบการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยปทุมธานี, 8(2), (157-172).

อาจนรงค์ มโนสุทธิฤทธิ์ และคณะ. (2558). รูปแบบการพัฒนาคู่มือมัธยมศึกษาให้มีความสามารถด้านการออกแบบบทเรียน STEM Education โดยการศึกษาบทเรียนและเครือข่ายสังคมออนไลน์. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.

Keeves, J. P. (1997). Educational Research, Methodology, and Measurement. UK: Cambridge.

กระบวนทัศน์การเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดขั้นสูง
ในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
โดยรูปแบบ NSW Model*

INSTRUCTIONAL PARADIGM TO PROMOTE TWENTY FIRST-CENTURY
HIGHER ORDER THINKING SKILLS OF GRADE 9 STUDENTS
BY NSW MODEL

ปรัชญา ธงพานิช

Pratya Thongpanit

มหาวิทยาลัยนครพนม

Nakhon Phanom University, Thailand

E-mail: p.thongpanit@npu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาระบบทัศน์การเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิด ขั้นสูงในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยรูปแบบ NSW Model 2) ศึกษาประสิทธิภาพกระบวนทัศน์การเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิด ขั้นสูงในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ตามเกณฑ์ $E_1/E_2 = 75/75$ 3) เปรียบเทียบทักษะการคิดขั้นสูงก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ตามกระบวนทัศน์การเรียน การสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดขั้นสูง 4) ศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการ เรียนรู้ตาม กระบวนทัศน์การเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดขั้นสูงในศตวรรษที่ 21 กลุ่มตัวอย่างได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2563 จากโรงเรียนศรีโคตรบูรณ์ จังหวัดนครพนมจำนวน 21 คน และโรงเรียนห้วยใหญ่วิทยา จังหวัดมุกดาหาร จำนวน 31 คน เครื่องมือวิจัยได้แก่ แบบสอบถามและแบบทดสอบ การวิเคราะห์ข้อมูล ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การทดสอบค่าที (t-test) ผลการวิจัย พบว่า 1) กระบวนทัศน์ การเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดขั้นสูง ในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1.1) การระบุปัญหา 1.2) การออกแบบและวางแผนแก้ปัญหา 1.3) การสร้างต้นแบบ ขึ้นงาน 1.4) การประเมินและปรับปรุงต้นแบบ และ 1.5) การถอดบทเรียน 2) กระบวนทัศน์ การเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มีค่า $E_1/E_2 = 76.92/76.95$ 3) ผลการ เปรียบเทียบทักษะการคิดขั้นสูงก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ตามกระบวนทัศน์ที่พัฒนา

* Received 16 February 2021; Revised 3 June 2021; Accepted 14 June 2021

แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 4) ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ตามกระบวนการทัศน์การเรียนการสอน ในภาพรวมเห็นด้วยในระดับมาก

คำสำคัญ: กระบวนการทัศน์การเรียนการสอน, ทักษะการคิดขั้นสูง, รูปแบบ NSW Model

Abstract

The objectives of this research were to 1) develop instructional paradigm to Promote Twenty First-Century Higher Order Thinking Skills of Grade 9 Students by NSW Model, 2) study efficiency of Instructional paradigm that met the 75/75 minimum requirement of the E_1/E_2 Model for Developmental Testing, 3) compare the students' Higher Order Thinking Skills values before and after employing this instructional paradigm and 4) to review the students' opinion on the instruction, which was based on this instructional paradigm. The sample comprised 21 and 31 MatthayomSueksa 3 students, in the first semester of the 2015 academic year from Srikhottaboon school in Nakhon Phanom province and Wanyaiwittaya school in Mukdahan province, respectively. The research tools employed were a questionnaire and a test. The obtained data were analyzed using mean, standard deviation, and t-test. The research has revealed the following: 1) The teaching and learning paradigm is consisted of five elements: 1.1) issue identification, 1.2) solution design and planning, 1.3) job prototyping, 1.4) prototype assessment and improvement and 1.5) visualization of lessons learned, 2) The efficiency of instructional paradigm, meets the 75/75 minimum requirement of the E_1/E_2 Model for Developmental Testing with E_1/E_2 values of = 76.92/76.95 respectively, 3) The students' Higher Order Thinking Skills values before and after the employment of this instructional paradigm yield a value of .01 when compared, which is considered statistically significant, 4) Overall, the students "highly agree" with the instruction based on this instructional paradigm.

Keywords: Instructional Paradigm, Higher Order Thinking Skills, NSW Model

บทนำ

การรู้วิทยาศาสตร์ (Science Literacy) เป็นเครื่องมือสำคัญอย่างยิ่งในการเตรียมเยาวชนให้สามารถดำเนินชีวิตในโลกปัจจุบันที่มีวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเป็นพื้นฐานและส่งผลกระทบต่อทุกชีวิตในทุกระดับ ทั้งตัวบุคคล ในอาชีพการงานและในสังคมวัฒนธรรมของทุก ๆ ชีวิต ทำให้บุคคลสามารถรับรู้และตัดสินใจประเด็นปัญหาของสังคมที่เกิดจากผลกระทบ

ของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอย่างมีความรู้ความเข้าใจ มีส่วนร่วมในสังคมระดับชุมชน ระดับประเทศ และระดับโลกอย่างเต็มภาคภูมิ (ศูนย์ดำเนินงาน PISA แห่งชาติ สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2561) ผลการประเมิน PISA (Programme for International Student Assessment) ซึ่งเป็นโครงการ ที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อประเมินนักเรียนที่จบการศึกษามัธยมศึกษา (เยาวชนอายุ 15 ปี) โดยองค์การความร่วมมือ และพัฒนาทางเศรษฐกิจ (Organization for Economic Cooperation and Development: OECD) (OECD, PISA , 2015) เป็นการประเมินการรู้หรือการรู้เรื่อง (Literacy) ในวิชาที่เป็นหัวใจของการพัฒนา ซึ่งประกอบด้วย การอ่าน คณิตศาสตร์ และ วิทยาศาสตร์ ทั้งด้านความรู้ และทักษะการแก้ปัญหา จากผลการประเมิน PISA 2015 พบว่า นักเรียนไทยส่วนใหญ่ไม่สามารถระบุได้ว่าประเด็นหรือปัญหาใดเป็นปัญหาทางวิทยาศาสตร์ หรือไม่สามารถบอกได้ว่าปัญหาใดสามารถแก้ไขได้โดยวิธีทางวิทยาศาสตร์ ถ้าในชีวิตจริง นักเรียนไม่รู้ว่าประเด็นใดเป็นเรื่องทางวิทยาศาสตร์ นักเรียนก็จะไม่รู้จักรวธีการที่จะเผชิญปัญหา ไม่รู้ว่าต้องใช้ความรู้และความเป็นเหตุเป็นผลทางวิทยาศาสตร์มาแก้ปัญหา จึงทำให้ขาดโอกาสที่จะใช้ประโยชน์จากวิทยาศาสตร์ในการเผชิญปัญหาที่พบในชีวิต บางประเทศก็มีนักเรียนที่มีสมรรถนะที่จะใช้วิทยาศาสตร์มาแก้ปัญหาในชีวิตจริงอยู่ที่ระดับต่ำมากในจำนวนนั้นมีนักเรียนไทยรวมอยู่ด้วย (ศูนย์ดำเนินงาน PISA แห่งชาติ สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2561) สัดส่วนนักเรียนที่รู้เรื่องวิทยาศาสตร์ในระดับต่ำเป็นตัวชี้บ่งที่สำคัญถึงความสามารถในการมีส่วนร่วมในสังคมและในตลาดแรงงานของพลเมืองของชาติในอนาคต นักเรียนไทยเกือบร้อยละ 50 แสดงสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์ ไม่ถึงระดับพื้นฐาน ข้อมูลจึงชี้ถึงความอ่อนด้อยของระบบการศึกษา และชี้ให้เห็นถึงศักยภาพในการแข่งขันทางเศรษฐกิจของชาติในอนาคต ข้อมูลจากการศึกษาวิจัยนี้ยังชี้บอกถึงจุดอ่อนที่ปรากฏอยู่ในระบบโรงเรียนที่ส่งผลต่อคุณภาพการเรียนรู้และการปฏิบัติในระบบโรงเรียน เมื่อเทียบกับระบบโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จ ซึ่งจุดอ่อนเหล่านั้นสามารถขึ้นยถึงการแก้ไขปรับปรุงที่นำไปถึงจุดที่เป็นปัญหาได้ตรงประเด็นกว่าการคาดเดา

การจัดการศึกษาของไทยที่ส่งเสริมทักษะการคิดขั้นสูง (Higher Order thinking skills; HOTS) ยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร ซึ่งมีหลักฐานสะท้อนให้เห็นอย่างต่อเนื่อง ดังข้อมูลจากการประเมินคุณภาพภายนอก ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ตั้งแต่รอบแรกจนถึงรอบ 3 พบว่า ครูยังจัดการเรียนการสอนที่ไม่เน้นให้นักเรียนพัฒนาทักษะการคิดเท่าที่ควร สอดคล้องกับผลการประชุมวิชาการระดับชาติ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สถาบันคินันแห่งเอเชีย และสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2555) ซึ่งชี้ให้เห็นว่า ครูไม่ส่งเสริม และพัฒนาให้นักเรียนเกิดทักษะการคิดในการแก้ปัญหา ส่วนใหญ่ใช้วิธีการบอกให้ทำตาม ไม่สนใจกระบวนการคิดเพื่อหาคำตอบแต่สนใจเพียงคำตอบที่ได้เท่านั้น ไม่มีการปลูกฝังกระบวนการคิดให้เกิดขึ้นแก่นักเรียน ทำให้ขาดทักษะการวางแผนในการทำงาน และไม่มีความคิด

ที่จะคิดไตร่ตรองหาสาเหตุของปัญหาเป็นเวลานาน ทักษะการคิดขั้นสูงในศตวรรษที่ 21 เป็นผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่จัดระดับตามแนวคิดของบลูม ปรับปรุงโดย (Anderson, L. W. & Krathwohl, D. R., 2001) ด้านความรู้-พุทธิพิสัย (Cognitive Domain) ตั้งแต่ระดับการนำไปใช้ การวิเคราะห์ ประเมินค่า และสร้างสรรค์ ในการวิจัยครั้งนี้มุ่งพัฒนากระบวนการทัศน์การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง โดยวิเคราะห์และสังเคราะห์แนวคิดต่าง ๆ เป็นกรอบแนวคิดการวิจัย ได้แก่ 1) กระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรม (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2557) ในการจัดการเรียนการสอน ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1.1) ระบุปัญหา 1.2) รวบรวมข้อมูลและแนวคิดที่เพื่อสรรหาวิธีการที่เป็นไปได้ 1.3) เลือกและออกแบบวิธีการแก้ปัญหา 1.4) ดำเนินการแก้ปัญหาเพื่อสร้างต้นแบบ 1.5) ทดสอบ ประเมิน และปรับปรุงแก้ไขต้นแบบ และ 1.6) นำเสนอต้นแบบ วิธีการและผลการแก้ปัญหา 2) แนวคิดการสร้างสรรค์สร้างความรู้ ได้แก่ NPU Teaching and Learning Paradigm (พิจิตรา ธงพานิช, 2562) ประกอบด้วย 2.1) การกำหนดจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ 2.2) การกำหนดระดับคุณภาพของการเรียนรู้ 2.3) การออกแบบการเรียนรู้ 2.4) การพัฒนาทักษะการเรียนรู้แบบนำตนเอง 2.5) การบูรณาการความรู้อาศัยความร่วมมือกัน 2.6) การตรวจสอบแบบย้อนคิด ทบทวน และ 2.7) การประเมินความรู้เปรียบเทียบกับมาตรฐาน ผลการสังเคราะห์เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดขั้นสูงในศตวรรษที่ 21

จากเหตุผลความจำเป็นดังกล่าวนี้ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม เป็นหน่วยงานหนึ่งที่เปิดสอนหลักสูตรผลิตครูวิทยาศาสตร์ มีบุคลากรที่มีความพร้อมในการพัฒนาครูวิทยาศาสตร์ จึงได้เสนอโครงการการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดขั้นสูงในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตกลุ่มน้ำโขงซึ่งเป็นเขตพื้นที่บริการการศึกษาในความรับผิดชอบโดยคาดหวังว่าจะเป็นแนวทางการเสริมพลังอำนาจ (Empowerment) ของครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนต่าง ๆ ในเขตกลุ่มน้ำโขงให้ได้รับการส่งเสริมและพัฒนาบทบาทของครูในฐานะผู้จัดการเรียนรู้อย่างเต็มตามศักยภาพในการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อการพัฒนาการคิดขั้นสูงของผู้เรียนเพื่อความเป็นพลเมืองไทยและพลโลกมีคุณภาพของผู้เรียนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. พัฒนาระบบทัศน์การจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดขั้นสูงในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยรูปแบบ NSW Model
2. ศึกษาประสิทธิภาพกระบวนการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดขั้นสูงในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยรูปแบบ NSW Model ตามเกณฑ์ $E_1/E_2 = 75/75$

3. เปรียบเทียบทักษะการคิดขั้นสูงก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ตาม กระบวนทัศน์ การเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดขั้นสูง ในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 3 โดยรูปแบบ NSW Model

4. ศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ตาม กระบวนทัศน์การเรียน การสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดขั้นสูงในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนาและใช้แบบแผนการทดลองแบบกลุ่มเดียวโดยใช้ กลุ่มเดียวทดสอบก่อน - หลัง (One Group Pretest - Posttest Design) สรุปดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาวิเคราะห์และสังเคราะห์

การศึกษาและวิเคราะห์กระบวนทัศน์การเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิด ขั้นสูง

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนทัศน์การเรียนการสอน เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดขั้นสูง

2. วิเคราะห์และสังเคราะห์กระบวนทัศน์การเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะ การคิดขั้นสูง ในศตวรรษที่ 21

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนาแผนจัดการเรียนรู้ และเครื่องมือวัดผล

1. สร้างแผนจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดขั้นสูง และเครื่องมือวัดผล

2. ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแก้ไขแผนจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการคิด ขั้นสูง ในศตวรรษที่ 21 และเครื่องมือวัดผล และปรับปรุงแก้ไข

3. ทดลองใช้แผนจัดการเรียนรู้ กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง และ ปรับปรุงแก้ไข

ขั้นตอนที่ 3 การใช้แผนจัดการเรียนรู้กับกลุ่มตัวอย่าง

ขั้นตอนที่ 4 ประเมินผล - ประเมินประสิทธิภาพและ ความคิดเห็นของนักเรียน

1. ประเมินประสิทธิภาพของกระบวนทัศน์การเรียนการสอนตามเกณฑ์ $E_1/E_2 = 75/75$

2. สอบถามความคิดเห็นที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ตามกระบวนทัศน์การเรียน การสอนที่พัฒนาขึ้น

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2563 จากโรงเรียนศรีโคตรบูรณ์ จังหวัดนครพนม จำนวน 4 ห้อง รวมนักเรียน 75 คน และ โรงเรียนห้วยใหญ่วิทยา จังหวัด มุกดาหาร จำนวน 2 ห้อง จำนวนนักเรียน 67 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้มาโดยสุ่มอย่างง่ายโดยมีห้องเรียนเป็นหน่วยการสุ่ม ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนศรีโคตรบูรณ์ จำนวน 21 คน และโรงเรียนห้วยใหญ่วิทยา จำนวน 31 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 52 คน

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรต้น (Independent Variables) คือ การจัดการเรียนรู้ตามกระบวนการทัศนการเรียนรู้การสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดขั้นสูง ในศตวรรษที่ 21

2. ตัวแปรตาม (Dependent Variables) คือ

2.1 ผลการเรียนรู้ ทักษะการคิดขั้นสูง ในรายวิชาวิทยาศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

2.2 ความสามารถในการปฏิบัติงาน - ทักษะการคิดขั้นสูง

การสร้างและพัฒนาเครื่องมือ

การพัฒนากระบวนการทัศนการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดขั้นสูง ในศตวรรษที่ 21 ผู้วิจัยดำเนินการตามลำดับขั้นดังต่อไปนี้

1. ศึกษาและวิเคราะห์ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากเอกสารและตำรา เกี่ยวกับรูปแบบการสอน (Joyce, B. & Weil, M., 2009) แนวทางการจัดการเรียนการสอนตามแนวสร้างสรค์นิยม

2. ร่างกระบวนการทัศนการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดขั้นสูง ในศตวรรษที่ 21 ตามกระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรมและแนวคิด NPU Teaching and Learning Paradigm โดยพัฒนาเป็น NSW Model

3. ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยงตรงของกระบวนการทัศนการเรียนรู้การสอนตาม NSW Model คู่มือการใช้กระบวนการทัศนฯ และแบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อกระบวนการทัศนการเรียนรู้การสอน ให้คะแนน +1 เมื่อแน่ใจว่าวัดตรง ให้คะแนน -1 เมื่อแน่ใจว่าวัดได้ไม่ตรงและให้คะแนน 0 เมื่อไม่แน่ใจ นำคะแนนที่ได้คำนวณได้ค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.60 - 1.00

4. ปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินคุณภาพ ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์การประเมินคุณภาพโดยให้คะแนน และแปลความหมายคะแนนตามแนวคิดของเบสท์ (Best, W. J., 1997) ผลการประเมินคุณภาพ กระบวนการทัศนการเรียนรู้การสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดขั้นสูง มีค่าระดับความเหมาะสมมาก

5. ทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในโรงเรียนศรีโคตรบูรณ์ จำนวน 21 คน และโรงเรียนห้วยใหญ่วิทยา จำนวน 36 คน

การพัฒนาแบบทดสอบวัดทักษะการคิดขั้นสูง และแบบประเมินทักษะการคิดขั้นสูง

ผู้วิจัยสร้างแบบทดสอบวัดทักษะการคิดขั้นสูง ในรายวิชาวิทยาศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ตามแนวคิดของ Bloom ฉบับปรับปรุงโดย (Anderson, L. W. & Krathwohl, D. R.,

2001) จำนวน 120 ข้อ และปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำไปใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 30 คน ผลการวิเคราะห์ได้แบบทดสอบแบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 60 ข้อ มีค่าความยากง่ายระหว่าง 0.2 - 0.8 มีอำนาจจำแนกระหว่าง 0.20 - 0.60 และมีค่าความเชื่อมั่น KR-20 = 0.85

ผู้วิจัยสร้างแบบประเมินทักษะการคิดขั้นสูง และกำหนดเกณฑ์ และแปลความหมายของคะแนนตามเกณฑ์ (Glickman, C. D. et al., 2014) ดังนี้

ระดับ SOLO 1 ทักษะการคิดขั้นสูงที่เกี่ยวกับผลผลิตชิ้นงาน โครงการส่วนใหญ่เป็นการเลียนแบบและคงไว้ซึ่งของเดิม (Imitative Maintenance) การเขียนรายงานจะยึดตำราเป็นหลัก ระบุกิจกรรมซ้ำ ๆ เดิม กล่าวโดยสรุปว่า นักเรียน จัดทำและสร้างชิ้นงาน โครงการ มีระดับการเรียนรู้ในระดับความจำ - ความเข้าใจ

ระดับ SOLO 2 ทักษะการคิดขั้นสูงที่เกี่ยวกับผลผลิตชิ้นงาน โครงการส่วนใหญ่เป็นการปรับปรุงยุคที่ใช้ (meditative) การนำความรู้ที่มีอยู่ปรับปรุงผลผลิตให้ดีขึ้น มีการสืบค้นสาระเนื้อหา มีการจดบันทึกปรับเปลี่ยนเนื้อหาเล็กน้อย คงไว้ตามต้นฉบับ/แหล่งอ้างอิง เน้นทฤษฎีมากกว่าการปฏิบัติ กล่าวโดยสรุปว่า นักเรียน จัดทำและสร้างชิ้นงาน โครงการ มีระดับการเรียนรู้ ในระดับการนำไปใช้/ประยุกต์ใช้

ระดับ SOLO 3 ทักษะการคิดขั้นสูงที่เกี่ยวกับผลผลิตชิ้นงาน โครงการส่วนใหญ่สะท้อนการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ (Creative-generative) ผลงานคำนึงถึงพฤติกรรมใหม่ ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ ใช้ผลงานการวิจัยประกอบ ผลงานสะท้อนมโนทัศน์ของสาระความรู้วิชานั้นๆ และบันทึกสาระด้วยการเรียบเรียงใหม่ กล่าวโดยสรุปว่า นักเรียน จัดทำและสร้างชิ้นงาน โครงการ โดยมีระดับการเรียนรู้ ระดับประเมินค่า/สร้างสรรค์

นำแบบประเมินไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจให้ข้อเสนอแนะ และนำมาปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำไปใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง และหาความเชื่อมั่นของเกณฑ์การประเมินโดยผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย ให้คะแนนตามเกณฑ์และคำนวณสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันของผู้ประเมินสองคน และทดสอบนัยสำคัญของสหสัมพันธ์ พบว่ามีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การเก็บรวบรวมข้อมูล

นำแผนจัดการเรียนรู้ และเครื่องมือวัดผลฯ ที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง โดยดำเนินการดังนี้

1. ทดสอบก่อนเรียน

2. ใช้แผนการจัดการเรียนรู้ตามกระบวนการทศน์ฯ 3 ขั้นตอน ใหญ่ จำแนกเป็น 5 ขั้นย่อย ได้แก่

- 2.1 ขั้น N (Needs Analysis) การวิเคราะห์ความต้องการ ประกอบด้วย 2 ขั้นย่อย

2.1.1 การระบุปัญหา หรือความต้องการ

2.1.2 การออกแบบหรือการวางแผนแก้ปัญหา

2.2 ชั้น S (Social Constructivism in the Classroom) การสานสร้างความรู้

จากสังคม

2.2.1 การสร้างต้นแบบ ชิ้นงาน (Job) หรือโครงการ (Project)

2.3 ชั้น W (Worth Assessment) การประเมินคุณค่า ประกอบด้วย 2 ชั้นย่อย

2.3.1 การประเมินและปรับปรุงต้นแบบ การประเมินการเรียนรู้

2.3.2 การถอดบทเรียน ความรู้ และทักษะที่ได้รับ

3. ทดสอบหลังเรียน

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยใน 3 ประเด็น ดังนี้

1. ผลการพัฒนาระบบบทคัดเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดขั้นสูงในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยรูปแบบ NSW Model ประกอบด้วย 3 ขั้นตอนใหญ่ จำแนกเป็น 5 ชั้นย่อย ดังนี้ ชั้น N (Needs Analysis) การวิเคราะห์ความต้องการ ประกอบด้วย การระบุปัญหา หรือความต้องการ การออกแบบ/การวางแผนแก้ปัญหา ชั้น S (Social Constructivism in the Classroom) การสานสร้างความรู้จากสังคม การสร้างต้นแบบ ชิ้นงาน (Job) หรือโครงการ (Project) และชั้น W (Worth Assessment) การประเมินคุณค่า ประกอบด้วย การประเมิน/การสรุปประเมินการเรียนรู้และ การถอดบทเรียน/บททวนแนวทางแก้ปัญหา

2. ผลการศึกษาประสิทธิภาพกระบวนการเรียนการสอน เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดขั้นสูงในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยรูปแบบ NSW Model ตามเกณฑ์ $E_1/E_2 = 75/75$

2.1 นักเรียนมีทักษะการคิดขั้นสูง ซึ่งเป็นความสามารถในการปฏิบัติงาน (Jobs) หรือโครงการ (Projects) ดังนี้ ระดับ SOLO 1 จำนวน 8 คน คิดเป็นค่าเฉลี่ยร้อยละ 15.38 ระดับ SOLO 2 จำนวน 20 คน คิดเป็นค่าเฉลี่ยร้อยละ 38.46 และระดับ SOLO 3 จำนวน 24 คน คิดเป็นค่าเฉลี่ยร้อยละ 46.16 ประสิทธิภาพของกระบวนการมีค่าเท่ากับ $E_1 = [(1 \times 14) + (2 \times 20) + (3 \times 18)] / (3 \times 52) \times 100 = 76.92$

2.2 การวิเคราะห์หาค่าประสิทธิภาพผลผลิต ได้จากการทดสอบความรู้ทักษะการคิดขั้นสูง (E_2) ได้ค่า $E_2 = 46.17 / 60 \times 100 = 76.95$

สรุป ประสิทธิภาพกระบวนการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดขั้นสูงในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ $E_1/E_2 = 76.92/76.95$

3. ผลเปรียบเทียบทักษะการคิดขั้นสูงก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ตามกระบวนการทัศน์การเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดขั้นสูง ในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยรูปแบบ NSW Model ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบทักษะการคิดขั้นสูง

การทดสอบ	n	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	t (one-tailed test)	P
ก่อนเรียน	52	60	27.44	1.65	-120.36	.00*
หลังเรียน	52	60	46.17	1.41		

จากตารางที่ 1 พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีค่าเฉลี่ยของคะแนนทักษะการคิดขั้นสูง หลังเรียน ($\bar{X}$ = 46.17, S.D. = 1.41) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{X}$ = 27.44, S.D. = 1.65) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. ผลการศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ตามกระบวนการทัศน์การเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดขั้นสูงในศตวรรษที่ 21 ในภาพรวมนักเรียนเห็นด้วยอยู่ในระดับมาก โดยลำดับแรกคือ ด้านประโยชน์ - รองลงมาเห็นด้วยกับ ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ และด้านบรรยากาศในการเรียนรู้ - ตามลำดับ

อภิปรายผล

ผู้วิจัยขอเสนอการอภิปรายผล ตามลำดับวัตถุประสงค์ดังนี้

ผลการพัฒนากระบวนการทัศน์การเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดขั้นสูงในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งได้พัฒนาขึ้นอย่างเป็นระบบ มีแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการสอนและการเรียนรู้สนับสนุน ได้รับปรับปรุงแก้ไขจากผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำไปใช้ในสถานการณ์จริง สอดคล้องกับ (Joyce, B. & Weil, M., 2009) ที่กล่าวถึงหลักการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนไว้ว่า รูปแบบการเรียนการสอนต้องมีทฤษฎีรองรับ เช่น ทฤษฎีด้านจิตวิทยาการเรียนรู้ และเมื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแล้ว ก่อนนำไปใช้อย่างแพร่หลาย จะต้องมีการวิจัยเพื่อทดสอบทฤษฎีและตรวจสอบคุณภาพในเชิงการนำไปใช้ในสถานการณ์จริง

จากการศึกษาความหมายของคำว่า “กระบวนการทัศน์” สรุปได้ว่าคำว่า “Paradigm” มีความหมายใกล้เคียงกัน คำว่า “Model” หมายถึง รูปแบบ หรือแบบจำลองที่ได้รับการยกย่องให้เป็นแบบอย่าง ส่วนคำว่า “Paradigm” หมายถึง การประยุกต์หรือดัดแปลงทฤษฎี หรือสิ่งต่าง ๆ ดังนั้น ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้คำว่า รูปแบบ คือ NSW Model ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ และความเห็นร่วมกันของครูและนักเรียน ซึ่งแสดงถึงต้นแบบการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการสร้างความรู้ (Constructivist) จำแนกเป็น 3 ขั้นตอน คือ 1) การทำความเข้าใจกระแงชัดในความรู้ (Clarifying Exist Knowledge) 2) การเลือกรับและทำความเข้าใจสารสนเทศใหม่ (Identifying

Receiving and Understanding New Information) และ 3) การยืนยันและใช้ความรู้ใหม่ (Confirming and using new knowledge) และใช้คำว่า กระบวนทัศน์การสอนและการเรียนรู้ (Teaching and Learning Paradigm) ซึ่งหมายถึง ชุดของความคิดที่แสดงถึงองค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์กันเน้นการประยุกต์ทฤษฎีเพื่อการปฏิบัติให้เป็นชิ้นงานที่ชัดเจนขึ้น เมื่อประยุกต์ใช้ในที่นี้คือ กระบวนทัศน์การสอนและการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดขั้นสูง ในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งการใช้ NSW Model ในการพัฒนาความคิด และความเชื่อของครูสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ที่มีบทบาทสำคัญ ในการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียน สรุปเป็นบทบาทของครู และบทบาทของผู้เรียน ไว้ในคู่มือการใช้ กระบวนทัศน์การเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดขั้นสูง ในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ขั้น N (Needs Analysis) การวิเคราะห์ความต้องการ ประกอบด้วย การระบุ ปัญหา การออกแบบและวางแผนแก้ปัญหา สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีสร้างสรรค์สร้างความรู้ ในขั้นการทำความเข้าใจในความรู้อ้างอิง และสอดคล้องกับ (Marzano, R. J., 2007) ที่กล่าวว่า นักเรียนกำหนดจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ที่ตอบสนองความต้องการของตนเอง โดยครูจะช่วยปรับเปลี่ยนจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอนโดยช่วยให้นักเรียนจะต้องกำหนดจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ที่ชัดเจนว่า เมื่อสิ้นสุดการเรียนรู้แล้ว นักเรียนจะต้องบรรลุจุดมุ่งหมายคือมีความรู้อะไร และหรือมีทักษะอะไรเป็นสาระสำคัญ สอดคล้องกับ (Charles, K., 2014) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการ จัดการเรียนรู้เพื่อเตรียมความพร้อม ด้านทักษะชีวิตในศตวรรษที่ 21 ผลการวิจัยได้สรุปถึง ความสำคัญและความจำเป็นในการสร้างกระบวนทัศน์การเรียนรู้ใหม่ที่บูรณาการทักษะชีวิตกับ เนื้อหาสาระการเรียนรู้ เพื่อเตรียมนักเรียนให้สามารถดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมี คุณภาพ ซึ่งจะส่งผลถึงคุณภาพการแข่งขันทางสังคม เศรษฐกิจและด้านอื่น ๆ ในสังคมโลก ต่อไป ในขั้นนี้มุ่งส่งเสริมสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนตามกรอบหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้น พื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้แก่ 1) การระบุปัญหา มุ่งพัฒนาความสามารถในการคิด หมายถึง รู้จักคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดอย่างสร้างสรรค์คิดอย่างมีวิจารณญาณ และคิดเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้หรือสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองและสังคมได้ อย่างเหมาะสม เพื่อที่นักเรียนสามารถระบุบอกว่าประเด็นหรือปัญหาใดเป็นปัญหา ทางวิทยาศาสตร์ หรือบอกได้ว่าปัญหาใดสามารถแก้ไขได้โดยวิธีทางวิทยาศาสตร์ เป็นต้น และ 2) การออกแบบและวางแผนแก้ปัญหา มุ่งพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหา หมายถึง เข้าใจความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่าง ๆ ในสังคมแสวงหาความรู้ประยุกต์ ความรู้มาใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาได้อย่างถูกต้องเหมาะสมบนพื้นฐานของหลักเหตุผล คุณธรรมและข้อมูลสารสนเทศรวมทั้งตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพ โดยคำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้น ต่อตนเองสังคมและสิ่งแวดล้อม

ขั้น S (Social Constructivism in the Classroom) การสานสร้างความรู้จากสังคม ประกอบด้วย การปฏิบัติชิ้นงาน (Jobs) กิจกรรมการเรียนรู้อาศัยแนวทางกระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรม ซึ่งเป็นการเรียนรู้ทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ นำความรู้ไปใช้ในชีวิตจริง เหตุผลสำคัญที่ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ตามทฤษฎีการสานสร้างความรู้จากสังคม (Social Constructivism) โดยกระตุ้นให้นักเรียนพัฒนาการเรียนรู้ของตนเองมุ่งการบรรลุจุดหมายของรายวิชาและक्रमจัดการเรียนรู้โดยกระตุ้นให้นักเรียนมีความรับผิดชอบในฐานะสมาชิกกลุ่ม เพื่อที่นักเรียนจะได้เป็นสมาชิกที่ดีของสังคมประชาธิปไตยมีความคิดสร้างสรรค์มีความสามารถในการสื่อสาร สร้างสัมพันธ์ มีความสามารถในการเรียนรู้ มีค่านิยมในการตัดสินใจที่ถูกต้อง มีความสามารถในการปรับตัวเข้ากับ สิ่งแวดล้อมและสังคมสมัยใหม่ เป็นต้น สอดคล้องกับ (Linda D., & Nikole. R., 2002) ได้วิเคราะห์ผลการวิจัยเกี่ยวกับการส่งเสริมครูให้จัดการเรียนเพื่อช่วยให้นักเรียนเรียนรู้และมีทักษะการคิดที่เหมาะสมกับโลกในศตวรรษที่ 21 พบว่า การพัฒนาที่มุ่งพัฒนาสมรรถนะการสอนของครูและส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับกระบวนการจัดการเรียนรู้ การสังเกตและการสะท้อนผลมากกว่าการรับรู้เนื้อหาสาระตามหลักสูตรเพียงอย่างเดียว ในขั้นนี้มุ่งส่งเสริมสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน ได้แก่ 1) ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี หมายถึง รู้จักเลือกและใช้เทคโนโลยีด้านต่าง ๆ ทักษะกระบวนการทางเทคโนโลยี เพื่อการพัฒนาตนเองและสังคมในด้านการเรียนรู้ การสื่อสาร การทำงาน การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ถูกต้องเหมาะสมและมีคุณธรรม และ 2) ความสามารถในการสื่อสาร หมายถึง ใช้ภาษาถ่ายทอดความคิด ความรู้ความเข้าใจ ความรู้สึก และทัศนะของตนเองเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและประสบการณ์อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเองและสังคมรวมทั้งการเจรจาต่อรองเพื่อขจัดและลดปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ การเลือกรับหรือไม่รับข้อมูลข่าวสารด้วยหลักเหตุผลและความถูกต้องตลอดจนการเลือกใช่วิธีการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อตนเองและสังคม

ขั้น W (Worth Assessment) การประเมินคุณค่า ประกอบด้วย การประเมินและปรับปรุงต้นแบบ และการถอดบทเรียน ขั้นนี้เป็นการปรับใช้แนวคิดทฤษฎีสร้างสรรค์สร้างความรู้ในขั้นการตรวจสอบทบทวนและ ใช้ความรู้ใหม่สอดคล้องกับ (พิจิตรา ธงพานิช, 2562) ที่วิจัยเรื่อง การพัฒนากระบวนการทัศน์การสอนและการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดขั้นสูงในยุคการศึกษา 4.0 ของนักศึกษาวิชาชีพครู ขั้นประเมินการเรียนรู้ ตรวจสอบแบบย้อนคิดทบทวน การประเมินความรู้เทียบกับมาตรฐาน ในขั้นนี้มุ่งส่งเสริมสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนตามกรอบหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้แก่ ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต หมายถึงใช้กระบวนการต่าง ๆ ในการดำเนินชีวิตประจำวัน เรียนรู้ด้วยตนเอง ต่อเนื่องทำงานและอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล จัดการปัญหาและความขัดแย้งต่าง ๆ อย่างเหมาะสมรู้จักปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมสภาพแวดล้อมและหลีกเลี่ยงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ที่ส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น

2. ผลการศึกษาประสิทธิภาพกระบวนการพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้การสอนเพื่อส่งเสริม ทักษะการคิดขั้นสูงในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยรูปแบบ NSW Model ขอนำเสนอการอภิปรายผล ดังนี้

กระบวนการพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้การสอน ที่นำมาจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดขั้นสูงของนักเรียน กิจกรรมทั้งหมดนักเรียนจะเรียนรู้ภายใต้ทฤษฎีการสร้างความรู้จากสังคม (Social Constructivism) โดยหลักใหญ่ ๆ ของการศึกษาในแนวนี (สุดาพร ลักษณะินาวิน, 2550) คือ ความรู้จะเรียนกันทั้งหมด คือ หลักสูตรเป็นตัวกำหนดสิ่งที่ผู้เรียนจะต้องเรียนรู้ การเรียนรู้ของผู้เรียนอยู่ภายใต้การกำกับดูแลจากโรงเรียนครูผู้สอน และกิจกรรมต่าง ๆ ที่ผู้เรียนและครูเป็นผู้ช่วยกันคิดให้เหมาะสมกับสภาพทางสังคมและองค์ประกอบที่เกี่ยวข้อง คุณลักษณะของผู้เรียนที่จะเกิดขึ้น คือ การเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต กิจกรรมการเรียนรู้เป็นเรื่องที่ผู้เรียนเป็นผู้กำกับดูแลเอง (Autonomous Learner) ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ในบริบทของคำถามและโจทย์ที่มีให้ตอบไม่รู้จบ

3. ผลการเปรียบเทียบผลการเรียนรู้ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ตามกระบวนการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดขั้นสูง ของนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ขอนำเสนอการอภิปรายผล ดังนี้ ในการศึกษาวิจัยนี้ได้นำกระบวนการที่เรียกว่า “Peer Learning Networks” (Ester, M. & David, D., 2017) ซึ่งเป็นแนวทางการเรียนรู้กระบวนการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองของคนสังคมโดยใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) กระบวนการดังกล่าวประกอบด้วย การปรับเปลี่ยนหลักสูตรการสอน การเรียนรู้ การวัดและประเมินผล เพื่อเตรียมนักเรียนให้เป็นทรัพยากรบุคคลที่มีประสิทธิภาพ เป็นพลโลก และกำลังแรงงานที่สร้างสรรค์ในสังคมยุคศตวรรษที่ 21 การสอนและการเรียนรู้ตามกระบวนการที่พัฒนาขึ้นได้ใช้ประโยชน์ของการเรียนรู้โดยใช้ทีมเป็นฐาน (บุญศรี องค์กรพิพัฒนกุล, 2550) คือ ผู้เรียนเกิดความทรงจำระดับสูงขึ้น แม้จะเป็นการเรียนการสอนในชั้นเรียนขนาดใหญ่ ผู้เรียนที่เสี่ยงต่อการล้มเหลวในการเรียนรู้ได้รับระบบสนับสนุนจากทีม ส่งเสริมการพัฒนาทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและทีม และช่วยให้ครูผู้สอนมีความกระตือรือร้นในการสอน เพราะพลังในการใฝ่รู้ของทีมผู้เรียน ประกอบกับแนวคิดทฤษฎีที่นำมาใช้เป็นหลักคือ ทฤษฎีการสร้างความรู้จากสังคม (Social Constructivism) เป็นอีกแนวทางหนึ่งในการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง มีสาระสำคัญที่ว่า ความรู้ไม่ได้มาจากการสอนของผู้สอนเพียงอย่างเดียว แต่ความรู้จะเกิดขึ้นและถูกสร้างขึ้นโดยผู้เรียนเอง การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ดีก็ต่อเมื่อผู้เรียนได้ลงมือกระทำด้วยตนเอง (Learning By Doing) ดังนั้น ก่อนเรียนนักเรียนยังไม่มีความรู้ความเข้าใจเพียงพอต่อการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง เมื่อได้รับการจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดขั้นสูง ในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยรูปแบบ NSW Model จึงส่งผลให้มีการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงยิ่งขึ้น

4. ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดขั้นสูง ในภาพรวมนักเรียนเห็นด้วยในระดับมาก ด้านประโยชน์ที่ได้รับ นักเรียนเห็นด้วยในระดับมาก เป็นลำดับแรก รองลงมาด้านกิจกรรมการเรียนรู้ และด้านบรรยากาศ ตามลำดับ โดยนักเรียนสามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้ เพราะเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ช่วยให้นักเรียนทำงานได้อย่างเป็นระบบขั้นตอนมากขึ้น มีการส่งเสริมให้นักเรียนทำงานเป็นทีม และมีปฏิสัมพันธ์ทำให้เกิดความคิดหลากหลายแปลกใหม่ และร่วมกันแก้ปัญหา นั้น ๆ โดยอาศัยข้อมูลความรู้เดิมหลาย ๆ ด้านมาประกอบ ทั้งนี้ทำให้ผู้เรียนได้ค้นพบคำตอบได้อย่างถูกต้อง รองลงมา นักเรียนเห็นด้วยในระดับมาก ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ กิจกรรมตามกระบวนการเรียนการสอนและการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นได้มีการส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนรู้อย่างมีความหมาย ได้ฝึกการคิดวิเคราะห์สร้างสรรค์ตัดสินใจแก้ปัญหา เป็นสาระที่มีความหมายต่อตนเอง นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรงจากสถานการณ์ที่ครูและนักเรียนเป็นผู้กำหนดมีทักษะการทำงานร่วมกันเป็นทีม มีการแลกเปลี่ยนความรู้ช่วยเหลือซึ่งกันและกันยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น เมื่อมีเหตุผลที่ดีกว่ามีความรับผิดชอบในหน้าที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตจริงได้

สุดท้ายนักเรียนเห็นด้วยในระดับมาก ด้านบรรยากาศในการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้จัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และที่สำคัญคือการออกแบบและการใช้เครื่องมือเพื่อการเรียนรู้ต่าง ๆ โดยเน้นว่าต้องทำให้ผู้เรียนสนใจ เกิดการเรียนรู้ความเข้าใจ และนำไปสู่ความสามารถในการใช้เหตุผล เข้าใจความเชื่อมโยงสัมพันธ์ในทุกมิติของชีวิต ครูผู้สอนจึงมีหน้าที่ในการสร้างสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้ แก่ผู้เรียนในลักษณะที่ทันสมัย เพลิดเพลิน แต่ท้าทายและชวนให้หาคำตอบเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการตื่นตัวแบบผ่อนคลายมากกว่าความรู้สึกเครียด กังวลและกดดัน เพราะสิ่งแวดล้อมดังกล่าว อาจทำให้เกิดผลลัพธ์การเรียนรู้ทางลบแก่ผู้เรียนได้

สรุป/ข้อเสนอแนะ

1) จากผลการวิจัยกระบวนการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดขั้นสูงในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยรูปแบบ NSW Model นักเรียนมีทักษะการคิดขั้นสูงเพิ่มขึ้นนั้นในการนำกระบวนการเรียนการสอนไปใช้ครูผู้สอนควรจะต้องศึกษาแนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องตาม NSW Model อาทิ การสานสร้างความรู้จากสังคม (Social Constructivism) และการเรียนรู้แบบทีมเป็นฐาน (Team Based Learning) ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามขั้นตอน และจัดสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้

2) การจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการเรียนการสอนตาม NSW Model เป็นการเปลี่ยนแปลงกระบวนการใหม่ ควรวิจัยพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง การพัฒนาอภิปัญญา สาระอื่น ๆ ในการเรียนรู้วิทยาศาสตร์

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากกระทรวงศึกษาธิการภายใต้แผนงานบูรณาการพัฒนาศุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 “โครงการการพัฒนากระบวนการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดขั้นสูงในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน - มัธยมศึกษา”

เอกสารอ้างอิง

- บุญศรี อังค์พิพัฒนกุล. (2550). การเรียนรู้โดยใช้ทีมเป็นฐาน (Team Based Learning) อาจารย์มืออาชีพ: แนวคิด เครื่องมือ และการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: เครือข่ายการพัฒนาวิชาชีพอาจารย์และองค์กรระดับอุดมศึกษาแห่งประเทศไทย.
- พิจิตรา ธงพานิช. (2562). การพัฒนากระบวนการสอนและการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดขั้นสูงในยุคการศึกษา 4.0 ของนักศึกษาวิชาชีพครู. วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย, 11(2), 179-198.
- ศูนย์ดำเนินงาน PISA แห่งชาติ สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2561). ผลการประเมิน PISA 2015 วิทยาศาสตร์ การอ่าน และคณิตศาสตร์ (ฉบับสมบูรณ์). กรุงเทพมหานคร: สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.).
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2557). ความรู้เบื้องต้นสะเต็ม. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สถาบันคีนันแห่งเอเชีย และสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2555). สรุปการประชุมวิชาการระดับนานาชาติ เรื่อง “การยกระดับคุณภาพการศึกษาวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐาน ปี 2555”. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน.
- สุดาพร ลักษณะียนวิน. (2550). แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนการสอนในสังคมฐานความรู้ อาจารย์มืออาชีพ : แนวคิด เครื่องมือ และการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: เครือข่ายการพัฒนาวิชาชีพอาจารย์และองค์กรระดับอุดมศึกษาแห่งประเทศไทย.
- Anderson, L. W. & Krathwohl, D. R. (2001). A Taxonomy for Learning, Teaching, and Assessing: A Revision of Bloom's Taxonomy of Educational Objectives. Complete edition, New York: Longman.
- Best, W. J. (1997). Research in Education. 3rd ed. , New Jersey: Prentice Hall.
- Charles, K. (2014). Do you Want Your Students to Be Job-Ready with 21stCentury Skills. International Journal of Higher Education, 3 (3), 81-91.

- Ester, M. & David, D. (2017). Peer Learning Network: implementing and sustaining cooperative learning by teacher collaboration. *Journal of Education for Teaching*, 43 (3), 349-360.
- Glickman, C. D. et al. (2014). *Supervision and Instructional Leadership: A Developmental Approach*. 9th ed. Boston: Allyn & Bacon, Inc.
- Joyce, B. & Weil, M. (2009). *Model of Teaching* London. London: Allyn and Bacon.
- Marzano, R. J. (2007). *The Arts and Science of Teaching: A Comprehensive Framework for Effective Instruction*. Alexandria: Association for Supervision and Curriculum Development.
- OECD, PISA. (2015). *Results (Volume II): Policies and Practices for Successful Schools*. PISA: OECD Publishing.

รูปแบบการพัฒนาครูโรงเรียนเอกชนในด้านการสื่อสารภาษาอังกฤษ

โดยการทำงานเป็นฐานร่วมกับวงจรคุณภาพ PDCA*

A MODEL FOR WORK-BASED DEVELOPMENT OF PRIVATE SCHOOL TEACHERS' ENGLISH COMMUNICATION IN CONJUNCTION WITH PDCA CYCLE

ชญาดา กวินกมลโรจน์

Chayada kawinkamolroj

มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

North Bangkok, Thailand

E-mail: chayada.kaw@northbkk.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพความเป็นจริงและความต้องการเพื่อสร้าง ทดลองใช้ และประเมินรูปแบบพัฒนาครูโรงเรียนเอกชนในการสื่อสารภาษาอังกฤษ โดยการทำงานเป็นฐานร่วมกับวงจรคุณภาพ PDCA มีการดำเนินการวิจัย 4 ระยะ ได้แก่ 1) การศึกษาสภาพความเป็นจริงและความต้องการจากผู้บริหาร 100 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย และครูโรงเรียนเอกชน 100 คน จากการเลือกแบบเจาะจง และเครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถาม 2) การสร้างรูปแบบฯ โดยศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารที่เกี่ยวข้อง ยกร่าง และตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบฯ โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 7 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์และแบบประเมิน 3) การทดลองใช้รูปแบบ เป็นระยะเวลา 1 ภาคการศึกษา กับ ครูโรงเรียนต้นกล้าพัฒนา จำนวน 15 คน ซึ่งคัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบวัดความรู้ภาษาอังกฤษ แบบสังเกตพฤติกรรม กิจกรรมให้ความรู้ และแบบสะท้อนตนเอง 4) การประเมินรูปแบบโดยครูกลุ่มทดลอง เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบประเมินความพึงพอใจ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการศึกษาค้นพบว่า ผู้บริหารและครูโรงเรียนเอกชนต้องการพัฒนาการสื่อสารภาษาอังกฤษอยู่ในระดับมากที่สุด 4 ด้าน ผลการสร้างรูปแบบฯ สามารถใช้พัฒนาครูได้แบ่งเป็น 4 ขั้นตอน 1) วางแผน 2) ปฏิบัติ 3) การประเมินผล และ 4) ผลการทดลองรูปแบบฯโดยรวมมีความเหมาะสม สามารถใช้พัฒนาครูได้ พบว่าครูมีพัฒนาการการสื่อสารภาษาอังกฤษสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

* Received 4 May 2021; Revised 20 June 2021; Accepted 27 June 2021

และพฤติกรรมครูระหว่างการทำงานร่วมกับครูต่างชาติการฟังสูงกว่าด้านการพูด ผลการประเมินรูปแบบฯ พบว่า ครูกลุ่มทดลองมีความพึงพอใจระดับปานกลางถึงระดับมากในทุกด้าน
คำสำคัญ: รูปแบบพัฒนาครู, โรงเรียนเอกชน, การเรียนรู้โดยการทำงานเป็นฐานร่วมกับวงจรคุณภาพ, การสื่อสารภาษาอังกฤษ

Abstract

The objectives of this article were to study reality and needs in order to create, experiment and evaluate a private school teacher development model in English communication by working as a base in conjunction with the PDCA quality cycle. There are 4 phases of research: 1) A study of reality and demand from 100 executives, which was obtained at a simple randomization. And 100 private school teachers and the tool used is a questionnaire by studying concepts, theories, and related documents. The model was drafted and checked for the suitability of the model by 7 experts. The tools used were interview forms and evaluation forms. 3) A one-semester trial of the model with 15 Tonkla Pattana School teachers. Select The tools used are the English language proficiency test. Behavior observation form educational activities and self-reflection. 4) model evaluation by experimental group teachers. The tools used are Satisfaction assessment form. The statistics used to analyze data were mean and standard deviation. The condition study found that Private school administrators and teachers wanted to improve English communication at a high level in all four aspects. The results of creating a model can be used to develop teachers, divided into 4 steps: 1) plan, 2) practice, 3) evaluation and 4) results. The overall trial model is appropriate. Can be used to develop teachers. It was found that teachers had a statistically significant improvement in English communication at the .05 level and teacher behavior during working with foreign teachers, listening was higher than speaking. The results of the evaluation model showed that the experimental group teachers had moderate to high level of satisfaction in all aspects.

Keywords: Model for Teacher Development, Private Schools, Work-Based Learning, English Communication

บทนำ

ปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงของโลก ทั้งทางด้านเทคโนโลยี เศรษฐกิจ สังคม และการเมืองเป็นผลให้ปรากฏการณ์โลกต้องพัฒนาและเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย จากแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2560 - 2579) เป้าหมายยุทธศาสตร์การปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552 - 2561) เป็นการรับรองการเปลี่ยนแปลง เพื่อเตรียมพร้อมกับการพัฒนาประเทศตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ในการดำเนินชีวิตซึ่งต้องมีทักษะความเป็นนานาชาติ (Internationalization Skill) เพื่อเอื้อประโยชน์ร่วมกัน ทักษะภาษาต่างประเทศถือเป็นทักษะที่สำคัญในการดำรงชีวิตประจำวันทั้งในการประกอบอาชีพและการพัฒนาสังคม ภาษาอังกฤษซึ่งเป็นภาษาสากลในการติดต่อสื่อสาร เป็นเสมือนความรู้พื้นฐานในการศึกษาต่อ และการศึกษาในรายวิชาอื่น ๆ ทุกวันนี้ตำราทางวิชาการที่มีคุณค่าส่วนใหญ่เขียนเป็นภาษาอังกฤษ ดังนั้นผู้ที่รู้ภาษาอังกฤษจึงได้เปรียบในการศึกษาค้นคว้า (สำนักงานเลขาธิการการศึกษา, 2557)

ประเทศที่ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ภาษาอังกฤษนั้นย่อมทราบดีว่า คนเราจะเรียนรู้ภาษาให้ลึกซึ่งสามารถใช้ภาษาตามบริบทของสังคมและวัฒนธรรมได้นั้น จำเป็นต้องใช้ภาษาได้อย่างถูกต้องทุกทักษะตามสถานการณ์ที่เหมาะสมกับสังคมและวัฒนธรรมของภาษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่สามารถใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารได้ดีจะได้รับโอกาสในการทำงานและการสนับสนุนในหน้าที่การงานให้มากยิ่งขึ้นไปกว่าผู้ที่ไม่มีความรู้ทางภาษาด้านใดเลย ดังตัวอย่างที่เห็นได้ตามหน่วยงาน ห้างร้าน บริษัทที่ประกาศรับสมัครงาน แต่แนบท้ายด้วยคำว่า “มีความสามารถทางภาษาที่สามารถติดต่อสื่อสารได้” นั้นหมายถึงต้องมีทักษะการฟังและการพูดเป็นอย่างน้อย จากการสังเคราะห์งานวิจัยด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนระดับประถมศึกษาโดยหน่วยราชการ จำนวน 18 เรื่อง พบว่าปัญหาร่วมของกระบวนการจัดการเรียนการสอนในวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ ยังเป็นปัญหาที่ต้องแก้ไขและพัฒนาที่ตัวครูผู้สอน นอกจากนี้รายงานผลการศึกษาเรื่องการพัฒนาครูเพื่อการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ (Teacher Development for Quality Learning) ของโครงการปฏิรูปการศึกษาไทยโดยมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีแห่งมัลรัฐควีนแลนด์ ประเทศออสเตรเลีย (Queensland University of Technology) พบว่าครูไทยยังขาดความรู้และทักษะที่จำเป็นสำหรับการสอน โดยเฉพาะหลักการและกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับวิธีสอนและการเรียนรู้แบบใหม่ แม้ว่ารายงานนี้จะผ่านมานานหลายปีแล้วและการปฏิรูปการศึกษาที่ผ่านมาของไทยยังมีความพยายามในการพัฒนาปรับปรุงในหลายด้าน ได้แก่ คุณภาพนักเรียน และครู (กระทรวงศึกษาธิการ, 2550) ดังนั้นจึงเห็นว่าการพัฒนาครูไทยเป็นเรื่องจำเป็นอย่างเร่งด่วน โดยเฉพาะสภาพเศรษฐกิจและสังคมไทยในปัจจุบัน มีการนำเทคโนโลยีเข้ามามีส่วนช่วยมากขึ้น ความจำเป็นในการสื่อสารภาษาอังกฤษจึงต้องพัฒนาขึ้น โดยเฉพาะในโรงเรียนเอกชนที่มีศักยภาพความพร้อมในการจัดการเรียนการสอนแบบสองภาษา

ปัจจุบันครูโรงเรียนเอกชนมีบทบาทและหน้าที่ ๆ ซับซ้อนมากขึ้น ครูต้องมีความรู้ มีประสบการณ์ก้าวหน้าทันสถานการณ์โลก คิดไกล และใฝ่รู้ ในการจัดการเรียนการสอนนั้น พฤติกรรมการสอนของครูถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ ครูในโรงเรียนเอกชนที่สอนร่วมกับ ครูต่างชาติ จึงจำเป็นต้องพัฒนาตนเองในด้านการใช้ภาษาอังกฤษกับเพื่อนร่วมงานให้ได้ เพื่อทำงานให้ประสบผลสำเร็จ แต่ในขณะเดียวกันถ้าครูยังขาดความแม่นยำในการออกเสียง และการใช้ไวยากรณ์จะทำให้การจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนไม่เกิดประสิทธิภาพ (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2550)

แนวคิดการเรียนรู้โดยทำงานเป็นฐาน คือการเรียนรู้โดยการใช้การทำงานเป็นฐานซึ่งมี สัดส่วนการทำงานในสถานประกอบการเสมือนพนักงานจริงมากกว่าการเรียนรู้ในรูปแบบปกติ ที่เวลาส่วนใหญ่จะอยู่ในห้องเรียนของสถานศึกษา โดยผสมผสานระหว่างภาคทฤษฎีและ ภาคปฏิบัติเข้าด้วยกัน นั่นคือความรู้คู่กับ ประสบการณ์การทำงาน ผ่านกระบวนการเรียนรู้ การวิเคราะห์ และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ที่สำคัญการเรียนรู้และการปฏิบัติงานต้องอยู่ใน ช่วงเวลาเดียวกัน จนสามารถสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ใหม่ที่ นำมาใช้ให้เกิดการพัฒนาใน การทำงานได้จริง

เดมมิง (Deming) ได้มีแนวคิดเกี่ยวกับวงจร PDCA ซึ่งเป็นเครื่องมือที่สำคัญสำหรับการวางแผนเพื่อแก้ปัญหาอย่างยั่งยืน และนิยมใช้กันมากในประเทศญี่ปุ่น โดยการนำหลักการ PDCA นี้มาใช้ในกระบวนการผลิตรถยนต์ และพัฒนาจนกลายเป็น TOYOTA WAY อย่างที่รู้จักกันในปัจจุบัน ดังนั้นจึงเป็นการพิสูจน์แล้วว่าหลักการ PDCA สามารถนำมาใช้เพื่อการปรับปรุง และพัฒนาระบบการทำงานขององค์กรให้ดีขึ้นได้ แม้ว่าองค์กรนั้นไม่ได้เกี่ยวข้องกับการผลิตใน อุตสาหกรรม หลักการ PDCA (Plan – Do - Check - Act) สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้กับทุก งานแม้กระทั่งการดำเนินชีวิตประจำวัน (Deming, E. W., 1993)

จากปัญหาด้านการสื่อสารภาษาอังกฤษของครูโรงเรียนเอกชนทั้งในด้านการจัดการ เรียนการสอนและการทำงาน และจากหลักการของทฤษฎีการเรียนรู้จากการทำงานเป็นฐาน (Work-based Learning) ซึ่งสามารถช่วยแก้ปัญหาให้ครูและสามารถพัฒนาครูไปในเวลา เดียวกัน ประกอบกับผู้บริหารโรงเรียนซึ่งมีหน้าที่บริหารงานโรงเรียนเพื่อพาโรงเรียนไปสู่ เป้าหมายที่ตั้งไว้ ผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่าการนำทฤษฎีวงจรคุณภาพมาใช้ในการบริหารงานร่วม ไปกับการทำงานของครูและพัฒนาครูให้มีความสามารถการสื่อสารภาษาอังกฤษจะเป็นวิธีการ หนึ่งที่จะพัฒนาครูได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาสภาพความเป็นจริงและความต้องการพัฒนาครูโรงเรียนเอกชนใน ด้านการสื่อสารภาษาอังกฤษ
2. สร้างรูปแบบการพัฒนาครูโรงเรียนเอกชนในด้านการสื่อสารภาษาอังกฤษโดย การทำงานเป็นฐานร่วมกับวงจรคุณภาพ PDCA

3. ทดลองและประเมินรูปแบบการพัฒนาครูโรงเรียนเอกชนในด้านการสื่อสารภาษาอังกฤษโดยการทำงานเป็นฐานร่วมกับวงจรคุณภาพ PDCA

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) เก็บข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ดำเนินการวิจัย 4 ระยะดังนี้

ระยะ 1 การศึกษาสภาพความเป็นจริงและความต้องการการสื่อสารภาษาอังกฤษของครูโรงเรียนเอกชน ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับการสื่อสารภาษาอังกฤษ เพื่อนำมากำหนดขอบข่ายของการสื่อสารภาษาอังกฤษ สร้างแบบสอบถามความต้องการ และนำไปตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง โดยคุณสมบัติที่กำหนด ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนที่จบการศึกษาระดับปริญญาเอก หรือมีประสบการณ์ 10 ปี จำนวน 3 คน ผู้บริหารการศึกษา ศึกษาในเทศก์ จำนวน 2 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบประเมินความสอดคล้อง IOC ดำเนินการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามสภาพความเป็นจริงและความต้องการการสื่อสารภาษาอังกฤษของครูโรงเรียนเอกชน ประชากรที่ใช้ วิจัยคือผู้บริหารโรงเรียนทั่วประเทศ กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 100 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย และประชากร คือ ครูโรงเรียนเอกชนในจังหวัดชลบุรี กลุ่มตัวอย่างคือครูโรงเรียนเอกชนจำนวน 100 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และผลสรุปข้อมูล

ระยะ 2 การสร้างรูปแบบพัฒนาครูโรงเรียนเอกชนในการสื่อสารภาษาอังกฤษโดยการทำงานเป็นฐานร่วมกับวงจรคุณภาพ PDCA ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาข้อมูลจากระยะ 21 มาวิเคราะห์ สังเคราะห์ ร่วมกับ ทฤษฎีการทำงานเป็นฐาน แนวคิดวงจรคุณภาพ PDCA และแนวคิดในการพัฒนาการสื่อสารภาษาอังกฤษ เพื่อร่างและตรวจสอบรูปแบบฯโดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 7 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง โดยคุณสมบัติที่กำหนด คือ เป็นผู้บริหารโรงเรียน จบการศึกษาระดับปริญญาเอก อาจารย์มหาวิทยาลัยจากสาขาบริหารการศึกษาและสาขาหลักสูตรและการสอน เครื่องมือที่ใช้เก็บมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง และแบบประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้องของรูปแบบพัฒนาครูโรงเรียนเอกชนในการสื่อสารภาษาอังกฤษโดยการทำงานเป็นฐานร่วมกับวงจรคุณภาพ PDCA วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้อง แล้วนำผลสรุปมาปรับปรุงรูปแบบ

ระยะ 3 ทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาครูโรงเรียนเอกชนในการสื่อสารภาษาอังกฤษโดยการทำงานเป็นฐานร่วมกับวงจรคุณภาพ PDCA ผู้วิจัยดำเนินการใช้รูปแบบฯ เป็นระยะเวลา 1 ภาคการศึกษา ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ ครูโรงเรียนต้นกล้าพัฒนา กลุ่มทดลอง ได้แก่ ครูที่ทำงานร่วมกับครูต่างชาติจำนวน 15 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลเชิงปริมาณด้วยแบบวัด

ความรู้ภาษาอังกฤษ โดยผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนที่มีความเชี่ยวชาญในการสื่อสารภาษาอังกฤษระดับดีมาก และอาจารย์มหาวิทยาลัยจากสาขาหลักสูตรและการสอนที่มีความเชี่ยวชาญการสื่อสารภาษาอังกฤษระดับดีมาก และนำไปหาค่าอำนาจจำแนกกับค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นจากครูที่ไม่ใช่กลุ่มทดลอง จำนวน 30 คน เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยแบบสังเกตพฤติกรรม และแบบสะท้อนตนเอง สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สรุปผลการทดลองใช้จากความสามารถในการสื่อสารภาษาอังกฤษ ด้านการฟังและการพูดของครู

ระยะ 4 ประเมินรูปแบบการพัฒนาครูโรงเรียนเอกชนในการสื่อสารภาษาอังกฤษโดยการทำงานเป็นฐานร่วมกับวงจรคุณภาพ PDCA กลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือ ครูกลุ่มทดลอง จำนวน 15 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ในการสื่อสารภาษาอังกฤษด้านการฟังและการพูดของครู แบบประเมินความพึงพอใจหลังการใช้รูปแบบพัฒนาครูโรงเรียนเอกชนในการสื่อสารภาษาอังกฤษโดยการทำงานเป็นฐานร่วมกับวงจรคุณภาพ PDCA การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้วิธีแจกแบบประเมินแก่ครูกลุ่มทดลองจำนวน 15 คน ได้กลับคืน 15 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 และต่อมาจึงทำการวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และผลสรุปข้อมูล

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพความเป็นจริงและความต้องการพัฒนาครูโรงเรียนเอกชนในการสื่อสารภาษาอังกฤษ พบว่า ผลจากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานสภาพความเป็นจริงและความต้องการการสื่อสารภาษาอังกฤษทั้ง 4 ด้าน 12 ตัวชี้วัด ในแต่ละด้านขององค์ประกอบในงานวิจัย ผู้บริหารและครูโรงเรียนเอกชน มีความเห็นสอดคล้องกัน โดยพื้นฐานความเป็นจริงว่าครูโรงเรียนเอกชนมีความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารอยู่ในระดับปานกลาง ยังไม่เพียงพอต่อการนำมาใช้ในการทำงานและมีความต้องการพัฒนาครูและพัฒนาตนเองอยู่ในระดับมากทั้ง 4 ด้าน

ตารางที่ 1 สภาพความเป็นจริงและความต้องการการสื่อสารภาษาอังกฤษครูโรงเรียนเอกชน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน

ตัวแปร	ความเป็นจริง			ความต้องการ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ด้านการฟัง						
1. การฟังและจับใจความ	3.33	1.01	ปานกลาง	4.67	0.55	มาก
2. สามารถในการจับประเด็นใจความหลักจากสิ่งที่ฟังได้อย่างถูกต้องและครบถ้วน	3.23	0.95	ปานกลาง	4.64	0.56	มาก
3. การแปลบทสนทนาภาษาอังกฤษจากการฟัง	3.21	0.89	ปานกลาง	4.60	0.57	มาก
รวม	3.26	0.95	ปานกลาง	4.64	0.56	มาก

ตัวแปร	ความเป็นจริง			ความต้องการ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ด้านการพูด						
4. การพูดถูกต้องตามหลักไวยากรณ์	3.02	0.88	ปานกลาง	4.57	0.61	มาก
5. การออกเสียงถูกต้องและชัดเจน	3.15	0.93	ปานกลาง	4.66	0.57	มาก
6. การพูดเพื่อถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดให้ผู้ฟังเข้าใจได้	3.21	0.97	ปานกลาง	4.62	0.58	มาก
รวม	3.13	0.93	ปานกลาง	4.62	0.59	มาก
ด้านการอ่าน						
7. การอ่านและจับใจความ	3.36	0.86	ปานกลาง	4.66	0.54	มาก
8. การอ่านแล้วมีการรับรู้และความเข้าใจเป็นความสามารถตามผู้เขียน	3.31	0.85	ปานกลาง	4.64	0.56	มาก
9. การอ่านออกเสียงและการอ่านในใจ	3.35	0.87	ปานกลาง	4.60	0.64	มาก
รวม	3.34	0.86	ปานกลาง	4.63	0.58	มาก
ด้านการเขียน						
10. การเขียนถ่ายทอดความคิดเห็นของผู้ให้ผู้อื่นเข้าใจได้	3.03	0.95	ปานกลาง	4.56	0.70	มาก
11. การเขียนถูกต้องตามหลักไวยากรณ์	3.03	0.94	ปานกลาง	4.57	0.73	มาก
12. การเขียนบทความวิชาการภาษาอังกฤษ	2.60	1.05	น้อย	4.41	0.81	มาก
รวม	2.89	0.98	ปานกลาง	4.51	0.75	มาก
รวม	3.15	0.93	ปานกลาง	4.60	0.62	มาก

จากตารางที่ 1 ผู้บริหารโรงเรียนเอกชนเห็นว่า สภาพความเป็นจริงครูโรงเรียนเอกชน มีการสื่อสารภาษาอังกฤษ การฟัง การพูด การอ่าน การเขียน อยู่ในระดับปานกลาง และระดับน้อย ส่วนในด้านความต้องการพัฒนาความสามารถครูในการสื่อสารภาษาอังกฤษ ด้านการฟัง การพูด การอ่าน การเขียน มีความต้องการมากทั้ง 4 ด้าน

ตารางที่ 2 สภาพความเป็นจริงและความต้องการการสื่อสารภาษาอังกฤษตามความคิดเห็นของครูโรงเรียนเอกชน

ตัวแปร	ความเป็นจริง			ความต้องการ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ด้านการฟัง						
1. การฟังและจับใจความ	3.32	1.00	ปานกลาง	4.63	0.56	มาก
2. สามารถในการจับประเด็นใจความหลักจากสิ่งที่ฟังได้อย่างถูกต้องและครบถ้วน	3.25	0.85	ปานกลาง	4.60	0.57	มาก
3. การแปลบทสนทนาภาษาอังกฤษจากการฟัง	3.20	0.88	ปานกลาง	4.57	0.57	มาก
รวม	3.26	0.91	ปานกลาง	4.60	0.57	มาก
ด้านการพูด						
4. การพูดถูกต้องตามหลักไวยากรณ์	3.03	0.87	ปานกลาง	4.53	0.61	มาก
5. การออกเสียงถูกต้องและชัดเจน	3.16	0.92	ปานกลาง	4.62	0.58	มาก

ตัวแปร	ความเป็นจริง			ความต้องการ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
6. การพูดเพื่อถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดให้ผู้ฟังเข้าใจได้	3.20	0.95	ปานกลาง	4.59	0.59	มาก
รวม	3.13	0.91	ปานกลาง	4.58	0.59	มาก
ด้านการอ่าน						
7. การอ่านและจับใจความ	3.34	0.86	ปานกลาง	4.61	0.55	มาก
8. การอ่านแล้วมีการรับรู้และความเข้าใจเป็นความสามารถตามผู้เขียน	3.29	0.84	ปานกลาง	4.59	0.57	มาก
9. การอ่านออกเสียงและการอ่านในใจ	3.35	0.86	ปานกลาง	4.55	0.64	มาก
รวม	3.33	0.85	ปานกลาง	4.58	0.59	มาก

จากตารางที่ 2 ครูโรงเรียนเอกชนมีความเห็นว่า สภาพความเป็นจริงของครูโรงเรียนเอกชนมีการสื่อสารภาษาอังกฤษ การฟัง การพูด การอ่าน การเขียน อยู่ในระดับปานกลาง และระดับน้อย ส่วนในด้านความต้องการพัฒนาการสื่อสารภาษาอังกฤษด้านการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน อยู่ในระดับมากที่สุด 4 ด้าน

2. รูปแบบการพัฒนาครูโรงเรียนเอกชนในด้านการสื่อสารภาษาอังกฤษโดยการทำงานเป็นฐานร่วมกับวงจรคุณภาพ PDCA มีหลักการดังนี้ 1) การทำงานร่วมกันนำไปสู่การเรียนรู้ของครู 2) ความรู้และประสบการณ์เดิมเป็นฐานของความรู้ใหม่ 3) ครูจะได้รับความรู้ภาคทฤษฎีและปฏิบัติงานไปพร้อมกัน 4) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านประสบการณ์การทำงาน อันนำไปสู่การสร้างทักษะทางภาษาของตนเอง รูปแบบการพัฒนาครูโรงเรียนเอกชนในด้านการสื่อสารภาษาอังกฤษโดยการทำงานเป็นฐาน มีทั้งหมด 4 ขั้นตอน ได้แก่ Plan ครูมีส่วนร่วมในการวางแผนโดยใช้ประสบการณ์เดิมของตนเองและความรู้ใหม่ที่ได้ Do ครูดำเนินการตามแผนที่วางไว้ โดยการทบทวนความรู้เดิมผ่านการจัดกิจกรรมพัฒนาการสื่อสารภาษาอังกฤษ และนำความรู้ใหม่มาใช้ในการทำงานประจำวัน Check ครูมีการเปลี่ยนแปลงและผลสะท้อนของตนเองจากการได้เรียนรู้ Act ครูนำความรู้ความสามารถและประสบการณ์ที่ได้รับไปใช้ในการดำรงชีวิต

3. ผลทดลองและประเมินรูปแบบการพัฒนาครูโรงเรียนเอกชนในด้านการสื่อสารภาษาอังกฤษโดยการทำงานเป็นฐานร่วมกับวงจรคุณภาพ PDCA พบว่าหลังการใช้รูปแบบพัฒนาครูในด้านการสื่อสารภาษาอังกฤษ โดยการทำงานเป็นฐานร่วมกับวงจรคุณภาพ PDCA สูงกว่าก่อนการใช้รูปแบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบคะแนนการสื่อสารภาษาอังกฤษ ด้านการฟัง การพูด ของครูกลุ่มทดลอง ก่อนและหลังการใช้รูปแบบพัฒนาครูในด้านการสื่อสารภาษาอังกฤษ โดยการทำงานเป็นฐานร่วมกับวงจรคุณภาพ PDCA

จำนวนกลุ่มตัวอย่าง	คะแนนเต็ม	ก่อนทดลอง		หลังทดลอง		t-test
		รูปแบบ		รูปแบบ		
		$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	
ด้านการฟัง 15	30	20.13	4.00	23.40	3.58	8.51*
ด้านการพูด 15	30	14.67	8.73	17.93	8.05	5.40*
รวม	60	17.40	8.37	32.37	7.61	11.21

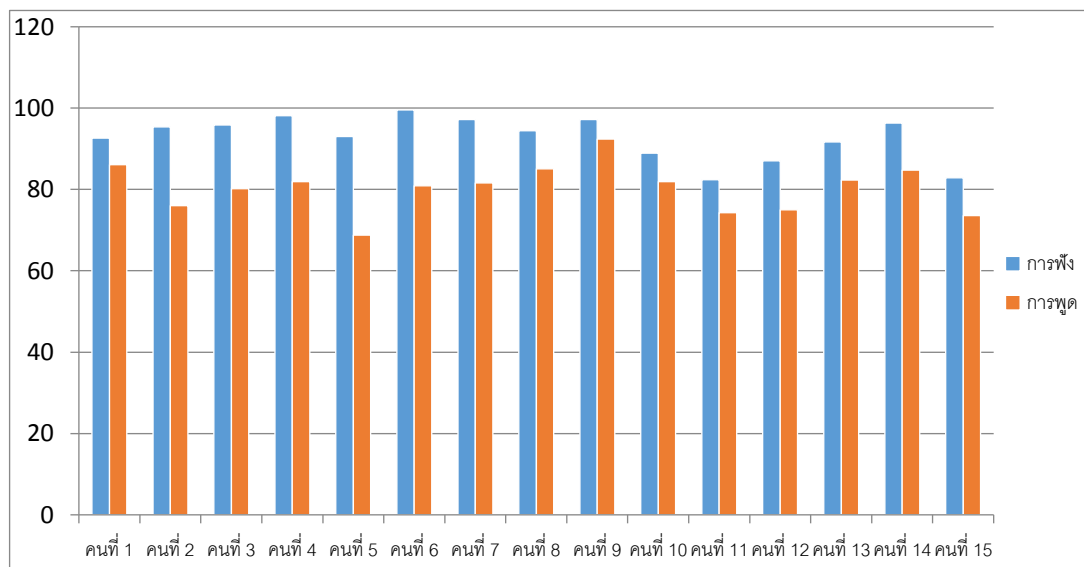
* $P < 0.05$, $df = 14$

จากตาราง 3 แสดงให้เห็นว่า

3.1 การวัดความรู้ของครูก่อนและหลังการทดลอง (Pre-test/Post-test)

3.1.1) คะแนนการสื่อสารภาษาอังกฤษด้านการฟัง มีค่าเฉลี่ย ก่อนทดลอง 20.13 หลังทดลอง 23.40 3.1.2) คะแนนการสื่อสารภาษาอังกฤษด้านการพูด มีค่าเฉลี่ย ก่อนทดลอง 14.67 หลังทดลอง 17.93

3.2 ผลการสังเกตพฤติกรรมครูระหว่างการทำงานร่วมกับครูต่างชาติ แสดงตามแผนภูมิ ดังนี้

ภาพที่ 1 ผลการพัฒนาการสื่อสารภาษาอังกฤษด้านการฟัง การพูด ของครูกลุ่มทดลอง

จากแผนภูมิแสดงการพัฒนาการสื่อสารภาษาอังกฤษ พบว่าครูมีคะแนนเฉลี่ยของการสื่อสารภาษาอังกฤษทางด้านการฟัง สูงกว่า ด้านการพูด ซึ่งทักษะทางด้านการฟัง เป็นทักษะแรกที่ต้องสอนก่อนเพราะผู้เรียนต้องฟังให้เข้าใจเสียงก่อนจึงจะสามารถโต้ตอบได้

3.3 ผลการประเมินความพึงพอใจของครูหลังการเข้าร่วมทดลองใช้รูปแบบฯ พบว่า ครูกลุ่มทดลองมีความพึงพอใจในการเข้าร่วมทดลองใช้รูปแบบอยู่ในระดับปานกลางถึงมากที่สุดในทุกด้าน

ตารางที่ 4 ผลที่ได้จากประเมินความพึงพอใจของครูหลังการเข้าร่วมทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาครูโรงเรียนเอกชนในด้านการสื่อสารภาษาอังกฤษ

หัวข้อ	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบน		แปลผล
	มาตรฐาน		
	$\bar{x}$	S.D.	
1. ก่อนที่ท่านจะเข้าร่วมรูปแบบความสามารถในการสื่อสารภาษาอังกฤษของท่าน อยู่ในระดับใด	4.13	0.64	มาก
2. ท่านคิดว่าผลการสื่อสารภาษาอังกฤษของท่าน ระหว่างก่อนและหลังการเข้าร่วมรูปแบบ อยู่ในระดับใด	4.20	0.68	มาก
3. ท่านมีความเข้าใจในการฟังภาษาอังกฤษมากขึ้นอยู่ในระดับใด	4.00	0.65	มาก
4. ท่านมีความเข้าใจในการพูดภาษาอังกฤษมากขึ้นอยู่ในระดับใด	3.87	0.86	ปานกลาง
5. ท่านคิดว่ารูปแบบพัฒนาครูในการสื่อสารภาษาอังกฤษ โดยการทำงานเป็นฐานร่วมกับวงจรคุณภาพ มีประโยชน์ในการทำงานของท่านอยู่ในระดับใด	3.80	0.86	ปานกลาง
6. ความรู้ที่ท่านได้รับสามารถนำไปปรับใช้ได้กับการทำงานของท่านในระดับใด	4.33	0.49	มาก
7. ท่านคิดว่ารูปแบบพัฒนาครูในการสื่อสารภาษาอังกฤษ โดยการทำงานเป็นฐานร่วมกับวงจรคุณภาพ จะช่วยให้การพัฒนาความสามารถในการฟัง พูด ภาษาอังกฤษ ได้ในระดับใด	4.33	0.62	มาก
8. ท่านคิดว่าประโยชน์ที่ได้รับจากรูปแบบพัฒนาครูในการสื่อสารภาษาอังกฤษ โดยการทำงานเป็นฐานร่วมกับวงจรคุณภาพ จะทำให้ท่านทำงานกับคนต่างชาติได้อย่างมีความสุขอยู่ในระดับใด	4.33	0.49	มาก
9. ท่านสามารถสื่อสารกับชาวต่างชาติมากขึ้นในระดับใด	3.80	0.86	ปานกลาง

หัวข้อ	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน		แปลผล
	$\bar{x}$	S.D.	
10. ความพึงพอใจภาพรวม จากรูปแบบพัฒนาครูในการสื่อสารภาษาอังกฤษ โดยการทำงานเป็นฐานร่วมกับวงจรคุณภาพ	4.33	0.49	มาก
รวม	4.11	0.64	มาก

จากตารางที่ 4 แสดงให้เห็นว่า ครูกลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจในระดับมากตามรายข้อคือ ข้อ 1 ก่อนที่ครูกลุ่มตัวอย่างจะเข้าร่วมทดลองใช้รูปแบบความสามารถในการสื่อสารภาษาอังกฤษ ข้อ 2 ผลการสื่อสารภาษาอังกฤษของครูระหว่างก่อนและหลังการเข้าร่วมทดลองใช้รูปแบบฯ ข้อ 3 มีความเข้าใจในการฟังภาษาอังกฤษมากขึ้นอยู่ในระดับใด ข้อ 6 ความรู้ที่ได้รับสามารถนำไปปรับใช้ได้กับการทำงานของครูในระดับใด ข้อ 7 รูปแบบการพัฒนาครูในด้านการสื่อสารภาษาอังกฤษ โดยการทำงานเป็นฐานร่วมกับวงจรคุณภาพ PDCA ช่วยพัฒนาความสามารถในการฟัง พูดภาษาอังกฤษ ข้อ 8 ประโยชน์ที่ได้รับจากรูปแบบการพัฒนาครูในด้านการสื่อสารภาษาอังกฤษ โดยการทำงานเป็นฐานร่วมกับวงจรคุณภาพ PDCA จะช่วยให้ทำงานกับคนต่างชาติได้อย่างมีความสุขและข้อ 10 ความพึงพอใจภาพรวม จากรูปแบบพัฒนาครูในด้านการสื่อสารภาษาอังกฤษ โดยการทำงานเป็นฐานร่วมกับวงจรคุณภาพ PDCA รองลงมาครูกลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจในระดับปานกลางตามรายข้อคือ ข้อ 4 มีความเข้าใจในการพูดภาษาอังกฤษมากขึ้น ข้อ 5 รูปแบบการพัฒนาครูในด้านการสื่อสารภาษาอังกฤษ โดยการทำงานเป็นฐานร่วมกับวงจรคุณภาพ PDCA มีประโยชน์ในการทำงานมากขึ้น และ ข้อ 9 สามารถสื่อสารกับชาวต่างชาติมากขึ้น สามารถสรุปโดยรวมได้ว่า ครูกลุ่มตัวอย่างมีระดับความพึงพอใจในระดับปานกลางถึงมากในทุกด้าน

อภิปรายผล

จากการวิจัยรูปแบบการพัฒนาครูโรงเรียนเอกชนในด้านการสื่อสารภาษาอังกฤษโดยการทำงานเป็นฐานร่วมกับวงจรคุณภาพ PDCA ผู้วิจัยได้อภิปรายผลเป็น 4 ประเด็น ดังนี้

1. สภาพศึกษาข้อมูลพื้นฐานสภาพความเป็นจริงและความต้องการการสื่อสารภาษาอังกฤษทั้ง 4 ด้าน 12 ตัวชี้วัด ในแต่ละด้านขององค์ประกอบในงานวิจัย ผู้บริหารและครูโรงเรียนเอกชน มีความเห็นสอดคล้องกัน โดยพื้นฐานความเป็นจริงว่า ครูโรงเรียนเอกชนมีความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารอยู่ในระดับปานกลาง ยังไม่เพียงพอต่อการนำมาใช้ในการทำงานและมีความต้องการพัฒนาครูและพัฒนานตนเองอยู่ในระดับมากทั้ง 4 ด้าน โดยผู้บริหารโรงเรียนให้ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมว่า ปัจจุบันนักเรียนในโรงเรียนเอกชนมี

ความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษในทุกด้านเก่งกว่าครู ซึ่งข้อคิดเห็นนี้สามารถอธิบายได้ว่า เด็กนักเรียนในปัจจุบันมีการใช้เทคโนโลยีในการเรียนรู้ ทั้งในด้านการใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต เด็กเล็ก ๆ สามารถเล่นและใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตและโทรศัพท์มือถือได้มากขึ้น เกิดการได้ยินคำศัพท์ คำพูดที่ใช้สนทนาสื่อสารกับบุคคลในเครื่องมือเหล่านั้นบ่อย ๆ จนเกิดเป็นทักษะสามารถนำมาใช้พูดสื่อสารได้ดีกว่าครู ซึ่งเป็นไปตามข้อคิดเห็นของ จุฑามาศ ปฐมทอง ที่ระบุในงานวิจัยเรื่องการวิเคราะห์ความต้องการด้านการใช้ภาษาอังกฤษของ นักศึกษาปริญญาเอกว่า กลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมกลุ่มสนทนามีปัญหาด้านการใช้ภาษาอังกฤษทั้ง 4 ทักษะ โดยมีปัญหาทักษะการเขียนมากที่สุด ตามด้วยปัญหาด้านไวยากรณ์และโครงสร้างภาษารวมทั้งปัญหาด้านการพูด จึงมีความต้องการฝึกทักษะภาษาอังกฤษทั้ง 4 ทักษะมากที่สุด ผู้บริหารและครูโรงเรียนเอกชนต่างก็ยอมรับว่าปัจจุบันนี้ความสามารถในการสื่อสารของตนเอง กำลังด้อยกว่าเด็ก ๆ จึงมีความต้องการที่จะพัฒนาตนเอง ซึ่งสถานศึกษามีส่วนสำคัญอย่างมาก ในการพัฒนาครูให้มีความรู้ ความสามารถมากขึ้น (จุฑามาศ ปฐมทอง, 2558) ตรงกับที่ พรพรรณ อินทรประเสริฐ และ พิมพ์พัทธา สินธูรัตน์ ได้สรุปว่า การบริหารบุคคลและการพัฒนาครูเป็นงานที่สำคัญมาก เพราะเป็นปัจจัยแห่งความสำเร็จในการบริหารองค์กร ครูที่มีความรู้ความสามารถย่อมส่งผลให้สถานศึกษามีทั้งคุณภาพและประสิทธิภาพ (พรพรรณ อินทรประเสริฐ, 2550); (พิมพ์พัทธา สินธูรัตน์, 2556)

2. รูปแบบพัฒนาครูโดยใช้กระบวนการบริหารแบบวงจรคุณภาพ (PDCA) ร่วมกับ ทฤษฎีการทำงานเป็นฐานทำให้ได้รูปแบบที่เหมาะสมกับการพัฒนาครูไปพร้อม ๆ กัน ซึ่งเป็นไปตามที่ กรมวิชาการ ได้กล่าวถึงการประกันคุณภาพการศึกษาซึ่งได้นำวงจรคุณภาพการศึกษา PDCA มาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อโรงเรียน โดยนักเรียนมีความรู้ความสามารถครบถ้วนตามมาตรฐานหลักสูตรการศึกษา โรงเรียนมีทิศทางการจัดการศึกษาที่ชัดเจน ซึ่งตรงกับที่ Gray ได้กล่าวไว้ว่า การที่ครูนำรูปแบบไปใช้ในการทำงาน จะเกิดประโยชน์กับตัวครูและโรงเรียน การเรียนรู้โดยการทำงานเป็นฐานอย่างต่อเนื่อง จะทำให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตจากการปฏิบัติ ทั้งในภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติโดยใช้ประสบการณ์เป็นฐานให้เกิดความรู้ใหม่ มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ให้ตนเองเกิดองค์ความรู้นำไปใช้ได้ต่อไป (กรมวิชาการ, 2544)

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาครูในการสื่อสารภาษาอังกฤษ ที่บูรณาการใช้รูปแบบการทำงานไปด้วย บริหารงานไปด้วย ทำให้ครูมีพัฒนาการทางการสื่อสารภาษาอังกฤษแบบอัตโนมัติหรือแบบไม่รู้ตัวซึ่งตรงกับที่ Willene ได้อธิบายว่า การพูดสื่อสารเป็นการแลกเปลี่ยนข่าวสารต่าง ๆ ระหว่างบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป โดยทั้ง 2 ฝ่าย จำเป็นต้องพูดให้ผู้ฟังเข้าใจความหมายที่ต้องการจะสื่อสาร ซึ่งจะได้ผลหรือไม่นั้น ผู้พูด ต้องใช้คำพูดได้ถูกต้องตามสถานการณ์ สอดคล้องประสบการณ์จากความตั้งใจของผู้พูดก่อให้เกิดสัมฤทธิ์ผลในการสื่อสารของตน เป็นผลให้ครูมีพัฒนาการในการสื่อสารภาษาอังกฤษมากขึ้นจากการเปรียบเทียบระหว่างก่อนทดลองใช้รูปแบบฯ กับหลังการใช้รูปแบบฯ แบบบันทึกการสังเกตเชิงประจักษ์

เป็นอีกรูปแบบหนึ่งของการนำทฤษฎีวงจรคุณภาพ PDCA มาใช้ในการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมเพื่อให้ ผู้บริหารและครู ทำงานร่วมกันอย่างมีระบบและมีจุดมุ่งหมายร่วมกันอย่างมีขั้นตอน ครูผู้สอนมีความรู้สึกในทางบวกต่อการบริหารงานของผู้บริหาร โดยแสดงออกซึ่งความสามารถของตนได้อย่างเปิดเผย บรรยากาศในการทำงานเต็มไปด้วยความสุขและความเป็นกันเอง ผู้บริหารสามารถบริหารแบบใส่ใจบุคลากร ขณะเดียวกันงานก็ประสบความสำเร็จ ซึ่งเป็นหัวใจของการทำงาน (Willene, 1976) เป็นไปตามที่ เรย์ลิน (Raelin, J. A.) ได้ให้คำนิยามของการเรียนรู้ที่ใ้การทำงานเป็นฐานว่า เป็นการรวบรวมความรู้ ทฤษฎี ประสบการณ์ และสิ่งที่ได้ลงมือปฏิบัติมาผสมผสานให้เกิดความรู้ใหม่ โดยมีความเชื่อว่าการปฏิบัติงานในสถานที่จริงเป็นโอกาสที่ดีที่สุดที่จะได้เกิดการเรียนรู้ เช่นเดียวกับการเรียนในห้องเรียน โดยผู้บริหารหน่วยงานหรือโรงเรียน สามารถจัดสภาพแวดล้อมการทำงานให้สอดคล้องกับการเรียนรู้ของครูได้และใช้การบริหารแบบวงจรคุณภาพ PDCA เป็นกรอบในการทำงานได้ด้วย (Raelin, J. A., 2000)

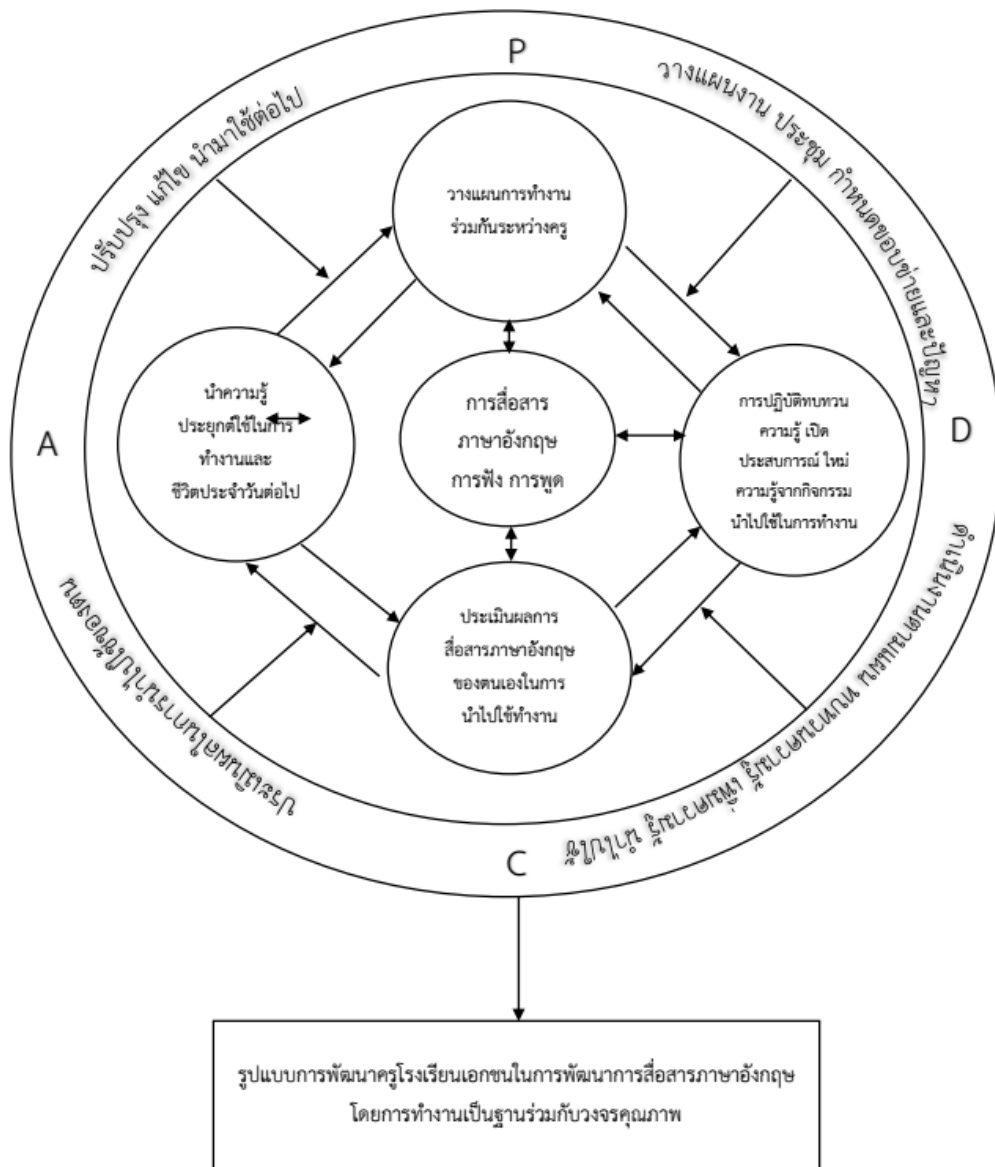
จากข้อสังเกตนี้สามารถอภิปรายได้ว่า ครูไทยทุกคนมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพูดสื่อสารภาษาอังกฤษให้ได้โดยเริ่มจากการสรรหาครูผ่านการวัดพื้นฐานภาษาอังกฤษก่อนในขั้นต้น เพราะการจัดการศึกษาในปัจจุบัน เด็กควรจะมีทักษะทั้ง 2 ภาษา ครูเป็นบุคคลหลักในการถ่ายทอดความรู้ให้เด็กสามารถสื่อสารภาษาอังกฤษ และครูยังต้องตระหนักถึงความสำคัญรวมถึงประโยชน์ของการเรียนภาษาอังกฤษ

4. ความพึงพอใจของครูหลังการทดลองใช้รูปแบบฯ พบว่า ครูมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากและมีเพียง 3 ข้อที่อยู่ในระดับปานกลางซึ่งได้แก่ มีความเข้าใจในการพูดภาษาอังกฤษมากขึ้นอยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับผลการวิจัยของ จันทราพร ธรรมวรรณ และคณะ ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการพูดภาษาอังกฤษของครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีวุฒิไม่ตรงตามสาขา ผลการศึกษาพบว่าครูยังขาดทักษะการพูดภาษาอังกฤษในชั้นเรียน การพูดภาษาอังกฤษเพื่อสร้างความสัมพันธ์และการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารในสถานการณ์ต่าง ๆ (จันทราพร ธรรมวรรณ และคณะ, 2563) สอดคล้องกับ รชากานต์ เคนชมพู่ ที่กล่าวว่า การสื่อสารภาษาอังกฤษนั้นผู้พูดจะต้องมีความรู้ความเข้าใจ สามารถจดจำคำศัพท์ รูปแบบกฎเกณฑ์ของไวยากรณ์เกี่ยวกับภาษาอังกฤษได้ ทั้งนี้เพื่อสามารถนำความรู้้นั้นมาเชื่อมโยงให้เป็นข้อความและแปลงเสียงออกมาเป็นภาษาพูดที่มีลักษณะการพูดใกล้เคียงกับเจ้าของภาษาให้มากที่สุดเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาในการสื่อสาร ด้วยเหตุผลนี้แสดงให้เห็นว่าความรู้พื้นฐานเป็นปัจจัยสำคัญที่จะพัฒนาความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของผู้เรียนได้ (รชากานต์ เคนชมพู่, 2556)

องค์ความรู้ใหม่

ผลจากการวิจัยได้รูปแบบการพัฒนาครูโรงเรียนเอกชนในด้านการสื่อสารภาษาอังกฤษ โดยการทำงานเป็นฐานร่วมกับวงจรคุณภาพ PDCA

ภาพที่ 1 รูปแบบการพัฒนาครูโรงเรียนเอกชนในด้านการสื่อสารภาษาอังกฤษโดยการทำงานเป็นฐานร่วมกับวงจรคุณภาพ PDCA

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาสภาพความเป็นจริงและความต้องการผู้บริหารและครูโรงเรียนเอกชนในการสื่อสารภาษาอังกฤษ พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนเอกชนมีความต้องการการพัฒนาการสื่อสารภาษาอังกฤษในทุกด้านและผู้บริหารพบว่าควรเริ่มต้นการพัฒนาการสื่อสารภาษาอังกฤษด้านการฟัง – พูดเป็นประการแรก เพื่อเป็นการปูพื้นฐานในการพัฒนาการอ่านและการเขียนและรูปแบบการพัฒนาครูโรงเรียนเอกชนในการพัฒนาการสื่อสารภาษาอังกฤษโดยการทำงานเป็นฐานร่วมกับวงจรคุณภาพ ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบหลักคือ องค์ประกอบที่ 1 การเรียนรู้การทำงานเป็นฐานประกอบด้วย 4 ขั้นตอนดังนี้ 1) การทำงานร่วมกันนำไปสู่การเรียนรู้ 2) ความรู้และประสบการณ์การเดิมเป็นฐานของความรู้ใหม่ 3) เกิดความรู้ภาคทฤษฎีและปฏิบัติงานไปพร้อมกัน 4) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านประสบการณ์การทำงานนำไปสู่การสร้างทักษะภาษาของตนเอง องค์ประกอบที่ 2 คือ กระบวนการบริหารของวงจรคุณภาพมี 4 ขั้นตอน ดังนี้ วางแผน (Plan) การลงมือปฏิบัติตามแผน (Do) การตรวจสอบและประเมินผล (Check) และการปรับปรุงแก้ไข (Act) ผลการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาครูโรงเรียนเอกชนในการพัฒนาการสื่อสารภาษาอังกฤษโดยการทำงานเป็นฐานร่วมกับวงจรคุณภาพ การสังเกตพฤติกรรมการสื่อสารภาษาอังกฤษของครู 4 ครั้ง 2 ทาง พบว่า ครูมีผลสัมฤทธิ์หลังการทดลองหลังการใช้รูปแบบการสื่อสารภาษาอังกฤษสูงกว่าก่อนทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 หลังการทดลองครูมีความพึงพอใจใน รูปแบบการพัฒนาครูโรงเรียนเอกชนในการพัฒนาการสื่อสารภาษาอังกฤษโดยการทำงานเป็นฐานร่วมกับวงจรคุณภาพอยู่ในระดับปานกลางถึงมาก ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป เพื่อการพัฒนาครูโรงเรียนเอกชนในด้านการสื่อสารภาษาอังกฤษโดยการทำงานเป็นฐานร่วมกับวงจรคุณภาพ PDCA ควรมีการสร้างรูปแบบการพัฒนาครูโรงเรียนเอกชนในด้านการสื่อสารภาษาอังกฤษโดยการทำงานเป็นฐานร่วมกับวงจรคุณภาพ PDCA ด้านการอ่านและการเขียน และสามารถศึกษาผลการพัฒนาครูโดยการสังเกตพฤติกรรมการสื่อสารของครูด้วยการนิเทศติดตาม กำกับ ควรมีการวิจัยเพื่อการพัฒนาครูในด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการใช้ภาษาอังกฤษสื่อสาร ได้แก่ การสื่อสารจากการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการ. (2544). คู่มือการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน. กรุงเทพมหานคร: องค์การรับส่งสินค้า และพัสดุภัณฑ์.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2550). ชุดฝึกอบรมครูสอนภาษาอังกฤษ ชุดที่ 3 Teaching 4 Skills สำหรับวิทยากร. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2550). การพัฒนาบุคลากรในโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนเขตเทศบาลเมือง จังหวัดขอนแก่น. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- จันทราพร ธรรมวรรณ และคณะ. (2563). การวิเคราะห์ระดับความสามารถและระดับปัญหาการใช้ภาษาอังกฤษในชั้นเรียนของครูผู้สอนที่มีวุฒิไม่ตรงสาขา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 จังหวัดเลย. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, 2(2), 57-69.
- จุฑามาศ ปฐมทอง. (2558). การวิเคราะห์ความต้องการด้านการใช้ภาษาอังกฤษของนักศึกษาปริญญาเอก: กรณีศึกษาการพัฒนาเนื้อหาการอบรมภาษาอังกฤษสำหรับนักศึกษาปริญญาเอก. บุรีรัมย์: มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- พรพรรณ อินทรประเสริฐ. (2550). องค์ประกอบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในทศวรรษหน้า. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พิมพ์พัชรา สีนธรัตน์. (2556). การบริหารงานด้านทรัพยากรบุคคลกรณีศึกษา: วิทยาลัยเทคโนโลยีตะวันออก (อี.เทค). ใน สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษาและผู้นำทางการศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยสยาม.
- รชกานต์ เคนชมพู่. (2556). ผลกระทบจากครูผู้สอนสอนไม่ตรงสาขาวิชาเอกต่อผลการทดสอบการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กรณีศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ จังหวัดชัยภูมิ. ใน รายงานการวิจัย. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สำนักงานเลขาธิการการศึกษา. (2557). แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2560 -2579) เป้าหมายยุทธศาสตร์ การปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ.2552 -2561). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการการศึกษา.
- Deming, E. W. (1993). PDCA Cycle a quality approach. Cambridge: MIT.
- Raelin, J. A. (2000). Work-Based Learning: The New Frontier of Management Development. Retrieved January 20, 2020, from https://www.researchgate.net/publication/248467955_Work-Based_Learning_The_New_Frontier_of_Management_Development
- Willene. (1976). การสื่อสารและการสื่อความหมายและนำทฤษฎีวงจรคุณภาพ PDCA มาใช้ในการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม. เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2563 จาก <http://reg.ksu.ac.th/>

ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการบริหารจัดการสมรรถนะของบุคลากร
เพื่อความเป็นเลิศในการปฏิบัติงานและประสิทธิผล
ของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล*

A CAUSAL RELATIONSHIP OF THE BEST COMPETENCY
MANAGEMENT PRACTICES FOR EXCELLENT PERFORMANCE AND
EFFECTIVENESS OF SUB-DISTRICT HEALTH PROMOTING HOSPITALS

สุธีศักดิ์ ภูษิตากรณ์

Suteesak Phusitakorn

ประภาเพ็ญ สุวรรณ

Prapapen Suwan

สุรีย์ จันทรมณี

Suree Chantamolee

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

Western University, Thailand

E-mail: p_suteesak@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการสนับสนุนการบริหารจัดการ สมรรถนะการบริหารจัดการ สมรรถนะการปฏิบัติงานและประสิทธิผลของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล 2) ศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการสนับสนุนการบริหารจัดการ สมรรถนะการบริหารจัดการ และสมรรถนะการปฏิบัติงาน ที่มีผลต่อประสิทธิผลของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล 3) สร้างแผนภาพเส้นทางและน้ำหนักของตัวชี้วัดปัจจัยสาเหตุของประสิทธิผลของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พยาบาลวิชาชีพและนักวิชาการสาธารณสุข จำนวน 878 คน จากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จำนวน 719 แห่ง โดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น เครื่องมือการวิจัย คือ แบบสอบถาม มีความตรงเชิงเนื้อหาอยู่ระหว่าง 0.6 - 1.00 และค่าความเที่ยงอยู่ระหว่าง 0.84 - 0.93 สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ คะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์เส้นทางอิทธิพล (Path Analysis) ผลการวิจัยพบว่า 1) ค่าเฉลี่ยของการสนับสนุนการบริหารจัดการ สมรรถนะการบริหารจัดการ สมรรถนะการปฏิบัติงาน และประสิทธิผลของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

* Received 11 January 2021; Revised 14 June 2021; Accepted 19 June 2021

เท่ากับ 3.81 (S.D. = 0.47), 3.89 (S.D. = 0.42), 3.98 (S.D. = 0.41), และ 3.72 (S.D. = 0.36) 2) ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการสนับสนุนการบริหารจัดการ สมรรถนะการบริหารจัดการ และสมรรถนะการปฏิบัติงาน ที่มีผลต่อประสิทธิผลของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล พบว่า มีความสัมพันธ์กับข้อมูลเชิงประจักษ์ ($\chi^2 = 56.71$, $df = 43$, $p = 0.078$, $GFI = 0.99$, $RMSEA = 0.019$) และ 3) แผนภาพเส้นทางและน้ำหนักของตัวชี้วัดปัจจัยสาเหตุของประสิทธิผลของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลได้รับอิทธิพลรวมสูงสุดจาก สมรรถนะการปฏิบัติงาน สมรรถนะด้านการบริหารจัดการ และการสนับสนุนการบริหารจัดการ มีค่าอิทธิพลรวม เท่ากับ 0.86, 0.78, และ 0.73 และอธิบายความแปรปรวน ได้ร้อยละ 91 ผลการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นที่ต้องเน้นการสนับสนุนการบริหารจัดการในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

คำสำคัญ: ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ, การบริหารจัดการสมรรถนะของบุคลากร, ความเป็นเลิศในการปฏิบัติงาน, ประสิทธิผลของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

Abstract

The objectives of this research article were to : 1) study organizational management, managerial competency and functional competency and effectiveness of sub-district health promoting hospitals; 2) study a causal relationship of organizational management, managerial competency and functional competency and effectiveness of sub - district health promoting hospitals; and 3) study the patterns of relationship between the factors affecting effectiveness of sub-district health promoting hospitals. The samples of this quantitative consisted of 878 informants of 719 sampled sub-district health promoting hospitals, 1 professional nurse and 1 public health technical officer from each hospital, selected by using stratified random sampling method. In regard to the quality of the research instrument used for data collection, the content validity was checked by the experted, with IOC values of 0.6 - 1.00. The reliability values of 0.84 - 0.93, The statistics used for data analysis were percentage, mean, standard deviation and path analysis. The results showed that: 1) the means of management support, managerial capacity of personel and effectiveness of sub-district health promoting hospitals were found to be 3.81 (S.D. = 0.47), 3.89 (S.D. = 0.42), 3.98 (S.D. = 0.41), and 3.72 (S.D. = 0.36) respectively; 2) the causal model of the effectiveness of sub - district health promoting hospitals was found to be consistent with the empirical data

($\chi^2 = 56.71$, $df = 43$, $p = 0.078$, $GFI = 0.99$, $RMSEA = 0.019$); and functional competency was the factor that had highest influence to the effectiveness of sub-district health promoting hospitals had direct and indirect; managerial competency; and management support has the total influence of 0.86, 0.73, and 0.78. All of these variables together can explain the variance of the effectiveness of sub-district health promoting hospitals by 91%. The research results pointed out the need for to competency management of sub - district health promoting hospitals.

Keywords: A Causal Relationship, Competency Management, Excellent Performance, Effectiveness of Sub - District Health Promoting Hospitals

บทนำ

กระแสการปฏิรูประบบสาธารณสุขในปัจจุบันเป็นกระแสใหญ่ที่เกิดขึ้น ท่ามกลางความผันแปรที่รวดเร็วของระบบเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง ซึ่งส่งผลกระทบต่อการจัดบริการด้านสุขภาพโดยตรง จึงมีความจำเป็นที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลต้องปรับตัว โดยใช้วิธีการบริหารจัดการทรัพยากรสาธารณสุขที่มีอยู่จำกัด ให้เกิดประโยชน์สูงสุดกระจายไปสู่ประชาชนอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของการมีสุขภาพที่ดี ถ้วนหน้าของประชาชน (สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข, 2559)

การพัฒนาโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญในการปฏิรูประบบสุขภาพเพื่อสุขภาพที่ดีของประชาชนโดยเฉพาะในชนบทห่างไกล เป็นยุทธศาสตร์ที่เปลี่ยนจากงานรักษาพยาบาลแบบตั้งรับมาเน้นการส่งเสริมให้มีการสร้างสุขภาพเชิงรุกของบุคคล ครอบครัวและชุมชน ซึ่งมีผลทำให้ระบบบริการสุขภาพในภาพรวมมีคุณภาพยิ่งขึ้น ลดปริมาณผู้ป่วยที่มาใช้บริการในโรงพยาบาลขนาดใหญ่ ลดภาระค่าใช้จ่าย ลดเวลาในการเดินทางของประชาชน ลดทุกข์ภาวะของบุคคล ครอบครัวและชุมชนอย่างเห็นได้ชัด อีกทั้งเป็นการประหยัดงบประมาณของชาติในระยะยาว (สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข, 2559)

จากการประเมินคุณภาพสถานบริการตามเกณฑ์โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลติดดาวของเขตบริการสุขภาพที่ 11 ซึ่งประกอบด้วย 7 จังหวัด คือ กระบี่ ชุมพร นครศรีธรรมราช พังงา ภูเก็ต ระนอง และสุราษฎร์ธานี มีโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในสังกัด 719 แห่งพบว่า โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลผ่านเกณฑ์ระดับ 5 ดาว เพียงร้อยละ 15.99 ซึ่งต่ำมาก และยังพบว่ามีปัญหาด้านสมรรถนะในด้านการบริหารจัดการและการปฏิบัติงานของบุคลากร คิดเป็นร้อยละ 55.8 (สำนักงานเขตบริการสุขภาพที่ 11, 2561) ผลการประเมินดังกล่าวสะท้อนภาพการบริหารจัดการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลที่บุคลากรยังอาจขาดสมรรถนะในการทำงานที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ ซึ่งอาจจะเกิดจากหลายปัจจัย

เช่น ทักษะคนดี แรงจูงใจ และสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบ ๆ ที่ทำให้มีผลกระทบต่อการทำงาน (ประภาเพ็ญ สุวรรณ, 2537) จึงเป็นคำถามของการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ว่า ปัจจัยด้านสมรรถนะของบุคลากรมีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของการดำเนินงานของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหรือไม่ และเพียงใด

ในด้านสมรรถนะการบริหารจัดการในการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์กร ให้มีคุณภาพนั้น โบยาทซิส (Boyatzis, R. E., 1982) ได้เน้นปัจจัยที่บุคลากรจำเป็นต้องใช้ในการปฏิบัติงานเพื่อให้ได้ผลงานสูงกว่า/เหนือกว่าเกณฑ์ เป้าหมายที่กำหนดไว้ ได้แก่ วิสัยทัศน์ ปรัชญาในการทำงาน วิธีการทำงาน ความรู้และทักษะในหน้าที่และแรงจูงใจ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สเปนเซอร์และสเปนเซอร์ (Spencer, L. M. & Spencer, S. M., 1993) ที่กล่าวว่าสมรรถนะหมายถึง คุณลักษณะที่อยู่ภายในของบุคคลที่มีความสัมพันธ์อย่างมีเหตุผลกับเกณฑ์ที่อ้างอิงได้ และทำให้บุคคลนั้นมีผลการปฏิบัติงานสูง ซึ่งประกอบด้วย ภาวะผู้นำ การมุ่งผลสัมฤทธิ์ การทำงานเป็นทีม การคิดวิเคราะห์ ความเชื่อมั่นในตนเอง การมองภาพรวม การขึ้นนำ การค้นหาข้อมูลข่าวสารและแรงจูงใจ และองค์กรพัฒนาอุตสาหกรรมแห่งสหประชาชาติ (United Nation Industrial Development Organization, 2002) ได้แบ่งประเภทของสมรรถนะออกเป็น 3 ประเภท คือ สมรรถนะด้านการบริหารจัดการ (Managerial Competency) สมรรถนะในการปฏิบัติงานตามหน้าที่ (Functional Competency) และได้เสนอแนะกรอบแนวคิดในการพัฒนางานในองค์กร คือ SKA Framework เพื่อพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรที่เน้นทักษะ ความรู้ และคุณลักษณะของบุคลากร (Tripathi, K. & Agrawal, M., 2014)

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการบริหารจัดการองค์กร เพื่อสนับสนุนสมรรถนะของบุคลากร สมรรถนะการบริหารจัดการของบุคลากร และสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรที่มีผลต่อประสิทธิผลของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรเพื่อการปฏิบัติงานในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลให้เกิดประสิทธิผล สร้างความเชื่อมั่นให้แก่ประชาชนผู้รับบริการสอดคล้องกับบริบทของสังคมไทย และก่อให้เกิดภาวะสุขภาพที่ดีของประชาชนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการสนับสนุนการบริหารจัดการ สมรรถนะการบริหารจัดการ สมรรถนะการปฏิบัติงานและประสิทธิผลของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการสนับสนุนการบริหารจัดการ สมรรถนะการบริหารจัดการ และสมรรถนะการปฏิบัติงาน ที่มีผลต่อประสิทธิผลของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

3. เพื่อสร้างแผนภาพเส้นทางและน้ำหนักของตัวชี้วัดสาเหตุของประสิทธิผลของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) มีรายละเอียดของการวิจัย ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร ประชากรเป้าหมาย ได้แก่ พยาบาลวิชาชีพ จำนวน 7,290 คน และนักวิชาการสาธารณสุข จำนวน 7,866 คน ที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล สังกัดเขตสุขภาพที่ 11 จำนวน 719 แห่ง (สำนักงานเขตบริการสุขภาพที่ 11, 2563)

2. ขนาดกลุ่มตัวอย่าง กำหนดขนาดตัวอย่างใช้สูตรของ Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. จำนวนตัวอย่างทั้งหมด 878 คน (Krejcie, R. V. & Morgan, D. W., 1970) โดยกำหนดให้เป็นบุคลากรที่ปฏิบัติงานที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล มาแล้วไม่น้อยกว่า 1 ปี และมีตำแหน่งเป็น พยาบาลวิชาชีพ 425 คน กับนักวิชาการสาธารณสุข อีก 453 คน

3. การสุ่มกลุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ดังนี้

ชั้นที่ 1 จำแนกพยาบาลวิชาชีพและนักวิชาการสาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในเขตสุขภาพที่ 11 ตามจังหวัด และขนาด

ชั้นที่ 2 คำนวณขนาดตัวอย่างแบบเป็นสัดส่วน (Proportional to size) ด้วยวิธีการเทียบบัญญัติไตรยางค์ตามจังหวัดและขนาดโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

ชั้นที่ 3 สุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มแบบง่าย (Simple random sampling) ด้วยการจับสลากรายชื่อพยาบาลวิชาชีพและนักวิชาการสาธารณสุขของแต่ละโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จนครบจำนวนตามต้องการ

เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ประเภทของเครื่องมือ การวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างเองตามแนวคิดของโบยาทซิส (Boyatzis, R. E., 1982) แนวคิดของสเปนเซอร์และสเปนเซอร์ (Spencer, L. M. & Spencer, S. M., 1993) แนวคิดขององค์การพัฒนาอุตสาหกรรมแห่งสหประชาชาติ (United Nation Industrial Development Organization, 2002) เป็นเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล มี 6 ส่วน ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 ถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป จำนวน 8 ข้อ ส่วนที่ 2 ถามเกี่ยวกับการสนับสนุนการบริหารจัดการ จำนวน 19 ข้อ ส่วนที่ 3 ถามเกี่ยวกับสมรรถนะการบริหารจัดการ จำนวน 39 ข้อ ส่วนที่ 4 ถามเกี่ยวกับสมรรถนะ การปฏิบัติงาน จำนวน 39 ข้อ ส่วนที่ 5 ถามเกี่ยวกับสุขภาพของประชาชน จำนวน 23 ข้อ และส่วนที่ 6 ถามเกี่ยวกับผลที่เกิดกับบุคลากร จำนวน 22 ข้อ มีลักษณะคำถามเป็นแบบประเมินค่าตามแบบของ ลิเคิร์ท

(Likert's scale) 5 ตัวเลือกตอบ ได้แก่ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

2. คุณภาพเครื่องมือ ตรวจสอบความตรง (Validity) การตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา โดยผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ด้วยการหาดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item - Objective Congruence = IOC) กำหนดผลการประเมิน เห็นด้วย ให้ +1 ไม่เห็นด้วย ให้ -1 และไม่แน่ใจ ให้ 0 แทนค่าในสูตร (บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์, 2553) ดังนี้

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ R = คะแนนที่ผู้เชี่ยวชาญประเมินให้

N = จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

มีเกณฑ์พิจารณา ดังนี้

1. ข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 - 1.00 มีค่าความตรงใช้ได้
2. ข้อคำถามที่มีค่า IOC ต่ำกว่า 0.50 ยังใช้ไม่ได้ ได้ปรับปรุงภาษา

พบว่า มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.6 - 1.00

2.1 การตรวจสอบอำนาจจำแนก (Discrimination Power) และความเที่ยง (Reliability)

2.1.1 ตรวจสอบอำนาจจำแนก (Discrimination Power) ด้วยการหาสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Corrected Item - Total Correlation) พบว่า การสนับสนุนการบริหารจัดการ มีค่าอำนาจจำแนกรายข้ออยู่ระหว่าง 0.33 ถึง 0.61 สมรรถนะการบริหารจัดการ มีค่าอำนาจจำแนกรายข้ออยู่ระหว่าง 0.05 ถึง 0.69 สมรรถนะการปฏิบัติงาน มีค่าอำนาจจำแนกรายข้ออยู่ระหว่าง 0.11 ถึง 0.6 และประสิทธิผลของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล มีค่าอำนาจจำแนกรายข้ออยู่ระหว่าง 0.05 ถึง 0.62 ผู้วิจัยได้คัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อตั้งแต่ .20 ขึ้นไป

2.1.2 ตรวจสอบความเที่ยง (Reliability) โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Coefficient Alpha) พบว่า การสนับสนุนการบริหารจัดการ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.93 สมรรถนะการบริหารจัดการ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.84 สมรรถนะการปฏิบัติงาน มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.88 และประสิทธิผลของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.85

การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ขออนุญาตจากบัณฑิตวิทยาลัยถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูล

2. ส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ จำนวน 719 แห่ง 878 ฉบับ ตามชื่อผู้ให้ข้อมูล ที่อยู่ตามโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยแนบซองจดหมาย

ตอบกลับไปพร้อมกับแบบสอบถาม เอกสารชี้แจงผู้เข้าร่วมการวิจัย หนังสือยินยอมตนให้ทำการวิจัย และหนังสือขอความอนุเคราะห์ให้รับตอบและส่งกลับทางไปรษณีย์ หลังจากได้รับแบบสอบถาม

3. เมื่อครบกำหนด มีผู้ตอบแบบสอบถามตอบกลับมา จำนวน 624 ฉบับ คิดเป็น ร้อยละ 71 ของแบบสอบถามที่ส่งไป ผู้วิจัยจึงได้ติดตามสอบถามทางโทรศัพท์กลับไปยังผู้ตอบแบบสอบถาม เพื่อขอความอนุเคราะห์ให้รับตอบและส่งแบบสอบถามกลับ หลังจากนั้นได้รับแบบสอบถามครบตามจำนวนที่ต้องการ

การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป และโปรแกรม LISREL ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป ตามตัวแปรขนาดของ รพ.สต. จำนวนบุคลากร ตำแหน่ง เพศ อายุ สถานภาพสมรส วุฒิการศึกษาสูงสุด และประสบการณ์การทำงาน โดยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2. การวิเคราะห์องค์ประกอบรายข้อและรายด้าน หาจำนวนร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ฐานนิยม (Mode) ตามตัวแปรแฝง และตามตัวแปรสังเกตได้

3. การวิเคราะห์การแจกแจงปกติและเส้นโค้งปกติ (Normal Curve) ใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) มัธยฐาน (Median) ฐานนิยม (Mode) พิสัย (Range) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และความเบ้ (Skewness) ตรวจสอบความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงของตัวแปรสังเกตได้ โดยการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson's Product - Moment Correlation Coefficient) ตรวจสอบความเหมาะสมในการนำข้อมูลมาใช้วิเคราะห์องค์ประกอบ โดยหาค่า Kaiser - Meyer - Olkin Measure of Sampling Adequacy (MSA) ตรวจสอบความสัมพันธ์ของตัวแปรสังเกตได้ทั้งหมดว่าเป็นเมตริกเอกลักษณ์โดยการหาค่า Bartlett's Test of Sphericity ถ้าค่า Bartlett's Test of Sphericity มีนัยสำคัญ แสดงว่าตัวแปรต่างๆ มีความสัมพันธ์กันสามารถนำไปวิเคราะห์องค์ประกอบได้ (สุภมาส อังศุโชติ, 2557)

4. ตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของประสิทธิผลของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยวัดระดับความสอดคล้องกลมกลืน (Goodness of Fit Measures) ด้วยค่าไค - สแควร์สัมพัทธ์ (Relative Chi - Square: χ^2 / df) ดัชนีวัดความสอดคล้องกลมกลืนเชิงสัมพัทธ์ (Comparative Fit Index: CFI) ดัชนีวัดระดับความสอดคล้อง (Goodness of Fit Index: GFI) ดัชนีวัดความสอดคล้องที่ปรับแล้ว (Adjusted Goodness of Fit Index: AGFI) รากกำลังสองเฉลี่ยของ ค่าความแตกต่างจากประชากรต่อหน่วยองศาอิสระโดยประมาณ (Root Mean

Square Error of Approximation: RMSEA) ค่าเฉลี่ยของความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (Standardized Root Mean Square Residual: SRMR) ตามเกณฑ์ดัชนีความสอดคล้อง กลมกลืน (สฤมมาส อังศุโชติ, 2557)

5. วิเคราะห์เส้นทางอิทธิพลของปัจจัยสาเหตุของประสิทธิผลของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ด้วย Path Analysis ประเมินค่าพารามิเตอร์ด้วยวิธีการประมาณค่าความเป็นไปได้สูงสุด (Maximum Likelihood) ด้วยโปรแกรม LISREL 8.72

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไป

ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่จาก รพ.สต.ขนาดกลาง ร้อยละ 92.0 มีบุคลากรน้อยกว่า 5 คน ร้อยละ 34.6 เป็นพยาบาลวิชาชีพกับนักวิชาการสาธารณสุข ในอัตราส่วน 1 : 1 ร้อยละ 50 เท่ากัน ส่วนมากเป็นผู้หญิง ร้อยละ 78.7 มีอายุต่ำสุด 24 ปี สูงสุด 59 ปี อายุเฉลี่ย 42 ปี $\pm$ 10.41 ปี เกือบครึ่ง มีอายุต่ำกว่า 40 ปี ร้อยละ 41.0 ในจำนวนนี้ ส่วนมากสมรส และยังอยู่ด้วยกัน ร้อยละ 61.8 ส่วนใหญ่จบการศึกษาสูงสุดระดับปริญญาตรี ร้อยละ 87.3 ประสบการณ์การทำงานต่ำสุด 1 ปี สูงสุด 40 ปี และเฉลี่ย 15.45 ปี $\pm$ 10.75 ปี ซึ่งส่วนใหญ่ทำงานกับ รพ.สต. มาแล้วน้อยกว่า 10 ปี ร้อยละ 43.3

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย

ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาการสนับสนุนการบริหารจัดการ สมรรถนะการบริหารจัดการ สมรรถนะการปฏิบัติงานและประสิทธิผลของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล พบว่า ผู้ให้ข้อมูลเห็นว่าปัจจัยเรื่องสมรรถนะการปฏิบัติงาน เห็นด้วยสูงสุด คะแนนเฉลี่ย 3.98 (79.6%) S.D. = 0.41 รองลงมา สมรรถนะการบริหารจัดการ การสนับสนุนการบริหารจัดการ และประสิทธิผลของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล มีคะแนนเฉลี่ย 3.89 (77.8%) S.D. = 0.42, 3.81 (76.2%) S.D. = 0.47 และคะแนนเฉลี่ย 3.72 (74.4%) S.D. = 0.36 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวน (ร้อยละ) ของผู้ให้ข้อมูลและคะแนนเฉลี่ย คะแนนเฉลี่ยร้อยละ ของคะแนนเต็มและ S.D. ของความเห็นด้วย จำแนกตามปัจจัยการบริหารจัดการและประสิทธิผลของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

ตัวแปร	ระดับความคิดเห็น			ระดับ		S.D.
	มาก	ปานกลาง	น้อย	$\bar{X}$	% $\bar{X}$	
การสนับสนุนการบริหารจัดการ	321 (36.6)	513 (58.4)	44 (5.0)	3.81	76.2	0.47
สมรรถนะการบริหารจัดการ	341 (38.8)	531 (60.5)	6 (0.7)	3.89	77.8	0.42
สมรรถนะการปฏิบัติงาน	409 (46.6)	466 (53.1)	3 (0.3)	3.98	79.6	0.41
ประสิทธิผลของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล	172 (19.6)	698 (79.5)	8 (0.9)	3.72	74.4	0.36

ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการสนับสนุนการบริหารจัดการ สมรรถนะการบริหารจัดการ และสมรรถนะการปฏิบัติงาน ที่มีผลต่อประสิทธิผล ของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล พบว่า โมเดลมีความสัมพันธ์กับข้อมูลเชิงประจักษ์ ค่าสถิติที่สำคัญทุกดัชนีผ่านเกณฑ์ตามที่กำหนดไว้ ได้แก่ ค่า Chi - Square (χ^2) = 56.71 ค่าองศาอิสระ (df) = 43 ค่า p - value = 0.078 มีค่ามากกว่า 0.05 ค่าไค - สแควร์สัมพันธ์ (χ^2/df) = 1.32 มีค่าน้อยกว่า 2 ค่าดัชนี CFI = 1.00 มีค่าเท่ากับ 0.95 ค่าดัชนี GFI = 0.99 มีค่ามากกว่า 0.90 ค่าดัชนี AGFI = 0.97 มีค่ามากกว่า 0.90 ค่าดัชนี RMSEA = 0.019 มีค่าน้อยกว่า 0.08 ค่าดัชนี CN = 1042.14 มีค่ามากกว่า 200 และค่า Largest Standardized Residual มีค่าเท่ากับ 0.01 มีค่าน้อยกว่า 2.00 และ Q - plot มีความชันมากกว่าเส้นในแนวทแยง

ข้อที่ 3 เพื่อสร้างแผนภาพเส้นทางและน้ำหนักของตัวชี้วัดปัจจัยสาเหตุของประสิทธิผล ของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล พบว่า

ปัจจัยการสนับสนุนการบริหารจัดการ (ORGANIZ) มีอิทธิพลทางตรงต่อสมรรถนะการปฏิบัติงาน (FC) มากที่สุด (ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.34) มีอิทธิพลทางอ้อมต่อประสิทธิผลของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (SUCC) โดยผ่านสมรรถนะการบริหารจัดการ (MC) และสมรรถนะการปฏิบัติงาน (FC) มากที่สุด (ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.53) มีอิทธิพลรวมต่อประสิทธิผลของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (SUCC) มากที่สุด (ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.73)

ปัจจัยสมรรถนะการบริหารจัดการ (MC) มีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิผลของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (SUCC) มากที่สุด (ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.43) มีอิทธิพลทางอ้อมต่อประสิทธิผลของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (SUCC) โดยผ่านสมรรถนะการปฏิบัติงาน (FC) มากที่สุด (ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.35) มีอิทธิพลรวมต่อประสิทธิผลของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (SUCC) มากที่สุด (ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.78)

ปัจจัยสมรรถนะการปฏิบัติงาน (FC) มีอิทธิพลทางตรงต่อสมรรถนะการบริหารจัดการ (MC) มากที่สุด (ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.58) มีอิทธิพลทางอ้อมต่อประสิทธิผลของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (SUCC) โดยผ่านสมรรถนะการบริหารจัดการ (MC) และสมรรถนะการปฏิบัติงาน (FC) มากที่สุด (ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.46) มีอิทธิพลรวมต่อประสิทธิผลของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (SUCC) มากที่สุด (ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.86) และค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R²) ของประสิทธิผลของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล มีค่าเท่ากับ 0.91 ซึ่งหมายถึงว่าตัวแปรในโมเดลสามารถ

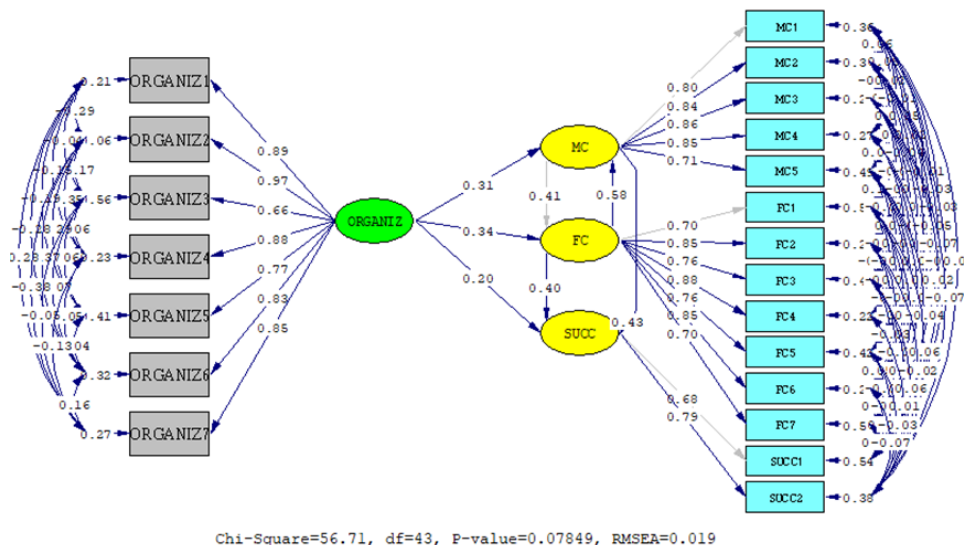

อธิบายความแปรปรวนของประสิทธิผลของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (SUCC) ได้ร้อยละ 91 ดังตารางที่ 2 และภาพที่ 1

ตารางที่ 2 เส้นทางปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

ปัจจัยเหตุ	การสนับสนุนการบริหารจัดการ			สมรรถนะการบริหารจัดการ			สมรรถนะการปฏิบัติงาน		
	อิทธิพลทางตรง	อิทธิพลทางอ้อม	อิทธิพลรวม	อิทธิพลทางตรง	อิทธิพลทางอ้อม	อิทธิพลรวม	อิทธิพลทางตรง	อิทธิพลทางอ้อม	อิทธิพลรวม
	(DE)	(IE)	(TE)	(DE)	(IE)	(TE)	(DE)	(IE)	(TE)
สมรรถนะการบริหารจัดการ	0.31**	0.35**	0.66**	-	0.32**	0.32**	0.58**	0.18**	0.76**
สมรรถนะการปฏิบัติงาน	0.34**	0.27**	0.61**	0.41**	0.13**	0.54**	-	0.32**	0.32**
ประสิทธิผลของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล	0.20**	0.53**	0.73**	0.43**	0.35**	0.78**	0.40**	0.46**	0.86**

หมายเหตุ: ** $p < .001$ สมการโครงสร้างของตัวแปรประสิทธิผลของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล มีค่า $R^2 = 0.91$

ภาพที่ 1 ผลการวิเคราะห์โมเดลปัจจัยทางการบริหารเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของบุคลากรที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาการสนับสนุนการบริหารจัดการ สมรรถนะการบริหารจัดการ สมรรถนะการปฏิบัติงานและประสิทธิผลของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล พบว่า ทุกปัจจัยส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล สอดคล้องกับแนวคิดของ โบยาตซีส (Boyatzis, R. E., 1982) แนวคิดของ สเปนเซอร์และสเปนเซอร์ (Spencer, L. M. & Spencer, S. M., 1993) และแนวคิดของ องค์การพัฒนาอุตสาหกรรมแห่งสหประชาชาติ (United Nation Industrial Development Organization, 2002) ที่ให้ทัศนะไว้ว่าสมรรถนะของบุคลากรเป็นหัวใจสำคัญที่ควรสนับสนุนเพื่อให้องค์กรบรรลุประสิทธิผล โดยการพัฒนาบุคลากรให้มีความสามารถในด้านต่างๆ เช่น 1) ภาวะผู้นำ 2) การทำงานเป็นทีม 3) การประสานงาน 4) การวางแผนเชิงกลยุทธ์ 5) การคิดในเชิงวิเคราะห์ 6) ความรู้เกี่ยวกับงานที่รับผิดชอบ 7) ทักษะในการทำงานที่รับผิดชอบ 8) คุณลักษณะ 9) การสื่อสารเชิงใจ 10) การบริการที่ดี 11) การทำงานเชิงรุกกับชุมชน 12) การมีส่วนร่วมกับชุมชน และ 13) การใช้เทคโนโลยีและสารสนเทศ เพื่อก่อให้เกิดการตั้งเป้าหมายและการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ขององค์กร ปกป้องผลประโยชน์และสร้างระบบความน่าเชื่อถือด้านต่าง ๆ ด้วยความร่วมมือโดยบูรณาการกับสภาพการณ์สังคมปัจจุบัน ตามยุคสมัย เพื่อให้เกิดระบบการจัดการสุขภาพอย่างยั่งยืน ในการที่บุคลากรจะเกิดสมรรถนะดังกล่าว การบริหารขององค์กรเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของบุคลากรเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็น ผู้บริหารองค์กรจะต้องมีความตระหนักถึงความสำคัญนี้

2. ผลศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการสนับสนุนการบริหารจัดการ สมรรถนะการบริหารจัดการ และสมรรถนะการปฏิบัติงาน ที่มีผลต่อประสิทธิผลของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล พบว่า โมเดลเชิงสาเหตุของประสิทธิผลของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ที่พัฒนาขึ้นมีความสัมพันธ์กับข้อมูลเชิงประจักษ์ แสดงว่าโมเดลเชิงสมมติฐานที่เป็นกรอบแนวคิดการวิจัยมีความสัมพันธ์กับข้อมูลเชิงประจักษ์ ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดการบริหารจัดการสมรรถนะของโบยาตซีส (Boyatzis, R. E., 1982) แนวคิดของ สเปนเซอร์และสเปนเซอร์ (Spencer, L. M. & Spencer, S. M., 1993) และแนวคิดของ องค์การพัฒนาอุตสาหกรรมแห่งสหประชาชาติ (United Nation Industrial Development Organization, 2002)

3. แผนภาพเส้นทางและน้ำหนักของตัวชี้วัดปัจจัยสาเหตุของประสิทธิผลของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล พบว่า ปัจจัยการสนับสนุนการบริหารจัดการมีอิทธิพลทางตรงต่อสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรมากที่สุด ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.34 แสดงให้เห็นว่า หากผู้บริหารองค์กรมีความพร้อมและจัดการบริหารองค์กรสนับสนุนสมรรถนะของบุคลากรแล้วย่อมจะส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลด้วย แต่เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลของการส่งผ่านปัจจัยการบริหารจัดการ มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.31 และมีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิผลของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ

ต่ำบล มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.20 ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดโดยาทซิส (Boyatzis, R. E., 1982) แนวคิดของ สเปนเซอร์และสเปนเซอร์ (Spencer, L. M. & Spencer, S. M., 1993) และแนวคิดของ องค์การพัฒนาอุตสาหกรรมแห่งสหประชาชาติ (United Nation Industrial Development Organization, 2002) ที่กล่าวว่าองค์ประกอบปัจจัยการสนับสนุนการบริหารจัดการ ไม่ว่าจะเป็นด้านการสร้างแรงจูงใจ บรรยากาศในการทำงาน ค่าตอบแทนและการยอมรับ การพัฒนาบุคลากร การสร้างภาพลักษณ์องค์กร การควบคุมกำกับ และการนิเทศติดตาม เป็นองค์ประกอบที่เอื้อให้เกิดสมรรถนะของบุคลากร แต่ในการบริหารจัดการองค์กรเพื่อสนับสนุนสมรรถนะของบุคลากรนั้นจำเป็นต้องอาศัยองค์ประกอบหรือปัจจัยที่หลากหลายเพื่อให้บุคลากรสามารถปฏิบัติงานได้บรรลุผลตามเป้าหมายที่องค์กรกำหนดไว้ และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Tripathi, K. & Agrawal, M. พบว่า การใช้การจัดการทรัพยากรบุคคลตามสมรรถนะก่อให้เกิดประโยชน์อย่างมีนัยสำคัญต่อองค์กรและพนักงาน บทบาทขององค์กรที่ใช้กรอบสมรรถนะในการจัดการทรัพยากรมนุษย์ควรได้รับการศึกษาเชิงลึก ปรับปรุงประสิทธิภาพขององค์กรเพื่อเพิ่มความมุ่งมั่น ความสามารถของพนักงานที่มีต่อองค์กร (Tripathi, K. & Agrawal, M., 2014)

จากผลการศึกษา ที่พบว่าปัจจัยสมรรถนะการบริหารจัดการของบุคลากร มีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิผลของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลมากที่สุด มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.43 รองลงมาคือ มีอิทธิพลทางตรงต่อสมรรถนะการปฏิบัติงาน มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.41 แสดงให้เห็นว่า หากบุคลากรมีสมรรถนะด้านการบริหารจัดการที่ดีจะส่งผลให้องค์กรบรรลุผลตามเป้าหมายที่วางไว้ได้ ซึ่งสอดคล้องกับ บุญนริศ สายสุ่ม ได้ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล พบว่า ปัจจัยการบริหารจัดการส่งผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลมากที่สุด (บุญนริศ สายสุ่ม, 2553) สอดคล้องกับแนวคิดโดยาทซิส (Boyatzis, R. E., 1982) แนวคิดของ สเปนเซอร์และสเปนเซอร์ (Spencer, L. M. & Spencer, S. M., 1993) และแนวคิดของ องค์การพัฒนาอุตสาหกรรมแห่งสหประชาชาติ (United Nation Industrial Development Organization, 2002) ที่กล่าวว่า สมรรถนะการบริหารจัดการ (Managerial Competencies) เป็นสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับผู้ปฏิบัติงานการบริหารจัดการหรือรับผิดชอบในการบริหารโครงการในเขตพื้นที่ รวมถึงผู้อำนวยการและตำแหน่งรองลงมา บางสมรรถนะการบริหารจัดการอาจมีความสัมพันธ์กันมากกว่าที่ตำแหน่งที่พวกเขาเป็นอยู่ เช่น การวิเคราะห์และการตัดสินใจ ภาวะผู้นำในการทำงานเป็นทีม และการบริหารการเปลี่ยนแปลง เป็นต้น และผลการวิจัยนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัย Tripathi, K. & Agrawal, M. ที่ได้ทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการบริหารจัดการที่เน้นสมรรถนะในองค์กร และพบว่าการดำเนินการเพื่อพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรไม่ใช่เรื่องใหม่ แต่กรอบแนวคิดที่ใช้ในองค์กรสมัยใหม่นี้จะแตกต่างจากการปฏิบัติเดิมด้านการบริหารจัดการทรัพยากรบุคคล (Human Resource)

ที่เน้นการบริหารโดยเน้นสมรรถนะ (Competency - based management approach) ซึ่งจะมีจุดเน้นการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรและองค์กรให้สามารถแข่งขันกับองค์กรอื่นได้ (Tripathi, K. & Agrawal, M., 2014) และได้รับรู้ว่า กรอบแนวคิด KSA (Knowledge – Skill – Attribute – ความรู้ – ทักษะ – คุณลักษณะภายในของบุคลากร) ที่สร้างโดยองค์การพัฒนาอุตสาหกรรมแห่งสหประชาชาติ (United Nation Industrial Development Organization, 2002) เป็นกรอบแนวคิดที่เป็นที่รู้จักแพร่หลายและนำไปประยุกต์ใช้มาก

จากการศึกษา ที่พบว่าปัจจัยสมรรถนะด้านการปฏิบัติงานของบุคลากรมีอิทธิพลทางตรงต่อสมรรถนะการบริหารจัดการมากที่สุด มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.58 รองลงมาคือ มีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิผลของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.40 แสดงให้เห็นว่า บุคลากรหากมีสมรรถนะในการปฏิบัติงานที่ดีจะส่งผลให้มีสมรรถนะการบริหารจัดการที่ดีด้วย สอดคล้องกับแนวคิด Spencer, L. M. & Spencer, S. M. กล่าวว่า ความสัมพันธ์เชิงเหตุผลเกิดจากความตั้งใจของบุคคลที่แสดง ลักษณะส่วนบุคคลออกมา ได้แก่ ภาวะผู้นำ การมุ่งผลสัมฤทธิ์ การทำงานเป็นทีม การคิดวิเคราะห์ ความเชื่อมั่นในตนเอง การมองภาพรวม การขึ้นำ การค้นหาข้อมูลข่าวสาร แล้วเกิดกระบวนการปฏิบัติ คือ แสดงพฤติกรรมที่เป็นทักษะ ความชำนาญ เพื่อนำไปสู่ผลลัพธ์ คือ ผลการปฏิบัติงาน (Spencer, L. M. & Spencer, S. M., 1993) สอดคล้องกับงานวิจัยของ Boyatzis, R. E. ที่ได้ทำการศึกษาสมรรถนะ (Competency) ด้านต่าง ๆ ของผู้นำที่ส่งผลให้การบริหารจัดการมีประสิทธิภาพ ความสามารถที่ศึกษา ได้แก่ แรงจูงใจ ปรารถนาในการทำงาน วิสัยทัศน์ วิธีการทำงาน และความรู้ในหน้าที่ ความสามารถที่จะนำมาเป็นพื้นฐานในการศึกษาประสิทธิภาพของผู้นำได้แก่ เหตุการณ์สำคัญ (Critical incident) ของพฤติกรรม การปฏิบัติงานของผู้นำซึ่งได้จากการสัมภาษณ์ ผู้นำจำนวนมากจากองค์กรของรัฐและเอกชน เหตุการณ์สำคัญ ๆ ได้ถูกจัดเป็นกลุ่มของความสามารถได้ 9 กลุ่ม และเมื่อนำเหตุการณ์สำคัญ ๆ ไปประเมินประสิทธิภาพของผู้นำพบว่าผู้นำ ที่มีประสิทธิภาพจะได้คะแนนสูง ส่วนผู้นำที่ไม่มีประสิทธิภาพจะได้คะแนนต่ำในความสามารถทั้ง 9 กลุ่ม คือ 1) มีทิศทางที่มีประสิทธิภาพ 2) สนใจผลกระทบ 3) ปฏิบัติงานแบบรุก 4) ความเชื่อมั่นในตนเอง 5) ทักษะในการนำเสนอด้วยวาจา 6) มีความเข้าใจกว้างขวาง 7) ใช้ประโยชน์จากความเข้าใจ 8) ใช้อำนาจทางสังคม และ 9) การบริหารกระบวนการกลุ่ม (Boyatzis, R. E., 2009) สอดคล้องกับแนวคิดขององค์การพัฒนาอุตสาหกรรมแห่งสหประชาชาติ (United Nation Industrial Development Organization, 2002) ซึ่งกล่าวว่า การจัดการโดยเน้นสมรรถนะเป็นวิธีการใหม่ที่รวดเร็วในการทำให้พนักงานมีความเชี่ยวชาญในการทำงานมากขึ้น เพื่อให้องค์กรสามารถบรรลุความได้เปรียบในการแข่งขันเหนือคู่แข่ง โดยการกำหนดสมรรถนะที่ช่วยให้บุคคลประสบความสำเร็จในการดำเนินงาน ได้แก่ ค่าตอบแทน การพัฒนาบุคลากร แรงจูงใจ บรรยากาศองค์กร ทีมงาน ทั้งนี้เป็นเพราะหากบุคลากรมีสมรรถนะด้านการบริหารจัดการสูงจะ

ส่งผลให้มีสมรรถนะด้านการปฏิบัติงานสูงด้วยนั่นเอง แสดงว่าการปฏิบัติงานของบุคลากรมีผลโดยตรงต่อประสิทธิผลของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาการสนับสนุนการบริหารจัดการ สมรรถนะการบริหารจัดการ สมรรถนะการปฏิบัติงานและประสิทธิผลของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล พบว่า ทุกปัจจัยส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล โมเดลเชิงสาเหตุของประสิทธิผลของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลที่พัฒนาขึ้นมีความสัมพันธ์กับข้อมูลเชิงประจักษ์ แผนภาพเส้นทางและน้ำหนักของตัวชี้วัดปัจจัยสาเหตุของประสิทธิผลของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล พบว่า ปัจจัยการสนับสนุนการบริหารจัดการมีอิทธิพลทางตรงต่อสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรมากที่สุด จึงควรส่งเสริมสนับสนุนให้มีการพัฒนาทั้งในด้านการบริหารจัดการองค์กรเพื่อสนับสนุนสมรรถนะของบุคลากร รวมถึงการพัฒนาสมรรถนะด้านการบริหารจัดการของบุคลากร สมรรถนะด้านการปฏิบัติงานของบุคลากร เพื่อจะได้ทำให้ประสิทธิผลของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลสูงขึ้น โดยควรมีการพัฒนาการบริหารจัดการองค์กรเพื่อสนับสนุนสมรรถนะของบุคลากรอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง ในเรื่อง ค่าตอบแทนบุคลากร ควรมุ่งเน้นสนับสนุนเงินเดือน ค่าตอบแทนพิเศษอย่างเป็นธรรม และในด้านการพัฒนาบุคลากรควรมุ่งเน้นสนับสนุนการพัฒนาทักษะที่จำเป็นให้เพียงพอต่อการปฏิบัติงานและเหมาะสมกับบริบทของชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์. (2553). เทคนิคการสร้างเครื่องมือรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัย. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: ศรีอนันต์การพิมพ์.
- บุญนริศ สายสุ่ม. (2553). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานของสถานีนอนามัยตามการรับรู้ของหัวหน้าสถานีนอนามัย กระทรวงสาธารณสุข ประเทศไทย. วารสารสาธารณสุข, 40(3): 257-268.
- ประภาเพ็ญ สุวรรณ. (2537). การวัดสถานะทางสุขภาพ : การสร้างมาตราส่วนประมาณค่าและแบบสอบถาม. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักพิมพ์ภาพพิมพ์.
- สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข. (2559). แผนยุทธศาสตร์ทศวรรษพัฒนาระบบบริการปฐมภูมิ พ.ศ. 2559 - 2569. เรียกใช้เมื่อ 22 กรกฎาคม 2563 จาก <https://kb.hsri.or.th/dspace/handle/11228/4411?locale-attribute=th>
- สำนักงานเขตบริการสุขภาพที่ 11. (2563). รายงานผลการดำเนินงานโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลประจำปี 2561. เรียกใช้เมื่อ 22 กรกฎาคม 2563 จาก <https://do11.new.hss.moph.go.th>

- สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข. (2559). กรอบยุทธศาสตร์สุขภาพโลกของประเทศไทย พ.ศ. 2559 - 2563. นนทบุรี: กระทรวงสาธารณสุข.
- สุภมาส อังคุโชติ. (2557). สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์ : เทคนิคการใช้โปรแกรม LISREL. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: เจริญมั่นคงการพิมพ์.
- Boyatzis, R. E. (1982). A Model of Effective Performance. New York: John Wiley and Sons Inc.
- _____. (2009). The Competent Manager: A Model of Effective Performance. New York: John Wiley and Sons Inc.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Education and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.
- Spencer, L. M. & Spencer, S. M. (1993). Competence at Work : Models for Superior Performance. Retrieved April 6, 2019, from www.joe.org/joe/1999december/iw4.html
- Tripathi, K. & Agrawal, M. (2014). Competency – Based Management in Organizational Context: A Literature Review. *Global Journal of Finance and Management*, 6(4), 349-356.
- United Nation Industrial Development Organization. (2002). UNIDO Competencies. Retrieved April 6, 2019, from <http://www.unido.org> 2002

การอนุรักษ์ภูมิทัศน์ทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมจากผลกระทบ
น้ำป่าไหลหลากน้ำท่วมฉับพลันและดินถล่มในพื้นที่ลุ่มน้ำย่อย
แควใหญ่ตอนล่าง จังหวัดกาญจนบุรี*

THE PRESERVATION OF HISTORICAL AND CULTURAL LANDSCAPES
FROM THE EFFECTS OF FLASH FLOOD AND LANDSLIDE IN
THE AREA OF SUB - BASIN OF LOWER KWAIYAI,
KANCHANABURI PROVINCE

นิพนธ์ โซเฮง

Nipon Sohngeng

ณัฐพงศ์ บุญเหลือ

Nattapong Boonlue

ทิพรัตน์ บุปผะศิริ

Tipparat Bubpasiri

ศิกฤทธิ์ ศิลาลาย

Khukrit Silalaiy

มาริสา แก้วสุวรรณ

Marisa Kaewsuan

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

Ramkhamhaeng University, Thailand

E-mail: musa1234@yahoo.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพทั่วไปในการอนุรักษ์ภูมิทัศน์ทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมในพื้นที่ลุ่มน้ำย่อยแควใหญ่ตอนล่าง 2) ศึกษาแนวทางในการอนุรักษ์ภูมิทัศน์ทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไปอันเนื่องมาจากน้ำป่าไหลหลากน้ำท่วมฉับพลันและดินถล่มในพื้นที่ เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการเก็บข้อมูลจากเอกสาร การสังเกตการณ์และการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน จำนวน 54 ท่าน ในอำเภอเมือง ศรีสวัสดิ์ และทองผาภูมิ และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพทั่วไปของพื้นที่ พบว่า 1.1) ความสำนึกในประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของตัวเองของประชาชนอยู่ในระดับต่ำ 1.2) ความเป็น “ท้องถิ่นนิยม”

* Received 24 May 2021; Revised 18 June 2021; Accepted 23 June 2021

เน้นความตื่นตัวของชุมชนในการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการท้องถิ่นของตนเอง อยู่ในระดับที่ต้องการการส่งเสริม 1.3) พลัง สิทธิและอำนาจของชุมชนท้องถิ่นในการมีส่วนร่วมในการควบคุมและการจัดการทรัพยากรในท้องถิ่นของตนเองยังมีน้อย 1.4) ประชาชนมีภาษาจารีต ประเพณี และวัฒนธรรมรวมถึงวิถีปฏิบัติที่มีอัตลักษณ์และความโดดเด่นตามชาติพันธุ์ของตนเอง แต่ยังคงขาดการเผยแพร่สู่สังคมภายนอก 1.5) ผู้มีส่วนได้เสีย มีการรับรู้ มีความเข้าใจเกี่ยวกับความเสี่ยงจากผลกระทบน้ำป่าไหลหลาก น้ำท่วมฉับพลันและดินถล่มในพื้นที่ลุ่มน้ำย่อยแควใหญ่ตอนล่างอยู่ในระดับต่ำ 1.6) ประชาชนยังไม่มีฐานข้อมูลที่เป็นระบบของตนเองสำหรับการตัดสินใจวางแผน 2) แนวทางในการอนุรักษ์ พบว่า การยึดถือศาสนาพุทธแบบชาวบ้าน เป็นแก่นแกนความคิดในการอนุรักษ์ภูมิทัศน์ทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของคนทั้ง 3 อำเภอ นอกจากนี้การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญในการอนุรักษ์

คำสำคัญ: การอนุรักษ์, ภูมิทัศน์ทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม, น้ำป่าไหลหลากน้ำท่วมฉับพลัน, ดินถล่ม, ลุ่มน้ำย่อยแควใหญ่ตอนล่าง

Abstract

The objectives of this research article were to study the general conditions of preservation of historical and cultural landscapes from the effects of flash flood and landslide in the area of sub - basin of lower Kwaiyai and to study the conservation means for the changing historical and cultural landscapes of the impacts of flash flood and landslide in the area. It is qualitative research. By collecting data from documents, observation, and interview data from key informants from the concerned public and private sectors for 54 persons in Muang, Srisawasdi, and Thongphaphum districts. And content analysis. The research results showed that 1) the general condition of the area found that: 1.1) the historical and cultural awareness of people in the area - studied remain low. 1.2) the idea of localism emphasized the alertness of the community for the participation of the local administrative management remained at the level needed for boosting. 1.3) the potentiality, rights, and power of the local community for local resource control and management participation were insignificant. 1.4) although people in the areas had their languages, customs, traditions, cultures, and ways of life, which are unique and dominant, they still lack dissemination to outside society. 1.5) the stakeholders have stakes, are aware, and understand the risks from the

impact of flash floods and debris flow in the sub - basin of lower Kwaiyai. 1.6) people in the areas had no big systematic data for further decision - making plans. 2) Conservation guidelines found that adherence to the local Buddhist religion is the core idea of preserving the historical and cultural landscape of the people of the three districts. Besides this, encouraging people's participation in the area is another crucial factor for preservation.

Keywords: Preservation, Historical and Cultural Landscapes, Flash Flood, Landslide, Sub - Basin of Lower Kwaiyai

บทนำ

ตามที่รัฐบาลได้แถลงนโยบายของรัฐบาลเพื่อประกอบงบประมาณรายจ่าย ประจำปีงบประมาณ 2559 ต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ในวันที่ 21 พฤษภาคม 2559 ได้กล่าวถึงรายละเอียดการดำเนินงานที่สำคัญในแต่ละกรอบยุทธศาสตร์การจัดสรร 8 ยุทธศาสตร์ ซึ่งในยุทธศาสตร์ ที่ 5 รัฐบาลได้เน้นถึงการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การฟื้นฟูป้องกัน และจัดการภัยพิบัติ เพื่อบรรเทาความเดือดร้อนและความเสียหายแก่ประชาชน และในยุทธศาสตร์ที่ 6 รัฐบาลได้เน้นถึงการพัฒนาด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การวิจัยและนวัตกรรม การใช้ประโยชน์จากโครงสร้างพื้นฐานด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม การใช้ข้อมูลสารสนเทศวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี นิทรรศการวิทยาศาสตร์ ข้อมูลดาวเทียมและภูมิสารสนเทศ เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ทางเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และการบริหารจัดการภัยธรรมชาติ โดยผลลัพธ์ของทั้ง 2 ยุทธศาสตร์นี้จะยังประโยชน์ในการดำเนินการด้านการป้องกันและลดผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาวะภูมิอากาศ เพื่อให้ทุกภาคส่วนมีการเฝ้าระวัง และเตรียมความพร้อมรองรับผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงสภาวะภูมิอากาศ (สำนักงานปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2559)

การเน้นนโยบายการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ที่ 5 และ 6 ของรัฐบาลนั้น สอดคล้องกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศของโลกซึ่งส่งผลให้อัตราการเกิดภัยพิบัติภัยเกี่ยวกับดินโคลนถล่ม น้ำป่าไหลหลากและน้ำท่วมฉับพลัน มีจำนวนมากขึ้นอย่างต่อเนื่องและทวีความรุนแรงขึ้น (กรมทรัพยากรธรณี, 2558) ซึ่งหากเกิดขึ้นจะสร้างความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนจำนวนมาก สำหรับในประเทศไทยพื้นที่ที่มีความเสี่ยงต่อการเกิดภัยพิบัติภัยดินโคลนถล่ม น้ำป่าไหลหลาก และน้ำท่วมฉับพลันมักเกิดจากปัจจัยด้านสภาพการใช้ดิน สภาพดินและหิน ความลาดชันของพื้นที่ ขนาดพื้นที่ลุ่มน้ำ และปริมาณน้ำฝน

การอนุรักษ์ภูมิทัศน์ทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมเป็นเรื่องสำคัญและจำเป็น แต่การอนุรักษ์รวมถึงสิ่งที่เป็นทั้งนามธรรมและรูปธรรม เป็นมโนทัศน์ที่สะท้อนออกมาจากวัฒนธรรมอันเป็นวิถีชีวิตของคนในชุมชน เช่น ความเชื่อ ความศรัทธา เป็นต้น และการอนุรักษ์

ทางกายภาพ เช่น แหล่งประวัติศาสตร์ โบราณสถาน ศาสนสถาน ศาสนบุคคล ดังกล่าวนี้นักวิจัยจึงเน้น 1) การอนุรักษ์ภูมิทัศน์ทางประวัติศาสตร์ซึ่งสะท้อนลักษณะทางกายภาพ และ 2) ภูมิทัศน์ทางวัฒนธรรมอันเป็นหลักคิดที่สะท้อนค่านิยมของชุมชนหรือพื้นที่ จุดเน้นทั้งสองประการจึงเป็นกรอบหลักในการวิเคราะห์เพื่ออธิบายถึงสถานการณ์และปรากฏการณ์ในพื้นที่ศึกษา Tyler, N. et al. และ Murtagh, W. J. ได้อธิบายถึงแนวคิดการอนุรักษ์โดยเน้นการปกป้องภูมิทัศน์ทางประวัติศาสตร์เป็นสำคัญ และกล่าวว่าการปกป้องภูมิทัศน์ทางประวัติศาสตร์เป็นค่านิยมหนึ่งที่เกิดขึ้นอันเป็นผลมาจากความขัดแย้งระหว่างค่านิยมที่เป็นคู่ตรงข้ามของ 1) ความตึงเครียดระหว่าง “ชุมชน” (Community Value) กับ “ค่านิยมของผู้เชี่ยวชาญ” (Expert Value) 2) “ค่านิยมอายุ” หรือ “ค่านิยมความเก่าแก่” (Age Value) (Tyler, N. et al., 2009); (Murtagh, W. J., 2006) ในขณะที่ยุเนสโก (UNESCO) ได้กำหนดลักษณะของภูมิทัศน์วัฒนธรรม ปี 1983 สำหรับใช้เป็นเกณฑ์การรับข้อเสนอพิจารณาตรรกโลกทางวัฒนธรรม ประกอบด้วย 1) การออกแบบภูมิทัศน์ 2) ภูมิทัศน์ และ 3) ภูมิทัศน์ทางวัฒนธรรม สำหรับ Feilden, B. M. & Jokilehto, J. เห็นว่าภูมิทัศน์วัฒนธรรมเป็นลักษณะร่วมระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ (Feilden, B. M. & Jokilehto, J., 1998) และพื้นที่ด้านโบราณคดี มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ชาติพันธุ์วิทยา มานุษยวิทยาและสุนทรียศาสตร์ เกิดจากการหลอมรวมองค์ประกอบที่หลากหลาย ในการวิเคราะห์งานสถาปัตยกรรมจึงจำเป็นต้องรวมคุณค่ามนุษย์เชื่อมโยงกับบริบททางเศรษฐกิจและสังคมด้วย (วิวัฒน์ สีหนาท, 2546)

นอกจากนี้ประเด็นภูมิทัศน์มีความสัมพันธ์กับอัตลักษณ์เฉพาะชุมชน (Unique Identity) เพราะความเป็นเอกลักษณ์เป็นสิ่งที่บ่งบอกคุณค่าลักษณะเฉพาะหรือคุณสมบัติเฉพาะ/พิเศษ เหมาะสมกับการอนุรักษ์และรักษา โดย Garnham, H. L. เห็นว่าเป็นเรื่องยากที่จะอธิบายเอกลักษณ์เฉพาะอันเป็นจิตวิญญาณในแต่ละสถานที่และการเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน และได้อธิบายลักษณะของภูมิทัศน์ดังนี้ 1) ภูมิทัศน์ที่เป็นธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้น ได้แก่ ภูมิประเทศ รูปแบบที่ดิน พรรณพืช ภูมิอากาศ แหล่งน้ำ เป็นต้น 2) ภูมิทัศน์ทางวัฒนธรรมให้ความหมายและความสำคัญต่อสังคม เช่น ป้อมปราการ โบสถ์บนพื้นที่ที่สูงซึ่งสะท้อนถึงภูมิทัศน์เฉพาะกายภาพ ประวัติศาสตร์และสิ่งประดิษฐ์ที่สำคัญ 3) การปฏิสัมพันธ์หรือความสัมพันธ์ของมนุษย์ในสังคม เกี่ยวข้องกับประสบการณ์ความรู้สึกเป็นผลจากปฏิสัมพันธ์ของวัฒนธรรมทางภูมิทัศน์เดิม ก่อให้เกิดการสร้างคุณสมบัติเฉพาะของพื้นที่/สถานที่ และกว่าคนพื้นที่ (ชุมชน) จะเข้าใจในความสำคัญดังกล่าวก็สูญเสีย/สูญหายไปแล้ว (Garnham, H. L., 1985)

โดยสรุปภูมิทัศน์ทางวัฒนธรรมเป็นความเข้าใจในจิตวิญญาณของสถานที่ที่ได้เกิดการสร้างอัตลักษณ์หรือลักษณะขึ้นมา เป็นผลจากการมีเอกลักษณ์ในองค์ประกอบทางกายภาพและองค์ประกอบอื่น ๆ (Garnham, H. L., 1985) ได้แก่ 1) การสื่อความหมายหรือสัญลักษณ์ 2) กิจกรรมที่สังเกตได้และ 3) ลักษณะทางกายภาพและรูปลักษณ์ที่สื่อความหมาย ความมุ่ง

หมาย ประสบการณ์และความหลากหลายของสถานที่ในการตอบสนองต่อลักษณะทางกายภาพและการใช้ประโยชน์ อาจกล่าวได้ว่ากิจกรรมและการแสดงออกต่อภูมิทัศน์ทางวัฒนธรรมเป็นเรื่องของการรับรู้ ความเข้าใจและความต้องการของคนในพื้นที่หรือชุมชน เป็นเรื่องการปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนและพื้นที่ การใช้ประโยชน์ของพื้นที่ อาคารและสภาพแวดล้อม และลักษณะทางกายภาพเกี่ยวข้องกับโครงสร้างของสถานที่และคุณลักษณะที่ดำรงอยู่ของพื้นที่

การศึกษาด้านภูมิทัศน์วัฒนธรรมในปัจจุบันให้ความสำคัญกับการศึกษาพื้นที่ชุมชนด้วย โดยถือว่าเป็นพื้นที่ประวัติศาสตร์ความเป็นมาที่ยาวนาน มีการสร้าง/ผลิตสถานที่ที่มีทั้งศาสตร์และศิลป์ หรืออย่างน้อยที่สุดย่อมมีอาคาร สถานที่ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะ/อัตลักษณ์เฉพาะ เป็นศูนย์รวมจิตใจและการดำเนินชีวิตของคนในพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็นสภาพแวดล้อมธรรมชาติหรือสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นโดยคนในชุมชนย่อมทำให้เกิดการรับรู้ในความเป็นชุมชนเดียวกัน (Sense of Neighborhood) หรือลักษณะเด่นเฉพาะและความเชื่อมร่วมนกัน (Morris, D. J. & Hess, K., 1975) การสำรวจทางประวัติศาสตร์เองได้ชี้ให้เห็นว่าภูมิทัศน์ทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมร่วมเหล่านี้ของชุมชนอาจเชื่อมโยงได้ตามกาลเวลาทั้งจากผลกระทบที่เกิดขึ้นโดยฝีมือมนุษย์เองและจากภัยพิบัติที่มีอยู่ในธรรมชาติ

ในการวิจัยนี้ได้เลือกพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรีเป็นพื้นที่ศึกษาเพราะมีพื้นที่ลุ่มน้ำย่อยที่สำคัญคือลุ่มน้ำย่อยแควใหญ่ตอนล่างและเป็นพื้นที่เสี่ยงภัยสูงทั้งนี้จากการอ้างอิงข้อมูลจากระบบดาวเทียมภูมิสารสนเทศ ซึ่งชี้ให้เห็นความเสี่ยงที่จะเกิดน้ำป่าไหลหลากน้ำท่วมฉับพลันและดินถล่มในพื้นที่ 3 อำเภอข้างต้นในระดับสูง ในขณะที่เดียวกันจังหวัดกาญจนบุรีก็มีพื้นที่ภูมิทัศน์ทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่สำคัญกับคนในท้องถิ่นมากมาย แต่จากผลกระทบน้ำป่าไหลหลากน้ำท่วมฉับพลันและดินถล่มในพื้นที่ลุ่มน้ำย่อยแควใหญ่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์ทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไปพอสมควร เช่น การเปลี่ยนทิศทางการแม่น้ำ การตัดขาดของบางพื้นที่ เป็นต้น งานวิจัยชิ้นนี้จึงศึกษาเฉพาะในพื้นที่อำเภอเมือง อำเภอศรีสวัสดิ์ และอำเภอทองผาภูมิ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปในการอนุรักษ์ภูมิทัศน์ทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมในพื้นที่ลุ่มน้ำย่อยแควใหญ่ตอนล่าง
2. เพื่อศึกษาแนวทางในการอนุรักษ์ภูมิทัศน์ทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไปอันเนื่องมาจากน้ำป่าไหลหลากน้ำท่วมฉับพลันและดินถล่มในพื้นที่ลุ่มน้ำย่อยแควใหญ่ตอนล่าง

วิธีดำเนินการวิจัย

ในงานวิจัยนี้อาศัยข้อมูลเชิงเอกสาร การเก็บข้อมูลสำคัญจากแบบสังเกตการณ์ในพื้นที่และแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญในแต่ละพื้นที่ที่ถูกเลือกสรรตามเกณฑ์ใน

การคัดเลือก คือเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน ในพื้นที่อำเภอเมือง อำเภอทองผาภูมิ และอำเภอศรีสวัสดิ์ จำนวน 54 ท่าน รวมทั้งการรวบรวมบทสรุปจากการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) เพื่อให้ได้ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่สะท้อนความเป็นจริงของพื้นที่ การวิเคราะห์ผลการศึกษาใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) จะเน้นการตอบสนองหรือความต้องการของคนในพื้นที่เป็นพิเศษ หรือเน้นธรรมชาติของบริบทที่ศึกษา (Natural Setting) ให้ได้มากที่สุด และนำไปสู่การตีความตามกรอบแนวคิดทฤษฎีที่ศึกษาให้ครอบคลุมประเด็นที่เกี่ยวข้อง ซึ่งผลการศึกษาสะท้อนสภาพความเป็นจริงและความต้องการของคนในพื้นที่ได้เป็นอย่างดี ทั้งในอำเภอเมือง ทองผาภูมิ และศรีสวัสดิ์ จากผลของการเก็บข้อมูลเชิงเอกสาร การสังเกตการณ์และการสัมภาษณ์ในแต่ละพื้นที่ ซึ่งคณะผู้วิจัยจะได้นำเสนอข้อสรุปจากผลการวิจัยดังกล่าวเป็นลำดับต่อไป

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยในพื้นที่อำเภอเมือง

จากผลการสำรวจทั้งที่เป็นเชิงเอกสาร การสังเกตการณ์ ประกอบกับข้อมูลการสัมภาษณ์ ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปในการอนุรักษ์ภูมิทัศน์ทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมในพื้นที่ลุ่มน้ำย่อยแควใหญ่ตอนล่าง พบว่าสภาพทั่วไปของภูมิทัศน์ทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมในพื้นที่อำเภอเมือง ซึ่งมีลักษณะที่สะท้อนความเป็นคนเมืองแตกต่างจากคนในชนบทในพื้นที่อำเภอศรีสวัสดิ์และทองผาภูมิ สามารถสรุปได้ดังนี้คือ ข้อมูลทั่วไปของภูมิทัศน์ทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับ คน ชุมชน วัฒนธรรมองค์กรและเครือข่ายของชุมชน และพื้นที่ประวัติศาสตร์ทางกายภาพที่สำคัญปรากฏความโดดเด่นของพื้นที่อำเภอเมืองจะเป็นเรื่องพื้นที่ประวัติศาสตร์ทางกายภาพ เพราะปรากฏโบราณสถานและแหล่งประวัติศาสตร์สำคัญหลายแห่งกระจายอยู่ทั่วทั้งเขตอำเภอเมือง โบราณสถานและแหล่งประวัติศาสตร์เหล่านี้ส่วนใหญ่ได้รับการดูแลโดยหน่วยงานภาครัฐและองค์กรในกำกับของรัฐอยู่แล้ว และกลายเป็นพื้นที่เชิงเศรษฐกิจการท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดกาญจนบุรี ในขณะที่เครือข่ายภาคประชาชนมีบทบาทน้อยในการอนุรักษ์และฟื้นฟู อย่างไรก็ตาม ประชาชนและชุมชน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นคนไทย มีชาวพม่าจำนวนหนึ่งที่เข้ามารับจ้างทำงานในสถานประกอบการ อาทิเช่น แคมป์ช้าง ไร่ สวน ร้านขายของ ร้านอาหาร ร้านแกะสลักหิน และโรงไม้หิน ชาวไทยส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ มีผู้นับถือศาสนาอิสลามบ้างเล็กน้อยในตำบลช่องสะเดา ประชาชนส่วนใหญ่มีความสนใจในประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมในพื้นที่เป็นอย่างดี เพราะประเพณีและวัฒนธรรมส่วนใหญ่เหมือน ๆ กับคนไทยภาคกลางทั่วไป เช่น งานเทศกาลเข้าพรรษา ออกพรรษา วันสงกรานต์ และวัฒนธรรมในการดำเนินชีวิต ด้านการแต่งกาย อาหาร ภาษา เหมือน ๆ กับคนไทยภาคกลางทั่วไป ทั้งชาวไทยและพม่านับถือศาสนาพุทธ

ตั้งแต่บรรพบุรุษ ศาสนาจึงเป็นแกนกลางการสร้างจิตสำนึกที่สำคัญอย่างยิ่งในการสืบทอดหรือสืบสานวัฒนธรรมของคนในท้องถิ่นและชุมชน

อย่างไรก็ดีคนส่วนใหญ่ยังไม่ค่อยสนใจหรือมีความภาคภูมิใจ รู้สึกรัก ห่วงแหน และร่วมกันดูแลรักษาโบราณสถาน หรือโบราณวัตถุ เนื่องจากมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องภาครัฐรับผิดชอบอยู่แล้ว บางครั้งจึงไม่รู้สึกรับเป็นเจ้าของ เช่น สุสานสัมพันธมิตรที่ต้องแบ่งปันความรู้สึกร่วมกับชาวต่างชาติด้วย เป็นต้น ในภาพรวมความสำนึกในประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมในพื้นที่ยังอยู่ในระดับต่ำถึงปานกลาง อย่างไรก็ดี “ภาษาไทยเหนือ” แบบคนกาญจนบุรีเป็นอัตลักษณ์อันโดดเด่นของคนในจังหวัดกาญจนบุรีส่วนใหญ่

ข้อค้นพบสำคัญในวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่าแนวทางในการอนุรักษ์ภูมิทัศน์ทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกภาคส่วนหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกคนในพื้นที่และนอกพื้นที่ก็ตามในการอนุรักษ์ ซึ่งโดยทั่วไปองค์กรและเครือข่ายของชุมชนยังไม่มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูภูมิทัศน์ทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ประชาชนมักพึ่งองค์กรหรือหน่วยงานของรัฐเป็นสำคัญ เช่น อาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน (อสม.) อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) กลุ่มอาชีพ กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน กลุ่มสตรี กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มกำนัน กลุ่มสภาเด็กและเยาวชน กลุ่มสภาวัฒนธรรมระดับตำบล/อำเภอ/จังหวัด เป็นต้น สำหรับความตระหนักในความเสียหายเรื่องภัยพิบัติธรรมชาติของประชาชนในอำเภอเมืองมีระดับสูงกว่าคนในชนบท แต่ก็ยังไม่มากพอที่ผลักดันให้เกิดการรวมกลุ่มการเฝ้าระวังภัย องค์กรเครือข่ายเพื่อการอนุรักษ์ฟื้นฟูภูมิทัศน์ทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของพื้นที่ได้มากนัก ด้วยเหตุนี้เมื่อประชาชนได้รับความเดือดร้อนหรือมีปัญหาส่วนใหญ่มักจะพึ่งพาหน่วยงานของรัฐที่อยู่ใกล้ชิดตนเองมากที่สุด เช่น เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล เป็นต้น ซึ่งการพึ่งพาดังกล่าวอาจจะสะท้อนให้เห็นว่าเครือข่ายภาคประชาชนยังไม่เข้มแข็งได้เช่นกัน

การสร้างความรู้ในความรู้ในความสำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งโดยเฉพาะแหล่งที่เป็นภูมิทัศน์ที่สำคัญ เพื่อให้ประชาชน และชุมชนท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมเป็นเจ้าของในการบริหารจัดการดูแลทรัพยากรท้องถิ่นที่จะส่งผลกระทบต่อคนทั้งทางตรงและทางอ้อม ทั้งนี้เพราะภูมิทัศน์ทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมไม่ใช่สมบัติส่วนตัวของใครคนใดคนหนึ่งหรือแม้แต่ของรัฐ แต่มันคือสมบัติของประชาชนร่วมกัน ต้องทำให้ทุกคนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชาชนในท้องถิ่น ดังนั้นหากจะมีแนวทางหรือยุทธศาสตร์ใด ๆ ใดในอนาคต เพื่อการฟื้นฟูและอนุรักษ์ภูมิทัศน์ทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมไม่ว่าจะเกิดผลกระทบมาจากภัยพิบัติธรรมชาติ หรือจากฝีมือมนุษย์ก็ตาม จำเป็นต้องแสวงหาความร่วมมือจากประชาชนทุกภาคส่วนในสังคม ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกคนในพื้นที่จึงมีความสำคัญยิ่งมิใช่พึ่งพาเฉพาะผู้เชี่ยวชาญ หรือแกนนำในงานนั้นเท่านั้น เช่น สถาปนิก นักวิชาการ เป็นต้น

ผลการวิจัยในพื้นที่อำเภอศรีสวัสดิ์

ข้อค้นพบตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปในการอนุรักษ์ภูมิทัศน์ทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมในพื้นที่ลุ่มน้ำย่อยแควใหญ่ตอนล่าง พบว่า ประชาชนในพื้นที่อำเภอศรีสวัสดิ์ยังขาดความตระหนักและจิตสำนึกในการฟื้นฟูและการอนุรักษ์ภูมิทัศน์ทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมเป็นปลายทางของการปกป้องทางวัฒนธรรม หากพิจารณาแนวคิดของ Garnham ที่มองว่าการสร้างภูมิทัศน์วัฒนธรรมที่เป็นต้นทางมีความจำเป็นมาก เพราะการอธิบายลักษณะเฉพาะด้านเอกลักษณ์ของสถานที่ อันเป็นคุณสมบัติซึ่งเป็นจิตวิญญาณเฉพาะและเป็นส่วนหนึ่งของสถานที่หรือชุมชนได้สร้างขึ้นและมีการปฏิสัมพันธ์หรือสร้างความสัมพันธ์ของมนุษย์ในสังคม และเกี่ยวข้องกับประสบการณ์ความรู้สึกเป็นผลจากปฏิสัมพันธ์ของวัฒนธรรมทางภูมิทัศน์เดิม การปะทะด้านความสัมพันธ์ก่อให้เกิดการสร้างอำนาจการต่อรองและการยอมรับระหว่างกัน รวมทั้งยังเป็นการสร้าง อัตลักษณ์เอกลักษณ์หรือคุณสมบัติเฉพาะของพื้นที่/สถานที่ และหากว่าคนพื้นที่ (ชุมชน) ไม่เข้าใจในความสำคัญดังกล่าวก็อาจต้องสูญเสียอัตลักษณ์ของตนเองไป ความตระหนักและจิตสำนึกในการฟื้นฟูและการอนุรักษ์ภูมิทัศน์ทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมจึงเป็นเรื่องที่สำคัญในชุมชนท้องถิ่น

การศึกษาแนวทางในการอนุรักษ์ภูมิทัศน์ทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมตามวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่าในพื้นที่นี้อาศัยการรักษาอัตลักษณ์เฉพาะของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ เพื่อรองรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงจากปัจจัยภายนอก รวมทั้งยังเป็นแนวทางในการอนุรักษ์อีกด้วย เพราะในขณะที่ประชาชนในพื้นที่ที่มีความตระหนักถึงคุณค่าประวัติศาสตร์และความเชื่อของชุมชนที่สืบสานต่อเนื่องมาอย่างยาวนาน พวกเขาจึงเข้าไปมีบทบาททั้งในฐานะของผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำท้องที่หรือหมู่บ้าน รวมถึงผู้นำและสมาชิกองค์กรปกครองท้องถิ่น เครือข่ายภาคประชาชนต่าง ๆ ทั้งหมดนี้มีความสำคัญต่อการอนุรักษ์และฟื้นฟู พร้อม ๆ กันกับการได้รับความร่วมมือจากภาคประชาชนและการส่งเสริมของหน่วยงานรัฐ และเมื่อชุมชนร่วมกันสร้างความตระหนักถึงคุณค่าเหล่านี้ จึงเกิดการดำเนินการและปฏิบัติผ่านการรื้อสร้างกิจกรรมประเพณีท้องถิ่นและชุมชนที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องในแต่ละช่วงเวลาตลอดปี ดังกรณีที่มีมีการเคลื่อนย้ายหรืออพยพชุมชนดั้งเดิมจากพื้นที่ก่อสร้างเขื่อนศรีนครินทร์ ซึ่งทำให้ชุมชนเก่าแก่ที่มีประวัติความเป็นมาที่ยาวนาน มีกิจกรรมประเพณีและวัฒนธรรมอันเป็นความสัมพันธ์ของคนในชุมชนทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมที่ต่อเนื่อง แต่วัฒนธรรมประเพณี ภาษา เสื้อผ้า การแต่งกายของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ซึ่งถือเป็นอัตลักษณ์เฉพาะก็ยังคงได้รับการอนุรักษ์และสืบทอดไว้ได้โดยคนรุ่นหลังอย่างต่อเนื่อง ประชาชนในพื้นที่อำเภอศรีสวัสดิ์มีความตระหนักในความเสี่ยงจากภัยพิบัติที่รุนแรงในพื้นที่ในระดับต่ำ ดังนั้นหากประชาชนมีความตระหนักและมีข้อมูลที่เป็นระบบมากขึ้นเกี่ยวกับแนวโน้มในอนาคตและความเสี่ยงจากภัยพิบัติที่รุนแรงในพื้นที่ ย่อมทำให้สามารถประเมิน

สถานการณ์และมีการเตรียมการต่าง ๆ ไว้สำหรับการฟื้นฟูและอนุรักษ์ภูมิทัศน์ทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมให้อยู่คู่กับชุมชนและกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ เหล่านี้ได้สืบไป

ผลการวิจัยในพื้นที่อำเภอทองผาภูมิ

ข้อค้นพบตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปในการอนุรักษ์ภูมิทัศน์ทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมในพื้นที่ลุ่มน้ำย่อยแควใหญ่ตอนล่าง พบว่า ชนเผ่าส่วนใหญ่มีความสนใจในการฟื้นฟูและการอนุรักษ์ภูมิทัศน์ทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของตนเองในระดับปานกลาง แต่ความสนใจในฟื้นฟูและการอนุรักษ์ภูมิทัศน์ทางประวัติศาสตร์โดยเฉพาะที่เป็นโบราณสถานของตนเองยังอยู่ในระดับต่ำเพราะเห็นว่าภัยพิบัติอันเกิดจากผลกระทบน้ำป่าไหลหลาก น้ำท่วมฉับพลันและดินถล่มในพื้นที่ลุ่มน้ำย่อยแควใหญ่ตอนล่างมิได้เกิดขึ้นบ่อยนัก แม้ว่าจะเป็นพื้นที่ที่มีความความเสี่ยงก็ตาม แต่เนื่องจากพวกเขาไม่มีข้อมูลที่เป็นระบบเพียงพอและปัญหาด้านงบประมาณในการอนุรักษ์และฟื้นฟู จึงไม่มีมาตรการเพื่อเตรียมการใด ๆ ในการรับมือที่ชัดเจน นอกเหนือจากนี้การที่ในพื้นที่มีภูมิทัศน์ทางประวัติศาสตร์ที่เป็นแหล่งโบราณสถานจำนวนน้อย และมักอยู่บนพื้นที่สูง ทำให้ชาวบ้านและชุมชนในอำเภอทองผาภูมินั้นมาให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ภูมิทัศน์ทางวัฒนธรรมของตนเองที่ไม่ต้องใช้งบประมาณมากมาย เช่น ความภาคภูมิใจใน ชาติพันธุ์ ภาษา อาหาร การแต่งกาย อาชีพซึ่งทั้งหมดนี้เป็นวิถีชีวิตประจำวันของพวกเขาอยู่แล้ว

นอกจากนี้แล้ว ในปัจจุบันการผสมกลมกลืนระหว่างคนหลากหลายชาติพันธุ์ ภาษา และศาสนา ทั้งโดยทางตรงและทางอ้อมและทั้งที่ตั้งใจและไม่ตั้งใจ อันเนื่องมาจากการอยู่ร่วมกันเป็นชุมชน และมีการแต่งงานข้ามชาติพันธุ์ระหว่างคนในชุมชน จนเป็นเหตุให้ประเพณีวัฒนธรรมบางอย่างอาจเลือนหายไปบ้าง แต่อย่างไรก็ดี การอนุรักษ์และสืบสานวัฒนธรรมสำคัญของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ยังคงหลงเหลือให้เห็นอีกหลายอย่าง ซึ่งสิ่งเหล่านี้ชี้ให้เห็นว่าความหลากหลายทางประเพณีและวัฒนธรรมไม่ได้เป็นอุปสรรคในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติในสังคมท้องถิ่นไทย และด้วยความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ และภูมิปัญญาของแต่ละชาติพันธุ์ได้กลายมาเป็นเครื่องมือในการแสดงความรับผิดชอบต่อกันในท้องถิ่นและสังคมของตนเองและเป็นพื้นฐานที่ดีในการอนุรักษ์และฟื้นฟูภูมิทัศน์ทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของคนในพื้นที่ต่อไป จากข้อมูลพบว่าชาวตำบลชะแล ปิล็อก และท่าขนุน ต่างก็ให้ความร่วมมือกันทั้งกับภาครัฐและเอกชนในการอนุรักษ์ภูมิทัศน์ทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมเสมอมา เพราะทุกคนล้วนมองเห็นประโยชน์ที่จะได้รับจากการอนุรักษ์ภูมิทัศน์ทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม เช่นผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ สังคม และการท่องเที่ยว โดยส่วนใหญ่อยากเห็นการพัฒนาที่ประชาชนในชุมชนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาพื้นที่เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

ส่วนข้อค้นพบตามวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า แนวทางในการอนุรักษ์ภูมิทัศน์ทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของประชาชนส่วนใหญ่ในทองผาภูมียึดหลักพุทธศาสนา ที่เรียกว่าพุทธแบบชาวบ้าน (Popular Buddhism) อันเป็นวิถีชีวิตท้องถิ่นที่มุ่งแก้ไขปัญหา

ด้วยการพึ่งพิงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ภายนอก ในการควบคุมสถานการณ์ เชื่อในเรื่องไสยศาสตร์ภูติผี วิญญาณ เครื่องรางของขลัง หรือวัตถุมงคล ประชาชนในพื้นที่ที่มีชาติพันธุ์ ประเพณี วัฒนธรรม และภาษา และวัฒนธรรมการกินที่แตกต่างหลากหลาย แต่ประเพณีและวัฒนธรรมหลัก ๆ มาจากความศรัทธาในพุทธศาสนาเป็นสำคัญ รองลงมาเป็นประเด็นความเชื่อที่ยึดติดกับ บรรพบุรุษ ผีบรรพบุรุษ โดยเฉพาะชนเผ่าชาติพันธุ์ต่าง ๆ เช่น กะเหรี่ยง มอญ ความเชื่อเหล่านี้ เป็นปัจจัยพื้นฐานอันหนึ่งที่สำคัญในการอนุรักษ์

ผลสรุปการวิเคราะห์ข้อมูลและการประมวลข้อมูลในภาพรวม

ผลการวิเคราะห์ในภาพรวมที่สำคัญของการดำรงอยู่ของภูมิทัศน์ทางประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมตามลักษณะของชาติพันธุ์ อัตลักษณ์ และเอกลักษณ์ที่หลากหลายของประชาชน ในชุมชนอำเภอเมือง ศรีสวัสดิ์ และทองผาภูมิ โดยเฉพาะในตำบลที่ศึกษาตามแผนงบประมาณ ปีที่ 1 (2560 - 2561) ผลการศึกษาในประเด็นหลักตามวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ข้อที่ 1 สภาพทั่วไปของภูมิทัศน์ทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม และวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 แนวทางในการอนุรักษ์ภูมิทัศน์ทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไปอันเนื่องมาจาก น้ำป่าไหลหลากน้ำท่วมฉับพลันและดินถล่มในพื้นที่ จากการวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูล วิจัยในครั้งนี้พบว่าข้อมูลส่วนใหญ่มีประเด็นและลักษณะหลายประการที่คล้ายคลึงกัน และบางประเด็นมีความแตกต่างกันดังต่อไปนี้

1. ประชาชนในชุมชนที่ศึกษาซึ่งมีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิต ของตนเองล้วนมีวัฒนธรรมที่ใช้ร่วมกัน กล่าวคือวัฒนธรรมที่มีอิทธิพลมาจากศาสนา โดยมี ศาสนาพุทธเป็นแกนกลางของการสร้างวัฒนธรรมของคนในพื้นที่ทั้ง 3 อำเภอ แต่หลักการ สำคัญที่คนในชุมชนท้องถิ่นเหล่านี้มาใช้ในวิถีชีวิตของตน คือหลักมโนทัศน์พุทธแบบชาวบ้าน (Popular Buddhism) ผ่านการสวดมนต์อ้อนวอน และบนบานศาลกล่าว มุ่งแก้ไขปัญหาด้วยการ พึ่งพิงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ภายนอก ในการควบคุมสถานการณ์ เชื่อในเรื่องไสยศาสตร์ภูติผีวิญญาณ ซึ่งตรงกันข้ามกับมโนทัศน์พุทธปัญญาชน (Intellectual Buddhism) เน้นการปฏิบัติ (ปัญญา และเหตุผล) มุ่งแก้ปัญหาด้วยตนเอง ปฏิเสธไสยศาสตร์ อย่างไรก็ตามมโนทัศน์พุทธแบบชาวบ้าน กลับมีอิทธิพลกับประชาชนส่วนใหญ่ในท้องถิ่น จะเห็นได้จากความนิยมในการเซ่นไหว้ บูชา สิ่งเหนือธรรมชาติ การใช้วัตถุมงคลในการปกป้องปัดเป่าปัญหาใด ๆ ที่มาแผ้วพาน เป็นต้น จนกลายเป็นความเชื่อกระแสหลักในสังคมท้องถิ่น ดังนั้นการฟื้นฟูและอนุรักษ์ภูมิทัศน์ทาง ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของประชาชน จึงเป็นการฟื้นฟูและอนุรักษ์มโนทัศน์พุทธ แบบชาวบ้านที่สะท้อนอยู่ในศาสนสถาน ศาสนบุคคล ความเชื่อ พิธีกรรม ศาสนสมบัติ ประเพณีและวัฒนธรรมในท้องถิ่นของตนเป็นสำคัญ

2. ประชาชนที่มีลักษณะอันหลากหลายทางชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่อำเภอ ทองผาภูมิและ ศรีสวัสดิ์ส่วนใหญ่ล้วนต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูภูมิทัศน์ ทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมในท้องถิ่นของตนเอง ทั้งนี้เพราะเห็นความสำคัญและ

ประโยชน์ของการมีส่วนร่วมในการจัดการภูมิทัศน์ทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมซึ่งจะส่งผลกระทบต่อทั้งโดยตรงและโดยอ้อมกับตนเอง ท้องถิ่นและชุมชนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ที่สำคัญยิ่งไปกว่านั้นยังเป็นการแสดงให้เห็นพลังสิทธิและอำนาจของชุมชนในการมีส่วนร่วมในการควบคุมและการจัดการทรัพยากรในท้องถิ่นของตนเอง

3. พบว่าสภาพทั่วไปทางภูมิทัศน์ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมของพื้นที่ทั้งอำเภอทองผาภูมิ อำเภอศรีสวัสดิ์ และอำเภอเมืองที่คงดำรงอยู่และมีการสืบทอดอย่างต่อเนื่อง มีความหลากหลายทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ทั้งที่เป็นโบราณสถาน ศาสนสถาน ศาสนบุคคล ความเชื่อ พิธีกรรม ชาติพันธุ์ ชุมชน วัฒนธรรม ความหลากหลายเหล่านี้แสดงให้เห็นพลัง สิทธิ อำนาจการต่อรองของชุมชนในการอนุรักษ์และฟื้นฟูภูมิทัศน์ทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมในท้องถิ่นของตนเอง ในด้านหนึ่งมองได้ว่าประชาชนเห็นว่าพื้นที่ของตนเองใหญ่ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติธรรมชาติ น้ำป่าไหลหลาก น้ำท่วมฉับพลันและดินถล่มไม่บ่อยครั้งนัก อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์ทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมในท้องถิ่นยังคงไม่ปรากฏชัดมากนัก ในขณะเดียวกัน ผลของการขาดแคลนงบประมาณในการดูแลอนุรักษ์ภูมิทัศน์ทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมในท้องถิ่นส่งผลต่อสำนึกในการอนุรักษ์และการวางแผนเพื่อการฟื้นฟูภูมิทัศน์ทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมในระดับต่ำ อย่างไรก็ตาม ภายหลังจากติดต่อประสานงานของคณะผู้วิจัยในโครงการ “การฟื้นฟูและอนุรักษ์ภูมิทัศน์ทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมจากผลกระทบน้ำป่าไหลหลากน้ำท่วมฉับพลันและแผ่นดินถล่มในพื้นที่ลุ่มน้ำย่อยแควใหญ่ตอนล่าง” กับบุคคล องค์กรและบุคคลที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ทำให้ผู้มีส่วนได้เสีย โดยเฉพาะประชาชนเริ่มมีการรับรู้ มีความเข้าใจ พร้อม ๆ กับความตระหนักและความสำนึกในการฟื้นฟูและอนุรักษ์ภูมิทัศน์ทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของตนเองเพิ่มมากขึ้น ซึ่งผลจากการไปสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญส่วนใหญ่ล้วน กระตุ้น เร่งเร้า และเสนอให้ภาครัฐและประชาชนทำงานร่วมกันในการวางแผนเพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูภูมิทัศน์ทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมต่อไป

4. พบว่าประชาชนมีความสำนึกในประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของตนเองอยู่ในระดับต่ำ เพราะประชาชนในพื้นที่ไม่มีระบบการจัดการฐานข้อมูลด้านวัฒนธรรม รวมถึงด้านโบราณสถานที่เป็นประวัติศาสตร์สำคัญ ในทางตรงกันข้ามโบราณสถานและแหล่งประวัติศาสตร์กลับอยู่ภายใต้การดูแลของหน่วยงานส่วนกลางของรัฐ ซึ่งประชาชนในพื้นที่มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ รวมถึงความรู้สึกเป็นเจ้าของน้อยมาก โดยหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรง อาทิเช่น กรมศิลปากร กรมอุทยานแห่งชาติ นอกจากนี้บทบาทภาคประชาชนเข้าไปดูแลในเรื่องนี้ค่อนข้างน้อย ไม่ค่อยมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูเท่าที่ควรจะเป็น ดังนั้นประชาชนจึงคาดหวังการเข้ามาบทบาทและมีส่วนร่วมในการจัดการฐานข้อมูลภูมิทัศน์ด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของท้องถิ่นเองเพื่อเป้าหมายในการฟื้นฟูและอนุรักษ์เพื่อประโยชน์ของชุมชนเป็นสำคัญ

5. การขาดความรู้ความเข้าใจในประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของตัวเองอย่างลึกซึ้งของคนรุ่นใหม่ และการขาดงบประมาณและการวางแผนในการดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์และฟื้นฟูที่สำคัญ เป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้วัฒนธรรมเฉพาะของพื้นที่ที่มีลักษณะเฉพาะ มีรูปแบบ มีภาษา จารีต ประเพณี รวมถึงวิถีปฏิบัติที่มีอัตลักษณ์และความโดดเด่น มิได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนให้ได้รับการเผยแพร่สู่สังคมภายนอก ทั้ง ๆ ที่ประชาชนในพื้นที่เห็นว่ามีค่าสำคัญ และนำมาจัดลำดับเป็นวัฒนธรรมหลัก สามารถนำไปสู่การอนุรักษ์และฟื้นฟู เพราะมองเห็นประโยชน์จากการปกป้องเหล่านั้น เช่น ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ และความเข้มแข็งในความเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นตนเอง สิ่งนี้ย่อมสะท้อนให้เห็นความเป็น “ท้องถิ่นนิยม (Localism)” ที่เน้นความตื่นตัวของชุมชนในการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการท้องถิ่นของตนเอง ซึ่งอันที่จริงเป็นผลผลิตมาจากการที่ประชาชนในท้องถิ่นไม่ได้รับความสนใจจากอำนาจรัฐส่วนกลางที่พยายามรวบอำนาจการสั่งการไว้ที่ส่วนกลาง (ผลผลิตของรัฐชาติสมัยใหม่) ทำให้ท้องถิ่นไม่ได้รับผลผลิตตามที่ท้องถิ่นต้องการอย่างแท้จริง

6. ด้วยพื้นที่ 3 อำเภอมีความหลากหลายด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม โบราณสถาน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทำให้เป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญและมูลค่าทางเศรษฐกิจสูง โดยเฉพาะด้านการท่องเที่ยวและการค้าของจังหวัดกาญจนบุรี ในขณะที่ข้อมูลภูมิสารสนเทศได้ชี้ให้เห็นว่าพื้นที่ใน 3 อำเภอ มีความเสี่ยงจากภัยพิบัติ น้ำท่วมฉับพลันและแผ่นดินถล่มอยู่ในระดับสูง แต่ข้อมูลที่พบคือ ประชาชนมีการตระหนักรู้และสำนึกต่อผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในระดับต่ำ นอกจากนี้ยังขาดข้อมูลเชิงวิทยาศาสตร์ที่บ่งบอกถึงพื้นที่เสี่ยงภัย ดังนั้นจึงมีความสำคัญในการสนับสนุน ส่งเสริม และการติดตามดูแล ผ่านการมีส่วนร่วมของประชาชน การให้ข้อมูลข่าวสาร การสร้างความร่วมมือของหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและการศึกษาวิจัยที่ครอบคลุมประเด็นต่าง ๆ เพื่อนำมาสู่การกำหนดแนวทางที่เหมาะสมในการบริหารจัดการผลกระทบ รวมถึงการอนุรักษ์และการฟื้นฟูต่อไป

7. ข้อมูลเชิงเปรียบเทียบสภาพทั่วไปของภูมิทัศน์ทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของพื้นที่ อำเภอเมือง ทองผาภูมิ และศรีสวัสดิ์มีความแตกต่างกัน โดยเฉพาะพื้นที่อำเภอเมืองจะปรากฏว่ามีภูมิทัศน์ทางประวัติศาสตร์ที่เป็นแหล่งโบราณสถาน ศาสนสถานที่สำคัญและเก่าแก่มากกว่าในอำเภอทองผาภูมิและศรีสวัสดิ์ สังเกตจากจำนวนแหล่งโบราณสถาน และการพัฒนาแหล่งประวัติศาสตร์เหล่านั้นจนกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของอำเภอเมือง นอกจากนี้ยังมีแหล่งประวัติศาสตร์การเมืองที่สำคัญในสมัยสงครามโลกที่เกี่ยวข้องพันกับประวัติศาสตร์การเมืองของประชาคมโลก เช่น สะพานรถไฟข้ามแม่น้ำแคว สุสานสัมพันธมิตรในสงครามโลก ในขณะที่อำเภอทองผาภูมิและศรีสวัสดิ์มีภูมิทัศน์ทางวัฒนธรรมที่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่ที่แตกต่างทั้งนี้เพราะมีความหลากหลายของประชาชนหลากหลายชาติพันธุ์อาศัยอยู่ร่วมกันในพื้นที่ และเป็นชุมชนที่สำคัญ ดังนั้นจุดเน้นของการอนุรักษ์ฟื้นฟูในพื้นที่สองอำเภอนี้จึงมีจุดเน้นการอนุรักษ์และฟื้นฟูภูมิทัศน์ทางวัฒนธรรมมากกว่าภูมิทัศน์ที่เป็น

โบราณสถาน กระนั้นก็ดีในพื้นที่อำเภอทองผาภูมิและศรีสวัสดิ์ก็มีแหล่งโบราณสถานและย่านประวัติศาสตร์สำคัญอยู่เช่นกัน เช่น พระธาตุโบอิงในตำบลปลีอก อำเภอทองผาภูมิ และแหล่งซากดึกดำบรรพ์นอตลอยต์ในอำเภอศรีสวัสดิ์ เป็นต้น

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยข้างต้นสามารถขยายความและอภิปรายให้เห็นความสำคัญในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความตระหนักและความสำนึกการอนุรักษ์ภูมิทัศน์ทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมจากผลกระทบน้ำป่าไหลหลากน้ำท่วมฉับพลันและดินถล่มในพื้นที่ลุ่มน้ำย่อยแควใหญ่ตอนล่าง ในจังหวัดกาญจนบุรี ได้ดังนี้

1. การที่คนในชุมชนท้องถิ่นมีวิถีชีวิตของตนโดยยึดหลักมโนทัศน์พุทธแบบชาวบ้าน (Popular Buddhism) ที่เน้นการสวดมนต์อ้อนวอน บนบานศาลกล่าว มุ่งแก้ไขปัญหาด้วยการพึ่งพิงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ภายนอก ในการควบคุมสถานการณ์ เชื่อในเรื่องไสยศาสตร์ ภูตผีวิญญาณ มากกว่ามโนทัศน์พุทธปัญญาชน (Intellectual Buddhism) ที่เน้นการปฏิบัติ (ปัญญาและเหตุผล) มุ่งแก้ปัญหาด้วยตนเอง ปฏิเสธไสยศาสตร์ (ธวัช มณีพอง, 2548) แสดงให้เห็นว่าประชาชนมีอิสระในการบริหารจัดการตนเอง หรือปกครองตนเอง (Self - Autonomy) ซึ่งสอดคล้องกับข้อสันนิษฐานสำคัญของทฤษฎีพลเมือง 2 ประการของ Thompson, D. F. คือหนึ่ง การปกครองตนเอง (Autonomy) และสอง การพัฒนาให้ดีขึ้นกว่าเดิมได้ (improvability) ของประชาชนที่เป็นพลเมืองในสังคมที่เป็นประชาธิปไตย ซึ่งหลักคิดความเป็นพลเมืองสองประการดังกล่าวยังสะท้อนให้เห็นความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคมท้องถิ่นในฐานะพลเมืองเพื่อมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการตนเองตามความต้องการของคนในท้องถิ่นเป็นสำคัญ ลักษณะดังกล่าวนี้ยังแสดงให้เห็นความเข้มแข็งของฐานคิดประชาธิปไตยในท้องถิ่นอันจะเป็นฐานที่จะพัฒนาประชาธิปไตยระดับที่กว้างขึ้นในระดับชาติต่อไป ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันว่าประเทศไทยอยู่ในขอบข่ายของระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยที่ยังต้องการการพัฒนาแนวทางการเป็นประชาธิปไตยให้ดีขึ้นในระดับฐานรากและทำให้เกิดความเข้มแข็งของอำนาจประชาชน (People Empowerment) ต่อไป (Thompson, D. F., 2010)

2. มโนทัศน์พุทธแบบชาวบ้าน (Popular Buddhism) ที่ไม่ได้เป็นหลักศรัทธาของพุทธบริสุทธิ์ (Purity) มีอิทธิพลกับประชาชนส่วนใหญ่ในท้องถิ่น จะเห็นได้จากความนิยมในการเซ่นไหว้ บูชา สิ่งเหนือธรรมชาติ การใช้วัตถุมงคลในการปิดเป่าปัญหาใด ๆ ที่มาแผ้วพาน เป็นต้น จนกลายเป็นความเชื่อกระแสหลักในสังคมท้องถิ่นและเป็นแนวทางการแก้ปัญหาสำคัญ ๆ ของประชาชน รวมถึงการอนุรักษ์ด้วย ดังนั้นการฟื้นฟูและอนุรักษ์ภูมิทัศน์ทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของประชาชน จึงเป็นการฟื้นฟูและอนุรักษ์มโนทัศน์พุทธแบบชาวบ้านที่สะท้อนให้เห็นอยู่ในศาสนสถาน ศาสนบุคคล ความเชื่อ พิธีกรรม ศาสนสมบัติ ประเพณีและวัฒนธรรมในท้องถิ่นของตนเป็นสำคัญ ลักษณะเช่นนี้ก็มีอยู่ในศาสนาอื่นเช่นกัน

เช่น กลุ่มวิถีดั้งเดิม (Islamic Traditionalist) ในศาสนาอิสลาม โดยที่หลักคำสอนทางศาสนา ถูกผสมเข้ากับวัฒนธรรมที่มีอยู่ในท้องถิ่นอันหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นชาติพันธุ์ อาหรับ มาเลย์ อินเดีย ฯลฯ จนทำให้เกิดความหลากหลายทางวัฒนธรรมในสังคมมุสลิม เช่น การแต่งกาย ความเชื่อในท้องถิ่น จนเกิดมีบางกลุ่มที่เรียกร้องความบริสุทธิ์ในศาสนาที่เรียกว่า กลุ่มบริสุทธินิยม (Puritanism) หรือกลุ่มฟันดาเมนทัลลิสต์ (Fundamentalist) ที่ปะทะกันทางความคิด และวิถีปฏิบัติกับกลุ่มวิถีดั้งเดิม (Traditionalist) (Husain, M. Z., 1995) ซึ่งชี้ให้เห็น ความสำคัญของความเชื่อทางศาสนาที่มีอิทธิพลต่อความคิดและวิถีปฏิบัติของคน

3. ประชาชนที่มีลักษณะอันหลากหลายทางชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่อำเภอทองผาภูมิและศรีสวัสดิ์ ส่วนใหญ่ล้วนต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูภูมิทัศน์ทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมในท้องถิ่นของตนเอง ทั้งนี้เพราะเห็นความสำคัญและประโยชน์ของการมีส่วนร่วมในการจัดการภูมิทัศน์ทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมซึ่งจะส่งผลกระทบทั้งโดยตรงและโดยอ้อมกับตนเอง ท้องถิ่นและชุมชนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งความต้องการของท้องถิ่นดังกล่าวเพื่อเข้าไปมีส่วนร่วม ถือเป็นกระบวนการสำคัญของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน (Political Participation) เพราะพวกเขาต้องการเข้าไปมีส่วนในการจัดสรรสิ่งที่มีคุณค่าทางสังคมทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม ไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรธรรมชาติ และทรัพยากรอื่นที่เป็นผลผลิตที่สร้างขึ้นโดยมนุษย์ หรือวัฒนธรรมที่เป็นผลผลิตและจินตนาการของชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในท้องถิ่นของตนเอง ที่สำคัญยิ่งไปกว่านั้นยังเป็นการแสดงให้เห็นพลัง สิทธิและอำนาจของชุมชนในการมีส่วนร่วมในการควบคุมและการจัดการทรัพยากรในท้องถิ่นของตน ความเป็นชุมชนของคนในท้องถิ่นจึงกลายเป็นอุดมการณ์อำนาจหรือสิทธิของการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรภายใต้ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนและรัฐที่ผลิตซ้ำในบริบทวัฒนธรรมและการเปลี่ยนแปลงทางสังคม (อานันท์ กาญจนพันธุ์, 2554) ซึ่งประเพณีและวัฒนธรรมจะสะท้อนออกมาจากความเป็นชุมชนที่มีอัตลักษณ์ และเอกลักษณ์ที่โดดเด่นและเข้มแข็งของแต่ละพื้นที่นั่นเอง กระนั้นก็ตีปัจจัยภายในตัวตนของประชาชนและความเป็นชุมชนเอง กล่าวคือความสำนึกและความห่วงใยในอัตลักษณ์และเอกลักษณ์ของตนเองมีความสำคัญอย่างมากต่อการฟื้นฟูและอนุรักษ์ภูมิทัศน์ทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมในท้องถิ่นของตนเอง

4. พบว่าสภาพทั่วไปทางภูมิทัศน์ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม ของพื้นที่ทั้งอำเภอทองผาภูมิ อำเภอศรีสวัสดิ์ และอำเภอเมืองที่คงดำรงอยู่และมีการสืบทอดอย่างต่อเนื่อง มีความหลากหลายทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ทั้งที่เป็นโบราณสถาน ศาสนสถาน ศาสนบุคคล ความเชื่อ พิธีกรรม ชาติพันธุ์ ชุมชน วัฒนธรรม ความหลากหลายเหล่านี้แสดงให้เห็นพลัง สิทธิ อำนาจการต่อรองของชุมชนในการอนุรักษ์และฟื้นฟูภูมิทัศน์ทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมในท้องถิ่นของตนเอง ในด้านหนึ่งมองได้ว่าประชาชนเห็นว่าพื้นที่ของตนส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติธรรมชาติ น้ำป่าไหลหลาก น้ำท่วมฉับพลันและดินถล่ม

ไม่บ่อยครั้งนัก อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์ทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมในท้องถิ่นยังคงไม่ปรากฏชัดมากนัก กระนั้นสิ่งที่ประชาชนในพื้นที่ที่มีความต้องการดูแลและปกป้องตนเองเหล่านี้สอดคล้องกับเจตนารมณ์และแนวคิดขององค์การระหว่างประเทศเพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติ (International Union for Conservation of Nature: IUCN) มีเป้าหมายเพื่อการอนุรักษ์ความสมบูรณ์และความหลากหลายของธรรมชาติ นำไปสู่การใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างเหมาะสมและยั่งยืน เน้นการจัดพื้นที่ที่ได้รับการคุ้มครอง (Protect Area) ต่อไป

ในขณะเดียวกันผลของการขาดแคลนงบประมาณในการดูแลอนุรักษ์ภูมิทัศน์ทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมในท้องถิ่นส่งผลต่อสำนึกในการอนุรักษ์และการวางแผนเพื่อการฟื้นฟูภูมิทัศน์ทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมในระดับต่ำ อย่างไรก็ตาม หลังจากมีการติดต่อประสานงานของคณะผู้วิจัยในโครงการ “การฟื้นฟูและอนุรักษ์ภูมิทัศน์ทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมจากผลกระทบน้ำป่าไหลหลากน้ำท่วมฉับพลันและแผ่นดินถล่มในพื้นที่ลุ่มน้ำย่อยแควใหญ่ตอนล่าง” กับบุคคล องค์กร และบุคคลที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ทำให้ผู้มีส่วนได้เสียโดยเฉพาะประชาชนเริ่มมีการรับรู้ มีความเข้าใจ พร้อม ๆ กันกับการตระหนักและสำนึกในการอนุรักษ์และฟื้นฟูภูมิทัศน์ทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของตนเองเพิ่มมากขึ้น ซึ่งผลจากการไปสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญส่วนใหญ่ล้วน กระตุ้น เร่งเร้า และเสนอให้ภาครัฐและประชาชนทำงานร่วมกันในการวางแผนเพื่อการฟื้นฟูและอนุรักษ์ภูมิทัศน์ทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมต่อไป ซึ่งไปสอดคล้องกับงานของ วัชรภรณ์ เครือพันธ์ เรื่อง แนวทางการฟื้นฟูบริเวณชุมชนเก่า บ้านสิงห์ท่า จังหวัดยโสธร ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์ความเป็นชุมชนเก่าที่เหมาะสมกับบทบาท ศักยภาพและคุณค่าของชุมชน ซึ่งมีข้อสรุปสำคัญสำหรับแนวทางการฟื้นฟูชุมชน คือ การทำให้เกิดแรงกระตุ้นและส่งเสริมการอนุรักษ์และรักษาเอกลักษณ์เฉพาะภายใต้บทบาทการมีส่วนร่วมของชุมชนสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาเมือง (วัชรภรณ์ เครือพันธ์, 2555)

5. การขาดความรู้ความเข้าใจในประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของตัวเองอย่างลึกซึ้งของคนรุ่นใหม่ และการขาดงบประมาณและการวางแผนในการดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์และฟื้นฟูที่สำคัญ เป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้วัฒนธรรมเฉพาะของพื้นที่ที่มีลักษณะเฉพาะ มีรูปแบบ มีภาษา จารีต ประเพณี รวมถึงวิถีปฏิบัติที่มีอัตลักษณ์และความโดดเด่น มิได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนให้ได้รับการเผยแพร่สู่สังคมภายนอก ทั้ง ๆ ที่ประชาชนในพื้นที่เห็นว่ามีค่าสำคัญ และนำมาจัดลำดับความสำคัญเป็นวัฒนธรรมหลักสามารถนำไปสู่การฟื้นฟูและอนุรักษ์ เพราะมองเห็นประโยชน์จากการปกป้องเหล่านั้น เช่น ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ และความเข้มแข็งในความเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นตนเอง สิ่งนี้ย่อมสะท้อนให้เห็นความเป็น “ท้องถิ่นนิยม (Localism)” ที่เน้นความตื่นตัวของชุมชนในการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการท้องถิ่นของตนเอง ซึ่งอันที่จริงเป็นผลผลิตมาจากการที่

ประชาชนในท้องถิ่นไม่ได้รับความสนใจจากอำนาจรัฐส่วนกลางที่พยายามรวบอำนาจการสั่งการไว้ที่ส่วนกลาง (ผลผลิตของรัฐชาติสมัยใหม่) ทำให้ท้องถิ่นไม่ได้รับผลผลิตตามที่ท้องถิ่นต้องการอย่างแท้จริง (พัฒนา กิตติอาษา, 2546)

6. ด้วยพื้นที่ 3 อำเภอมีความหลากหลายด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม โบราณสถาน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทำให้เป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญและมูลค่าทางเศรษฐกิจสูง โดยเฉพาะด้านการท่องเที่ยวและการค้าของจังหวัดกาญจนบุรี ในขณะที่ข้อมูลภูมิสารสนเทศได้ชี้ให้เห็นว่าพื้นที่ใน 3 อำเภอ มีความเสี่ยงจากภัยพิบัติ น้ำท่วมฉับพลันและแผ่นดินถล่มอยู่ในระดับสูง แต่ข้อมูลที่พบจากการประมวลการแบบสังเกตการณ์ และข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญส่วนใหญ่เห็นว่า ประชาชนมีความตระหนักรู้และสำนึกต่อผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในระดับต่ำ นอกจากนี้ยังขาดข้อมูลเชิงวิทยาศาสตร์ที่บ่งบอกถึงพื้นที่เสี่ยงภัย ดังนั้นข้อมูลที่เป็นระบบจึงมีความสำคัญในการสนับสนุน ส่งเสริม และการติดตามดูแลผ่านการมีส่วนร่วมของประชาชน การให้ข้อมูลข่าวสาร การสร้างความร่วมมือของหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และการศึกษาวิจัยที่ครอบคลุมประเด็นต่าง ๆ เพื่อนำมาสู่การกำหนดแนวทางที่เหมาะสมในการบริหารจัดการผลกระทบ รวมถึงการอนุรักษ์และการฟื้นฟูต่อไป ต่อประเด็นดังกล่าวการพึ่งพาข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และการศึกษาสำรวจอย่างเป็นระบบมีความจำเป็นมากในสังคมยุคใหม่ เพราะจะช่วยแก้ปัญหาได้อย่างครอบคลุมทันเวลา และมีการเตรียมการบนฐานข้อมูลที่มีเพื่อการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพและหวังผลได้อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งลักษณะการทำงานแบบนี้มีความเหมือนกันกับงานศึกษาเรื่อง ป่าชุมชน...เรื่องของ “คน” กับ “ป่า” บทเรียนการฟื้นฟูภูมิทัศน์ป่าไม้และคุณภาพชีวิตชุมชนอย่างมีส่วนร่วม อำเภอแม่จัน จังหวัดขอนแก่น (นักสิทธิ์ สังข์จันทร์, 2553) ทั้งนี้โครงการดังกล่าวได้รับความร่วมมือและสนับสนุนจากมูลนิธิโคคา - โคลา สหรัฐอเมริกา และมูลนิธิโคคา - โคลา ประเทศไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าไม้โดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน และภาคีความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เน้นการศึกษาวิจัยองค์ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ พรรณไม้ผสมผสานกับองค์ความรู้ท้องถิ่น การติดตามประเมินผลแบบมีส่วนร่วม เพื่อให้ภาคีเครือข่ายทราบข้อมูลการเปลี่ยนแปลงคุณค่าและมูลค่าทรัพยากรป่าไม้อันเกิดจากระบบการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติอย่างเป็นระบบระหว่างปี 2550 - 2553 ซึ่งผลการวิจัยพบว่าในการจัดการป่าชุมชนมีบทเรียนสำคัญ 6 ประการ (นักสิทธิ์ สังข์จันทร์, 2553) และอย่างน้อย 3 บทเรียนดังต่อไปนี้สัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ 1) ในการฟื้นฟูป่าไม้แบบมีส่วนร่วมจำเป็นต้องมีลักษณะ/รูปแบบผสมผสานความรู้ด้านวิชาการป่าไม้ และองค์ความรู้ท้องถิ่นผ่านกระบวนการทางสังคมในพื้นที่ 2) การสร้างแรงจูงใจที่มีประสิทธิภาพ และความรู้สึกเป็นเจ้าของ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการฟื้นฟู ควบคู่กับการพัฒนาความเป็นอยู่ ทำให้เกิดการจัดการป่าไม้อย่างยั่งยืนในอนาคต และ 3) การสร้างกติกาชุมชนแบบมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ การฟื้นฟูและการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชน

7. จากข้อมูลเชิงเปรียบเทียบสภาพทั่วไปของภูมิทัศน์ทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของพื้นที่ อำเภอเมือง อำเภอทองผาภูมิ และอำเภอศรีสวัสดิ์มีความแตกต่างกัน โดยเฉพาะพื้นที่อำเภอเมืองจะปรากฏว่ามีภูมิทัศน์ทางประวัติศาสตร์ที่เป็นแหล่งโบราณสถาน ศาสนสถานที่สำคัญ เก่าแก่และยาวนานมากกว่าในอำเภอทองผาภูมิและอำเภอศรีสวัสดิ์ สังเกตจากจำนวนแหล่งโบราณสถาน และการพัฒนาแหล่งประวัติศาสตร์เหล่านั้นจนกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของอำเภอเมือง นอกจากนี้ยังมีแหล่งประวัติศาสตร์การเมืองที่สำคัญในสมัยสงครามโลกที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์การเมืองของประชาคมโลก เช่น สะพานรถไฟข้ามแม่น้ำแคว สุสานสัมพันธมิตรในสงครามโลก ในขณะที่อำเภอทองผาภูมิและศรีสวัสดิ์มีภูมิทัศน์ทางวัฒนธรรมที่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่ที่แตกต่างทั้งนี้เพราะมีความหลากหลายของประชาชนหลากหลายชาติพันธุ์อาศัยอยู่ร่วมกันในพื้นที่ที่ขยับขยายมากขึ้น และกลายเป็นชุมชนที่สำคัญ ดังนั้นจุดเน้นของการอนุรักษ์ฟื้นฟูในพื้นที่สองอำเภอนี้จึงมีจุดเน้นการอนุรักษ์และฟื้นฟูภูมิทัศน์ทางวัฒนธรรมมากกว่าภูมิทัศน์ที่เป็นโบราณสถาน ซึ่งเป็นการให้คุณค่าที่แตกต่างกันโดยชุมชนท้องถิ่นเอง และไม่ว่าสิ่งเหล่านั้นจะเป็น “ค่านิยมความเก่าแก่” (Age Values) กับ “ค่านิยมการออกแบบสถาปัตยกรรม” (Design Values) เป็นเรื่องเกี่ยวข้องกับข้อถกเถียงว่าด้วยความเก่าแก่ ระหว่าง “การปกป้อง” กับ “การบูรณะฟื้นฟู” ในประเด็นที่ว่ามีความเหมาะสมมากน้อยเพียงใด สอดคล้องกับข้อถกเถียงของ Ruskin, J. และ Viollet-Le-Duc, E. E. ที่อธิบายไว้ว่า ค่านิยมอันเป็นคู่ตรงข้ามดังกล่าวสุดท้ายมักลงเอยด้วยการประนีประนอมให้ได้มาซึ่งค่านิยมอันเป็นที่ยอมรับอย่างสมดุลระหว่างคู่ตรงข้าม ประเด็นดังกล่าวเป็นที่น่าสนใจที่ว่า ค่านิยมมีความสำคัญเป็นอย่างมากในการกำหนดทิศทางการปกป้องภูมิทัศน์ทางประวัติศาสตร์ หรือวัฒนธรรมของชุมชน ท้องถิ่น สังคมหรือแม้แต่ประเทศ คำอธิบายดังกล่าวทำให้ทราบว่า “ค่านิยม” ดังกล่าวนั้นเป็นส่วนหนึ่งในอัตลักษณ์ (Identity) ของชุมชนและสังคม ดังนั้นการปกป้องค่านิยมต่าง ๆ ของชุมชนและสังคม จึงไม่แตกต่างจากการปกป้องค่านิยมทางวัฒนธรรม ซึ่งมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งเช่นเดียวกัน (Ruskin, J., 1849); (Viollet-Le-Duc, E. E., 1990)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาโดยสรุปสะท้อนให้เห็นสภาพความเป็นจริงและความต้องการของคนในพื้นที่ส่วนใหญ่ในการอนุรักษ์ภูมิทัศน์ทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมจากผลกระทบน้ำป่าไหลหลากน้ำท่วมฉับพลันและดินถล่มในพื้นที่ลุ่มน้ำย่อยแควใหญ่ตอนล่างโดยเห็นควรว่าการอนุรักษ์ภูมิทัศน์ทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมควรปฏิบัติให้สอดคล้องความต้องการของคนในพื้นที่และท้องถิ่นเป็นสำคัญ ดังกล่าวนี้นี้จึงคณะผู้วิจัยจึงได้สรุปข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

- 1) ควรส่งเสริมและสนับสนุนศาสนาในฐานะของแก่นแกนความคิดในการอนุรักษ์และฟื้นฟูภูมิทัศน์ทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม
- 2) ควรมีการจัดทำโครงการหรือกิจกรรมเพื่อสร้าง

ความสำนึกในประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของตัวเองของประชาชนในพื้นที่ที่ศึกษา 3) ควรมีการส่งเสริมความเป็น “ท้องถิ่นนิยม (localism)” ที่เน้นความตื่นตัวของชุมชนในการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการท้องถิ่นของตนเอง รวมทั้งส่งเสริมพลัง สิทธิและอำนาจของชุมชนในการมีส่วนร่วมในการควบคุมและการจัดการทรัพยากรในท้องถิ่นของตน 4) ควรส่งเสริมและสนับสนุน ภาษา จารีต ประเพณี รวมถึงวิถีปฏิบัติที่มีอัตลักษณ์และความโดดเด่นของคนหลากหลายชาติพันธุ์ ให้ได้รับการเผยแพร่สู่สังคมภายนอก 5) ควรส่งเสริมและสนับสนุน บุคคล องค์กร และบุคคลที่เกี่ยวข้องในพื้นที่เป็นผู้มีส่วนได้เสีย โดยเฉพาะประชาชนในพื้นที่ให้มีการรับรู้ มีความเข้าใจเกี่ยวกับความเสี่ยงจากผลกระทบน้ำป่าไหลหลาก น้ำท่วมฉับพลันและดินถล่มในพื้นที่ลุ่มน้ำย่อยแควใหญ่ตอนล่าง 6) ควรส่งเสริมให้มีการวิจัยต่อยอดเพื่อหาแนวทางและยุทธศาสตร์เพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูภูมิทัศน์ทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมจากผลกระทบน้ำป่าไหลหลาก น้ำท่วมฉับพลันและดินถล่มในพื้นที่ลุ่มน้ำย่อยแควใหญ่ตอนล่าง

กิตติกรรมประกาศ

บทความนี้ปรับแต่งมาจากรายงานผลการวิจัย เรื่อง “การฟื้นฟูและอนุรักษ์ภูมิทัศน์ทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมจากผลกระทบน้ำป่าไหลหลากน้ำท่วมฉับพลันและดินถล่มในพื้นที่ลุ่มน้ำย่อยแควใหญ่ตอนล่างจังหวัดกาญจนบุรี” ตามแผนการสนับสนุนการวิจัยของสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ปีงบประมาณที่ 1 (2561)

เอกสารอ้างอิง

- กรมทรัพยากรธรณี. (2558). ข้อมูลพื้นที่เสี่ยงภัยจากดินถล่ม น้ำป่าไหลหลากและน้ำท่วมฉับพลัน ประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: กองธรณีวิทยาสิ่งแวดล้อม.
- ธวัช มณีผ่อง. (2548). ความรู้ชายขอบ: อำนาจและปฏิบัติการของสำนักทรงในผู้ป่วย. กากโรงพยาบาล. ใน ดาริน อินทร์เหมือน (บรรณาธิการ), ภูมิปัญญาสุขภาพ: ปฏิบัติการต่อรองของความรู้ท้องถิ่น (หน้า 42). กรุงเทพมหานคร: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).
- นักสิทธิ์ สังข์จันทร์. (2553). ป่าชุมชน... เรื่องของ “คน” กับ “ป่า” บทเรียนการฟื้นฟูภูมิทัศน์ป่าไม้และคุณภาพชีวิตชุมชนอย่างมีส่วนร่วม อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น. กรุงเทพมหานคร: โครงการฟื้นฟูลุ่มน้ำชี WWF ประเทศไทย.
- พัฒนา กิตติอาษา. (2546). ท้องถิ่นนิยม. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: กองทุนอินทร์-สมเพื่อการวิจัยทางมานุษยวิทยา.
- วัชรภรณ์ เครือพันธ์. (2555). แนวทางการฟื้นฟูบริเวณชุมชนเก่า บ้านสิงห์ท่า จังหวัดยโสธร. มหาสารคาม: สำนักพิมพ์แห่งมหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

- วิวรรณ สีหนาท. (2546). การศึกษาแนวทางการพัฒนาอาคารเพื่อการอนุรักษ์ชุมชนในพื้นที่ลุ่ม
คลอง: กรณีศึกษาลองอ้อมนนท์และคลองบางกอกน้อย จังหวัดนนทบุรี. ใน
วิทยานิพนธ์การวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวางแผนชุมชนเมือง
และสภาพแวดล้อม. สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.
- สำนักงานปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2559). แผนยุทธศาสตร์
กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2559 - 2564. เรียกใช้เมื่อ 4
พฤศจิกายน 2562 จาก [http://www.oic.go.th/FILEWEB/CABINFOCENTER15/
DRAWER053/GENERAL/DATA0000/00000106.PDF](http://www.oic.go.th/FILEWEB/CABINFOCENTER15/DRAWER053/GENERAL/DATA0000/00000106.PDF)
- อานันท์ กาญจนพันธุ์. (2554). มิติชุมชน วิถีคิดท้องถิ่นว่าด้วยสิทธิ อำนาจ และการจัดการ
ทรัพยากร. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- Feilden, B. M. & Jokilehto, J. (1998). Management guidelines for world cultural
heritage site. (2nd ed.). Rome: ICCROM.
- Garnham, H. L. (1985). Maintaining the spirit of place: A process for the
preservation of town character. Mesa AZ: PDA Publisher Corporation.
- Husain, M. Z. (1995). Global Islamic politics. Global Islamic politics. Virginia:
Harper Collins College Publishers.
- Morris, D. J. & Hess, K. (1975). Neighborhood power: The new location. Boston:
Beacon Press.
- Murtagh, W. J. (2006). Keeping time: The history of theory of preservation in
America. New York: John Wiley & Sons.
- Ruskin, J. (1849). The seven lamps of architecture. London: Smith, Elder, and Co.
- Thompson, D. F. (2010). The democratic citizen. Cambridge: Cambridge
University Press.
- Tyler, N. et al. (2009). Historic preservation: An introduction to its history,
principles, and practice. (2nd ed.). New York: W. W. Norton Company.
- Viollet-Le-Duc, E. E. (1990). The Foundations Of Architecture : Selections From
The Dictionnaire Raisonne Of Eugene-Emmanuel Viollet-Le-Duc.
Whitehead, K. D. (Translator). New York: George Braziller.
- Wells, J. C. (2014). Social science research methodologies and historic
preservation: Broadening the possibilities for a preservation. (Thesis).
Retrieved November 4, 2019, from [https://www.academia.
edu/14177784/Social_Science_Research_Methodologies_and_Historic_
Preservation_Broadening_the_Possibilities_for_a_Preservation_Thesis](https://www.academia.edu/14177784/Social_Science_Research_Methodologies_and_Historic_Preservation_Broadening_the_Possibilities_for_a_Preservation_Thesis)

สังคมไร้เงินสด: จากเศรษฐกิจแบบใช้เงินสดสู่เศรษฐกิจ แบบไร้เงินสดในประเทศไทย*

CASHLESS SOCIETY FROM CASH - BASED TO CASHLESS ECONOMY IN THAILAND

เจษฎา ศรีเพชร

Jassada Septech

มนตรี โสคติยานุรักษ์

Motree Socratyanurak

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

National Institute of Development Administration, Thailand

E-mail: deaw2k@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลง สังคมไร้เงินสดจากเศรษฐกิจแบบการใช้เงินสดไปสู่สังคมไร้เงินสดในประเทศไทย ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับระบบเศรษฐกิจแบบสังคมไร้เงินสดและเพื่อศึกษาและพัฒนารอบแนวคิดการทำงานของระบบเศรษฐกิจแบบสังคมไร้เงินสด โดยกลุ่มตัวอย่าง คือ ประชากรที่ได้จากคำนวณโดยใช้การคำนวณของยามาเน่ จนได้กลุ่มตัวแทนภูมิภาค ละ 400 ตัวอย่าง และกรุงเทพมหานคร จำนวน 400 ตัวอย่าง รวมทั้งสิ้น 2,800 ตัวอย่าง จากนั้นใช้หาจำนวนกลุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่ายในการเข้าถึงกลุ่มตัวอย่าง ผลการวิจัยพบว่า ประเทศไทยมีแนวโน้มในการพัฒนาจากระบบสังคมเศรษฐกิจแบบใช้เงินสด ไปสู่ระบบเศรษฐกิจแบบไร้เงินสด อันเนื่องมาจากพฤติกรรมจากการใช้บริการทางการเงินที่เปลี่ยนไปตามข้อมูลของธนาคารแห่งประเทศไทยในช่วงปี พ.ศ. 2558 - ปี พ.ศ. 2562 โดยแนวโน้มลดลง การใช้ช่องทางการชำระเงินผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจแบบการใช้เงินสดไปสู่สังคมไร้เงินสดและปัจจัยส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องได้แก่ เพศและอายุ อาชีพ ระดับการศึกษา รายได้ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการชำระเงินผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ สำหรับผลการวิเคราะห์ถดถอยผู้วิจัย พบว่า 1) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ 2) การยอมรับเทคโนโลยี มีความสัมพันธ์กับ พฤติกรรมการชำระเงินผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ โดยการจำแนกตามภูมิภาคของสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบและสมการในรูปคะแนนมาตรฐาน และ

* Received 21 January 2021; Revised 15 June 2021; Accepted 20 June 2021

สามารถนำปัจจัยที่ที่เกี่ยวข้องมาพัฒนากรอบแนวคิด ซึ่งมีตัวแปรต้นได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ, การยอมรับและการใช้เทคโนโลยี ส่วนตัวแปรตามได้แก่ พฤติกรรมการชำระเงินผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์

คำสำคัญ: สังคมไร้เงินสด, การยอมรับเทคโนโลยี, การชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์, พฤติกรรมผู้บริโภค

Abstract

The objectives of this research article were to study the changes. A cashless society from a cash economy to a cashless society in Thailand. Factors related to the cashless society economy and to study Develop a conceptual framework for a cashless society economy. The sample was the population calculated using Yamane's calculation. Until obtaining a representative group, 400 illustrations in each region and 400 examples in Bangkok, totaling 2,800 samples, then used stratified random sampling to reach the representative. The research results are that Thailand is likely to develop from a cash economy society. To a cashless economy, This is due to the changing behavior of financial services according to the data of the Bank of Thailand during 2015 - 2019 with a declining trend. The use of electronic payment channels is likely to increase. It shows a cashless society's economic transition towards a cashless society and related personal factors, including gender and age, occupation, education level, and income correlated with electronic payment behavior. For the regression analysis, the researcher found that 1) factors influencing decision making 2) technology acceptance about Electronic payment behavior By region classification of forecasting equations in raw scores and standardized equations. It can use relevant factors to develop conceptual frameworks, Which have the initial variables including Personal factors, Factors influencing decision making, Adoption, and use of technology. The dependent variables are Electronic payment behavior.

Keywords: The Cashless Society, Technology Acceptance, Electronic Payment, Consumer Behavior

บทนำ

แนวคิดเรื่อง Cashless Society หรือแนวคิดเดิมที่ถูกเรียกว่า Cashless Economy เป็นแนวคิดจากนักเศรษฐศาสตร์ที่ต้องการที่จะทำให้สังคมปราศจากเงินสด หรือสังคมที่ไม่ถือเงินสด ซึ่งเกิดขึ้นครั้งแรกในธุรกิจธนาคารพาณิชย์ในปี ค.ศ. 1950 ในปัจจุบัน Electronic Commerce หรือ E-Commerce มีการเจริญเติบโตอย่างต่อเนื่องจากเครื่องมือทางการเงินมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (Economides, N., 2001) แต่ความพยายามที่จะนำมาใช้ในการปฏิบัติให้ประสบความสำเร็จก็เป็นเรื่องยากจากข้อจำกัดหลายๆ ด้าน (Nicko van Someren, 2002) จากการศึกษาพบว่า ปัจจัยสำคัญที่ทำให้ประเทศต่าง ๆ ที่ประสบความสำเร็จในการนำพาประเทศเข้าสู่ยุคของ Cashless Society สามารถสรุปได้เป็น 3 ปัจจัยอันได้แก่ 1) ปัจจัยด้านกฎหมาย (Legal) 2) ปัจจัยด้านเทคโนโลยี (Technology) 3) ปัจจัยทางด้านสังคม (Social) ประเทศไทยการก้าวเข้าสู่ Cashless Society ยังคงต้องการในการสนับสนุนทั้งทางด้านปัจจัยทางกฎหมาย ปัจจัยทางด้านเทคโนโลยีและปัจจัยทางด้านสังคม ในการขับเคลื่อนประเทศให้เข้าสู่ Cashless Society อย่างสมบูรณ์เนื่องจากอัตราการใช้เงินสดของประเทศไทยในปัจจุบันมีสัดส่วนถึงร้อยละ 97 แต่สิ่งที่จะทำให้พฤติกรรมการใช้เงินสดเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนนั้นเปลี่ยนแปลงไป คือ การเพิ่มขึ้นของการใช้สมาร์ทโฟน การที่รัฐบาลและกระทรวงการคลังได้ให้ความสำคัญและสนับสนุนโดยมอบหมายให้ธนาคารแห่งประเทศไทย จัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาให้สามารถขับเคลื่อนประเทศต่อไปเพื่อนำพาประเทศเข้าสู่ Cashless Society

จากการศึกษาพบว่าระบบ E - Payment นั้น ยังมีข้อจำกัดอยู่ 2 ประการ คือ 1) คุณสมบัติเฉพาะของค่าเงินสกุลประเทศต่าง ๆ 2) ความต้องการของผู้คนในการใช้เงินสดในชีวิตประจำวัน ซึ่งการจะลดข้อจำกัดของความต้องการใช้เงินสดของประชาชน คือ การให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับ Cashless Society และประโยชน์ที่ประชาชนจะได้รับจากการใช้งานและประโยชน์ของ พฤติกรรมการชำระเงินผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์จากการปรับปรุงมาตรฐานความปลอดภัย เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้ใช้งาน ซึ่งจะช่วยเปิดโอกาสให้ไทยสามารถก้าวเข้าสู่ Cashless Society ซึ่งจากการประเมินของนักวิเคราะห์พบว่าประเทศไทยจะเริ่มก้าวเข้าสู่ Cashless Society ในปี พ.ศ. 2563 อย่างเป็นรูปธรรมและมีความชัดเจนมากขึ้น นอกจากนี้ การศึกษาการพัฒนารอบแนวคิดเพื่อเข้าใจการทำงานของเศรษฐกิจแบบสังคมไร้เงินสด ความแตกต่างของวิธีการชำระด้วยระบบ Cashless Payment จึงเป็นการก้าวสู่สังคมไร้เงินสด ประโยชน์ของการสร้างประเทศเป็นสังคมไร้เงินสด การอธิบายแนวทางการสร้างเศรษฐกิจแบบไร้เงินสด ผลกระทบของสังคมไร้เงินสดในการปรับเปลี่ยน Cashless Payment บน เศรษฐกิจที่กำลังเติบโตและการพัฒนาของประเทศกำลังพัฒนา ซึ่งผลลัพธ์ที่ได้จะมีความสำคัญในการกำหนดนโยบายที่จะมุ่งไปสู่ Cashless Payment (Kumari, N. & Khanna, J., 2017)

ดังที่กล่าวมาแล้วจึงพอสรุปได้ว่า การศึกษาเรื่องสังคมไร้เงินสดจากเศรษฐกิจแบบการใช้เงินสดไปสู่สังคมไร้เงินสดในประเทศไทย จึงเป็นเรื่องที่สำคัญเนื่องจากเป็นเครื่องมือในการพัฒนาระบบเศรษฐกิจของประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้า สร้างความยั่งยืนให้เกิดขึ้นในระบบเศรษฐกิจของประเทศและเมื่อทราบถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ก็จะสามารถนำมาพัฒนากรอบแนวคิด เพื่อนำมาสร้างเป็นเครื่องมือและแนวทางในการพัฒนาระบบเศรษฐกิจของประเทศไทยต่อไป การศึกษานี้จึงเป็นการศึกษาการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจโดยใช้ข้อมูลเกี่ยวกับช่องทางการใช้เงินสดและช่องทางไร้เงินสด ผ่านระบบธนาคารของธนาคารแห่งประเทศไทย ในช่วงปี พ.ศ. 2558 - 2562 ยังศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจแบบการใช้เงินสดไปสู่สังคมไร้เงินสดในประเทศไทย โดยการใช้เครื่องมือ แบบสอบถาม โดยมีกลุ่มตัวอย่างประชากรที่ได้จากคำนวณโดยใช้การคำนวณของยามาเน่ จนได้กลุ่มตัวแทน จำนวน 6 ภูมิภาคในประเทศไทย ภูมิภาค ละ 400 ตัวอย่าง และกรุงเทพมหานคร จำนวน 400 ตัวอย่าง รวมทั้งสิ้น 2,800 ตัวอย่าง เพื่อนำผลที่ได้จากการศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องมาพัฒนากรอบแนวคิด และปัจจัยพยากรณ์ การทำงานของระบบเศรษฐกิจแบบสังคมไร้เงินสด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงสังคมไร้เงินสดจากเศรษฐกิจแบบการใช้เงินสดไปสู่สังคมไร้เงินสดในประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจแบบการใช้เงินสดไปสู่สังคมไร้เงินสดในประเทศไทย
3. เพื่อศึกษาและพัฒนากรอบแนวคิดการทำงานของระบบเศรษฐกิจแบบสังคมไร้เงินสด

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้การวิจัยเชิงปริมาณ โดยผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการและอุปกรณ์ที่ใช้ในการวิจัย แบ่งเป็น 2 ส่วน ส่วนที่ 1 เป็นการนำข้อมูลจากธนาคารแห่งประเทศไทยในช่วงปี พ.ศ. 2558 - 2562 มาวิเคราะห์แนวโน้มทางสถิติ ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อสังคมไร้เงินสดจากเศรษฐกิจแบบการใช้เงินสดไปสู่สังคมไร้เงินสดในประเทศไทยแบ่งออกเป็น 5 ตอน ซึ่งประกอบด้วยกลุ่มตัวอย่างและประชากรจำนวน 2,800 ตัวอย่าง การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ในการรวบรวมและใช้สถิติทางคณิตศาสตร์ในการวิเคราะห์ข้อมูล

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง เช่น Khan, J. & Craig-Lees, M. ได้ทำการศึกษารายละเอียดด้วยระบบ E - Payment พบว่าการชำระเงินด้วย Mobile Phone เป็นการชำระเงินที่ง่ายและรวดเร็ว (Khan, J. & Craig-Lees, M., 2009), Baddeley, M. ได้ ทำการศึกษาพบว่า การพัฒนานวัตกรรมอิเล็กทรอนิกส์เครื่องมือทางการเงินสามารถเปลี่ยนเศรษฐกิจโดยการยกระดับการพัฒนาอินเทอร์เน็ต (Baddeley, M., 2004), Allen, H. ทำการศึกษาพบว่า

การชำระเงินอิเล็กทรอนิกส์แม้ว่าจะมีปริมาณการทำธุรกรรมน้อยในปัจจุบัน แต่ก็มียอดเติบโตเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วอย่างมีนัยสำคัญ (Allen, H., 2003), Chen, Y. ได้ทำการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผู้บริโภคในการเลือกการทำธุรกรรม (Chen, Y., 2015), Garg, P. & Panchal, M. ได้ทำการศึกษาเรื่อง Study on introduction of cashless economy in India 2016 (Garg, P. & Panchal, M., 2016), Garcia-Swartz, D. et al. ได้ทำการศึกษาต้นทุนและประโยชน์จากการชำระด้วยเครื่องมือที่แตกต่างกัน เป็นต้น เพื่อสรุปความเชื่อมโยงของข้อมูลต่อการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ (Garcia-Swartz, D. et al., 2007)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้กำหนด วิธีการและอุปกรณ์ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งประกอบด้วยกลุ่มตัวอย่างและประชากร เครื่องมือที่ใช้และการเก็บรวบรวมข้อมูลและสถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลรายละเอียดดังนี้

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจจากเศรษฐกิจพื้นฐานเงินสดเป็น เศรษฐกิจแบบไร้เงินสด ในประเทศไทย โดยทำการศึกษาข้อมูลจำนวน 2 ส่วน ซึ่งข้อมูลส่วนที่ 1 มาจากธนาคารแห่งประเทศไทยที่ทำกำหนดยอดจำนวนครั้ง (Transaction) การทำธุรกรรมต่าง ๆ ผ่านช่องทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ทางการเงิน และปริมาณเม็ดเงินที่ไหลเวียนในระบบธนาคาร แล้วนำข้อมูลดังกล่าวมาคำนวณโดยผู้วิจัยแล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2558 - 2562 และข้อมูลส่วนที่ 2 โดยกลุ่มตัวอย่าง คือ ประชากรที่ได้จากคำนวณโดยใช้การคำนวณของยามาเน่ จากนั้นใช้หาจำนวนกลุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) ในการเข้าถึงกลุ่มตัวอย่าง การเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งคำนวณโดยใช้การคำนวณของยามาเน่ ประกอบด้วย 1) กรุงเทพมหานคร จำนวน 400 ตัวอย่าง 2) ภาคเหนือ 9 จังหวัด จำนวน 400 ตัวอย่าง 3) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 20 จังหวัด จำนวน 400 ตัวอย่าง 4) ภาคกลาง 21 จังหวัด จำนวน 400 ตัวอย่าง 5) ภาคตะวันออก 7 จังหวัด จำนวน 400 ตัวอย่าง 6) ภาคตะวันตก 5 จังหวัด จำนวน 400 ตัวอย่าง 7) ภาคใต้ 14 จังหวัด จำนวน 400 ตัวอย่าง รวม 2,800 ตัวอย่าง หลังจากที่ได้สัดส่วนแล้ว ได้ใช้วิธีการส่งเครื่องมือหรือแบบสอบถามโดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบง่าย ผ่านการส่งเครื่องมือหรือแบบสอบถามทางไปรษณีย์และระบบสารสนเทศ โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ เข้ามาช่วยในการเก็บรวบรวมข้อมูล ทางระบบออนไลน์ โดยใช้ช่องทางการส่งเครื่องมือผ่าน สื่อสังคมออนไลน์ จนได้ครบตามจำนวนที่กำหนดตัวแปรที่นำมาวิจัยในครั้งนี้เกิดจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องจนได้ตัวแปรสำหรับงานวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย ตัวแปรต้น ได้แก่ ตัวแปรประกอบด้วย ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม, ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจ ซึ่งเป็นการวัดพฤติกรรมของประชากรที่กำหนดด้วยลักษณะทางกายภาพ, การยอมรับและการใช้เทคโนโลยีซึ่งเป็นการวัดการยอมรับนวัตกรรมและเทคโนโลยีของประชากร, การยอมรับเทคโนโลยี ซึ่งเป็นการวัด

การยอมรับของประชากรที่เกิดขึ้นกับการใช้บริการทางอิเล็กทรอนิกส์ ตัวแปรตาม ได้แก่ พฤติกรรมการชำระเงินผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในการเก็บรวบรวมข้อมูล ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อสังคมไร้เงินสดจากเศรษฐกิจแบบการใช้เงินสดไปสู่สังคมไร้เงินสดในประเทศไทยแบ่งออกเป็น 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ ซึ่งเป็นการวัดพฤติกรรมของประชากร ที่กำหนดด้วยลักษณะทางกายภาพ สร้างมาจากการศึกษาทฤษฎี และแนวคิดต่าง ๆ โดยแบ่งระดับความคิดเห็นเป็น 5 ระดับ (Rating Scale) มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.866

ตอนที่ 3 การยอมรับและการใช้เทคโนโลยีซึ่งเป็นการวัดการยอมรับนวัตกรรมและเทคโนโลยีของประชากร สร้างมาจากการศึกษาทฤษฎี และแนวคิดต่าง ๆ โดยแบ่งระดับความคิดเห็นเป็น 5 ระดับ (Rating Scale) มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.876

ตอนที่ 4 การยอมรับเทคโนโลยี ซึ่งเป็นการวัดการยอมรับของประชากรที่เกิดขึ้นกับการใช้บริการ ทางอิเล็กทรอนิกส์ สร้างมาจากการศึกษาทฤษฎี และแนวคิดต่าง ๆ โดยแบ่งระดับความคิดเห็นเป็น 5 ระดับ (Rating Scale) มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.863

ตอนที่ 5 พฤติกรรมการชำระเงินผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งสร้างมาจากการศึกษาทฤษฎี และแนวคิดต่าง ๆ โดยแบ่งระดับความคิดเห็นเป็น 5 ระดับ (Rating Scale) มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.868

และเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaires) ซึ่งสร้างมาจากการศึกษาทฤษฎี และแนวคิดต่าง ๆ ตลอดจนผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งระดับความคิดเห็นเป็น 5 ระดับ (Rating Scale) ได้แก่ เห็นด้วยอย่างยิ่ง, เห็นด้วย, ไม่แน่ใจ, ไม่เห็นด้วย, ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

การรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้แจกแบบสอบถามและรวบรวม จำนวน 3,200 ฉบับ โดยแบ่งเป็นเอกสารโดยการจัดส่งทางไปรษณีย์ และแบบสอบถามออนไลน์ โดยการนำโปรแกรมคอมพิวเตอร์มาช่วยในการเก็บรวบรวมข้อมูลผ่านทางสื่อออนไลน์ โดยรวบรวมกลับมาได้ 2,850 ฉบับ นำมาวิเคราะห์จำนวน 2,800 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 เมื่อได้ข้อมูลแล้วจึงทำการตรวจสอบข้อมูลให้มีความถูกต้องเพื่อข้อมูลที่มีความเที่ยงตรงและถูกต้องสำหรับนำไปวิเคราะห์ต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้นำข้อมูล ส่วนที่ 1 จากธนาคารแห่งประเทศไทย ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2558 - 2562 มาคำนวณโดยผู้วิจัยด้วยสถิติทางคณิตศาสตร์และกราฟ และ

ข้อมูล ส่วนที่ 2 จากประชากรและกลุ่มตัวอย่างมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการเชิงพรรณนาและอธิบายจากข้อมูลทางสถิติและสมมุติฐานที่ได้ตั้งไว้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามนำมาวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามโดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่อหาระดับความสัมพันธ์ของข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งแสดงค่าความสัมพันธ์โดยสถิติคณิตศาสตร์

ตอนที่ 2 ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจ โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่อหาระดับความสัมพันธ์ระหว่าง ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจ และพฤติกรรมการใช้ e-payment

ตอนที่ 3 การยอมรับและการใช้เทคโนโลยีโดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่อหาระดับความสัมพันธ์ระหว่าง ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจ และพฤติกรรมของผู้บริโภค เพื่อหาระดับความสัมพันธ์ระหว่าง การยอมรับและการใช้เทคโนโลยีและพฤติกรรมการใช้ e-payment

ตอนที่ 4 การยอมรับเทคโนโลยี โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่อหาระดับความสัมพันธ์ระหว่าง การยอมรับและการใช้เทคโนโลยีและพฤติกรรมการใช้ e-payment

ตอนที่ 5 ปัจจัยพยากรณ์ที่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมการชำระเงินผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ โดย การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Linear Regression)

ผลการวิจัย

1. การเปลี่ยนแปลงสังคมไร้เงินสดจากเศรษฐกิจแบบการใช้เงินสดไปสู่สังคมไร้เงินสดในประเทศไทย โดยผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลของธนาคารแห่งประเทศไทยซึ่งคำนวณโดยผู้วิจัยพบว่า มีการเพิ่มขึ้นของปริมาณกระแสเงินสดที่ไหลเวียน ค่าเฉลี่ยในรอบ 1 ปี ของกระแสเงินสดในระบบการเงิน ที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2558 - 2562 พบว่า มีอัตราเติบโตเฉลี่ยเพิ่มขึ้นจากปีที่ผ่านมา จะมีการเติบโต ร้อยละ 5 ในทุก ๆ ปี ซึ่งได้ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลทางการเงินจากธนาคารแห่งประเทศไทย ในช่วงปี พ.ศ. 2558 - 2562 พบว่าแนวโน้มการใช้บริการทางการเงินในรูปแบบต่าง ๆ ผ่านระบบธนาคารที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ได้แก่ การโอนเงินภายในธนาคารเดียวกัน (Direct Credit), การหักเงินจากบัญชีภายในธนาคารเดียวกัน (Direct Debit), การโอนเงินข้ามธนาคาร (ITMX Bulk Payment), การโอนเงินภายในธนาคาร (รวมการชำระสินค้าและบริการ), การโอนเงิน/ชำระสินค้าผ่านเครื่อง ATM เป็นต้น ซึ่งเป็นแนวโน้มที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องและแนวโน้มการใช้บริการทางการเงินในรูปแบบต่าง ๆ ผ่านระบบธนาคารที่มีแนวโน้มลดลง ได้แก่ การโอนเงิน

รายย่อยข้ามธนาคารผ่านเครื่องเอทีเอ็มและการโอนเงินรายย่อยข้ามธนาคารผ่านสาขามีแนวโน้มการใช้บริการลดลงอย่างต่อเนื่อง ซึ่งได้ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data)

จากแนวโน้มดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมของประชาชนที่เปลี่ยนแปลงไป อย่างเห็นได้ชัด อันแสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงลักษณะโครงสร้างทางเศรษฐกิจจากสังคมที่มีการใช้เงินสดไปสู่รูปแบบทางสังคมที่มีการใช้รูปแบบอื่น ๆ ในการชำระสินค้าและบริการหรือเศรษฐกิจสังคมแบบไร้เงินสด

2. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจแบบการใช้เงินสดไปสู่สังคมไร้เงินสดในประเทศไทย ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 2,800 ตัวอย่าง เป็นเพศชาย จำนวน 1,601 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 56.50 และเป็นเพศหญิง จำนวน 1,199 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 43.50

ด้านอาชีพของกลุ่มตัวอย่าง 3 ลำดับแรก พบว่า ประกอบอาชีพ พนักงานบริษัท จำนวน 880 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 31.40 ข้าราชการ จำนวน 512 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 18.31 และประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัว จำนวน 687 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 24.57

ด้านการศึกษา พบว่า ระดับการศึกษามากที่สุด คือ ระดับปริญญาตรี จำนวน 1226 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 43.78 และระดับการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถามต่ำสุด คือ ระดับประถมศึกษา จำนวน 15 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 0.47

ผู้ตอบมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตชุมชนเมืองหรือเทศบาล จำนวน 2,364 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 84.44 และมีภูมิลำเนาอยู่นอกเขตชุมชนเมืองหรือชนบท จำนวน 436 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 15.56

เมื่อพิจารณาปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจแบบสังคมไร้เงินสด ไปสู่เศรษฐกิจแบบสังคมไร้เงินสดพบว่า

ปัจจัยที่ 1 ความสัมพันธ์ของปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจ ($\bar{X} = 4.13$, S.D. = .733) มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับ สูง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ สภาพจิตใจ (Psychological Condition) ($\bar{X} = 4.20$, S.D. = .777) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ลักษณะทางกายภาพ (Physiological Condition) ($\bar{X} = 4.02$, S.D. = .766) ซึ่งทุกด้านมีระดับความสัมพันธ์อยู่ในระดับ สูง ที่กล่าวถึงพฤติกรรมการตัดสินใจของประชากรที่ขึ้นอยู่กับลักษณะทางกายภาพ จิตวิทยา รวมถึงสังคมอันเป็นสิ่งที่กำหนดกระบวนการตัดสินใจ นอกจากนั้นยังมีจิตวิทยาขั้นพื้นฐานที่ทำให้เข้าใจว่าประชากรและกลุ่มตัวอย่างมีกระบวนการตัดสินใจ

ปัจจัยที่ 2 ความสัมพันธ์ของการยอมรับเทคโนโลยี เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ พฤติกรรมในการสนใจ (Behavior Intention to Use) ($\bar{X} = 4.17$, S.D. = .809) และปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีของกลุ่มตัวอย่างด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ อิทธิพลของตัวแปรภายนอก (External Variable) ($\bar{X} = 4.06$, S.D. = .821) ซึ่งทุกด้านมีระดับความสัมพันธ์อยู่ในระดับ สูง อันเนื่องมาจากการขับเคลื่อน

พฤติกรรมที่ส่งผลต่อความตั้งใจในการแสดงพฤติกรรมของประชากรและกลุ่มตัวอย่าง จะเชื่อว่าเทคโนโลยีจะทำให้ประสิทธิภาพการทำงานเพิ่มขึ้นซึ่งจะส่งผลต่อการแสดงพฤติกรรม และสามารถนำมาอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างการแสดงพฤติกรรมและการใช้เทคโนโลยี โดยสามารถนำปัจจัยที่เกี่ยวข้องมาอธิบายได้แก่ การรับรู้ประโยชน์ของเทคโนโลยี ความเชื่อของแต่ละบุคคลถึงเทคโนโลยีที่สามารถเพิ่มประสิทธิภาพ แรงจูงใจภายนอก ความคาดหวัง และข้อดีของนวัตกรรม ที่ได้ทำการศึกษาโดยพบปัจจัยเสริมในเรื่องของปัจจัยเพศ อายุ และประสบการณ์ โดยส่งผลโดยตรงต่อ 1) Facilitating Conditions: FC, 2) Hedonic Motivation: HM, 3) Price Value: PV, 4) Habit: H

ปัจจัยที่ 3 ความสัมพันธ์ของการยอมรับและการใช้เทคโนโลยี ของประชากรและกลุ่มตัวอย่างเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ความพึงพอใจในการใช้เทคโนโลยี (Hedonic Motivation: HM) ($\bar{X} = 4.48$, S.D. = .863) และปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับและการใช้เทคโนโลยีของกลุ่มตัวอย่างด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ สิ่งที่ผู้บริโภคจะได้รับเมื่อเทียบกับค่าใช้จ่ายที่เสียไป (Price Value: PV) ($\bar{X} = 4.05$, S.D. = .834) ซึ่งทุกด้านมีระดับความสัมพันธ์อยู่ในระดับ สูง

ปัจจัยที่ 4 ความคิดเห็นต่อทฤษฎีพฤติกรรมการใช้ E - Payment จากการศึกษาความสัมพันธ์ปัจจัยที่มีผลต่อทฤษฎีพฤติกรรมของผู้บริโภคของกลุ่มตัวอย่างเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ สิ่งกระตุ้นด้านการส่งเสริมการขาย (Promotion) ($\bar{X} = 4.23$, S.D. = .740) และปัจจัยที่มีผลต่อทฤษฎีพฤติกรรมของผู้บริโภคของกลุ่มตัวอย่างด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ สิ่งกระตุ้นด้านผลิตภัณฑ์ (Product) ($\bar{X} = 3.95$, S.D. = .804) ซึ่งทุกด้านมีระดับความสัมพันธ์อยู่ในระดับ สูง ซึ่งเป็นไปตาม ทฤษฎีพฤติกรรมของผู้บริโภคที่กล่าวถึงแรงกระตุ้นหรือเหตุจูงใจที่ทำให้ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ต้องการสินค้าหรือบริการ โดยมี การเริ่มต้นจากสิ่งกระตุ้น (Stimulus) ซึ่งมีหน้าที่กระตุ้นหรือดึงดูดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ให้เกิดความต้องการในตัวสินค้าหรือบริการผ่านทางความรู้สึกนึกคิดของผู้ซื้อ (Buyer's Response) ทั้งนี้ความรู้สึกนึกคิดของผู้ซื้อ จะเปรียบเสมือนกล่องดำ (Black Box) ซึ่งทั้งผู้ซื้อและผู้ขายไม่สามารถคาดเดาได้ จุดเริ่มต้นของแบบจำลองนี้จะมีสิ่งกระตุ้น (Stimulus) ให้เกิดความต้องการก่อนแล้วจึงเกิดการตอบสนอง (Response) ความต้องการนั้นตามมา

ผลการทดสอบสมมุติฐาน

จากการทดสอบสมมุติฐาน พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล เช่น เพศ อายุ ส่งผลต่อพฤติกรรมการใช้ E - Payment ซึ่งประกอบด้วย อย่างมีนัยสำคัญที่ .05

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ มีความสัมพันธ์กับ พฤติกรรมในการใช้ E - Payment ผลที่ได้จากการวิจัย พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ พฤติกรรมในการ

การใช้ E - Payment ความสัมพันธ์ในทางบวก ระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญที่ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ได้ตั้งไว้

ปัจจัยการยอมรับและการใช้เทคโนโลยี มีความสัมพันธ์กับ พฤติกรรมการในการใช้ E - Payment ผลที่ได้จากการวิจัยพบว่า ผลที่ได้จากการหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างความคิดเห็นต่อการยอมรับและการใช้เทคโนโลยี กับความคิดเห็นต่อพฤติกรรมการในการใช้ E - Payment มีความสัมพันธ์ในทางบวก ระดับ สูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ได้ตั้งไว้

ปัจจัยการยอมรับเทคโนโลยี มีความสัมพันธ์กับ พฤติกรรมการในการใช้ E - Payment ผลที่ได้จากการวิจัย พบว่า ผลที่ได้จากการหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างความคิดเห็นต่อความคิดเห็นต่อการยอมรับเทคโนโลยี กับความคิดเห็นต่อพฤติกรรมการในการใช้ E - Payment มีความสัมพันธ์ในทางบวก ระดับ สูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ได้ตั้งไว้

จึงพอสรุป ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการในการใช้ E - Payment ซึ่งประกอบด้วย ปัจจัยส่วนบุคคล เช่น เพศ อายุ, ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ, ปัจจัยการยอมรับและการใช้เทคโนโลยี และปัจจัยการยอมรับเทคโนโลยี อย่างมีนัยสำคัญที่ .05

ปัจจัยพยากรณ์ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการในการใช้ E - Payment

เมื่อผลการทดสอบสมมติฐานสรุปว่ามีตัวแปรอิสระบางตัวสามารถนำมาใช้ในการพยากรณ์พฤติกรรมการในการใช้ E - Payment ได้ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผู้วิจัยจึงต้องตั้งสมมติฐานใหม่ เพื่อทดสอบว่าตัวแปรอิสระตัวใดที่เหมาะสมจะนำมาใช้พยากรณ์ยอดขาย ในที่นี้จะตั้งทุกตัวแปรอิสระ ได้แก่ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ (p1) การยอมรับและการใช้เทคโนโลยี (p2) การยอมรับเทคโนโลยี (p3) โดยมีรายละเอียดดังนี้

กรุงเทพมหานคร ปัจจัย การยอมรับและการใช้เทคโนโลยี (p2) การยอมรับเทคโนโลยี (p3) สามารถพยากรณ์พฤติกรรมการในการใช้ E - Payment ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยตัวแปรทั้งสองตัวร่วมกันพยากรณ์ พฤติกรรมการในการใช้ E - Payment ได้ร้อยละ 52.4 มีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการพยากรณ์ (S.E.est) .230 และสามารถเขียนสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐานได้ ดังนี้

$$\text{สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ } Y = 1.406 + .168 p2 + .419 p3$$

$$\text{สมการในรูปคะแนนมาตรฐานได้ ดังนี้ } Zr = .229 Z2 + .531 Z3$$

ภาคเหนือ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ (p1) การยอมรับเทคโนโลยี (p3) สามารถพยากรณ์พฤติกรรมการในการใช้ E - Payment ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยตัวแปรทั้งสองตัวร่วมกันพยากรณ์ พฤติกรรมการในการใช้ E - Payment ได้ร้อยละ 93.1 มีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการพยากรณ์ (S.E.est) .188 และสามารถเขียนสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐานได้ ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ $Y = -.128 + .103 p_1 + .900 p_3$

สมการในรูปคะแนนมาตรฐานได้ ดังนี้ $Z_r = .094 Z_1 + .891 Z_3$

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ (p1) การยอมรับและการใช้เทคโนโลยี (p2) การยอมรับเทคโนโลยี (p3) สามารถพยากรณ์พฤติกรรมการในการใช้ E - Payment ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยตัวแปรทั้งสองตัวร่วมกันพยากรณ์พฤติกรรมการในการใช้ E - Payment ได้ร้อยละ 70 มีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการพยากรณ์ (S.E.est) .209 และสามารถเขียนสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐานได้ ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ $Y = -1.208 + .443 p_1 - 2.431 p_2 + 3.327 p_3$

สมการในรูปคะแนนมาตรฐานได้ ดังนี้ $Z_r = .147 Z_1 - 1.019 Z_2 + 1.271 Z_3$

ภาคกลาง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ (p1) การยอมรับและการใช้เทคโนโลยี (p2) การยอมรับเทคโนโลยี (p3) สามารถพยากรณ์พฤติกรรมการในการใช้ E - Payment ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยตัวแปรทั้งสองตัวร่วมกันพยากรณ์พฤติกรรมการในการใช้ E - Payment ได้ร้อยละ 76 มีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการพยากรณ์ (S.E.est) .174 และสามารถเขียนสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐานได้ ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ $Y = .452 + .273 p_1 + .128 p_2 + .522 p_3$

สมการในรูปคะแนนมาตรฐานได้ ดังนี้ $Z_r = .393 Z_1 + .161 Z_2 + .662 Z_3$

ภาคตะวันออก ปัจจัยการยอมรับเทคโนโลยี (p3) สามารถพยากรณ์พฤติกรรมการในการใช้ E - Payment ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยตัวแปรร่วมกันพยากรณ์พฤติกรรมการในการใช้ E - Payment ได้ร้อยละ 44.5 มีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการพยากรณ์ (S.E.est) .551 และสามารถเขียนสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐานได้ ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ $Y = .737 + .752 p_3$

สมการในรูปคะแนนมาตรฐานได้ ดังนี้ $Z_r = .653 Z_3$

ภาคตะวันตก ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ (p1) การยอมรับและการใช้เทคโนโลยี (p2) การยอมรับเทคโนโลยี (p3) สามารถพยากรณ์พฤติกรรมการในการใช้ E - Payment ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยตัวแปรทั้งสองตัวร่วมกันพยากรณ์พฤติกรรมการในการใช้ E - Payment ได้ร้อยละ 91.5 มีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการพยากรณ์ (S.E.est) .232 และสามารถเขียนสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐานได้ ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ $Y = .015 p_1 + .237 p_2 + .761 p_3$

สมการในรูปคะแนนมาตรฐานได้ ดังนี้ $Z_r = .014 Z_1 + .228 Z_2 + .723 Z_3$

ภาคใต้ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ (p1) การยอมรับเทคโนโลยี (p3) สามารถพยากรณ์พฤติกรรมในการใช้ E - Payment ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยตัวแปรทั้งสองตัวร่วมกันพยากรณ์ พฤติกรรมในการใช้ E - Payment ได้ร้อยละ 92.7 มีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการพยากรณ์ (S.E.est) .247 และสามารถเขียนสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐานได้ ดังนี้

$$\text{สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ } Y = .235 p_1 + .766 p_3$$

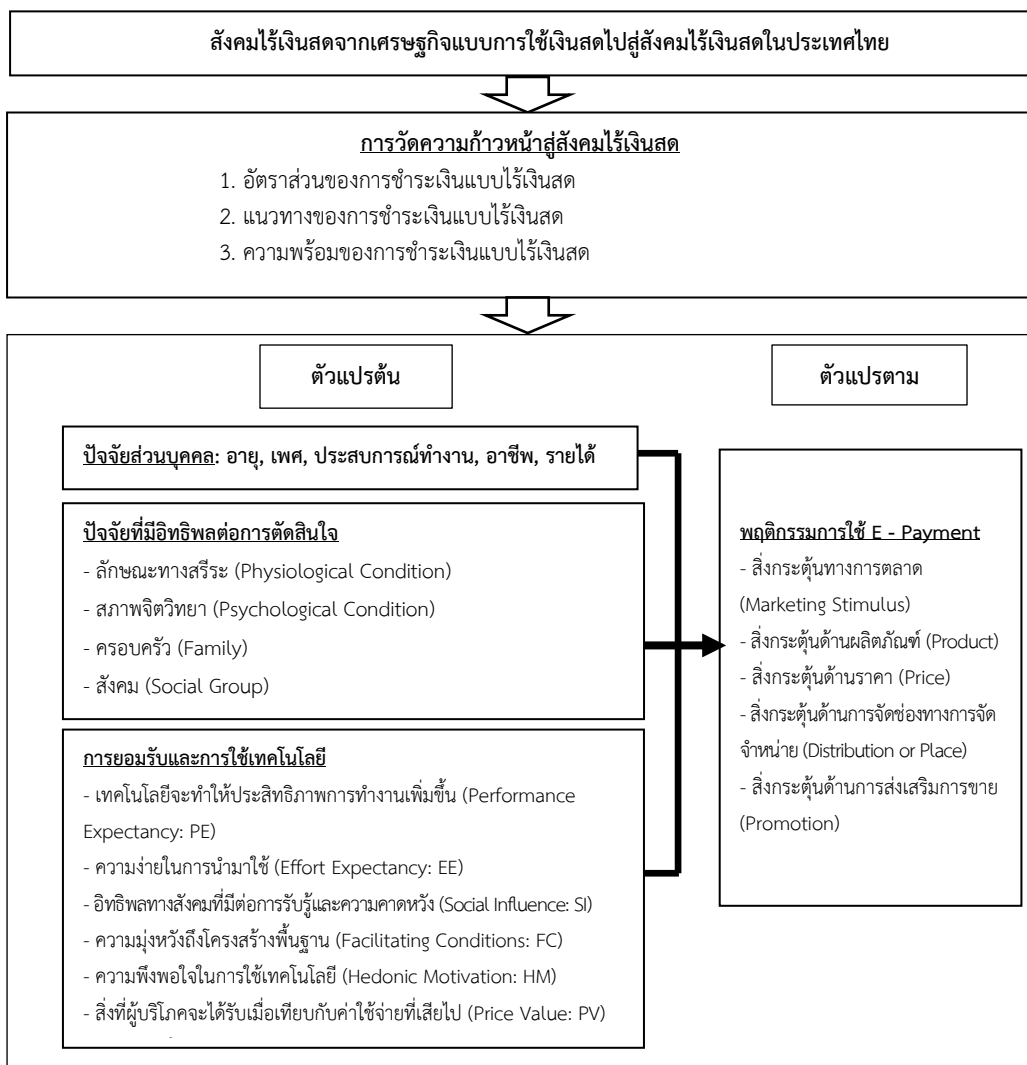
$$\text{สมการในรูปคะแนนมาตรฐานได้ ดังนี้ } Z_r = .204 Z_1 + .786 Z_3$$

3. การพัฒนากรอบแนวคิดการทำงานของระบบเศรษฐกิจแบบสังคมไร้เงินสดพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อกระบวนการทำงานของสังคมไร้เงินสดประกอบด้วย ปัจจัยส่วนบุคคล, ความสัมพันธ์ของปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจ, ความสัมพันธ์ของการยอมรับเทคโนโลยีและความสัมพันธ์ของการยอมรับและการใช้เทคโนโลยีซึ่งส่งผลต่อพฤติกรรมการใช้ ซึ่งการวัดความก้าวหน้าของสังคมไร้เงินสด ประกอบด้วย 1) อัตราส่วนของการชำระเงินแบบไร้เงินสด 2) แนวทางของการชำระเงินแบบไร้เงินสด 3) ความพร้อมของการชำระเงินแบบไร้เงินสด และการพิจารณาปัจจัยในระดับบุคคลที่เกี่ยวข้องกับสังคมไร้เงินสด ประกอบด้วย 3.1) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ 3.2) การยอมรับเทคโนโลยี 3.3) การยอมรับและการใช้เทคโนโลยี ส่งผลต่อพฤติกรรมของผู้บริโภค โดยสามารถเขียนเป็นสมการประกอบด้วย ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมในการใช้ E - Payment ได้แก่ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ (p1) และการยอมรับเทคโนโลยี (p3) สามารถพยากรณ์พฤติกรรมในการใช้ E - Payment ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยตัวแปรทั้งสองร่วมกันพยากรณ์พฤติกรรมในการใช้ E - Payment ได้ร้อยละ 92.8 มีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการพยากรณ์ (S.E.est) 0.226 และสามารถเขียนสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐานได้ ดังนี้

$$\text{สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ } Y = -.114 + .135 p_1 + .909 p_3$$

$$\text{สมการในรูปคะแนนมาตรฐานได้ ดังนี้ } Z_r = .116 Z_1 + .878 Z_3$$

และสามารถกรอบแนวคิดการทำงานของระบบเศรษฐกิจแบบสังคมไร้เงินสดพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อกระบวนการทำงานของสังคมไร้เงินสดประกอบด้วย ปัจจัยส่วนบุคคล มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ (p1) และการยอมรับเทคโนโลยี (p3) ส่งผลต่อพฤติกรรมในการใช้ E - Payment ตามภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการทำงานของระบบเศรษฐกิจแบบสังคมไร้เงินสด

อภิปรายผล

ประเด็นที่ 1: จากการวิจัยในขั้นต้นจะเห็นได้ว่า ประเทศไทยมีแนวโน้มการเปลี่ยนผ่านระหว่าง สังคมที่มีการใช้เงินสด ไปสู่สังคมที่ไม่มีการใช้เงินสด จากการวิเคราะห์ข้อมูลทางการเงินจากธนาคารแห่งประเทศไทย ในช่วงปี พ.ศ. 2558 - 2562 การทำธุรกรรมทางการเงินผ่านระบบธนาคาร พบว่า มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง อันแสดงให้เห็นพฤติกรรมของประชาชน ในการทำธุรกรรมผ่านระบบธนาคารมากขึ้นแสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจจากสังคมใช้เงินสด ไปสู่เศรษฐกิจแบบสังคมไร้เงินสดในประเทศไทย

ซึ่ง Thomas, H. et al. ซึ่งได้ทำการศึกษาการเปลี่ยนแปลงจาก Cash - Base Economic ไปสู่ Cashless - Base Economic ประสิทธิภาพพลไกการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ โดยการศึกษาอัตราส่วนระหว่างการค้าสินค้าด้วยเงินสดและการไม่ใช้เงินสดของผู้บริโภค ซึ่งการเปลี่ยนแปลงอัตราส่วนนี้เป็นการก้าวกระโดดในช่วง 5 ปีที่พบว่าเนื่องจากปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเป็นเงื่อนไขที่สำคัญในการเลือกช่องทางการชำระ สินค้าและบริการระหว่าง การใช้เงินสดและการไม่ใช้เงินสด (Thomas, H. et al., 2013) นอกจากนี้การชำระเงินด้วยระบบ E - Payment พบว่าการชำระเงินด้วย Mobile Phone เป็นการชำระเงินที่ง่ายและรวดเร็ว (Khan, J. & Craig-Lees, M., 2009) การพัฒนานวัตกรรมอิเล็กทรอนิกส์เครื่องมือทางการเงินสามารถเปลี่ยนเศรษฐกิจโดยการยกระดับการพัฒนาอินเทอร์เน็ต (Baddeley, M., 2004) การชำระเงินอิเล็กทรอนิกส์แม้ว่าจะมีปริมาณการทำธุรกรรมน้อยในปัจจุบัน แต่ก็มีอัตราเติบโตเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วอย่างมีนัยสำคัญในการใช้งาน (Allen, H., 2003) นอกจากนี้ การถดถอยของการใช้เงินสด โดยเฉพาะเงินสดที่หมุนเวียนอยู่ในระบบ ในประเทศส่วนมากไม่ได้ลดลง แต่ความต้องการใช้เงินสดยังคงมีอยู่อย่างต่อเนื่องในเศรษฐกิจขั้นสูง (Bech, M. L. et al., 2018) สิ่งที่สำคัญในกระบวนการ Cashless Society จะเกิดขึ้นไม่ได้เลยถ้าไม่มีเครือข่ายอินเทอร์เน็ตหรือระบบการติดต่อสื่อสารที่ดี (Chaudhary, T., 2017)

ประเด็นที่ 2: ผลการศึกษาพบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจแบบสังคมไร้เงินสด (Cashless - Base Economic) ประกอบด้วย ปัจจัยส่วนบุคคล เช่น อายุ, เพศ, ประสบการณ์ทำงาน, อาชีพ, รายได้ เป็นต้น (Khan, J. & Craig-Lees, M., 2009) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ ซึ่ง อดุลย์ จาตุรงค์กุล ทำการศึกษาเรื่องพฤติกรรมผู้บริโภค ซึ่งกล่าวถึงผู้บริโภคจะมีการตัดสินใจอย่าง เป็นกระบวนการมาก่อน กระบวนการในการ พิจารณาตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค และการยอมรับเทคโนโลยี เป็นปัจจัยที่สำคัญในการเปลี่ยนแปลงจาก Cash - Base Economic ไปสู่ Cashless - Base Economic (อดุลย์ จาตุรงค์กุล, 2539) และ Davis, F. D. ทำการศึกษาการยอมรับความสำเร็จของการใช้เทคโนโลยี ซึ่งเป็นการพัฒนาจากทฤษฎีการกระทำตาม หลักเหตุและผล (The theory of Reasoned Action หรือ TRA) ทฤษฎีของ TAM สามารถใช้ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อ การยอมรับนวัตกรรมและเทคโนโลยีได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Davis, F. D., 1989)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ความเข้าใจในการตัดสินใจและการเลือกใช้ช่องทางการชำระเงินสินค้าและบริการ ตามความน่าเชื่อถือของช่องทางการชำระเงิน ดังนั้น ภาครัฐและภาคเอกชนควรมีการส่งเสริมให้มีการพัฒนาความรู้ ตลอดจนสร้างความน่าเชื่อถือในเทคโนโลยีที่นำมาใช้กับช่องทางการชำระเงินสินค้าและบริการ ตลอดจนในภาครัฐ ควรส่งเสริมและสร้างภาวะที่เอื้อต่อการพัฒนาเทคโนโลยี เพื่อสร้างการตัดสินใจในการ

ใช้ช่องทางการชำระสินค้าและบริการ อันจะนำไปสู่การเปลี่ยนผ่านจากสังคมใช้เงินสดไปสู่สังคมไร้เงินสดในประเทศไทย และสามารถกรอบแนวคิดการทำงานของระบบเศรษฐกิจแบบสังคมไร้เงินสดพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อกระบวนการทำงานของสังคมไร้เงินสดประกอบด้วย ปัจจัยส่วนบุคคล, มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ (p1) และการยอมรับเทคโนโลยี (p3) ส่งผลต่อพฤติกรรมการใช้ E - Payment

เอกสารอ้างอิง

- อดุลย์ จาตุรงค์กุล. (2539). พฤติกรรมผู้บริโภค. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Allen, H. (2003). Innovations in retail payments: e-payments:e-payment. Bank of England Quarterly Bulletin, 43(4), 428-438.
- Baddeley, M. (2004). Using e-cash in the new economy: An economic analysis of micro-payment systems. Journal of Electronic Commerce Research, 5(4), 239-253.
- Bech, M. L. et al. (2018). Payments are a-changin' - but cash still rules. Retrieved March 11 , 2020, from https://www.bis.org/publ/qtrpdf/r_qt1803g.pdf
- Chaudhary, T. (2017). The critical analysis of cashless transaction. International Journal of Commerce and Management Research, 3(3), 92-94.
- Chen, Y. (2015). Exploring Consumers' Payment Behaviours at Completing Micro-Transactions with Vending Machines in Sweden. In Disciplinary Domain of Humanities and Social Sciences, Faculty of Social Sciences, Department of Informatics and Media, Human-Computer Interaction. Uppsala university.
- Davis, F. D. (1989). Perceived usefulness, perceived ease of use, and user acceptance of information technology. MIS quarterly, 13(3), 319-340.
- Economides, N. (2001). The impact of the Internet on financial markets. Journal of Financial Transformation, 1(1), 8-13.
- Garcia-Swartz, D. et al. (2007). Further thoughts on the cashless society: A reply to Dr. Shampine. Review of network economics, 6(4), 509-524.
- Garg, P. & Panchal, M. (2016). Study on Introduction of Cashless Economy in India 2016: Benefits & Challenge's. Journal of Business and Management, 19(4), 116-120.
- Khan, J. & Craig-Lees, M. (2009). Cashless transactions: perceptions of money in mobile payments. International Business & Economics Review, 1(1), 24-30.

- Kumari, N. & Khanna, J. (2017). Cashless payment: A behavioural change to economic growth. *Qualitative and Quantitative Research Review*, 2(2), 84-90.
- Nicko van Someren. (2002). The practical problems of implementing Micromint. In Syverson P. (eds) *Financial Cryptography. FC 2001. Lecture Notes in Computer Science*. Springer, Berlin, Heidelberg.
- Thomas, H. et al. (2013). MasterCard Advisors' Cashless Journey The global journey from cash to cashless. Retrieved March 11 , 2020, from https://newsroom.mastercard.com/wp-content/uploads/2013/09/Cashless-Journey_WhitePaper_FINAL.pdf

การพัฒนาระบบการส่งเสริมการผลิตอ้อยเพื่อคุณภาพอุปสงค์อุปทาน น้ำตาลทรายของประเทศไทย*

AN EXTENSION SYSTEM DEVELOPMENT OF SUGARCANE PRODUCTION FOR SUGAR EQUILIBRIUM SUPPLY AND DEMAND OF THAILAND

ธวัช หะหมาน

Thawat Hamarn

สุนันท์ สีสังข์

Sunan Seesang

อนุชา ภูริพันธุ์ภิญโญ

Anucha Puripunpinyoo

ทิวา พาโคกทอม

Tiwa Pakoktom

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช

Sukhothai Thammathirat Open University, Thailand

E-mail: thawath78@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์คุณภาพอุปสงค์และอุปทานน้ำตาลทรายระดับนานาชาติและภายในประเทศ 2) วิเคราะห์คุณภาพอุปสงค์และอุปทานการผลิตอ้อยเพื่อน้ำตาลทรายของประเทศไทย 3) พัฒนาระบบการส่งเสริมชาวไร่อ้อยเพื่อให้เกิดคุณภาพอุปสงค์และอุปทานของการผลิตอ้อยและน้ำตาลทราย การวิจัยแบบผสม มี 3 ขั้นตอนตามวัตถุประสงค์ วิเคราะห์คุณภาพอุปสงค์และอุปทานจากข้อมูลทุติยภูมิ ใช้แบบจำลองวิเคราะห์การถดถอยและอนุกรมเวลา และพัฒนาระบบการส่งเสริมชาวไร่อ้อย ใช้ประชากรในการศึกษาคือผู้บริหารเจ้าหน้าที่ส่งเสริม กรรมการสถาบันชาวไร่อ้อย และชาวไร่อ้อยของโรงงานน้ำตาลต้นแบบการส่งเสริม 3 โรงงาน โดยสัมภาษณ์เชิงลึก และสำรวจระบบการส่งเสริมเกษตรกรชาวไร่อ้อย 14 โรงงานโดยแบบสำรวจ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การสรุปเนื้อหา วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า 1) การส่งออกน้ำตาลในตลาดโลกสัมพันธ์กับปริมาณการผลิตและการบริโภคน้ำตาล และการส่งออกน้ำตาลของประเทศสัมพันธ์กับการผลิตและบริโภคน้ำตาลภายในประเทศ 2) การผลิตน้ำตาลจากอ้อยในประเทศสัมพันธ์กับพื้นที่ปลูก

* Received 31 January 2021; Revised 15 June 2021; Accepted 20 June 2021

ปริมาณอ้อยเข้าหีบ ผลผลิตตันต่อไร่ และค่าความหวานของอ้อย และประสิทธิภาพการผลิตอ้อยแต่ละปีสัมพันธ์กับปริมาณน้ำฝน ปริมาณอ้อยที่เกิดดุลยภาพอุปสงค์และอุปทานน้ำตาลของประเทศ อยู่ที่ประมาณ 98.173 ล้านตันต่อปี 3) ระบบส่งเสริมชาวไร่อ้อยให้ผลิตอ้อยได้ตามเป้าหมาย ต้องมีการพัฒนาและเรียนรู้ รวมกลุ่ม เพิ่มผลผลิตอ้อยต่อพื้นที่ และความร่วมมือของส่วนราชการ โรงงานน้ำตาล และสถาบันชาวไร่อ้อย โดยค่าเฉลี่ยความต้องการรับการส่งเสริมของชาวไร่อ้อยจากโรงงานน้ำตาล ส่วนราชการ และสถาบันชาวไร่อ้อยเฉลี่ย 4.29 4.18 และ 3.69 ตามลำดับ

คำสำคัญ: ดุลยภาพอุปสงค์อุปทาน, การผลิตอ้อยและน้ำตาลทราย, การส่งเสริมเกษตรกรชาวไร่อ้อย, ประเทศไทย

Abstract

The objectives of this research were to 1) analyze an equilibrium supply and demand of sugar at international level and domestic level Thailand, 2) analyze an equilibrium supply and demand of sugarcane production for sugar in Thailand, and 3) develop an extension system for farmers to meet an equilibrium supply and demand of sugarcane and sugar production. The mixed research method was applied with 3 steps according to the objectives. The equilibrium supply and demand of sugar were determined by using secondary data and analyzed by regression model and time series. An extension system development for farmers was divided into two stages, which included an interview of 3 prototype sugar factories which had successful extension method and survey of 14 factories. In-depth and questionnaires were applied to collect data from factory executive and extension personnel of the factory, sugarcane farmer institute committees, and contacted farmers of each factory. The qualitative data were summarized and quantitative data were analyzed by using descriptive statistics. The research results showed that 1) the world sugar export related to world sugar production and consumption, which sugar export of Thailand related to domestic sugar production and domestic consumption. 2) Sugar production of Thailand related to sugarcane production area, yield (ton per hectare), and commercial cane sugar index. Furthermore, sugarcane production efficiency was related to annual rainfall. The optimum sugarcane quantity for equilibrium supply and demand of sugar of Thailand and sustainable occupation for farmers, there should be an average of 98.173 million tons

annually. 3) The extension system for farmers to meet the expected sugarcane production should have the collaboration for development and learning by organizing the farmer group and carried out an extension activity through the group. The sugarcane production to support the sugarcane farmers should be incorporation government agencies, factories and farmer institutes. The average demand of sugarcane farmers on sugarcane production extension systems from factories, government agencies and sugarcane farmer institutes was 4.29, 4.18 and 3.69, respectively.

Keywords: Equilibrium Supply and Demand, Sugarcane and Sugar Production, Sugarcane Farmer Extension, Thailand

บทนำ

ประเทศไทยเป็นผู้ส่งออกน้ำตาลทรายมากที่สุดเป็นอันดับสองรองจากประเทศบราซิล สร้างรายได้ให้แก่ประเทศไทยปีละไม่น้อยกว่า 2.5 แสนล้านบาท (สมศักดิ์ จันทรวงทอง, 2559) ปัจจุบันมีโรงงานน้ำตาลทั่วประเทศรวมทั้งสิ้น 57 โรงงาน จำนวนชาวไร่อ้อยทั้งระบบมากกว่า 400,000 ครัวเรือน และพื้นที่ปลูกอ้อยอยู่ใน 48 จังหวัด รวมพื้นที่ปลูกอ้อยประมาณ 11.013 ล้านไร่ และสำนักงานคณะกรรมการอ้อยและน้ำตาลทรายได้รายงานปริมาณอ้อยเข้าหีบปีการผลิต 2560/2561 มีอ้อยเข้าหีบรวม 134,929,298.373 ตัน แบ่งเป็นอ้อยจากภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคเหนือ เท่ากับ 33.041 36.593 58.612 และ 6.683 ล้านตัน ตามลำดับ (สำนักงานคณะกรรมการอ้อยและน้ำตาลทราย, 2561) โดยผลิตน้ำตาลได้ 14.72 ล้านตัน บริโภคในประเทศ 2.50 ล้านตัน และส่งออกมากถึง 12.22 ล้านตัน ส่งขายให้แก่ประเทศในเอเชียเป็นหลัก โดยมากกว่าร้อยละ 95 ส่งออกอยู่ในภูมิภาคอาเซียน ทั้งนี้ ภูมิภาคอาเซียนต้องการบริโภคน้ำตาลปีละประมาณ 14.34 ล้านตัน มีปริมาณการนำเข้า - ส่งออกน้ำตาลในภูมิภาค 10.23 ล้านตัน ประเทศไทยเป็นผู้ส่งออกน้ำตาลสุทธิถึงร้อยละ 85.92 ประเทศอินโดนีเซียเป็นประเทศผู้บริโภครายใหญ่ รองลงมาคือ ไทย ฟิลิปปินส์ เวียดนาม (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2560)

การผลิตอ้อยเพื่อการผลิตน้ำตาลในประเทศไทย ดำเนินการภายใต้พระราชบัญญัติอ้อยและน้ำตาลทราย พ.ศ. 2527 พร้อมด้วยกฎระเบียบ ประกาศ และข้อบังคับต่าง ๆ กำหนดให้อ้อยที่นำเข้าสู่โรงงานน้ำตาลต้องนำไปผลิตน้ำตาลเพียงอย่างเดียว ส่งผลให้ผลผลิตน้ำตาลที่ประเทศไทยแปรรูปตรงกับปริมาณอ้อยเข้าหีบ ซึ่งจัดสรรน้ำตาลเพื่อการบริโภคภายในประเทศปีละ 2.4 - 2.6 ล้านตัน ส่วนที่สองสำหรับบริษัทอ้อยน้ำตาลไทยเป็นตัวแทนในการขายปีละ 8 แสนตัน และส่วนที่สามคือน้ำตาลที่เหลือทั้งหมดที่โรงงานน้ำตาลสามารถส่งออกได้เองผ่านบริษัทตัวแทนส่งออกน้ำตาล และแบ่งปันรายได้ 70 : 30 รายได้ทั้งหมดภายใต้

หลังจากการหักค่าใช้จ่ายระหว่างชาวไร่อ้อยกับโรงงานน้ำตาล นอกจากนี้ ภายใต้พระราชบัญญัติอ้อยและน้ำตาลทราย กำหนดให้ชาวไร่อ้อยจดทะเบียนเป็นชาวไร่อ้อย หรือหัวหน้ากลุ่มชาวไร่อ้อย และมีสัญญาส่งอ้อยเข้าหีบกับโรงงานน้ำตาล และชาวไร่อ้อยรวมกลุ่มจดทะเบียนเป็นสถาบันชาวไร่อ้อย นอกจากนี้ ประกาศกระทรวงอุตสาหกรรมให้ตั้งหรือขยายโรงงานน้ำตาลในทุกท้องที่ที่ราชอาณาจักร พ.ศ. 2558 และประกาศกระทรวงอุตสาหกรรมให้ตั้งโรงงานที่ใช้อ้อยเป็นวัตถุดิบในทุกท้องที่ที่ราชอาณาจักร พ.ศ. 2562 เชื่อมโยงบทบาทของโรงงานน้ำตาลในการส่งเสริมชาวไร่อ้อยผลิตอ้อย โดยมีชาวไร่อ้อยเป็นผู้ผลิตอ้อยส่งให้แก่โรงงานน้ำตาล ภายใต้การกำกับและสร้างความเป็นธรรมที่ส่วนราชการเป็นผู้เฝ้าดูแล (สำนักงานคณะกรรมการอ้อยและน้ำตาลทราย, 2562)

นอกจากนี้ โรงงานน้ำตาลจะต้องส่งเสริมให้ชาวไร่อ้อยปลูกอ้อยเพื่อส่งเข้าหีบซึ่งเป็นรูปแบบเกษตรพันธสัญญา (Contract Farming) ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญา พ.ศ. 2560 อย่างไรก็ตาม เนื่องจากระบบการส่งเสริมการผลิตอ้อยยังไม่ได้มีการกำหนดเป็นวิธีปฏิบัติไว้อย่างชัดเจน งานวิจัยนี้ จึงมุ่งเน้นศึกษาเพื่อพัฒนาระบบการส่งเสริมการผลิตอ้อย ซึ่งเป็นวิธีปฏิบัติที่เป็นแนวทางรวมทั้งกระบวนการทำงานเพื่อส่งเสริมชาวไร่อ้อย พร้อมกำหนดบทบาทของส่วนราชการ โรงงานน้ำตาลและสถาบันชาวไร่อ้อยในการส่งเสริมการผลิตอ้อย เพื่อให้ได้จำนวนเป้าหมายอ้อยและสามารถผลิตน้ำตาลได้ในระดับที่ส่งผลให้เกิดดุลยภาพอุปสงค์และอุปทานน้ำตาลทราย ซึ่งจะส่งผลให้ชาวไร่อ้อยมีความรายได้ที่มั่นคง โดยการขาดดุลยภาพของอุปสงค์และอุปทานในระดับโรงงานน้ำตาลและระดับชาวไร่อ้อยมีผลต่อความมั่นคงทางด้านอาหาร (Food Security)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ดุลยภาพอุปสงค์และอุปทานน้ำตาลทรายระดับนานาชาติและภายในประเทศ
2. เพื่อวิเคราะห์ดุลยภาพอุปสงค์และอุปทานการผลิตอ้อยเพื่อน้ำตาลทรายของประเทศไทย
3. เพื่อพัฒนาระบบการส่งเสริมเกษตรกรชาวไร่อ้อยเพื่อให้เกิดดุลยภาพอุปสงค์และอุปทานของการผลิตอ้อยและน้ำตาลทราย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัย การวิจัยเชิงคุณภาพร่วมกับการวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีการวิจัย 3 ขั้นตอน

ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์ดุลยภาพอุปสงค์และอุปทานน้ำตาลทรายระดับนานาชาติและภายในประเทศ กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย คือแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ตัวเลขการผลิต การบริโภค การนำเข้า และการส่งออกน้ำตาลทรายระดับนานาชาติ และประเทศไทย จาก International Sugar Organization (ISO), International Sugar Organization United

States Department of Agriculture-Economics, Organization for Economic Co-operation and Development (OECD), Statistics and Market Information System, F.O. Licht และ World Trade Organization (WTO) รวบรวมข้อมูลลงในตารางตามแบบฟอร์ม การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติการวิเคราะห์การถดถอย และการวิเคราะห์อนุกรมเวลา โดยใช้โปรแกรมวิเคราะห์สำเร็จรูป

ขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์คุณภาพอุปสงค์และอุปทานการผลิตอ้อยเพื่อน้ำตาลทรายของประเทศไทย กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย คือแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ รายงานการส่งออกน้ำตาลทรายของประเทศไทย รายงานการผลิตอ้อยเข้าหีบรายปี และรายงานประจำปีของสำนักงานคณะกรรมการอ้อยและน้ำตาลทราย กระทรวงอุตสาหกรรม ของโรงงานน้ำตาลทั่วประเทศจำนวน 57 โรงงาน รวบรวมข้อมูลลงในตารางตามแบบฟอร์ม การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติการวิเคราะห์การถดถอย และการวิเคราะห์อนุกรมเวลา โดยใช้โปรแกรมวิเคราะห์สำเร็จรูป

ขั้นตอนที่ 3 การพัฒนาระบบการส่งเสริมชาวไร่อ้อยเพื่อให้เกิดคุณภาพอุปสงค์และอุปทานของการผลิตอ้อยและน้ำตาลทราย สุ่มตัวอย่างแบบจำเพาะเจาะจง (Purposive Sampling) กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ส่วนที่ 1 คือ โรงงานน้ำตาลที่มีรูปแบบการส่งเสริมดีเด่นจากการชี้แนะของสมาคมนักวิชาการอ้อยและน้ำตาลทรายแห่งประเทศไทย จำนวน 3 โรงงาน และสถาบันชาวไร่อ้อย 3 แห่ง (สมาคมชาวไร่อ้อยซึ่งจดทะเบียนเป็นสถาบันชาวไร่อ้อย) ได้แก่ 1) โรงงานน้ำตาลบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ และสมาคมชาวไร่อ้อยบุรีรัมย์ 2) โรงงานน้ำตาลเกษตรไทย อินเตอร์เนชั่นแนล คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) จำกัด จังหวัดนครสวรรค์ และสมาคมชาวไร่อ้อยเขต 11 จังหวัดนครสวรรค์ และ 3) โรงงานน้ำตาลพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก และสมาคมชาวไร่อ้อยพิษณุโลก - พิจิตร โดยมีการแบ่งกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยผู้บริหารของโรงงานน้ำตาล โรงงานละ 5 คน เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรโรงงานละ 5 คน คณะกรรมการของสถาบันชาวไร่อ้อย สถาบันละ 4 คน และชาวไร่อ้อย โรงงานละ 4 คน ใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi - Structural Interview Questionnaire) ประกอบด้วย นโยบายการส่งเสริมชาวไร่อ้อยของโรงงานน้ำตาล การส่งเสริมโดยใช้นักส่งเสริม การพัฒนานักส่งเสริม การมีส่วนร่วม การผลักดันการส่งเสริมการผลิตอ้อยของสถาบันชาวไร่อ้อย และความต้องการรับการส่งเสริมของชาวไร่อ้อย ส่วนที่ 2 คือ โรงงานน้ำตาลที่สำรวจข้อมูลระบบการส่งเสริมชาวไร่อ้อย จำนวนรวม 14 โรงงาน สุ่มตัวอย่างแบบจำเพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ประกอบด้วย ผู้บริหารของโรงงานน้ำตาลรวม 57 คน เจ้าหน้าที่ส่งเสริมของโรงงานน้ำตาลรวม 600 คน และชาวไร่อ้อยที่เป็นชาวไร่อ้อยคู่สัญญาของโรงงานน้ำตาล และเป็นสมาชิกสถาบันชาวไร่อ้อยจำนวน 1,083 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล นำรูปแบบการส่งเสริมที่ได้รับข้อมูลจากการประมวลผลการสัมภาษณ์โรงงานน้ำตาลส่วนที่ 1 พัฒนาเป็นแบบสำรวจเพื่อเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ นำแบบสำรวจไปทดสอบกับประชากรที่มี

ลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ราย นำผลการศึกษาไปหาค่าความเที่ยงตรง (Reliability Consistency) โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Cronbach Alpha) สำหรับแบบสำรวจชาวไร่อ้อย มีค่า $\alpha = 0.915$ เก็บข้อมูลนโยบายการส่งเสริมชาวไร่อ้อยของโรงงานน้ำตาล การพัฒนานักส่งเสริม การมีส่วนร่วม การส่งเสริมการผลิตอ้อยของสถาบันชาวไร่อ้อย และความต้องการรับการส่งเสริมของชาวไร่อ้อย การวิเคราะห์ข้อมูลโดยสรุปประเด็นที่สำคัญสำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพ (Conceptual Framework) ส่วนข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้ทั้งสถิติพรรณนา และสถิติอนุมานตามความเหมาะสมของข้อมูลที่ได้รับ ประกอบด้วย ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลความหมายเพื่อการจัดระดับคะแนนเฉลี่ยระดับความคิดเห็น

ผลการวิจัย

1. การวิเคราะห์คุณภาพอุปสงค์และอุปทานน้ำตาลทรายระดับนานาชาติและภายในประเทศ

ข้อมูลปริมาณผลผลิตน้ำตาล การส่งออกน้ำตาล ปริมาณการบริโภคน้ำตาล และราคาขายน้ำตาลในมูลค่าของน้ำตาลทรายดิบระหว่างปี 2533 - 2561 เมื่อนำมาศึกษาจัดทำแบบจำลองทางเศรษฐศาสตร์เพื่อพยากรณ์อุปสงค์การส่งออกน้ำตาลของโลก เมื่อวิเคราะห์ Regression โดยมี 4 ตัวแปร คือ ปริมาณการส่งออก อัตราการบริโภค ปริมาณผลผลิตน้ำตาล และราคาขายน้ำตาล พบว่า ปริมาณการส่งออกน้ำตาลเพิ่มสูงขึ้นไปในทิศทางเดียวกับความต้องการบริโภคน้ำตาล ขณะที่ราคาน้ำตาลที่สูงขึ้นมีผลให้การส่งออกมากขึ้น ที่ระดับความเป็นไปได้ 95% (P-value 0.05) สามารถเขียนในรูปสมการพยากรณ์การส่งออกน้ำตาล ได้ดังนี้

$$\text{Export} = f(\text{consumption, production, price})$$

$$\text{Export} = 27139 + 0.308 * \text{consumption} - 171.85 \text{ product} + 6.74 \text{ Price} + \text{error}$$

ตารางที่ 1 ค่าทางสถิติของตัวแปรในแบบจำลองประมาณการณ์ส่งออกน้ำตาลของโลก

ตัวแปร	คำอธิบาย	Coefficients	S.D.	t - Stat	P - value
Intercept	ค่าคงที่	27139	9071.970	2.992	0.006*
Consumption	ปริมาณการบริโภค น้ำตาล	0.308	0.0196	15.702	0.000*
Production	ผลผลิตน้ำตาล	-171.859	46.902	-3.664	0.001*
Price	ราคาขายน้ำตาล	6.742	5.056	1.333	0.194

หมายเหตุ : $R^2 = 0.987$, $F = 722.716$

ข้อมูลการส่งออกน้ำตาลของไทย ระหว่างปี 2540 ถึง 2561 เป็นข้อมูลเชิงอนุกรมเวลารายปีสร้างเป็นแบบจำลองทางเศรษฐศาสตร์เพื่อพยากรณ์ความสัมพันธ์ของปริมาณการส่งออกน้ำตาลทรายกับปริมาณผลผลิตน้ำตาล ปริมาณการบริโภคภายในประเทศ และ

ราคาขายน้ำตาลในมูลค่าของน้ำตาลทรายดิบ วิเคราะห์ Regression มี 3 ตัวแปร คือปริมาณผลผลิตน้ำตาลของประเทศ ปริมาณการบริโภคน้ำตาลภายในประเทศและราคาขายน้ำตาลเป็นตัวแปรที่มีผลต่อการส่งออกน้ำตาล พบว่า การส่งออกน้ำตาลของประเทศมาจากน้ำตาลที่ผลิตได้ทั้งหมดที่หักการบริโภคภายในประเทศแล้ว ที่ระดับความเป็นไปได้ 95% (P-value 0.05) เขียนในรูปสมการพยากรณ์การส่งออกน้ำตาลน้ำตาลของไทย ได้ดังนี้

$$\text{Export} = f(\text{sugar production, sugar consumption, price})$$

$$\text{Export} = 418444 + 0.936 * \text{consumption} - 1.242 \text{ product} + 1055.756 \text{ Price} + \text{error}$$

ตารางที่ 2 ค่าทางสถิติของตัวแปรในแบบจำลองประมาณการส่งออกน้ำตาลของไทย

ตัวแปร	คำอธิบาย	Coefficients	S.D.	t - Stat	P - value
Intercept	ค่าคงที่	418444	367719.929	1.138	0.270
Domestic Consumption	ปริมาณการบริโภคภายในประเทศ	-1.242	0.284	-4.377	0.000*
Sugar Production	ผลผลิตน้ำตาล	0.936	0.039	23.513	0.000*
Price	ราคาขายน้ำตาล	1055.756	646.670	1.633	0.120

หมายเหตุ: $R^2 = 0.982$, $F = 378.875$

2. การวิเคราะห์คุณภาพอุปสงค์และอุปทานการผลิตอ้อยเพื่อน้ำตาลทรายของประเทศไทย

ข้อมูลการผลิตอ้อยของประเทศไทยระหว่างปีการผลิต 2525/2526 - 2562/2563 เมื่อวิเคราะห์หาค่าสหสัมพันธ์ เมื่อวิเคราะห์หาค่า Pearson Correlation Coefficient พบว่าราคาอ้อยขั้นต้นกับราคาอ้อยขั้นสุดท้ายมีค่าสหสัมพันธ์สูงที่สุด รองลงมาพื้นที่ปลูกอ้อยกับผลผลิตน้ำตาลที่สามารถผลิต ปริมาณอ้อยเข้าหีบกับผลผลิตน้ำตาลที่ผลิตได้ และค่าความหวาน (CCS) กับผลผลิตน้ำตาลและพื้นที่ปลูกอ้อย กับปริมาณอ้อยเข้าหีบ ตามลำดับ

ทั้งนี้ สามารถพยากรณ์แนวโน้มการผลิตอ้อยของประเทศไทยที่เพิ่มขึ้นโดยพิจารณาการเปลี่ยนแปลงผลผลิตน้ำตาล ผลผลิตอ้อย (ตัน/ไร่) ปริมาณอ้อยเข้าหีบ (ตัน) และค่าความหวานของอ้อย (CCS) โดยผลผลิตน้ำตาลที่สามารถผลิตได้ เกิดจากตัวแปรพื้นที่ปลูกอ้อย ปริมาณอ้อยเข้าหีบ และค่าความหวานของอ้อย (CCS) ซึ่งพบว่า ผลผลิตน้ำตาลของประเทศที่ผลิตได้มาจากจำนวนพื้นที่ปลูกอ้อย ผลผลิตอ้อย (ตัน/ไร่) และค่าความหวานของอ้อยที่มีอัตราการผันแปรไปในทิศทางเดียวกันที่ระดับความเป็นไปได้ 95% (P - value 0.05) เขียนในรูปสมการพยากรณ์ผลผลิตน้ำตาลของประเทศ ได้ดังนี้

$$\text{ผลผลิตน้ำตาล} = \text{พื้นที่ปลูกอ้อย} \times \text{ผลผลิตอ้อย (ตัน/ไร่)} \times \text{ค่าความหวานของอ้อย}$$

$$\text{Sugar Production} = f(\text{Plantation Area} * \text{Yield} * \text{CCS})$$

$$\text{Sugar Production} = - 6259054 + 999607 * (\text{Plantation Area}) * 747863.8 (\text{Yield}) * -57307.6 (\text{CCS})$$

ตารางที่ 3 ค่าทางสถิติของตัวแปรในแบบจำลองผลผลิตน้ำตาลของประเทศไทย

ตัวแปร	คำอธิบาย	Coefficients	S.D.	t - Stat	P - value
Intercept	ค่าคงที่	-6259054	2316654	-2.702	0.011*
Plantation Area	พื้นที่ปลูกอ้อย	999607	70908.08	14.097	0.000*
Yield	ผลผลิตอ้อย (ตัน/ไร่)	747863.8	63968.08	11.6912	0.000*
CCS.	ค่าความหวานของอ้อย	-57307.6	241487.8	0.237	0.814

หมายเหตุ : $R^2 = 0.970$, $F = 369.707$

จากผลการพยากรณ์แนวโน้มการผลิตอ้อยของประเทศไทย สามารถพยากรณ์แนวโน้มรายได้ของชาวไร่อ้อยและคุณภาพการผลิตอ้อยเพื่อการผลิตน้ำตาลทรายของประเทศไทย โดยพิจารณาค่าสหสัมพันธ์ (Pearson Correlation Coefficient) ของผลผลิตอ้อยเข้าหีบกับรายได้ที่เกษตรกรชาวไร่อ้อยได้รับ พบว่า ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างผลผลิตอ้อยเข้าหีบกับราคาอ้อยขั้นต้น และค่าสหสัมพันธ์ระหว่างผลผลิตอ้อยเข้าหีบกับราคาอ้อยขั้นสุดท้าย อยู่ที่ 0.806 และ 0.843 ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาสมการถดถอยของสิ่งที่มีผลต่อราคาอ้อยขั้นต้น คือ ปริมาณอ้อยเข้าหีบกับปริมาณผลผลิตน้ำตาลทั้งหมดที่สามารถผลิตได้ เขียนในรูปสมการพยากรณ์ราคาอ้อยขั้นต้นได้ดังนี้

$$\text{ราคาอ้อยขั้นต้น} = f(\text{ปริมาณอ้อยเข้าหีบ} * \text{ปริมาณผลผลิตน้ำตาล})$$

$$\text{ราคาอ้อยขั้นต้น} = 216.378 + 0.0000195 * (\text{ปริมาณอ้อยเข้าหีบ})$$

$$+ 0.00000818 (\text{ปริมาณผลผลิตน้ำตาล})$$

ตารางที่ 4 ค่าทางสถิติของตัวแปรในแบบจำลองรายได้ของชาวไร่อ้อยในประเทศไทย โดยพิจารณาจากราคาอ้อยขั้นต้น

ตัวแปร	คำอธิบาย	Coefficients	S.D.	t - Stat	P - value
Intercept	ค่าคงที่	216.378	56.660	3.819	0.000*
Crushed Cane	ปริมาณอ้อยเข้าหีบ	0.0000195	0.00000818	2.377	0.023*
Sugar Production	ผลผลิตน้ำตาล	0.00000818	0.000	-1.680	0.102

หมายเหตุ : $R^2 = 0.678$, $F = 34.743$

เมื่อพิจารณาด้านทุนการผลิตอ้อยของชาวไร่อ้อยที่ได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการอ้อย ตามความที่ปรากฏในพระราชบัญญัติอ้อยและน้ำตาลทราย พ.ศ. 2527 พบว่าต้นทุนการผลิตอ้อยปีการผลิต 2550/2551 ถึง 2562/2563 อยู่ที่ 807.07, 887.80, 845.88, 978.39, 1,010.00, 1,196.31, 1,129.92, 1,222.05, 1,126.66, 1,068.50, 1,156.60, 1,131.3, และ 1,110.00 บาทต่อตัน ตามลำดับ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1,057.44 บาท เมื่อพิจารณาค่าทางสถิติของตัวแปรในแบบจำลองรายได้ของชาวไร่อ้อยจากราคาอ้อยขั้นต้นดังตารางที่ 4 พบว่า ต้องมีปริมาณอ้อยเข้าหีบที่ 98.173 ล้านตัน และจะมีราคาอ้อยขั้นต้นที่ 1,064.615

บาท/ตันอ้อย ซึ่งชาวไร่อ้อยจะมีรายได้ที่คุ้มค่างกับต้นทุนและเป็นจุดที่เกิดดุลยภาพของอุปสงค์ น้ำตาลทรายของประเทศ

3. การพัฒนาระบบการส่งเสริมชาวไร่อ้อยเพื่อให้เกิดดุลยภาพอุปสงค์และอุปทาน ของการผลิตอ้อยและน้ำตาลทราย

3.1 การศึกษาเพื่อค้นหาระบบส่งเสริมการผลิตอ้อยดีเด่นจากโรงงานน้ำตาล ที่เป็น Best Practice (โรงงานน้ำตาลตัวอย่างที่ได้รับการยอมรับว่ามีระบบการส่งเสริมการผลิต อ้อย ที่ดี) จำนวน 3 โรงงาน 3 สถาบันชาวไร่อ้อย เมื่อวิเคราะห์ด้วย Conceptual Framework (กรอบแนวคิดและวิธีปฏิบัติร่วม) พบว่าลักษณะของการส่งเสริมที่ร่วมกันของ 3 โรงงาน และ 3 สถาบันชาวไร่อ้อย ดังนี้

3.1.1 โรงงานน้ำตาล

การบริหารจัดการภายในโรงงานน้ำตาล ประกอบด้วยนโยบาย (Policy) การจัดโครงสร้างองค์กร (Organization) กำลังการผลิตของโรงงานน้ำตาลและ การขยายกำลังการผลิต และความร่วมมือกับหน่วยงานอื่น และกรอบแนวทางและวิธีการ ส่งเสริมการผลิตอ้อย ประกอบด้วยการปฏิบัติตามกฎหมาย การปฏิบัติตามพระราชบัญญัติอ้อย และน้ำตาลทราย พ.ศ. 2527 การกำหนดพื้นที่ส่งเสริมและระยะห่างระหว่างโรงงาน (Zoning) เจ้าหน้าที่ส่งเสริม การรวมกลุ่มชาวไร่อ้อย การสนับสนุน งบประมาณ การพัฒนาชาวไร่อ้อย การบริหารจัดการอ้อยเข้าหีบ และการวิจัยและพัฒนา

3.1.2 เจ้าหน้าที่ส่งเสริมของโรงงานน้ำตาล

กิจกรรมเจ้าหน้าที่ส่งเสริมของโรงงานน้ำตาล ประกอบด้วย การแบ่ง เขตพื้นที่ส่งเสริม การจัดโครงสร้างปฏิบัติงานระดับพื้นที่ การรับทราบนโยบายและเป้าหมาย คำนึงมององค์กร องค์กรประกอบในการส่งเสริมการผลิตอ้อยของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมได้แก่ความรู้ ที่จำเป็นของเจ้าหน้าที่ส่งเสริม การพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริม และเครื่องมือและอุปกรณ์ที่จำเป็น และกรอบแนวทางและวิธีการส่งเสริมการผลิตอ้อย ประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ส่งเสริมปฏิบัติงาน ระดับพื้นที่ การแบ่งระดับชาวไร่อ้อย การรวมกลุ่มชาวไร่อ้อย การสนับสนุนงบประมาณ เงินทุน และการช่วยเหลือชาวไร่อ้อย การพัฒนาชาวไร่อ้อย การบริหารจัดการอ้อยเข้าหีบ และการวิจัยและพัฒนา การพัฒนาเทคโนโลยี และเกษตรสมัยใหม่

3.1.3 สถาบันชาวไร่อ้อย

การบริหารจัดการภายในสถาบันชาวไร่อ้อย ประกอบด้วยนโยบาย ที่ชัดเจน การจัดโครงสร้างองค์กร การให้บริการสมาชิกสถาบัน และความร่วมมือกับหน่วยงาน อื่น และกรอบแนวทางและวิธีการส่งเสริมการผลิตอ้อย ประกอบด้วยการปฏิบัติตามระเบียบ และกฎหมาย การกำหนดขอบเขตพื้นที่ลดความทับซ้อน การมีส่วนร่วมของชาวไร่อ้อย และ การพัฒนาชาวไร่อ้อย

3.1.4 ชาวไร่อ้อย

ความพร้อมของชาวไร่อ้อย ประกอบด้วยการปฏิบัติตามกฎหมาย การเพิ่มผลผลิตการผลิตอ้อย และความต้องการรับการส่งเสริม ประกอบด้วยการส่งเสริม ที่ต้องการจากโรงงานน้ำตาล ส่วนราชการ และสถาบันชาวไร่อ้อย การสนับสนุนงบประมาณ เงินทุน และการช่วยเหลือชาวไร่อ้อย การรวมกลุ่ม การพัฒนาชาวไร่อ้อย และการบริหารจัดการอ้อยเข้าหีบ

3.2 จากการศึกษาเพื่อสำรวจข้อมูลระบบการส่งเสริมชาวไร่อ้อย

3.2.1 ผลการสัมภาษณ์ผู้บริหารของโรงงานน้ำตาลในระดับหัวหน้า เขตหรือหัวหน้าฝ่ายขึ้นไป จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 57 คน พบว่า กิจกรรมที่ทุกโรงงาน ดำเนินการได้ครบถ้วนร้อยละ 100 คือการกำหนดนโยบาย การจัดโครงสร้างองค์กร การแบ่งเขตพื้นที่ส่งเสริม การปฏิบัติงานในระดับพื้นที่ การสนับสนุนเงินทุนช่วยเหลือชาวไร่อ้อย และการจัดการนำอ้อยเข้าหีบ และกิจกรรมที่ดำเนินการยังไม่ครบถ้วนคือการมีความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นทั้งในระดับภูมิภาคและระดับพื้นที่ มีการดำเนินการร้อยละ 77.19 และการวิจัยและพัฒนา การพัฒนาเทคโนโลยีและเกษตรสมัยใหม่ ซึ่งมีการดำเนินการร้อยละ 73.68

3.2.2 ผลการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ส่งเสริมของโรงงานน้ำตาล จำนวน กลุ่มตัวอย่างนี้ทั้งสิ้น 600 คน พบว่า รับทราบนโยบายและเป้าหมายการดำเนินงานที่ชัดเจน แบ่งเขตการส่งเสริมและโครงสร้างการปฏิบัติงานระดับพื้นที่ และมีนักส่งเสริมปฏิบัติงาน ในระดับพื้นที่ ในระดับร้อยละ 100 ขณะที่ความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นทั้งในระดับส่วนกลาง และระดับภูมิภาค และการกำหนดพื้นที่ส่งเสริมภายใต้ระยะห่างที่กำหนด เป็นกิจกรรมที่นัก ส่งเสริมดำเนินการน้อยที่สุดที่ร้อยละ 79.23 และ 77.54 ตามลำดับ

3.2.3 ผลการสำรวจชาวไร่อ้อย จำนวนกลุ่มตัวอย่างรวม 1,083 ราย มีผลการสำรวจสภาพปัญหาการผลิตอ้อยและความต้องการรับการส่งเสริม 3 ลำดับสูงสุด ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ระดับความคิดเห็นของชาวไร่อ้อยต่อสภาพปัญหาในการผลิตอ้อยและความต้องการรับการส่งเสริมสูงสุด 3 อันดับ

สภาพปัญหาในการผลิตอ้อย/ความต้องการรับการส่งเสริม	ระดับความคิดเห็น	
	$\bar{x}$	S.D.
ปัญหาในการผลิตอ้อยของชาวไร่อ้อย		
ปัญหาด้านน้ำ	4.51	0.625
ปัญหาด้านการจัดการไร่อ้อยโลจิสติกส์เก็บเกี่ยวและขนส่งอ้อย	4.25	0.763
ปัญหาด้านพันธุ์อ้อย	4.12	0.734
ความต้องการรับการส่งเสริมจากภาครัฐ		
ด้านแหล่งเงินทุน เงินกู้ดอกเบี้ยต่ำ	4.78	0.798

สภาพปัญหาในการผลิตอ้อย/ความต้องการรับการส่งเสริม	ระดับความคิดเห็น	
	$\bar{X}$	S.D.
ด้านอ้อยสายพันธุ์ใหม่	4.68	0.752
ด้านการช่วยเหลือกรณีภัยพิบัติ	4.46	0.642
ความต้องการรับการส่งเสริมจากโรงงานน้ำตาล		
การส่งเสริมการเพิ่มผลผลิตอ้อยเพิ่มกำไรต่อพื้นที่	4.79	0.913
เงินกู้ และเงินทุนสำหรับการผลิตอ้อย	4.71	0.733
เจ้าหน้าที่ส่งเสริมลงพื้นที่พบปะชาวไร่อ้อย	4.60	0.678
ความต้องการรับการส่งเสริมจากสถาบันชาวไร่อ้อย		
การจัดหาและการช่วยเหลือดูแลเรื่องการจัดหาแหล่งน้ำ	4.43	0.744
การจัดหาและช่วยเหลือดูแลเรื่องเครื่องจักรกลการเกษตร	4.32	0.6440
การมีหน่วยงานกระจายอยู่หลายพื้นที่	4.13	0.850

อภิปรายผล

1. จากการศึกษาเพื่อวิเคราะห์ดูสภาพอุปสงค์และอุปทานน้ำตาลทรายระดับนานาชาติและภายในประเทศ พบว่าปริมาณการส่งออกน้ำตาลเพิ่มสูงขึ้นไปในทิศทางเดียวกับความต้องการบริโภคน้ำตาล ขณะราคาน้ำตาลที่สูงขึ้นมีผลให้การส่งออกมากขึ้น สอดคล้องกับ Worldometer ซึ่งระบุว่า ประชากรโลกในปี 2020 อยู่ที่ 7,794,798,739 ล้านคน และยังคงมีแนวโน้มการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จึงมีความเป็นไปได้ที่ประเทศไทยจะเพิ่มความสามารถในการส่งออกน้ำตาลเพื่อให้รองรับความต้องการบริโภคที่เพิ่มขึ้น (Worldometer, 2020) เช่นเดียวกับ International Sugar Organization (ISO) ซึ่งระบุว่า ปริมาณการส่งออกน้ำตาลของทั้งโลกเพิ่มขึ้นในอัตราประมาณ 1.26 ล้านตันต่อปี ขณะที่ค่าเฉลี่ยปริมาณการส่งออกน้ำตาลทรายของไทยระหว่างปี 2540 - 2561 เพิ่มขึ้นในอัตรา 0.3448 ล้านตันต่อปี (International Sugar Organization (ISO), 2019) อย่างไรก็ตาม แม้ประเทศไทยเป็นประเทศผู้ส่งออกน้ำตาลมากเป็นอันดับสองของโลกรองจากบราซิล (สำนักงานคณะกรรมการอ้อยและน้ำตาลทราย, 2562) ยังเน้นการส่งออกส่วนที่เหลือจากการบริโภคภายในประเทศ และปริมาณการส่งออกน้ำตาลของไทยขึ้นอยู่กับปริมาณการผลิต เนื่องจากปริมาณการบริโภคน้ำตาลภายในประเทศค่อนข้างคงที่ (Organization for Economic Co-operation and Development, 2019) ดังนั้น ปริมาณน้ำตาลที่ประเทศไทยผลิตได้เมื่อหักลบจากปริมาณที่บริโภคภายในประเทศจึงสามารถส่งออกได้ทั้งหมด ซึ่งมีการส่งออกน้ำตาลของไทยสูงถึงร้อยละ 74 ของน้ำตาลทั้งหมดในปี 2559 (สำนักงานคณะกรรมการอ้อยและน้ำตาลทราย, 2562) แต่มูลค่าการส่งออกน้ำตาลไม่แน่นอน เนื่องจากขึ้นอยู่กับตัวแปรของปริมาณและราคาน้ำตาลในตลาดโลกที่อาจไม่แน่นอนในแต่ละปี ดังนั้น ประเทศไทยอาจต้องมีการวางแผนกำลังการผลิต พิจารณาจากประเทศที่นำเข้าน้ำตาลจากประเทศไทย และวางแผนการผลิตน้ำตาลให้

สอดคล้องกับความต้องการนำเข้าน้ำตาลของประเทศต่าง ๆ การรักษาฐานพื้นที่ตลาดเดิมจึงมีความสำคัญ เนื่องจากต้นทุนในการขนส่งต่ำกว่าการส่งไปประเทศที่อยู่ไกล ขณะเดียวกัน การเปิดตลาดใหม่ก็เป็นทางเลือก เนื่องจากน้ำตาลของไทยได้รับการยอมรับด้านมาตรฐานและคุณภาพ

2. จากการศึกษาเพื่อวิเคราะห์ดุลยภาพอุปสงค์และอุปทานการผลิตอ้อยเพื่อน้ำตาลทรายของประเทศไทย พบว่า อ้อยเข้าหีบเพื่อผลิตน้ำตาลปีละประมาณ 98.173 ล้านตัน จะมีผลผลิตน้ำตาลประมาณ 10.78 ล้านตัน บริโภคในประเทศประมาณ 2.50 ล้านตัน ส่งออกประมาณ 8.28 ล้านตัน ส่งผลให้ชาวไร่อ้อยได้รับราคาอ้อยขั้นต้นที่ 1,064.615 บาท/ตันอ้อย ซึ่งจะมีรายได้ที่คุ้มค่างกับต้นทุนและเป็นจุดที่เกิดดุลยภาพของอุปสงค์น้ำตาลทรายของประเทศไทย เนื่องจากชาวไร่อ้อยมีรายได้คุ้มกับต้นทุนการผลิต สามารถสร้างเสถียรภาพให้แก่อุตสาหกรรมอ้อยและน้ำตาลทรายสอดคล้องกับความสามารถส่งออกน้ำตาลของประเทศไทย อย่างไรก็ตาม ชาวไร่อ้อยต้องพัฒนาความสามารถในการผลิตอ้อยให้ได้ผลผลิตต่อไร่สูงขึ้นเพิ่มผลผลิตแนวตั้ง (Vertical) ลดต้นทุนการผลิตอ้อย และปรับเปลี่ยนพื้นที่ปลูกอ้อยที่มีความเหมาะสมต่ำไปเป็นพืชเกษตรอย่างอื่นแทน (สำนักงานคณะกรรมการอ้อยและน้ำตาลทราย, 2562)

3. จากการศึกษาเพื่อพัฒนาระบบการส่งเสริมชาวไร่อ้อยเพื่อให้เกิดดุลยภาพอุปสงค์และอุปทานของการผลิตอ้อยและน้ำตาลทราย การส่งเสริมชาวไร่อ้อยให้ผลิตอ้อยให้ได้ตามเป้าหมาย เริ่มต้นที่การทำความเข้าใจ สร้างการรับรู้เป้าหมายร่วมกัน และการผลักดันพัฒนาให้เกิดการเรียนรู้ของชาวไร่อ้อย โดยมีบุคลากรของโรงงานน้ำตาลเข้าถึงตัวชาวไร่อ้อย มุ่งเน้นการพัฒนาผู้เกี่ยวข้องของทั้งระบบ ทั้งบุคลากรของโรงงานน้ำตาล และชาวไร่อ้อย โดยสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ของ Bloom et al. (Bloom, B. et al., 1956) รวมถึงขับเคลื่อนภารกิจตามแนวทางทฤษฎีการรวมกลุ่ม การจัดการกลุ่มของ McDavid and Harari (MCDAVID, J. W. & HARARI, H., 1968) และต้องจัดการกระบวนการเรียนรู้ ทั้งในรูปแบบที่ Tacit Knowledge และ Explicit Knowledge โดยจัดการเรียนรู้ที่เป็นระบบและนอกระบบ (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2560) และโรงงานน้ำตาลต้องมีบุคลากรผู้ปฏิบัติงานที่อยู่ใกล้ชิดกับชาวไร่อ้อย ต้องพัฒนาทักษะของผู้ปฏิบัติให้มีความรู้และความสามารถทางการส่งเสริมการเกษตร การสื่อสาร การจัดการเรียนรู้ และการตัดสินใจต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการส่งเสริมที่เกี่ยวข้องของ (Kidd, J. R. , 1973); (Griffiths, D. E., 1959); (Lovell, R. B. , 1980) รวมทั้งการสื่อสารตามทฤษฎีของเบอร์โล (ชนิษฐา จิตชินะกุล, 2557) นอกจากนี้ การพัฒนาระบบการส่งเสริมชาวไร่อ้อย ให้ความสำคัญกับชาวไร่อ้อยซึ่งต้องมีรายได้ที่เพียงพอ คุ้มค่างกับการลงทุน ทั้งนี้ ชาวไร่อ้อยต้องได้รับการพัฒนาเพื่อให้สามารถผลิตอ้อยได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ วิรมณ ปรางทอง ซึ่งระบุว่า การได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการปลูกอ้อยมีผลต่อการตัดสินใจปลูกอ้อยของชาวไร่อ้อย ทำนองเดียวกับการมีแหล่งเงินทุน สินเชื่อ และการสนับสนุน

ของก็มีผลต่อการตัดสินใจปลูกอ้อย โดยระบบการส่งเสริมชาวไร่อ้อยมุ่งเน้นการสร้างความร่วมมือ การจัดกลุ่ม (Grouping) การจำแนกชาวไร่อ้อย (Classification and Grading) เพื่อให้ส่งเสริมชาวไร่อ้อยในรูปแบบที่แตกต่างกัน (วิรมณ ปรางทอง, 2555) สอดคล้องกับความต้องการและสภาพปัญหาของชาวไร่อ้อยแต่ละราย หน่วยงานราชการซึ่งมีภารกิจหน้าที่รับผิดชอบตามกฎหมายกำหนด ก็ต้องดำเนินการโดยสร้างความร่วมมือ และผลักดันภารกิจต่าง ๆ ผ่านเครือข่าย สร้างกลไกการติดตาม และสนับสนุนให้ชาวไร่อ้อยเกิดความมั่นคงในอาชีพการผลิตอ้อย รวมทั้งผลักดันนโยบายที่สอดคล้องกับข้อบังคับและระเบียบที่เกี่ยวข้อง ป้องกันการโต้แย้งจากคู่อริต่าง ๆ

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 ภาพรวมของการพัฒนาระบบการส่งเสริมการผลิตอ้อย เชื่อมโยงบทบาทของส่วนราชการ โรงงานน้ำตาล และสถาบันชาวไร่อ้อย

ระบบส่งเสริมการผลิตอ้อยที่มีประสิทธิภาพ คือการกำหนดบทบาทของแต่ละภาคส่วนเป็นความร่วมมือของ ส่วนราชการ โรงงานน้ำตาล และชาวไร่อ้อย ซึ่งแต่ละภาคส่วนต้องทำหน้าที่ของตนเอง

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การศึกษาเพื่อวิเคราะห์คุณภาพอุปสงค์และอุปทานน้ำตาลทรายระดับนานาชาติและภายในประเทศ พบว่า เมื่อนำข้อมูลเชิงอนุกรมเวลารายปีของทั้งโลกปี 2533 ถึงปี 2561 สร้างเป็นแบบจำลองทางเศรษฐศาสตร์เพื่อพยากรณ์ความสัมพันธ์ของปริมาณผลผลิตน้ำตาล การส่งออกน้ำตาล ปริมาณการบริโภคน้ำตาล ราคาขายน้ำตาล โดยปริมาณการบริโภค ปริมาณน้ำตาล และราคาขายน้ำตาล เป็นตัวแปรที่มีผลต่อการส่งออกน้ำตาลจะให้ผลการพยากรณ์

เป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยเมื่อมีปริมาณการบริโภคน้ำตาลมากขึ้น ปริมาณการส่งออกน้ำตาลก็มีมากขึ้นด้วย เมื่อพิจารณาผลผลิตน้ำตาลของทั้งโลกระหว่างปี 2554 - 2561 พบว่ามีอัตราการเพิ่มขึ้นเฉลี่ย 2.70 ล้านตันต่อปี ขณะที่การบริโภคในช่วงเวลาเดียวกันเฉลี่ยเพิ่มขึ้น 2.30 ล้านตันต่อปี ทั้งนี้ ความต้องการบริโภคน้ำตาลระดับโลกเพิ่มขึ้น สอดคล้องกับความสามารถในการผลิตน้ำตาลในระดับโลกในทิศทางเดียวกัน และเมื่อวิเคราะห์ดุลยภาพอุปสงค์และอุปทานการผลิตอ้อยเพื่อน้ำตาลทรายของประเทศไทย พบว่าการผลิตอ้อยและน้ำตาลทรายของประเทศไทยระหว่างปีการผลิต 2525/2527 ถึง 2562/2563 มีอัตราการผลิตอ้อยเพิ่มขึ้นเฉลี่ย 1.3776 ล้านตันต่อปี สอดคล้องกับการผลิตน้ำตาลในช่วงเวลาเดียวกันที่มีแนวโน้มการเพิ่มขึ้นเฉลี่ย 0.1642 ล้านตันต่อปี เช่นเดียวกับปริมาณผลผลิตน้ำตาลต่อตันอ้อยที่ปรับเพิ่มขึ้นเฉลี่ยปีละ 0.49 กิโลกรัมน้ำตาลต่อตันอ้อย ขณะที่ค่าเฉลี่ยราคาอ้อยที่ชาวไร่อ้อยได้รับการลดลงเฉลี่ย 16.14 บาทต่อตันอ้อย โดยการเพิ่มพื้นที่ปลูกอ้อยร่วมกับปริมาณผลผลิตอ้อยเข้าหีบเป็นไปในทิศทางเดียวกันและสัมพันธ์กันในระดับสูง นอกจากนี้ สภาพภูมิอากาศโดยเฉพาะน้ำฝนมีผลต่อการผลิตอ้อยของชาวไร่อ้อยมีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกัน และพยากรณ์การผลิตน้ำตาลของประเทศไทย พบว่า มีแนวโน้มการผลิตน้ำตาลเพิ่มขึ้นปีละประมาณ 0.278 ล้านตัน เมื่อพยากรณ์ราคาอ้อยขั้นต้นที่ชาวไร่อ้อยได้รับ เพิ่มขึ้นเฉลี่ยปีละประมาณ 14.70 บาทต่อตันอ้อย พยากรณ์ความสามารถในการผลิตน้ำตาลของประเทศไทยมีอัตราการเพิ่มขึ้นเฉลี่ยปีละ 3.22 ล้านตัน เทียบกับต้นทุนการผลิตอ้อยที่มีอัตราการเพิ่มขึ้นเฉลี่ยปีละ 25.12 บาทต่อตันอ้อย อย่างไรก็ตาม ต้นทุนการผลิตอ้อยเฉลี่ยระหว่างปีการผลิต 2550/2551 ถึงปี 2563/2564 อยู่ที่ 1,057.44 บาทต่อตันอ้อย ดังนั้น ปริมาณผลผลิตอ้อยเข้าหีบที่ชาวไร่อ้อยผลิตส่งเข้าโรงงานน้ำตาลและสามารถให้ราคาอ้อยคุ้มค่างกับต้นทุนการผลิตจึงอยู่ที่ 98.173 ล้านตัน จะได้ราคาอ้อยขั้นต้นที่ 1,064.615 บาทต่อตันอ้อย ขณะที่ระบบการส่งเสริมชาวไร่อ้อยให้เกิดดุลยภาพอุปสงค์และอุปทานของการผลิตอ้อยและน้ำตาลทราย ต้องเชื่อมโยงอยู่ภายใต้พระราชบัญญัติอ้อยและน้ำตาลทราย พ.ศ. 2527 โดยความร่วมมือดำเนินการของสำนักงานคณะกรรมการอ้อยและน้ำตาลทราย โรงงานน้ำตาล และสถาบันชาวไร่อ้อย การศึกษาโรงงานน้ำตาลที่มีการส่งเสริมชาวไร่อ้อยที่ดี พบว่า มุ่งเน้นกระบวนการพัฒนาภายในองค์กร พัฒนาบุคลากร เน้นการมีส่วนร่วม การรวมกลุ่ม และขับเคลื่อนภารกิจผ่านเครือข่าย และให้ความสำคัญกับการพัฒนาและส่งเสริมการเรียนรู้ให้แก่ชาวไร่อ้อย และการส่งเสริมการผลิตอ้อยให้สามารถผลิตอ้อยได้ตามเป้าหมาย มีการกำหนดปริมาณอ้อยเข้าหีบเป้าหมายของโรงงานน้ำตาลแล้วส่งเสริมให้ชาวไร่อ้อยผลิตอ้อยให้ได้ตามปริมาณที่กำหนด โดยส่งเสริม ผลักดัน สนับสนุน และพัฒนา และขับเคลื่อนการผลิตอ้อยให้ได้ตามเป้าหมายที่เกิดดุลยภาพของราคา เกิดดุลยภาพอุปสงค์และอุปทานการผลิตอ้อยในระดับโรงงานน้ำตาล ปัญหาการผลิตอ้อยของชาวไร่อ้อยสูงสุดคือการจัดการน้ำ การเก็บเกี่ยวและการขนส่งอ้อย และพันธุ์อ้อย ชาวไร่อ้อยต้องการรับการส่งเสริมจากส่วนราชการคือแหล่งทุน อ้อยพันธุ์ใหม่ และ

การช่วยเหลือในกรณีภัยพิบัติ ความต้องการรับการส่งเสริมจากโรงงานน้ำตาลคือส่งเสริมการเพิ่มผลผลิตอ้อย เพิ่มกำไรต่อพื้นที่ เงินกู้และเงินทุนสำหรับการผลิตอ้อย และมีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมลงพื้นที่พบปะชาวไร่อ้อย และความต้องการรับการส่งเสริมจากสถาบันชาวไร่อ้อย คือ จัดหาและการช่วยเหลือดูแลเรื่องการจัดหาแหล่งน้ำดูแลเรื่องเครื่องจักรกลการเกษตร และการมีหน่วยงานกระจายอยู่ในหลายพื้นที่

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2560). เอกสารประกอบการฝึกอบรมกระบวนการโรงเรียนเกษตรกร คณะทำงานผลิตบทเรียนออนไลน์เพื่อพัฒนาบุคลากรกรมส่งเสริมการเกษตร สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรที่ 2 จังหวัดราชบุรี. เรียกใช้เมื่อ 15 มีนาคม 2563 จาก http://www.ppsf.doe.go.th/web_km/
- ชนินฐา จิตชินะกุล. (2557). หลักการสื่อสาร. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- วิรมณ ปรางทอง. (2555). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจปลูกอ้อยโรงงานของเกษตรกรในอำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย. ใน วิทยานิพนธ์ส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรมหาบัณฑิต สาขาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สมศักดิ์ จันทรวงทอง. (2559). ทิศทางอุตสาหกรรมอ้อยและน้ำตาลทรายของไทย : รายงานประจำปี 2559 สำนักงานคณะกรรมการอ้อยและน้ำตาลทราย กระทรวงอุตสาหกรรม. กรุงเทพมหานคร: เท็กซ์ แอนด์ เจอร์นัล พับลิเคชั่น จำกัด.
- สำนักงานคณะกรรมการอ้อยและน้ำตาลทราย. (2561). รายงานการผลิตอ้อย ปีการผลิต 2560/2561. เรียกใช้เมื่อ 5 มิถุนายน 2561 จาก <http://www.ocsb.go.th>
- _____. (2562). รายงานประจำปี 2562 สำนักงานคณะกรรมการอ้อยและน้ำตาลทราย กระทรวงอุตสาหกรรม. เรียกใช้เมื่อ 20 มิถุนายน 2563 จาก <http://www.ocsb.go.th>
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2560). การนำเข้า - ส่งออกน้ำตาล. เรียกใช้เมื่อ 10 ธันวาคม 2560 จาก <http://www.oae.go.th>
- Bloom, B. et al. (1956). Taxonomy of educational objectives: The classification of educational goals. Handbook I : Cognitive domain. Retrieved December 10, 2017, from <https://sites.google.com>
- Griffiths, D. E. (1959). Administrative theory. New York, N.Y. : Appleton-Century Crofts.
- International Sugar Organization (ISO). (2019). Cane and Sugar Situations. Retrieved September 30, 2019, from <https://Isosugar.org>

Kidd, J. R. . (1973). *How Adults Learn*. New York: Association Press. Lawler.

Lovell, R. B. . (1980). *Adult learning*. New York: Wiley & Sons, Inc.

MCDAVID, J. W. & HARARI, H. (1968). *Social psychology; individuals, groups, societies*. New York: Harper & Row.

Organization for Economic Co-operation and Development. (2019). *Agriculture and Fisheries*. Retrieved September 30, 2019, from <http://www.oecd.org>

Worldometer. (2020). *World Population (2020 and historical)*. Retrieved October 18, 2020, from <https://www.worldometers.info>

การรักเพื่อนบ้านในพระคัมภีร์ภาคพันธสัญญาใหม่
ตามทฤษฎีปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง*
THE TEACHINGS OF LOVE FOR YOUR NEIGHBOR IN THE NEW
TESTAMENT SCRIPTURE ACCORDING TO THE MODERATE
POSTMODERN PHILOSOPHY: AN ANALYTIC,
APPRECIATIVE AND APPLICATIVE STUDY

ศาสตราจารย์ มุสสถาน

Satsawat Moonsathan

กิริติ บุญเจือ

Kirti Bunchua

รวิช ตาแก้ว

Ravich Takaew

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Suan Sunandha Rajabhat University, Thailand

E-mail: phenphak.sa@ssru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อตีความการรักเพื่อนบ้านตามปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง เป็นการวิจัยเอกสารโดยใช้วิธีวิจัยทางปรัชญาได้แก่ วิชาวิธีระหว่างฝ่ายกระบวนทรรศน์ปรัชญานวยุคและฝ่ายกระบวนทรรศน์ปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง ร่วมกับกระบวนกรคิดไตร่ตรองเชิงวิจารณ์ญาณเพื่อวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ ประเมินคุณค่าและการประยุกต์ใช้การตีความเชิงปรัชญาด้วยหลักเทวรูปสี่ของฟรานซิส เบคอน ปรัชญาความสุขของอริสโตเติล ความรักสี่แบบตามภาษากรีกในพระคัมภีร์พันธสัญญาใหม่ด้วยหลักอรรถปริวรรต ผลการวิจัยพบว่า กระบวนทรรศน์นวยุคมีทฤษฎีว่าการรักเพื่อนบ้านควรตีความให้มีความชัดเจนในความหมายของคำศัพท์ และใช้การตีความตามภาษาสามัญนำสู่การปฏิบัติได้อย่างเหมาะสมเพื่อนำไปสู่การแสดงการรักเพื่อนบ้านแบบ อกาเป่ที่สอดคล้องตามคำสอน แต่กระแสดังกล่าวยังมีจุดอ่อน นั่นคือ ยังมีความยึดมั่นถือมั่นในภาษา ในขณะที่กระบวนทรรศน์ปรัชญาหลังนวยุคสายกลางทำให้ตีความและอธิบายเรื่องการรักเพื่อนบ้านของคริสตศาสนาว่าพระเยซูไม่ได้จำกัดคำว่าเพื่อนบ้านตามความเข้าใจหรือความเคยชินหรือนิยามทั่วไปเท่านั้น แต่ยังหมายถึงคนที่ต้องการการดูแล ต้องการความรักและการช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ และการรัก

* Received 4 May 2021; Revised 21 June 2021; Accepted 27 June 2021

เพื่อนบ้านนั้นควรทำต่อเพื่อนบ้านไม่ว่าจะอยู่ใกล้หรือไกล เพื่อเป็นการส่งเสริมสันติภาพตามเป้าหมายของปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง ผลการวิจัยนี้สามารถนำไปใช้อธิบายและเป็นแนวทางในการแสดงความรักเพื่อนบ้าน คือเป็นเพื่อนมนุษย์ ทั้งผู้ที่นับถือศาสนาเดียวกันต่างศาสนา ผู้ที่ไม่มีความเกี่ยวข้องกับเราและแม้กระทั่งผู้เป็นศัตรูที่กำลังมุ่งทำร้ายเรา

คำสำคัญ: คำสอน, การรักเพื่อนบ้าน, พระคัมภีร์ภาคพันธสัญญาใหม่, ปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง

Abstract

The objectives of this research article were to critically interpret the love for neighbors, according to moderate postmodern philosophy. This research was documentary research which used philosophical methods such as dialectical methods to exchange reasons between the modern philosophical paradigm and the moderate postmodern philosophical paradigm, with the reflexive process in critical thinking to show critical analysis, evaluation of the value and the application and interpreting process with the four Idols of Francis Bacon, Aristotle's philosophy of happiness according to love in the Greek language in the New Testament with hermeneutics. The research findings showed that the modern paradigm had the opinion that the love for the neighbor should be interpreted to make the meaning of the word clear and using the ordinary language for the practice right to the expression of love as agape for the neighbor and followed in the traditional teachings. Whereas it was also weak, that was the modern philosophical paradigm still had the attachment in the language. So the moderated postmodern philosophical paradigm promoted the fusion of the horizons from text interpretation and the explaining of the love for neighbor in Christianity to express the sophisticated, that the Lord did not definite the neighbor just only the ordinary understanding or common definition only but He also mean to the people who need care, love, and need help in any dimensions, loving for the neighbor should be done to neighbors, whether near or far, in order to make peace according to the goal of the moderate postmodern philosophical paradigm. The findings of the research can be used in the explanation and be a mean of the love for neighbor friendlier, even the same religion or not, no relevance persons and even though the enemy that willing to harm us, that all were friendlier in the purpose to reflect the meaning of love.

Keywords: Teaching, Love for Neighbor, New Testament, Moderate Postmodern Philosophy

บทนำ

พระเยซูคริสต์ตอบคนนั้นว่า “ธรรมบัญญัติเอานั้นคือว่า โอ คนอิสราเอลจงฟังเถิด พระเจ้าของเราทั้งหลายทรงเป็นพระเจ้าเดียว และพวกท่านจงรักพระเจ้าด้วยสุดจิตสุดใจของท่าน ด้วยสุดความคิดและด้วยสิ้นสุดกำลังของท่าน และธรรมบัญญัติที่สองนั้นคือ จงรักเพื่อนบ้านเหมือนรักตนเอง ธรรมบัญญัติอื่นที่ใหญ่กว่าธรรมบัญญัติทั้งสองนี้ไม่มี” (มก.12/29-31/1344) (สมาคมพระคริสตธรรมไทย, 2554)

พระบัญญัติที่สำคัญที่พระเยซูคริสต์ทรงตรัสสอนสาวกของพระองค์ว่า ให้รักพระเจ้ามาเป็นอันดับแรกและแสดงความรักต่อเพื่อนบ้านหรือเพื่อนมนุษย์เป็นสิ่งที่เหมาะสมอย่างยิ่งที่คริสเตียนจะต้องปฏิบัติตาม เมื่อเราอาศัยอยู่ร่วมกันในฐานะเพื่อนมนุษย์ในชุมชน สังคม จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะนำความรักของพระเจ้ามาปฏิบัติเป็นการแสดงความรักต่อเพื่อนบ้าน มนุษย์มีลักษณะการอยู่อาศัยรวมกันเป็นกลุ่ม ๆ ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มขนาดเล็ก ขนาดใหญ่ จากกลุ่มเล็กๆ เริ่มมีการขยายตัวเป็นกลุ่มที่ใหญ่ขึ้นไม่ว่าจะเป็นจากการรวมกับกลุ่มอื่น ๆ ที่มีแนวคิดรวมกันหรือการขยายเผ่าพันธุ์ของตนเองให้มีเพิ่มขึ้นเมื่อมนุษย์อาศัยอยู่ร่วมกันนอกจากครอบครัวเดียวกันแล้วยังมีคนนอกครอบครัวหรือคนที่อาศัยอยู่ในชุมชนเดียวกันซึ่งเราเรียกว่า เพื่อนบ้าน เมื่อมีเพื่อนบ้านที่อาศัยอยู่ร่วมกันมากขึ้นชุมชนที่อาศัยก็มีความหลากหลายของเพื่อนบ้าน เพื่อนบ้านเป็นคำที่คุ้นชินในชีวิตของมนุษย์แต่หากความเข้าใจเรื่องเพื่อนบ้านไม่ถูกต้องก็จะทำให้เกิดปัญหาของการอาศัยอยู่ร่วมกันและไม่ได้มีสันติร่วมกันอย่างแท้จริง โดยส่วนใหญ่แล้วในอดีตที่ผ่านมา เพื่อนบ้านคือบุคคลที่เราไว้วางใจในการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกัน

จากการศึกษาในด้านเทวศาสตร์และการสอนผู้เชื่อในคริสตจักรและการตีความตามหลักคริสตศาสนศาสตร์ (คิลป์ชัย เชาว์เจริญรัตน์, 2008) ที่ให้สอดคล้องกับคำสอนของพระคริสต์ธรรมคัมภีร์กับการใช้ชีวิตประจำวันและโดยลักษณะการดำเนินชีวิตที่ต้องเผชิญกับผู้คนมากมายที่จะต้องแสดงออกถึงการมีน้ำใจและการแสดงความรักต่อเพื่อนบ้านหรือเพื่อนมนุษย์ซึ่งเป็นพระบัญญัติที่สำคัญประการหนึ่งที่พระเยซูคริสต์ทรงสอนที่ว่า “จงรักเพื่อนบ้านเหมือนรักตนเอง” (มก.12/31/1344) (สมาคมพระคริสตธรรมไทย, 2554)

โดยเป็นการสรุปมาจากพระบัญญัติสิบประการในพระคัมภีร์ภาคพันธสัญญาเดิมตามคำสอนของพระเยซูคริสต์เรื่องการรักเพื่อนบ้านในสังคมปัจจุบันอาจจะมีคำถามมากมายว่าเราจะรักทุกคนได้หรือไม่ เราจะนับว่าทุกคนเป็นเพื่อนบ้านที่เราต้องให้ความรักหรือไม่และเราควรแสดงความรักต่อเพื่อนบ้านในระดับใดจึงจะเป็นระดับที่เหมาะสมโดยใช้ความรัก 4 แบบของคริสเตียนเป็นฐานในการทำวิจัย ความรักของคริสเตียนมี 4 แบบ (David, N. F., 1992) คือ

1. ความรักแบบฟีเลียส (Philia) เป็นความรักอย่างแรก ฟีเลียสเป็นรักง่าย ๆ เป็นความรักกึ่ง ๆ ระหว่าง อีรอส และอากาเป เป็นมิตรภาพที่มีต่อเพื่อนฝูงเป็นรากฐานของความจำเป็นในสังคมมนุษย์ เราเกิดมาโดยสันดาน มนุษย์ต้องการความรักและการยอมรับ

2. ความรักแบบสตอร์เก้ (Storge) เป็นความรักญาติพี่น้อง เกิดขึ้นในคนทุกคน สตอร์เก้ เป็นรักที่พัฒนาขึ้นมาตามกระบวนการบางอย่าง ชีวิตของคนเรามีความเกี่ยวพันกันในการเลี้ยงดู พ่อแม่ ดูแลลูกที่เกิดขึ้นมา ในสัตว์ประเภทเดียวกันเกิดมาก็รวมกลุ่มกันเพื่อความอยู่รอด คือ รักกันตามสัญชาตญาณ ไม่ต้องบอกผู้เป็นแม่ว่าให้ปกป้องลูกน้อย เพราะมันเป็นไปโดยอัตโนมัติ แม่รักลูกตัวเอง ได้อย่างง่ายดาย เพราะนั่นเป็นลูกของแม่ แต่ความรักแบบสตอร์เก้ก็ยังเป็นความรักที่เห็นแก่ตัว เพราะมีเรื่องการหวังผลตอบแทนทางอารมณ์มาเกี่ยวข้อง การแสดงออกแบบสตอร์เก้ พ่อแม่เรียนรู้ความรักแบบนี้ได้ เมื่อเด็กโตขึ้น เด็กก็จะเรียนรู้ความรักนี้โดยอัตโนมัติ

3. ความรักแบบอีรอส (Eros) อีรอส เป็นความรักที่ต้องการให้ได้มา (Acquisitive) บนพื้นฐานความเห็นแก่ตัว (Egocentric/Selfish) เป็นรักที่ไม่แน่วแน่หรือถาวรเป็นความรักที่เกี่ยวข้องกับความใคร่ เกี่ยวพันกับเรื่องทางเพศ อีรอส เป็นความรักที่ตอบสนองความงามของวัตถุ และการใช้อีรอส ในทางที่ผิดจะนำไปสู่ความเสื่อม สำหรับเพลโต อีรอสเป็นความรักในความงาม และรักในวัตถุแห่งความงาม ซึ่งสะท้อนให้เราเห็นถึงความงามที่สมบูรณ์แบบที่มีอยู่ในโลกแห่งแบบ เพลโตจึงกล่าวว่า คนรัก (Lover) หมายถึง คนที่รักในความสวยงาม

4. ความรักแบบอากาเป (Agape) เป็นรักในระดับสูงสุด รักที่ให้แก่กัน ไม่คิดถึงตัวเองและสละได้ทุกอย่างเพื่อสิ่งที่รัก ไม่มีเปลี่ยนแปลง และให้ได้เสมอ แม้เป็นศัตรู ความรักแบบอากาเปอาจหมายถึงการรักในชื่อเสียง รักในเงินทอง หรือรักในอะไรก็ตามที่คนเรายอมตายถวายชีวิตให้ การที่พระเยซูคริสต์ยอมตายเพื่อคนอื่น เรียกได้ว่า เป็นความรักแบบอากาเป จนกระทั่งมีคำพูดเขียนไว้ว่า “Not that God is Eros or Storge or Philia, but Agape” อากาเปเป็นความรักแบบไม่มีเงื่อนไข อาจกล่าวได้ว่า ในบรรดาความรักทั้งหมด อากาเปสำคัญที่สุด เพราะความรักสามแบบแรก Eros, Storge และ Philia ล้วนแต่เกิดขึ้นในใจคนเราได้โดยไม่ต้องพยายาม เราย่อมจะรักพ่อแม่ของเรา และย่อมรักเพื่อนฝูงเพราะเขาติดกับเราหรือคิดเหมือนเรา แต่อากาเป เป็นความรักชนิดเดียว ที่สิ่งมีชีวิตที่มีเหตุผลจะสร้างไว้ในใจตัวเองได้ เพราะเป็นความรักที่ต้องมีให้แม้แต่คนที่เกลียดชัง

จากความรัก 4 แบบ หากสามารถที่จะเรียนรู้ความหมายที่ถูกต้องของคำว่ารักเพื่อนบ้านและปฏิบัติต่อกันและกันอย่างเหมาะสมก็จะนับว่าเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง เมื่อพิจารณาในมุมมองของความเชื่อในศาสนาคริสต์ที่พระเยซูสอนให้รักเพื่อนบ้านนั้นย่อมจะสามารถนำมาใช้กับคนในสังคมปัจจุบันได้ และคำสอนของพระองค์ยังคงสามารถเกิดเป็นผลดีและควรส่งเสริมการรักเพื่อนบ้านในทางที่ถูกต้องต่อไป พื้นฐานของการรักพระเจ้าคือการรักคนอื่นก่อนและเรา

ถึงจะเข้าใจว่าความรักที่แท้จริงที่แสดงออกมาเป็นการกระทำนั้นเป็นอย่างไร (Hunter, A. M., 1960) ทุกช่วงชีวิตของคนเราล้วนมีความเกี่ยวข้องกับเพื่อนบ้านอยู่เสมอทั้งที่มีบ้านอยู่ใกล้ชิดกันหรืออยู่ในที่ทำงานด้วยกัน การที่ได้พบเจอและได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเพื่อนบ้านในทุกช่วงวัยในเวลาที่ผ่านมามีให้เห็นถึงปัญหาเรื่องเพื่อนบ้านที่ปฏิบัติต่อกันทั้งในทางที่ดีและไม่ดี เพื่อนบ้านทั้งที่ดีและไม่ดีจะส่งผลต่อการอยู่อาศัยร่วมกันในสังคมอย่างแน่นนอนและเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดคำถามที่ว่าเราจะยังคงนับว่าคนที่เราไม่ชอบ คนที่เราไม่รู้จักหรือแม้กระทั่งคนที่เรารู้จักแต่ทำไม่ดีกับเรา ยังจะคงเป็นเพื่อนบ้านกับเราได้ต่อไปหรือไม่ และเราจะสามารถอยู่อาศัยร่วมกันในชุมชนในสังคมร่วมกันได้หรือไม่ อย่างไร ทั้งนี้ การมีเพื่อนบ้านที่ดีได้ถูกมองว่ามีผลต่อสุขภาพและการมีชีวิตที่ดี เพราะแต่ละคนต่างก็ต้องใช้เวลาอยู่กับบ้านซึ่งต้องพบกับเพื่อนบ้านจึงมีผลต่อคุณภาพชีวิตของคนนั้น (O'Campo, P., 2015) หรือหากถ้าดำรงชีวิตโดยขาดการติดต่อกับเพื่อนบ้านหรือไม่ได้รับการช่วยเหลือจากเพื่อนบ้านก็ย่อมจะเสี่ยงต่อการมีความสุขในชีวิตระดับต่ำ (Greenfield, E. A. & Reyes, L., 2015) ทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาว่า การรักเพื่อนบ้านในคำสอนที่ได้สอนสั่งในปัจจุบันมีมุมมองการรักเพื่อนบ้านที่แตกต่างกัน ทั้งในกระบวนทรรศน์ปรัชญานวยุค (Modern Philosophical Paradigm) และกระบวนทรรศน์ปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง (Moderate Postmodern Philosophical Paradigm) (กิริติ บุญเจือ, 2560ก); (กิริติ บุญเจือ, 2560ข) แต่ต่างก็มีอิทธิพลต่อการสอน จึงน่าที่จะวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ถึงการรักเพื่อนบ้านตามคำสอนของพระเยซูคริสต์ที่ถูกต้องตามหลักคำสอนที่สามารถปฏิบัติได้สมเหตุสมผลและเป็นกรอบคิดที่เหมาะสมกับปัจจุบัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการตีความการรักเพื่อนบ้านตามกระบวนทรรศน์ปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพใช้วิธีวิจัยทางปรัชญา 2 ได้แก่ วิภาษวิธี (Dialectic Method) ด้วยการตั้งคำถามที่อาจตอบได้หลายคำตอบที่เป็นไปได้ (Pluralistic Answers) ระหว่างฝ่ายกระบวนทรรศน์ปรัชญานวยุคและฝ่ายกระบวนทรรศน์ปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง ร่วมกับกระบวนการคิดไตร่ตรองเชิงวิจารณ์ญาณ (Critical Reflexive Process) เพื่อวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ ประเมินคุณค่าและการประยุกต์ใช้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ด้านขอบเขต

1.1 ด้านเนื้อหา ได้แก่ ปรัชญากระบวนทรรศน์ มโนทรรศน์ว่าด้วยแนวคิดการรักเพื่อนบ้าน แนวทางตามคำสอนของพระเยซูคริสต์ รูปแบบการสอนเรื่องการรักเพื่อนบ้านสำหรับคริสเตียนในปัจจุบัน

1.2 ด้านการวิเคราะห์ข้อมูล คือ การวิเคราะห์เนื้อหาเชิงวิพากษ์ (Critical Content Analysis) เพื่อประเมินโน้ตธรรมของคำว่า “รัก” และ “เพื่อนบ้าน” จากนั้นนำข้อมูลที่ได้อาจจัดเรียงเป็นหมวดหมู่และสรุปประเด็น ตีความข้อมูลเชิงคุณค่า และนำเสนอการประยุกต์ใช้ผลการวิจัย

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องคำสอนเรื่องการรักเพื่อนบ้านในพระคัมภีร์ภาคพันธสัญญาใหม่ตามวรรณคดีปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง ผลการวิจัยพบว่า

1. การตีความคำสอนเรื่องการรักเพื่อนบ้านสำหรับคริสเตียนในปัจจุบัน ก้าวล่วงไปจากกระบวนทัศน์ปรัชญายุคกลางที่เน้นการทำดีเพื่อโลกสวรรค์ โดยมีมุมมองของการประยุกต์ใช้เพื่อการอยู่ร่วมกันของมนุษย์ ดังนั้นผู้สอนจึงมักจะใช้การตีความตามกระบวนทัศน์ปรัชญานวยุค เป็นการเน้นความหมายตามศัพท์ มีการอ้างอิงคัมภีร์ และการจำแนกโดยแนวคิดวิชาการเพื่อนำไปสู่พฤติกรรมอันพึงประสงค์ของศาสนิกที่ดี ผู้สอนมักจะแสดงความหมายของ “รัก” ตามหลักทฤษฎีของฟรานซิส เบเคน เพื่อให้ง่ายแก่กลุ่มคริสเตียนนั้นคือ รักตามเทวรูปแห่งตระกูล เป็นความรักที่แสดงตามความรู้สึกนึกคิด ตามรสนิยม รักตามเทวรูปแห่งถ้ำ เป็นความรักตามความเคยชินจากการอบรมศึกษา ตามสภาพแวดล้อม รักตามเทวรูปแห่งตลาด เป็นรักตามความเข้าใจในภาษา สำนวน มีความซับซ้อนในการแสดงออกตามความเข้าใจ และรักตามเทวรูปแห่งโรงละคร คือ รักตามหลักขนบธรรมเนียม ประเพณี ศาสนา และวัฒนธรรม เพื่อไม่ให้ผิดศีลธรรมอันดีงาม และได้มีการนำปรัชญาความสุขของอริสโตเติลเพื่อแสดงคุณค่าของความรักว่า การรักเป็นความสุขตามสัจยชาติญาณของมนุษย์ ทั้งนี้ ด้วยการจำแนกความหมาย จึงชี้แจงความรักสี่แบบตามภาษากรีกในพระคัมภีร์พันธสัญญาใหม่มาใช้ตามแนวคิดกระบวนทัศน์นวยุคเพื่อให้เกิดการตีความที่มีความชัดเจนในความหมายของคำศัพท์ โดยเน้นอากาเป่ (Agape) นั่นคือ มีรักที่ให้แก่กัน ไม่คิดถึงตัวเองและเน้นการสละเพื่อสิ่งที่รัก มั่นคงไม่เปลี่ยนแปลง เมื่อผ่านการตีความตามภาษาสามัญยอมทำให้ศาสนาฟังได้เข้าใจโดยง่ายและนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม เพื่อนำไปสู่การแสดงความรักเพื่อนบ้านและสอดคล้องตามคำสอนที่สืบทอดกันมาอันจะสามารถปฏิบัติกับคนใกล้ชิดได้อย่างทั่วถึง

อย่างไรก็ตาม คำว่า “เพื่อนบ้าน” ได้ถูกเข้าใจว่า เพื่อนบ้านของเราก็คือคนที่อยู่บ้านใกล้กันกับเรา แม้จะมีการยกตัวอย่างของชาวสะมาเรียที่ช่วยเหลือชาวยิวที่ถูกทำร้าย ทั้ง ๆ ที่สมัยนั้นชาวยิวกับชาวสะมาเรียเกลียดกัน นั่นคือ เพื่อนบ้านได้หมายรวมถึงศัตรูด้วย หากแต่ในการสอนก็จะเน้นการปฏิบัติได้จริง โดยให้เริ่มจากการรักเพื่อนบ้านก่อน จากนั้นจึงค่อยขยายไปสู่คนที่เรารักหรือคนที่ทำดีกับเรา ในส่วนของศัตรูนั้นก็ถือว่าเป็นโอกาสในการทำดีของศาสนิกไป การสอนเช่นนี้ย่อมได้ผลดีและนำไปสู่แนวคิดของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขกับคนทั้งปวง และการแสดงความรักโดย 1) อุดหนุนและแสดงความกรุณา ไม่อิจฉาริษยา ไม่คุยโวโอ้อวด

อวดกับเพื่อนบ้าน 2) ไม่ประพดืหยาบโลน ไม่โกหกหรือขโมยของ 3) ไม่โกรธง่าย ไม่จดจำเรื่องที่ ทำให้เจ็บใจ เมื่อมีบางคนทำไม่ดีต่อเรา เราจะไม่โกรธเร็วและ ไม่จดจำทุกสิ่งที่คนอื่นทำให้อภัยและลืมเรื่องนั้น 4) ยอมทนทุกสิ่ง ให้อภัยเขาแม้เขาทำบางอย่างที่ทำให้เราเสียใจ และ 5) เชื่อทุกสิ่ง เราเชื่อมั่นในคำสอน และหวังทุกสิ่ง มีความหวังที่แน่นอนเพราะมั่นใจว่าทุกสิ่งที่พระเยซูวาสัญญา กับเราจะเป็นจริง เพราะเรารักเพื่อนบ้านเราจึงพยายามบอกความหวังกับพวกเขาด้วย หากแต่กระแสดความคิดดังกล่าวมีจุดอ่อน นั่นคือ มโนธรรมศน์ตามกระบวนธรรมศน์ปรัชญานวยุคทำให้ในการตีความยังมีความยึดมั่นถือมั่นในระดับภาษาเรื่อง รัก โดยนัย คือ สรุปลความรักต้องเป็นไปตามขนบธรรมเนียม และมีหลักอย่างอกาเป่ ทำให้ไม่ได้ทำใจเป็นกลาง ไม่พิจารณาความรักจากระดับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลชั้นพื้นฐาน จึงมุ่งทำตามคำสอน “รักเพื่อนบ้านเหมือนรักตัวเอง” แต่เมื่อขาดความเข้าใจความรักที่แท้จริง ก็จะทำให้เชื่อว่าการรักเพื่อนบ้านที่ตนกระทำอยู่นั้นดีแล้ว

อีกทั้งยังมีการยึดติดอยู่กับความคิดเดิมเรื่องความหมายของคำว่า เพื่อนบ้านคือ คนที่รู้จัก ทำให้การปฏิบัติตามคำสอนอยู่ในกรอบเดิม เป็นขั้นต้น ซึ่งไม่ส่งผลให้ทำสิ่งที่ดีต่อเพื่อนบ้านที่มากกว่านั้น และทำให้ยังไม้อาจเข้าถึงการรักตามคำสอนของพระเยซูที่ท่านสอนว่า เราควรรักทุกคน ไม่ว่าจะเป็นดีหรือคนชั่ว ตามแนวคิดของโสเครติสที่ได้เสนอว่าสังคมจะอยู่ได้ ต้องมีความจริง (Truth) ความยุติธรรม (Justice) และความถูกต้อง (Righteousness) เป็นพื้นฐานสิ่งเหล่านั้นพบได้โดยวิธีการตีความที่จริงจังเพื่อแสวงหาความจริง (Sincere Search for Truth) ย่อมสามารถเอาชนะการตีความหมายด้วยเล่ห์เหลี่ยมได้ การรักเพื่อนบ้านตามภาษาสามัญ (Ordinary Language) ที่คุ้นชินกันมา อาจจะเป็นการตีความหมายที่ยังไม่ครอบคลุมตามแนวคิดของโสเครติส เพราะตีความตามที่ตนเองคุ้นเคยหรือตามที่คุ้นชินมาเท่านั้น การตีความนี้อยู่ในกรอบความคิดที่แคบ เป็นการกล่าวถึงบริบทของสิ่งที่มีอยู่โดยไม่ได้ให้เห็นถึงความหมายที่แท้จริงที่มีการตีความอย่างครบถ้วน และไม่ได้เป็นไปตามความหมายตามเจตนาของการรักเพื่อนบ้าน หรือจะกล่าวในด้านหนึ่งก็คือ ไม่ได้มีการตีความหมายอย่างจริงจังเพื่อให้เกิดการกระทำที่ถูกต้อง แต่เป็นความเข้าใจเอาเองว่านั่นคือ ความหมายของการรักเพื่อนบ้าน ซึ่งเป็นความเข้าใจสืบทอดกันมาแบบคุ้นเคย และไม่คิดว่าจะมีการตีความเพื่อให้มีการกระทำที่มากกว่าเดิม ซึ่งอาจจะมีความกลัวว่าจะต้องทำมากกว่าเดิม และอาจจะเห็นว่าไม่มีประโยชน์อะไรที่จะทำมากกว่า หรือรักเพื่อนบ้านเท่าที่เห็นอยู่ก็พอแล้ว เมื่อกล่าวถึงการตีความของข้อโต้แย้งนี้แล้วอยู่ในการตีความตามตัวอักษรคือ เป็นการทำความเข้าใจตามภาษาที่สื่อออกมาตรง ๆ ว่ารักเพื่อนบ้าน ซึ่งคิดว่าที่ปรากฏออกมาทั้งหมดนั้นเป็นไปในทางที่ดีแล้ว ไม่มีการแปลความหมายที่แฝงอยู่ หรือมีการขยายความเพื่อให้เข้าใจมากขึ้น เน้นเป้าหมายแคบคือเฉพาะตัวเองและมีเป้าหมายเพื่อตัวเองเท่านั้น ไม่ว่าจะเป็นการกระทำหรือสิ่งที่จะได้รับตอบแทนทั้งในโลกนี้และโลกหน้าอันเป็นการไม่ส่งเสริมการมีชีวิตแห่งการรักเพื่อนบ้านในความเชื่อของคริสเตียนตามชีวิตที่เป็นจริงในปัจจุบันของแต่ละคน

กระนั้น กระบวนทรรศน์ปรัชญานวยุคนั้นยังมีการรื้อฟื้นการตีความตามธรรมเนียมปฏิบัติของยิวอันเป็นการตีความโดยอรรถ (Idiomatic Interpretation) เป็นการตีความตามสำนวนภาษาที่ได้มาจากบรรพบุรุษ ที่มีการตีความเป็นลักษณะของการเข้าใจสำนวนของตัวอักษร โดยที่ไม่ต้องมีการตีความหรือขยายความอื่นเพราะมีความกลัวว่าพระเจ้าจะลงโทษ โดยมองความหมายโดยรวมว่าเป็นการกล่าวถึงคนยิว นอกจากนี้อาจจะยังเป็นการตีความธรรมเนียมปฏิบัติแบบพิสูจนได้ด้วยเหตุผล (Rational Interpretation) คือพยายามให้เหตุผลสนับสนุนว่าเป็นธรรมเนียมปฏิบัติที่ให้เฉพาะกับคนยิวเท่านั้น เนื่องจากเป็นคำสั่งของพระเจ้าผ่านทางผู้เผยพระวจนะหรือผู้รับใช้พระเจ้า ไม่มีเหตุผลที่สนับสนุนว่าจะต้องทำกับคนต่างชาติ เพราะคนยิวมองว่าคนต่างชาติเป็นมลทินหรือคนบาป ซึ่งเป็นแนวความคิดที่ขัดแย้งกับคำสอนเรื่องการรักเพื่อนบ้าน แนวความคิดของยิวมีลักษณะที่คล้ายกับแนวคิดอภิปรัชญาของซาร์ต (Jean Paul Sartre) เน้นว่าทุกคนนั้นอิสระและรับผิดชอบในการกระทำของตนตามแนวทาง อรรถิภาวนิยม (Existentialism) มีเสรีภาพของมนุษย์ในแง่ปัจเจกชน เพราะว่าชาวยิวเลือกที่จะทำตามความคิดของตนเอง และคิดว่าเลือกที่จะมีเสรีภาพในการทำการรักเพื่อนบ้านให้เป็นไปตามความหมายของธรรมเนียมปฏิบัติที่พวกเขาเข้าใจเอาเองซึ่งไม่ได้เป็นความหมายที่ถูกต้องตามที่พระเยซูสอน ดังนั้น การรักเพื่อนบ้านโดยการตีความหมายตามธรรมเนียมปฏิบัติของชาวยิวนั้นจึงไม่เป็นที่ถูกต้องและเพียงพอที่เขาจะทำการรักเพื่อนบ้านตามความหมายที่แท้จริงได้ พระเยซูสอนพวกเขาเพื่อต้องการให้พวกเขาก้าวข้ามผ่านการไม่รู้ไปสู่การรู้ความจริงของสิ่งที่ทำและสามารถทำได้จริง พระเยซูไม่ได้เน้นเฉพาะเพียงแค่ข้อความของธรรมเนียมปฏิบัติเท่านั้นแต่พระองค์ทรงต้องการให้พวกเขามีความเชื่อและการกระทำที่สัมผัสได้ว่าพระเจ้าทรงอยู่กับพวกเขาจริง ๆ และต้องการให้พวกเขาสนใจเรื่องของ “นัย” (Sense) มากกว่าเรื่องของตัวหนังสือที่พวกเขาไม่มีความเข้าใจ ในส่วนของกระบวนทรรศน์ปรัชญานวยุคนั้นทำให้เห็นว่าการแสดงความรักต่อเพื่อนบ้านนั้นอยู่เฉพาะในกรอบของเหตุผลเท่านั้น การแสดงความรักแบบไม่มีเหตุผลก็ไม่สมควรแสดงความรักออกมา โดยเฉพาะต่อคนที่ไม่รู้จัก เพราะว่าป็นยุคของการแข่งขัน การชิงความได้เปรียบมากกว่าที่จะให้คุณค่าของจิตใจ การเน้นสสารหรือบริโภคนิยมมากกว่าที่จะคิดเรื่องจิตนิยม หรือการแสดงออกทางด้านคุณธรรมจริยธรรมในสังคม ตัวธรรมเนียมปฏิบัติอาจจะไม่สามารถพิสูจนได้ด้วยหลักการของเหตุและผลซึ่งไม่มีผลอะไรต่อแนวคิดของกระบวนทรรศน์นี้ แต่ก็ขัดแย้งต่อแนวทางการปฏิบัติซึ่งไม่สามารถมีอะไรพิสูจนได้ว่าการรักเพื่อนบ้านจะเป็นสิ่งที่ควรกระทำ นอกจากนี้ยังมีเรื่องของประโยชน์นิยมเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย เนื่องจากถ้าไม่มีประโยชน์ที่จะได้รับการแสดงความรักก็ไม่อาจจะจะมีความหมายและความสำคัญมากนัก จึงจะเห็นได้ว่า การตีความเรื่องการรักเพื่อนบ้านที่ต้องการให้เป็นไปตามธรรมเนียมปฏิบัติของยิวนั้นเป็นแนวทางที่แคบและเป็นเพียงความหมายตามตัวอักษร ที่ไม่ถูกต้องกับหลักคำสอนเรื่องการรักเพื่อนบ้านของพระเยซู เมื่อพิจารณาถึงการสอนเรื่องการรักเพื่อนบ้านของยิวนั้น ที่จริงไม่ได้เกิดขึ้นเฉพาะในสมัยของพระเยซูที่สอนถึงเรื่องนี้ ในพระคัมภีร์และเรื่องราวจากบทบัญญัติของ

พระเจ้านั้นได้สอนคนยิวที่จะแสดงความรักต่อเพื่อนบ้านมาเป็นเวลานาน ก่อนที่จะมีการตีความหมายให้ผิดเพี้ยนไปโดยกลุ่มปุโรหิตและกลุ่มฟาริสี การแสดงความรักต่อเพื่อนบ้านในยิวนั้นมีรายละเอียดมากกว่านี้ ดังนั้นคนยิวจึงต้องพยายามที่จะทำมากกว่าบัญญัติที่พวกเขาอ่านและสอนกันมาเพียงไม่กี่ข้อ ซึ่งจะมีความหมายว่าพวกเขาต้องรักเพื่อนบ้านมากกว่าคนที่เรารู้จักหรือคนที่อาศัยอยู่ในชุมชนหรือหมู่บ้านเดียวกัน

สำหรับแนวทางสุดท้าย คือ การแสดงความรักกับผู้ที่เป็นคริสเตียนเหมือนกัน ได้มีทฤษฎีหนึ่งว่าเป็นการกระทำที่ถูกต้อง เหมาะสม เพียงพอแล้ว ซึ่งเป็นการตีความในระดับปฏิบัติ เน้นกลุ่มจำเพาะโดยกีดกันกลุ่มอื่น (Exclusionism) ซึ่งสะท้อนความไม่ครอบคลุมด้านตามความเป็นจริงของการแสดงความรักต่อเพื่อนบ้าน เพราะไม่ได้พิจารณาถึงบริบทอื่น ๆ ที่ครอบคลุมคำสอนพระคัมภีร์ ที่กล่าวถึงเรื่องการรักเพื่อนบ้านอันเป็นการแสดงความรักต่อคนที่มีความเชื่อเหมือนกันเท่านั้น โดยเป็นการแสดงออกที่มีขอบเขตจำกัดเกินไป ไม่เป็นไปตามคำสอนของพระเยซูคริสต์ และอาจจะถูกมองว่าเป็นความเห็นแก่พวกตน เพราะพระเยซูไม่ได้ทรงสอนการแสดงออกของความรักเพื่อนบ้านที่เป็นไปตามกฎการกระทำของการเป็นคริสเตียนเท่านั้น อันเป็นการแสดงความรักในวงแคบและเห็นแก่ตัว เป็นการแบ่งแยกกลุ่มคนไปโดยปริยาย ว่าคนที่เป็นคริสเตียนเท่านั้นที่ควรจะได้รับความรักจากคนที่เชื่อในพระเจ้าด้วยกันโดยที่ไม่ได้คิดถึงคนอื่น ๆ ที่ไม่ได้นับถือในศาสนาเดียวกัน เป็นการแสดงความรักบนหลักการของศาสนา ไม่ได้อยู่ในหลักการของความเข้าใจในความเชื่อที่แสดงออกถึงความรักอย่างถูกต้องตามคำสอน เพราะเป็นเพียงการแสดงออกถึงหลักเกณฑ์ทางศาสนาเท่านั้น การแสดงการรักเพื่อนบ้านนั้นจะต้องเหตุผลว่าต้องเป็นคนทีนับถือศาสนาเดียวกัน ถ้าแบ่งปัน แจกจ่าย ช่วยเหลือให้กับคนที่เป็นศาสนาเดียวกันก็มีเหตุผลพอที่จะเข้าใจได้ ถ้าจะต้องแสดงความรักต่อเพื่อนบ้านที่ไม่สามารถอธิบายได้ก็ไม่สมควรที่จะแบ่งปัน หรือให้สิ่งของใด ๆ กับใครก็ตามที่ผู้ให้ไม่สามารถอธิบายด้วยเหตุและผลได้

2. การตีความตามกระบวนทรรศน์ปรัชญาหลังนวยุคสายกลางด้วยการตีความแบบอรรถปริวรรตเน้นเพื่อให้เข้าใจความหมายที่ถูกต้องตามคำสอนของพระเยซูคริสต์อย่างสมเหตุสมผล พบว่า ความรักใน “รักเพื่อนบ้าน” ยังคงเป็นความรักแบบอากาเป่ แต่เป็นความรักแบบอากาเป่ที่มีขอบเขตความหมายกว้างขวางขึ้น และ “เพื่อนบ้าน” มีขอบเขตกว้างขวางกว่าแนวคิดปรัชญานวยุค นั่นคือ ขยายไปสู่เพื่อนมนุษย์ที่อยู่บ้านใกล้กัน อยู่ร่วมหมู่บ้าน ชุมชน สังคม ประเทศเดียวกัน และมนุษยชาติที่อยู่ในโลกนี้ร่วมกัน ทั้งนี้ เพื่อนบ้านยังอาจรวมถึงสิ่งมีชีวิตทั้งหลาย สัตว์ต่าง ๆ และยังอาจรักสิ่งแวดล้อมอีกด้วย ผู้วิจัยจึงขอตีความ “รักเพื่อนบ้าน” ตามกระบวนทรรศน์ปรัชญาหลังนวยุคสายกลางได้ว่า

“การให้การดูแล ให้การปกป้อง ให้การช่วยเหลือ แบ่งปัน สนับสนุน มีสัมพันธภาพที่ดีระหว่างกัน ด้วยความจริงใจ มีน้ำใจต่อกัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เห็นคุณค่าในทุกสิ่ง โดยไม่หวัง

สิ่งตอบแทน ต่อเพื่อนบ้านใกล้ไกล เพื่อนมนุษย์ร่วมชุมชน สังคม ประเทศ และโลก สรรพสัตว์ สรรพชีวิตที่ดำรงอยู่ในโลกนี้ทั้งมวลเพื่อการดำรงอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข”

คำสอนที่ดีความดีใหม่นี้ มีความเหมาะสมสำหรับคริสเตียนในการเข้าใจหลักการรักเพื่อนบ้าน ที่เน้นการรักเหมือนรักตนเอง ดังที่เราแสดงต่อคนที่เป็นคริสเตียนเหมือนกัน เป็นการกระทำที่ถูกต้องเหมาะสมตามความเป็นจริง ดังข้อความสำคัญสำหรับเรื่องของการรักเพื่อนบ้านคือ “เพราะว่าผู้ที่ไม่รักพี่น้องของตนที่มองเห็นแล้ว จะรักพระเจ้าที่มองไม่เห็นไม่ได้” ในการสอนเช่นนี้ จะเป็นวิธีการสอนที่เหมือนปลูกฝังให้เห็นถึงการที่คริสเตียนจะบอกว่ารักพระเจ้านั้น ควรแสดงให้เห็นว่ารักมนุษย์ด้วยกันก่อน ซึ่งเป็นสิ่งที่ประจักษ์หรือมีประสบการณ์ได้

พื้นฐานของการรักพระเจ้าตามหลักคำสอนของคริสเตียนคือ การรักคนอื่นก่อนจึงจะเข้าใจว่าความรักที่แท้จริงที่แสดงออกมาเป็นการกระทำนั้นเป็นอย่างไร พระเจ้าทรงต้องการให้แสดงออกถึงความเมตตาและการให้อภัยให้กับคนที่ข่มเหงเรา นั่นคือ เรื่องการรักศัตรู ไม่เพียงแต่จะรักคนที่เรารักเท่านั้น แต่พระเจ้าสอนให้คริสเตียนรักศัตรูด้วย ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่ง่ายในการที่จะทำสิ่งนี้ แต่พระเจ้าก็ทรงต้องการที่จะให้ทำ เพราะตัวมนุษย์เองนั้นก็เป็ศัตรูกับพระเจ้าโดยที่มนุษย์ได้ทำบาปและห่างเหินจากพระเจ้า แต่ด้วยความรักของพระองค์จึงให้พระเยซูมาไถ่บาปของทุกคน ซึ่งเป็นตัวอย่างของความรักที่มีต่อศัตรูของพระองค์ เพื่อที่เราจะได้ต้อนรับพระเยซูคริสต์และกลับมามีความสัมพันธ์ที่ดีกับพระเจ้าอีกครั้ง ด้วยความรักของพระองค์ ความรักของมนุษย์ทุกรูปแบบแม้จะทรงคุณค่าและสูงส่งสักเท่าใดก็ยังมีมลทินของความเห็นแก่ตัวอยู่ด้วย พระเจ้าทรงเรียกร้องให้คริสเตียนไม่เพียงแต่รักคนที่นับถือในศาสนาหรืออยู่ในความเชื่อเดียวกันเท่านั้น แต่พระองค์สอนให้รักศัตรูซึ่งทำได้โดยพระคุณที่เหนือธรรมชาติจากพระเจ้าเท่านั้น คำนิยามของคริสเตียนในการรักเพื่อนบ้านตามคำสอนของพระเยซูคือ ไม่ใช่เฉพาะคนที่เรารู้จัก คนที่มีความเชื่อในศาสนาเดียวกัน แต่ยังหมายถึงคนที่เราไม่รู้จักและศัตรูอีกด้วย ซึ่งหลักการนี้สอดคล้องกับปรัชญาหลังนวยุคสายกลางที่เน้นการอยู่ร่วมกันอย่างเป็นเอกภาพ บนความหลากหลายและมุ่งสร้างสังคมแห่งสันติภาพ

อภิปรายผล

1. เมื่อตีความตามกกระบวนทรรศน์ปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง จากความหมายของคำว่าเพื่อนบ้านที่ได้จากการศึกษาวิเคราะห์แสดงว่า กระบวนทรรศน์ปรัชญานวยุคตีความ “รักเพื่อนบ้าน” ตามตัวอักษรและยึดติดอยู่กับความคิดเดิมว่า เพื่อนบ้านคือ คนที่รู้จักและคนใกล้ชิด ทำให้มองแต่คนที่ตนใกล้ชิด คนที่ทำดีต่อตนเท่านั้น ถ้าเป็นคนใกล้ชิดและทำดีต่อตนก็จะรักอย่างไม่มีเงื่อนไข ไม่หวังสิ่งตอบแทน แต่ถ้าเป็นคนอื่นแล้ว ย่อมจะไม่รัก หากแสดงความรักก็ย่อมประเมินได้แล้วว่าจะได้สิ่งใดตอบแทนมาอย่างคุ้มค่า ซึ่งไม่สะท้อนความเข้าใจอย่างแท้จริงตามหลักคำสอนของพระคัมภีร์ ทั้งนี้ อาจเป็นการตีความตามภาษาสามัญ การตีความตามคำศัพท์ที่รู้หรือเข้าใจอย่างทั่วไป แล้วนำมากำหนดเป็นหลักปฏิบัติที่ตนเชื่อว่าดี

แต่กระนั้น หากเพื่อนบ้านที่อยู่ใกล้กันแต่ไม่ตี ก็ไม่นับว่าเป็นเพื่อนบ้าน หรืออาจจะหมายถึงเป็นศัตรูก็ได้ อีกทั้ง การใช้ความหมายที่ตีมาจากกรอบความคิดของตนก็เท่ากับลดพื้นที่ในการทำดีให้น้อยลง เพราะบางครั้งความทุกข์ลำบากที่เกิดขึ้นแก่ผู้อื่นนั้น อาจจะไม่ใช่ต่อเพื่อนบ้านที่อาศัยอยู่ใกล้ชิดติดกันกับเรา แต่เราก็สามารถที่แสดงออกถึงความรักที่เรามีต่อเขาเหล่านั้นได้ ไม่ใช่เราสงสารเขา แต่เราสามารถปรับความคิดเป็นว่า เราให้การช่วยเหลือเพื่อนบ้าน ความรู้สึกที่เรามีนั้นย่อมแตกต่างจากการที่เราให้ทานหรือช่วยเหลือคนอื่น

2. การตีความตามพระคัมภีร์ของพระบวรพระคัมภีร์ปรัชญานวยุค ยังมีส่วนของการตีความตามความหมายที่ชาวยิวได้ให้ความหมายไว้ในธรรมบัญญัติ การแสดงความรักต่อเพื่อนบ้านในอิสราเอลหรือชาวยิวนั้นมีรายละเอียดมาก ดังนั้น คนยิวจึงต้องพยายามที่จะทำมากกว่าบัญญัติที่พวกเขาอ่านและสอนกันมาเพียงไม่กี่ข้อ ซึ่งก็มีความหมายว่าพวกเขาต้องรักเพื่อนบ้านมากกว่าคนที่เขารู้จักหรือคนที่อาศัยอยู่ในชุมชนหรือหมู่บ้านเดียวกัน ซึ่งในพระคัมภีร์มีข้อแนะนำที่คนยิวจะทำมากกว่าที่อยู่ในบัญญัติสิบประการและเป็นสิ่งที่พระเจ้าทรงส่งเสริมให้ไว้อยู่แล้วว่าควรทำอย่างไร ยิ่งกว่านั้นคนยิวจะนับว่าเมื่อเขาทำตามธรรมบัญญัติแล้วจะถูกเรียกว่าเป็นคนชอบธรรมและยังทำในความเชื่อทางศาสนาแล้วก็จะยังได้รับการยกย่อง นั่นเป็นสิ่งที่พระเจ้าทรงชื่นชมยินดีด้วยเมื่อเขาทำสิ่งที่ดีเพื่อพระเจ้า หากแต่ด้วยพระบวรพระคัมภีร์ปรัชญานวยุค ชาวยิวจะไม่แบ่งปันแก่คนยากจน เพราะเขาไม่ได้รักคนเหล่านั้น และทำไปก็ไม่ได้สิ่งตอบแทน ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาตามคำสอนจะพบว่า พระเจ้าต้องการให้เขาทำกับมนุษย์ด้วยกันด้วยการแจกจ่ายให้คนยากจนที่เขาไม่รู้จัก พระเจ้าสอนให้คริสเตียนรักศัตรูด้วย เป็นสิ่งที่ไม่ง่ายนักในการทำสิ่งนี้ (Dodd, C. H., 1961) ซึ่งก็เป็นการทำดีต่อเพื่อนบ้าน พระเยซูก็สนับสนุนให้เขาทำดีต่อคนยากจนที่เขาไม่รู้จักเพื่อเขาจะได้รับคำชมมากขึ้นและได้รับในสิ่งที่เขาต้องการคือ ชีวิตนิรันดร์ ซึ่งเป็นความสุขแท้

3. คำสอนของพระเยซู เมื่อตีความตามพระบวรพระคัมภีร์ปรัชญาหลังนยุคสายกลาง ทำให้ขยายขอบเขตของเพื่อนบ้าน และเน้นไปสู่การส่งเสริมการดำรงอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ซึ่งจะต้องแสดงให้เห็นถึงความไม่เห็นแก่ตน (Selfishlessness) นั่นคือ ต้องไม่ยึดมั่นถือมั่นต่ออคติที่ตนมีต่อคนอื่น สิ่งอื่น หรือเอาแต่ใจของตนฝ่ายเดียว เพราะจะทำให้จำกัดการรักแบบอกาเป่ อีกทั้งเมื่อยอมรับความแตกต่างหลากหลาย ความต่างศาสนา ความเชื่อที่หลากหลาย ก็จะมองทุกศาสนาเป็นเพื่อนบ้าน และจะเห็นว่าทุกศาสนามีหลักคำสอนและหลักปฏิบัติเป็นของตนเอง มีวัฒนธรรมและรูปแบบการดำเนินชีวิตเป็นของตน ทุกคนมีฐานะที่เท่าเทียมกัน ทุกคนมีอิสราภาพในความเชื่อที่หลากหลาย เราสามารถมีความปรารถนาดีต่อเขาเหล่านั้น ทั้งการให้การดูแล ให้การปกป้อง ให้การช่วยเหลือ แบ่งปัน สนับสนุน มีสัมพันธภาพที่ดีระหว่างกัน อันดำเนินไปด้วยความจริงใจ มีน้ำใจต่อกัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เห็นคุณค่าในทุกสิ่งทุกอย่างกระทำดีโดยไม่หวังสิ่งตอบแทนต่อเขาเหล่านั้นที่เป็นเพื่อนบ้านของตน ไม่มีใครไม่เป็นเพื่อนบ้านของคริสเตียน เมื่อการใช้กระบวนการคิดไตร่ตรองและอรรถปริวรรตทางศาสนาใน

การเข้าใจการรักเพื่อนบ้านให้ลึกซึ้งและกระจ่างแจ้งตามกระบวนทรรศน์ปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง ย่อมทำให้เพิ่มพูนความเข้าใจที่ตรงกันของคนในสังคม อันจะส่งผลไปสู่การดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างสันติในสังคมที่มีความหลากหลาย เป็นพหุนิยมทางศาสนา คือ มีทรรศนะว่า การมีอยู่ของศาสนาต่าง ๆ เช่น พระพุทธศาสนา ศาสนาคริสต์ ศาสนาฮินดู ศาสนาอิสลาม ฯลฯ นั้นเท่าเทียมกัน (พระครูปริยัติกิจจาภิรม (กระจาย รวีวรรณโณ) และคณะ, 2563) ดังนั้นในการสอนคริสเตียนจึงควรเน้นให้รู้จักที่จะให้คนอื่นมีความสุขโดยการเสียสละบางสิ่งที่มีที่สามารถให้ได้ ตามบทบาทหน้าที่อย่างเหมาะสม ไม่มีอคติ และให้เข้าใจถึงความแตกต่างทางความคิด ความเชื่อ ตามหลักเทวรูป 4 ของเบเคน เพื่อจะได้พัฒนาตนเองในด้านคุณธรรมจริยธรรมอย่างเหมาะสมกับตระกูล ถิ่นที่อยู่ การศึกษา และบทบาทหน้าที่ ทั้งนี้ก็เพื่อความสุขแท้ตามความเป็นจริงของมนุษย์ นั่นคือ ความสุขตามสัจยชาติญาณปัญญาตามแนวคิดของอริสโตเติล

4. เมื่อได้แนวคำตอบเรื่องการรักเพื่อนบ้านจากการตีความตามกระบวนทรรศน์ปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง ว่าการรักเพื่อนบ้านตามคำสอนของพระเยซูนั้นพระองค์ไม่ได้จำกัดคำว่าเพื่อนบ้านตามความเข้าใจหรือความเคยชินหรือนิยามทั่วไป แต่ยังหมายถึงคนที่ต้องการติดต่อสื่อสารกัน ดูแล และการช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ (Greenfield, E. A. & Reyes, L, 2015) และการรักเพื่อนบ้านนั้นควรทำต่อเพื่อนบ้านไม่ว่าจะใกล้หรือไกล รวมไปถึงเพื่อนบ้านที่เป็นคนในศาสนาอื่น เพื่อนมนุษย์และเพื่อนบ้านที่เป็นสรรพสัตว์และสิ่งมีชีวิตทั้งหลายอีกด้วย (Bunchua, K., 2014) เพื่อเป็นการส่งเสริมสันติภาพตามเป้าหมายของกระบวนทรรศน์ปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง ซึ่งจะต้องประยุกต์แนวคิดไปใช้เพื่อการนำเสนอคำสอนเรื่องการรักเพื่อนบ้านอย่างไร เพื่อให้เห็นเป็นรูปธรรม ในอันที่จะสนับสนุนให้สังคมได้อยู่ร่วมกันได้อย่างมีสันติภาพ ทั้งต่อคนที่รู้จักและไม่รู้จัก ไม่ว่าจะเป็นในระดับความสัมพันธ์แบบตัวต่อตัว เพื่อนบ้าน เพื่อนในชุมชน เพื่อนในที่ทำงาน ในสถานศึกษา ในระดับประเทศหรือแม้แต่ในระดับโลก ตามการเปลี่ยนแปลงของโลก (จิรัช วิระสย, 2562) แต่ยังคงคุณค่าความหมายของการแสดงความรักที่ไม่เปลี่ยน ที่จะให้ทุกคนได้เข้าถึงการมีโอกาสแสดงออกถึงการรักเพื่อนบ้าน ลดการแสดงความรังเกียจกัน การเหยียดหยามกัน ให้เหลือน้อยที่สุด และเพิ่มเติมด้วยการกล้าแสดงความรักต่อกัน ในระดับสังคมทั้งเล็กและใหญ่ อันจะเป็นการส่งเสริมให้คริสเตียนและทุกฝ่ายเห็นว่า การรักเพื่อนบ้าน เป็นคำสอนที่ดั่งงามเหมาะสมกับทุกยุคทุกสมัย

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยศึกษาเรื่องเพื่อนบ้านซึ่งเพื่อนบ้านทั้งที่ดีและไม่ดีจะส่งผลต่อการอยู่อาศัยร่วมกันในสังคมเพราะอาจจะเกิดจากความเข้าใจที่ไม่ตรงกันเรื่องความหมายของเพื่อนบ้านทำให้การแสดงความรักต่อเพื่อนบ้านมีความกำกวม ผู้วิจัยจึงได้นำคำสอนเรื่องการรักเพื่อนบ้านของพระเยซูมาตีความเรื่องการรักเพื่อนบ้านตามทรรศนะปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง

จนได้ขอบเขตความหมายที่กว้างขวางเพื่อที่จะส่งเสริมให้สังคมมีความสงบสุขจากการแสดงความรักต่อกัน ผู้วิจัยจึงเห็นว่าความรักแบบ อกาเป่ (agape) แสดงออกถึงการรักเพื่อนบ้านตามปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง ซึ่งเป็นสิ่งที่จะสามารถชักนำให้คนในสังคมปฏิบัติต่อกันได้โดยใช้การสื่อสาร การตีความให้เข้าใจถึงความหมายที่แท้จริงตามคำสอนเรื่องการรักเพื่อนบ้านซึ่งมีการมองในมุมต่าง ๆ ตามปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง ในฐานะที่ผู้วิจัยเป็นคริสเตียนจึงใช้พื้นฐานคำสอนทางศาสนามาเป็นฐานในการทำสิ่งที่ดีงามในสังคมศาสนาจึงจะเป็นสิ่งที่มีบทบาทอย่างดีในชีวิตของคนในสังคมและเราควรจะทำให้สังคมด้วยสายตาใหม่ไม่ใช่สายตาแห่งการตัดสิน ตาหนีหรือมองในมุมของเราเพียงด้านเดียว หากมีการศึกษาครั้งต่อไปผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไปคือ 1) การวิจัยอรรถปริวรรตการรักเพื่อนบ้านในศาสนา ต่าง ๆ ตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง 2) อรรถปริวรรตการรักเพื่อนบ้านของนักเรียนในโรงเรียนตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง

เอกสารอ้างอิง

- กิริติ บุญเจือ. (2560ก). ปรัชญาหลังนวยุค. กรุงเทพมหานคร: ดวงกลม.
- _____. (2560ข). ปรัชญาอรรถปริวรรตในปรัชญา ศาสนาและจริยศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- จิรัช วิระสย. (2562). ปรัชญาเชิงศาสตร์Vการเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรมและการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์. เรียกใช้เมื่อ 28 มกราคม 2563 จาก <http://www.phd.ru.ac.th>. เอกสารประกอบการบรรยายวิชาขอบเขตและวิธีการศึกษา 9902
- พระครูปริยัติกิจจาภิรม (กระจาย รวีวรรณโณ) และคณะ. (2563). การประยุกต์ใช้อรรถปริวรรตของพุทธทาสภิกขุในแนวทางการเสริมสร้างพหุนิยมทางศาสนาในสังคมไทยปัจจุบันเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, 5(6), 68-77.
- ศิลป์ชัย เชาวน์เจริญรัตน์. (2008). หลักการตีความหมายพระคัมภีร์และการประยุกต์ใช้อย่างถูกต้อง. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สถาบันคริสเตียนศึกษาและพัฒนาคริสตจักร.
- สมาคมพระคริสต์ธรรมไทย. (2554). พระคริสต์ธรรมคัมภีร์ ฉบับมาตรฐาน 2011. กรุงเทพมหานคร: สมาคมพระคริสต์ธรรมไทย.
- Bunchua, K. (2014). 84,000 Dhamma khandhas are for school, not for educators. SSRU Graduat Studies Journal, 7(1), 1-14.
- David, N. F. (1992). The Anchor Bible Dictionary volume4 K-N. New York: Doubleday.

- Dodd, C. H. (1961). *The parable of the kingdom*. New York: Charles Scribner's Sons.
- Greenfield, E. A. & Reyes, L. (2015). Continuity and change in relationships with neighbors: Implications for psychological well-being in middle and later life. *J Gerontol B Psychol Sci Soc Sci*. 2015, 70(4), 607–618.
- Hunter, A. M. (1960). *Interpreting the Parable*. London: Cambridge University Press.
- O'Campo, P. (2015). The neighbourhood effects on health and well-being (NEHW) study. *Health & Place*, 31(1), 65-74.

รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำด้านดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียน
ในเครือมูลนิธิคณะเซนต์คาเบรียลแห่งประเทศไทย*

DIGITAL LEADERSHIP DEVELOPMENT MODEL FOR SCHOOL
ADMINISTRATORS OF SAINT GABRIEL' FOUNDATION IN THAILAND

กัญญารัตน์ สุขแสน

Kanyarat Suksaen

ประทุมทอง ไตรรัตน์

Pratoomtong Trirat

มหาวิทยาลัยรังสิต

Rangsit University, Thailand

E-mail: pawittraschool@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพพึงประสงค์ของการพัฒนาภาวะผู้นำด้านดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนในเครือมูลนิธิคณะเซนต์คาเบรียลแห่งประเทศไทย 2) นำเสนอรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำด้านดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนในเครือมูลนิธิคณะเซนต์คาเบรียลแห่งประเทศไทย โดยใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน ประชากรคือ โรงเรียนในเครือมูลนิธิคณะเซนต์คาเบรียลแห่งประเทศไทยจำนวน 16 แห่ง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพพึงประสงค์ แบบประเมินความเหมาะสมและเป็นไปได้ของรูปแบบ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าดัชนี $PNI_{Modified}$ และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัย พบว่า 1) สภาพปัจจุบันของการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.65$, S.D. = 0.62) และสภาพพึงประสงค์ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.80$, S.D. = 0.41) 2) สำหรับรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัล ชื่อรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำด้านดิจิทัลให้มีวิสัยทัศน์บนวัฒนธรรมที่หลอมรวมผ่านระบบออนไลน์ด้วยเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ 2.1) องค์ประกอบหลัก 2.1.1) ความเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์และกลยุทธ์การสื่อสาร 2.1.2) การหลอมรวมระบบการบริหารที่เชื่อมโยง 2.1.3) ความมีวัฒนธรรมการเรียนรู้ยุคดิจิทัล 2.2) วิธีการพัฒนา 2.2.1) ปัญญาประดิษฐ์เรียนผ่านระบบออนไลน์ 2.2.2) การเรียนแบบมีใบรับรองผ่านระบบออนไลน์ 2.2.3) การเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านระบบ

* Received 26 January 2021; Revised 12 June 2021; Accepted 17 June 2021

ออนไลน์ 2.3) เป้าหมายการพัฒนา 2.3.1) กำหนดเป้าหมายขององค์กร 2.3.2) จัดทำฐานข้อมูลและลงรหัส 2.3.3) บริหารจัดการความร่วมมือ 2.4) คุณลักษณะ 2.4.1) สร้างแรงบันดาลใจ 2.4.2) สร้างความมั่นใจ 2.4.3) จัดสรรเวลาในการเข้าถึง 2.4.4) นำไปสู่การเปลี่ยนแปลง และ 2.4.5) ความเสมือนจริง

คำสำคัญ: รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำ, ภาวะผู้นำด้านดิจิทัล, ผู้บริหารโรงเรียน

Abstract

The objectives of this research article were 1) to explore the current and desirable states of the digital leadership development model for school administrators of the Saint Gabriel's Foundation, Thailand; and 2) to propose the digital leadership development model for school administrators of the Saint Gabriel's Foundation, Thailand. A mixed methods research was employed. A sample group was 16 schools under the Saint Gabriel's Foundation in Thailand, The research instruments consisted of current and desirable states questionnaire, and model propriety, and feasibility evaluation form. The analysis involved descriptive statistics i.e. mean, and standard deviation; PNI Modified, and content analysis. The findings revealed that the current state of the overall digital leadership development was at a high level ($\bar{X} = 3.65$, S.D = 0.62), and the overall desirable condition was at the highest ($\bar{X} = 4.80$, S.D = 0.41). The digital leadership development model named digital leadership development model on online and artificial intelligence technology success by coherent vision, convergence, and culture cover four elements: 2.1) Main components consisting of 2.1.1) Coherent vision and communication strategy 2.1.2) Convergence and connect administrators 2.1.3) Culture and center learning digital; 2.2) Development method consisting of 2.2.1) Artificial intelligence through an online system 2.2.2) Online study & certificate 2.2.3) Online self - learning; 2.3) Development objectives consisting of 2.3.1) Purpose 2.3.2) Data collection and coding 2.3.3) Collaboration management; and 2.4) Development goals consisting of 2.4.1) Inspiration 2.4.2) Confidence 2.4.3) Time management 2.4.4) Transformation, and 2.4.5) virtual reality.

Keywords: Leadership Development Model, Digital Leadership, School Administrators

บทนำ

สถานการณ์ของโลกในปัจจุบัน มีการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลกระทบต่อโลกหลายด้านไม่ว่าจะเป็น ความผันผวนทางเศรษฐกิจ การเข้าสู่สังคมสูงวัย การปรวนแปรของสภาพภูมิอากาศ ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ภัยพิบัติทางธรรมชาติ และการระบาดของโรคภัย ทุกสิ่งล้วนมีแนวโน้มเกิดความรุนแรงมากขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2558) การเปลี่ยนแปลงอีกสิ่งหนึ่งที่พลเมืองโลกได้เผชิญในศตวรรษที่ 21 คือ การเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วจากการนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้ประโยชน์ด้านต่าง ๆ (สำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศองค์การมหาชน, 2562) เช่น การใช้เทคโนโลยีจำลองสถานการณ์บนคอมพิวเตอร์ (Computer Simulation) เพื่อหาศักยภาพของยาหรือสารอื่นในการนำมาใช้รักษาโรคปอดอักเสบจากไวรัสโควิด - 19 (นงลักษณ์ สุขวานิชย์ศิลป์, 2563) ในชีวิตประจำวันได้มีการนำเทคโนโลยีมาใช้ซึ่งเกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตและการทำงานที่สะท้อนรูปแบบพฤติกรรมดำรงชีวิต และเกิดวัฒนธรรมใหม่ ๆ มาสู่สังคมไทยในปัจจุบัน นอกจากนั้นเทคโนโลยียังทำให้เกิดการติดต่อสื่อสาร การสืบค้นข้อมูลได้อย่างรวดเร็วทุกที่ ทุกเวลา เห็นได้ว่าการก้าวเข้าสู่ยุคดิจิทัลนี้ยังนำมาถึงการพัฒนาในหลาย ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านธุรกิจ ด้านสาธารณสุข ด้านการทหาร ความมั่นคง ด้านโทรคมนาคม การสื่อสาร และด้านการศึกษา (แผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, 2559)

ในยุคข้อมูลข่าวสาร ระบบการศึกษาจะต้องตอบสนองการทำงาน การเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกันกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 หมวดที่ 9 ว่าด้วยเรื่องเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา มาตรา 65 กล่าวว่า ให้มีการพัฒนาบุคลากรทั้งด้านผู้ผลิต และผู้ใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เพื่อให้มีความรู้ความสามารถ และทักษะในการผลิตรวมทั้งการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542, 2542); (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545, 2545); (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553, 2553); (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562, 2562) นอกจากนี้แผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ยุทธศาสตร์ที่ 5 ได้กล่าวถึงการพัฒนากำลังคนให้พร้อมเข้าสู่ยุคเศรษฐกิจและสังคมดิจิทัล (แผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, 2559) ซึ่งให้ความสำคัญกับการพัฒนากำลังคนวัยทำงานทุกสาขาอาชีพ ทั้งบุคลากรภาครัฐ และภาคเอกชน ให้มีความสามารถในการสร้างสรรค์ และใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างชาญฉลาดในการประกอบอาชีพ และการพัฒนาบุคลากรในสาขาเทคโนโลยีดิจิทัลโดยตรง ให้มีความรู้ความสามารถ และความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ จัดได้ว่าเป็นบทบาทที่สำคัญในการเรียนการสอน และเชื่อว่าเทคโนโลยีดิจิทัลจะกลายมาเป็นส่วนประกอบที่มีความท้าทายที่สุด และรูปแบบการเรียนการสอนจะมีการเปลี่ยนแปลงเพราะเทคโนโลยีดิจิทัลจะกลายเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างประสบการณ์

การเรียนการสอนรูปแบบใหม่เพิ่มขึ้น ดังนั้นสถาบันการศึกษาทุกแห่งจะต้องวางแผนการบริหารความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นจากอิทธิพลของเทคโนโลยีดิจิทัล (แผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, 2559) รวมทั้งผลกระทบของการเป็นประชาคมอาเซียนและความต้องการกำลังคนในศตวรรษที่ 21 ประกอบกับแรงกดดันจากภายในประเทศจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร การติดกับดักประเทศที่มีรายได้ปานกลาง ทศนครติ ความเชื่อค่านิยม วัฒนธรรมที่ปรับเปลี่ยนไปตามกระแสโลกาภิวัตน์ การเติบโตทางเศรษฐกิจที่ส่งผลให้ทรัพยากรถูกทำลาย และเสื่อมโทรมอย่างรวดเร็ว และปัญหาคุณภาพมาตรฐานการจัดการศึกษาในทุกกระดับ จุดอ่อนของการศึกษาและการพัฒนาบุคลากรด้านวิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ เทคโนโลยี และการบริหารจัดการศึกษาที่ยังไม่เหมาะสม รวมทั้งปัญหาด้านคุณธรรม จริยธรรม ขาดความตระหนักถึงการมีวินัย ความซื่อสัตย์ การมีจิตสาธารณะที่ส่งผลต่อระบบการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2560) เนื่องจากเทคโนโลยีทำให้ส่งกระทบในด้านต่าง ๆ เช่น ผลกระทบของเทคโนโลยีทางบวกช่วยให้การผลิตในอุตสาหกรรมดีขึ้น ช่วยส่งเสริมความสะอาดสบายของมนุษย์ ช่วยส่งเสริมประชาธิปไตย ช่วยส่งเสริมสติปัญญาของมนุษย์ ช่วยส่งเสริมให้เกิดการค้นคว้าวิจัยสิ่งใหม่ ช่วยให้เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างกัน เทคโนโลยีสารสนเทศช่วยให้เศรษฐกิจเจริญรุ่งเรือง และในส่วนของผลกระทบของเทคโนโลยีทางลบ ทำให้การพัฒนาอาวุธมีอำนาจทำลายสูงมากขึ้น ทำให้ความสัมพันธ์ของมนุษย์เสื่อมถอย ทำให้เกิดการแพร่วัฒนธรรม และกระจายข่าวสารที่ไม่เหมาะสมอย่างรวดเร็ว ทำให้เกิดความวิตกกังวล ทำให้เกิดความเสี่ยงภัยทางด้านธุรกิจ ทำให้เกิดอาชญากรรม เป็นต้น (จีระพงษ์ โพพันธ์, 2562)

มูลนิธิคณะเซนต์คาเบรียลแห่งประเทศไทยเป็นองค์กรทางการศึกษาของนักบวชชาย คณะเซนต์ คาเบรียล ในนิวยอร์กโรมันคาทอลิก มีพันธกิจหลักคือ จัดการศึกษาให้แก่เด็กและเยาวชน เพื่อเป็นทิศทางการโรงเรียนในเครือมูลนิธิฯ นำไปปฏิบัติในการขับเคลื่อนให้ทุกโรงเรียนในเครือมูลนิธิฯ สู่วิถีความเป็นเลิศ และมุ่งสู่มาตรฐานสากล สามารถแข่งขันได้ ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญ (มูลนิธิคณะเซนต์คาเบรียลแห่งประเทศไทย, 2559) ในการบริหารจัดการ ทรัพยากรทางการศึกษา ครู และบุคลากร ให้ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ การทำงานในยุคแห่งการที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีดิจิทัล ดังนั้นองค์กรควรต้องมีการกำหนดกรอบนโยบายที่ชัดเจนที่ทุกคนสามารถปฏิบัติตามได้ นอกเหนือจากการบริหารโดยทั่วไปแล้วนั้น เพื่อให้การบริหารจัดการศึกษาบรรลุผลสำเร็จ เพิ่มศักยภาพและเทคนิคการสอนเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนจะต้องเปลี่ยนแปลงให้มีคุณลักษณะโดดเด่นเหมาะสม มีความรู้ความเข้าใจ เชิงทฤษฎี ทักษะ บทบาทหน้าที่ คุณธรรมและประสบการณ์ทางการบริหารการศึกษายุคใหม่ เพื่อนำพาสถานศึกษาให้ประสบผลสำเร็จ สามารถสนองตอบต่อการแข่งขัน และทันสมัยเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 (ชัยยงค์ เพาพาน, 2559) เมื่อโลกมีการเปลี่ยนแปลง

ด้านเทคโนโลยีเพิ่มมากขึ้น ถือเป็นยุคเปลี่ยนผ่านมาสู่ยุคดิจิทัล เพื่อก้าวไปสู่ความสำเร็จตามที่องค์กรมุ่งหวังไว้ การพัฒนาบุคลากรจึงเป็นเรื่องที่ควรใส่ใจ เรียนรู้ ศึกษาเพราะคือโอกาสที่จะทำให้องค์กรสามารถดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืน รู้ทันโลกและก้าวทันสถานการณ์ องค์กรจำเป็นต้องปรับให้ทันตามยุคสมัย สิ่งที่ทำให้องค์กรปรับตัวสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงได้ คือ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้สามารถขับเคลื่อนองค์กรสู่เป้าหมายได้ (บุญอนันต์ พินัยทรัพย์, 2562)

ดังนั้นในการศึกษารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำด้านดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนในเครือมูลนิธิคณะเซนต์คาเบรียลแห่งประเทศไทย เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาผู้บริหารขององค์กรในพัฒนาบุคลากรในระดับผู้บริหารต่าง ๆ เพื่อให้เป็นผู้นำที่ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่มีประสิทธิภาพ สามารถใช้เทคนิคและเครื่องมือในการบริหารการงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถปรับเปลี่ยนการบริหารจัดการเพื่อให้ความพร้อมสู่โลกสากลทันต่อการเปลี่ยนแปลงจากการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเป็นส่วนใหญ่ เพื่อให้มีการบริหารจัดการที่มีก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลง เนื่องจากผู้บริหารซึ่งเป็นบุคลากรที่สำคัญในโรงเรียน จึงควรมีความรู้ความสามารถและทักษะที่จำเป็นเพื่อการพัฒนาให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากเทคโนโลยีดิจิทัล ได้อย่างปลอดภัย สร้างสรรค์ และใช้งานอย่างมีคุณธรรม จริยธรรมให้มีความรู้ ความสามารถที่จะนำไปใช้เพื่อบริหารจัดการด้านการจัดการเรียนการสอน การบริหารทรัพยากร การบริหารกิจการนักเรียน สร้างเครือข่าย เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพพึงประสงค์ของการพัฒนาภาวะผู้นำด้านดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนในเครือมูลนิธิคณะเซนต์คาเบรียลแห่งประเทศไทย
2. เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำด้านดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนในเครือมูลนิธิคณะเซนต์ คาเบรียลแห่งประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมผสาน ประชากรในการวิจัย คือ โรงเรียนในเครือมูลนิธิคณะเซนต์คาเบรียลแห่งประเทศไทย จำนวน 16 โรงเรียน กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้เลือกโดยการเจาะจง คือ โรงเรียนในเครือมูลนิธิคณะเซนต์คาเบรียลแห่งประเทศไทยที่จัดการศึกษาในระดับพื้นฐานสายสามัญ จำนวน 14 โรงเรียน ผู้ให้ข้อมูลประกอบไปด้วย กลุ่มที่ 1 ผู้บริหารโรงเรียนในเครือมูลนิธิคณะเซนต์คาเบรียลแห่งประเทศไทย ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียน และหัวหน้างานที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการบริหารในระดับต่าง ๆ กลุ่มที่ 2 ครูที่ทำหน้าที่ฝ่ายทรัพยากรบุคคลโรงเรียนในเครือมูลนิธิคณะเซนต์คาเบรียลแห่งประเทศไทย รวมทั้งสิ้น 192 คน

วิธีดำเนินการวิจัยและเครื่องมือในการวิจัย การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน โดยแบ่งวิธีการดำเนินการวิจัย ออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาเอกสารแนวคิด ทฤษฎี และงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาภาวะผู้นำด้านดิจิทัล เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดการพัฒนภาวะผู้นำด้านดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนในเครือมูลนิธิคณะเซนต์คาเบรียลแห่งประเทศไทย

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพพึงประสงค์ของการพัฒนภาวะผู้นำด้านดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนในเครือมูลนิธิคณะเซนต์คาเบรียลแห่งประเทศไทย

ขั้นตอนที่ 3 พัฒนารูปแบบการพัฒนภาวะผู้นำด้านดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนในเครือมูลนิธิคณะเซนต์คาเบรียลแห่งประเทศไทย

ขั้นตอนที่ 4 ตรวจสอบความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของร่างรูปแบบการพัฒนภาวะผู้นำด้านดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนในเครือมูลนิธิคณะเซนต์คาเบรียลแห่งประเทศไทย

การสร้างและการตรวจสอบเครื่องมือ

การตรวจสอบความตรงของเครื่องมือวิจัยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นตรวจสอบและให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความตรงด้านเนื้อหา และความชัดเจนของภาษาเพื่อให้แบบสอบถามครอบคลุมและเหมาะสมกับเนื้อหาการวิจัยโดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน ตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ โดยให้พิจารณาว่ารายการใดสอดคล้องให้ 1 รายการใดไม่สอดคล้องให้ - 1 และรายการใดไม่แน่ใจให้ 0 จากนั้นจึงคัดเลือกเฉพาะข้อคำถามที่มีค่าดัชนี IOC รายข้ออยู่ระหว่าง 0.60 – 1.00

ตรวจสอบความเที่ยงของเครื่องมือวิจัย นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความตรงด้านเนื้อหาไปทดลองใช้กับผู้บริหารโรงเรียน ระดับผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ หัวหน้างาน และครูของโรงเรียน จำนวน 30 คน นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าความเที่ยงโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าร้อยละ

ตอนที่ 2 การพัฒนภาวะผู้นำด้านดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนในเครือมูลนิธิคณะเซนต์คาเบรียลแห่งประเทศไทยในสภาพปัจจุบันและสภาพพึงประสงค์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีความต้องการจำเป็น (PNI_{Modified}) เป็นแบบเลือกตอบ เครื่องมือศึกษาระดับการพัฒนภาวะผู้นำด้านดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนในเครือมูลนิธิคณะเซนต์คาเบรียลแห่งประเทศไทยโดยใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับตั้งแต่ 1 ถึง 5 ของลิเคิร์ต (Likert Scale) โดยมีค่าตัวเลขที่เป็นเกณฑ์ในการพิจารณาดังนี้

เกณฑ์ค่าระดับคะแนน

ระดับ 5 หมายถึง ระดับมากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง ระดับมาก

ระดับ 3 หมายถึง ระดับปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง ระดับน้อย

ระดับ 1 หมายถึง ระดับน้อยที่สุด

โดยมีเกณฑ์การแปลความหมาย ดังนี้

ค่าเฉลี่ยคะแนน 4.50 - 5.00 หมายถึง มีการปฏิบัติจริง หรือมีสภาพที่พึงประสงค์ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ยคะแนน 3.50 - 4.49 หมายถึง มีการปฏิบัติจริง หรือมีสภาพที่พึงประสงค์ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ยคะแนน 2.50 - 3.49 หมายถึง มีการปฏิบัติจริง หรือมีสภาพที่พึงประสงค์ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ยคะแนน 1.50 - 2.49 หมายถึง มีการปฏิบัติจริง หรือมีสภาพที่พึงประสงค์ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ยคะแนน 1.00 - 1.49 หมายถึง มีการปฏิบัติจริง หรือมีสภาพที่พึงประสงค์ในระดับน้อยที่สุด

ผลการวิจัย

1. สภาพปัจจุบัน สภาพพึงประสงค์และค่าดัชนีความต้องการจำเป็นของการพัฒนาภาวะผู้นำด้านดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนในเครือมูลนิธิคณะเซนต์คาเบรียลแห่งประเทศไทย แสดงในตารางที่ 1 - 3 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 สภาพปัจจุบัน สภาพพึงประสงค์และค่าดัชนีความต้องการจำเป็นของการพัฒนาภาวะผู้นำด้านดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนในเครือมูลนิธิคณะเซนต์คาเบรียลแห่งประเทศไทย โดยภาพรวม

องค์ประกอบ ภาวะผู้นำดิจิทัล	สภาพปัจจุบัน				สภาพพึงประสงค์				ความต้องการจำเป็น		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ	PNI Modified	ผลการ จัดกลุ่ม	ลำดับ
1. การมีวิสัยทัศน์ (Visionary Leadership)	3.74	0.57	มาก	1	4.82	0.38	มากที่สุด	1	0.224	จุดแข็ง	4
2. การเป็น ผู้ใช้งานดิจิทัลได้ อย่างคล่องแคล่ว (Professional Practice)	3.61	0.59	มาก	4	4.80	0.40	มากที่สุด	3	0.247	จุดอ่อน	2

องค์ประกอบ ภาวะผู้นำดิจิทัล	สภาพปัจจุบัน				สภาพพึงประสงค์				ความต้องการจำเป็น		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ	PNI Modified	ผลการ จัดกลุ่ม	ลำดับ
3. ความสามารถในการนำข้อมูลมาใช้ (Data Driven)	3.67	0.64	มาก	3	4.81	0.41	มากที่สุด	2	0.237	จุดอ่อน	3
4. ความเข้าใจในความรู้และทักษะความสามารถของคนในองค์การ (Talent Management)	3.54	0.67	มาก	5	4.78	0.41	มากที่สุด	4	0.259	จุดอ่อน	1
5. การสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ในโลกดิจิทัล (Digital Age Learning Culture)	3.68	0.63	มาก	2	4.77	0.44	มากที่สุด	5	0.220	จุดแข็ง	5
รวม	3.65	0.62	มาก		4.80	0.41	มากที่สุด		0.239	จุดอ่อน	

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันของการพัฒนาภาวะผู้นำด้านดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนในเครือมูลนิธิคณะเซนต์คาเบรียลแห่งประเทศไทยโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 3.65, S.D. = 0.623) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ลำดับที่ 1 คือการมีวิสัยทัศน์ (Visionary Leadership) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}$ = 3.74, S.D. = 0.57) ลำดับที่ 2 คือการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ในโลกดิจิทัล (Digital Age Learning Culture) ($\bar{X}$ = 3.68, S.D. = 0.63) และลำดับสุดท้ายคือ ความเข้าใจในความรู้และทักษะความสามารถของคนในองค์การ (Talent Management) ($\bar{X}$ = 3.54, S.D. = 0.67) ตามลำดับ และสภาพที่พึงประสงค์ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.80, S.D. = 0.41) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ลำดับที่ 1 คือการมีวิสัยทัศน์ (Visionary Leadership) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}$ = 4.82, S.D. = 0.38) ลำดับที่ 2 คือความสามารถในการนำข้อมูลมาใช้ (Data Driven) ($\bar{X}$ = 4.81, S.D. = 0.41) และลำดับสุดท้ายคือ การสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ในโลกดิจิทัล (Digital Age Learning Culture) ($\bar{X}$ = 4.77, S.D. = 0.442) ตามลำดับ สำหรับค่าดัชนีความต้องการจำเป็น มีค่าสูงสุด (PNI Modified = 0.259) คือ ความเข้าใจในความรู้และทักษะความสามารถของคนในองค์การ (Talent Management) เป็นจุดอ่อน และต่ำสุดคือ การสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ในโลกดิจิทัล (Digital Age Learning Culture) มีค่า (PNI Modified = 0.220) เป็นจุดแข็ง

ตารางที่ 2 สภาพปัจจุบัน สภาพพึงประสงค์และค่าดัชนีความต้องการจำเป็นของการพัฒนาภาวะผู้นำด้านดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนในเครือมูลนิธิคณะเซนต์คาเบรียลแห่งประเทศไทยด้านวิธีการพัฒนาโดยภาพรวม

วิธีการพัฒนาภาวะผู้นำด้านดิจิทัล	สภาพปัจจุบัน				สภาพพึงประสงค์				ความต้องการจำเป็น		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ	PNI Modified	ผลการจัดกลุ่ม	ลำดับ
1. การปฐมนิเทศด้วยตนเองผ่านระบบดิจิทัล (Digital Self - Orientation)	3.46	0.75	น้อย	1	4.76	0.44	มากที่สุด	1	0.273	จุดอ่อน	4
2. ศูนย์การฝึกอบรมด้วยตนเองผ่านระบบออนไลน์ (Online Self - Training Center)	3.34	0.73	น้อย	3	4.71	0.52	มากที่สุด	2	0.161	จุดแข็ง	5
3. ศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านระบบออนไลน์ (Online Self - Learning Center)	3.41	0.76	น้อย	2	4.71	0.52	มากที่สุด	3	0.276	จุดอ่อน	3
4. การเรียนและใบรับรองผ่านระบบออนไลน์ (Online Study & Certificate)	3.34	0.81	น้อย	4	4.70	0.55	มากที่สุด	4	0.289	จุดอ่อน	2
5. เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ในระบบบริหารทรัพยากรมนุษย์ (AIHR – Artificial Intelligence Human Resource)	3.26	0.86	น้อย	5	4.70	0.55	มากที่สุด	5	0.306	จุดอ่อน	1
รวม	3.36	0.78	น้อย		4.72	0.52	มากที่สุด		0.288	จุดอ่อน	

จากตารางที่ 2 พบว่า สภาพปัจจุบันของการพัฒนาภาวะผู้นำด้านดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนในเครือมูลนิธิคณะเซนต์คาเบรียลแห่งประเทศไทย ด้านวิธีการพัฒนา โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 3.36, S.D. = 0.78) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่ามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ลำดับที่ 1 คือการปฐมนิเทศด้วยตนเองผ่านระบบดิจิทัล (Digital Self - Orientation) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}$ = 3.46, S.D. = 0.75) ลำดับที่ 2 คือศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านระบบออนไลน์ (Online Self - Learning Center) ($\bar{X}$ = 3.41, S.D. = 0.76) และลำดับสุดท้ายคือ เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ในระบบบริหารทรัพยากรมนุษย์ (AIHR – Artificial Intelligence Human Resource) ($\bar{X}$ = 3.26, S.D. = 0.86) ตามลำดับและสภาพที่พึงประสงค์ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.72,

S.D. = 0.52) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ลำดับที่ 1 คือ การปฐมนิเทศด้วยตนเองผ่านระบบดิจิทัล (Digital Self - Orientation) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}$ = 4.76, S.D. = 0.44) ลำดับที่ 2 คือ ศูนย์การฝึกอบรมด้วยตนเองผ่านระบบออนไลน์ (Online Self - Training Center) ($\bar{X}$ = 4.71, S.D. = 0.52) และลำดับสุดท้าย คือ เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ในระบบบริหารทรัพยากรมนุษย์ (AIHR – Artificial Intelligence Human Resource) ($\bar{X}$ = 4.70, S.D. = 0.55) ตามลำดับ สำหรับค่าดัชนีความต้องการจำเป็น มีค่าสูงสุด (PNI Modified = 0.306) คือ เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ในระบบบริหารทรัพยากรมนุษย์ (AIHR - Artificial Intelligence Human Resource) เป็นจุดอ่อน และต่ำสุดคือ ศูนย์การฝึกอบรมด้วยตนเองผ่านระบบออนไลน์ (Online Self - Training Center) มีค่า (PNI Modified = 0.161) เป็นจุดแข็ง

ตารางที่ 3 สภาพปัจจุบัน สภาพพึงประสงค์และค่าดัชนีความต้องการจำเป็นของการพัฒนาภาวะผู้นำด้านดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนในเครือมูลนิธิคณะเซนต์คาเบรียลแห่งประเทศไทย ด้านคุณลักษณะโดยภาพรวม

คุณลักษณะของภาวะผู้นำ ด้านดิจิทัล	สภาพปัจจุบัน				สภาพพึงประสงค์				ความต้องการจำเป็น		
	$\bar{X}$	S.D.	ลำดับ	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ลำดับ	ระดับ	PNI Modified	ผลการจัดกลุ่ม	ลำดับ
1. มีความสามารถเข้าใจถึง ความหลากหลาย (D: Diversity) ข้อมูล	3.58	0.64	6	มาก	4.75	0.47	7	มากที่สุด	0.246	จุดอ่อน	2
2. มีความสามารถโน้มน้าว (I: Influence) ให้เกิดความ ร่วมมือในการทำงาน	3.46	0.70	7	ปานกลาง	4.76	0.44	5	มากที่สุด	0.273	จุดอ่อน	1
3. บริหารจัดการด้วยธรรมาภิบาล (G: Good Governance)	3.67	0.62	3	มาก	4.78	0.44	3	มากที่สุด	0.232	จุดแข็ง	6
4. มีความรู้และทักษะในการ จัดการข้อมูล (I: Information)	3.63	0.63	4	มาก	4.77	0.46	4	มากที่สุด	0.238	จุดแข็ง	4
5. มีการกำหนดเป้าหมาย (T: Targeting) ที่ชัดและภายใต้ การเปลี่ยนแปลงแบบพลวัต (Dynamic)	3.67	0.59	2	มาก	4.81	0.43	1	มากที่สุด	0.237	จุดแข็ง	5
6. มีความสามารถในการ กำหนดความสำเร็จ (A: Achieve)	3.61	0.62	5	มาก	4.76	0.50	6	มากที่สุด	0.241	จุดอ่อน	3
7. มีความสามารถเรียนรู้ได้ อย่างคล่องตัว (L: Learning Agility)	3.69	0.57	1	มาก	4.79	0.42	2	มากที่สุด	0.229	จุดแข็ง	7
รวม	3.62	0.62		มาก	4.77	0.45		มากที่สุด	0.241	จุดอ่อน	

จากตารางที่ 3 สภาพปัจจุบันของการพัฒนาภาวะผู้นำด้านดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนในเครือมูลนิธิคณะเซนต์คาเบรียลแห่งประเทศไทย ด้านคุณลักษณะโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 3.62, S.D. = 0.62) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ลำดับที่ 1 คือความสามารถเรียนรู้ได้อย่างคล่องตัว (L: Learning Agility) มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.69, S.D. = 0.57) ลำดับที่ 2 คือการกำหนดเป้าหมาย (T: Targeting) ที่ชัดและภายใต้การเปลี่ยนแปลงแบบพลวัต (Dynamic) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.67, S.D. = 0.59) และลำดับสุดท้ายคือ ความสามารถโน้มน้าว (I :Influence) ให้เกิดความร่วมมือในการทำงาน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.46, S.D. = 0.70) ตามลำดับ และสภาพที่พึงประสงค์โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.77, S.D. = 0.45) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดทุกลำดับ ได้แก่ ลำดับที่ 1 คือการกำหนดเป้าหมาย (T :Targeting) ที่ชัดและภายใต้การเปลี่ยนแปลงแบบพลวัต (Dynamic) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}$ = 4.81, S.D. = 0.43) รองลงมาลำดับที่ 2 คือความสามารถเรียนรู้ได้อย่างคล่องตัว (L: Learning Agility) ($\bar{X}$ = 4.79, S.D. = 0.42) และลำดับสุดท้ายคือ ความสามารถเข้าใจถึงความหลากหลาย (D: Diversity) ($\bar{X}$ = 4.75, S.D. = 0.47) ตามลำดับ สำหรับค่าดัชนีความต้องการจำเป็น มีค่าสูงสุด (PNI Modified = 0.273) คือ มีการกำหนดเป้าหมาย (T: Targeting) ที่ชัดและภายใต้การเปลี่ยนแปลงแบบพลวัต (Dynamic) และต่ำสุด คือ มีความสามารถเรียนรู้ได้อย่างคล่องตัว (L: Learning Agility) มีค่า (PNI Modified = 0.229) เป็นจุดแข็ง

2. รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำด้านดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนในเครือมูลนิธิคณะเซนต์คาเบรียล แห่งประเทศไทย คือ รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำด้านดิจิทัลให้มีวิสัยทัศน์บนวัฒนธรรมที่หลอมรวมผ่านระบบออนไลน์ด้วยเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์

2.1 องค์ประกอบของรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำด้านดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนในเครือมูลนิธิคณะเซนต์คาเบรียลแห่งประเทศไทย

2.1.1 ความเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์และกลยุทธ์การสื่อสาร (Coherent Vision and Communication Strategy)

2.1.2 การหลอมรวมระบบการบริหารที่เชื่อมโยง (Convergence and Connect Administrators)

2.1.3 ความมีวัฒนธรรมการเรียนรู้ยุคดิจิทัล (Culture and Center Learning Digital)

2.2 เป้าหมายของรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำด้านดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนในเครือมูลนิธิคณะเซนต์คาเบรียลแห่งประเทศไทย

2.2.1 สร้างแรงบันดาลใจ (Inspiration) เป็นผู้บริหารที่มีความสามารถในการนำการพัฒนาจากการมีส่วนร่วมกำหนดวิสัยทัศน์ร่วมกันบูรณาการเทคโนโลยีที่ครอบคลุมเพื่อส่งเสริมความเป็นเลิศและสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงองค์การ

2.2.2 สร้างความมั่นใจ (Confidence) มุ่งมั่นในการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการปรับปรุงการเรียนรู้ยุคดิจิทัลอย่างต่อเนื่องด้วยความมั่นใจ

2.2.3 จัดสรรเวลาในการเข้าถึง (Time Management) บริหารเวลาของการใช้และการเข้าถึงเพื่อการเติบโตอย่างมีอาชีพในความคล่องแคล่วของการผสมผสานเทคโนโลยี

2.2.4 นำไปสู่การเปลี่ยนแปลง (Transformation) มีจุดมุ่งหมายในการเปลี่ยนแปลงเพื่อเพิ่มความสำเร็จของเป้าหมายการเรียนรู้ด้วยการใช้เทคโนโลยีและทรัพยากรที่มีสื่ออย่างเหมาะสม

2.2.5 สร้างความเสมือนจริง (Virtual Reality) สร้างความเข้าใจในโลกดิจิทัลที่มีความจริงเสมือนเพื่ออำนวยความสะดวกในการทำความเข้าใจประเด็นทางสังคมจริยธรรมและกฎหมายและความรับผิดชอบที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมดิจิทัลที่กำลังพัฒนา

3. วิธีการพัฒนาภาวะผู้นำด้านดิจิทัลของรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำด้านดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนในเครือมูลนิธิคณะเซนต์คาเบรียลแห่งประเทศไทย

3.1 วิธีการพัฒนาตามองค์ประกอบหลักและองค์ประกอบย่อย มีรายละเอียดดังนี้

3.1.1 ความเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์และกลยุทธ์การสื่อสาร (Coherent Vision and Communication Strategy)

3.1.1.1 กำหนดเป้าหมายขององค์การ (Purpose): โดยกำหนดการตั้งแต่การวางแผนจากบนลงล่างโดยละเอียดไปจนถึงการกำหนดวิสัยทัศน์และแนวทางการพัฒนาที่ชัดเจนและความสำคัญแต่ละระดับในการเข้าถึงและเลือกใช้ข้อมูลดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.1.1.2 กำหนดโครงสร้างพื้นฐานข้อมูลดิจิทัลขององค์การ (Architecture): โดยแบ่งการจัดการฐานข้อมูลดิจิทัลลดความซ้ำซ้อน กำหนดรายละเอียดกำหนดตัวชี้วัดเครื่องมือวัดกระบวนการและกำหนดวัฒนธรรมพื้นฐานที่มีการตอบรับอย่างต่อเนื่องและรวดเร็วบนเครือข่าย

3.1.1.3 กำหนดการมีส่วนร่วมด้วยการเชื่อมโยง (Engagement): โดยใช้ระบบจำลองเสมือนจริงผ่านเครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศและใช้ประโยชน์จากเครื่องมือสื่อสารดิจิทัลเพื่อนำทีมของการมีส่วนร่วมแบบเสมือนจริง

3.1.2 การหลอมรวมระบบการบริหารที่เชื่อมโยง (Convergence and Connect Administrators)

3.1.2.1 จัดทำฐานข้อมูลและลงรหัส (Data collection and Coding the data) กำหนดวิธีการจัดเก็บข้อมูลและกำหนดรหัสและการเข้าถึงข้อมูลและการนำไปใช้ เพื่อให้เกิดการใช้ข้อมูลที่ถูกต้องและป้องกันการนำข้อมูลไปใช้ที่อาจเกิดผลเสียกับหน่วยงาน องค์กรหรือบุคคลอื่น ๆ

3.1.2.2 บริหารระบบเพื่อการเข้าถึงข้อมูล (System Management) มีความสามารถในการใช้ข้อมูลในการบริหารจัดการมีตรวจสอบและติดตามจากแหล่งที่เชื่อมต่ออย่างมีประสิทธิภาพที่เป็นประโยชน์การตอบกลับแบบทันทีทันใดที่ไม่เกิดผลเสียต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งทางตรงและทางอ้อม

3.1.3 ความมีวัฒนธรรมการเรียนรู้ยุคดิจิทัล (Culture and Center Learning Digital)

3.1.3.1 บริหารจัดการความร่วมมือ (Managing Collaboration) เพื่อให้การบริหารที่ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลที่มีวัฒนธรรมร่วมกันโดยกำหนดเป้าหมายความร่วมมือเพื่อการเรียนรู้ ปรับเปลี่ยนมุมมองการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนการสอนและลดความเสี่ยงกับภัยจากเทคโนโลยีดิจิทัล และการใช้ทรัพยากรในการทำงานร่วมกัน การแบ่งปันข้อมูลต่าง ๆ

3.1.3.2 การจัดการความรู้ (Knowledge Management) กำหนดกระบวนการจัดการความรู้ และผู้บริหารเป็นผู้นำของการถ่ายทอดองค์ความรู้ต่าง ๆ ที่ได้จากการศึกษาหาความรู้ในฐานข้อมูลดิจิทัลเพื่อให้เกิดเป็นวัฒนธรรมที่ดีส่งผลที่เกิดประโยชน์กับการทำงานและลดความเสี่ยงในด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นกับองค์กร

3.1.3.3 กระตุ้นและติดตาม (Motivating and Controlling) กระตุ้นให้เกิดวัฒนธรรมการทำงานด้วยการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอน และมีการกำกับติดตามแบบเชื่อมโยงในรูปแบบที่เหมาะสมแต่ละหน่วยงานในองค์กร เพื่อส่งเสริมในการทำงานและการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องของคนในองค์กรในเรื่องต่าง ๆ ที่มีจำนวนมากในโลกดิจิทัลที่จะนำมาเพื่อพัฒนางานขององค์กร

อภิปรายผล

1. สภาพปัจจุบันในภาพรวมของภาวะผู้นำด้านดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนในเครือมูลนิธิคณะเซนต์คาเบรียลแห่งประเทศไทยอยู่ในระดับปานกลาง ในส่วนของสภาพพึงประสงค์การพัฒนาภาวะผู้นำด้านดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนในเครือมูลนิธิคณะเซนต์คาเบรียลแห่งประเทศไทยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นถึงความต้องการในการพัฒนาผู้บริหารเพื่อให้สามารถนำไปปฏิบัติในการขับเคลื่อนให้ทุกโรงเรียนในเครือมูลนิธิฯ สู่ความเป็นเลิศ และมุ่งสู่มาตรฐานสากล สามารถแข่งขันกับทุก ๆ ประเทศในโลกได้ โดยมีระบบการจัดทำฐานข้อมูลสารสนเทศระดับมูลนิธิฯ มีข้อมูลของทุกโรงเรียน และนำไปใช้ในการบริหารจัดการ

ระดับมูลนิธิฯ และจากบุญอนันต์ พินัยทรัพย์ ได้กล่าวว่าเมื่อโลกมีการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีเพิ่มมากขึ้น ถือเป็นยุคเปลี่ยนผ่านมาสู่ยุคดิจิทัล เพื่อก้าวไปสู่ความสำเร็จตามที่ต้องการมุ่งหวังไว้ ดังนั้นการพัฒนาศักยภาพจึงเป็นเรื่องที่ควรใส่ใจ เรียนรู้ ศึกษาเพราะคือโอกาสที่จะทำให้องค์การสามารถดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืน รู้ทันโลกและก้าวทันสถานการณ์ (บุญอนันต์ พินัยทรัพย์, 2562) และจากแผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ยุทธศาสตร์ที่ 5 การพัฒนากำลังคนให้พร้อมเข้าสู่ยุคเศรษฐกิจและสังคมดิจิทัล เนื่องจากปัจจุบันโลกเริ่มเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจและสังคมดิจิทัลที่เทคโนโลยีไม่ได้เป็นเพียงเครื่องมือสนับสนุนการทำงานเฉกเช่นที่ผ่านมาอีกต่อไป หากแต่จะหลอมรวมเข้ากับชีวิตอย่างแท้จริงและจะเปลี่ยนโครงสร้างรูปแบบกิจกรรมทางเศรษฐกิจ กระบวนการผลิต การค้า การบริการและขบวนการทางสังคมอื่น ๆ รวมถึงการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลไปอย่างสิ้นเชิง ประเทศไทยจึงต้องเร่งนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศ สำหรับผลการประเมินค่าดัชนีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำด้านดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนในเครือมูลนิธิคณะเซนต์คาเบรียลแห่งประเทศไทย โดยเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อยขององค์ประกอบภาวะผู้นำดิจิทัล คือ ความเข้าใจในความรู้และทักษะความสามารถของคนในองค์การ (แผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, 2559) จากการศึกษาภาวะผู้นำดิจิทัล (Digital Leadership) ของ Elliott, T. และ McREL International ซึ่งจากการเปลี่ยนของเทคโนโลยีดิจิทัลมีผลกระทบในภาพรวมขององค์การดังนั้นผู้บริหารต้องทำความเข้าใจในความรู้และทักษะความสามารถของคนในองค์การ เข้าใจขีดความสามารถของคนในองค์การ จัดการและสร้างสมดุลของทักษะความสามารถของคนในองค์การให้เหมาะสมกับสถานการณ์ สามารถจัดการกับปัญหาในการทำงานที่มีผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลง รองลงมา คือ การเป็นผู้ใช้งานดิจิทัลได้อย่างคล่องแคล่ว (Professional Practice) (Elliott, T., 2017); (McREL International, 2010)

2. สำหรับรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำด้านดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนในเครือมูลนิธิคณะเซนต์คาเบรียลแห่งประเทศไทย ชื่อ “รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำด้านดิจิทัลให้มีวิสัยทัศน์บนวัฒนธรรมที่หลอมรวมผ่านระบบออนไลน์ด้วยเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์” สอดคล้องกับ DeRue, D. S. & Myers, C. G. ที่ได้กำหนดกรอบการพัฒนาผู้นำ PREPARE ซึ่งให้ความสำคัญกับวัตถุประสงค์ในเชิงกลยุทธ์ และผลลัพธ์ที่ต้องการของการพัฒนาความเป็นผู้นำในองค์การ และองค์การสามารถใช้ประโยชน์จากประสบการณ์ในการพัฒนาและเป็นระบบเพื่อเสริมสร้างระดับความสามารถในการเป็นผู้นำของแต่ละบุคคล กลุ่ม และส่วนรวม เน้นว่าบุคคลและองค์การแตกต่างกันอย่างไรในวิธีการ และสนับสนุนการพัฒนาความเป็นผู้นำที่มีความแตกต่าง กรอบการเตรียมการล่วงหน้าทำให้เข้าใจในสิ่งที่บุคคล และองค์การทำได้เพื่อพัฒนาความสามารถในการเป็นผู้นำ (DeRue, D. S. & Myers, C. G., 2013) และ ไทเกอร์ ได้กล่าวถึงผู้นำยุคดิจิทัลว่า การเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล ผู้นำมีความสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลง

และผู้นำเองต้องได้รับการพัฒนาให้เป็นผู้ที่สามารถเปลี่ยนแปลงให้ก้าวทันกับการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล ซึ่งรูปแบบประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ ความเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์และกลยุทธ์การสื่อสาร การหลอมรวมระบบการบริหารที่เชื่อมโยง ความมีวัฒนธรรมการเรียนรู้ยุคดิจิทัล (ไทเกอร์, 2563) ซึ่งสอดคล้องกับองค์ประกอบภาวะผู้นำดิจิทัล ของ Elliott, T. และ McREL International ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ การมีวิสัยทัศน์ การเป็นผู้ใช้งานดิจิทัลได้อย่างคล่องแคล่ว ความสามารถในการนำข้อมูลมาใช้ ความเข้าใจในความรู้ และทักษะความสามารถของคนในองค์กร และการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ในโลกดิจิทัล ซึ่งในภาพรวมขององค์ประกอบของการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลเน้นถึงการนำข้อมูลมาใช้ และการมีวัฒนธรรมการเรียนรู้ เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีดิจิทัลในการเชื่อมโยงเพื่อการสื่อสาร และที่เห็นได้ในการพัฒนาระบบฐานข้อมูลดิจิทัลบนโลกดิจิทัลนั้นมีข้อมูลจำนวนมาก ซึ่งผู้บริหารต้องสามารถเลือก และนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ และสามารถเรียนรู้ได้ทันกับข้อมูลใหม่ ๆ (Elliott, T., 2017); (McREL International, 2010) และ อริญญา เกลิงศรี ศูนย์พัฒนาและส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตแห่งภูมิภาคอาเซียน ชี้ให้เห็นว่าองค์กรต่าง ๆ รวมถึงคนทำงานที่ยังใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างไม่คล่องแคล่ว หรือเรียกว่าไม่ “Tech - Savvy” จะได้รับผลกระทบอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ “นอกเหนือจากความรู้และความสามารถในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลแล้วยังมีคุณสมบัติที่สำคัญที่สุดสองอย่างที่จะทำให้คนทำงานในยุคนี้เป็นที่ต้องการขององค์กรและเติบโตไปด้วยกันได้นั้นคือ ความใฝ่รู้ (Curiosity) และความมานะบากบั่น (Persistence)” และในส่วนของเป้าหมายของการพัฒนาภาวะผู้นำด้านดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนในเครือมูลนิธิคณะเซนต์คาเบรียลแห่งประเทศไทย เพื่อพัฒนาให้ผู้บริหารมีความรู้และความสามารถที่จะผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ได้ดังนี้ สร้างแรงบันดาลใจ สร้างความมั่นใจ จัดสรรเวลาในการเข้าถึง นำไปสู่การเปลี่ยนแปลง และสร้างความเชื่อมั่นจริง (อริญญา เกลิงศรี, 2563) Elliott, T. และ McREL International ได้กล่าวถึง ปัจจัยสำคัญของภาวะผู้นำดิจิทัลต่อความสำเร็จของงานในยุคดิจิทัลดังนี้ กำหนดว่าสิ่งใดและที่ใดที่จำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงมากที่สุด วางแผนในการเปลี่ยนแปลงและการส่งเสริม และสนับสนุนบุคลากรในองค์กร (Elliott, T., 2017); (McREL International, 2010) Viaene, S. ได้กล่าวว่า ความสำเร็จในการพัฒนาองค์กรผู้นำต้องมีลักษณะดังนี้ คือ ผู้นำที่มีแนวทางในการนำชัดเจน ผู้นำจะรวบรวมความคิดสร้างสรรค์ของทุกคนเข้าด้วยกัน ผู้นำแบบชัดเจนและมีความเป็นธรรม จะมองไกลกว่าวิสัยทัศน์และการทดสอบ ผู้นำที่มีความรอบคอบ มีทักษะตื่นตัวถึงความแปรปรวนของดิจิทัลภายนอก และผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ จะพัฒนาภาพรวมขององค์กรเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ใน Digital Age นำการรับรู้ถึงเป้าหมายและให้มีส่วนร่วมในเป้าหมายขององค์กรร่วมกัน (Viaene, S., 2018) สำหรับวิธีการการพัฒนาภาวะผู้นำด้านดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนในเครือมูลนิธิคณะเซนต์คาเบรียลแห่งประเทศไทย แต่ละองค์ประกอบดังนี้ ความเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์และกลยุทธ์การสื่อสาร มีวิธีการดังนี้ คือ กำหนดเป้าหมายขององค์กร กำหนดโครงสร้าง

พื้นฐานข้อมูลดิจิทัลขององค์กร กำหนดการมีส่วนร่วมด้วยการเชื่อมโยง การหลอมรวมระบบ การบริหารที่เชื่อมโยง มีวิธีการดังนี้ คือจัดทำฐานข้อมูลและลงรหัส กำหนดวิธีการจัดเก็บข้อมูล และกำหนดรหัสและการเข้าถึงข้อมูลและการนำไปใช้ เพื่อให้เกิดการใช้ข้อมูลที่ถูกต้องและป้องกันการนำข้อมูลไปใช้ที่อาจเกิดผลเสียกับหน่วยงาน องค์กรหรือบุคคลอื่น ๆ บริหารระบบเพื่อการเข้าถึงข้อมูล และความมีวัฒนธรรมการเรียนรู้ยุคดิจิทัล มีวิธีการดังนี้ คือ บริหารจัดการความร่วมมือ การจัดการความรู้ กระตุ้นและติดตาม ซึ่งสอดคล้องกับ Runway Digital ได้กำหนดการเรียนรู้เพื่อความเป็นผู้นำดิจิทัล Digital Leadership“DQ”: Mindset + Knowledge + Agility เพื่อพัฒนาผู้นำให้มีความเป็นผู้นำดิจิทัล โดยมีแนวคิดที่เกี่ยวกับความคิดและพฤติกรรม ในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้ รับรู้และเปิดกว้างอย่างรวดเร็ว ตระหนักถึงจริยธรรมในการใช้งานดิจิทัล และผลงานของผู้อื่น มีแนวคิดและสร้างแรงขับเคลื่อนในการพัฒนาความรู้ในการค้นหา มีการแบ่งปันข้อมูลเพื่อสร้างวัฒนธรรมที่ดี มีความคล่องตัวในการเชื่อมโยงและตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลง และแสดงคุณลักษณะหลักประสบการณ์และความเป็นผู้นำดิจิทัล เป็นต้น (Runway Digital, 2020)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลจากการวิจัย สรุปได้ว่า 1) ผู้บริหารในเครือมูลนิธิคณะเซนต์คาเบรียลแห่งประเทศไทยและหน่วยงานด้านการศึกษาที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ คณะกรรมการบริหารในเครือมูลนิธิคณะเซนต์คาเบรียลแห่งประเทศไทย ผู้บริหารโรงเรียนในเครือมูลนิธิคณะเซนต์คาเบรียลแห่งประเทศไทยควรพิจารณาจัดทำแผนการพัฒนาภาวะผู้นำให้กับผู้บริหารให้สอดคล้องกับรูปแบบการพัฒนาผู้บริหารโรงเรียนสู่การเป็นผู้ที่สามารถใช้เทคโนโลยียุคดิจิทัลให้มีความรู้ และทักษะในการนำมาใช้ในการบริหารโรงเรียนให้สามารถใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและข้อมูลในโลกดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น และเพื่อการพัฒนาผู้บริหารโรงเรียนให้มีภาวะผู้นำดิจิทัลอย่างเป็นรูปธรรม เนื่องจากผลการวิจัย พบว่า สภาพปัจจุบันของการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหาร ด้านดิจิทัลโรงเรียนในเครือมูลนิธิคณะเซนต์คาเบรียลแห่งประเทศไทยโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นถึงว่าผู้บริหารยังมีความต้องการพัฒนาในด้านภาวะผู้นำดิจิทัล เพื่อให้สามารถก้าวทันกับการเปลี่ยนแปลงและสามารถนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริหารจัดการและจัดการด้านการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น 2) ผู้บริหารในเครือมูลนิธิคณะเซนต์คาเบรียลแห่งประเทศไทยและหน่วยงานด้านการศึกษาที่เกี่ยวข้อง ควรพิจารณาร่วมกับผู้บริหารโรงเรียนเพื่อค้นหาทักษะด้านดิจิทัลของคนในองค์กร เนื่องจากผลการวิจัยพบว่าค่าดัชนีความต้องการจำเป็นมากที่สุด คือ ความเข้าใจในความรู้และทักษะความสามารถของคนในองค์กร เพื่อจะนำมาเป็นข้อมูลในการพัฒนาองค์กรให้เป็นองค์กรที่มีการใช้การบริหารจัดการด้วยการเชื่อมโยงข้อมูลและการดำเนินงานผ่านเทคโนโลยีดิจิทัลในการสื่อสาร โดยเริ่มจากการพัฒนา

ผู้บริหารลงสู่การสอนงานในการใช้เทคโนโลยีตามความเหมาะสมในการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น 3) ผู้บริหารสถานศึกษา นักวิชาการ นักวิจัย หรือผู้เชี่ยวชาญ อื่น ๆ สามารถนำรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลจากการวิจัยไปเป็นรูปแบบในการจัดอบรมเพื่อส่งเสริมศักยภาพด้านการบริหารด้วยการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารองค์การที่สามารถใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและข้อมูลข่าวสาร เนื่องจากผลการวิจัยพบว่ารูปแบบจากการวิจัยในครั้งนี้ คือ รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำด้านดิจิทัลให้มีวิสัยทัศน์บนวัฒนธรรมที่หลอมรวมผ่านระบบออนไลน์ด้วยเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ มีความเหมาะสมและเป็นไปได้จากการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด

เอกสารอ้างอิง

- จิระพงษ์ โพพันธ์. (2562). ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี. เรียกใช้เมื่อ 25 มกราคม 2563 จาก <https://kru-it.com/design-and-technology-m2/impact-of-technology-changes/>
- ชัยยนต์ เพาพาน. (2559). แนวคิดและทฤษฎีพื้นฐานการเป็นผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาใน ศตวรรษที่ 21 มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์. เรียกใช้เมื่อ 17 เมษายน 2563 จาก <https://so02.tcithaijo.org>
- ไทเกอร์. (2563). ภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลคืออะไร (Digital Leadership). เรียกใช้เมื่อ 12 มีนาคม 2563 จาก <https://thaiwinner.com/digital-leadership/>
- นงลักษณ์ สุขวานิชย์ศิลป์. (2563). รู้จัก ฟาวิพิราเวียร์ ต้วยาด้าน โควิด-19. เรียกใช้เมื่อ 8 พฤษภาคม 2563 จาก www.bangkokbiznews.com
- บุญอนันต์ พินัยทรัพย์. (2562). การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคดิจิทัล. นนทบุรี: โรงพิมพ์รัตน ไตร.
- แผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. (2559). กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. เรียกใช้เมื่อ 14 เมษายน 2563 จาก <http://www.mict.go.th>
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. (2545). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 119 ตอน 123 ก หน้า 16-21 (19 ธันวาคม 2545).
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553. (2553). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 127 ตอน 45 ก หน้า 1-3 (22 กรกฎาคม 2553).
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562. (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอน 57 ก หน้า 49-52 (1 พฤษภาคม 2562).
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. (2542). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 116 ตอน 74 ก หน้า 1-19 (19 สิงหาคม 2542).

- มูลนิธิคณะเซนต์คาเบรียลแห่งประเทศไทย. (2559). แผนยุทธศาสตร์มูลนิธิคณะเซนต์คาเบรียลแห่งประเทศไทยระยะ 6 ปี พ.ศ. 2559 - 2564. กรุงเทพมหานคร: บริษัท แพลนพรินท์ติ้ง จำกัด.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2560 - 2579). กรุงเทพมหานคร: บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2558). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศองค์การมหาชน. (2562). บทบาทสำคัญของข้อมูลภูมิสารสนเทศในการจัดการภัยพิบัติ. เรียกใช้เมื่อ 20 พฤษภาคม 2563 จาก www.gistda.or.th
- อริยญา เถลิงศรี. (2563). ศูนย์พัฒนาและส่งเสริม การเรียนรู้ตลอดชีวิตแห่งภูมิภาคอาเซียน. Work From Home. เรียกใช้เมื่อ 8 พฤษภาคม 2563 จาก <https://www.bangkokbiznews.com>
- DeRue, D. S. & Myers, C. G. (2013). Leadership Development: A Review and Agenda for Future Research. Retrieved May 20, 2020, from <https://www.oxfordhandbooks.com>
- Elliott, T. (2017). Digital Leadership: A Six-Step Framework For Transformation. Retrieved July 6, 2020, from <http://www.digitalistmag.com/author/telliott>
- McREL International. (2010). National Educational Technology Standards for Administrators (NETS-A). Retrieved June 10, 2020, from <https://www.mcrel.org/educational-technology-standards-for-administrators-netsa/>
- Runway Digital. (2020). Digital Leadership “DQ”: Mindset + Knowledge + Agility. Retrieved March 13, 2020, from <https://www.runwaydigital.com/wp-content/uploads/2016/08/Digital-Leadership-Summary-Poster-v1.1.pdf>
- Viaene, S. (2018). Orchestrating Organizational Agility. Retrieved June 20, 2020, from <https://lirias.kuleuven.be/retrieve/556016>

แนวทางพัฒนาภาวะผู้นำของครูในอนาคตที่เสริมสร้าง
คุณลักษณะของนักเรียนตามแนวคิดความเป็นพลเมืองโลก
ที่สร้างคุณค่าความเป็นมนุษย์: กรณีศึกษาครูนิสิตจุฬาฯ*

APPROACHES TO DEVELOPING FUTURE TEACHER LEADERSHIP
ENHANCING STUDENTS' CHARACTERISTICS BASED ON THE HUMAN
VALUE CREATING GLOBAL CITIZENSHIP CONCEPT: A CASE STUDY
OF CHULALONGKORN UNIVERSITY STUDENT TEACHERS

นันทรัตน์ เจริญกุล

Nantarat Charoenkul

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Chulalongkorn University, Thailand

E-mail: nuntarat.C@chula.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำของครูในอนาคต และ 2) นำเสนอแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำของครูในอนาคตที่เสริมสร้างคุณลักษณะของนักเรียนตามแนวคิดความเป็นพลเมืองโลกที่สร้างคุณค่าความเป็นมนุษย์: กรณีศึกษาครูนิสิตจุฬาฯ งานวิจัยนี้ใช้วิธีวิทยาการวิจัยแบบผสมผสาน แบ่งเป็น 2 ขั้นตอน 1) การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณด้วยแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูนิสิตจุฬาฯ 220 คน ผู้บริหารและครูพี่เลี้ยง 68 คน 2) การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยแบบสัมภาษณ์จากครูนิสิตและครูพี่เลี้ยง 60 คน และแบบประเมินแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำของครูในอนาคตโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 16 คน รวมทั้งหมด 304 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า ในภาพรวม สภาพปัจจุบันในการจัดการเรียนการสอนของครูในอนาคตอยู่ในระดับมาก สภาพที่พึงประสงค์เกี่ยวกับภาวะผู้นำของครูในอนาคตอยู่ในระดับมากที่สุด และด้านที่มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นสูงที่สุดคือการดำเนินชีวิตบนพื้นฐานของความรู้และปัญญา แนวทางพัฒนาภาวะผู้นำของครูในอนาคตประกอบด้วย 4 แนวทาง 8 วิธีดำเนินการ และ 5 เป้าหมาย ดังนี้ 1) พัฒนาการเติบโตส่วนบุคคลของครูนิสิตให้เป็นแบบอย่างที่ดี มี 2 วิธีดำเนินการ 2 เป้าหมาย 2) ยกระดับสมรรถนะความเป็นผู้นำของครูนิสิต

* Received 26 January 2021; Revised 15 June 2021; Accepted 20 June 2021

มี 2 วิธีดำเนินการ 1 เป้าหมาย 3) บ่มเพาะจิตวิญญาณความเป็นครูต้นแบบ มี 2 วิธีดำเนินการ 1 เป้าหมาย และ 4) เสริมสร้างศักยภาพของครูนิสิตเป็นนักวิจัยที่เป็นแบบอย่างที่ดี มี 2 วิธีดำเนินการ 1 เป้าหมาย

คำสำคัญ: แนวทางพัฒนาภาวะผู้นำครูในอนาคต, คุณลักษณะของนักเรียนตามแนวคิดความเป็นพลเมืองโลกที่เน้นความเป็นมนุษย์, ครูนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Abstract

The objectives of this research article were to: 1) Study the present and desirable states and priority needs of future teacher leadership development enhancing students' characteristics; 2) Propose approaches for future teacher leadership development enhancing students' characteristics based on the human value creating global citizenship concept: a case study of Chulalongkorn University student teachers. This study used a mixed - method approach: 1) Collecting the quantitative data using questionnaires for 220 student teachers from Chulalongkorn University, 68 school administrators and teacher mentors; 2) Gathering the qualitative data interviewing 60 student teachers and teacher mentors, plus an evaluation form for verifying the approaches by 16 experts, totally 304 respondents. Data were analysed by frequency, percentage, mean, standard deviation, $PNI_{Modified}$ and content analysis. The research findings revealed that, overall, the present state of future teachers' instructional management was at the high level, while the desirable state of future teachers' leadership was at the highest level, and the aspect with the highest $PNI_{Modified}$ was conducting knowledge and wisdom - based lives. There were 4 main approaches, 8 procedures and 5 goals to developing future teacher leadership: 1) Develop personal growth of student teachers to be the role models, with 2 procedures and 2 goals; 2) Exalt student teachers' leadership competency, with 2 procedures and a goal; 3) Cultivate a model teacher's spirituality, with 2 procedures and a goal and 4) Enhance student teachers' potential to become the model researchers, with 2 procedures and a goal.

Keywords: Future Teacher Leadership Development Approaches, Students' Characteristics Based on The Human Value Creating Global Citizenship Concept, Chulalongkorn University Student Teachers.

บทนำ

การศึกษาที่เน้นความเป็นมนุษย์และการพัฒนาผู้เรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษา ให้เข้าใจและตระหนักถึงคุณค่าความเป็นมนุษย์ของตนเอง ตลอดจนเคารพสิทธิและศักดิ์ศรี ความเป็นมนุษย์ของผู้อื่นในขณะเดียวกันด้วยนั้น เป็นเรื่องที่น่าสนใจไปทั่วโลก เนื่องจากเป็น ทฤษฎีและแนวคิดที่ช่วยในการเสริมสร้างและพัฒนาพลเมืองโลก พร้อมทั้งบ่มเพาะความเชื่อใน สันติภาพและความสงบสุขในสังคม มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับทฤษฎีและแนวคิดดังกล่าวทั้งใน ประเทศภูมิภาคตะวันตกและตะวันออก ที่ให้ความสำคัญกับมนุษย์เป็นประเด็นสำคัญยิ่งที่อยู่ใน วาระการประชุม สัมมนาและอภิปรายในเวทีระดับชาติและระดับนานาชาติ เช่น การประชุม เกี่ยวกับการศึกษาเพื่อการพัฒนาซึ่งจัดขึ้นโดยองค์การทางการศึกษา วิทยาศาสตร์ และ วัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ ณ ประเทศอังกฤษ ค.ศ. 2018 (Sharma, N., 2018) ได้สะท้อน มุมมองของแนวคิดการศึกษาสร้างคุณค่าและแนวปฏิบัติในการศึกษาเกี่ยวกับความเป็นพลเมือง โลกที่ให้ความสำคัญกับกระบวนการทัศน์และมุมมองซึ่งนำมาใช้เป็นแนวทางปฏิบัติ เพื่อการเรียนรู้ ที่จะอยู่ร่วมกัน ถือได้ว่าเป็นหัวข้อที่สามารถนำไปสู่การตั้งประเด็นและโจทย์การศึกษาวิจัยเพื่อ พัฒนาประเทศที่สำคัญภายใต้การศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองโลก (UNESCO, 2014) อีกทั้ง ยังเป็นประเด็นที่หลายประเทศได้นำเสนอและบรรจุไว้ในแผนและนโยบายระดับชาติ ประเทศไทยเป็นหนึ่งในประเทศที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ซึ่งบรรจุไว้ในแผน ระดับมหภาคต่าง ๆ เช่น แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560 – 2564 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) มาตรฐานการศึกษา ของชาติ พ.ศ. 2561 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2561) แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) รวมทั้งแผนและยุทธศาสตร์ การพัฒนาการศึกษาในระดับต่าง ๆ

ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และเสริมสร้างคุณลักษณะของทั้งครูและนักเรียนไทย ยุค 4.0 ที่มีคุณภาพ ซึ่งมีความพร้อมทั้งด้านคุณธรรมและรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงโลก นอกเหนือจากความรู้ในเชิงวิชาการและสมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร แล้ว จำเป็นต้องเสริมสร้างรากฐานด้วยปรัชญาการศึกษาสร้างคุณค่าและความเชื่อที่เกี่ยวข้อง ไปสู่การปฏิบัติ สืบเนื่องจากวัตถุประสงค์สำคัญของการศึกษาเกี่ยวกับโลกมนุษย์ก็คือ การพัฒนาศักยภาพและความสามารถของบุคคลซึ่งเป็นภารกิจหลักในการสร้างคนรุ่นใหม่ โดยใช้ แนวทางการสร้างคุณค่าผ่านการเรียนการสอนและศาสตร์ด้านการสอนที่มุ่งปลูกฝัง ความเป็นมนุษย์ในตัวบุคคล แนวทางดังกล่าวเน้นบทบาทของการศึกษาที่ให้ความสำคัญกับ ความเคารพในศักดิ์ศรีของชีวิตมนุษย์ การบ่มเพาะมนุษย์ที่สามารถพึ่งพาได้ สามารถสร้าง คุณค่าด้านความไว้วางใจ เชื่อใจ ความสมดุล และความเมตตาต่อเพื่อนมนุษย์ และการคำนึง ถึงผู้อื่น ซึ่งจะนำไปสู่ความสงบสุขและความสำเร็จในชีวิตและในสังคม นอกเหนือจากสมรรถนะ และทักษะพื้นฐานที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

ควรนำหลักการและแนวคิดการศึกษาที่สร้างคุณค่าความเป็นมนุษย์และปรัชญาที่ว่าด้วยความ เป็นพลเมืองโลก (Ikeda, D., 2009) มาปฏิบัติเพื่อใช้ในการปลูกฝังคุณค่าความเป็นมนุษย์ให้กับ ผู้เรียนและเยาวชนให้มีความเคารพในคุณค่าความเป็นมนุษย์ของตนเองและผู้อื่น ตั้งมั่นใน ความพอเพียงและความยั่งยืน มีจิตอาสาและทักษะการทำงานเป็นทีม มีปฏิสัมพันธ์บนพื้นฐาน ความเป็นธรรมทางสังคม สามารถใช้แนวทางปฏิบัติเชิงรุกในการเสริมสร้างการคิดวิเคราะห์ อย่างรอบคอบ มีความคิดสร้างสรรค์ที่มุ่งเน้นการสร้างคุณค่า และดำเนินชีวิตบนพื้นฐานความรู้ และปัญญา เป็นส่วนเสริมเติมเต็มที่สำคัญของปรัชญาการสร้างคุณค่าความเป็นมนุษย์ที่นำไปสู่ การพัฒนาพลเมืองโลก (Charoenkul, N. et al., 2019)

ในการพัฒนานักเรียนซึ่งถือเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นพลังสำคัญของชาติและโลก ครูเป็นผู้มีอิทธิพลและเป็นผู้มีบทบาทหลักในการสร้างและพัฒนาและเสริมสร้างคุณลักษณะที่ พึงประสงค์ของนักเรียนให้ตอบสนองความต้องการของสังคมในทุกระดับ และตอบโจทย์ ในทุกแง่มุม ของการศึกษาที่กล่าวมาอย่างมีประสิทธิภาพ และในการขับเคลื่อนการพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์และกำลังคนในยุค 4.0 จำเป็นต้องอาศัยภาวะผู้นำของครูยุคใหม่และผู้ที่มี แนวโน้มในการประกอบวิชาชีพครูในอนาคต ที่จะเป็กำลังสำคัญในการเสริมสร้างทักษะ ความรู้ความสามารถ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนในการเป็นพลเมืองโลกที่มุ่งเน้น การสร้างคุณค่าความเป็นมนุษย์ เพื่อนำไปสู่การสร้างสรรคคุณค่าให้กับสังคมและโลกสืบต่อไป อีกทั้งครูในอนาคตจำเป็นต้องพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องให้เป็นแบบอย่างที่ดี คอยฝึกฝนให้ คำแนะนำ ให้ความร่วมมือ และคอยให้การสนับสนุน (Fairman, J. C. & Mackenzie, S. V., 2015) รวมทั้งการพัฒนาภาวะผู้นำของครูในทุกมิติไม่ว่าจะเป็นในฐานะผู้สอน นักวิจัย ผู้นำ และการเติบโตส่วนบุคคล ภายใต้เงื่อนไข/บริบท ความท้าทาย โดยคำนึงถึงผลกระทบ ต่าง ๆ (Poekert, P. E. et al., 2016)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเป็นสถาบันอุดมศึกษาเก่าแก่ชั้นนำแห่งหนึ่งในการผลิต บัณฑิตหลากหลายสาขาวิชารวมทั้งด้านครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ และกำหนดกลยุทธ์ในการ ขับเคลื่อนยุทธศาสตร์หลักทั้ง 4 ด้าน ของมหาวิทยาลัย ซึ่งหนึ่งในนั้นคือ การเสริมเกราะและ พัฒนาบัณฑิตให้มีคุณสมบัติพร้อมเป็นพลเมืองที่มีคุณค่าของประเทศและโลก ในการนี้ จึงได้มี การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ แนวทางพัฒนาภาวะผู้นำของครูในอนาคตที่จะเป็นกำลังสำคัญในการ เสริมสร้างคุณลักษณะของนักเรียนตามแนวคิดความเป็นพลเมืองโลกที่สร้างคุณค่าความเป็น มนุษย์: กรณีศึกษาครูนิสิตจุฬาฯ ซึ่งผลการวิจัยสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นในการแก้ไข ปัญหาและพัฒนาการจัดการเรียนการสอนหรือครุศึกษา ครูนิสิตจุฬาฯ และนิสิต/นักศึกษา ฝึกสอนจากสถาบันอื่น ๆ สามารถนำแนวทางดังกล่าวไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาดตนเองให้มี ภาวะผู้นำในการเสริมสร้างคุณลักษณะของนักเรียนให้มีความเป็นพลเมืองโลกที่สร้างคุณค่า ความเป็นมนุษย์ และตอบสนองความต้องการของนักเรียนที่หลากหลายมากขึ้น อีกทั้ง ทั้งสถาบันอุดมศึกษาอื่น ๆ ที่มีคณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ และสถาบันผลิตครูและบุคลากร

ทางการศึกษา รวมทั้งนักการศึกษาและนักวิจัยคนอื่น ๆ สามารถใช้ประโยชน์จากผลการวิจัยในการถอดบทเรียน และการศึกษาความเป็นไปได้ในการนำแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำของครูในอนาคตที่เสริมสร้างคุณลักษณะของนักเรียนตามแนวคิดความเป็นพลเมืองโลกที่สร้างคุณค่าความเป็นมนุษย์: กรณีศึกษาครูนิสิตจุฬาฯ ไปประยุกต์ใช้ในหน่วยงาน/องค์การของตนเอง และสถาบันอื่น ๆ ที่มีบริบทใกล้เคียง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำของครูในอนาคตที่เสริมสร้างคุณลักษณะของนักเรียนตามแนวคิดความเป็นพลเมืองโลกที่สร้างคุณค่าความเป็นมนุษย์
2. นำเสนอแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำของครูในอนาคตที่เสริมสร้างคุณลักษณะของนักเรียนตามแนวคิดความเป็นพลเมืองโลกที่สร้างคุณค่าความเป็นมนุษย์: กรณีศึกษาครูนิสิตจุฬาฯ

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้ใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods) โดยใช้วิธีวิทยาการวิจัยทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ขั้นตอนการวิจัยประกอบด้วย 2 ขั้นตอนสำคัญ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำของครูในอนาคตที่เสริมสร้างคุณลักษณะของนักเรียนตามแนวคิดความเป็นพลเมืองโลกที่สร้างคุณค่าความเป็นมนุษย์ โดยใช้วิธีวิทยาการวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย ผู้บริหารตำแหน่งหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ หรือหัวหน้าหมวด ครูพี่เลี้ยง/อาจารย์นิเทศที่ดูแลนิสิตฝึกสอน และครูนิสิตที่ให้ความร่วมมือ แบ่งเป็น ผู้บริหาร ครูพี่เลี้ยง/อาจารย์นิเทศ 68 คน และครูนิสิตที่ฝึกปฏิบัติการสอน ณ โรงเรียน หรือสถาบันการศึกษาในเครือข่ายของคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำนวน 220 คน จาก 300 คน โดยการสุ่มจากรายชื่อครูนิสิตในแต่ละวิชาเอกตามเกณฑ์ขนาดกลุ่มตัวอย่าง ที่ค่าความคลาดเคลื่อนเป็น $\pm 5\%$ (Krejcie, R. V. & Morgan, D. W., 1970)

เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ แบ่งเป็น 2 ชุด สำหรับ ครูนิสิต และ สำหรับผู้บริหาร และครูพี่เลี้ยง/อาจารย์นิเทศ ผ่านการตรวจสอบความถูกต้องเชิงเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารการศึกษา ภาวะผู้นำ และความเป็นพลเมืองโลก จำนวน 5 ท่าน ใช้เกณฑ์การพิจารณาคัดเลือกข้อรายการที่เหมาะสมและมีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาที่ใช้ได้ คือ ค่าดัชนี IOC รายข้อต้องมีค่ามากกว่า 0.50 (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2552) ผลการประเมินความสอดคล้องในภาพรวมมีค่าอยู่ในระหว่าง 0.80 - 1.00

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน สำหรับการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ใช้เกณฑ์ในการแปลความหมายของค่าเฉลี่ยทั้ง 5 ระดับ ดังนี้ 4.50 - 5.00 หมายถึง มีสภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด 3.50 - 4.49 หมายถึง ระดับมาก 2.50 - 3.49 หมายถึง ระดับปานกลาง 1.50 - 2.49 หมายถึง ระดับน้อย และ 1.00 - 1.49 หมายถึง ระดับน้อยที่สุด ในส่วนของการวิเคราะห์ค่าความต้องการจำเป็น (Modified Priority Needs Index: PNI_{Modified}) ใช้สูตร $PNI_{Modified} = (I - D) / D$ “I” หมายถึง สภาพที่พึงประสงค์ในการจัดการเรียนการสอนของครูนิสิต และการพัฒนาคุณลักษณะของนักเรียนตามแนวคิดความเป็นพลเมืองโลกที่สร้างคุณค่าความเป็นมนุษย์ “D” หมายถึง สภาพปัจจุบันในการจัดการเรียนการสอนของครูนิสิต และการพัฒนาคุณลักษณะของนักเรียนตามแนวคิดความเป็นพลเมืองโลกที่สร้างคุณค่าความเป็นมนุษย์ ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 มาใช้เป็นหลักในการจัดทำ (ร่าง) แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของครูในอนาคตที่เสริมสร้างคุณลักษณะของนักเรียนตามแนวคิดความเป็นพลเมืองโลกที่สร้างคุณค่าความเป็นมนุษย์

ขั้นตอนที่ 2 นำเสนอแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำของครูในอนาคตที่เสริมสร้างคุณลักษณะของนักเรียนตามแนวคิดความเป็นพลเมืองโลกที่สร้างคุณค่าความเป็นมนุษย์ ใช้วิธีวิทยาการวิจัยเชิงคุณภาพ ในการเก็บข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกลุ่มต่าง ๆ ในการพัฒนาภาวะผู้นำของครูในอนาคตที่ช่วยในการเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนตามแนวคิดความเป็นพลเมืองโลกที่สร้างคุณค่าความเป็นมนุษย์ โดยแบ่งเป็น 2 ขั้นตอนย่อย ๆ ได้แก่

1. การสัมภาษณ์ ผู้บริหาร ครูพี่เลี้ยง/อาจารย์นิเทศ และครูนิสิต จำนวน 60 คน กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย ผู้บริหาร ครูพี่เลี้ยง/อาจารย์นิเทศ โดยคัดเลือกผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์ตรงด้านงานพัฒนาและการกำกับดูแลครูนิสิต จำนวน 30 คน และผู้แทนจากกลุ่มครูนิสิต จำนวน 30 คน จากทุกวิชาเอก โดยคัดจากกลุ่มตัวอย่างที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามในขั้นตอนแรก ซึ่งได้แสดงความคิดเห็นและประเด็นที่น่าสนใจ เครื่องมือวิจัยและการเก็บข้อมูล ใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้างในการเก็บข้อมูลเชิงลึกจากผู้บริหาร ครูพี่เลี้ยง/อาจารย์นิเทศ รวมทั้งตัวแทนครูนิสิต เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน และการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนานักเรียนตามแนวคิดความเป็นพลเมืองโลกที่สร้างคุณค่าความเป็นมนุษย์ รวมทั้งแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำของครูในอนาคต วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลแต่ละกลุ่ม โดยคัดประเด็นที่มีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับภาวะผู้นำและการพัฒนาภาวะผู้นำของครูนิสิตและครูในอนาคตที่เสริมสร้างคุณลักษณะของนักเรียนตามแนวคิดความเป็นพลเมืองโลกที่สร้างคุณค่าความเป็นมนุษย์ รวมทั้งหาข้อสรุปในภาพรวม

2. การสอบถามผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของ (ร่าง) แนวทางพัฒนาภาวะผู้นำของครูในอนาคต ผู้ให้ข้อมูลได้แก่ ผู้บริหารและนักวิชาการที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญด้านความเป็นพลเมืองโลก/การศึกษาสร้างคุณค่า การพัฒนาครูนิสิต/นิสิตฝึกสอน และการพัฒนาครู/บุคลากรทางการศึกษา โดยคัดเลือกผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์ด้านงานบริหาร งานนิเทศและพัฒนาครูนิสิต และ/หรือ พัฒนาบุคลากรทางการศึกษา เน้นการพัฒนาทักษะด้านละเอียดอ่อน (Soft Skills) ที่เกี่ยวข้องกับความเป็นพลเมืองโลก เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการพิจารณาแนวทาง จำนวน 16 คน ใช้แบบฟอร์มประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของ (ร่าง) แนวทางมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และคำถามปลายเปิด วิเคราะห์ข้อมูลที่เก็บจากผู้ทรงคุณวุฒิประเมินแนวทางใช้ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา ที่ได้จากการสอบถามและสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลแต่ละคนเพิ่มเติม โดยเน้นประเด็นที่เกี่ยวกับความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของ (ร่าง) แนวทางพัฒนาภาวะผู้นำของครูนิสิตและครูในอนาคตที่เสริมสร้างคุณลักษณะของนักเรียนตามแนวคิดความเป็นพลเมืองโลกที่สร้างคุณค่าความเป็นมนุษย์ และข้อคิดเห็นเพิ่มเติมในการปรับปรุงและพัฒนาเป็นแนวทางที่สมบูรณ์

ผลการวิจัย

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการจัดการ เรียนการสอนของครูในอนาคต ในภาพรวม

ข้อรายการ	รวมกลุ่มผู้ให้ข้อมูล					
	สภาพ		สภาพพึง		PNI _{Modified}	ลำดับ
	ปัจจุบัน (D)		ประสงค์ (I)			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1.เคารพในคุณค่าความเป็นมนุษย์ในตัวเองและผู้อื่น	3.74	0.85	4.62	0.64	0.235	2
2.ตั้งมั่นในความพอเพียงและความยั่งยืน	3.75	0.82	.59	.65	0.224	4
3.การปลูกฝังจิตอาสา ทักษะการทำงานเป็นทีมปฏิสัมพันธ์บนพื้นฐานความเป็นธรรมทางสังคม	3.83	0.85	66	.63	0.217	5
4.การใช้แนวทางปฏิบัติ เชิงรุกในการเสริมสร้างการคิดวิเคราะห์อย่างรอบคอบ	3.78	0.85	4.65	0.60	0.230	3
5.การดำเนินชีวิตบนพื้นฐานของความรู้และปัญญา	3.74	0.82	4.67	0.59	0.249	1
รวม	3.77	0.84	4.64	0.62	0.231	

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันในการจัดการเรียนการสอนของครูในอนาคต เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะของนักเรียนตามแนวคิดความเป็นพลเมืองโลกที่สร้างคุณค่าความเป็นมนุษย์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.77$, S.D. = 0.84) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสภาพปัจจุบันสูงที่สุด คือ ด้านการปลูกฝังจิตอาสา ทักษะการทำงานเป็นทีม ปฏิสัมพันธ์บนพื้นฐานความเป็นธรรมทางสังคม ($\bar{X} = 3.83$, S.D. = 0.85) สภาพที่พึงประสงค์ ในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.64$, S.D. 0.62) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสภาพพึงประสงค์สูงที่สุด คือ ด้านการดำเนินชีวิตบนพื้นฐานของความรู้และปัญญา ($\bar{X} = 4.67$, S.D. = 0.59) ผลการจัดลำดับความต้องการจำเป็นของการจัดการเรียนการสอนของครูในอนาคต เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะของนักเรียนตามแนวคิดความเป็นพลเมืองโลกที่สร้างคุณค่าความเป็นมนุษย์ ในภาพรวม พบว่า ด้านที่มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นสูงที่สุด ได้แก่ ด้านการดำเนินชีวิตบนพื้นฐานของความรู้และปัญญา ($PNI_{Modified} = 0.249$) รองลงมาคือ ด้านเคารพในคุณค่าความเป็นมนุษย์ในตัวเอง และผู้อื่น ($PNI_{Modified} = 0.235$)

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์สภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำและการพัฒนาภาวะผู้นำของครูในอนาคต ในภาพรวม

สภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำและการพัฒนาภาวะผู้นำ ของครูในอนาคตตามความคาดหวังในภาพรวม	รวมกลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด		ลำดับ
	สภาพพึงประสงค์		
	$\bar{X}$	S.D.	
ภาวะผู้นำ			
การเป็นแบบอย่างที่ดี (Modelling)	4.67	0.54	1
การฝึกฝนและให้คำแนะนำ (Coaching)	4.63	0.61	3
การให้ความร่วมมือ (Collaborating)	4.56	0.61	8
การสนับสนุน (Advocating)	4.60	0.59	6
การพัฒนาภาวะผู้นำ			
การพัฒนาให้เป็นครู (Growth as a teacher)	4.61	0.57	5
การพัฒนาให้เป็นนักวิจัย (Growth as a Research)	4.54	0.60	9
การพัฒนาให้เป็นผู้นำ (Growth as a Leader)	4.62	0.59	4
การเติบโตส่วนบุคคล (Personal Growth)	4.66	0.56	2
ผลกระทบ (Impact)	4.56	0.64	8
ความท้าทาย (Challenges)	4.50	0.68	10
บริบท (Context)	4.59	0.61	7
รวม	4.59	0.60	

จากตารางที่ 2 พบว่าสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำและการพัฒนาภาวะผู้นำของครูในอนาคตในภาพรวม ($\bar{X} = 4.59$, S.D. = 0.60) มีค่าเฉลี่ยรวมทั้งหมดอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านที่มีสภาพพึงประสงค์สูงที่สุดในภาพรวม คือ การเป็นแบบอย่างที่ดี ($\bar{X} = 4.67$,

S.D. = 0.54) รองลงมาคือ การเติบโตส่วนบุคคล ($\bar{X}$ = 4.66, S.D. = 0.56) และการฝึกฝนและให้คำแนะนำ ($\bar{X}$ = 4.63, S.D. = 0.61) ทั้งหมดมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด

จากผลการสัมภาษณ์และให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของผู้บริหาร ครูพี่เลี้ยง/อาจารย์นิเทศ และครูนิสิตวิชาเอกต่าง ๆ จำนวน 60 คน ที่ให้ความร่วมมือในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์เกี่ยวกับแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำของครูในอนาคต สรุปใจความสำคัญมีความสอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณที่แสดงในตารางที่ 1 และ 2 โดยผู้บริหารและครูพี่เลี้ยงเสนอแนะให้ครูนิสิตรู้จักความพอเพียงและยั่งยืน ผ่านการจัดการเรียนการสอนและการจัดการเรียนรู้เชิงปฏิบัติการ (Active Learning) การบูรณาการสอน รวมทั้งการทำวิจัยในชั้นเรียนให้สอดคล้องกับหลักการดังกล่าว มุ่งสู่เป้าหมายการพัฒนานักเรียนต่อไป

จากผลการวิจัยสรุปได้ว่า ในภาพรวม สภาพปัจจุบันในการจัดการเรียนการสอนของครูในอนาคตอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดได้แก่ การปลูกฝังจิตอาสา ทักษะการทำงานเป็นทีมและปฏิสัมพันธ์บนพื้นฐานความเป็นธรรมทางสังคม ในขณะที่ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสภาพที่พึงประสงค์และค่าดัชนีความต้องการจำเป็นสูงที่สุดคือ การดำเนินชีวิตบนพื้นฐานของความรู้และปัญญา รองลงมาคือการเคารพในคุณค่าความเป็นมนุษย์ในตนเองและผู้อื่น ในส่วนของสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำและการพัฒนาภาวะผู้นำของครูในอนาคตพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ การเป็นแบบอย่างที่ดี และการเติบโตส่วนบุคคล แนวทางพัฒนาภาวะผู้นำของครูในอนาคตที่เสริมสร้างคุณลักษณะของนักเรียนตามแนวคิดความเป็นพลเมืองโลกที่สร้างคุณค่าความเป็นมนุษย์ ประกอบด้วย 4 แนวทาง 8 วิธีดำเนินการ และ 5 เป้าหมาย ดังนี้

แนวทางที่ 1 พัฒนาการเติบโตส่วนบุคคลของครูนิสิตให้เป็นแบบอย่างที่ดี สามารถแนะนำและฝึกฝนการดำเนินชีวิตของนักเรียนบนพื้นฐานความรู้และปัญญา พร้อมส่งเสริมให้นักเรียนเคารพในคุณค่าความเป็นมนุษย์ในตัวเองและผู้อื่นในการอยู่ร่วมกันอย่างกลมกลืนและมีความสุข

วิธีดำเนินการ

1. อาจารย์นิเทศ ครูพี่เลี้ยง และครูนิสิต ร่วมกันวางแผน กำหนดและสนับสนุนการเติบโตส่วนบุคคลของครูนิสิต โดยให้คำแนะนำในการศึกษาด้านแบบพฤติกรรมที่ดี การดำเนินชีวิตบนพื้นฐานความรู้และปัญญา การเคารพในคุณค่าความเป็นมนุษย์ในตนเองและผู้อื่น

2. ครูนิสิตเสริมสร้างการเติบโตส่วนบุคคลของตนเองอย่างต่อเนื่อง ให้เป็นแบบอย่างที่ดี สามารถให้คำแนะนำและสนับสนุนการดำเนินชีวิตของนักเรียนบนพื้นฐานความรู้และปัญญา มีความเคารพในคุณค่าความเป็นมนุษย์ในตนเองและผู้อื่น และให้ความร่วมมือกับอาจารย์นิเทศและครูพี่เลี้ยง ในการติดตาม สรุปผล และถอดบทเรียน เพื่อพัฒนาตนเอง

เป้าหมาย

1. นักเรียนสามารถดำเนินชีวิตบนพื้นฐานของความรู้และปัญญา จัดการกับอารมณ์และความเครียด ปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ต่าง ๆ

2. นักเรียนเคารพในคุณค่าความเป็นมนุษย์ในตัวเองและผู้อื่น มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีในกลุ่มเพื่อน/รุ่นพี่ – รุ่นน้อง

แนวทางที่ 2 ยกระดับสมรรถนะความเป็นผู้นำของครูนิสิตให้เป็นแบบอย่างที่ดี เรื่องจิตอาสา สามารถฝึกฝนและสนับสนุนให้นักเรียนมีทักษะการทำงานเป็นทีมและปฏิสัมพันธ์บนพื้นฐานความเป็นธรรมทางสังคม

วิธีดำเนินการ

1. ครูพี่เลี้ยงและอาจารย์นิเทศแนะนำ และกำกับติดตามให้ครูนิสิตพัฒนาสมรรถนะความเป็นผู้นำของตนเอง โดยเฉพาะเรื่องจิตอาสา โดยศึกษาและถอดบทเรียนจากกรณีศึกษาต่าง ๆ เกี่ยวกับการพัฒนาความเป็นผู้นำที่เป็นแบบอย่างที่ดี และสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการแนะนำและถ่ายทอดให้กับนักเรียน

2. ครูนิสิตยกระดับสมรรถนะความเป็นผู้นำของตนเองให้เป็นแบบอย่างที่ดีผ่านกรณีศึกษา การอบรมสัมมนา และการศึกษาดูงาน สามารถฝึกฝนและสนับสนุนให้นักเรียนพัฒนาทักษะการทำงานเป็นทีมและมีปฏิสัมพันธ์บนพื้นฐานความเป็นธรรมทางสังคม รวมทั้งให้ความร่วมมือในการสะท้อน/แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับครูพี่เลี้ยงและอาจารย์นิเทศ

เป้าหมาย

นักเรียนมีจิตอาสา ทักษะการทำงานเป็นทีม และมีปฏิสัมพันธ์บนพื้นฐานความเป็นธรรมทางสังคม

แนวทางที่ 3 บ่มเพาะจิตวิญญาณความเป็นครูต้นแบบที่สามารถฝึกฝนและสนับสนุนการดำเนินชีวิตของนักเรียนบนพื้นฐานความพอเพียงและความยั่งยืน

วิธีดำเนินการ

อาจารย์นิเทศ ครูพี่เลี้ยงและครูนิสิตร่วมกัน

1. สร้างและกำหนดสถานการณ์จำลองเพื่อพัฒนาความเป็นครูที่เชื่อมั่นในความพอเพียงและความยั่งยืน และเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับนักเรียน เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการสนับสนุนการดำเนินชีวิตของนักเรียนบนพื้นฐานการเชื่อมั่นในความพอเพียงและความยั่งยืน

2. กำกับดูแลและพัฒนาครูนิสิตให้เป็นแบบอย่างที่ดีในการเชื่อมั่นในความพอเพียง สามารถฝึกฝนและสนับสนุนการดำเนินชีวิตของนักเรียนบนพื้นฐานการเชื่อมั่นในความพอเพียงและความยั่งยืน

เป้าหมาย

นักเรียนตั้งมั่นในความพอเพียงและความยั่งยืน

แนวทางที่ 4 เสริมสร้างศักยภาพของครูนิสิตเป็นนักวิจัยที่เป็นแบบอย่างที่ดี สามารถให้คำแนะนำ ฝึกฝนและสนับสนุนการดำเนินชีวิตของนักเรียนบนพื้นฐานการใช้แนวทางปฏิบัติเชิงรุกในการเสริมสร้างการวิเคราะห์อย่างรอบคอบ และความคิดสร้างสรรค์ที่นำไปสู่การสร้างและพัฒนานวัตกรรม

วิธีดำเนินการ

อาจารย์พิเศษ ครูพี่เลี้ยง และครูนิสิตร่วมกัน

1. วางแผน และดำเนินการพัฒนาศักยภาพของครูนิสิตในการเป็นนักวิจัยที่เป็นแบบอย่างที่ดี ผ่านการทำวิจัยในชั้นเรียน สามารถฝึกฝนและสนับสนุนการดำเนินชีวิตของนักเรียนบนพื้นฐาน การใช้แนวทางปฏิบัติเชิงรุกในการเสริมสร้างการวิเคราะห์อย่างรอบคอบ และความคิดสร้างสรรค์ที่นำไปสู่การสร้างและพัฒนาวัตกรรม

2. กำกับดูแล และติดตามการพัฒนาศักยภาพและเสริมสร้างความรู้และประสบการณ์การเป็นนักวิจัยที่เป็นแบบอย่างที่ดีของครูนิสิต โดยสนับสนุนให้ครูนิสิตเข้ารับการอบรมเพื่อพัฒนาศักยภาพการวิจัยของตนเอง รวมทั้งฝึกฝนให้ครูนิสิตเป็นผู้อำนวยความสะดวกและสนับสนุนการดำเนินชีวิตของนักเรียนบนพื้นฐานการใช้แนวทางปฏิบัติเชิงรุกในการเสริมสร้างการวิเคราะห์อย่างรอบคอบและความคิดสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาวัตกรรม

เป้าหมาย

นักเรียนสามารถใช้แนวทางปฏิบัติเชิงรุกในการเสริมสร้างการคิดวิเคราะห์อย่างรอบคอบและพัฒนาวัตกรรมผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของร่างแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำของครูในอนาคตโดยผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า มีความเหมาะสมในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.66$) และมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.30$)

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย มีประเด็นที่น่าสนใจสามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

จากผลการวิจัยที่พบว่า สภาพปัจจุบันในการจัดการเรียนการสอนของครูนิสิตด้านการปลูกฝังจิตอาสาและทักษะการทำงานเป็นทีม รวมทั้งสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีของครูในอนาคต มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด สอดคล้องกับกรอบพฤติกรรมภาวะผู้นำในมิติค่านิยมและอุดมการณ์ (วิจิตร ศรีอ้วน, 2563) ในขณะที่ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสภาพที่พึงประสงค์และค่าดัชนีความต้องการจำเป็นสูงที่สุดและรองลงมาคือ การดำเนินชีวิตบนพื้นฐานของความรู้และปัญญา และการเคารพในคุณค่าความเป็นมนุษย์ในตนเองและผู้อื่น สอดคล้องกับหลักการศึกษาสร้างคุณค่า (Ikeda, D., 2009)

แนวทางที่ 1 พัฒนาการเติบโตส่วนบุคคลของครูนิสิตให้เป็นแบบอย่างที่ดีของนักเรียน ในด้านการดำเนินชีวิตบนพื้นฐานความรู้และปัญญา และการเคารพในคุณค่าความเป็นตัวเอง และผู้อื่น จากผลการวิจัยพบว่า ความเป็นพลเมืองโลกที่สร้างคุณค่าความเป็นมนุษย์ด้านการ ดำเนินชีวิตบนพื้นฐานของความรู้และปัญญามีค่าดัชนีความจำเป็นอย่างยิ่งที่สุดเช่นเดียวกับการพัฒนา เติบโตส่วนบุคคลมีค่าสูงสุด สะท้อนถึงความสำคัญต่อการพัฒนาแนวทางการเสริมที่สำคัญของ การเป็นพลเมืองโลก การจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมความอยากรู้อยากเห็นของนักเรียน ซึ่งเปรียบเสมือนปัจเจกบุคคลที่มีความเชื่อ ประสบการณ์และความสามารถไร้ขีดจำกัดให้ค้นพบ ตนเอง เพื่อให้ให้นักเรียนแต่ละคนสามารถเกิดความเข้าใจแบบองค์รวม (Pike, G. & Selby, D., 2000) และผลักดันการสะท้อนภาพความเป็นตัวตน (Self - Reflection) ที่จะก่อให้เกิดความ สนใจของบุคคลที่จะมีส่วนร่วมร่วมเปลี่ยนแปลงสังคม โดยจะต้องสร้างความผูกพันเอง ให้มีความสำคัญและส่งเสริมให้บุคคลนั้น ตระหนักถึงคุณค่าในตัวเองและมุ่งมั่นที่จะสร้างคุณค่า ในตัวเอง (Bourn, D. & Sharma, N., 2008)

แนวทางที่ 2 ยกระดับสมรรถนะความเป็นผู้นำของครูนิสิตให้เป็นแบบอย่างที่ดีเรื่องจิต อาสา การทำงานเป็นทีมและปฏิสัมพันธ์บนพื้นฐานความเป็นธรรมทางสังคม จากผลการวิจัยที่ แสดงให้เห็นถึงสภาพที่พึงประสงค์สูงสุดในส่วนภาวะผู้นำของครู คือ การเป็นแบบอย่างที่ดี ยอมรับความคิดใหม่ ๆ และรับฟังคำวิพากษ์วิจารณ์ โดยเฉพาะในส่วนของการฝึกฝนโดยให้ครู ในอนาคตมีวิธีสอนที่หลากหลายเพื่อกระตุ้นการเรียนรู้ผ่านสื่อต่าง ๆ โดยใช้หลักสหวิทยาการ หรือบูรณาการความรู้ระหว่างศาสตร์ต่าง ๆ สอดคล้องกับทฤษฎีการพัฒนารอบพฤติกรรม ภาวะผู้นำ (วิจิตร ศรีสอาน, 2563) และลักษณะการทำงานเป็นทีมโดยแบ่งปันความรู้และ คำนิยามถึงการส่งต่อความรู้ มีความศรัทธาในศักยภาพและความสามารถของตนเอง (Bencsik, A. & Machova, R., 2016) รวมทั้งความจำเป็นในการพัฒนาทักษะด้านละเอียดอ่อน (Soft skills) ควบคู่ไปกับทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและทักษะเชิงปฏิบัติการในด้านอื่น ๆ (Filipczak, B. et al., 2000) และการบ่มเพาะและพัฒนาภาวะผู้นำในตัวครูในขณะทำงานและเรียนรู้ ร่วมกับนักเรียน (Salazar, Y. C., 2010)

แนวทางที่ 3 บ่มเพาะจิตวิญญาณความเป็นครูต้นแบบที่ดี ในการดำเนินชีวิตบน พื้นฐานความพอเพียงและความยั่งยืน จากผลการวิจัยพบว่าสภาพที่พึงประสงค์ด้านการตั้งมั่น ในความพอเพียงและความยั่งยืนตามความคิดเห็นของทั้งผู้บริหาร ครูพี่เลี้ยง/อาจารย์นิเทศมี ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับประเด็นที่ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินแนวทางต่างให้ ความสำคัญ แนวคิดการพัฒนาภาวะผู้นำของครูในอนาคต (Poekert, P. E. et al., 2016) ภาวะผู้นำของครูในอนาคต (Fairman, J. C. & Mackenzie, S. V., 2012); (Fairman, J. C. & Mackenzie, S. V., 2015) แนวคิดความเป็นพลเมืองโลกที่สร้างคุณค่าความเป็นมนุษย์ (Charoenkul, N. et al., 2019) และทฤษฎีการพัฒนารอบพฤติกรรมภาวะผู้นำในมิติค่านิยม

และอุดมการณ์ โดยเฉพาะการมุ่งประโยชน์ส่วนรวม การยึดหลักคุณธรรม จริยธรรมและการมีจิตอาสา ฯลฯ (วิจิตร ศรีสอาน, 2563)

แนวทางที่ 4 เสริมสร้างศักยภาพของครูนิสิตให้เป็นนักวิจัยที่เป็นแบบอย่างที่ดีด้านการใช้แนวทางปฏิบัติเชิงรุกในการเสริมสร้างการวิเคราะห์อย่างรอบคอบ การคิดสร้างสรรค์ และการพัฒนานวัตกรรม จากผลการวิจัยพบว่า ครูนิสิตสอน แนะนำและเสริมสร้างทักษะในการคิดค้นนวัตกรรมของนักเรียน และครูนิสิตสอน หรือแนะนำให้นักเรียนตัดสินใจแก้ปัญหาหรือความขัดแย้งอย่างสันติวิธีและสร้างสรรค์ เป็นข้อรายการที่มีค่าความต้องการจำเป็นสูงสุดและรองลงมาในด้านการใช้แนวทางปฏิบัติเชิงรุกในการเสริมสร้างการคิดวิเคราะห์อย่างรอบคอบซึ่งเป็นด้านที่มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นในภาพรวมทั้งหมดสูงเป็นลำดับที่ 3 สอดคล้องกับคุณลักษณะของครูยุคใหม่ซึ่งจำเป็นต้องมีความเป็นนวัตกรรมผู้สร้างนวัตกรรม (สุวิทย์ เมษินทรีย์, 2562) และหลักบริหารการศึกษายุคดิจิทัลโดยใช้คุณธรรมนำความรู้ (กัลยา โสภณพนิช, 2563) และการพัฒนาให้เป็นนักวิจัย มีความสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนากรอบพฤติกรรมภาวะผู้นำในมิติทักษะและสมรรถนะ (วิจิตร ศรีสอาน, 2563) ล้วนเป็นหลักการและแนวคิดสำคัญที่ใช้ในการขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาครูนิสิตให้เป็นนักวิจัยที่ต้องพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องรู้เท่าทันวิทยาการใหม่ และสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนานักเรียนในด้านผลสัมฤทธิ์ ทักษะการเรียนรู้ และทักษะชีวิตให้อยู่รอดและอยู่ร่วมกับคนอื่นในสังคมได้

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากผลการวิจัยครั้งนี้ที่สามารถนำไปใช้และศึกษาต่อยอดได้คือแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำครูในอนาคตที่เสริมสร้างคุณลักษณะของนักเรียนตามแนวคิดความเป็นพลเมืองโลกที่สร้างคุณค่าความเป็นมนุษย์ ประกอบด้วย 4 แนวทาง 8 วิธีดำเนินการ และ 5 เป้าหมาย สรุปเป็นภาพได้ดังนี้

แนวทางพัฒนาภาวะผู้นำครูในอนาคต

1 พัฒนาการเติบโตส่วนบุคคล ให้เป็นแบบอย่างที่ดี ด้านการดำเนินชีวิต บนพื้นฐานความรู้และปัญญา และการเคารพในคุณค่าความเป็นมนุษย์ในตัวเองและผู้อื่น

วิธีดำเนินการ

- 1) อาจารย์นิเทศ ครูพี่เลี้ยง และครูนิสิตร่วมกันวางแผน กำหนด และสนับสนุนการเติบโตส่วนบุคคลของครูนิสิต
- 2) ครูนิสิตเสริมสร้างการเติบโตส่วนบุคคลของตนเองอย่างต่อเนื่อง ให้เป็นแบบอย่างที่ดีของนักเรียน

เป้าหมาย

นักเรียนสามารถ

- 1) ดำเนินชีวิตบนพื้นฐานของความรู้และปัญญา
- 2) เคารพในคุณค่าความเป็นมนุษย์ในตัวเองและผู้อื่น

2 ยกระดับสมรรถนะความเป็นผู้นำด้านจิตอาสา การทำงานเป็นทีมและปฏิสัมพันธ์ บนพื้นฐานความเป็นธรรมทางสังคม

วิธีดำเนินการ

- 1) ครูพี่เลี้ยงและอาจารย์นิเทศแนะนำ และกำกับติดตาม ให้ครูนิสิตพัฒนาสมรรถนะความเป็นผู้นำของตนเอง
- 2) ครูนิสิตยกระดับสมรรถนะความเป็นผู้นำของตนเอง เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับนักเรียน

เป้าหมาย

นักเรียนมีจิตอาสา ทักษะการทำงานเป็นทีม และมีปฏิสัมพันธ์บนพื้นฐานความเป็นธรรมทางสังคม

3 บ่มเพาะจิตวิญญาณความเป็นครูต้นแบบด้านการดำเนินชีวิต บนพื้นฐานความพอเพียงและความยั่งยืน

วิธีดำเนินการ

อาจารย์นิเทศ ครูพี่เลี้ยง และครูนิสิตร่วมกัน

- 1) สร้างและกำหนดสถานการณ์จำลองเพื่อพัฒนาความเป็นครูที่มุ่งมั่น ในความพอเพียงและความยั่งยืน
- 2) กำกับดูแล และพัฒนาครูนิสิตให้เป็นแบบอย่างที่ดีและสนับสนุน นักเรียนให้มุ่งมั่นในความพอเพียงและความยั่งยืน

เป้าหมาย

นักเรียนตั้งมั่น ในความพอเพียง และความยั่งยืน

4 เสริมสร้างศักยภาพครูนักวิจัยที่ดีด้านการใช้แนวทางปฏิบัติเชิงรุก เพื่อเสริมสร้างการวิเคราะห์อย่างรอบคอบ การคิดสร้างสรรค์และการพัฒนานวัตกรรม

วิธีดำเนินการ

อาจารย์นิเทศ ครูพี่เลี้ยง และครูนิสิตร่วมกัน

- 1) วางแผนและดำเนินการพัฒนาศักยภาพของครูนิสิต ในการเป็นนักวิจัยที่เป็นแบบอย่างที่ดี
- 2) กำกับดูแล และติดตามการพัฒนาศักยภาพและประสบการณ์ การเป็นนักวิจัยที่ดีของครูนิสิตที่ฝึกฝนให้นักเรียนคิดวิเคราะห์ และคิดสร้างสรรค์เพื่อพัฒนานวัตกรรม

เป้าหมาย

นักเรียนสามารถใช้แนวทางปฏิบัติเชิงรุก ในการเสริมสร้างการวิเคราะห์อย่างรอบคอบ และพัฒนานวัตกรรม

ภาพที่ 1 แนวทางพัฒนาภาวะผู้นำครูในอนาคตที่เสริมสร้างคุณลักษณะของนักเรียน ตามแนวคิดความเป็นพลเมืองโลกที่สร้างคุณค่าความเป็นมนุษย์

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย สรุปประเด็นสำคัญได้ว่า แนวทางพัฒนาภาวะผู้นำของครูนิสิตที่มีแนวโน้มจะประกอบวิชาชีพครูในอนาคต เน้นการเสริมสร้างการเติบโตส่วนบุคคล และการพัฒนาให้เป็นผู้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์สูงสุดและรองลงมา ในภาพรวม และในการพัฒนาคุณลักษณะของนักเรียนตามแนวคิดความเป็นพลเมืองโลกที่สร้างคุณค่าความเป็นมนุษย์ จำเป็นต้องอาศัยทักษะและความสามารถของครูนิสิต รวมทั้งบทบาทของผู้บริหารและครูพี่เลี้ยงในการส่งเสริมและให้คำแนะนำ แก่ครูนิสิตในการจัดการเรียนการสอนและการพัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะความเป็นพลเมืองโลกที่สามารถดำเนินชีวิตบนพื้นฐานความรู้และปัญญา พร้อมทั้งเคารพในคุณค่าความเป็นมนุษย์ในตนเอง และผู้อื่น ซึ่งเป็นด้านที่มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นสูงสุดและรองลงมา ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

- 1) มหาวิทยาลัย คณะ สถาบันผลิตครูและบุคลากรทางการศึกษา อาจารย์นิเทศ รวมทั้งนักการศึกษาและนักวิจัย สามารถใช้ประโยชน์จากผลการวิจัย ในการถอดบทเรียน และในการ ศึกษาความเป็นไปได้ในการนำแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำของครูในอนาคตที่เสริมสร้างคุณลักษณะของนักเรียนตามแนวคิดความเป็นพลเมืองโลกที่สร้างคุณค่าความเป็นมนุษย์ ไปประยุกต์ใช้ในหน่วยงาน/องค์กรของตนเอง และสถาบันอื่น ๆ ที่มีบริบทใกล้เคียง เนื่องจากผลการศึกษาพบว่าสภาพที่พึงประสงค์ในภาพรวมของทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด 2) ผู้บริหารหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต/ศึกษาศาสตรบัณฑิต ครูพี่เลี้ยง และบุคลากรที่เกี่ยวข้องสามารถใช้แนวทางพัฒนาภาวะผู้นำของครูในอนาคตเป็นฐานข้อมูลในการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพของหลักสูตรด้านครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ เพื่อเสริมสร้างการเติบโตส่วนบุคคลและพัฒนาภาวะผู้นำของครูนิสิต หรือผู้ที่มีแนวโน้มที่จะประกอบวิชาชีพครูในอนาคต ในการช่วยพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนตามแนวคิดความเป็นพลเมืองโลกที่สร้างคุณค่าความเป็นมนุษย์ เนื่องจากผลการวิจัยพบว่า สภาพที่พึงประสงค์ในการพัฒนาภาวะผู้นำครู ทั้ง 2 ด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด 3) ครูนิสิตคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย รวมทั้ง นิสิต/นักศึกษาฝึกสอนจากสถาบันอื่น ๆ สามารถนำแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำของครูในอนาคตไปใช้หรือประยุกต์ใช้ในการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ให้มีภาวะผู้นำที่เสริมสร้างคุณลักษณะของนักเรียนให้มีความเป็นพลเมืองโลกที่สร้างคุณค่าความเป็นมนุษย์ และตอบสนองความต้องการของนักเรียนที่หลากหลายมากขึ้น เนื่องจากผลการวิจัยพบว่า สภาพที่พึงประสงค์ในการพัฒนาการเติบโตส่วนบุคคลในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

เอกสารอ้างอิง

กัลยา โสภณพนิช. (2563). คุณธรรมนำความรู้ในการบริหารจัดการศึกษายุคดิจิทัล. ในโครงการประชุมสัมมนาทางวิชาการ การนำเสนอผลงานวิชาการระดับชาติและงาน

- บริหารสัมพันธ์ประจำปี 2563 ณ โรงแรมโลตัสปางสวนแก้ว จ. เชียงใหม่. สมาคมพัฒนาวิชาชีพบริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย (สพบท.).
- วิจิตร ศรีสอ้าน. (2563). กรอบพฤติกรรมภาวะผู้นำ (กพภ) โดย สถาบันพัฒนาภาวะผู้นำและนวัตกรรมสังคม มูลนิธิศาสตราจารย์ ดร.วิจิตร ศรีสอ้าน. ใน โครงการประชุมสัมมนาทางวิชาการ การนำเสนอผลงานวิชาการระดับชาติและงานบริหารสัมพันธ์ประจำปี 2563 ณ โรงแรมโลตัสปางสวนแก้ว จ. เชียงใหม่. สมาคมพัฒนาวิชาชีพบริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย (สพบท.).
- ศิริชัย กาญจนวาสี. (2552). ทฤษฎีการทดสอบแบบดั้งเดิม (Classical Test Theory). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564. เรียกใช้เมื่อ 25 ตุลาคม 2563 จาก <http://www.nesdc.go.th>
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2560 - 2579). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- _____. (2561). มาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ทเวนตีเฟิร์สต์เซ็นจูรี.
- สุวิทย์ เมษินทรีย์. (2562). 'สุวิทย์' มุ่งพัฒนาครุไทยยุคใหม่. เรียกใช้เมื่อ 20 พฤษภาคม 2562 จาก <https://www.bangkokbiznews.com/news/detail/847208>
- Bencsik, A. & Machova, R. (2016). Knowledge Sharing Problems from the Viewpoint of Intergeneration Management. Retrieved October 25, 2020, from https://books.google.co.th/books?hl=en&lr=&id=9kDQCwAAQBAJ&oi=fnd&pg=PA42&dq=related:xWovdoQ05MkJ:scholar.google.com/&ots=vA6z9Vb-eL&sig=Yrc6QwYfke3zzc5GEKRfKm3LM_o&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false
- Bourn, D. & Sharma, N. (2008). The role of engineers being positive in world change – issues and concerns of engineering graduates in UK. Municipal Engineer, ICE Journal, 161(3), 199-206.
- Charoenkul, N. et al. (2019). School Management based on the Human Value Creating Global Citizenship Concept. A Research Report. Bangkok, Thailand: The RU-CU Value Creating Education Research Unit, Chulalongkorn University.

- Fairman, J. C. & Mackenzie, S. V. (2012). Spheres of Teacher Leadership Action for Learning. In *Professional Development in Education: Teacher Leadership and Professional Development. Special Issue*, 38(2), 229-246.
- _____. (2015). How Teacher Leaders Influence Others and Understand their Leadership. *International Journal of Leadership in Education*, 18(1), 61-87.
- Filipczak, B. et al. (2000). *Generations at work: Managing the clash of veterans, boomers, Xers, and nexters in your workplace*. New York: AMACOM.
- Ikeda, D. (2009). *Soka Gakuen: A System for Cultivating Human Values*. Tokyo: Printer Toppan Printing Co., Ltd.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.
- Pike, G. & Selby, D. (2000). *In the Global Classroom*, Vol. 2. 1st Edition. Ontario, Canada: Pippin Publishing.
- Poekert, P. E. et al. (2016). How Teachers Become Leaders: An Internationally Validated Theoretical Model of Teacher Leadership Development. *Research in Post Compulsory Education*, 21(4), 307-329.
- Salazar, Y. C. (2010). *Teacher to Leader: A mixed methods approach to investigating teacher leadership in program improvement secondary schools*. (Unpublished doctoral dissertation). Retrieved October 25, 2020, from <http://sdsudspace>
- Sharma, N. (2018). *Integrating Buddhist: Soka Perspectives within the UNESCO-Led Discourse and Practice of Global Citizenship Education*. A Public Lecture In DERC Seminar Series for Development Education. Retrieved April 17, 2020, from <https://www.youtube.com/watch?v=nDWlFatdGuQ&t=1536s>
- UNESCO. (2014). *Global Citizenship Education Preparing learners for the challenges of the 21st century*. France: UNESCO.
- _____. (2014). *Learning to Live Together*. Bangkok, Thailand: UNESCO.

รูปแบบการจัดการเกษตรผสมผสานเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน
ในลุ่มน้ำปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช*

INTEGRATED AGRICULTURE MANAGEMENT MODEL FOR
SUSTAINABLE DEVELOPMENT IN THE PAK PANANG RIVER BASIN,
NAKON SI THAMMARAT

วิกรม ดำดวงโรม

Wikamol Damdoungron

นวัสนันท์ วงศ์ประสิทธิ์

Nawasanan Wongprasit

จำเนียร จวงตระกูล

Jamnean Joungtrakul

มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์

Rajabhat Rajanagarindra University, Thailand

E-mail: wikamol@yahoo.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อรูปแบบการจัดการเกษตรผสมผสานเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเกษตรผสมผสานเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน และเพื่อประเมินรูปแบบการจัดการเกษตรผสมผสานเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนของเกษตรกร โดยวิธีวิจัย 3 ระยะ คือ 1) การวิจัยเชิงปริมาณ ด้วยแบบสอบถามกับตัวแทนเกษตรกร จำนวน 398 ตัวอย่าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และการวิเคราะห์ถดถอยแบบพหุคูณ (Multiple regression Analysis: MRA) 2) การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกกับตัวแทนหน่วยงานรัฐ ผู้นำชุมชน และแกนนำเกษตรกร จำนวน 10 คน ใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหาแบบกำหนดทิศทางล่วงหน้า (Directed Content Analysis) และ 3) การสนทนากลุ่มกับนักวิชาการผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 ท่าน ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัจจัยที่ส่งผลต่อรูปแบบการจัดการเกษตรผสมผสาน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง 2) ระดับความยั่งยืนของการเกษตรผสมผสาน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง 3) ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยของรูปแบบการจัดการเกษตรผสมผสานในด้านความเข้าใจในระบบเกษตรผสมผสาน ด้านการจัดการปัจจัยการผลิต และด้านการให้คำแนะนำจากภาครัฐ มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับมากกับความยั่งยืนของเกษตรกร

* Received 24 May 2021; Revised 13 June 2021; Accepted 18 June 2021

ผสมผสาน มีอำนาจพยากรณ์ได้ร้อยละ 58.08 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 และ 4) ผลของรูปแบบการจัดการเกษตรผสมผสานเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนในลุ่มน้ำปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช ประกอบด้วย 1) ความตระหนักถึงคุณค่าของความยั่งยืน 2) การพัฒนาตนเองด้วยการเรียนรู้ระบบเกษตรผสมผสาน 3) การจัดสรรทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ และ 4) มีชีวิตและความสุขที่เกิดจากการเชื่อมโยงของชุมชน

คำสำคัญ: รูปแบบการจัดการ, การเกษตรผสมผสาน, การพัฒนาอย่างยั่งยืน

Abstract

The objectives of this research article were to study the Integrated agriculture management model for sustainable development in the Pak Panang River Basin, Nakhon Si Thammarat. The research objectives were as follows: 1) to study the factors affecting the integrated agriculture management model for sustainable development 2) to develop a model of integrated agriculture for sustainable development of farmers. Integrated agriculture will lead to the sustainable development of Thai farmers. To have income stability, society, and environment. There was 3 step for this research. The first step is to study quantitative research. Using questionnaires ask opinions of farmers representatives of 398 samples. The data were analyzed by using statistical mean ($\bar{X}$), standard deviation (S.D.), Pearson's product - moment correlation coefficient, and Multiple regression analysis (MRA). The second step, Conduct qualitative research. With the use of in - depth interviews Interview with representatives from government agencies, community leaders, and 10 farmers. Using a direct content analysis method. The last step, a group discussion with 7 expert scholars. The research found that: 1) Factors affecting the management of integrated agriculture. The average value was at a moderate level. 2) The sustainability level of integrated agriculture. 3) The relationship between factors of the integrated agricultural management model in the understanding of integrated agriculture. Inputs management and advice from the government sector. There was a very positive relationship with the sustainability of integrated agriculture. Has a forecasting power of 58.08 percent, a statistically significant .05 and 4) The effect of the integrated agriculture management model for sustainable development in the Pak Phanang River Basin. Nakhon Si Thammarat Province consists of 1) awareness of the value of sustainability, 2) self -

development through integrated agriculture, 3) efficient resource allocation, and 4) life and happiness arising from community connections.

Keywords: Management Model, Integrated Agriculture, Sustainable Development

บทนำ

อาชีพเกษตรกรรมปัจจุบันเกษตรกรมีความยากจนซึ่งเกิดจากการมุ่งผลิตพืชชนิดใดชนิดหนึ่งเป็นจำนวนมากเพื่อสะดวกในการเก็บเกี่ยวเพื่อลดต้นทุนต่อหน่วยในการให้ผลผลิตเพื่อเป็นวัตถุดิบในการแปรรูปทางด้านอุตสาหกรรมทางการเกษตร หรือเพื่อตอบสนองความต้องการของตลาดสินค้าเกษตร จนเกิดเป็นรูปแบบการเกษตรเชิงเดี่ยว ความหลากหลายทางชีวภาพของพืชและสัตว์น้อยลง มีโรคแมลงสะสมรบกวนระบบการผลิตมากขึ้น อีกทั้งเกษตรกรยังต้องเสี่ยงกับราคาผลผลิตที่ไม่แน่นอนจากปัจจัยที่ถูกควบคุมโดยธรรมชาติในไร่นา ทำให้ได้ผลผลิตไม่สม่ำเสมอ ขณะเดียวกันปัจจัยทางเศรษฐกิจยังส่งผลให้ความต้องการซื้อกับการผลิตไม่สมดุลกัน จึงเกิดความไม่ยั่งยืนในด้านการผลิตทางการเกษตร (อานัฐ ตันโช, 2556) สังคมเกษตรได้เปลี่ยนจากสังคมพึ่งตนเองเปลี่ยนจากการผลิตเพื่อบริโภคในครัวเรือน สู่การผลิตในเชิงพาณิชย์ ส่งผลให้เกษตรกรเร่งการใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่มาใช้ผลิตจนเกิดวิกฤติทางเศรษฐกิจ และกลับมาสู่การปรับตัวสู่ระบบพึ่งตนเองอีกครั้งตามแนวกระแสพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 โดยการน้อมนำแนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่และเกษตรธรรมชาติมาดำเนินกิจกรรม เป็นเกษตรที่สร้างความหลากหลายทางชีวภาพ ตามหลักการพึ่งตนเองเพื่อความยั่งยืน (นงนภัส คุ้มบุญญ เทียะกมล, 2552) การกล่าวถึง “เศรษฐกิจพอเพียง” ขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิถีชีวิตคนไทยดั้งเดิมมีลักษณะของ “การอยู่อย่างพอดีพองาม” หรือ “อยู่อย่างเรียบง่าย” ย่อมไม่ทำให้คนส่วนใหญ่ได้รับความกระทบกระเทือน (ระพีสาคริก, 2553) กระแสทางเลือกต่อการพัฒนาจึงเกิดขึ้นควบคู่ “การพัฒนาแบบยั่งยืน” (Sustainable Development) เป็นการเบิกทางไปสู่ “สัญญาการพัฒนาใหม่” ให้มีความสำคัญกับทุกขั้นตอนของการพัฒนา การมีส่วนร่วมของประชาชน ประชาชนคือกุญแจสำคัญที่ตัดสินควบคุมและผลักดันให้ผลของการพัฒนาสำเร็จหรือล้มเหลว นอกจากนี้การพัฒนาแบบยั่งยืนยังให้ความสำคัญกับการพัฒนาเชิงอนุรักษ์ ให้ความสนใจผลกระทบทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (พัชรินทร์ สิริสุนทร, 2556) และการจะพัฒนาให้ยั่งยืนได้นั้น ต้องมีการวางแผนทั้งระดับภูมิภาค ระดับประเทศ สำคัญคือประชาชนต้องเป็นผู้ปฏิบัติ ด้วยความรู้ ความเข้าใจ มีจิตสำนึกรับผิดชอบทั้งต่อตนเองและเพื่อนร่วมโลก เพราะประชาชนคือผู้อยู่ใกล้ชิดธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม เป็นผู้ใช้ทรัพยากร จึงต้องมีหน้าที่รับผิดชอบ ด้วยการวางนโยบายและแผนปฏิบัติอย่างเป็นองค์รวม เป็นรูปธรรมในทุกระดับ ตั้งแต่ครัวเรือน สังคม และประเทศชาติ (นงนภัส คุ้มบุญญ เทียะกมล, 2552)

ดังนั้นทางออกจากปัญหาความยากจนของสังคมเกษตรกรรม คือการพัฒนาเกษตรผสมผสาน ซึ่งเป็นการพัฒนาที่ยึดแนวทางสายกลางในด้านเศรษฐกิจ ด้านระบบนิเวศ บนความหลากหลายทางชีวภาพ สร้างความมั่นคงบนฐานของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นเพื่อให้เกิดความสมดุลต่อระบบนิเวศสภาพแวดล้อม ด้วยเหตุนี้รูปแบบการจัดการเกษตรผสมผสานจึงต้องมุ่งเน้นการบูรณาการ การปลูกพืชหลาย ๆ อย่าง ตลอดถึงการเลี้ยงสัตว์ เน้นผลของการกินอยู่อย่างพอเพียงด้วยการพึ่งตนเอง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2556) การแสวงหาทางออกให้สังคมเกษตรจึงมีทางเลือกใหม่เกิดขึ้น แม้การเกษตรแบบเคมีจะยังคงเป็นหลักของการเกษตรอยู่ก็ตาม (อานันท์ ตันนิก, 2556) แต่การเกษตรทางเลือกเป็นการเกษตรที่ไม่ใช้สารเคมีเน้นการใช้ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก และวัสดุคลุมดิน การผสมผสานการปลูกและการเลี้ยงสัตว์ ลดการไถพรวน งดหรือลดการใช้สารเคมีสังเคราะห์หรือสารเคมีกำจัดศัตรูพืชจนถึงขั้นไม่ต้องใช้เลยมีเป้าหมายการผลิต คืออาหารและปัจจัยที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตมากกว่าผลผลิตเพื่อการส่งออก เกษตรกรจึงไม่ต้องวิ่งตามกระแสของตลาด อาหารที่ผลิตได้เป็นอาหารที่ปลอดภัยจากสารพิษตกค้าง เกษตรทางเลือกใช้ทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดประโยชน์สูงสุด ไม่เกิดผลเสียต่อสิ่งแวดล้อม (Leu, A., 2558)

ลุ่มน้ำปากพนัง มีพื้นที่กว่า 1.9 ล้านไร่ ในจำนวนนี้มีพื้นที่เกษตร มากกว่า 500,000 ไร่ ประชากรอาศัยอยู่ 600,000 คน จากอดีตความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่ได้ดึงดูดผู้คนให้เข้ามาตั้งถิ่นฐานจนต้องขยายพื้นที่ทำกินด้วยการบุกรุกพื้นที่ป่าต้นน้ำ ป่าชายเลน และป่าพรุ ทำให้ระบบนิเวศเสียความสมดุล ส่งผลต่อวิถีการทำมาหากินและความเป็นอยู่ทางเศรษฐกิจและสังคม แม้ปัญหาส่วนหนึ่งเกิดจากเงื่อนไขทางสภาพภูมิประเทศและสาเหตุทางธรรมชาติแต่ก็มีปัญหาอันเกิดจากการกระทำของมนุษย์ด้วย เช่น ปัญหาน้ำท่วม ปัญหาการรุกตัวของน้ำเค็ม ปัญหาการใช้น้ำจัดเพื่อการเกษตรมากเกินไป ปัญหาความขัดแย้งระหว่างกลุ่มอาชีพทำนาข้าว กับทำนาทุ้ง ปัญหาการบุกรุกพื้นที่ป่าต้นน้ำ ปัญหาวิกฤตดังกล่าวได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 จนปัญหาคลายความรุนแรงลงได้ แต่ยังมีชุมชนที่ได้รับความเดือดร้อนและไม่อยู่ในขั้นที่จะช่วยเหลือตัวเองได้ ยังต้องการแรงหนุนเสริมในด้านการสร้างกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้สามารถพัฒนาให้เป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็งต่อไป โดยลักษณะของกิจกรรมที่ต้องเน้นการพัฒนา เช่น การพัฒนาการทางการเกษตร การหาทางเลือกอาชีพที่ดีขึ้น การสนับสนุนเทคโนโลยี เป็นต้น เพื่อจะได้ยึดถือเป็นรูปแบบปฏิบัติไปสู่ความยั่งยืนได้ (สีลาภรณ์ บัวสาย และก้าน จันทร์พรหมมา, 2552)

จากปัญหาและความสำคัญข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการศึกษารูปแบบการจัดการเกษตรกรรมผสมผสานเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนในลุ่มน้ำปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อเป็นประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตเกษตรกรและมีรูปแบบการจัดการการเกษตรผสมผสานเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อรูปแบบการจัดการเกษตรผสมผสานเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ในลุ่มน้ำปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเกษตรผสมผสานเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ในลุ่มน้ำปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช
3. เพื่อประเมินรูปแบบการจัดการเกษตรผสมผสานเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนของเกษตรกร ในลุ่มน้ำปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ออกแบบการวิจัยเพื่อใช้เป็นรูปแบบดำเนินการวิจัย โดยเลือกใช้การวิจัยแบบผสม (Mixed Methods Research) และเลือกยุทธศาสตร์การวิจัยแบบผสมซึ่งเป็นแบบการกระทำตามลำดับเพื่ออธิบายผล (Sequential Explanatory Strategy) แบ่งขั้นตอนการวิจัยออกเป็น 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ระยะที่ 2 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ และ ระยะที่ 3 เป็นการนำผลการวิจัยเชิงปริมาณกับการวิจัยเชิงคุณภาพมาผสมกัน เพื่อนำผลการวิจัยเชิงคุณภาพมาอธิบายผลการวิจัยเชิงปริมาณและเป็นการสรุปผลการวิจัย และนำไปจัดการจัดสนทนากลุ่มเป็นการประเมินรูปแบบการจัดการเกษตรผสมผสานเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนในลุ่มน้ำปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช

1. การวิจัยเชิงปริมาณ (ระยะที่ 1)

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ตัวแทนครัวเรือนเกษตรผสมผสานจาก 8 อำเภอ รวมทั้งสิ้น 75,575 ครัวเรือน ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คำนวณด้วยเทคนิควิธีของ Yamane, T. (Yamane, T., 1973) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95 % ให้มีค่าความคลาดเคลื่อนเท่ากับ 5 % ได้ จำนวน 398 ตัวอย่าง จากนั้นนำมาคำนวณเทียบบัญญัติไตรยางศ์ ตามสัดส่วนของครัวเรือนเกษตรในแต่ละอำเภอ ซึ่งจะเก็บข้อมูลกับหัวหน้าครัวเรือนหรือตัวแทนครัวเรือนเกษตรผสมผสาน โดยใช้การใช้การสุ่มตัวอย่างกระจายแบบง่าย (Simple Random Sampling)

1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการกำหนดประเด็นสำคัญ ๆ แบ่งออกเป็น 3 ตอนตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเกษตรผสมผสานเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน และ ตอนที่ 3 เป็นคำถามเกี่ยวกับความยั่งยืนของการเกษตรผสมผสาน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม ผู้วิจัยได้สร้างแบบมาตรวัดแบบประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับตามการวัดด้วยวิธีของลิเคิร์ท (Likert Scale) (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสุนทร, 2540) การสร้างเครื่องมือในการวิจัยที่สร้างเสร็จแล้วนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อทำการตรวจสอบ แนะนำ และปรับปรุงแก้ไข และนำไป

ปรึกษากับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน เพื่อช่วยในการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content validity) ภาษาที่ใช้ให้มีความสอดคล้องกับนิยามศัพท์ วัดอุปสรรคของการวิจัย และใช้วิธีการหาดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์ IOC (Index of Item - Objective Congruence: IOC) และมีการปรับปรุง แก้ไข ตามคำแนะนำจากผู้ทรงคุณวุฒิ และ นำแบบสอบถามที่ตรวจแก้ไขไปทดลองใช้ (Try - out) โดยการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง ที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับผู้ให้ข้อมูลจริง และมีความสมัครใจในการให้ข้อมูล จำนวน 30 คน ทำการทดสอบตามแนวคำถามที่สร้างขึ้น และปรับปรุง แก้ไข จนได้รับคำตอบที่สอดคล้อง ครอบคลุม ครบถ้วน ตามประเด็นที่ต้องการและนำแบบสอบถามที่ได้มาหาค่า สัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha - Coefficient) ตามวิธีการของ ครอนบาค (Cronbach) โดยคะแนนแต่ละข้อ ไม่ต่ำกว่า 0.70 ก่อนจะนำมาปรับปรุงแก้ไขแนวคำถามให้มีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ ก่อนนำไปใช้จริง (ปราณี หล้าเบญจ, 2559)

1.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล ในการรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้สร้างความเข้าใจ วิธีการเก็บข้อมูลให้กับทีมงาน เพื่อได้รับทราบวัตถุประสงค์ของการเก็บข้อมูล ขึ้นะวิธีปฏิบัติ และการให้ได้ว่าข้อมูลที่ต้องการ และเข้าพบผู้ใหญ่บ้าน เพื่อขออนุญาตขอความร่วมมือเข้าเก็บข้อมูล ใช้ระยะเวลาในการเก็บข้อมูลรวม 3 ครั้ง ครั้งที่ 1 ใช้เวลา 3 วัน เก็บข้อมูลได้ จำนวน 280 ชุด ครั้งที่ 2 ใช้เวลา 2 วัน ข้อมูลได้ จำนวน 75 ชุด และครั้งที่ 3 โดยขอความร่วมมือผู้ใหญ่บ้านดำเนินการเก็บข้อมูลเพิ่มเติม และจัดส่งกลับทางไปรษณีย์ จำนวน 43 ชุด เก็บข้อมูลทั้ง 3 ครั้ง ได้แบบสอบถามรวมทั้งสิ้น 398 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 และนำแบบสอบถามที่เก็บได้มาตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของข้อมูล ก่อนทำการวิเคราะห์

1.4 ในการวิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ SPSS for windows ควบคู่กับโปรแกรม Excel for Windows จัดสร้างคู่มือลงรหัสแบบสอบถาม (Code book) เพื่อใช้ในการลงรหัสข้อมูลในโปรแกรม Excel จากนั้นใช้ โปรแกรม SPSS อ่านและแปลงข้อมูลด้วยคำสั่ง Read Text Data และประมวลผลด้วยชุดคำสั่ง Analyze ข้อมูล ตามลำดับแบบสอบถามเกี่ยวข้องกับข้อมูลทั่วไป วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการใช้สถิติพรรณนา (Descriptive statistics) สรุปบรรยายคุณสมบัติตามลักษณะของข้อมูลที่ได้ ประกอบด้วย ค่าร้อยละ (Percent) ค่าความถี่ (Frequency)

1.5 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นดังนี้ 1) แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อรูปแบบการจัดการเกษตรผสมผสานเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนในกลุ่มน้ำปากพวง จังหวัดนครศรีธรรมราช วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) 2) แบบสอบถามเกี่ยวกับความยั่งยืนของเกษตรผสมผสานในกลุ่มน้ำปากพวง จังหวัดนครศรีธรรมราช วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) 3) การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อรูปแบบการจัดการเกษตรผสมผสานเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนในกลุ่มน้ำปากพวง จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้นำปัจจัยความเข้าใจ

ในระบบเกษตรผสมผสาน (X_1) ปัจจัยการจัดการด้านปัจจัยการผลิต (X_2) ปัจจัยการจัดการด้านแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร (X_3) ปัจจัยการจัดการด้านแหล่งเงินทุน (X_4) ปัจจัยการจัดการด้านช่องทางการจำหน่าย (X_5) ปัจจัยการให้คำแนะนำจากภาครัฐ (X_6) และความยั่งยืนของการเกษตรผสมผสาน (Y) โดยใช้การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) โดยใช้เกณฑ์การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) 4) การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อรูปแบบการจัดการเกษตรผสมผสานในกลุ่มน้ำปากพอง จังหวัดนครศรีธรรมราช วิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์ถดถอยแบบพหุคูณ (Multiple regression Analysis: MRA) โดยการนำตัวแปรทั้งหมดเข้าสู่สมการ (Enter method)

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ (ระยะที่ 2)

2.1 ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ประกอบด้วยบุคคล 3 กลุ่มคือ กลุ่มข้าราชการตัวแทนของหน่วยงานภาครัฐ จาก 8 อำเภอ กลุ่มผู้นำชุมชน จำนวน 69 ตำบล และกลุ่มเกษตรกรที่มีประสบการณ์ในการทำเกษตรผสมผสาน กำหนดกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามประสบการณ์ของนักวิชาการวิจัยเชิงคุณภาพตามที่เสนอโดย (Marshall, B. et al., 2013); (จำเนียร จวงตระกูล, 2561) ทั้งนี้โดยอนุโลมตามการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเชิงคุณภาพที่ใช้ยุทธศาสตร์การวิจัยแบบศึกษาปรากฏการณ์ที่เสนอโดย (Creswell, J. W., 1998); (Korstjens, I. & Moser, A., 2018) ซึ่งกำหนดกลุ่มตัวอย่างไว้จำนวน 10 คน

2.2 เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์เจาะลึก (In - depth interviewing) เป็นเครื่องมือหลักในการเก็บข้อมูล เพื่อทำการอธิบายปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการจัดการเกษตรผสมผสานเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนในกลุ่มน้ำปากพอง จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Creswell, J. W., 2013); (Maykut, P. & Morehouse, R., 1994); (Patton, M. Q., 1990) สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ส่วน ได้แก่ แบบฟอร์มรูปแบบการสัมภาษณ์ (Interview Guide) และอุปกรณ์ที่ใช้ในการบันทึกการสัมภาษณ์ ได้แก่ เครื่องบันทึกเสียง และสมุดจดบันทึก การสร้างเครื่องมือในการวิจัยมีขั้นตอนสำหรับกระบวนการสร้างเครื่องมือแบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยยึดถือตามรูปแบบการสร้างเครื่องมือ ที่นำเสนอโดย Joungrakul, J. et al. และจำเนียร จวงตระกูล เสนอขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือไว้คือ 1) การกำหนดจุดเน้น (Focus) ของการวิจัย 2) การเขียน คำ วลี ข้อความคิด (Concepts) คำถาม หัวข้อเรื่อง (Topics) ที่มีความเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับจุดเน้นของการวิจัย 3) การวิเคราะห์รายการที่มีจุดเหมือนหรือคล้ายกัน นำเอาความคิด (Ideas) ที่มีความ คล้ายกันไปรวมอยู่ในกลุ่มเดียวกัน แล้วเขียนคำอธิบายความคิดที่คล้ายกันแต่ละกลุ่มคำด้วยคำพูด หรือวลี กลุ่มคำที่คล้ายกันเหล่านี้ เป็นกลุ่มที่มีศักยภาพที่จะนำมาเป็นประเภทของข้อความคิด (Potential Categories) ในงานวิจัย และ 4) การเลือกประเภทของข้อความคิดในการวิจัย บรรจุเข้าไป

ในการสัมภาษณ์ที่เป็น แบบฟอร์มรูปแบบการสัมภาษณ์ (Interview Guide) แล้วไปฝึก สัมภาษณ์กับบุคคลที่มีลักษณะคล้ายกันกับกลุ่มตัวอย่างที่จะทำการวิจัย 2 - 3 คน เพื่อให้ข้อมูล ป้อนกลับ และเกิดทักษะกับผู้วิจัยและการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้เครื่องมือช่วยในการวิจัย ประกอบด้วย อาทิ การจดบันทึกจากการสังเกต การใช้เครื่องบันทึกเสียง การใช้กล้องถ่ายภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ละเอียด ครบถ้วน และป้องกันความผิดพลาดในการเก็บรวบรวมข้อมูล (Joungtrakul, J. et al., 2013); (จำเนียร จวงตระกูล, 2553)

2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบตัวต่อตัวระหว่างผู้ให้ข้อมูล ดำเนินการสัมภาษณ์ตามกระบวนการสัมภาษณ์ที่ได้นำเสนอไว้โดย จำเนียร จวงตระกูล คือ 1) การติดต่อนัดหมายกับผู้ให้ข้อมูลหลักที่สุ่มตัวอย่างมากำหนดวัน เวลา และสถานที่ ซึ่งผู้ให้ข้อมูลมีความสะดวกแล้วส่งหนังสือขอสัมภาษณ์ให้ผู้ให้ข้อมูลหลักอย่างเป็นทางการ 2) การยืนยันการนัดหมายกับผู้ให้ข้อมูลหลักโดยทางโทรศัพท์ 3) เตรียมการสัมภาษณ์โดย จัดเตรียมสำเนาหนังสือขอสัมภาษณ์ แบบสัมภาษณ์ เทปบันทึกเสียงและแบตเตอรี่สำรอง พร้อมทดสอบความพร้อมใช้งานของเทปบันทึกเสียง 4) สมุดจดบันทึกข้อความพร้อมปากกา และแฟ้มเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง 5) เดินทางไปยังสถานที่นัดหมายตามวันเวลาที่กำหนดและ ยืนยัน 6) ติดต่อสื่อสารกับผู้ให้ข้อมูลเพื่อสร้างความคุ้นเคยและบรรยากาศรวมทั้งความพร้อม ของผู้ให้ข้อมูล 7) ทดสอบความพร้อมใช้งานของอุปกรณ์การสัมภาษณ์โดยเฉพาะอย่างยิ่งเทป บันทึกเสียง 8) เปิดการสัมภาษณ์โดยการอธิบายวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์และ โครงการวิจัยพร้อมทั้งแจ้งถึงสิทธิของผู้ให้ข้อมูลหลักในการที่จะตอบคำถามตามความสมัครใจ และแจ้งยืนยันการขอคำยินยอมให้สัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูล 9) ดำเนินการสัมภาษณ์โดยใช้แบบ สัมภาษณ์เป็นแนวทางจนแน่ใจว่าได้รับข้อมูลครบถ้วนตามวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์ 10) เปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลหลักได้แสดงความคิดเห็นหรือให้ข้อมูลเพิ่มเติมตามที่ต้องการ และ 11) ปิดการสัมภาษณ์โดยการขอบคุณผู้ให้ข้อมูลหลักและแจ้งว่าอาจมีการนัดหมายสัมภาษณ์ เพื่อขอข้อมูลเพิ่มเติมอีกตามความจำเป็น ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์นั้นผู้วิจัยนำเทป บันทึกเสียงมาทำการถอดเทปด้วยตนเอง และเก็บเข้าระบบตามที่ได้อธิบายไว้ทั้งสองระบบ แล้วนำมาทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพ (จำเนียร จวงตระกูล, 2553)

3. การวิจัยแบบผสม และการสนทนากลุ่ม (ระยะที่ 3)

3.1 ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาแบบกำหนดทิศทางล่วงหน้า (Directed Content Analysis) (Hsieh, H-F. & Shannon, S. E., 2005); (Zhang, Y. & Wildemuth, B. M., 2009); (จำเนียร จวงตระกูล และนวัสนันท์ วงศ์ประสิทธิ์, 2562) เนื่องจากมีทฤษฎีจากการวิจัยเชิงปริมาณในระยะที่หนึ่งเป็นทฤษฎีนำทางอยู่แล้ว โดย ดำเนินการตามขั้นตอนการวิเคราะห์เนื้อหาแบบกำหนดทิศทางล่วงหน้าตามขั้นตอนที่นำเสนอ โดย Zhang, Y. & Wildemuth, B. M. คือ 1) การเตรียมข้อมูล (Prepare the Data) ขั้นตอน

แรกนี้เป็นการเตรียมข้อมูลให้พร้อมเพื่อทำการวิเคราะห์ ทำการถอดเทปการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกจากผู้ให้ข้อมูลหลักทั้ง 10 คน ตามที่ได้ดำเนินการจัดทำเป็นเอกสารผลการสัมภาษณ์ (Transcripts) ในการจัดการข้อมูลแล้วมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล 2) กำหนดหน่วยการวิเคราะห์ (Define the Unit of Analysis)ว่าจะใช้หน่วยวิเคราะห์ระดับใด ในการวิจัยนี้ผู้วิจัยใช้หัวข้อเรื่องหลัก (Themes) ที่เป็นผลของการวิจัยเชิงปริมาณเป็นฐานหลัก เพื่อนำไปสู่การกำหนดรหัส (Codes) และกลุ่มของรหัสหรือประเภทของข้อมูล (Categories) 3) กำหนดประเภทข้อมูลและรหัสของข้อมูล (Developing Categories and a Coding Scheme) เป็นการกำหนดแบบแผนของรหัสและประเภทของรหัสเพื่อใช้เป็นรูปแบบในการกำหนดรหัสและประเภทของรหัสที่จะใช้ในการวิเคราะห์เนื้อหาจากเอกสารการถอดเทปหรือเอกสารผลการสัมภาษณ์ (Transcripts) 4) ทดสอบแบบแผนของรหัสกับตัวอย่างเอกสารข้อมูล (Test Your Coding Scheme on a Sample of Text) โดยทำการทดสอบกรอบหรือแบบแผนของการลงรหัสด้วยเอกสารตัวอย่างก่อน เพื่อให้แน่ใจว่าการลงรหัสมีความคงเส้นคงวา (Coding Consistency) 5) ทำการลงรหัสเอกสารผลการสัมภาษณ์ทั้งหมด (Code All the Text) โดยลงรหัสในเอกสารผลการสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลหลักทุกคนโดยใช้กรอบหรือแผนการลงรหัสที่ได้จัดทำไว้ 6) ประเมินความคงเส้นคงวาของรหัส (Assess Your Coding Consistency) เมื่อได้ลงรหัสในเอกสารผลการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลทุกคนแล้วได้ตรวจสอบความคงเส้นคงวาของการลงรหัส โดยนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาและตรวจสอบรวมทั้งการทำ ความเข้าใจในผลของการลงรหัสทั้งหมดและได้ทำการปรับแก้รหัสบางส่วนเพื่อให้เกิดความเหมาะสมและมีความคงเส้นคงวา 7) จัดทำข้อสรุปจากข้อมูลที่ได้ทำการลงรหัสแล้ว (Draw Conclusions from the Coded Data) พิจารณาถึงความเป็นเหตุเป็นผลของหัวข้อหลัก (Themes) หรือประเภทของรหัส (Categories) กับคุณสมบัติหรือลักษณะของข้อมูล ทำการตรวจสอบและพิจารณาผลการวิเคราะห์อย่างละเอียดหลายรอบ โดยพิจารณาในมิติต่าง ๆ รอบด้าน รวมทั้งพิจารณาความเชื่อมโยงของประเภทของรหัสแต่ละประเภทรวมทั้งตรวจสอบกับเนื้อหาสาระของข้อมูลในภาพรวม และ 8) จัดทำรายงานวิธีการและข้อค้นพบ (Report Your Methods and Findings) รายงานผลการวิเคราะห์และอธิบายสรุป และทำการจัดสนทนากลุ่ม กับนักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 ท่าน เพื่อทำการประเมินรูปแบบการจัดการเกษตรผสมผสานเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนในลุ่มน้ำปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช (Zhang, Y. & Wildemuth, B. M., 2009)

ผลการวิจัย

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างเป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง คือ เพศชาย (ร้อยละ 52.01) และเป็นเพศหญิง (ร้อยละ 47.99) อยู่ในช่วงอายุ 50 - 59 ปี (ร้อยละ 34.67) มีระดับการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา (ร้อยละ 42.71) มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 5,001 - 10,000

บาท (ร้อยละ 29.65) มีการออมเงิน (ร้อยละ 65.08) โดยสัดส่วนในการออมเงินของผู้ที่มีการออม คือ 1 - 5 % ของรายได้ (ร้อยละ 32.41) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ประเมินฐานะของตนอยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 61.06) จำนวนปีที่ทำการเกษตรผสมผสาน คือ ต่ำกว่า 5 ปี (ร้อยละ 44.47) มีจำนวนที่ดินในการถือครอง 6 - 10 ไร่ (ร้อยละ 32.16)

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยที่ส่งผลต่อรูปแบบการจัดการเกษตรผสมผสานเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนในกลุ่มน้ำปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.13$) และค่าเฉลี่ยรายด้าน ได้แก่ ปัจจัยด้านความเข้าใจต่อระบบเกษตรผสมผสาน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.47$) ปัจจัยด้านการจัดการด้านปัจจัยการผลิต มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.42$) ปัจจัยด้านการจัดการด้านแหล่งเงินทุน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.03$) ปัจจัยด้านการจัดการด้านแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.99$) และปัจจัยด้านการให้คำแนะนำจากภาครัฐ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.95$) ตามลำดับ ส่วนปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ยเป็นลำดับสุดท้าย ได้แก่ ปัจจัยด้านการจัดการด้านช่องทางจำหน่าย ($\bar{X} = 2.91$) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อรูปแบบการจัดการเกษตรผสมผสานในกลุ่มน้ำปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมและรายด้าน

ปัจจัย	n = 398			
	($\bar{X}$)	S.D.	ระดับ	อันดับที่
1. ปัจจัยด้านความเข้าใจต่อระบบเกษตรผสมผสาน	3.47	0.72	มาก	1
2. ปัจจัยด้านการจัดการด้านปัจจัยการผลิต	3.42	0.86	ปานกลาง	2
3. ปัจจัยด้านการจัดการด้านแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร	2.99	0.85	ปานกลาง	4
4. ปัจจัยด้านการจัดการด้านแหล่งเงินทุน	3.03	0.92	ปานกลาง	3
5. ปัจจัยด้านการจัดการด้านช่องทางจำหน่าย	2.91	0.99	ปานกลาง	6
6. ปัจจัยด้านการให้คำแนะนำจากภาครัฐ	2.95	0.89	ปานกลาง	5
เฉลี่ยรวม	3.13	0.87	ปานกลาง	

3. ผลการวิเคราะห์ความยั่งยืนของการเกษตรผสมผสานในกลุ่มน้ำปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช มีค่าเฉลี่ยโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.15$) เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านสังคม ($\bar{X} = 3.23$) ด้านเศรษฐกิจ ($\bar{X} = 3.13$) ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยเป็นลำดับสุดท้าย ได้แก่ ด้านสิ่งแวดล้อม ($\bar{X} = 3.08$) ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับเกี่ยวกับความยั่งยืนของการเกษตรผสม ผสานในกลุ่มน้ำปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมและรายด้าน

ความยั่งยืนจากการทำเกษตรผสมผสาน	n = 398			
	($\bar{x}$)	S.D.	ระดับ	อันดับที่
1. ด้านเศรษฐกิจ	3.13	0.62	ปานกลาง	2
2. ด้านสังคม	3.23	0.64	ปานกลาง	1
3. ด้านสิ่งแวดล้อม	3.08	0.67	ปานกลาง	3
เฉลี่ยรวม	3.15	0.64	ปานกลาง	

4. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระทั้ง 6 ตัวแปร กับการพัฒนาอย่างยั่งยืนในกลุ่มน้ำปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($r_{x1y} = .518$, $r_{x2y} = .514$, $r_{x3y} = .448$, $r_{x4y} = .480$, $r_{x5y} = .513$, $r_{x6y} = .630$) โดยตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามมากที่สุดคือปัจจัยด้านความเข้าใจในระบบเกษตรผสมผสาน ($r = 0.657$, sig. = 0.05) ตัวแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามน้อยที่สุดคือ ปัจจัยด้านการจัดการด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ($r = 0.497$, sig. = 0.05) นอกจากนี้ ตัวแปรอิสระทั้ง 6 ตัวมีความสัมพันธ์กันอยู่ระหว่าง 0.448 ถึง 0.654 ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยของรูปแบบการจัดการเกษตรผสมผสานเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนในกลุ่มน้ำปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช

ตัวแปร	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	X ₅	X ₆	Y
y	1.000						
X ₁	.657*	1.000					
X ₂	.653*	.550*	1.000				
X ₃	.513*	.510*	.513*	1.000			
X ₄	.513*	.483*	.493*	.584*	1.000		
X ₅	.497*	.462*	.503*	.654*	.642*	1.000	
X ₆	.518*	.514*	.448*	.480*	.513*	.630*	1.000

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5. ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis: MRA) ของตัวแปรที่ใช้ ในการพยากรณ์ปัจจัยที่ส่งผลต่อรูปแบบการจัดการเกษตรผสมผสานเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนในกลุ่ม น้ำปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช สมการพยากรณ์ ปัจจัยที่ส่งผลต่อรูปแบบการจัดการเกษตรผสมผสานในกลุ่มน้ำ ปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช เมื่อเข้าสู่สมการในรูปของคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐานได้ ดังนี้ สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ $Y' = 0.24 + 0.33X_1 + 0.27X_2 + 0.04X_3 + 0.07X_4 + 0.00X_5 + 0.08X_6$ สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน $Z'y = 0.335X_1 + 0.343X_2 + 0.058X_3 + 0.086X_4 + 0.002X_5 +$

0.119 X_6 กล่าวได้ว่า 1) ปัจจัยด้านความเข้าใจในระบบเกษตรผสมผสาน (X_1) ส่งผลต่อความยั่งยืนของรูปแบบการจัดการเกษตรผสมผสานเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยมีสัมประสิทธิ์อิทธิพลทางบวกเท่ากับ $\beta = 0.335$, sig. = 0.000 ถ้าเกษตรกรมีความเข้าใจในระบบเกษตรผสมผสานเพิ่มขึ้น จะทำให้เกิดความยั่งยืนของรูปแบบการจัดการเกษตรผสมผสานเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนเพิ่มขึ้น 2) ปัจจัยด้านการจัดการด้านปัจจัยการผลิต (X_2) ส่งผลต่อความยั่งยืนของรูปแบบการจัดการเกษตรผสมผสานเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยมีสัมประสิทธิ์อิทธิพลทางบวกเท่ากับ $\beta = 0.343$, sig. = 0.000 ถ้าเกษตรกรมีระดับของการจัดการด้านปัจจัยการผลิตเพิ่มขึ้น จะทำให้เกิดความยั่งยืนของรูปแบบการจัดการเกษตรผสมผสานเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนเพิ่มขึ้นและ 3) ปัจจัยด้านการให้คำแนะนำจากเจ้าหน้าที่รัฐ (X_6) ส่งผลต่อความยั่งยืนของรูปแบบการจัดการเกษตรผสมผสานเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยมีสัมประสิทธิ์อิทธิพลทางบวกเท่ากับ $\beta = 0.119$, sig. = 0.000 ถ้าเกษตรกรได้รับการให้คำแนะนำจากเจ้าหน้าที่รัฐเพิ่มขึ้น จะทำให้เกิดความยั่งยืนของรูปแบบการจัดการเกษตรผสมผสานเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนเพิ่มขึ้น ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis: MRA) ของตัวแปรที่ใช้ในการพยากรณ์ปัจจัยที่ส่งผลต่อรูปแบบการจัดการเกษตรผสมผสานเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนในกลุ่ม น้ำปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช

ตัวแปรที่ใช้พยากรณ์	b	S.E.b	β	t	Sig.
(Constant)	0.24	0.08		1.87	0.215
X_1	0.33	0.04	0.335	7.72*	0.000
X_2	0.27	0.03	0.343	8.02*	0.000
X_3	0.04	0.04	0.058	1.23	0.219
X_4	0.07	0.04	0.086	1.87	0.062
X_5	0.00	0.04	0.002	0.03	0.977
X_6	0.08	0.03	0.119	2.66*	0.008

F = 90.29*, sig. = 0.000 R = 0.762, R² = 0.580, Adjusted R² = 0.574, SEE = 0.351

6. รูปแบบการจัดการเกษตรผสมผสานเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนในกลุ่มน้ำปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งได้จากการจัดสนทนากลุ่ม กับนักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 ท่าน เพื่อทำการประเมินรูปแบบการจัดการเกษตรผสมผสานเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย 1) ความตระหนักถึงคุณค่าของความยั่งยืน (Awareness Sustainable Values) ที่เกิดจากความเข้าใจในระบบเกษตรผสมผสาน ด้วยวิถีของกิจกรรมในการทำการเกษตรผสมผสานที่มีเป้าหมายเพื่อให้เกิดความยั่งยืนและสมดุลทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และ

สิ่งแวดล้อม 2) การพัฒนาตนเอง (Self - Development) การพัฒนาที่เน้นการพัฒนาตนเอง ด้วยการศึกษารเรียนรู้ แสวงหาความรู้ให้มีความรู้ในการเกษตรผสมผสานและอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง อย่างสม่ำเสมอ 3) การจัดสรรทรัพยากร (Allocate of Resources) มีการจัดสรรทรัพยากร หรือบริหารปัจจัยการผลิตให้มีประสิทธิภาพ เห็นมูลค่าของการสร้างความสมดุลร่วมกันระหว่าง พืชสัตว์และสิ่งแวดล้อมในพื้นที่อย่างครบวงจร 4) ชีวิตและความสุขในชุมชน (Life and happiness in community) ชีวิตและความสุขในชุมชนที่เกิดจากผลสะท้อนและเชื่อมโยงต่อกันในชุมชน แม้การได้รับคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ การให้คำแนะนำ ส่งเสริม สนับสนุน สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน ตลอดจนการยกระดับให้ชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ ทำให้สมาชิก ในครัวเรือน ชุมชน มีความเป็นอยู่อย่างมีความสุขมีความยั่งยืน

อภิปรายผล

1. ปัจจัยที่ส่งผลต่อรูปแบบการจัดการเกษตรผสมผสานเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย 1) ปัจจัยด้านความเข้าใจในระบบเกษตรผสมผสานส่งผลในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ กฤตณัฐ เมธวินชยุตม์ และคณะ ได้ทำการวิจัยเรื่องการจัดการความรู้สู่แผนชุมชนพึ่งตนเองเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนตามแนวชายแดนไทย - กัมพูชา ผลการวิจัยพบว่า ความเข้าใจในการเกษตรผสมผสานหรือความเข้าใจต่อความรู้จะสามารถนำไปสู่การพัฒนากิจกรรมของตนให้สำเร็จได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยความรู้ความเข้าใจเป็นสิ่งจำเป็นต่อการพัฒนาในแต่ละด้านที่สอดคล้องกับความรู้เดิม สามารถพัฒนาได้และเป็นประโยชน์ที่จะนำไปปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม สร้างความเข้มแข็งและแก้ไขปัญหาความยากจนให้กับชุมชนได้ (กฤตณัฐ เมธวินชยุตม์ และคณะ, 2559) 2) ปัจจัยด้านการจัดการปัจจัยการผลิตส่งผลต่อรูปแบบการจัดการเกษตรผสมผสานเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนในระดับปานกลาง หมายความว่า ถ้าเกษตรกรมีระดับของการจัดการด้านปัจจัยการผลิตเพิ่มขึ้น จะทำให้เกิดความยั่งยืนของรูปแบบการจัดการเกษตรผสมผสานเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนเพิ่มขึ้นด้วย สอดคล้องกับงานวิจัยของ นภาพร เวชกามา และรัตน์ ชินแสน ได้วิจัยรูปแบบเกษตรประณีตเพื่อพัฒนาอาชีพสู่ความยั่งยืน กรณีศึกษาเกษตรกรตำบลนาโเส อำเภอกุดชุม จังหวัดยโสธร ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาการเกษตรที่จะนำไปสู่ความยั่งยืนได้นั้น เกษตรกรส่วนใหญ่จะต้องมีความพร้อมด้านปัจจัยการผลิต เช่น ที่ดิน แหล่งน้ำ พูน แรงงาน เนื่องจากปัจจัยการผลิตเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการเกษตรผสมผสาน หากมีปัจจัยด้านการผลิตพร้อมและสามารถจัดการการผลิตให้มีประสิทธิภาพ คำนึงถึงประโยชน์และความคุ้มค่าจะทำให้เกิดความยั่งยืนได้ (นภาพร เวชกามา และรัตน์ ชินแสน, 2558) 3) ปัจจัยการให้คำแนะนำจากเจ้าหน้าที่รัฐ ส่งผลต่อรูปแบบการจัดการเกษตรผสมผสานเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนในระดับปานกลาง หมายความว่า ถ้าเกษตรกรได้รับการแนะนำจากเจ้าหน้าที่รัฐเพิ่มขึ้น จะทำให้เกิดความยั่งยืนของรูปแบบการจัดการเกษตรผสมผสานเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนเพิ่มขึ้นด้วย สอดคล้องกับงานวิจัยของ

ฉัตรวรัญ องค์กรสังห์ วิจัยเรื่องผู้หญิงกับการเปลี่ยนแปลงเชิงเศรษฐกิจ ศึกษากรณีเศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดอ่างทอง ผลการวิจัยพบว่า การให้คำแนะนำ สนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก ทั้งภาครัฐและภาคองค์กรเอกชน ทั้งการให้ความรู้ ให้กำลังใจถือเป็นการจุดประกายอันสำคัญ เป็นการร่วมมือกันทำงานในลักษณะภาคีความร่วมมือซึ่งก่อให้เกิดการตื่นตัวในหมู่บ้าน ส่งผลทางบวกต่อความเชื่อมั่นในการเปลี่ยนแปลงวิถีการผลิต และช่วยเพิ่มความมั่นใจทำให้คนในชุมชนได้ตระหนักถึงคุณค่าของตนเองมากขึ้น (ฉัตรวรัญ องค์กรสังห์, 2558)

2. การพัฒนารูปแบบการจัดการเกษตรผสมผสานเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนในลุ่มน้ำปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช 1) ด้านความรู้ความเข้าใจระบบเกษตรผสมผสานเพื่อให้เกิดความยั่งยืนด้านเศรษฐกิจ สร้างความมั่นคงทางรายได้ให้กับครอบครัว มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมชัย วงษ์น่ายะ และทวนทอง เขาวงกิตพิงศ์ วิจัยเรื่องการพัฒนากลยุทธ์การบริหารจัดการหมู่บ้านในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในจังหวัดกำแพงเพชรและจังหวัดตาก ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจของการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชน คือการไม่ได้จัดทำบัญชีรายรับ - รายจ่าย ไม่ได้เลี้ยงสัตว์ เลี้ยงปลาเพื่อลดรายจ่ายของครอบครัว การรวมกลุ่มยังไม่เข้มแข็ง และไม่เห็นคุณค่าในเรื่องดังกล่าว จึงไม่ตระหนักถึงคุณค่าของการเกษตรผสมผสาน (สมชัย วงษ์น่ายะ และทวนทอง เขาวงกิตพิงศ์, 2555) 2) ด้านปัจจัยการผลิตหรือการจัดสรรทรัพยากรต่อกิจกรรมการผลิตที่สอดคล้องกับรูปแบบของการเกษตรผสมผสาน อาทิ การจัดสรรที่ดิน แหล่งน้ำ แหล่งทุน สอดคล้องกับงานวิจัยของ กิตติพร จูตะวิริยะ และพัชรินทร์ ลาภานันท์ วิจัยเรื่องเกษตรผสมผสาน: ยุทธศาสตร์การดำรงชีวิตของเกษตรกรอีสานภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ พบว่า การใช้ที่ดินที่มีกิจกรรมการเกษตรที่หลากหลาย มีการปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ตามความเหมาะสมของพื้นที่ทำให้เกิดความหลากหลายตามวิถีสมดุลธรรมชาติ เกิดการฟื้นฟูทุนธรรมชาติที่ถูกทำลายไป (กิตติพร จูตะวิริยะ และพัชรินทร์ ลาภานันท์, 2557) 3) ด้านการให้คำแนะนำจากรัฐ ซึ่งมีความเชื่อมโยงกับชุมชน สอดคล้องกับการวิจัยของ ธนภูมิ ธรารุช และคณะ วิจัยเรื่องรูปแบบการสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชนและสังคมตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี ผลการวิจัยพบว่า อุปสรรคความเข้มแข็งของชุมชนในสังคมต้องมีความเชื่อมโยงกันทางชุมชนและสังคม โดยประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการส่งเสริม รวมตัวกันเพื่อเรียนรู้ ร่วมคิด ร่วมปฏิบัติ ทำให้เกิดกลุ่มเครือข่ายที่มีความเข้มแข็ง (ธนภูมิ ธรารุช และคณะ, 2560)

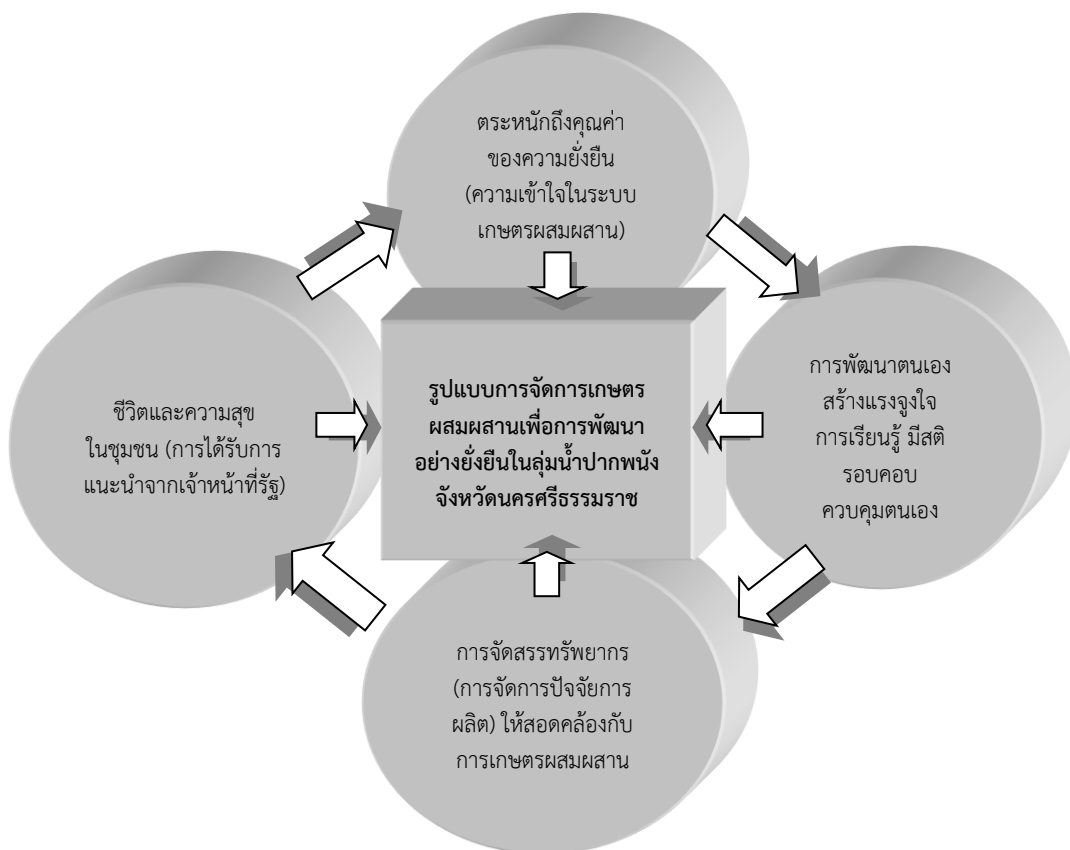
3. ประเมินรูปแบบการจัดการเกษตรผสมผสานเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนของเกษตรกรในลุ่มน้ำปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช ในด้าน 1) ความตระหนักถึงคุณค่าของเกษตรผสมผสานซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาการเกษตรอย่างยั่งยืนได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ จุฬารณย์ ถาวร ได้วิจัยเรื่องปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการทำเกษตรกรรมยั่งยืนของแกนนำเกษตรกร จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่าการตระหนักต่อความรู้ บทบาทสำคัญในการพัฒนาความรู้และ

การวิจัยด้วยตนเองเป็นสิ่งสำคัญ (จุฬารัตน์ ถาวร, 2550) 2) การจัดสรรทรัพยากรบนกิจกรรมทางการเกษตรอย่างเหมาะสม สอดคล้องกับงานวิจัยของ พชรพรรณ ยาโน ได้ทำการวิจัยเรื่องวิถีชีวิตกับการพัฒนาอาชีพของเกษตรกรแบบผสมผสานในจังหวัดชุมพร พบว่าการจัดสรรการใช้ประโยชน์ ที่ดิน การให้ความสำคัญกับป่า ปลูกพืช และเลี้ยงสัตว์อย่างเหมาะสมเป็นรูปแบบที่สำคัญของการเกษตรกรรมอย่างยั่งยืน (พชรพรรณ ยาโน, 2552) 3) การมีชีวิตและความสุขในชุมชนที่เกิดจากความเชื่อมโยงในชุมชน สอดคล้องกับการวิจัยของ พระใบฎีกาสุพจน์ ตปสีโล ได้วิจัยเรื่องวิธีการเผยแพร่แนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงของพระสงฆ์ในจังหวัดอุบลราชธานี ยโสธร และนครพนม พบว่าการสร้างชุมชนสังคมแห่งความเป็นมนุษย์ได้ด้วยการไม่เบียดเบียน มีความช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ปกป้องผู้ที่อ่อนแอ เอื้ออาทรต่อทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมที่ดี (พระใบฎีกาสุพจน์ ตปสีโล, 2552)

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยครั้งนี้ทำให้ทราบรูปแบบการจัดการเกษตรผสมผสานเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ในลุ่มน้ำปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งเป็นทฤษฎีที่สร้างขึ้นใหม่ภายใต้โมเดล A DEAL ประกอบด้วย 1) ความตระหนักถึงคุณค่าของความยั่งยืน (Awareness Sustainable Values) 2) การพัฒนาตนเอง (Self - Development) 3) การจัดสรรทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ (Allocate of Resources) และ 4) การมีชีวิตอย่างมีความสุขในชุมชน (Life and happiness in community) ทั้งนี้เกษตรกรหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถนำไปใช้ปฏิบัติเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกร เกิดความสมดุลในการใช้ชีวิตวิถีในชุมชนแบบพึ่งตนเองและก้าวพ้นจากปัญหาความยากจนต่อไป ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 รูปแบบการจัดการเกษตรผสมผสานเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนในลุ่มน้ำปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช

สรุป/ข้อเสนอแนะ

รูปแบบการจัดการเกษตรผสมผสานเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนในลุ่มน้ำปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช มีองค์ความรู้ที่สำคัญที่จะทำให้เกษตรกรนำไปปฏิบัติเพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนได้ คือ ความตระหนักถึงคุณค่าของความยั่งยืน (Awareness Sustainable Values) การพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความเข้าใจ (Self - Development) การจัดสรรทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพให้มีความเหมาะสมกับพื้นที่ (Allocate of Resources) และการมีชีวิตอย่างมีความสุขในชุมชน (Life and happiness in community) ทำให้ตนเองและครอบครัวมีความสุขได้อย่างยั่งยืน ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อการพัฒนาการเกษตรควรส่งเสริมให้มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการทำเกษตรในรูปแบบอื่น ๆ ที่หลากหลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกษตรทางเลือก เช่น เกษตรอินทรีย์ วนเกษตร เกษตรทฤษฎีใหม่ เกษตรธรรมชาติ และควรศึกษาการวิจัยในลักษณะเปรียบเทียบกรณีศึกษาของการเกษตรในรูปแบบต่าง ๆ ที่ประสบความสำเร็จ

ทั้งจากภายในประเทศและภายนอกประเทศ เปรียบเทียบคุณลักษณะของรูปแบบ แนวปฏิบัติ ภายใต้บริบทการจัดการที่แตกต่างกัน เพื่อเป็นการปรับปรุงนโยบายในการสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจ สร้างความมั่นคงทางรายได้ให้กับเกษตรกรให้เกิดความคุ้มค่าต่อการทำการเกษตรกรรมต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กฤตณัฐ เมธวินชยุตม์ และคณะ. (2559). การจัดการความรู้สู่แผนชุมชนพึ่งตนเองเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา. วารสารสารสนเทศศาสตร์ (บรรณารักษ์ศาสตร์ มข.), 34(1), 1-25.
- กิริติพร จูตะวิริยะ และพัชรินทร์ ลาภานันท์. (2557). เกษตรผสมผสาน: ยุทธศาสตร์การดำรงชีพของเกษตรกรอีสานภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์. วารสารสังคมลุ่มน้ำโขง, 10(3), 25-48.
- จำเนียร จวงตระกูล. (2553). การวิจัยเชิงคุณภาพ: เครื่องมือสร้างองค์ความรู้เพื่อการพัฒนาประเทศ. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ศูนย์กฎหมายธุรกิจอินเทอร์เน็ตออนไลน์ จำกัด.
- _____. (2561). ปัญหาการกำหนดกลุ่มตัวอย่างและวิธีการสุ่มตัวอย่างในการวิจัยเชิงคุณภาพ. วารสารการบริหารธุรกิจและสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 1(2), 1-21.
- จำเนียร จวงตระกูล และนวัสนันท์ วงศ์ประสิทธิ์. (2562). การวิเคราะห์เนื้อหาในการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพ. PAAT Journal, 2(2), 1-14.
- จุฬารณีย์ ถาวร. (2550). การศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการทำเกษตรกรรมยั่งยืนของแกนนำเกษตรกรจังหวัดสุพรรณบุรี. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ฉัตรวรรณี องค์กรสิงห์. (2558). ผู้หญิงกับการเปลี่ยนแปลงเชิงเศรษฐกิจ ศึกษากรณีเศรษฐกิจพอเพียงจังหวัดอ่างทอง. วารสารปัญญาภาวทัศน์, 7(1), 173-184.
- ธนภูมิ ธราวุธ และคณะ. (2560). รูปแบบการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและสังคม ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี. วารสารการบริหารท้องถิ่น, 10(1), 34-52.
- นงนภัส คู่วรัญญู เทียะกมล. (2552). สิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (ความมั่นคงทางอาหาร) เล่ม 2. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นภาพร เวชกามา และรัตน์ ชินแสน. (2558). รูปแบบเกษตรประณีตเพื่อพัฒนาอาชีพสู่ความยั่งยืน: กรณีศึกษาเกษตรกรตำบลนาโเส อำเภอกุดชุม จังหวดยโสธร. วารสารเกษตรพระวรุณ, 12(1), 59-66.
- ปราณี หล้าเบญจเส. (2559). การหาคุณภาพของเครื่องมือวัดและประเมินผล โครงการบริหารวิชาการท่าสาปโมเดล. ยะลา: มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.

- พระใบฎีกาสุพจน์ ตปสีโล. (2552). การศึกษาวิธีการเผยแพร่แนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงของพระสงฆ์ในจังหวัดอุบลราชธานี ยโสธร และนครพนม. ใน รายงานการวิจัย. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พัชรพรรณ ยาโน. (2552). วิถีชีวิตกับการพัฒนาอาชีพของเกษตรกรแบบผสมผสานในจังหวัดชุมพร. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พัชรินทร์ สิริสุนทร. (2556). แนวคิด ทฤษฎี เทคนิค และการประยุกต์เพื่อการพัฒนาสังคม. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ระพี สาคริก. (2553). แผ่นดินถิ่นเกิด เกษตรกรรม การศึกษาและอนาคตของแผ่นดิน. กรุงเทพมหานคร: ทางช้างเผือก.
- สมชัย วงษ์นายะ และทวนทอง เขาวงกิตพงศ์. (2555). การพัฒนากลยุทธ์การบริหารจัดการหมู่บ้านในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในจังหวัดกำแพงเพชรและจังหวัดตาก. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร, 19(1), 31-42.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2556). สัจธรรมแห่งแนวพระราชดำริสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
- สีลาภรณ์ บัวสาย และก้าน จันทร์พรหมมา. (2552). ลุ่มน้ำปากพนังจากความขัดแย้งสู่ความสมานฉันท์. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสุนธุ์. (2540). การวิจัยทางสังคมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- อานัฐ ตันโช. (2556). ตำราเกษตรธรรมชาติประยุกต์ แนวคิด หลักการ เทคนิคปฏิบัติในประเทศไทย. เชียงใหม่: สำนักพิมพ์ทรีโอแอดเวอร์ไทซิง แอนด์ มีเดีย.
- Creswell, J. W. (1998). *Qualitative Inquiry and Research Design: Choosing Among Five Traditions*. Thousand Oaks: Sage.
- _____. (2013). *Qualitative Inquiry & Research Design: Choosing Among Five Approaches*. (3rd ed.). Thousand Oaks, California: SAGE.
- Hsieh, H-F. & Shannon, S. E. (2005). Three Approaches to Qualitative Content Analysis. *Qualitative Health Research*, 15(9), 1277-1288.
- Joungtrakul, J. et al. (2013). Qualitative Data Collection Tool: A New Approach to Developing an Interview Guide. *AFBE Journal*, 6(2), 140-154.
- Korstjens, I. & Moser, A. (2018). Practical guidance to qualitative research. Part 4: Trustworthiness and publishing. *European Journal of General Practice*, 24(1), 120-124.

- Leu, A. (2558). มายาคติว่าด้วยสารกำจัดศัตรูพืชที่อ้างว่าปลอดภัย - The myths of safe pesticides. กรุงเทพมหานคร: สวนเงินมีมา.
- Marshall, B. et al. (2013). Does Sample Size Matter in Qualitative Research?: A Review of Qualitative Interviews in IS Research. *Journal of Computer Information Systems* (Fall), 11-22. Retrieved May 29, 2020, from <https://pdfs.semanticscholar.org>
- Maykut, P. & Morehouse, R. (1994). *Beginning Qualitative Research: A Philosophic and Practical Guide*. London: The Falmer Press.
- Patton, M. Q. (1990). *Qualitative Evaluation and Research Methods*. (2nd ed.). Newbury Park, California: Sage.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. (3rd Ed.). New York: Harper and Row Publications.
- Zhang, Y. & Wildemuth, B. M. (2009). Qualitative analysis of content. In B.M. Wildemuth (Ed.) ,*Applications of Social Research Methods to Question information and Library Science* (pp. 297-307). Westport, CT.: Libraries Unlimited.

การพัฒนาสื่อนวัตกรรมเพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วม
ในการพัฒนามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
สู่ความเป็นมหาวิทยาลัยสีเขียว*
THE DEVELOPMENT OF INNOVATIVE MEDIA TO STRENGTHEN
PARTICIPATION IN THE DEVELOPMENT OF RAJAMANGALA
UNIVERSITY OF TECHNOLOGY SUVARNABHUMI
TO BE A GREEN UNIVERSITY

สมพงษ์ เกษานุช

Sompong Kesanuch

จิตาภา เร่งมีศรีสุข

Jidapa Rangmeesrisuk

ปริญต ไชยนิชัย

Parinut Chaiyanich

ชนิดาภา กระแจะจันทร์

Chanidapa Kracheachan

ฐานะมนตร์ กลิ่นจันทร์แดง

Tanamon Klinchandaeng

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi, Thailand

E-mail: sompongek@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วม และรูปแบบสื่อนวัตกรรมที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสู่ความเป็นมหาวิทยาลัยสีเขียว 2) พัฒนาสื่อนวัตกรรม ทดลองใช้และประเมินผลสื่อนวัตกรรมเพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสู่ความเป็นมหาวิทยาลัยสีเขียว เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง เป็นบุคลากรและนักศึกษา จำนวน 859 คน ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน และผู้ทดลองใช้สื่อ จำนวน 400 คน เครื่องมือ ได้แก่ แบบสอบถาม แบบประเมินความเหมาะสมของสื่อ และแบบประเมินความพึงพอใจ วิเคราะห์ข้อมูลโดยสถิติเชิงพรรณนา และสถิติเชิงอนุมาน ผลการวิจัยพบว่า 1) 1.1) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนา

* Received 26 January 2021; Revised 14 June 2021; Accepted 19 June 2021

สู่ความเป็นมหาวิทยาลัยสีเขียว ได้แก่ กิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม นโยบายสิ่งแวดล้อมของมหาวิทยาลัย นโยบายสิ่งแวดล้อมของรัฐบาล และค่านิยมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของสังคม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 1.2) ประเภทของสื่อ วัตถุประสงค์ของสื่อ และช่องทางการเข้าถึงสื่อ ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสู่ความเป็นมหาวิทยาลัยสีเขียว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2) การพัฒนาสื่อนวัตกรรม ได้สื่อ 2 ประเภท คือ 2.1) สื่อประเภทวิดีโอ และ 2.2) สื่อประเภทโปสเตอร์ และ 3) ผลการทดลองใช้สื่อ พบว่า มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.209$) ผลการประเมินความเหมาะสมของสื่อ โดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.520$) ผลการศึกษาดังกล่าวได้มาซึ่งสื่อนวัตกรรมต้นแบบ ในการเสริมสร้างการมีส่วนร่วม เพื่อให้เกิดความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่จะนำไปสู่ ความร่วมมือในการพัฒนามหาวิทยาลัยสู่การเป็นมหาวิทยาลัยสีเขียวต่อไป

คำสำคัญ: การพัฒนา, สื่อนวัตกรรม, การมีส่วนร่วม, มหาวิทยาลัยสีเขียว

Abstract

The objectives of this research article were to 1) study the factors influencing engagement and innovative media formats that affect Participation in developing the Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi to be a green university, 2) develop innovative media, experiment and evaluate innovative media to enhance Participation in the development of Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi to become a green university. This research used mixed methods research comprising both qualitative research and quantitative research methods. The sample consisted of 859 personnel and students, seven experts in media development and engagement, and experimented with innovative media by 400 students. The research tool was a questionnaire. Innovative media suitability assessment form And satisfaction assessment form Data were analyzed using descriptive statistics consisting of Frequency, Percentage, Mean, Standard Deviation, and Inferential Statistics Analysis, consisting of Coefficients, Pearson Correlation, and Multiple Linear Regression Analysis. The results of the research were as follows: 1) 1.1) The factors affecting Participation in university development towards a green university were factors of environmental conservation activities, factors of environmental policy of the university, factors of government environmental policy, and factors of social, environmental conservation values with statistical significance at the .01 level, 1.2) Type of media, media objectives and media

access channels affected their Participation in university developed into a green university; 2) The development of innovative media resulted in two types of innovative media: 2.1) video media and 2.2) poster media. And 3) the results of the innovative media experiment showed a high level of satisfaction ($\bar{X} = 4.209$), and The overall evaluation of the suitability of the innovative media was at the highest level ($\bar{X} = 4.520$). The results of the study as mentioned above have provided innovative media models for enhancing Participation. Raising awareness of environmental conservation will lead to cooperation in developing the university to become a green university.

Keywords: Development, Innovation Media, Participation, Green University

บทนำ

ปัจจุบันโลกมีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาอย่างก้าวกระโดดโดยมุ่งเน้นการแข่งขันเพื่อสร้างการเติบโตทางด้านเศรษฐกิจ ทำให้มีการนำทรัพยากรทางธรรมชาติมาใช้ในการพัฒนาประเทศและการดำรงชีวิตของมนุษย์ที่ขาดความตระหนักถึงความสำคัญและผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม จากการนำทรัพยากรธรรมชาติไปใช้อย่างรวดเร็วเกินไป ส่งผลทำให้เกิดปัญหาและวิกฤตการณ์มากมายทั้งภาวะโลกร้อน น้ำท่วม ดินถล่ม ฝุ่นละอองในอากาศ ซึ่งกระทบกระเทือนต่อการดำรงชีวิตโดยตรงของมนุษย์ (Chatuchinda, S., 2563)

การพัฒนาสภาพแวดล้อมที่ยั่งยืนจึงได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในยุคปัจจุบันทั้งในสังคมไทยและสังคมโลกเป็นอย่างมากโดยเฉพาะการพัฒนาพื้นที่สีเขียวเพื่อให้ธรรมชาติและสภาพแวดล้อมได้รับการจัดการอย่างยั่งยืน (Sustainable Development) (ธวัชชัย บัวขาว, 2555) และปัจจุบันมหาวิทยาลัยมีหน้าที่จัดการศึกษาเพื่อผลิตบัณฑิตให้มีคุณภาพควบคู่กับการบริหารจัดการที่ลดผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมเพื่อให้มหาวิทยาลัยพัฒนาตนสู่การเป็นมหาวิทยาลัยที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อม การพัฒนามหาวิทยาลัยสู่การเป็นมหาวิทยาลัยสีเขียว (Green University) กำลังเป็นเรื่องที่ดำเนินการอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน โดยหลายมหาวิทยาลัยได้มีการนำมาปรับใช้เพื่อลดปัญหาสิ่งแวดล้อม รวมทั้งเป็นการเพิ่มภาพลักษณ์ที่ดีให้กับสถาบัน ซึ่งมหาวิทยาลัยทั้งในประเทศ และต่างประเทศ ต่างให้ความสำคัญกับการลดปัญหาสิ่งแวดล้อม ให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาควบคู่ไปกับการปลูกฝังสำนึกรักษ์สิ่งแวดล้อมไปพร้อมกัน (ปิยะมาศ สามสุวรรณ และสมทิพย์ ด้านธีรวินิชย์, 2552)

ทั้งนี้การขับเคลื่อนมหาวิทยาลัยสู่ความเป็นมหาวิทยาลัยสีเขียวมีปัจจัยที่กำหนดความสำเร็จหลายประการ ดังที่ อิศรี รอดทัศนาศ ได้สรุปปัจจัยความสำเร็จของการก้าวสู่การเป็นมหาวิทยาลัยสีเขียวได้ 5 ปัจจัย (อิสรี รอดทัศนาศ, 2558) ประกอบด้วย 1) การกำหนดนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมต้องมีความชัดเจนในการมุ่งสู่การเป็นมหาวิทยาลัยสีเขียว และครอบคลุม

ประเด็นด้านสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ 2) การมีส่วนร่วมของบุคลากรภายในและพื้นที่บริเวณโดยรอบ สถาบันการศึกษา 3) การกำหนดตัวชี้วัด เป้าหมาย และการติดตามประเมินผลการดำเนินโครงการ/กิจกรรมตามนโยบายสิ่งแวดล้อม 4) การบูรณาการกิจกรรม/โครงการด้านสิ่งแวดล้อมเข้ากับการดำเนินงานตามพันธกิจในแต่ละด้าน และ 5) การพัฒนาเพื่อเพิ่มศักยภาพในด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนการนำองค์ความรู้และเครื่องมือใหม่ ๆ มาใช้ ซึ่งจะเห็นได้ว่าปัจจัยสำคัญของการนำมหาวิทยาลัยสู่ความเป็นมหาวิทยาลัยสีเขียว นอกจากการมีแนวนโยบายที่ชัดเจนแล้ว สิ่งสำคัญอีกประการคือการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ที่จะช่วยส่งเสริมสนับสนุนและขับเคลื่อนมหาวิทยาลัยไปสู่การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ให้มีความยั่งยืนได้สำเร็จ การหากวิธีเพื่อกระตุ้นการมีส่วนร่วมจึงมีความสำคัญยิ่ง ซึ่งสื่อนวัตกรรมนับเป็นเครื่องมือหนึ่งที่กระตุ้นการรับรู้ได้ดีในยุคปัจจุบัน เพราะสื่อนวัตกรรมจะสามารถทำให้ผู้คนเกิดการรับรู้มากที่สุด สามารถเข้าใจได้ง่าย ชัดเจน ในสิ่งที่อยากจะสื่อสารออกไป และสร้างแรงดึงดูดความสนใจเพื่อนำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในที่สุด (วัชรพล วิบูลยศรีน, 2556)

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยที่มุ่งเน้นส่งเสริมการพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรม มีพันธกิจสำคัญคือจัดการศึกษาวิชาชีพและเทคโนโลยีขั้นสูงที่เน้นการปฏิบัติ สร้างงานวิจัย สิ่งประดิษฐ์ นวัตกรรม เพื่อพัฒนาสังคมและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ให้บริการวิชาการแก่ชุมชน สังคม บนพื้นฐานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ส่งเสริมการทำนุบำรุงศาสนา ศิลปวัฒนธรรม และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งภาระกิจด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ถูกกำหนดไว้ในแผนยุทธศาสตร์การพัฒนามหาวิทยาลัยฯ ระยะที่ 1 (พ.ศ. 2560 - 2564) โดยระบุไว้ในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 พัฒนาเทคโนโลยี วิจัย และนวัตกรรมสร้างความเข้มแข็งให้มหาวิทยาลัย ชุมชน สังคม และประเทศ ในกลยุทธ์ที่ 2.1 พัฒนาสภาพแวดล้อม เพื่อสนับสนุนการพัฒนาเทคโนโลยี วิจัยและนวัตกรรม ที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาสู่ความเป็นมหาวิทยาลัยสีเขียว (Green University) ด้วยการอนุรักษ์ด้านพลังงาน และสิ่งแวดล้อมเข้าไปในการเรียนการสอน การวิจัย และในทุกกิจกรรมของมหาวิทยาลัย ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดการทำงานในบรรยากาศที่มีความปลอดภัยเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และประหยัดพลังงานอันก่อให้เกิดผลดีต่อสิ่งแวดล้อมและชุมชนของชาติ (มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ, 2561)

การกำหนดทิศทางการพัฒนามหาวิทยาลัยดังกล่าวนำมาสู่การกำหนดกิจกรรมและรูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อมุ่งเน้นการบูรณาการกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในทุกมิติ และการขับเคลื่อนดังกล่าวยังต้องอาศัยความร่วมมือและการตระหนักถึงความสำคัญด้านสิ่งแวดล้อมจากบุคลากรและนักศึกษาในมหาวิทยาลัยอย่างต่อเนื่องจนเกิดความเคยชิน และนำไปสู่การปฏิบัติให้เห็นผลอย่างเป็นรูปธรรมต่อไป (มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ, 2561)

ดังนั้น การวิจัยในครั้งนี้จึงมุ่งศึกษาการพัฒนาสื่อนวัตกรรมเพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิสู่ความเป็นมหาวิทยาลัยสีเขียว อันจะได้มาซึ่งข้อมูลสารสนเทศที่มีความสำคัญเพื่อนำเสนอผู้บริหารในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคลากร นักศึกษา ในการสนับสนุนการขับเคลื่อนมหาวิทยาลัยให้ก้าวสู่ Green University รวมถึงการกำหนดมาตรการหรือแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการสิ่งแวดล้อมของมหาวิทยาลัยให้เอื้อต่อการจัดการศึกษา อีกทั้งยังสามารถนำผลการวิจัยครั้งนี้มาวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลทางเทคนิคด้านการใช้พลังงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของมหาวิทยาลัย ซึ่งจะเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยให้เกิดการตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมไปสู่สังคมให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วม และรูปแบบสื่อนวัตกรรมที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิสู่ความเป็นมหาวิทยาลัยสีเขียว
2. พัฒนาสื่อนวัตกรรมเพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิสู่ความเป็นมหาวิทยาลัยสีเขียว
3. ทดลองใช้และประเมินผลสื่อนวัตกรรมเพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิสู่ความเป็นมหาวิทยาลัยสีเขียว

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยในรูปแบบของระเบียบวิธีการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) โดยการใช้ทั้งวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทและบรรลุมิติวัตถุประสงค์ในการวิจัยอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยจึงแบ่งการวิจัยออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วม และรูปแบบสื่อนวัตกรรมที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิสู่ความเป็นมหาวิทยาลัยสีเขียว เป็นการศึกษาเพื่อสำรวจความจำเป็นพื้นฐาน (Need Assessment) ของพื้นที่วิจัย โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เครื่องมือในการเก็บข้อมูลเป็นแบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย 1) บุคลากรสายวิชาการ 2) บุคลากรสายปฏิบัติการ และ 3) นักศึกษา รวมจำนวน 859 คน ได้มาโดยสุตรการคำนวณของทาโร ยามาเน่ (Yamane, T., 1973) สุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ที่ระดับความเชื่อมั่น ร้อยละ 95 และยอมให้เกิดความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics Analysis) และสถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics Analysis) และวิเคราะห์อิทธิพลด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์

สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson Correlation) วิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Linear Regression) ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

ระยะที่ 2 การพัฒนาสื่อวัตกรรมการเพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิสู่ความเป็นมหาวิทยาลัยสีเขียว โดยพิจารณา รูปแบบของสื่อด้วยหลักประเมินตามความต้องการจำเป็น (Need Assessment) จากผลการวิจัย ในระยะที่ 1 เพื่อประกอบการกำหนดรูปแบบของสื่อและองค์ประกอบที่สำคัญ เครื่องมือในการวิจัยเป็นแบบประเมินความเหมาะสมและความถูกต้องของสื่อวัตกรรมการ โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 7 คน จากกำหนดหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้มีความเชี่ยวชาญเฉพาะเรื่อง (Critical Incident Technique) ด้านการพัฒนาการมีส่วนร่วม และด้านการออกแบบและพัฒนา สื่อวัตกรรมการ

ระยะที่ 3 การทดลองใช้และประเมินสื่อวัตกรรมการที่เสริมสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิสู่ความเป็นมหาวิทยาลัยสีเขียว เครื่องมือ คือ สื่อวัตกรรมการเพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิสู่ความเป็นมหาวิทยาลัยสีเขียว ที่ได้จากการวิจัยระยะที่ 2 และแบบประเมิน ความพึงพอใจ กลุ่มตัวอย่างเป้าหมาย ได้แก่ นักศึกษาของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ จำนวน 400 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Description Method) ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการวิจัย

1. การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วม และรูปแบบสื่อวัตกรรมการที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิสู่ความเป็นมหาวิทยาลัยสีเขียว ผลการวิจัยพบว่า

1.1 ผลการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิสู่ความเป็นมหาวิทยาลัยสีเขียว พบว่า ตัวแปรด้าน กิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ด้านนโยบายสิ่งแวดล้อมของมหาวิทยาลัย ด้านนโยบาย สิ่งแวดล้อมของรัฐบาล และด้านค่านิยมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของสังคม มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิสู่ความเป็นมหาวิทยาลัยสีเขียว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .01 โดยสามารถร่วมกันอธิบายการมีส่วนร่วม ในการพัฒนามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิสู่ความเป็นมหาวิทยาลัยสีเขียว ได้ร้อยละ 74 ($R^2 = 0.735$) และมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เชิงซ้อนเท่ากับ .857 ($R = 0.857$) ค่าคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการประมาณค่า เท่ากับ .438 (Std. Error. = 0.438)

1.2 ผลการศึกษารูปแบบของสื่อนวัตกรรมที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิสู่ความเป็นมหาวิทยาลัยสีเขียว พบว่าประเภทของสื่อ วัตถุประสงค์ของสื่อ และช่องทางการเข้าถึงสื่อ มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิสู่ความเป็นมหาวิทยาลัยสีเขียว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .01 โดยสามารถร่วมกันอธิบาย การมีส่วนร่วมในการพัฒนามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิสู่ความเป็นมหาวิทยาลัยสีเขียว ได้ร้อยละ 61 ($R^2 = 0.613$) และมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เชิงซ้อนเท่ากับ .783 ($R = 0.783$) ค่าคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการประมาณค่า เท่ากับ .529 (Std. Error. = 0.529)

2. การพัฒนาสื่อนวัตกรรมเพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิสู่ความเป็นมหาวิทยาลัยสีเขียว

2.1 ผลการพัฒนาสื่อนวัตกรรมเพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิสู่ความเป็นมหาวิทยาลัยสีเขียว พบว่า การพัฒนาสื่อมีขั้นตอนสำคัญ 3 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) การกำหนดวัตถุประสงค์ของสื่อ 2) การกำหนดรูปแบบของสื่อตามความจำเป็นพื้นฐาน และ 3) การกำหนดรายละเอียดในการนำเสนอ โดยมีผลการพัฒนาสื่อมีรายละเอียดดังตารางที่ 1 - 3

ตารางที่ 1 ขั้นตอนและรายละเอียดการพัฒนาสื่อนวัตกรรมเพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิสู่ความเป็นมหาวิทยาลัยสีเขียว

ขั้นตอนการพัฒนาสื่อ	รายละเอียดของสื่อ
1. วัตถุประสงค์ของสื่อ	1.1 เพื่อพัฒนาสื่อนวัตกรรมที่ให้ความรู้เกี่ยวกับมหาวิทยาลัยสีเขียว 1.2 เพื่อพัฒนาสื่อนวัตกรรมรณรงค์การมีส่วนร่วมในการพัฒนามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิสู่ความเป็นมหาวิทยาลัยสีเขียว
2. รูปแบบสื่อนวัตกรรม	2.1 สื่อประเภทวิดีโอ (Video) จำนวน 1 ชิ้น 2.2 สื่อประเภทโปสเตอร์ประชาสัมพันธ์ จำนวน 1 ชิ้น
3. รายละเอียด	3.1 สื่อประเภทวิดีโอ (Video) เป็นสื่อที่ให้ความรู้เรื่องมหาวิทยาลัยสีเขียว และรณรงค์เชิญชวนทำกิจกรรมเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและแนวปฏิบัติที่ดี โดยมีวิธีการหรือรูปแบบการนำเสนอที่น่าสนใจมีรายละเอียดดังนี้ 3.1.1 ความรู้เกี่ยวกับการดำเนินนโยบายมหาวิทยาลัยสีเขียว 6 ด้าน ได้แก่ 1) ที่ตั้งและโครงสร้างพื้นฐาน Setting And Infrastructure 2) การจัดการพลังงานและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ Energy and Climate Change 3) การจัดการของเสีย Waste Management 4) การจัดการน้ำ Water Usage 5) การขนส่งที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม Transportation และ 6) ความสามารถในการให้การศึกษาด้านสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาที่ยั่งยืน Education

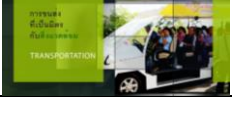

ขั้นตอนการพัฒนาสื่อ	รายละเอียดของสื่อ
	3.1.2 กำหนดกิจกรรมและแนวปฏิบัติที่ดีเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในมหาวิทยาลัย จำนวน 9 กิจกรรม ได้แก่ 1) ร่วมรักษาสิ่งแวดล้อมในมหาวิทยาลัย 2) ใช้บันไดแทนการใช้ลิฟท์ เมื่อขึ้นชั้น 2 - 3 ของอาคาร 3) ปิดอุปกรณ์ไฟฟ้าทุกชนิดหลังใช้งาน 4) ใช้ถุงผ้าแทนถุงพลาสติก 5) คัดแยกขยะก่อนทิ้งลงถัง 6) ลดปริมาณขยะโดยใช้หลัก 3R คือ Reuse Recycle และ Reduce 7) ปิดก๊อกน้ำให้สนิทหลังใช้เสร็จ 8) ใช้จักรยานแทนมอเตอร์ไซด์หรือรถยนต์ และ 9) เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม 3.2 สื่อประเภทโปรเตอร์ประชาสัมพันธ์ เป็นสื่อรณรงค์เชิญชวนทำกิจกรรมและแนวปฏิบัติที่ดีเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในมหาวิทยาลัย

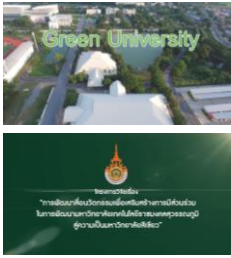
ตารางที่ 2 ผลการพัฒนาสื่อประเภทวิดีโอ (Video) เพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิสู่ความเป็นมหาวิทยาลัยสีเขียว

รายละเอียดของการพัฒนาสื่อนวัตกรรม	ผลการพัฒนาสื่อนวัตกรรม
โลโก้ชื่อรายการ: “มทรส. ม.สีเขียว” ภาพไตเติล : ภาพมหาวิทยาลัยมุมสูงเน้น สภาพแวดล้อมสีเขียว: เสียงบรรยาย; มาลองทำ Challenge กันดูมัย สร้างความท้าทายและเพิ่มสีเขียวให้กับชีวิต เรามี 9 ข้อ ที่น่าเลือกลองทำดู ไป Challenge ตัวเองสัก 9 วัน เพื่อสร้างแรงบันดาลใจให้กับตัวเองในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ เพราะมหาวิทยาลัยกำลังจะก้าวสู่มหาวิทยาลัยสีเขียว	
การนำเข้าสู่ความรู้เกี่ยวกับมหาวิทยาลัยสีเขียว: เสียงบรรยาย: แต่ก่อนที่เราจะมาทำ Challenge เราควรต้องรู้ว่ามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ ขับเคลื่อนด้วยวิสัยทัศน์ และพันธกิจมหาวิทยาลัย ที่มุ่งการสร้างมหาวิทยาลัยสู่ความเป็นมหาวิทยาลัยสีเขียว (Green University) ด้วยการบูรณาการอนุรักษ์ด้านพลังงานและสิ่งแวดล้อมเข้าไปในการเรียนการสอน การวิจัย และในทุกกิจกรรมของมหาวิทยาลัย เพื่อให้เกิดการทำงานในบรรยากาศที่มีความปลอดภัย เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และประหยัดพลังงานอันก่อให้เกิดผลดีต่อสิ่งแวดล้อมและชุมชนของชาติ ทั้งนี้ให้ เป็นไปตามเกณฑ์การประเมิน 6 ด้าน ดังนี้	
1. ที่ตั้งและโครงสร้างพื้นฐาน Setting And Infrastructure ให้มีบรรยากาศร่มรื่นและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม	

รายละเอียดของการพัฒนาสื่อนวัตกรรม	ผลการพัฒนาสื่อนวัตกรรม
2. การจัดการพลังงานและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ Energy and Climate Change โดยการคำนึงถึงการใช้พลังงานให้เกิดความคุ้มค่าและประโยชน์สูงสุด	
3. การจัดการของเสีย Waste Management โดยจัดการใช้ถุงพลาสติก คัดแยก ขยะ และลดปริมาณขยะโดยใช้หลัก 3R คือ Reuse Recycle และ Reduce	
4. การจัดการน้ำ Water Usage โดยการเพิ่มแหล่งน้ำในมหา ลัยและคำนึงถึงการใช้น้ำอย่างคุ้มค่า	
5. การขนส่งที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม Transportation โดย การส่งเสริมให้ใช้จักรยานแทนรถยนต์และรถจักรยานยนต์	
6. ความสามารถในการให้การศึกษาด้านสิ่งแวดล้อมและการ พัฒนาที่ยั่งยืน Education โดยการพัฒนาหลักสูตรด้าน สิ่งแวดล้อม และสอดแทรกการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในทุก กิจกรรมของมหาวิทยาลัย	
การนำเข้าสู่การรณรงค์กิจกรรมและแนวปฏิบัติที่ดีเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในมหาวิทยาลัย : เสี่ยงบรรยาย โดยมีภาพ/การแสดงท่าทางประกอบ: ถ้าพร้อมแล้วเรามาทำ Challenge กัน เพื่อร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนามหาวิทยาลัยด้วยกิจกรรมง่าย ๆ ในชีวิตประจำวัน ฝึกตัวเองให้ลองทำและเรียนรู้อะไรใหม่ ๆ จะช่วยให้เราเป็นคนที่ดีขึ้น เก่งขึ้น ใน 9 วัน อย่างแน่นอน	
เสี่ยงบรรยาย โดยมีภาพและการแสดงท่าทางประกอบ: ข้อที่ 1 ร่วมรักษาสิ่งแวดล้อมอะไรก็ได้ 1 อย่าง ข้อที่ 2 ใช้บันไดแทนการใช้ลิฟท์ เมื่อขึ้นชั้น 2 - 3 ของอาคาร ข้อที่ 3 ปิดอุปกรณ์ไฟฟ้าทุกชนิดหลังใช้งาน ข้อที่ 4 ใช้ถุงผ้าแทนถุงพลาสติก ข้อที่ 5 คัดแยกขยะก่อนทิ้งลงถัง ข้อที่ 6 ลดปริมาณขยะโดยใช้หลัก 3R คือ Reuse Recycle และ Reduce ข้อที่ 7 ปิดก๊อกน้ำให้สนิทหลังใช้เสร็จ ข้อที่ 8 ใช้จักรยานแทนมอเตอร์ไซด์หรือรถยนต์ ข้อที่ 9 เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	

รายละเอียดของการพัฒนาสื่อนวัตกรรม	ผลการพัฒนาสื่อนวัตกรรม
ส่วนสรุป/ปิด : เสียงบรรยาย โดยมีภาพและการแสดงท่าทางประกอบ: Challenge 9 ข้อใน 9 วัน ทำได้แค่ข้อใดข้อหนึ่งก็ช่วยให้เราเก่งขึ้นแล้ว เพราะนอกจากจะทำให้เราได้ลองเรียนรู้ที่จะฝึกตัวเองในเรื่องใหม่ ๆ แล้ว ยังเป็นการช่วยขับเคลื่อนวิสัยทัศน์และพันธกิจมหาวิทยาลัย ที่มุ่งการสร้างมหาวิทยาลัยสู่ความเป็นมหาวิทยาลัยสีเขียวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา; 9 วันนี้ใครจะได้เป็นคนดีศรีอยุธยากันนะ และนี่คือ 9 ไอเดีย Challenge ตัวเอง ใน 9 วัน	

สามารถเข้ารับชมสื่อต้นแบบฉบับเต็มได้ที่: <https://youtu.be/2OXLGM1yrqQ>

ตารางที่ 3 แสดงผลการพัฒนาสื่อสื่อประเภทโปสเตอร์ประชาสัมพันธ์เพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วม ในการพัฒนามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิสู่ความเป็นมหาวิทยาลัยสีเขียว

รายละเอียดของการพัฒนาสื่อนวัตกรรม	ผลการพัฒนาสื่อนวัตกรรม
ส่วนหัว: “ก้าวสู่ RUS Green University ด้วย 9 กิจกรรม อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม” ส่วนการรณรงค์กิจกรรมและแนวปฏิบัติที่ดีเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ในมหาวิทยาลัย: 1. ร่วมรักษาสิ่งแวดล้อมในมหาวิทยาลัย 2. ใช้บันไดแทนการใช้ลิฟท์ เมื่อขึ้นอาคาร 1 - 3 ชั้น 3. ปิดอุปกรณ์ไฟฟ้าทุกชนิดหลังใช้งาน 4. ใช้ถุงผ้าแทนถุงพลาสติก 5. คัดแยกขยะก่อนทิ้งลงถัง 6. ลดปริมาณขยะโดยใช้หลัก 3R คือ Reuse Recycle และ Reduce 7. ปิดก๊อกน้ำให้สนิทหลังใช้เสร็จ 8. ใช้จักรยานแทนมอเตอร์ไซด์หรือรถยนต์ 9. เข้าร่วมกิจกรรมด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เช่น กิจกรรมปลูกต้นไม้ เป็นต้น ส่วนท้าย ข้อความรณรงค์เชิญชวน: “ขอเชิญร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนกิจกรรมเพื่อก้าวสู่ความเป็นมหาวิทยาลัยสีเขียวด้วยกันนะค่ะ”	

2.2 ผลการประเมินความเหมาะสมของสื่อนวัตกรรมเพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิสู่ความเป็นมหาวิทยาลัย

สี่เสีย พบว่า โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.520$) เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน 1 ด้าน ได้แก่ ความเหมาะสมด้านการใช้ภาษา ($\bar{X} = 4.679$) และอยู่ในระดับมาก จำนวน 3 ด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ย จากมากไปหาน้อย ได้แก่ ความเหมาะสมด้านการออกแบบ (ดีไซน์) และองค์ประกอบของสื่อ ($\bar{X} = 4.490$) ความเหมาะสมด้านเนื้อหา ($\bar{X} = 4.482$) และความเหมาะสมด้านคุณค่าและการสื่อความหมาย ($\bar{X} = 4.429$) ตามลำดับ

2.3 ผลการประเมินความถูกต้องเหมาะสม และความเป็นนวัตกรรมของสื่อนวัตกรรมเพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิสู่ความเป็นมหาวิทยาลัยสีเขียว พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิ ทั้ง 7 คน เห็นว่าสื่อนวัตกรรมที่พัฒนาขึ้น มีความถูกต้องเหมาะสม และเป็นนวัตกรรมประเภทผลงานวิธีการหรือกระบวนการที่มีอยู่แล้ว แต่นำมาปรับปรุงหรือพัฒนาและได้ผลดี (คิดเป็นร้อยละ 100.000)

3. การทดลองใช้และประเมินผลสื่อนวัตกรรมเพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิสู่ความเป็นมหาวิทยาลัยสีเขียว พบว่า โดยรวมผู้ทดลองใช้สื่อมีความพึงพอใจต่อสื่อนวัตกรรมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.209$) เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมาก ทั้ง 4 ด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านประโยชน์ของสื่อนวัตกรรม มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{X} = 4.266$) รองลงมาเป็นด้านเนื้อหา ($\bar{X} = 4.233$) ถัดมาเป็นด้านการใช้ภาษา ($\bar{X} = 4.178$) และด้านรูปแบบการนำเสนอ มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\bar{X} = 4.159$) ตามลำดับ

อภิปรายผล

1. การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิสู่ความเป็นมหาวิทยาลัยสีเขียว พบว่า ตัวแปรด้านกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ด้านนโยบายสิ่งแวดล้อมของมหาวิทยาลัย ด้านนโยบายสิ่งแวดล้อมของรัฐบาล และด้านค่านิยมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของสังคม มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิสู่ความเป็นมหาวิทยาลัยสีเขียว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .01 สอดคล้องกับซิดชนก สืบปรุ ที่ทำการศึกษาเรื่องแนวทางการปรับปรุงภูมิทัศน์มหาวิทยาลัยขอนแก่นภายใต้แนวความคิดมหาวิทยาลัยสีเขียว ผลจากการศึกษาพบว่า ปัจจัยและตัวชี้วัดของแนวทางการพัฒนาสู่ความเป็นมหาวิทยาลัยสีเขียวได้ 5 ด้าน ได้แก่ ด้านพื้นที่สีเขียว ด้านการจัดการของเสีย ด้านการจัดการน้ำ ด้านการลดคาร์บอนไดออกไซด์จากการสัญจร และด้านพลังงาน (ซิดชนก สืบปรุ, 2557) และสอดคล้องกับแนวคิดของ Rodtusana ที่กล่าวว่า ปัจจัยความสำเร็จของการก้าวสู่การเป็นมหาวิทยาลัยสีเขียวมี 5 ปัจจัย ประกอบด้วย ปัจจัยที่ 1 การกำหนดนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมต้องมีความชัดเจน ปัจจัยที่ 2 การมีส่วนร่วมของบุคลากรภายในและพื้นที่บริเวณโดยรอบสถาบันการศึกษา ปัจจัยที่ 3

การกำหนดตัวชี้วัด เป้าหมาย และการติดตามประเมินผลแต่ละด้าน ปัจจัยที่ 4 การบูรณาการกิจกรรม/โครงการ ด้านสิ่งแวดล้อมเข้ากับการดำเนินงานตามพันธกิจ และปัจจัยที่ 5 การพัฒนาเพื่อเพิ่มศักยภาพในด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง (Rodtusana, I., 2015)

2. การศึกษารูปแบบของสื่อนวัตกรรมที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิสู่ความเป็นมหาวิทยาลัยสีเขียว ที่พบว่าตัวแปรประเภทของสื่อ วัตถุประสงค์ของสื่อ และช่องทางการเข้าถึงสื่อ มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิสู่ความเป็นมหาวิทยาลัยสีเขียวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .01 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในปัจจุบันคนสามารถเข้าถึงสื่อผ่านช่องทางต่าง ๆ ได้ง่ายขึ้น โดยเฉพาะช่องทางออนไลน์ทำให้สามารถพิจารณาคุณค่าของสื่อได้ดีขึ้น ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับเสาวนีย์ ภัทร์ประเสริฐ ที่ทำการศึกษาเรื่องอิทธิพลของสื่อต่อการเตรียมพร้อมเพื่อคุณภาพชีวิต ผลการวิจัยพบว่า การเปิดรับสื่อใหม่อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.50$) ได้แก่ การใช้ไลน์ การใช้ เฟซบุ๊ก และการใช้เว็บไซต์ (เสาวนีย์ ภัทร์ประเสริฐ, 2560)

3. การประเมินความเหมาะสมของสื่อนวัตกรรมเพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิสู่ความเป็นมหาวิทยาลัยสีเขียว โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการพัฒนาสื่อเป็นไปตามขั้นตอนกระบวนการ และสอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มตัวอย่างเป้าหมายตามหลักความจำเป็นพื้นฐาน จึงทำให้สื่อที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมต่อการนำไปใช้กับกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งสอดคล้องกับ กนกกาญจน์ ทองศฤงศ์ และคณะ ที่ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาชุดเครื่องมือการประเมินสื่อการเรียนการสอนสำหรับการวิจัยทางด้านเทคโนโลยีการศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ส่วนใหญ่ใช้สื่อการเรียนการสอนจำแนกเป็นบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ รายการวีดิทัศน์ ชุดการสอน บทเรียนออนไลน์ และเว็บเพจ ผลการวิเคราะห์ของแบบประเมินสื่อการเรียนการสอน พบว่า เป็นข้อคำถามในแบบประเมินสื่อการเรียนการสอนในด้านเนื้อหาและด้านเทคโนโลยีการศึกษา และผลการตรวจคุณภาพของชุดเครื่องมือการประเมินสื่อการเรียนการสอน พบว่า ข้อคำถามของชุดเครื่องมือการประเมิน สื่อการเรียนการสอนอยู่ในระดับมีคุณภาพดีทั้งทางด้านเนื้อหาและด้านเทคโนโลยีการศึกษา (กนกกาญจน์ ทองศฤงศ์ และคณะ, 2556)

4. การทดลองใช้และการประเมินผลสื่อนวัตกรรมเพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิสู่ความเป็นมหาวิทยาลัยสีเขียว โดยรวมผู้ตอบทดลองใช้สื่อมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการพัฒนาสื่อมีความสอดคล้องเหมาะสมกับช่วงวัยของกลุ่มเป้าหมายที่เป็นนักศึกษา ตลอดทั้งรูปแบบและช่องทางการเข้าถึงสื่อสามารถเข้าถึงได้ง่ายผ่านระบบออนไลน์ จึงทำให้สื่อที่พัฒนาขึ้นได้รับความพึงพอใจในระดับมาก ประกอบกับสื่อที่พัฒนาขึ้นเป็นสื่อมีการประยุกต์รูปแบบการนำเสนอทั้งการให้ความรู้เรื่องมหาวิทยาลัยสีเขียว การมีกิจกรรมเพื่อเป็นแนวปฏิบัติในการอนุรักษ์

สิ่งแวดล้อม มีรูปแบบการนำเสนอที่ประยุกต์การแต่งทำทางประกอบเพื่อให้เกิดความรู้สึกร่วมทางอารมณ์โดยเฉพาะการสอดแทรกอารมณ์ขึ้นในทุกช่วงของการนำเสนอ จึงทำให้ผู้รับชมสื่อไม่เกิดความน่าเบื่อ ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับ ญัฐพงษ์ พระลับริक्षा ที่ทำการศึกษาเรื่องการผลิตสื่อมัลติมีเดียเผยแพร่องค์ความรู้โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในจังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการทดลองใช้สื่อพบว่า ผู้เรียนมีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.39$, S.D. = 0.55) (ญัฐพงษ์ พระลับริक्षा, 2562)

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้เกิดองค์ความรู้ใหม่ที่สำคัญ 3 ประการ คือ 1) การมีส่วนร่วมในการพัฒนามหาวิทยาลัยสีเขียว มีตัวกระตุ้นที่สำคัญจากกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม นโยบายสิ่งแวดล้อมของมหาวิทยาลัย นโยบายสิ่งแวดล้อมของรัฐบาล และค่านิยมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของสังคม 2) สื่อนวัตกรรมกระตุ้นการมีส่วนร่วมในการเป็นมหาวิทยาลัยสีเขียว แบ่งเป็น 5 ประเภท ได้แก่ 1) สื่อสิ่งพิมพ์ เช่น โปสเตอร์ โบรชัวร์ แผ่นพับ 2) สื่อกิจกรรม เช่น กิจกรรมปลูกต้นไม้ 3) สื่อสิ่งพิมพ์ประเภทหนังสือ ตำรา 4) สื่อมัลติมีเดีย เช่น หนังสือ วิดิทัศน์ (Video) และ 5) สื่อประเภทเสียง เช่น เสียงโฆษณา (สปอตโฆษณา) โดยต้องวัตถุประสงค์ของสื่อที่ชัดเจน โดยสื่อประเภทสื่อมัลติมีเดียสามารถกระตุ้นการรับรู้และสร้างความสนใจมากที่สุด และ 3) ช่องทางการเข้าถึงสื่อ ควรเป็นช่องทางที่ทันสมัย หลากหลาย สะดวก เข้าถึงได้ทั้งออนไลน์และออฟไลน์

สรุป/ข้อเสนอแนะ

บุคลากรและนักศึกษาในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ มีการรับรู้แนวทางการพัฒนา สู่ความเป็นมหาวิทยาลัยสีเขียวในระดับมาก การมีส่วนร่วม แบ่งเป็น 3 ส่วน คือ 1) ร่วมคิดริเริ่ม 3) ร่วมปฏิบัติผ่านกิจกรรมต่าง ๆ และ 3) ร่วมประเมินผล โดยปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วม ได้แก่ กิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม นโยบายสิ่งแวดล้อมของมหาวิทยาลัย นโยบายสิ่งแวดล้อมของรัฐบาล และค่านิยมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของสังคม และรูปแบบของสื่อที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมพิจารณาจากประเภทของสื่อ วัตถุประสงค์ของสื่อ และช่องทางการเข้าถึงสื่อ โดยการพัฒนาสื่อนวัตกรรมได้สื่อนวัตกรรม 2 ประเภท คือ สื่อประเภทวิดีโอ (Video) และสื่อประเภทโปสเตอร์ประชาสัมพันธ์ ซึ่งผู้ทดลองใช้ทดลองมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย 1) ควรมีการกระตุ้นและเปิดโอกาสให้บุคลากรและนักศึกษาในมหาวิทยาลัยได้นำเสนอแนวคิดด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้มากขึ้น 3) มหาวิทยาลัยควรกำหนดนโยบายและกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่สอดคล้องกับแนวนโยบายของรัฐบาล และค่านิยมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของคนในสังคมควบคู่ และ 3) ควรพัฒนาสื่อเพื่อกระตุ้นการมีส่วนร่วมและรณรงค์กิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมภายใน

มหาวิทยาลัยในรูปแบบที่หลากหลาย และให้บุคลากรและนักศึกษาสามารถเข้าถึงสื่อออนไลน์ได้หลากหลายช่องทาง ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรมีการศึกษาการพัฒนาสื่อรูปแบบอื่น ๆ ที่ช่วยขับเคลื่อนมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิสู่ความเป็นมหาวิทยาลัยสีเขียว 2) มีการศึกษารูปแบบกิจกรรมในการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิสู่ความเป็นมหาวิทยาลัยสีเขียว 3) ควรมีการศึกษาแนวทางการพัฒนามหาวิทยาลัยเพื่อรองรับเกณฑ์การประเมินมหาวิทยาลัยสีเขียว และ 4) ควรมีการศึกษาเพื่อพัฒนานวัตกรรมด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมรองรับเกณฑ์การประเมินสู่การเป็นมหาวิทยาลัยสีเขียวชั้นนำของประเทศ

เอกสารอ้างอิง

- กนกกาญจน์ ทองศุภกิจ และคณะ. (2556). การพัฒนาชุดเครื่องมือการประเมินสื่อการเรียนการสอนสำหรับการวิจัยทางด้านเทคโนโลยีการศึกษา. วารสารวิจัยราชภัฏพระนคร, 8(2), 1-10.
- ชิดชนก สืบปรุ. (2557). แนวทางการปรับปรุงภูมิทัศน์มหาวิทยาลัยขอนแก่น ภายใต้แนวความคิดมหาวิทยาลัยสีเขียว. ใน วิทยานิพนธ์ภูมิสถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภูมิสถาปัตยกรรม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณัฐพงษ์ พระลักษ์รักษา. (2562). การผลิตสื่อมัลติมีเดียเผยแพร่องค์ความรู้โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในจังหวัดกาฬสินธุ์. วารสารวิชาการครุศาสตร์อุตสาหกรรม พระจอมเกล้าพระนครเหนือ, 10(1), 140-147.
- ธวัชชัย บัวขาว. (2555). การกำหนดนโยบายและแนวทางปฏิบัติสู่มหาวิทยาลัยสีเขียว กรณีศึกษามหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุง. ใน วิทยานิพนธ์การวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต สาขาวิชาสถาปัตยกรรมและการวางแผน. สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.
- ปิยะมาศ สามสุวรรณ และสมทิพย์ ด่านธีรวินิชย์. (2552). การมีส่วนร่วมของนักศึกษาต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัย สงขลานครินทร์ วิทยาเขตสุราษฎร์ธานี. ใน การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา ครั้งที่ 2. มหาวิทยาลัยสุโขทัย.
- มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ. (2561). แผนยุทธศาสตร์การพัฒนามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ ฉบับปรับปรุง 2561. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ.
- วัชรพล วิบูลย์ศรี. (2556). นวัตกรรมสื่อการเรียนการสอนภาษาไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. เรียกใช้เมื่อ 2 เมษายน 2562 จาก <http://newprapaipit.blogspot.com/2015/12/blog-post.html>

เสาวนีย์ ภัทร์ประเสริฐ. (2560). อิทธิพลของสื่อต่อการเตรียมพร้อมเพื่อคุณภาพชีวิต. ใน
วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสื่อสารมวลชน. มหาวิทยาลัย
รามคำแหง.

อิสรี รอดทัศน. (2558). มหาวิทยาลัยสีเขียว. วารสาร มฉก.วิชาการ, 18(36), 171-188.

Chatuchinda, S. (2563). 10 สถานการณ์สิ่งแวดล้อมรอบโลกท่ามกลางไวรัส Covid-19
(ตอนที่ 2). Greenpeace Thailand. เรียกใช้เมื่อ 15 กุมภาพันธ์ 2563 จาก
<https://www.greenpeace.org/thailand/story/16992/general-10-global-environment-situations-2/>

Rodtusana, I. (2015). Green University. HCU Journal, 18(36), 171-188.

Yamane, T. (1973). Statistics: An Introductory Analysis. (3rd eds). New York:
Harper and Row Publication.

การพัฒนาแนวทางการแก้ปัญหาขยะอิเล็กทรอนิกส์:
กรณีศึกษา ตำบลโคกสะอาด อำเภอฆ้องชัย จังหวัดกาฬสินธุ์*
DEVELOPING THE RESOLUTIONS FOR THE ELECTRONIC WASTE
PROBLEM: A CASE STUDY OF KHOK SA-AD, KHONG CHAI, KALASIN

สุภาพร พิมล

Supaporn Pimon

วิชณู สุมิตสวรรณ

Vissanu Zumitzavan

วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น

College of Local Administration, Khon Kaen University, Thailand

Email: supaporn_pi@kkumail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอแนะแนวทางการแก้ปัญหาขยะอิเล็กทรอนิกส์ในพื้นที่ตำบลโคกสะอาด อำเภอฆ้องชัย จังหวัดกาฬสินธุ์ จากอันตรายที่แฝงอยู่ในซากขยะอิเล็กทรอนิกส์ โดยการวิจัยนี้ประยุกต์ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ จากการสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งใช้คำถามกึ่งโครงสร้างในการสัมภาษณ์ เพื่อรวบรวมข้อมูล ในขั้นตอนของการรวบรวมข้อมูล ได้มีการสร้างคำถามก่อนการสัมภาษณ์จริง โดยมีการทดลองใช้คำถามในการศึกษานำร่องก่อนการลงพื้นที่จริง เพื่อพัฒนาคำถาม ยืนยันระดับความเที่ยงตรงและความน่าเชื่อถือ การเลือกกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง จากผู้มีส่วนได้เสียที่มีอายุ 20 ปีบริบูรณ์ขึ้นไปโดยเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญด้านขยะอิเล็กทรอนิกส์หรือประกอบอาชีพคัดแยกขยะอิเล็กทรอนิกส์มาแล้วไม่ต่ำกว่า 10 ปี และเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 14 คน ประกอบด้วย ประชาชนและเจ้าหน้าที่ในองค์การบริหารส่วนตำบลโคกสะอาด การสัมภาษณ์ได้เริ่มขึ้นในช่วงระหว่างเดือนพฤศจิกายน - ธันวาคม 2563 ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ โดยมีการเตรียมคำถามไว้ล่วงหน้าก่อนการเข้าสัมภาษณ์ มีการใช้อุปกรณ์บันทึกเสียงและการจดบันทึกข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ซึ่งผลการวิจัย พบว่า การแก้ปัญหาควรให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมและสร้างความตระหนักรู้ให้แก่ประชาชนอย่างจริงจังซึ่งจะทำให้การจัดการแก้ไขปัญหาเป็นไปอย่างมีคุณภาพมากขึ้น และช่วยลดผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคตได้ในการประกอบอาชีพคัดแยกขยะอิเล็กทรอนิกส์ในพื้นที่ พบว่ามีระดับการมีส่วนร่วมของ

* Received 10 January 2021; Revised 15 June 2021; Accepted 20 June 2021

ประชาชนอยู่ในระดับต่ำ และประชาชนยังขาดการตระหนักรู้ในอันตรายจากขยะอิเล็กทรอนิกส์ การดำเนินกิจการไม่มีการคำนึงถึงสุขภาพและสิ่งแวดล้อมในชุมชน

คำสำคัญ: การวิจัยเชิงคุณภาพ, ขยะอิเล็กทรอนิกส์, การมีส่วนร่วมของประชาชน

Abstract

The objectives of this research article were to suggest the solutions to electronic waste problems in Khok Sa - ad Subdistrict, Khong Chai District, Kalasin Province from the hidden dangers of electronic waste. This research applied a qualitative method from in - depth interviews using semi - structured interview questions to collect information. Pre - interview questions were created in the data collection stage with fieldwork. The pilot study questions were tested to develop questions and verify their level of validity and reliability. Sampling was selected using purposive sampling from stakeholders aged 20 years and over who have expertise in e - waste or having an occupation in sorting e - waste for at least 10 years and local government officials in the area. The informants consisted of 14 people and staff in Khok Sa - ad Subdistrict Administrative Organization. The interview began during November - December 2020, which was an informal interview. The questions were prepared before the interview. There was a use of recording equipment and taking notes of the interview data. The results of the research showed that solving the problems should seriously involve the public and raise awareness among the people, which will lead to more quality problem solving and reduce the impact that may occur in the future. The occupation of sorting electronic waste in the area has a low level of public participation and people still lack awareness of the dangers of electronic waste. The operation does not take health and the environment into consideration for the community.

Keywords: Qualitative Research, Electronic Waste, Public Participation

บทนำ

ปัจจุบันความต้องการทางด้านวัตถุดิบของผู้บริโภคมีความหลากหลาย เป็นผลให้ผู้ผลิต มีการเร่งผลิตสินค้าและเทคโนโลยี รูปแบบใหม่ ๆ ออกมาเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค โดยเฉพาะในกลุ่มอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ ที่มีกระบวนการผลิตที่ซับซ้อน เมื่อผลิตภัณฑ์เหล่านั้นสิ้นอายุการใช้งานแล้ว จะกลายเป็นขยะ หรือที่เรียกว่าขยะ

อิเล็กทรอนิกส์ เนื่องจากเครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ในยุคปัจจุบันมีอายุการใช้งานที่สั้นลงจากเดิม (พีรนาฏ คิตติ และสุทธิพร บุญมาก, 2559) และผู้บริโภคมีความนิยมที่เปลี่ยนไปเร็ว นิยมซื้อใช้ใหม่มากกว่าซ่อมแซมเครื่องเก่า (กรวรรณ ม่วงลับ และนงลักษณ์ สืบนาถ, 2560) ส่งผลให้ทั่วโลกมีขยะอิเล็กทรอนิกส์ เพิ่มมากขึ้นทุกปี (Baldé, C. et al, 2017) และในการกำจัดขยะอิเล็กทรอนิกส์ที่ถูกต้องมีขั้นตอนที่ละเอียดซับซ้อนมากกว่าขยะทั่วไป และต้องใช้ต้นทุนในการจัดการที่สูง (ภูตะวัน แสนใจ และสุภาภรณ์ ศิริโสภณา, 2554) ทำให้หลายประเทศ เลือกรื้อวิธีจำกัดโดยการส่งออกไปยังต่างประเทศ โดยการส่งออกไปยังกลุ่มประเทศกำลังพัฒนา เนื่องจากยังไม่มีกฎหมายในการควบคุมขยะอิเล็กทรอนิกส์อย่างจริงจัง

ประเทศไทยมีการนำเข้าขยะอิเล็กทรอนิกส์ทั้งถูกกฎหมายและไม่ถูกกฎหมาย การนำเข้าขยะอิเล็กทรอนิกส์ จากต่างประเทศที่ไม่ถูกกฎหมายก็มีจำนวนมากมีการตรวจพบและจับกุมที่ด่านศุลกากรหลายแห่ง (กรมควบคุมมลพิษ, 2562) ขยะอิเล็กทรอนิกส์ที่เกิดขึ้นจากภาคครัวเรือนและโรงงานอุตสาหกรรมภายในประเทศโดยรวมก็มีปริมาณเพิ่มขึ้นทุกปีโดยพบว่าในปี 2558 มีขยะอิเล็กทรอนิกส์เกิดขึ้นปริมาณ 384,233 ตัน ปี 2559 มีปริมาณ 393,070 ตัน ปี 2560 มีปริมาณ 401,387 ตัน (กรมควบคุมมลพิษ, 2560) ปี 2561 มีปริมาณ 417,650 ตัน และปี 2562 เพิ่มขึ้นเป็น 421,335 ตัน (กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2563) ทำให้สถานการณ์ปริมาณขยะอิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทยมีปริมาณเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ขยะอิเล็กทรอนิกส์ที่มีปริมาณเพิ่มขึ้น ส่งผลกระทบในหลายด้านด้วยกัน โดยเฉพาะด้านสุขภาพและสิ่งแวดล้อม เนื่องจากขยะอิเล็กทรอนิกส์มีส่วนประกอบของโลหะหนักหลายชนิด ที่เป็นชิ้นส่วนของเครื่องใช้อิเล็กทรอนิกส์ เช่น ตะกั่วปรอท ทองแดง แคดเมียม สารหนู แบเรียม ตัวทนไฟ เป็นต้น (สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 16, 2559) สารเหล่านี้สามารถเข้าสู่ร่างกายผ่านทางจมูก ปาก และผิวหนัง เมื่อร่างกายได้รับสารกลุ่มนี้เข้าไป อาจทำให้เกิดอาการ เวียนศีรษะ อ่อนเพลีย เหนื่อยล้า ปวดข้อ ปวดกล้ามเนื้อ เบื่ออาหาร นอนไม่หลับ ลมพิษ ผื่นแพ้ ในส่วนของผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม อาจทำให้เกิดการปนเปื้อนของสารพิษลงสู่ดิน น้ำ และควันพิษสู่อากาศ ผลกระทบจะเห็นได้ชัดจากแหล่งที่มีการคัดแยกขยะอิเล็กทรอนิกส์ ในปี 2557 พบว่าประเทศไทยมีแหล่งชุมชนคัดแยกขยะอิเล็กทรอนิกส์กระจายทั่วประเทศเกือบ 100 แห่ง ในพื้นที่ 17 จังหวัด ซึ่งจังหวัดที่มีชุมชนประกอบอาชีพคัดแยกขยะอิเล็กทรอนิกส์จำนวนมากอยู่ที่ กาฬสินธุ์ บุรีรัมย์ และอุบลราชธานี และแหล่งชุมชนคัดแยกขยะอิเล็กทรอนิกส์ที่ใหญ่ที่สุดอยู่ในพื้นที่ ตำบลโคกสะอาด อำเภอฆ้องชัย จังหวัดกาฬสินธุ์ (สายใจ วิทยานูมาส, 2560) ส่งผลให้ซากเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ถูกนำเข้ามาในพื้นที่เป็นจำนวนมาก มีการคาดการณ์ปริมาณขยะจากการคัดแยกเกิดขึ้นถึง 0.8 ตันต่อวัน ซึ่งวิธีการจัดการขยะที่เหลือจากการถอดแยกคือการฝังกลบ กองรวมกันไว้ ลักลอบเผา หรือนำไปทิ้ง ณ บ่อขยะขององค์การบริหารส่วนตำบลโคกสะอาด (กรมควบคุมมลพิษ, 2563) ทำให้เกิดเป็นขยะพิษอันตรายกองทับถมในบ่อขยะ สะสมต่อเนื่องยาวนาน

การถอดคัดแยกขยะอิเล็กทรอนิกส์ของคนในพื้นที่ตำบลโคกสะอาด อำเภอหนองชัย จังหวัดกาฬสินธุ์ ถือเป็นอาชีพหลักของคนในพื้นที่มานานกว่า 20 ปี มีการประกอบอาชีพคัดแยกขยะอิเล็กทรอนิกส์เป็นจำนวนมาก ขยะอิเล็กทรอนิกส์จึงถูกนำเข้าพื้นที่มากขึ้น โดยพบว่าในแต่ละเดือนมีปริมาณขยะอิเล็กทรอนิกส์และของเก่าถูกนำเข้าพื้นที่สูงถึง 767 ตันต่อเดือน (กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม ศูนย์สารสนเทศสิ่งแวดล้อม, 2561) การเพิ่มขึ้นของขยะอิเล็กทรอนิกส์ในพื้นที่จึงส่งผลให้สุขภาพของคนในพื้นที่แย่ลง ตัวอย่างเช่น ปี 2556 ตรวจพบว่ามีเด็กที่มีระดับตะกั่วในเลือดสูงเกินกว่าเกณฑ์มาตรฐาน มีการตรวจพบตะกั่วจากมือและแขนชาวบ้านที่ประกอบอาชีพคัดแยกขยะอิเล็กทรอนิกส์ และมีการวิเคราะห์ฝุ่นตะกั่วในบริเวณห้องเรียนของศูนย์เลี้ยงเด็ก พบว่ามีค่าเกินมาตรฐาน (สุจิรา นามทอง, 2559) เกิดปัญหาขยะอิเล็กทรอนิกส์ที่เหลือจากการคัดแยกไม่สามารถกำจัดออกนอกพื้นที่ได้ เกิดการลักลอบทิ้งขยะที่เหลือจากการคัดแยก เกิดสารพิษตกค้างใต้ดิน กลายเป็นห่วงโซ่อาหารส่งผลกระทบต่อสิ่งมีชีวิตเพิ่มมากขึ้น อีกทั้งชาวบ้านหมู่บ้านใกล้เคียงยังได้รับผลกระทบ คือ กลิ่นคาวพิษจากการลักลอบเผาซากขยะอิเล็กทรอนิกส์ด้วย (กรมควบคุมมลพิษ, 2563)

ปัญหาขยะอิเล็กทรอนิกส์ดังกล่าว นำมาซึ่งการจัดการแก้ไขปัญหาขยะอิเล็กทรอนิกส์ในพื้นที่ ทั้งนี้การพัฒนาแนวทางการจัดการปัญหาขยะอิเล็กทรอนิกส์ให้ดียิ่งขึ้นจะช่วยให้จำนวนขยะอิเล็กทรอนิกส์ลดลงได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาถึงการแก้ไขปัญหาขยะอิเล็กทรอนิกส์ของพื้นที่ตำบลโคกสะอาด อำเภอหนองชัย จังหวัดกาฬสินธุ์ เพื่อยกระดับการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ในพื้นที่ให้เป็นไปในทางที่ดีขึ้น และเป็นระบบระเบียบมากขึ้นซึ่งจะส่งผลเป็นการช่วยลดผลกระทบที่จะเกิดขึ้นแก่สุขภาพของคนในพื้นที่และลดผลกระทบที่จะเกิดแก่สิ่งแวดล้อมในชุมชนลงได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อเสนอแนะแนวทางการแก้ปัญหาขยะอิเล็กทรอนิกส์ในพื้นที่ตำบลโคกสะอาด อำเภอหนองชัย จังหวัดกาฬสินธุ์

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลในพื้นที่ตำบลโคกสะอาด อำเภอหนองชัย จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยจะนำข้อมูลที่ได้จากสัมภาษณ์มาวิเคราะห์โดยใช้แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ซึ่งการสัมภาษณ์ได้เริ่มขึ้นระหว่างวันที่ 24 - 25 พฤศจิกายน 2563 และวันที่ 4 - 14 ธันวาคม 2563 ณ ที่อยู่อาศัย และสำนักงานของผู้ให้สัมภาษณ์ ในวันและเวลาราชการซึ่งเป็นช่วงที่ผู้ให้ข้อมูลสะดวก โดยการใช้อุปกรณ์บันทึกเสียง (Electronic Recorder) และการบันทึกลงสมุดจด (Note - taking) ในการบันทึกข้อมูล เพื่อช่วยให้การรวบรวมข้อมูลมีความถูกต้องแม่นยำมากที่สุด

ประชากรและผู้ให้ข้อมูล

ผู้วิจัยได้เลือกศึกษาในพื้นที่ตำบลโคกสะอาด อำเภอน้องชัย จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยผู้ให้ข้อมูล คือ เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลโคกสะอาด 2 คน และประชาชนผู้มีส่วนได้เสียในชุมชนโดยจะเลือกมาเพียง 3 หมู่บ้านคือ บ้านหนองบัวหมู่ 2 บ้านหนองบัวหมู่ 11 และบ้านสะอาดหมู่ 2 หมู่บ้านละ 4 รวมทั้งสิ้น 14 คน เนื่องด้วยหมู่บ้านดังกล่าวมีประชากรที่คัดแยกขยะอิเล็กทรอนิกส์อยู่จำนวนมาก และเป็นหมู่บ้านที่อยู่ใกล้บ่อกำจัดขยะองค์การบริหารส่วนตำบลโคกสะอาดโดยกำหนดประชากรที่มีอายุ 20 ปีบริบูรณ์ขึ้นไปและมีความรู้และเชี่ยวชาญในเรื่องขยะอิเล็กทรอนิกส์หรือผู้ประกอบการอาชีพคัดแยกขยะอิเล็กทรอนิกส์เป็นระยะเวลา 10 ปีขึ้นไป ในพื้นที่ตำบลโคกสะอาด อำเภอน้องชัย จังหวัดกาฬสินธุ์ เพราะถือว่าเป็นผู้ที่คลุกคลีและอยู่กับขยะอิเล็กทรอนิกส์มานาน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เนื่องด้วยการวิจัยลักษณะนี้สามารถเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลในลักษณะที่เป็นสภาพ หรือเหตุการณ์ที่เป็นจริงเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น โดยศึกษาจากประสบการณ์ ความชำนาญ และความเข้าใจของผู้ให้ข้อมูลในพื้นที่ และสามารถถกเถียงในรายละเอียดได้มากเท่าที่ต้องการ (Zumitzavan, V. & Michie, J., 2015); (Zumitzavan, V., 2020) ซึ่งการวิจัยในลักษณะนี้จะทำให้สามารถตอบคำถามในประเด็นที่จะศึกษาในงานวิจัยนี้ได้ โดยจะใช้วิธีการการสัมภาษณ์เชิงลึก คำถามในการสัมภาษณ์จะเป็นลักษณะกึ่งโครงสร้าง และการเลือกกลุ่มตัวอย่างจะใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง

การวิจัยเชิงคุณภาพในงานวิจัยนี้จะเริ่มจากการศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง จากเอกสารทางวิชาการ ตำรา วารสาร บทความทางวิชาการเพื่อศึกษาปัญหาที่เกี่ยวกับขยะอิเล็กทรอนิกส์และเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมจะใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกโดยใช้คำถามแบบกึ่งโครงสร้าง โดยวางกรอบประเด็นที่สนใจที่จะศึกษาและเลือกประเด็นอื่น ๆ ที่น่าสนใจจากการสัมภาษณ์นำมาเป็นข้อเสนอแนะต่าง ๆ ที่จะเป็นการยกระดับการแก้ปัญหาขยะอิเล็กทรอนิกส์ไม่ให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อมต่อคนในชุมชน ในแบบสัมภาษณ์จะประกอบด้วยประเด็นคำถามที่สำคัญดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

ส่วนที่ 2 คำถามที่เกี่ยวกับการจัดการแก้ไขปัญหาขยะอิเล็กทรอนิกส์

ส่วนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับขยะอิเล็กทรอนิกส์

การรวบรวมข้อมูล

การนัดหมายผู้ให้ข้อมูลในกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียในชุมชนและเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง ในวันและเวลาราชการ ณ ที่อยู่อาศัยและสำนักงานของผู้ให้ข้อมูล โดยจะใช้เวลาในการสัมภาษณ์ไม่เกิน 30 นาทีต่อคน โดยเข้ายื่นหนังสือขออนุญาตเข้าเก็บ

ข้อมูลในการศึกษางานวิจัยในวันที่ 24 พฤศจิกายน 2563 เข้าสัมภาษณ์ในวันที่ 25 พฤศจิกายน 2563 และยื่นหนังสือขออนุญาตเข้าเก็บข้อมูลจากเจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลโคกสะอาดในวันที่ 4 ธันวาคม 2563 นัดสัมภาษณ์ในวันที่ 14 ธันวาคม 2563

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยจะนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกทำการจัดหมวดหมู่ และเปรียบเทียบหรือวิเคราะห์โดยเทียบหาความแตกต่างหรือสอดคล้องเพื่อนำมาตอบวัตถุประสงค์และสรุปผลการศึกษา

ผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

ผู้ให้ข้อมูลที่เป็นชาวบ้านส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ซึ่งประกอบอาชีพคัดแยกขยะอิเล็กทรอนิกส์เป็นระยะเวลากว่า 10 ปีแต่ยังไม่เกิน 20 ปี อาชีพหลักคือทำนา โดยมีการคัดแยกขยะอิเล็กทรอนิกส์เป็นอาชีพเสริม

ส่วนที่ 2 การจัดการแก้ไขปัญหาขยะอิเล็กทรอนิกส์

แนวทางการแก้ไขปัญหาขยะอิเล็กทรอนิกส์ ตำบลโคกสะอาด อำเภอเมืองชัย จังหวัดกาฬสินธุ์ เพื่อให้การพัฒนาแนวทางแก้ไขปัญหาขยะอิเล็กทรอนิกส์เป็นอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน โดยผลการวิจัยพบว่า การประกอบอาชีพคัดแยกขยะอิเล็กทรอนิกส์ภายใต้หลักความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมขององค์กร มีส่วนช่วยในการแก้ไขปัญหาขยะอิเล็กทรอนิกส์ได้ และต้องเป็นไปด้วยความเข้าใจ สมควรใจ และตระหนักถึงปัญหาที่แท้จริง ซึ่งในการดำเนินกิจการที่พบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ยังอยู่ในระดับต่ำ โดยพบระดับความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมระดับที่ 3 พบเป็นส่วนน้อยมากและยังขาดหลักความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมขององค์กรในระดับที่ 4 ซึ่งเป็นระดับที่เป็นประโยชน์แก่ชุมชนส่วนรวมมากที่สุด ซึ่งแนวทางในการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ควรมีการนำนวัตกรรมใหม่ ๆ เข้ามาช่วยในการจัดการและควบคุมขยะอิเล็กทรอนิกส์ร่วมด้วยเพื่อลดผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อมในชุมชน เริ่มตั้งแต่ขั้นตอนของกระบวนการคัดแยกโดยการใช้ประโยชน์จากสิ่งเดิมที่มีอยู่แล้วในลักษณะที่ต่างไปจากเดิมเพื่อลดปริมาณซากขยะอิเล็กทรอนิกส์ที่จะเป็นปัญหาสะสมในบ่อขยะอิเล็กทรอนิกส์ของชุมชน เช่น การนำเศษโพลีที่เหลือจากการถอดคัดแยกตู้เย็นนำไปแปรสภาพเป็นกาวเพื่อใช้ประโยชน์ หรือทำออกจำหน่ายเพื่อเพิ่มรายได้อีกช่องทางแก่คนในชุมชน และควรมีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศควรนำเข้ามาจัดการติดตามการดำเนินกิจการคัดแยกขยะอิเล็กทรอนิกส์ตั้งแต่กระบวนการนำเข้าจนถึงขั้นตอนการคัดแยกแล้วเสร็จ รวมไปถึงการกำจัดซากขยะอิเล็กทรอนิกส์ภายหลังการคัดแยกเสร็จเพื่อ 1) กำหนดและจำกัดปริมาณการนำขยะอิเล็กทรอนิกส์ 2) ควบคุมการคัดแยกขยะอิเล็กทรอนิกส์โดยการจำกัดปริมาณซากที่เหลือทิ้งต้องไม่เกินกว่าปริมาณที่กำหนด

หรือต้องไม่ให้มีซากที่เหลือทิ้งเลย 3) ควบคุมการลักลอบกำจัดซากขยะอิเล็กทรอนิกส์เหลือทิ้งที่ผิดวิธี 4) หาตัวผู้ฝ่าฝืนข้อบังคับมาลงโทษโดยยึดกฎระเบียบที่เคร่งครัด

ในส่วนของการมาตรการทางกฎหมายเพื่อแก้ไขปัญหาขยะอิเล็กทรอนิกส์จากการสัมภาษณ์ พบว่า ผู้ประกอบการคัดแยกขยะอิเล็กทรอนิกส์ได้มีการชำระค่าธรรมเนียมในการขอประกอบกิจการ โดยผู้ประกอบการจะได้รับการแจ้งต่อเจ้าหน้าที่ว่าหากไม่ปฏิบัติตามอาจได้รับโทษตามกฎหมายจนถึงขั้นให้หยุดประกอบกิจการซึ่งสอดคล้องกับหลักเกณฑ์ของทฤษฎีความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมขององค์กรระดับที่ 2 Legal Responsibility เป็นความรับผิดชอบในการดำเนินกิจการโดยต้องทำตามกฎหรือข้อบังคับทางกฎหมาย ทำให้ผู้ประกอบการต้องยอมที่จะชำระอัตราค่าธรรมเนียมและภาษีในทุก ๆ ปีแม้จะไม่เต็มใจที่จะจ่ายเป็นผลคือทำให้ผู้ประกอบการส่วนใหญ่มีความรู้สึกลัวว่าการจ่ายเงินส่วนนี้เป็นภาระอย่างมากและมีผู้ประกอบการบางส่วนไม่ทำการขออนุญาตประกอบกิจการและไม่ขึ้นทะเบียนเป็นผู้ค้าของเก่าหรือบางรายที่เคยขึ้นทะเบียนก็มีการไปยกเลิกการขึ้นทะเบียนเพราะไม่อยากชำระอัตราภาษีในอัตราที่เห็นว่าสูงนั้น

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับขยะอิเล็กทรอนิกส์

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลในพื้นที่เกี่ยวกับข้อเสนอแนะที่ต้องการเพื่อการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ในพื้นที่ ในส่วนของเจ้าหน้าที่ภายในองค์การบริหารส่วนตำบลโคกสะอาดมีความต้องการในด้านงบประมาณที่เข้ามาในพื้นที่ที่มีอยู่อย่างจำกัดและไม่เพียงพอทำให้การจัดการแก้ไขปัญหาขยะอิเล็กทรอนิกส์ที่เกิดขึ้นเป็นไปอย่างไม่เกินประสิทธิภาพเพียงพอนในแง่ของประชาชนผู้ประกอบการคัดแยกขยะอิเล็กทรอนิกส์ในข้อเสนอแนะที่พบมีเพียงปัญหาด้านการจัดเก็บอัตราค่าธรรมเนียมในการประกอบกิจการที่สูงเกินไป ต้องการให้มีการปรับลดในอัตราที่ต่ำลง ปัญหาขยะที่มีปริมาณที่มากเกินไป ยากแก่การกำจัด ปัญหามลพิษทางสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นจากขยะอิเล็กทรอนิกส์ประชาชนผู้ให้ข้อมูลมองว่าไม่ใช่ปัญหาของตนเองแต่เป็นหน้าที่ของภาครัฐที่ต้องเข้ามาจัดการดูแล

อภิปรายผล

จากการศึกษาประชาชนในพื้นที่ ในการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่ประชาชนยังที่ไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควรนั้นทำให้ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ขาดความตระหนักถึงอันตรายที่จะเกิดขึ้นจากขยะอิเล็กทรอนิกส์ การดำเนินกิจการยังมุ่งแต่ผลกำไรมากกว่าผลกระทบที่จะเกิดขึ้น ผู้ประกอบการให้ความสำคัญเพียงในประเด็นอัตราค่าธรรมเนียมในการประกอบกิจการที่สูงเกินไป แต่ไม่ได้เข้าใจถึงวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของค่าธรรมเนียมที่ต้องจ่ายไปในแต่ละปี

แนวทางในการแก้ไขปัญหาขยะอิเล็กทรอนิกส์ ตำบลโคกสะอาด อำเภอหนองชัย จังหวัดกาฬสินธุ์ จึงควรนำกระบวนการมีส่วนร่วมเข้ามาปรับใช้เพื่อสร้างความตระหนักรู้แก่ประชาชนในพื้นที่ ทั้งเพื่อให้คนในชุมชนเกิดความรู้สึกรักและหวงแหนพื้นที่หรือสภาพแวดล้อม

ในชุมชนของตนเอง และรู้สึกถึงปัญหาส่วนร่วมในชุมชนคือปัญหาของตนเองที่ต้องได้รับการเร่งแก้ไขร่วมกันจากทุกฝ่ายสอดคล้องกับงานวิจัยของ เอนก ฝ่ายจำปา ที่ศึกษาการพัฒนารูปแบบการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลจอมศรี อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย พบว่าปัญหาขยะในชุมชนที่มีปริมาณสูงขึ้นและเป็นปัญหา เนื่องจากขาดความตระหนักและขาดกระบวนการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาส่วนร่วมกันระหว่างประชาชนและผู้ประกอบการ (เอนก ฝ่ายจำปา, 2563)

ในด้านมาตรการทางกฎหมายที่พบทำในพื้นที่จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลโคกสะอาดทำให้พบว่ากรณีนี้ทำให้การจัดระเบียบในการจัดการคัดแยกขยะอิเล็กทรอนิกส์ภายในตำบลโคกสะอาดเป็นไปโดยไม่มีระบบ ไม่เข้มงวด ส่งผลให้การจัดการด้านขยะอิเล็กทรอนิกส์เป็นไปโดยไม่มีประสิทธิภาพและไม่เกิดผลโยชน์แก่ชุมชนโดยรวมสอดคล้องกับงานวิจัยของ ญัฐธรา ชัยเกียรติยศ ศึกษาปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการจัดการผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้า และเครื่องใช้อิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่ใช้แล้วโดยศึกษาจากกฎหมายระหว่างประเทศ กฎหมายต่างประเทศ และกฎหมายในประเทศ โดยพบว่าประเทศไทยในปัจจุบันยังไม่มีกฎหมายในเรื่องการจัดการผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้า และเครื่องใช้อิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่ใช้แล้วโดยตรง ส่งผลให้เกิดความไม่ชัดเจนในการจัดการและทำให้การบังคับใช้กฎหมายเป็นไปอย่างไม่มีประสิทธิภาพ (ญัฐธรา ชัยเกียรติยศ, 2563) เช่นเดียวกับงานวิจัยของ วรวิทย์ สมทรง และคณะ ศึกษาเรื่องมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการจัดการซากขยะอิเล็กทรอนิกส์: ศึกษากรณีกฎหมายเกี่ยวกับโรงงาน พบว่าซากขยะอิเล็กทรอนิกส์ในปี 2561 ที่มีจำนวน 414,600 ตัน คิดเป็นร้อยละ 65 จากของเสียอันตรายชุมชนและจำเป็นต้องถูกจำกัดด้วยวิธีที่ถูกต้องตามหลักวิชาการแต่ด้วยประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายในการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์โดยตรงจึงทำให้เกิดปัญหาในการจัดที่ไม่เป็นระบบระเบียบ (วรวิทย์ สมทรง และคณะ, 2563)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาพบว่า คนในชุมชนยังไม่มีความตระหนักในอันตรายจากสารต่าง ๆ ที่แฝงอยู่กับขยะอิเล็กทรอนิกส์อย่างแท้จริง จึงควรมีการสร้างความรู้ความเข้าใจอย่างถ่องแท้แก่คนในชุมชนเพื่อสร้างความตระหนักและให้ความสำคัญกับปัญหาทั้งทางสุขภาพและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ผู้ประกอบการผลิตแยกขยะ ผู้ที่สัมผัสขยะอิเล็กทรอนิกส์อยู่ประจำเข้าใจ และให้ความสำคัญกับผลเสียที่อาจจะเกิดขึ้นอาจจะเกิดขึ้นกับสุขภาพของตนในอนาคต โดยควรมีการนำกระบวนการมีส่วนร่วมเข้ามาปรับใช้และภาครัฐควรมีการสนับสนุนทรัพยากรทั้งบุคลากรและเงินอุดหนุนเพื่อจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนความรู้ให้แก่ประชาชน เพื่อให้ทราบถึงข้อจำกัดของกลุ่มผู้คัดแยกขยะ และช่วยกันหาแนวทางหลีกเลี่ยงอันตรายที่อาจจะเกิดขึ้นจากขยะอิเล็กทรอนิกส์ ภายใต้ข้อจำกัดที่กลุ่มชาวบ้านเสนอ อีกทั้งควรมีการกำหนดกฎเกณฑ์และบทกำหนดโทษที่ชัดเจนโดยกฎเกณฑ์ดังกล่าวควรมาจากคนในชุมชนร่วมกันกำหนดขึ้นมา

เพื่อให้คนในชุมชนรู้ถึงการมีส่วนร่วมและได้แสดงออกถึงผลกระทบที่ตนได้รับจากผู้อื่น และผลที่ตนเองกระทำที่จะเกิดแก่ผู้อื่น เพื่อหาข้อสรุปในการแก้ปัญหาาร่วมกัน เช่น ในการลักลอบเผาขยะ ผู้ใดเผาขยะภายในบริเวณชุมชนเมื่อมีการตรวจพบจะต้องชำระค่าปรับที่ทำให้เกิดควันที่เป็นมลพิษต่ออากาศในอัตราที่พอเหมาะ ซึ่งอัตราค่าปรับอาจมาจากมติร่วมกันของคนในชุมชน และนำค่าปรับที่เก็บมาได้ก่อตั้งเป็นกองทุนพัฒนาระบบการจัดการในการแก้ไขปัญหaxyขยะอิเล็กทรอนิกส์ของหมู่บ้าน เป็นต้น ภาครัฐควรมีการส่งเสริมในด้านอาชีพแก่คนในชุมชนมากขึ้น สร้างอาชีพทางเลือกอื่น ๆ ให้มีความหลากหลายมากขึ้น โดยการใช้ประโยชน์จากซากขยะอิเล็กทรอนิกส์ อาจทำการดัดแปลงหรือนำส่วนที่ขายไม่ได้แล้วมาเป็นส่วนประกอบหลักในการประดิษฐ์ให้เกิดของชิ้นใหม่ เพื่อทำให้เกิดมูลค่า ตัวอย่างเช่น ภาครัฐควรจัดการประกวดสิ่งประดิษฐ์จากซากขยะอิเล็กทรอนิกส์เพื่อหาต้นแบบผลิตภัณฑ์ที่มีความหลากหลาย โดยอาจนำนวัตกรรมใหม่ ๆ มาปรับใช้ ซึ่งวัสดุที่ใช้จะต้องมีส่วนประกอบที่มาจากซากขยะอิเล็กทรอนิกส์ เมื่อได้สิ่งประดิษฐ์ที่น่าสนใจและสามารถสร้างมูลค่าได้จึงนำเข้ามาเผยแพร่แก่คนชุมชน ฝึกฝีมือ และก่อตั้งร้านค้าสิ่งประดิษฐ์ของชุมชนเพื่อขาย อาจทำเป็นสินค้าประจำชุมชนสร้างลักษณะให้โดดเด่นให้มีความน่าสนใจเพื่อดึงดูดใจผู้ซื้อ รวมไปถึงการจัดอบรมเพื่อให้ความรู้แก่ประชาชนโดยส่งผู้เชี่ยวชาญในสาขาที่เกี่ยวข้องเข้ามาถ่ายทอดความรู้ให้แก่ชุมชนในพื้นที่ เป็นต้น ในด้านมาตรการทางกฎหมายควรมีการบังคับใช้อย่างจริงจังไม่ยืดหยุ่นมากเกินไป เพราะจะทำให้ประชาชนไม่เคารพในกฎหมายและเกิดการกระทำผิดซ้ำ

เอกสารอ้างอิง

- กรมควบคุมมลพิษ. (2560). รายงานสถานการณ์ของเสียอันตรายชุมชนปี พ.ศ. 2560. เรียกใช้เมื่อ 10 ตุลาคม 2563 จาก http://infofile.pcd.go.th/haz/wsthazcom_annual60.pdf?CFID=1180512&CFTOKEN=67167200&fbclid=IwAR3kdnEnkqiWPP7ANMQFAffFMEY7DcyEbd0M3_LcrNH_ZCNDXRGoWkQ6Sbw
- กรมควบคุมมลพิษ. (2562). สรุปสถานการณ์มลพิษของประเทศไทยปี 2561. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: สมมงคลการพิมพ์.
- กรมควบคุมมลพิษ. (2563). ร่างคู่มือปฏิบัติงานอย่างง่ายในการถอดแยกซากเครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ในแหล่งชุมชนอย่างเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม. เรียกใช้เมื่อ 10 ตุลาคม 2563 จาก http://www.pcd.go.th/file/Draft-PCD-30-04-2020_01.pdf
- กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม ศูนย์สารสนเทศสิ่งแวดล้อม. (2561). ชาวอึ้ง! พบชาวบ้านกว่า 100 คน เสี่ยงมีค่าตะกั่วในเลือดเกินมาตรฐาน. เรียกใช้เมื่อ 11 ตุลาคม 2563 จาก https://infotrash.deqp.go.th/index.php/pages/view/infonews_full?news_id=13

- กรวรรณ ม่วงลับ และนงลักษณ์ สืบนาค. (2560). ความรู้ในการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ในครัวเรือนของชุมชนบ้านตลาดเขต จังหวัดกาญจนบุรี. *veridian e-journal silpakorn university*, 10(3), 1636-1641.
- กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2563). สถานการณ์มลพิษของประเทศไทย ปี 2562. เรียกใช้เมื่อ 31 ตุลาคม 2563 จาก <https://gnews.apps.go.th/news?news=53637>
- ณัฐภา ชัยเกียรติยศ. (2563). ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการจัดการผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและเครื่องใช้อิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่ใช่แล้ว. ใน *วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต กลุ่มวิชากฎหมายธุรกิจ*. มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- พีรนาถ คิตดี และสุทธิพร บุญมาก. (2559). การขับเคลื่อนและอุปสรรคของการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทย. *วารสารวิชาการวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี*, 8(8), 145-157.
- ภูตะวัน แสนใจใจ และสุภาภรณ์ ศิริโสภณา. (2554). ขยะอิเล็กทรอนิกส์: ความเจริญที่ถกถอย. *วารสารหน่วยวิจัยวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้*, 2(2), 138-142.
- วริทธิ์ สมทรง และคณะ. (2563). มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการจัดการซากขยะอิเล็กทรอนิกส์: ศึกษากรณีกฎหมายเกี่ยวกับโรงงาน. *วารสารรัชต์ภาคย์*, 14(36), 93-103.
- สายใจ วิทยาอนุมาส. (2560). การจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทย. เรียกใช้เมื่อ 11 พฤษภาคม 2563 จาก <https://tdri.or.th/wp-content/uploads/2018/04/wb133.pdf>
- สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 16. (2559). ขยะอิเล็กทรอนิกส์ ใช้แล้วทิ้ง. เรียกใช้เมื่อ 11 พฤษภาคม 2563 จาก <https://reo16.mnre.go.th/reo16/knowledge/detail/211>
- สุจิรา นามทอง. (2559). แนวทางการให้ตระหนักในการดูแลสุขภาพ ศึกษาในหมู่บ้านต้นแบบ บ้านโคกประสิทธิ์ หมู่ที่ 12 ตำบลโคกสะอาด อำเภอฆ้องชัย จังหวัดกาฬสินธุ์ 2558. เรียกใช้เมื่อ 25 กรกฎาคม 2563 จาก http://203.157.186.16/kmblog/page_research_detail.php?ResID=6
- เอนก ฝ่ายจำปา. (2563). การพัฒนารูปแบบการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมขององค์กรบริหารส่วนตำบลจอมศรีอำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย. *วารสารวิชาการสาธารณะสุขชุมชน*, 6(02), 124-124.
- Baldé, C. et al. (2017). The global e-waste monitor 2017: Quantities, flows and resources. In International Telecommunication Union and International Solid Waste Association. United Nations University.
- Zumitzavan, V. & Michie, J. (2015). Personal knowledge management, leadership styles, and organisational performance: A case study of the healthcare

industry in Thailand. Retrieved November 11 , 2020, from <https://www.springer.com/gp/book/9789812874375>

Zumitzavan, V. (2020). Learning preferences and brand management in the Thai housing estate industry. *International Journal of Management and Enterprise Development*, 19(1), 42-57.

เปิดประตูอาหารท้องถิ่น “เต้าคั่ว”
สู่การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสร้างสรรค์ จังหวัดสงขลา*
THE GATEWAY FOR THE SOUTHERN THAI DISH “TAO-KUA”:
THROUGH THE CREATIVE CULTURAL TOURISM
IN SONGKHLA PROVINCE

จินาพร สังข์ทอง

Jinaporn Sangthong

พรพันธุ์ เขมคุณาศัย

Pornpan Khemkunasai

ณฐพงศ์ จิตรนิรัตน์

Nathapong Chitniratna

พรไทย ศิริสาธิตกิจ

Pornthai Sirisatidkit

มหาวิทยาลัยทักษิณ

Thaksin University, Thailand

E-mail: jinaporn.mvsk@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาอาหารท้องถิ่น “เต้าคั่ว” สู่การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสร้างสรรค์จังหวัดสงขลา ใช้การวิจัยแบบผสมผสานวิธี เก็บรวบรวมข้อมูล จากการตอบแบบสอบถามของผู้บริโภคท้องถิ่นและนักท่องเที่ยวจำนวน 156 คน และการอภิปรายกลุ่มจากตัวแทนภาครัฐและเอกชน จำนวน 12 คน รวม 168 คนในพื้นที่อำเภอสิงหนคร อำเภอเมืองสงขลา และอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ใช้แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอาหาร เศรษฐกิจสร้างสรรค์ ความพึงพอใจ และวัฒนธรรมสร้างสรรค์ ผลการศึกษาจำแนกเป็น 2 ประเด็น ดังนี้ ประเด็นที่ 1 จากการทำแบบสอบถามความพึงพอใจในเรื่องอาหาร “เต้าคั่ว” พบว่า 1.1) ช่วงอายุของผู้นิยมบริโภคมากที่สุด คือ ผู้บริโภคอายุ 45 ปีขึ้นไป 1.2) ความพึงพอใจในรูปแบบอาหารชอบรูปแบบอาหารฟิวชั่นมากกว่ารูปแบบดั้งเดิม 1.3) ความพึงพอใจในรูปแบบการบริโภค ชอบในลักษณะของการบริโภคที่มีการเพิ่มองค์ประกอบทางกายภาพและรูปลักษณ์ของอาหารมากกว่าแบบดั้งเดิมที่เจาะจงเฉพาะรสชาติและวัตถุดิบ 1.4) ไม่มีผู้ให้ความสนใจในการฝึกปฏิบัติทำอาหาร ในกรณีมีโครงการจัดสอนทำอาหาร “เต้าคั่ว” โดยไม่มีค่าใช้จ่าย

* Received 19 November 2020; Revised 21 June 2021; Accepted 28 June 2021

ประเด็นที่ 2 จากการอภิปรายกลุ่ม 2.1) รูปแบบอาหารมี 2 แบบ คือ จากรูปแบบของแท้ดั้งเดิม และได้มีการรังสรรค์ ประยุกต์ ปรับเปลี่ยนรูปลักษณ์ ให้เหมาะสมกับวิถีชีวิตและรสนิยมของคนรุ่นใหม่เป็นอาหารฟิวชั่น 2.2) รูปแบบการบริโภค ลักษณะของผู้บริโภคกับการบริโภคมี 2 แบบ คือ ผู้บริโภครุ่นใหม่ให้ความสำคัญกับรสชาติและวัตถุดิบแบบดั้งเดิม แต่ผู้บริโภคยุคใหม่ นอกจากเรื่องรสชาติแล้ว ยังให้ความสำคัญในส่วนประกอบเพิ่มเติมเช่น รูปลักษณ์ กระบวนการรังสรรค์อาหาร ภาวะโภชนาการ รวมทั้งบรรยากาศของร้าน 2.3) รูปแบบการตลาดใช้หลักการตลาด 5A ควบคู่กับเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ทันสมัย

คำสำคัญ: การเปิดประตูอาหารท้องถิ่น “เต้าคั่ว”, การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสร้างสรรค์ (อาหารฟิวชั่น), จังหวัดสงขลา

Abstract

The objectives of this article were to develop the local food “Tao Kua” through creative cultural tourism. Using qualitative and mixed method research by collecting data from the questionnaire of 156 consumers and tourist and the focus group of the 12 representatives of Government and private companies (total of 168 people) 1) From the questionnaires: 1.1) “Tao Kua” is the most popular food over 45 years consumers. 1.2) The consumers prefer the fusion food pattern to the original pattern. 1.3) The consumers are more interested in the modern design than the old style. 1.4) Zero of consumers interested in the project of “Tao-Kua” without charged 2) From the focus group: 2.1) There are two types of food patterns; the first is the traditional method and the second is to create and change the appearance, flavour to a type of fusion food that is suitable for the lifestyle and taste of the next generation. 2.2) Consumption patterns: there are two types of consumers and consumption characteristics. For older consumers, the taste is the most important aspect of “Tao Kua”, with original seasoning. The new generation of consumers, apart from taste, they also focus on appearance, creative cooking, nutritional status and restaurant atmosphere. 2.3) The marketing patterns use the new marketing plan 5A theory and digital technology using multimedia technology and innovations for helping build business and promoting the economy. Culinary economy is the key strategy to open the door to local cuisine “Tao Kua” through creative travel culture in the main Province in Songkhla.

Keywords: The Gateway of Local Food “Tao Kua”, The Creative Cultural Tourism, (Fusion Food), Songkhla Province

บทนำ

สภาวะของสังคมไทยในยุคปัจจุบันกำลังเปลี่ยนแปลงหลาย ๆ รูปแบบ ทั้งรูปแบบในการดำเนินชีวิต สภาพเศรษฐกิจ กระบวนการทางความคิด รวมทั้งเทคโนโลยีและนวัตกรรมสมัยใหม่ที่เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต (เครือมาศ มีเกษม, 2554) แม้แต่อาหารก็มีการเปลี่ยนแปลง มีการดัดแปลงรูปแบบอาหาร รูปแบบการบริโภคและรูปแบบการตลาด โดยการใช้สื่อเทคโนโลยีดิจิทัลโฆษณาประชาสัมพันธ์เช่นกัน ปัจจุบันนี้การเลือกรับประทานอาหารของคนยุคเก่า กับยุคใหม่แตกต่างกันออกไป ด้วยเหตุผลของสภาพแวดล้อม ที่อยู่อาศัย สังคม และเศรษฐกิจ ฯลฯ ซึ่งส่งผลต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชน (ปวีณภัทร นิธิตันติวัฒน์ และคณะ, 2560) ดังนั้น อาหารท้องถิ่นที่รับประทานดั้งเดิมในหลายพื้นที่ของประเทศไทย ก็กำลังจะสูญหายไปจากสังคมไทยตามกาลเวลาที่เกิดความเปลี่ยนแปลงดังกล่าว

“เต้าคั่ว” คืออาหารท้องถิ่นที่มีอัตลักษณ์แสดงถึงรากเหง้าของคนสงขลามากว่า 100 ปี กำลังประสบสภาวะการสูญหายของอาหาร และขาดทายาทผู้สืบทอดซึ่งเป็นคนยุคใหม่ เนื่องด้วยวิถีชีวิตของคนรุ่นปัจจุบัน เป็นลักษณะชีวิตของความเร่งรีบ เร่งด่วน การทำอาหารด้วยวิธีดั้งเดิมที่มีกระบวนการขั้นตอนการผลิตซับซ้อนยุ่งยาก ใช้เวลานาน ผลกำไรที่ได้ไม่คุ้มค่า เพราะการทำธุรกิจแบบเก่าไม่ได้มองถึงค่าแรงของผู้ผลิตและค่าบริการในการขาย จึงไม่ตอบโจทย์ในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างจุดคุ้มทุน ความคุ้มค่าที่ควรจะได้รับกับการลงทุนและเวลาที่เสียไป ในขณะที่หากไปทำงานอย่างอื่นในช่วงเวลาที่เท่ากัน ค่าตอบแทนหรือรายได้จะมากกว่าซึ่งนี่คือแนวคิดหรือมุมมองของการทำธุรกิจสมัยใหม่ ที่มุ่งเน้นผลกำไรสูงสุดเพราะ “กำไร” ก็คือตัวชี้วัดที่ดีตัวหนึ่งสำหรับวัดการประสบความสำเร็จและความยั่งยืนในการทำธุรกิจ (เรวัตี ตันตยานนท์, 2559) ดังนั้นในส่วนหนึ่งของเรื่องของจิตสำนึกความห่วงใยในการรักษามรดกภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมทั้งการสืบทอดความรู้ของบรรพบุรุษ จึงถูกสกัดกั้นด้วยระบบเศรษฐกิจ นอกจากนั้นยังมีเรื่องคุณค่าทางโภชนาการของสารอาหาร ซึ่งเป็นข้อจำกัดของอาหารที่มีรสจัด (กองโภชนาการกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข, 2562) ดังนั้น อาหาร “เต้าคั่ว” ที่มีรสจัด จึงเป็นสิ่งที่ต้องหลีกเลี่ยงเพื่อสุขภาพ ทั้งยังมีองค์ประกอบอื่น ๆ ที่มีผลต่อการพัฒนาอาหารท้องถิ่น “เต้าคั่ว” ก็คือ เรื่องของรูปลักษณ์อาหารต้องมีความแปลกใหม่ ทันสมัย สวยงาม เรื่องรูปแบบของอาหารจะอยู่ในรูปอาหารจานเดียว อาหารจานด่วนที่เสิร์ฟมาพร้อมภาชนะที่สะอาด คุติ รวมทั้งเรื่องบริการ บรรยากาศ สถานที่และประเด็นสำคัญที่มีผลอย่างยิ่งยวดคือแผนการตลาดที่ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมสมัยใหม่ในการประชาสัมพันธ์เพื่อดึงดูดความสนใจของผู้บริโภคทุกรูปแบบ ทุกวัย ในช่องทางที่เข้าถึงได้ง่ายและรวดเร็ว นั่นคือจะต้องรู้จัก เข้าใจ และเข้าถึงความต้องการที่แท้จริงของลูกค้าให้ได้ ก่อนที่จะกำหนด

รูปแบบการสื่อสารแบบ 360 องศาล้อมรอบตัวลูกค้า เป็นต้น (กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม, 2560)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นถึงความสำคัญ และความจำเป็นในการพัฒนาอาหาร “เต้าคั่ว” อาหารมรดกภูมิปัญญาของคนสงขลาอย่างเร่งด่วน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสืบสานอาหาร “เต้าคั่ว” ให้มีการพัฒนาอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อพัฒนาอาหารท้องถิ่น “เต้าคั่ว” สู่การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสร้างสรรค์เมืองหลักสงขลา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การเปิดประตูอาหารท้องถิ่น “เต้าคั่ว” สู่การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสร้างสรรค์จังหวัดสงขลา ผู้วิจัยใช้การวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Method) เพื่อพัฒนาอาหารท้องถิ่น “เต้าคั่ว” สู่การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสร้างสรรค์ให้มีความยั่งยืน โดยใช้การท่องเที่ยวเชิงอาหาร วัฒนธรรมสร้างสรรค์ ความพึงพอใจ โดยใช้ข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามความพึงพอใจ เรื่องอาหารเต้าคั่ว จำนวน 156 คน และจากการประชุมกลุ่มย่อย จำนวน 12 คน รวม 168 คน

กลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้บริโภคท้องถิ่นและนักท่องเที่ยวจำนวน 156 คน และตัวแทนจากภาครัฐและเอกชน จำนวน 12 คน

พื้นที่ศึกษา ผู้วิจัยได้เลือก 3 อำเภอของจังหวัดสงขลา ได้แก่ อำเภอเมืองสงขลา อำเภอหาดใหญ่และอำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบสอบถามความพึงพอใจเรื่องอาหารเต้าคั่ว 2) การประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) โดยมีประเด็นคำถามตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย รวมทั้งใช้ข้อมูลจากแบบสอบถามความพึงพอใจประกอบการประชุมกลุ่ม ใช้วิธีการสังเกต การจดบันทึก การบันทึกเสียงและภาพ

ขั้นตอนวิธีการดำเนินการวิจัย

1. จากการตอบแบบสอบถามความพึงพอใจในเรื่องอาหาร “เต้าคั่ว” ของผู้บริโภคท้องถิ่นและนักท่องเที่ยว จำนวน 156 คน มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1.1 นำแบบสอบถามมาหาค่าเฉลี่ยร้อยละ

1.2 สรุปผลการประเมินความพึงพอใจ

1.3 นำผลการประเมินเสนอต่อการประชุมกลุ่มย่อย เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการพัฒนาอาหาร “เต้าคั่ว” สู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เมืองหลักสงขลา

2. จากการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) ของกลุ่มตัวแทนภาครัฐและเอกชน จำนวน 12 คน

2.1 ผู้วิจัยนำเสนอประเด็นปัญหาของอาหาร “เต้าคั่ว” ที่อยู่ในภาวะเสี่ยงต่อการสูญหายของการสืบทอด และวิธีการพัฒนาอาหาร “เต้าคั่ว” สู่การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสร้างสรรค์เมืองหลักสงขลา

2.2 นำเสนอผลการประเมินความพึงพอใจในเรื่องอาหาร “เต้าคั่ว” เพื่อเป็นการให้ข้อมูลเพิ่มเติม

2.3 สรุปผลการประชุมกลุ่มย่อย

2.4 นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ สังเคราะห์ และนำเสนอ

ผลการวิจัย

การพัฒนาอาหารท้องถิ่น “เต้าคั่ว” สู่การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสร้างสรรค์เมืองหลักสงขลา มี 2 ประเด็น ดังนี้

ประเด็นที่ 1 ผลจากการสอบถามความพึงพอใจของผู้บริโภคและนักท่องเที่ยว จำนวน 156 คน สรุปได้ว่า 1.1) ช่วงอายุของผู้นิยมบริโภคอาหาร “เต้าคั่ว” มากที่สุด คือ อายุ 45 ปีขึ้นไป จำนวน 66 คน คิดเป็นร้อยละ 42.31 รองลงมา คือ รุ่นอายุ 26 - 44 ปี จำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 28.85 รุ่นอายุ 16 - 25 ปีจำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 19.23 สุดท้าย คือ รุ่นอายุ 9 -15 ปี จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 9.62 1.2) ความพึงพอใจในรูปแบบอาหารชอบอาหารแบบดั้งเดิมจำนวน 66 คนคิดเป็นร้อยละ 42.31 และชอบอาหารแบบประยุกต์ (Fusion) จำนวน 90 คนคิดเป็นร้อยละ 57.69 1.3) ความพึงพอใจในรูปการบริโภค ชอบแบบดั้งเดิมให้ความสนในเรื่องราวรสชาติ วัตถุดิบจำนวน 53 คนคิดเป็นร้อยละ 33.97 และชอบแบบทันสมัยที่มีส่วนประกอบจำนวน 103 คน คิดเป็นร้อยละ 66.03 1.4) ความสนใจในการฝึกปฏิบัติทำอาหารในกรณีมีโครงการจัดสอนทำอาหาร “เต้าคั่ว” โดยไม่มีค่าใช้จ่าย ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 156 คน ไม่สนใจในโครงการ คิดเป็นร้อยละ 100 ด้วยเหตุผล กระบวนการทำอาหารยาก ไม่มีฝีมือในการทำอาหาร ไม่มีเวลา การซื้ออาหารสะดวกกว่า

ประเด็นที่ 2 ผลการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) ของกลุ่มบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชนจำนวน 12 คน ในวันที่ 15 มกราคม 2563 ณ โรงเรียนสมาคมนักเรียนเก่ามหาชิราวุธ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลาโดยแจ้งประเด็นคำถามในเรื่อง วิธีการแก้ปัญหาและส่งเสริมอาหาร “เต้าคั่ว” ที่กำลังเสี่ยงต่อการสูญหายในอนาคตของมรดกภูมิปัญญาอาหารท้องถิ่น เรื่องผู้สืบทอด เรื่องกลยุทธ์ การให้ความช่วยเหลือจากภาครัฐและเอกชน ฯลฯ และในกลุ่ม 12 คนนี้ ได้ให้ความเห็น ดังนี้

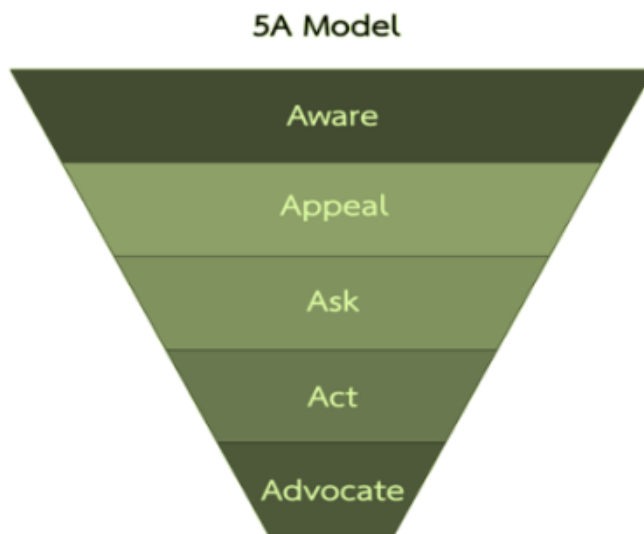
นายสมศักดิ์ ภูมิศรีศักดิ์ อดีตรัฐมนตรีว่าการท่องเที่ยวและกีฬาและอดีตผู้ว่าราชการจังหวัดสุพรรณบุรี กล่าวว่า “เต้าคั่ว” เป็นอาหารโบราณที่มีลักษณะเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ชาวสงขลานิยมรับประทานกันมานาน ที่คนรุ่นเก่าได้มีการสืบทอดกันมา แต่ในยุคปัจจุบันด้วยวิถีชีวิตของคนรุ่นใหม่ซึ่งปรับเปลี่ยนไปมากดังนั้นอาจกล่าวได้ว่าเป็นความเสี่ยงที่ “เต้าคั่ว”

กำลังจะสูญสิ้นไป ในฐานะคนสงขลาควรช่วยรณรงค์ให้ “เต้าคั่ว” ได้เป็นอาหารที่มีความยั่งยืนตลอดไป เมื่อพิจารณาส่วนผสมของ “เต้าคั่ว” ซึ่งประกอบด้วย เต้าหู้ เส้นหมี่ กุ้งทอด หูหมู เนื้อหมูเลือดหมู ผักบุ้ง ถั่วงอก แตงกวาและไข่เป็ดย่างมะตูม ราดด้วยน้ำเชื่อมและพริกน้ำส้ม ส่วนผสมที่มีผลกระทบต่อสุขภาพมีหลายประการ เช่น ความหวาน เปรี้ยว เผ็ด และเกิดกรดยูริก ไขมัน

วิธีการส่งเสริมเต้าคั่วให้สู่โต๊ะอาหารน่ารับประทาน คือ ลดปริมาณและส่วนผสมที่มีผลกระทบต่อสุขภาพให้น้อยลงเพิ่มในส่วนที่ส่งเสริมสุขภาพ เช่น ก้านคะน้า รวมทั้งปรุงให้มีรสชาติกลางๆ จัดวางให้ดูดี หรือแยกเป็นส่วน ๆ แล้วตกแต่งจานในจาน คล้ายขันโตก และส่งเสริมให้มีการประยุกต์ “เต้าคั่ว” สู่สากลในรูปแบบต่าง ๆ ที่เป็นอาหารฟิวชั่น

สำหรับประเด็นปัญหา ในยุค Gen Z และ Gen Alpha นี้ การใช้กลยุทธ์การตลาดควบคู่ไปกับสื่อมัลติมีเดียและนวัตกรรมที่ทันสมัย จึงมีความจำเป็นและสำคัญอย่างยิ่ง ซึ่งต้องรีบทำอย่างเร่งด่วน ขอนำเสนอรูปแบบการตลาดแบบ 5A ของ Philip Kotler ซึ่งถือว่าเป็นบิดาแห่งการตลาดยุคใหม่ (The Father of Modern Marketing) ที่ถือว่าทันสมัย จะเป็นการสร้างกลยุทธ์ สร้างกระแส เปิดตำนานโลกการตลาดที่มีชีวิต เป็นกระบวนการทำการตลาดด้วยการวางแผนการตลาด ที่ทำให้ลูกค้าที่เป็นเพียงคนแปลกหน้ากลายเป็นคนที่พร้อมจะแนะนำให้คนอื่นใช้สินค้าของเรา ซึ่งแผนการตลาดแบบ 5A มีองค์ประกอบ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 Aware (รับรู้) คือการทำให้ลูกค้ารับรู้ความมีตัวตนของสินค้า ผู้ประกอบการสามารถใช้ช่องทางโซเชียลมีเดีย ให้ลูกค้ารู้ว่าสินค้ามีอยู่ แต่สิ่งสำคัญคือ ต้องทำให้เห็นบ่อย ๆ จนผู้บริโภคจำได้

ขั้นตอนที่ 2 Appeal (ดึงดูดใจ) คือทำอะไร ลูกค้าจึงจะอยากรู้จักสินค้าของเราให้มากขึ้น ขั้นตอนนี้การพึ่งพาเว็บไซต์ การทำเนื้อหา(Content) เพื่อแสดงข้อมูลสถานที่ วิธีการสั่งซื้อ ฯลฯ

ขั้นตอนที่ 3 Ask (สอบถาม) เมื่อลูกค้าถูกกระตุ้นและมีการสอบถาม การใช้ผู้ชักจูง (Influencer) ตอบคำถาม เป็นสิ่งจำเป็นเพื่อประกอบการพิจารณา แต่ในขั้นตอนนี้ “ลูกค้าจะยังไม่ซื้อ”

ขั้นตอนที่ 4 Act (ซื้อ) เมื่อลูกค้าได้รับข้อมูลเพียงพอแล้ว จึงตัดสินใจซื้อสินค้านั้น ๆ แต่การตลาดแบบ 5A การซื้อเพียงครั้งเดียวไม่เพียงพอ ดังนั้นจึงต้องดำเนินการในขั้นต่อไป

ขั้นตอนที่ 5 Advocate (การแนะนำหรือบอกต่อสินค้า) เพิ่มโอกาสในการซื้อซ้ำ ด้วยการบอกต่อการรีวิวในโซเชียลมีเดีย และต้องรวมทั้งการบริการหลังการขาย

นายสุธรรม เดชดี อดีตรองอธิบดีกรมการท่องเที่ยว ได้กล่าวถึง “เต้าคั่ว” ว่าการทำอาหาร “เต้าคั่ว” ที่เป็นอาหารดั้งเดิมของชาวสงขลา สืบทอดมาตั้งแต่บรรพบุรุษและอยากให้สืบทอดต่อไปรุ่นลูกหลานควรมีสร้างแรงจูงใจ โดยปรับปรุงเมนู รสชาติให้อร่อย หลากหลายรูปแบบ ทั้งรสเค็มรสใหม่ (ใช้เซฟมี้อาชีพ คิดสูตรใหม่) ภาครัฐ ภาคเอกชน ให้ความร่วมมือและสนับสนุน ใช้กลยุทธ์การตลาดและการประชาสัมพันธ์เข้าช่วย

นายบัญญัติ สุวรรณณณิ อดีตผู้อำนวยการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสงขลาได้ให้ข้อเสนอแนะว่า ควรสร้างตำนาน “เต้าคั่ว” (Story) ทำกุ้กิลแมปเส้นทาง และถ้าจะให้ยั่งยืนต้องปรับตัว เปิดกว้างน้อมรับคำติชม ทางราชการก็ให้การสนับสนุน เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เคยทำเต้าคั่วเป็นเมนูเด่น ในงานเทศกาลเที่ยวเมืองไทย ปี 2559

นายอำนาจ ชื่นสุวรรณ อดีตเจ้าของร้านอาหารพรานเบ็ด (อาหารคนใต้) จากกรุงเทพมหานคร กล่าวว่า อาหาร “เต้าคั่ว” ให้ใช้การโยยหาอดีตเป็นจุดแข็งในการพัฒนาอาหาร “เต้าคั่ว” ให้ยั่งยืน

นายชินนทร์ สาครินทร์ ประธานสภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจังหวัดสงขลา ได้กล่าวว่า การสืบสานมรดกภูมิปัญญาท้องถิ่นอาหาร “เต้าคั่ว” ของสงขลา เป็นเรื่องท้าทายทั้งวิธีคิดและวิธีทำ ต้องพัฒนารูปแบบทั้งวัตถุดิบ คุณค่าทางโภชนาการและบรรจุภัณฑ์ให้เข้ากับยุคสมัย พลิกแพลงไม่ยึดติดกับความคิดเดิม ๆ เพิ่มช่องทางซื้อให้่ง่ายโดยขายทางออนไลน์ สร้างเรื่องราวที่ประทับใจ มีการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องเพื่อให้เข้าถึงคนรุ่นใหม่ เปิดโอกาสและท้าทายให้คนรุ่นใหม่มีส่วนร่วมในการพัฒนาเมนูดั้งเดิมและสร้างสรรค์อาหารท้องถิ่นของคนรุ่นใหม่ขึ้นมาเอง

นางสุริยพรรณ ณ สงขลา รองผู้ว่าราชการจังหวัดสงขลา ตัวแทนภาครัฐ ได้กล่าวว่าอาหาร “เต้าคั่ว” กำลังประสบปัญหาการสืบสาน เป็นเรื่องน่าเสียดายอย่างยิ่งหากรากเหง้าทางอาหารสงขลาจะสูญหาย ดังนั้นจึงเป็นเรื่องจำเป็นอย่างเร่งด่วนที่ทุกคนต้องตระหนักและช่วยกันอนุรักษ์สืบสานให้คงอยู่ตลอดไป สำหรับในบทบาทของรองผู้ว่าราชการจังหวัดสงขลา

ที่มีภารกิจโดยตรงเกี่ยวกับเรื่องวัฒนธรรมท้องถิ่น ยินดีเป็นอย่างยิ่งที่จะดูแลและสนับสนุนจะร่วมมือกับวัฒนธรรมจังหวัดสงขลา ในการส่งเสริมอาหาร “เต้าคั่ว” ให้ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกภูมิปัญญาท้องถิ่นระดับชาติภายในเร็ววันนี้ และขอชื่นชมงานวิจัยฉบับนี้ที่จะเป็นส่วนหนึ่งในการเสนอแนะแนวทางให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน

นายเฉลียว คงตุก บรรณาธิการบริหารบริษัทมหาชน เครือเนชั่น กล่าวว่า เมื่อไหร่ที่ได้กลับสงขลาบ้านเกิด อาหารที่ไม่เคยพลาด คือ “เต้าคั่ว” คิดว่าขณะนี้ต้องช่วยกันขยายเส้นทางของอาหารให้เป็นที่รู้จักกันทั่วประเทศ ไม่ใช่รู้จักแต่ในกลุ่มท้องถิ่น และให้รู้จักใช้กลยุทธ์ทางการตลาด ใช้เทคโนโลยีทันสมัย เน้นกลุ่มวัยรุ่น

นายโยธิน ทองเนื้อแข็ง ทายาท “วโลก่อสร้าง” เจ้าของเกาะใหญ่แกรนด์แคนยอนอำเภอกระแสดินจังหวัดสงขลา กล่าวว่า ขอเป็นส่วนหนึ่งในการสนับสนุนอาหาร “เต้าคั่ว” ให้เป็นที่รู้จักเป็นอัตลักษณ์ทางด้านอาหารของคนสงขลา เช่นกรณีคู่สมรสขอใช้สถานที่แกรนด์แคนยอนเพื่อจัดงานฉลอง ทางฝ่ายจะระบุให้ “เต้าคั่ว” เป็นหนึ่งในอาหารหลาย ๆ ชนิด ที่อยู่ในเซต (Set) เมนูสำหรับจัดเลี้ยงแขก เป็นการสร้างกระแส สร้างการประชาสัมพันธ์ และการตลาด

นายไพโรจน์ สุวรรณจินดา รองนายกเทศมนตรี เทศบาลนครเมืองสงขลา กล่าวว่า จะสนับสนุนให้เรื่องการประสานสื่อสิ่งพิมพ์อาหาร “เต้าคั่ว” ให้ได้รับการตีพิมพ์ลงในวารสารของเทศบาลนครสงขลาและวารสารของสายการบินต่าง ๆ เพื่อเป็นการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ในระดับประเทศและระดับโลก

นางพนัชกร พัทธียะกุล อาจารย์คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา กล่าวว่า ในฐานะที่อาจารย์เป็นผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับหลักสูตรของนักศึกษา จะส่งเสริมโดยบรรจุอาหาร “เต้าคั่ว” ให้เป็นหนึ่งในความรู้ที่นักศึกษาจะต้องเรียนรู้ ในหัวข้อของมรดกภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านอาหาร “เต้าคั่ว” อาหารมรดกของคนสงขลา

นายวีระเดช มณีพงศ์ อาจารย์ภาควิชาคหกรรมศาสตร์ วิทยาลัยอาชีวศึกษาสงขลา ให้ข้อเสนอแนะว่าจะทำหน้าที่เป็นผู้สนับสนุนอาหาร “เต้าคั่ว” อาหารท้องถิ่นให้กลายเป็นอาหารสากล โดยขอเป็นผู้ออกแบบอาหารในรูปแบบอาหารฟิวชั่น อาหารชุดเซตโต๊ะสไตล์ยุโรป ฯลฯ

นายภัทรพล รัตนโสภะ Executive Chief โรงแรมคริสตัส หาดใหญ่ กล่าวถึงอาหาร “เต้าคั่ว” ว่าเป็นอาหารประจำจังหวัดสงขลาที่สมควรอนุรักษ์ไว้และสืบทอดให้ลูกหลานได้รู้จัก นอกจากจะมีอาหาร “เต้าคั่ว” ต้นตำรับแล้ว ที่โรงแรมคริสตัส หาดใหญ่ ได้นำอาหาร “เต้าคั่ว” มาต่อยอดสร้างสรรค์เป็นอาหารหลายรูปแบบ เช่น หมี่กรอบเต้าคั่ว ปอเปี๊ยะเต้าคั่ว เมี่ยงคำเต้าคั่ว ฯลฯ ให้แขกที่มาเยือนได้ลองลิ้มชิมรสชาติอาหารที่ประยุกต์เหมาะกับยุคสมัยและวิถีชีวิตใหม่

ผลจากการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) สรุปได้ดังนี้

2.1 รูปแบบอาหาร “เต้าคั่ว” มี 2 แบบ คือ

2.1.1 รูปแบบของแท้ดั้งเดิม

2.1.2 แบบประยุกต์ให้ เป็นอาหารฟิวชั่น (Fusion Food)

2.2 รูปแบบการบริโภค มี 2 แบบ คือ

2.2.2 ผู้บริโภคคุ้นเคยให้ความสำคัญ (Focus) ในเรื่องรสชาติและวัตถุดิบ

2.2.2 ผู้บริโภคยุคใหม่ นอกจากเรื่องรสชาติแล้วยังให้ความสำคัญเพิ่มเติม เช่น รูปลักษณ์ กระบวนการรังสรรค์อาหาร การใช้งานศิลปะเข้ามาตกแต่ง ประดับให้สวยงาม มีความแปลกใหม่ ทันสมัย รวมทั้งภาวะโภชนาการ ความสะอาด บรรยากาศของร้าน และการบริการ

2.3 รูปแบบการตลาด ใช้หลักการตลาด 5A ที่ประกอบไปด้วย Aware (การสร้างการรับรู้) Appeal (การทำให้ลูกค้าชอบ/สนใจ) Ask (การสอบถาม) Act (การตัดสินใจซื้อ) Advocate (การบอกต่อ) เป็นแนวคิดของ Philip Kotler เกี่ยวกับการตลาดยุคใหม่ (4.0) สู่ยุคการตลาดดิจิทัลที่เป็นผลมาจากพฤติกรรมในการซื้อของผู้บริโภคยุคปัจจุบัน และใช้แนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economic) ซึ่งเป็นระบบเศรษฐกิจใหม่ โดยการใช้องค์ความรู้ การสร้างสรรค์งาน ทรัพย์สินทางปัญญา และเทคโนโลยี หรือนวัตกรรมที่ทันสมัยมาผนวกเข้ากับวัฒนธรรม วิถีชีวิต เพื่อเพิ่มมูลค่า คุณค่าของอาหาร “เต้าคั่ว” ให้มีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์เป็นวัฒนธรรมสร้างสรรค์ของจังหวัดสงขลา

อภิปรายผล

การพัฒนาอาหารท้องถิ่น “เต้าคั่ว”สู่การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสร้างสรรค์จังหวัดสงขลา

ประเด็นที่ 1 จากการทำแบบสอบถามความพึงพอใจของผู้บริโภคท้องถิ่นและนักท่องเที่ยวจำนวน 156 คน สามารถนำมาอภิปรายได้ดังนี้

1. ช่วงอายุของผู้นิยมบริโภคอาหาร “เต้าคั่ว” มากที่สุดคือ อายุตั้งแต่ 45 ปีขึ้นไป เนื่องจากอาหาร “เต้าคั่ว” เป็นอาหารมรดกภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีการสืบทอดกันมายาวนาน จากรุ่นสู่รุ่น ดังนั้นคนที่คุ้นชินกับอาหารนี้จึงเป็นผู้สูงอายุมากกว่าคนรุ่นหลัง ซึ่งสอดคล้องกับ กัลยา รุ่งเรือง ได้กล่าวว่า ความพึงพอใจของแต่ละบุคคลย่อมมีความแตกต่างกัน ความพึงพอใจมากขึ้นอยู่กับค่านิยม ความคุ้นเคยของแต่ละบุคคล (กัลยา รุ่งเรือง, 2546)

2. ความพึงพอใจในรูปแบบอาหารแบบฟิวชั่นมากกว่ารูปแบบดั้งเดิม ด้วยเหตุผลคืออาหารฟิวชั่นเป็นอาหารที่ตอบโจทย์ให้กับวิถีชีวิตของคนรุ่นใหม่ ที่ชอบเมนูอาหารที่หลากหลาย มีรูปแบบที่ทันสมัย สวยงาม แปลก ฯลฯ ซึ่งสอดคล้องกับ กนกกานต์ วีระกุล กล่าวว่า

การสร้างสรรคัณฑ์กรรมและคุณค่าให้กับอาหารท้องถิ่นในรูปแบบเมนูต่าง ๆ คือ ความสนใจของคนรุ่นใหม่ (กนกกานต์ วีระกุล และคณะ, 2560)

3. ความพึงพอใจในรูปแบบการบริโภค พึงพอใจในลักษณะของการบริโภคที่มีความทันสมัยมีส่วนประกอบเพิ่มเติมมากกว่าแบบดั้งเดิม เพราะคนยุคใหม่นอกจากเรื่องรสชาติอาหารแล้ว ยังให้ความสนใจในเรื่องของอาหารสุขภาพ บรรยากาศและการบริการ ในขณะที่คนรุ่นเก่าให้ความสนใจเฉพาะเรื่องวัตถุดิบและรสชาติที่เป็นแบบดั้งเดิม สอดคล้องกับ วันชัย แก้วศิริโกศล กล่าวว่า ความพึงพอใจเป็นความรู้สึกของผู้รับบริการที่มีต่อสินค้า สถานประกอบการ และการบริการ (วันชัย แก้วศิริโกศล, 2550)

4. ความสนใจในการฝึกปฏิบัติทำอาหาร “เต้าคั่ว” โดยไม่มีค่าใช้จ่าย ซึ่งมีผลปรากฏว่าไม่มีผู้สนใจฝึกปฏิบัติทำอาหาร 100% ด้วยสาเหตุคือ ความคุ้มค่าของเวลาที่ใช้ไปกับการทำอาหารที่มีกระบวนการทำยุ่งยากใช้เวลานาน ไม่สัมพันธ์ และไม่คุ้มค่ากับเวลาที่เสียไป ซึ่งในยุคใหม่เป็นสังคมที่เร่งรีบ ทั้งการใช้ชีวิตและสภาพทางเศรษฐกิจจึงเน้นการจะทำอะไรสักอย่าง ค่าตอบแทนที่ได้รับกับค่าเวลาการทำงานต้องมีความสมดุลกัน สอดคล้องกับ ชูโชค ทิพย์โสทธิ กล่าวว่า ความพึงพอใจ ความสนใจ ความรู้สึก ความชอบ ความคุ้มค่า ในขั้นแรกจะต้องมีแรงกระตุ้นเพื่อนำไปสู่ถึงจุดหมาย (ชูโชค ทิพย์โสทธิ, 2545)

ประเด็นที่ 2 จากการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) พบว่า การพัฒนาอาหาร “เต้าคั่ว”สู่การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสร้างสรรค์เมืองหลักสงขลา จะต้องมีการวิวัฒน์ การประยุกต์ ดังนี้

2.1 รูปแบบอาหาร มี 2 แบบ คือ 1) จากรูปแบบของแท้ดั้งเดิม ซึ่งใช้วัตถุดิบในท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์ คือ น้ำผึ้งโหนด (น้ำตาลโหนด) และน้ำส้มโหนด (น้ำส้มสายชูที่ได้จากการหมักน้ำตาลโหนด) ซึ่งสอดคล้องกับ สลิตา พันธุ์เทียน ได้กล่าวว่า การขายสินค้ารูปแบบดั้งเดิมควรใช้วัตถุดิบในท้องถิ่นในการประกอบอาหารให้เป็นเอกลักษณ์อัตลักษณ์ของเมืองสงขลา (สลิตา พันธุ์เทียนและคณะ, 2017) และสอดคล้องกับ บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา ได้กล่าวว่า แนวโน้มของกลุ่มนักท่องเที่ยวแบบยั่งยืน อาหารท้องถิ่นแบบของแท้เป็นสิ่งดึงดูดใจ (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2542) 2) รูปแบบอาหารฟิวชั่นที่มีการรังสรรค์ ประยุกต์ ปรับเปลี่ยนรูปลักษณะรสชาติ ซึ่งสอดคล้องกับ กนกกานต์ วีระกุล ได้กล่าวว่า การสร้างสรรคัณฑ์กรรมและคุณค่าให้กับอาหารท้องถิ่นในรูปแบบเมนูต่าง ๆคือความสนใจของคนรุ่นใหม่ (กนกกานต์ วีระกุล และคณะ, 2560)

2.2 รูปแบบของการบริโภค ลักษณะการบริโภค มี 2 แบบ คือ 1) ผู้บริโภครุ่นเก่าให้ความสำคัญ (Focus) ในเรื่องรสชาติและวัตถุดิบ ซึ่งสอดคล้องกับ พิทักษ์ ทรัพย์พิทักษ์ ที่อธิบายถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยวเชิงอาหาร นักท่องเที่ยวบางส่วนต้องการดื่มด่ำกับรากเหง้าของอาหารท้องถิ่น (พิทักษ์ ทรัพย์พิทักษ์, 2538) 2) ผู้บริโภคยุคใหม่ นอกจากเรื่องรสชาติแล้วยังให้ความสำคัญเพิ่มเติม เช่น รูปลักษณ์กระบวนการรังสรรค์อาหารใช้งานศิลป์เข้ามา

ตกแต่ง ประดับให้สวยงาม แลกกันสมัยรวมทั้งภาวะโภชนาการ ความสะอาด บรรยากาศของร้าน และการบริการ ซึ่งสอดคล้องกับ เกอ ช่ง ได้กล่าวว่า ปัจจัยด้านกายภาพของอาหาร มิติของอาหาร กระบวนการผลิต การบริการเป็นสิ่งเร้าสำคัญสำหรับคนยุคใหม่ (เกอ ช่ง, 2560)

2.3 รูปแบบการตลาด ใช้แผนการตลาดยุคใหม่แบบ 5A ควบคู่กับการใช้เทคโนโลยียุคดิจิทัล (Digital) และนวัตกรรมที่ทันสมัย เพื่อสร้างธุรกิจและฐานะทางเศรษฐกิจของผู้ทำอาหารอันเป็นยุทธศาสตร์สำคัญในการ “เปิดประตูอาหารท้องถิ่น “เต้าคั่ว” สู่อุตสาหกรรมเชิงวัฒนธรรมสร้างสรรค์เมืองหลักสงขลา” ดังต่อไปนี้

2.3.1 สร้าง Aware (การรับรู้) ให้ผู้บริโภคทราบว่า เมืองสงขลา มีอาหารท้องถิ่น “เต้าคั่ว” เป็นอาหารของหอย (อ๋อย) ที่ทุกคนควรได้มาลิ้มลอง ทำการประชาสัมพันธ์การตลาดด้วยการใช้สื่อมัลติมีเดีย (Multimedia) เว็บไซต์ (Website) เฟสบุ๊ก (Facebook) ไลน์ (line) ใช้ยูทูบในการเผยแพร่วิดีโอการทำอาหารภาคภาษาอังกฤษ เอกสารตีพิมพ์โฆษณาอาหารทางออนไลน์ แต่ต้องทำการประชาสัมพันธ์อย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ลูกค้าเห็นบ่อย ๆ จนจำได้ (Kotler, P., 2560) และสอดคล้องกับ ปรียาภรณ์ วงศ์อนุตรโรจน์ ได้กล่าวว่า ความรู้เกี่ยวกับการรับรู้ของผู้บริโภคต่อสื่อโฆษณานั้น จะมีประโยชน์ต่อผู้ทำกาสื่อสารการตลาด (ปรียาภรณ์ วงศ์อนุตรโรจน์, 2550)

2.3.2 สร้าง Appeals (ความดึงดูดใจ) เพื่อให้ผู้บริโภครู้จักอาหารเต้าคั่วมากขึ้น โดยการทำแผนที่เส้นทางอาหาร แผนที่แสดงที่ตั้งร้านอาหาร QR Code สร้างเรื่องราว (Story) เกี่ยวกับประวัติอาหาร จัดนิทรรศการสาธิตการทำอาหาร ทำสูตรเมนูแบบฟิวชั่นที่หลากหลาย ฯลฯ (Kotler, P., 2560) และสอดคล้องกับ Schiffman, L. G., & Kanuk, L. L. กล่าวว่า อาหารคือ ความต้องการทางกายภาพ (Phycological Need) ที่เป็นแรงจูงใจให้เกิดการแสวงหา (Schiffman, L. G., & Kanuk, L. L. , 1994)

2.3.3 สร้าง Ask (การสอบถามของผู้บริโภค) โดยมีผู้ชักจูง (Infuencer) ได้แก่ เพื่อนฝูง ผู้ใกล้ชิด เพื่อทำหน้าที่กระตุ้นให้ผู้บริโภคได้ลิ้มลอง รวมทั้งนำเสนอเมนูอาหาร “เต้าคั่ว” (ฟิวชั่น) ที่ได้มีการรังสรรค์ในรูปแบบทันสมัย พร้อมสูตรในการปรุงอาหารที่มีการแสดงข้อมูลโภชนาการ (Nutrition Fact) เพื่อประกอบการตัดสินใจซื้ออาหาร (Kotler, P., 2560) และสอดคล้องกับ อีรพันธ์ โล่ห์ทองคำ ได้กล่าวว่า ตลาดยุคปัจจุบันการเผยแพร่เนื้อหาที่มีคุณภาพ เพื่อให้ผู้บริโภครู้จักผลิตภัณฑ์ เข้าถึงผลิตภัณฑ์เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง (อีรพันธ์ โล่ห์ทองคำ, 2544) สอดคล้องกับ ประสิทธิ์ วรรณตราวิช กล่าวว่า การสร้างความสัมพันธ์ให้ลูกค้ารู้สึกสนิทชิดชอบเช่น การตอบคำถามออนไลน์ของลูกค้าที่ต้องการทราบข้อมูลอย่างรวดเร็วทันทีที่มีข้อความเข้ามา เป็นการสร้างรอยยิ้มแห่งความพึงพอใจให้กับลูกค้าเพื่อประกอบการตัดสินใจซื้อในกระบวนการต่อไป (ประสิทธิ์ วรรณตราวิช, 2561)

2.3.4 สร้าง Act (การตัดสินใจซื้อ) ในการส่งเสริมการตลาด (Promotion) เช่น กิน 5 จ่าย 4, ชั่วโมงสำราญ (Happy Hour) จาก 09.00 – 10.00 น. ลด

30%, สุขสันต์วันแม่ “ลูกพา - แม่ฟรี” เป็นต้น การให้บริการขายอาหาร นอกจากซื้อตรงจากร้านอาหารแล้ว สามารถใช้บริการส่งสินค้า (Delivery) ของ Food Panda, Grab Food, Lineman เป็นต้น (Kotler, P., 2560) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ น้ำทิพย์ น้ำสระน้อย กล่าวว่า กระบวนการสื่อสารกับลูกค้าโดยใช้การส่งเสริมการตลาด เป็นกลยุทธ์หนึ่งในการสนับสนุนและกระตุ้นการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค (น้ำทิพย์ น้ำสระน้อย, 2555) รวมทั้งสอดคล้องกับ วิวิศน์ ใจตาบ กล่าวว่า การให้บริการตรงต่อความต้องการก็จะเพิ่มอำนาจของการตัดสินใจซื้อ (วิวิศน์ ใจตาบ, 2557)

2.3.5 สร้าง Advocate (การแนะนำการบอกต่อ) ให้กับอาหาร “เต้าคั่ว” โดยใช้การรีวิว (Review) ในโซเชียล ใช้เว็บไซต์ หรือปากต่อปาก (Kotler, P., 2560) และสอดคล้องกับ จริญญา กรเทศมหาชัย ได้กล่าวว่า การสนองตอบของลูกค้า คือ ความพอใจในสินค้า ไม่ว่าในเรื่องของคุณภาพหรือการบริการ ทำให้เกิดความยินดีและเป็นที่ที่จะบอกต่อ (จริญญา กรเทศมหาชัย, 2555) สอดคล้องกับ วิริยะ แก้วเจริญศรี กล่าวว่าอิทธิพลการตลาดแบบปากต่อปาก ถือเป็นการส่งเสริมการตลาดในรูปแบบของการสื่อสารทั้งข้อมูลข่าวสารและอื่น ๆ ที่ไม่มีค่าใช้จ่าย มีอิทธิพลทั้งการซื้อครั้งแรก และกลับมาซื้อซ้ำ (วิริยะ แก้วเจริญศรี, 2558)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

เรื่องความเป็นสมัยใหม่ มีอิทธิพลทั้งต่อคนทำอาหารและผู้บริโภค คนทำอาหารมีการปรับปรุงรูปแบบอาหาร ในขณะเดียวกันคือการสร้างรูปแบบและลักษณะการบริโภค รูปแบบการตลาด เพื่อสร้างทางเลือกให้กับผู้บริโภคและสร้างฐานะทางเศรษฐกิจให้กับตัวเอง ซึ่งเป็นทั้งอุปสงค์ (Demand) และอุปทาน (Supply) ในเชิงการตลาดยุคปัจจุบัน ในความเป็นสมัยใหม่ เรื่องความเป็นของแท้ดั้งเดิม ยังต้องคงรักษาไว้ เพราะความดั้งเดิมหรือรากเหง้า คือประวัติศาสตร์ ที่ทุกคนควรหวงแหนและสืบสานให้ดำรงสืบไป ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาอาหาร “เต้าคั่ว” สู่การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสร้างสรรค์เมืองหลักสงขลา ควรสร้างแรงจูงใจในลักษณะการท่องเที่ยวเชิงอาหาร สร้างความรู้สึกของผู้ทำอาหาร “เต้าคั่ว” ให้เกิดความหวงแหน และรักษาไว้ซึ่งเอกลักษณ์การทำอาหารของตระกูล จนสามารถสร้างคุณค่าและมูลค่าเชิงเศรษฐกิจอาหารให้ตราប់ชั่วลูกชั่วหลาน และหน่วยงานภาครัฐ เช่น กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา หน่วยงานวัฒนธรรมจังหวัดสงขลา เทศบาลนครสงขลา มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา วิทยาลัยอาชีวศึกษาสงขลา ฯลฯ และหน่วยงานภาคเอกชน เช่น สภาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจังหวัดสงขลา เจ้าของกิจการโรงแรม ต้องสนับสนุนเพื่อส่งเสริมให้มีการต่อยอดเป็นอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ สนับสนุนการจัดทะเบียนและการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาให้กับอาหาร “เต้าคั่ว” จนกระทั่งได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกภูมิปัญญาของชาติ

เอกสารอ้างอิง

- กนกกานต์ วีระกุล และคณะ. (2560). การสร้างสรรค์นวัตกรรมและคุณค่าให้กับอาหารท้องถิ่น เพื่อสุขภาพและคู่มือการผลิตอาหารท้องถิ่นเพื่อสุขภาพ : กรณีศึกษาวัตถุดิบท้องถิ่น จากจังหวัดเชียงราย หนองคายเพชรบุรี สุราษฎร์ธานี. กรุงเทพมหานคร: โรงเรียนการเรือนมหาวิทยาลัยสวนดุสิต.
- กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม. (2560). การตลาด 360 องศา. เรียกใช้เมื่อ 10 มกราคม 2562 จาก <https://bsc.dip.go.th/th/category/>
- กองโภชนาการกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. (2562). ตารางโภชนาการ. เรียกใช้เมื่อ 3 มกราคม 2562 จาก http://xn--12clj6bwa4btf2kbeb6r.com/php/raw/table_food/local_food.php.
- กัลยา รุ่งเรือง. (2546). ความพึงพอใจในการทำงานตามทฤษฎีค่าจูงและการจูงใจของอาจารย์ อาชีวศึกษา: ศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนอรรถวิทย์พัฒนศึกษาปัญหาพิเศษ. ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารทั่วไป. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- เกอ ช่ง. (2560). คุณภาพอาหาร คุณภาพการบริการ สภาพแวดล้อมทางกายภาพและความใส่ใจในสุขภาพที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านอาหารไทยของนักท่องเที่ยวชาวจีนในกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- เครือมาศ มีเกษม. (2554). การศึกษาพฤติกรรมการบริโภคอาหารจานด่วนของบุคคลวัยทำงาน ในเขตกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- จรัญชัย กรเกษมหาชัย. (2555). ความพึงพอใจของลูกค้าต่อคุณภาพการให้บริการฝึกอบรมของบริษัทแบงค์คอกคาวอลิตี้ เซอร์วิส จำกัด. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ชูโชค ทิพย์โสทธิ. (2545). การสำรวจทัศนคติต่อความพึงพอใจของผู้รับบริการด้านงานทะเบียนราษฎรและบัตรประจำตัวประชาชนของสำนักงานเขตบางนา. ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารทั่วไป. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ธีรพันธ์ โล่ห์ทองคำ. (2544). Strategic IMC: กลยุทธ์การบริหารการตลาดแบบครบวงจร. กรุงเทพมหานคร: ทิปปิงพอยท์.
- น้ำทิพย์ น้ำสระน้อย. (2555). รูปแบบและกลยุทธ์ทางการตลาดของผู้ประกอบการธุรกิจเกสต์เฮาส์บริเวณโค้งประปา อำเภอมะนัง จังหวัดกาญจนบุรี. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2542). การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน. เรียกใช้เมื่อ 3 กุมภาพันธ์ 2563 จาก <http://www.sara-dd.com/index.php?option=com>.

- ประสิทธิ์ วรรณตราณิข. (2561). เปลี่ยนชอบเป็นเชื่อ สูตรลับเพิ่มยอดขายด้วย Content Marketing. เรียกใช้เมื่อ 5 ธันวาคม 2562 จาก <https://scbsme.scb.co.th/>
- ปรียาภรณ์ วงศ์อนุตรโรจน์. (2550). จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ส่งเสริมกรุงเทพ.
- ปวีณภัทร นิธิตันติวัฒน์ และคณะ. (2560). พฤติกรรมการบริโภคอาหารของวัยรุ่นไทย ผลกระทบและแนวทางแก้ไข. วารสารวิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า จันทบุรี, 28(1), 122-128.
- พิทักษ์ ครุฑทิพย์. (2538). ความพึงพอใจเป็นปฏิกริยาด้านความรู้สึกต่อสิ่งเร้าหรือสิ่งกระตุ้น. กรุงเทพมหานคร: เพียร์สันเอดดูเคชั่น.
- เรวัติ ตันตยานนท์. (2559). กำไรจากธุรกิจ (กรุงเทพธุรกิจ). เรียกใช้เมื่อ 15 พฤศจิกายน 2562 จาก <https://www.bangkokbiznews.com/blog/detail/637885>
- วันชัย แก้วศิริโกมล. (2550). ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการให้บริการของสำนักงานเขตทุ่งครุ. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- วริยะ แก้วเจริญศรี. (2558). กรณีศึกษาอิทธิพลของรูปแบบการตลาดแบบปากต่อปากที่มีต่อทัศนคติของการตลาดแบบปากต่อปาก. ใน สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- วิวิศน์ ใจตาบ. (2557). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อเบเกอรี่ของผู้บริโภคในจังหวัด กรุงเทพมหานคร. ใน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- Kotler, P. (2560). การตลาด 4.0 Maketing 4.0 สู่ยุคการตลาดดิจิทัล. กรุงเทพมหานคร: Nation Books.
- Schiffman, L. G., & Kanuk, L. L. . (1994). Consumer behavior (5th ed.). Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.

สมรรถนะส่วนบุคคลด้านการตลาดของเอเยนต์นักกีฬาฟุตบอล* SOCCER AGENTS' PERSONAL PERFORMANCE MARKETING

นธายุ วันทยะกุล

Nathayu Wantayakul

อิษฎี กุฏอินทร์

Issadee Kutintara

เพ็ญนิภา พูลสวัสดิ์

Phennipha Phunsawat

พรชัย ตรัสใจธรรม

Pornchai Trusjaithum

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Kasetsart University, Thailand

E-mail: salababa17@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการทำงานและสมรรถนะส่วนบุคคลด้านการตลาดของเอเยนต์นักกีฬาฟุตบอล ใช้วิธีการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 8 ท่าน การสนทนากลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง 15 ท่าน การใช้แบบสำรวจเดลฟายและวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพควบคู่ไปด้วย เก็บข้อมูลในกลุ่มผู้เชี่ยวชาญซึ่งมีความรู้หรือประสบการณ์เกี่ยวกับการรับรู้คุณลักษณะและการให้บริการด้านการตลาดของเอเยนต์ แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มที่หนึ่ง ผู้เชี่ยวชาญในด้านวิชาการ 3 ท่าน กลุ่มที่สอง ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง 40 ท่าน ผลการศึกษา พบว่า กระบวนการทำงานของเอเยนต์นักกีฬาฟุตบอลควรทำภายใต้การมีคุณธรรมและจริยธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งความน่าเชื่อถือและมีชื่อเสียงของตัวเอเยนต์เองนับเป็นปัจจัยสำคัญที่ดึงดูดให้นักกีฬาฟุตบอลตัดสินใจเลือกเอเยนต์ โดยเฉพาะการมีเครือข่ายความสัมพันธ์ที่ดี ซึ่งกระบวนการคัดเลือกนักกีฬาฟุตบอลจะแตกต่างกันออกไปตามนโยบายของแต่ละองค์กร/บริษัท ที่สำคัญต้องเข้าใจและตามทันความต้องการของตลาด และพิจารณาความต้องการของผู้ซื้อเป็นหลักสำคัญที่สุด ส่วนสมรรถนะของเอเยนต์นักกีฬาฟุตบอลซึ่งแบ่งเป็น 4 ประการ ได้แก่ ความรู้ ทักษะ ความสามารถ/พหุตินิสัยที่พึงปรารถนา และคุณลักษณะอื่น ๆ ทั้งหมดมีความจำเป็นมากถึงมากที่สุดต่อการเป็นเอเยนต์นักกีฬาฟุตบอล และต่อการสนับสนุนนักกีฬาฟุตบอลให้มีรายได้และความเป็นอยู่ที่ดี ผลการศึกษา ชี้ให้เห็นถึงกระบวนการทำงานและ

* Received 4 May 2021; Revised 21 June 2021; Accepted 28 June 2021

สมรรถนะที่จำเป็นต่อการเป็นเอเยนต์นักกีฬาฟุตบอล และการสนับสนุนนักกีฬาให้มีรายได้และความเป็นอยู่ที่ดี ความสำคัญในการเตรียมความพร้อมสู่การเป็นเอเยนต์นักกีฬาฟุตบอล เพื่อขับเคลื่อนวงการไปสู่ตลาดอุตสาหกรรมฟุตบอลในวงกว้าง และนำไปสู่การพัฒนาเอเยนต์นักกีฬาฟุตบอลอย่างต่อเนื่องต่อไป

คำสำคัญ: ฟุตบอล, สมรรถนะ, การตลาด, กระบวนการทำงาน, เอเยนต์นักกีฬาฟุตบอล

Abstract

The objective of this article was to study the football agents' work processes and capabilities. Data were collected using in-depth interviews with 8 stakeholders, group discussions with 15 stakeholders, the Delphi technique, and qualitative research. The Delphi technique and qualitative research collected data from experts with knowledge or experience on the traits and a football agent's market services. There were 2 groups of experts. The first group had 3 academic experts, while the second group had 40 stakeholders. Results revealed that football agents' work processes should follow morality and ethics. Football agents' credibility, fame, and relationship network are especially important factors that attract football athletes to decide on an agent. Each organization or company have their selection process for football athletes depending on the organization or company policies. It is important to understand market needs and consider customers' needs. A football agent's capabilities are categorized into four groups, which are: knowledge, skills, desirable capabilities or behaviors, and other traits. A football agent needs to have all these traits to support a football athlete to have a high income and standard of living. The needs for all of these ranged from high to highest. The study also revealed a work process and capabilities that are needed for a football agent and required to support a football athlete to have a high income and standard of living. All these are necessary to drive the football market industry and to continuously develop football agents.

Keywords: Football, Capability, Marketing, Work Processes, Football Agent

บทนำ

การกีฬาถือเป็นกิจกรรมส่วนหนึ่งในการดำเนินชีวิตของประชากรทั่วโลกมาเป็นเวลานาน ทั้งนี้ สามารถจำแนกแนวโน้มของการพัฒนาการกีฬาเฉพาะกลุ่มในภาพรวมของโลก

และภูมิภาคของกีฬาอาชีพฟุตบอล ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 มิติ ดังนี้ 1) ผู้ชมกีฬาทั่วโลกนิยมรับชมกีฬาฟุตบอลเป็นอันดับหนึ่ง ซึ่งศูนย์วิจัยกสิกรไทย ได้ระบุว่า กีฬาฟุตบอลสามารถสร้างรายได้สูงกว่า 39 พันล้านเหรียญสหรัฐ ในปี พ.ศ. 2558 และเมื่อพิจารณาจำแนกตามภูมิภาคจะเห็นได้ว่า ทวีปเอเชียมีจำนวนผู้ชมกีฬา ที่สูงสุดถึง 2.7 พันล้านคน แต่สามารถสร้างรายได้เพียง 11 พันล้านเหรียญสหรัฐ เมื่อเทียบกับผู้ชมกีฬาในทวีปอเมริกาเหนือซึ่งมีเพียง 0.2 พันล้านคน แต่กลับสามารถสร้างรายได้กว่า 31 พันล้านเหรียญ ดังนั้น ผู้ชมกีฬาในเอเชียจึงมีโอกาสนในการเติบโตทั้งจำนวนและรายได้ 2) ผลกระทบทางการกีฬา ห่วงโซ่แห่งคุณค่าของอุตสาหกรรมการกีฬาเพื่ออาชีพได้ครอบคลุมหลากหลายหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน โดยมีรัฐบาลในฐานะเจ้าภาพจัดการแข่งขันกีฬา สโมสรกีฬา องค์การการจัดกิจกรรมกีฬา หน่วยงานให้บริการโครงสร้างพื้นฐาน จนถึงสื่อประชาสัมพันธ์ ผู้ถ่ายทอดลิขสิทธิ์กีฬา อีกทั้งผู้ผลิตอุปกรณ์ทางการกีฬาต่าง ๆ และยังมีความเกี่ยวเนื่องเชื่อมโยงกับอุตสาหกรรมอื่น ๆ ซึ่งสามารถสร้างรายได้เข้าสู่ประเทศและส่งเสริมการพัฒนาของนักกีฬาได้ 3) รายได้จากการกีฬา ในปี 2558 การกีฬาเพื่ออาชีพทั่วโลกสามารถสร้างรายได้กว่า 145 พันล้านเหรียญสหรัฐ โดยในระหว่างปี พ.ศ. 2553 – 2558 มีอัตราการเจริญเติบโตกว่าร้อยละ 2.6 ต่อปี ในขณะที่บางภูมิภาคมีอัตราการเติบโตของอุตสาหกรรมการกีฬาสูงกว่าอัตราการเจริญเติบโตของ GDP อีกด้วย ปัจจุบันกระแสความนิยมของฟุตบอลไทยที่เพิ่มขึ้น สะท้อนให้เห็นผ่านจำนวนผู้เข้าชมการแข่งขันในสนาม ความนิยมในช่วงของการถ่ายทอดสดการแข่งขันฟุตบอลทั้งการแข่งขันระดับทีมชาติและไทยลีกเพิ่มขึ้น การสร้างมูลค่าเพิ่มในระบบเศรษฐกิจ โดยส่งผ่านมายังธุรกิจที่เกี่ยวข้อง และการเกิดขึ้นของอาชีพใหม่ ๆ ทั้งทางตรงและทางอ้อม การเติบโตของฟุตบอลของไทยจะก่อให้เกิดเม็ดเงินหมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจอยู่ที่ประมาณ 12,000 ล้านบาท (ศูนย์วิจัยกสิกรไทย, 2562)

แนวโน้มของการกีฬาฟุตบอลทั้งในภาพรวมของโลกและภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปในเชิงบวก เกิดจากการผสมผสานของค่านิยมใหม่ในด้านทัศนคติและความตระหนักถึงการมีสุขภาพที่ดีจากการออกกำลังกายและเล่นกีฬาของประชาชน ควบคู่กับการเล็งเห็นโอกาสทางธุรกิจของตัวแทนนักกีฬาในหลายภูมิภาค ซึ่งเป็นเสมือนปัจจัยผลักดันการพัฒนาการกีฬาฟุตบอลให้มีแนวโน้มเจริญเติบโตในอนาคต จึงเป็นเหตุผลที่ชัดเจนว่าการกีฬาฟุตบอลของประเทศไทยจะมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยเฉพาะการกีฬาเพื่ออาชีพ และการส่งเสริมการกีฬาฟุตบอลเพื่อสร้างรายได้และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2561)

เอเยนต์นักกีฬาฟุตบอลในประเทศไทยถือเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ส่งผลต่อความสำเร็จของผู้ใช้บริการเอเยนต์กีฬาฟุตบอลในประเทศไทย วรณชลี โนริยา กล่าวว่า เอเยนต์นักฟุตบอลอาชีพหมายถึง บุคคลคนที่ลงปฏิบัติหน้าที่หรือทำการแทนนักฟุตบอลอาชีพ และเป็นบุคคลที่มีใบอนุญาตที่ออกโดยสมาคมฟุตบอลที่เป็นสมาชิกของ FIFA สามารถทำ

หน้าที่ต่อสโมสรหรือนักฟุตบอลอาชีพในเรื่องการเจรจาหรือทบทวนสัญญาจ้างงาน ข้อตกลง และการจดทะเบียนหรือการทำธุรกรรมเพื่อรักษาผลประโยชน์ของนักกีฬาและหรือสโมสรที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เป็นไปตามข้อบังคับที่กำหนดไว้ในระเบียบข้อบังคับ (วรรณชลี โนริยา, 2554) เช่นเดียวกันกับ Covell, D. S. et al. ที่กล่าวว่า เอเยนต์นักกีฬาฟุตบอล คือผู้จัดการส่วนตัว ซึ่งมีหน้าที่หาผู้หางานแก่นักกีฬาเพื่อให้ได้แสดงความสามารถออกมาอย่างเต็มที่ โดยไม่ต้องกังวลกับเรื่องอื่น และยังมีหน้าที่รับผิดชอบงานด้านอื่น ๆ หน้าที่สำคัญที่สุดของเอเยนต์คือการเจรจาต่อรองสัญญาระหว่างลูกค้ายกับโค้ช องค์กรกีฬาและองค์กรธุรกิจต่าง ๆ สำหรับคุณลักษณะของเอเยนต์นักกีฬาฟุตบอลในประเทศไทยในปัจจุบันยังไม่เป็นไปตามที่ต้องการของนักกีฬาฟุตบอลมากนัก เนื่องจากนักกีฬาฟุตบอลของไทยได้ให้ความสำคัญถึง ความสำคัญของการมีเอเยนต์ที่จะต้องมีความรู้และทักษะและหน้าที่ชัดเจนเหมือนเช่น เอเยนต์ของประเทศซึ่งมีกีฬาอาชีพที่เจริญแล้ว (Covell, D. S. et al., 2007)

ดังนั้น ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษากระบวนการทำงานและสมรรถนะส่วนบุคคลด้านการตลาดของเอเยนต์นักกีฬาฟุตบอลในประเทศไทย เพื่อขับเคลื่อนวงการไปสู่ตลาดอุตสาหกรรมฟุตบอลในวงกว้าง และนำไปสู่การพัฒนาเอเยนต์นักกีฬาฟุตบอลอย่างต่อเนื่องต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการการทำงานของเอเยนต์นักกีฬาฟุตบอลในประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาสมรรถนะของเอเยนต์นักกีฬาฟุตบอลในประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การศึกษากระบวนการการทำงานของเอเยนต์นักกีฬาฟุตบอล ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ได้ข้อมูลจากการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

- กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จำนวน 8 ท่าน ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ประกอบด้วย นักวิชาการด้านการจัดการการกีฬาและฟุตบอล จำนวน 2 ท่าน เอเยนต์ฟุตบอลของนักกีฬาฟุตบอล จำนวน 4 ท่าน และนักฟุตบอล จำนวน 2 ท่าน การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเอเยนต์นักกีฬาฟุตบอล จำนวน 15 ท่าน

- เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ประกอบด้วย ประเด็นการจัดสนทนากลุ่มในประเด็นเรื่องกระบวนการทำงานของเอเยนต์นักกีฬาฟุตบอล ครอบคลุมในเรื่องกระบวนการคัดเลือกนักกีฬาฟุตบอล คุณลักษณะที่ดีของเอเยนต์ และการกำหนดราคาของนักกีฬาฟุตบอล ได้รับการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จากผู้เชี่ยวชาญ

ด้านกีฬาฟุตบอลและการประเมินด้านการกีฬา จำนวน 3 ท่าน ได้แก่ อาจารย์ประจำหลักสูตร
วิทยาศาสตร์การกีฬา มหาวิทยาลัยมหิดล 2 ท่าน และอาจารย์ประจำหลักสูตรครุศาสตร
บัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี 1 ท่าน หลังจากนั้นจะนำมาวิเคราะห์ความสอดคล้อง
โดยใช้ค่า IOC (Indexes of Item - Objective Congruence) ซึ่งข้อคำถามทุกข้อจะต้องมีค่า
ความสอดคล้องอยู่ระหว่างช่วง 0.70 - 1.00 จึงจะถือว่าข้อคำถามทุกข้อสามารถวัดได้ตรงตาม
ประเด็นที่ต้องการศึกษา จากนั้นนำข้อมูลที่ได้นำมาทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

- การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้จากการจัดสนทนากลุ่มผู้เกี่ยวข้อง กับเอเยนต์ฟุตบอลของนักกีฬาฟุตบอล ได้แก่ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จำนวน 15 ท่าน
- วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้ข้อมูลจากการวิจัยเอกสาร และการสนทนากลุ่มผู้เกี่ยวข้อง กับเอเยนต์ฟุตบอลของนักกีฬาฟุตบอลมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

2. การศึกษาสมรรถนะของเอเย่นต์นักกีฬาฟุตบอล ผู้วิจัยดำเนินการสำรวจเดลฟาย (Delphi survey) และใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพควบคู่ไปด้วย

- กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษา ได้มาจากการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) คือ กลุ่มที่หนึ่ง ผู้เชี่ยวชาญในด้านวิชาการ จำนวน 3 ท่าน ได้แก่ นักวิชาการด้านการจัดการการศึกษา นักวิชาการวิทยาศาสตร์การกีฬา และนักวิชาการด้านฟุตบอล กลุ่มที่สอง จำนวน 40 ท่าน จากผู้เชี่ยวชาญที่ครอบคลุมในสาขาต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับเอเยนต์ฟุตบอล ได้แก่ กลุ่มเอเยนต์ฟุตบอล จำนวน 5 ท่าน กลุ่มสโมสรฟุตบอล และนักกีฬาฟุตบอล จำนวน 10 ท่าน กลุ่มนักวิชาการ จำนวน 5 ท่าน กลุ่มผู้ฝึกสอน จำนวน 10 ท่าน กลุ่มสมาคมกีฬาฟุตบอล จำนวน 9 ท่าน และกลุ่มการกีฬาแห่งประเทศไทย กกท. จำนวน 1 ท่าน

- เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ใช้แบบสำรวจเดลฟาย
- การเก็บรวบรวมข้อมูล แบบออนไลน์ (Real - time Delphi Survey) และแบบสอบถามเดลฟาย (Manual Delphi) ต้องตอบมากกว่า 1 ครั้งต่อคน การเก็บรวบรวมข้อมูลประมาณ 2 เดือน จากนั้นปิดระบบเพื่อประมวลผลและทำสรุปผล
- วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล เมื่อได้ข้อมูลแล้วทำการวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงกลุ่ม (Statistical Group Response) ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษากระบวนการการทำงานของเอเยนต์นักกีฬาฟุตบอลในประเทศไทย
ซึ่งแบ่งออกเป็น 7 ด้าน ดังนี้

1.1 กระบวนการคัดเลือกนักกีฬาฟุตบอล

เอเยนต์นักกีฬาฟุตบอลจะคัดเลือกนักฟุตบอลจากบุคคลที่มีความสามารถเป็นอันดับแรก จากนั้นจะพิจารณาจากบุคลิก ลักษณะนิสัยใจคอ ความคาดหวังในอนาคต

เป็นองค์ประกอบหลัก ซึ่งอาจจะได้มาจากการเป็นรุ่นพี่รุ่นน้องกันมาก่อน การมีเครือข่ายความสัมพันธ์ (connection) หรือการใช้แอมวอง ซึ่งบางครั้งเอเยนต์อาจเลือกที่จะเข้าไปคุยกับผู้ปกครองของนักกีฬาฟุตบอลก่อนเพื่อดูพื้นฐานนิสัยใจคอของเด็ก

“เด็กบางคนเก่งจริงแต่แบบนอกสนามก้าวร้าว ไม่ตั้งใจ คือ เรื่องแบบนี้เราสามารถเช็คได้...เพราะเดี๋ยวนี้เวลาใครดูเด็กสักคนเตะบอลเก่งมันดูง่ายครับ คนนี้เก่ง แต่ว่าเก่งแล้วจะไปต่อยังไม่งั้นก็ยังไม่อยากอยู่ที่เราจะตอบคำถามพวกนี้ได้” (เอเยนต์ของนักกีฬาฟุตบอล 2, 2562)

นอกจากนี้ ความน่าเชื่อถือและมีชื่อเสียงของตัวเอเยนต์เองก็เป็นอีกปัจจัยสำคัญที่ดึงดูดและทำให้นักกีฬาฟุตบอลตัดสินใจเลือก รวมถึงความซื่อสัตย์ตรงไปตรงมาของตัวเอเยนต์ซึ่งสะท้อนถึงความมีคุณภาพอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งนี้ กระบวนการในการคัดเลือกนักกีฬาฟุตบอลก็จะแตกต่างกันออกไปตามนโยบายของแต่ละองค์กร/บริษัท รวมไปถึงเรื่องการโยกย้ายนักกีฬาก็เป็นอีกหนึ่งบทบาทที่เอเยนต์จะต้องพิจารณา

1.2 การทำการตลาดให้นักกีฬาฟุตบอล

เอเยนต์ของนักกีฬาฟุตบอลจะพิจารณาจากความต้องการของทีมหรือความต้องการของผู้ซื้อเป็นหลักสำคัญที่สุด เพื่อนำเสนอตัวของนักกีฬาฟุตบอล แต่ทั้งนี้ ผลงานของตัวนักกีฬาฟุตบอลเองก็เป็นสิ่งหนึ่งที่ช่วยผลักดันให้ทำการตลาดเป็นไปอย่างราบรื่น

“ถ้าเราผลงานดีแน่นอนมันมีคนมาเอาจะเป็นเรื่องผลงานในสนามจะเป็นจุดขายของนักฟุตบอลเองมากกว่า ส่วนเราก็จะเป็นคนไปช่วยแนะนำ” (เอเยนต์ของนักกีฬาฟุตบอล 1, 2562)

นอกจากนี้ เอเยนต์ยังมีบทบาทในการต่อยอดให้นักกีฬาฟุตบอลมีรายได้ภาพลักษณ์ รวมถึงการหาช่องทางเพื่อให้นักกีฬาฟุตบอลของตนมีสปอนเซอร์ส่วนตัวหรือได้เป็น brand ambassador ของผลิตภัณฑ์สินค้า ดังนั้นจึงมีอีกหน้าที่ในการค้นหาจุดเด่นของนักกีฬาแต่ละคนเพื่อให้เหมาะสมกับสินค้า

1.3 การสร้างศักยภาพและสมรรถภาพให้กับนักกีฬาฟุตบอล

การสร้างศักยภาพและสมรรถภาพให้กับนักกีฬาฟุตบอลนั้น เกือบทั้งหมดจะขึ้นอยู่กับตัวของนักกีฬาที่จะต้องสร้างมูลค่าให้กับตนเองก่อนในอันดับแรก เอเยนต์นักกีฬาฟุตบอลจะมีส่วนช่วยในเรื่องการให้คำแนะนำ ให้คำปรึกษา การปรับ mind set ของนักกีฬา

“80% เราก็จะให้เค้าทำของตัวเอง แต่ว่าอีก 20% เราก็ช่วยแนะนำได้ว่า พี่ที่เล่นบอลมานานแล้วก็ เครือข่ายความสัมพันธ์ (Connection) ก็ค่อนข้างดีอะไรอย่างนี้” (เอเยนต์ของนักกีฬาฟุตบอล 1, 2562)

1.4 การกำหนดราคาของนักกีฬาฟุตบอล

เอเยนต์จะกำหนดรายได้หรือเงินเดือนของนักกีฬาฟุตบอลในองค์กรของตนเองจากความเป็นจริง ตามผลงานและชื่อเสียงของนักกีฬาเป็นหลัก และหากขายตัวนักกีฬาให้กับทีมหรือสโมสรที่ใหญ่ขึ้น ก็จะมีการเพิ่มค่าตัวจากเงินเดือนเดิมที่ได้รับอยู่ในปัจจุบัน และปรับลดหลั่นตามขนาดของทีม ทั้งนี้ ในการกำหนดราคาและเลือกตัวนักกีฬา เอเยนต์จะคำนึงถึงการทำงานร่วมกันทั้ง 3 ฝ่าย คือ ลูกค้า นักฟุตบอล และตัวเอเยนต์ ที่จะสามารถใช้การทำงานเพื่อไปต่อยอดในอนาคตได้

“มูลค่าตัวที่จะกำหนดก็คือ หนึ่ง สิ้นค้าเราก็ต้องมันอยู่ในตลาด แล้วคนเห็นสอง เหมือนโยนมาเพื่อจะสร้างใหม่ กับสาม ไม่รู้ใครเลย แล้วก็ทำเป็นมายืนทำเป็นสิ้นค้าใหม่เอามาเสนอ ประมาณนั้นครับ 3 เคสแบบนี้เลย บางคนยอมแบบไม่มีมูลค่ามาก่อนแล้วก็ไปเล่น” (เอเยนต์ของนักกีฬาฟุตบอล 4, 2562)

1.5 การสร้างและนำเสนอลักษณะทางกายภาพของนักกีฬาฟุตบอล

การสร้างภาพลักษณ์ของตัวนักกีฬาฟุตบอลจะขึ้นอยู่กับตัวของนักกีฬาฟุตบอลเป็นหลัก เอเยนต์จะเป็นผู้ให้คำแนะนำ และนำเสนอ โดยใช้ช่องทางในการขายนักกีฬาฟุตบอลผ่านการติดต่อทางโซเชียลมีเดียต่าง ๆ เพื่อนัดพบและเจรจาต่อรอง

“ถ้านักการตลาดในเรื่องของการตลาดต้องเข้าใจสิ้นค้าและบริการตั้งนั้นสิ้นค้าและบริการของสิ้นค้าก็คือตัวนักกีฬากับบริการบางอย่างที่เอเยนต์ต้องเซอร์วิส อาจจะมองเรื่องของรูปสมบัติ คุณสมบัติ” (เอเยนต์ของนักกีฬาฟุตบอล 5, 2562)

1.6 บทบาทของเอเยนต์

เอเยนต์ สามารถเป็นได้ 2 แบบ คือ เอเยนต์ของนักฟุตบอล และเอเยนต์ของสโมสร แต่หลักสำคัญคือการรักษาผลประโยชน์ให้กับนักกีฬาหรือสโมสรที่ตนดูแลอยู่ และสิ่งที่สำคัญมากของตัวเอเยนต์ที่ต้องมี คือ เครือข่ายความสัมพันธ์ (Connection) ที่ดีและกว้างขวางที่สำคัญบทบาทในด้านการตลาดของเอเยนต์จะมองในเรื่องของภาพลักษณ์นักกีฬา ราคาของนักกีฬา การสร้างแบรนด์ให้นักกีฬา เป็นสำคัญ

“เราต้องมีความสามารถสร้างกระบวนการให้กับตัวเราได้ลง 11 ตัวจริงบ่อย ๆ”
(นักกีฬาฟุตบอลคนที่ 2, 2562)

1.7 คุณลักษณะที่ดีของเอเยนต์

การเป็นเอเยนต์ที่ดีควรมีทักษะทางด้านการติดต่อสื่อสารเจรจาที่ดี มีความรู้เรื่องของฟุตบอลเป็นอย่างดีและแท้จริง การสร้างภาพลักษณ์ บุคลิกที่น่าเชื่อถือ และที่สำคัญต้องเข้าใจและตามทันความต้องการของตลาด และจุดเด่นของนักกีฬาฟุตบอลของตนเอง ตามทันกระแสของโลกโซเชียล การเขียนเนื้อหาเพื่อให้ข่าว ด้านการโฆษณา และมีความรู้ด้านการตลาดในเรื่องของสินค้าและบริการ การเจรจาต่อรอง รวมถึงความรู้เรื่องของอุตสาหกรรมฟุตบอลในประเทศไทยและต่างประเทศในเรื่องของค่าตัวนักกีฬา การลงทุนที่สำคัญ คือ การมีคุณธรรม และจริยธรรม ก็เป็นสิ่งที่เอเยนต์ต้องมี

“เราต้องเตรียมพร้อมตัวเราว่าข้อมูลในตลาดหรือสถิติผู้เล่นที่สมมติว่าเราจะไปขายนักฟุตบอลเรารู้หรือยังว่าเขาลงสนามจริงยิ่งก็ลูก อะไรก็ลูก เรามีข้อมูลตรงนั้นพอหรือเปล่า”
(เอเยนต์ของนักกีฬาฟุตบอล 2, 2562)

ทั้งนี้ ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ทั้งหมดผู้วิจัยได้ทำการประมวล และสังเคราะห์ออกมาเป็นข้อมูลประกอบการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนำไปสู่การพัฒนาข้อคำถามในแบบสำรวจเดลฟาย (Delphi Survey)

2. ผลการศึกษาสมรรถนะของเอเยนต์นักกีฬาฟุตบอลในประเทศไทย

สมรรถนะของเอเยนต์นักกีฬาฟุตบอลในประเทศไทย ซึ่งในงานวิจัยในครั้งนี้ ประกอบไปด้วยคุณลักษณะ 4 ด้าน ได้แก่ ความรู้ ทักษะ ความสามารถ และคุณลักษณะอื่น ๆ ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญต่อสมรรถนะเอเยนต์ของนักกีฬาฟุตบอลในประเทศไทย (n = 40)

ลำดับ ที่	สมรรถนะของ เอเจนต์	รอบที่ 1				รอบที่ 2				แสดงผล
		จำเป็น		รายได้		จำเป็น		รายได้		
		Median	IQR	Median	IQR	Median	IQR	Median	IQR	
1.	ความรู้ (Knowledge)									
1.1	เอเจนต์สร้างนักกีฬาให้ เป็นที่ยอมรับในวงการ	5.00	1	5.00	1	5.00	1	5.00	1	สอดคล้องสูง
1.2	เอเจนต์สามารถให้ คำปรึกษาได้	5.00	1	5.00	1	5.00	1	5.00	1	สอดคล้องสูง
1.3	เอเจนต์เข้าใจจุดอ่อน จุดแข็งของนักฟุตบอล	5.00	1	5.00	1	5.00	1	5.00	1	สอดคล้องสูง
1.4	เอเจนต์มีความสามารถ ในการกำหนดราคาที่เหมาะสมกับศักยภาพ	5.00	1	5.00	1	5.00	1	5.00	1	สอดคล้องสูง

ลำดับ ที่	สมรรถนะของ เอเจนต์	รอบที่ 1				รอบที่ 2				แสดงผล
		จำเป็น		รายได้		จำเป็น		รายได้		
		Median	IQR	Median	IQR	Median	IQR	Median	IQR	
	ของนักกีฬาฟุตบอล และสโมสรและพื้นที่ นั้น ๆ ได้									
1.5	เอเจนต์มีความสามารถ ในการต่อรองเงิน ค่าตอบแทนให้กับ นักกีฬาฟุตบอลได้	5.00	1	5.00	1	5.00	1	5.00	1	สอดคล้องสูง
1.6	เอเจนต์มีความสามารถ สร้างมูลค่าให้กับ นักกีฬาฟุตบอลในการ ออกอีเว้นท์ต่าง ๆ ได้	5.00	1	5.00	1	5.00	1	5.00	1	สอดคล้องสูง
1.7	เอเจนต์มีความเข้าใจใน การตลาด	5.00	1	5.00	1	5.00	1	5.00	1	สอดคล้องสูง
2.	ทักษะ (Skill)									
2.1	เอเจนต์ปฏิบัติงาน รวดเร็ว	4.00	1	4.00	1	4.00	1	4.00	1	สอดคล้องสูง
2.2	เอเจนต์ปรับตัวได้ เหมาะสม	4.00	1	4.00	1	4.00	1	4.00	1	สอดคล้องสูง
2.3	เอเจนต์สามารถ แก้ปัญหาได้	5.00	1	5.00	1	5.00	1	5.00	1	สอดคล้องสูง
2.4	เอเจนต์ปกป้อง ผลประโยชน์	5.00	1	5.00	1	5.00	1	5.00	1	สอดคล้องสูง
2.5	เอเจนต์แสดงภาษากาย และคำพูด	5.00	1	5.00	1	5.00	1	5.00	1	สอดคล้องสูง
2.6	เอเจนต์ประเมินสถานการณ์ได้	4.00	1	4.50	1	4.00	1	4.50	1	สอดคล้องสูง
2.7	เอเจนต์สามารถ ตัดสินใจได้	5.00	1	5.00	1	5.00	1	5.00	1	สอดคล้องสูง
2.8	เอเจนต์มีความสามารถ ในการพิจารณาไม่ยึด ติดกับความคิดเห็นของ ผู้อื่น	5.00	1	4.00	1	5.00	1	4.00	1	สอดคล้องสูง
2.9	เอเจนต์มีมุมมองความคิด ที่เป็นอิสระ โดยเน้นความ ถูกต้องเป็นสำคัญ	4.50	1	4.00	1	4.50	1	4.00	1	สอดคล้องสูง
2.10	เอเจนต์มีความสามารถ ทำงานในสถานการณ์ที่ กดดัน	5.00	1	5.00	1	5.00	1	5.00	1	สอดคล้องสูง
2.11	เอเจนต์แสดงพฤติกรรม ที่สอดคล้องกับ	4.00	1	4.00	1	4.00	1	4.00	1	สอดคล้องสูง
2.12	ความรู้สึกละอายใจ เอเจนต์มีการโฆษณา ข้อมูลของนักกีฬา	5.00	1	5.00	1	5.00	1	5.00	0.75	สอดคล้องสูงและ สูงมากในการ สนับสนุนนัก ฟุตบอลให้มี รายได้และความ เป็นอยู่ที่ดี
2.13	เอเจนต์มีการสร้าง เรื่องราวสตอรี่ของ นักกีฬา	5.00	1	5.00	1	5.00	1	5.00	1	สอดคล้องสูง

ลำดับ ที่	สมรรถนะของ เอเจนต์	รอบที่ 1				รอบที่ 2				แสดงผล
		จำเป็น		รายได้		จำเป็น		รายได้		
		Median	IQR	Median	IQR	Median	IQR	Median	IQR	
2.14	เอเจนต์มีความสามารถ ในการออกแบบสื่อ ประชาสัมพันธ์	4.50	1	5.00	0.75	4.50	1	5.00	1	สอดคล้องสูงและ สูงมากในการ สนับสนุนนัก ฟุตบอลให้มี รายได้และความ เป็นอยู่ที่ดี
2.15	เอเจนต์นำเสนอ ภาพลักษณ์ที่ดีให้กับนัก ฟุตบอล	5.00	1	5.00	1	5.00	1	5.00	1	
2.16	เอเจนต์มีทักษะในการ วิเคราะห์เกมส์ การให้ ข่าว ความคิดส่วนตัว ของนักกีฬาได้	5.00	1	5.00	1	5.00	1	5.00	1	
2.17	เอเจนต์สามารถสร้าง นักกีฬาให้กับทีมชาติ และสโมสรได้	4.00	1	5.00	1	4.00	1	5.00	1	
2.18	เอเจนต์สร้าง กระบวนการและวิธี ให้กับนักกีฬาลง 11 ตัว จริงๆบ่อยๆ	4.00	1	5.00	1	4.00	1	5.00	1	สอดคล้องสูง
3.	ความสามารถ/พฤติกรรมที่พึงปรารถนา (Attributes)									
3.1	เอเจนต์มีการแต่งกาย ได้เหมาะสมกับ กาลเทศะ	5.00	1	4.00	1	5.00	1	4.00	1	สอดคล้องสูง
3.2	เอเจนต์มีภาพลักษณ์ที่ สามารถสร้างความ ประทับใจเมื่อแรกเห็น	5.00	1	4.00	1	5.00	1	4.00	1	สอดคล้องสูง
3.3	เอเจนต์มีความยิ้มแย้ม และทักทายผู้อื่นก่อน	5.00	1	4.00	1	5.00	1	4.00	1	สอดคล้องสูง
3.4	เอเจนต์มีความสามารถ ในการรักษา สัมพันธ์ภาพระหว่าง บุคคลกับผู้มีส่วนได้ ส่วนเสียในทุกมิติของ นักกีฬาฟุตบอล ทั้ง ครอบครัว สโมสร สปอนเซอร์ นักกีฬา ฟุตบอลในทีม	5.00	1	5.00	1	5.00	0.75	5.00	1	สอดคล้องสูง และสูงมาก ในการเป็น สมรรถนะที่ จำเป็น
3.5	เอเจนต์พูดจาสุภาพ	5.00	1	4.00	1	5.00	1	5.00	1	สอดคล้องสูง
3.6	เอเจนต์มีทักษะเชิงบวก ในการต่อรอง	5.00	1	5.00	1	5.00	1	5.00	1	สอดคล้องสูง
3.7	เอเจนต์สร้าง ความสัมพันธ์ที่ดีกับ สโมสร	5.00	1	5.00	1	5.00	1	4.00	1	สอดคล้องสูง
3.8	เอเจนต์มีความซื่อสัตย์ และจริยธรรมเกี่ยวกับ รายได้	5.00	1	5.00	1	5.00	1	5.00	1	สอดคล้องสูง
4.	คุณลักษณะอื่นๆ (Other characteristics)									
4.1	เอเจนต์อำนวยความสะดวก ในการติดต่อ ประสานงาน	4.00	1	5.00	1	4.00	1	5.00	1	สอดคล้องสูง

ลำดับ ที่	สมรรถนะของ เอเจนต์	รอบที่ 1				รอบที่ 2				แสดงผล
		จำเป็น		รายได้		จำเป็น		รายได้		
		Median	IQR	Median	IQR	Median	IQR	Median	IQR	
4.2	เอเจนต์เดินทางไปได้ ทุกที่	5.00	1	5.00	1	5.00	1	5.00	1	สอดคล้องสูง
4.3	เอเจนต์ตัดสินใจได้ทุก เวลา	5.00	1	5.00	1	5.00	1	5.00	1	สอดคล้องสูง

จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญต่อสมรรถนะเอเยนต์ของนักกีฬาฟุตบอลในประเทศไทยและการสนับสนุนนักกีฬาฟุตบอลให้มีรายได้และความเป็นอยู่ที่ดี เมื่อพิจารณาพิสัยระหว่างควอร์ไทล์ (IQR) และระดับความเห็นด้วยของผู้เชี่ยวชาญจากค่าเฉลี่ย (Mean) สามารถอธิบายสมรรถนะของเอเยนต์กีฬาฟุตบอลในประเทศไทย ได้ดังนี้

ความรู้ (Knowledge) จากข้อมูลที่ได้ในประเด็นของความรู้ด้านการตลาดซึ่งศึกษาในเรื่องของผลิตภัณฑ์ พบว่า เอเยนต์ควรมีความสามารถในการสร้างนักกีฬาฟุตบอลให้เป็นที่ยอมรับในวงการกีฬาฟุตบอลได้ มีความเชี่ยวชาญและสามารถให้คำปรึกษานักฟุตบอลได้อีกทั้งควรมีความเข้าใจในคุณสมบัติ และจุดอ่อน จุดแข็งของนักกีฬาฟุตบอลในสังกัดของตนเอง ประเด็นของราคา ได้แก่ เอเยนต์ควรมีความสามารถในการกำหนดราคาราคานักกีฬาฟุตบอลที่เหมาะสมกับศักยภาพของนักกีฬาฟุตบอลและสโมสรรวมถึงพื้นที่นั้น ๆ ได้ สามารถต่อรองเงินค่าตอบแทนให้กับนักกีฬาฟุตบอล และสามารถสร้างมูลค่าให้กับนักกีฬาฟุตบอลในการออกอีเว้นท์ต่าง ๆ และประเด็นความเข้าใจในการตลาด การจัดการ การเจรจา สัญญา ที่ปรึกษารวมถึงให้คำปรึกษาในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายให้กับนักกีฬาฟุตบอลนั้น ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันสูงทั้ง 3 ประเด็น (IQR = 1) คือ โดยเห็นว่า ทั้ง 3 ประเด็นดังกล่าวมีความจำเป็นในระดับมากที่สุด ทั้งต่อการเป็นสมรรถนะที่มีความจำเป็นต่อการเป็นเอเยนต์นักกีฬาฟุตบอล และต่อการสนับสนุนนักฟุตบอลให้มีรายได้และความเป็นอยู่ที่ดี (Mean = 5)

ทักษะ (Skill) จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นที่สอดคล้องกันสูง (IQR = 1) ทุกประเด็นทั้งในเรื่องความจำเป็นต่อการเป็นเอเยนต์กีฬาฟุตบอล และความจำเป็นสูงที่ต้องสนับสนุนนักฟุตบอลให้มีรายได้และความเป็นอยู่ที่ดี และประเด็นที่ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นที่สอดคล้องกันสูงมาก (IQR = 0.9) ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในประเด็นซึ่งเป็นสมรรถนะที่มีความจำเป็นสูงมากที่เอเยนต์จะต้องรักษาความสัมพันธ์กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและจะต้องสนับสนุนนักกีฬาฟุตบอลให้มีรายได้และความเป็นอยู่ที่ดี ต้องมีความสามารถในการออกแบบสื่อประชาสัมพันธ์ โดยทุกประเด็นมีระดับความจำเป็นในระดับมากที่สุดต่อการสนับสนุนนักฟุตบอลให้มีรายได้และความเป็นอยู่ที่ดี

ความสามารถหรือพฤติกรรมที่พึงปรารถนา (Attributes) จากข้อมูลบุคลิกภาพความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และด้านบุคคล พบว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันสูง

ทั้งหมด (IQR = 1) ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันสูงมากของการเป็นการสมรรถนะที่จำเป็นต่อการเป็นเอเยนต์กีฬาฟุตบอล (IQR = 0.9) โดยทุกประเด็นมีระดับความจำเป็นในระดับมากถึงมากที่สุดต่อการสนับสนุนนักฟุตบอลให้มีรายได้และความเป็นอยู่ที่ดี

คุณลักษณะอื่น ๆ (Other characteristics) จากข้อมูลด้านสถานที่ พบว่าผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันสูงทั้ง 3 ประเด็น (IQR = 1) คือ เอเยนต์ควรมีการบริการอำนวยความสะดวกในการติดต่อประสานงานด้วยตนเอง สามารถเดินทางไปเจรจาได้ทุกสถานที่ และสามารถติดต่อสัญญาได้ตลอดเวลา โดยเห็นว่า ควรมีการบริการอำนวยความสะดวกในการติดต่อประสานงานด้วยตนเองเป็นสมรรถนะที่จำเป็นต่อการเป็นเอเยนต์กีฬาฟุตบอลในระดับมาก (Mean = 4) แต่มีความจำเป็นในระดับมากที่สุดต่อการสนับสนุนนักฟุตบอลให้มีรายได้และความเป็นอยู่ที่ดี (Mean = 5) ส่วนอีก 2 ประเด็น คือ สามารถเดินทางไปเจรจาได้ทุกสถานที่ และสามารถติดต่อสัญญาได้ตลอดเวลา ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่ามีความจำเป็นในระดับมากที่สุดทั้งต่อการเป็นสมรรถนะที่มีความจำเป็นต่อการเป็นเอเยนต์นักกีฬาฟุตบอล และต่อการสนับสนุนนักฟุตบอลให้มีรายได้และความเป็นอยู่ที่ดีเอเยนต์ (Mean = 5)

อภิปรายผล

จากผลการศึกษา ซึ่งในประเทศไทยยังไม่เคยมีการศึกษาเรื่องดังกล่าว ทั้งนี้สามารถสังเคราะห์ออกมาเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาสู่คู่มือในการเตรียมความพร้อมทั้งในส่วนของกระบวนการและสมรรถนะของเอเยนต์นักกีฬาฟุตบอล ซึ่งในประเด็นของกระบวนการทำงานของเอเยนต์นักกีฬาฟุตบอลนั้น พบว่า กระบวนการทำงานของเอเยนต์นักกีฬาฟุตบอลไทย

“เอเยนต์นักกีฬาฟุตบอล ต้องมีความรู้ด้านอุตสาหกรรมกีฬา มีเครือข่ายทั้งในและต่างประเทศ ต้องมีทักษะอย่างรอบด้านทั้งการให้คำปรึกษา การวิเคราะห์ แก้ไขปัญหา ทักษะในการเจรจาต่อรอง ความรู้เรื่องการตลาด อีกทั้งต้องมีความซื่อสัตย์ความน่าเชื่อถือ ทั้งนี้ ต้องมีกระบวนการทำงานอย่างเป็นขั้นตอน เริ่มตั้งแต่กระบวนการคัดเลือกนักกีฬาฟุตบอลที่ต้องดูทั้งจากทักษะความสามารถและพื้นฐานนิสัยใจคอ และการมองอนาคตเป็นหลัก โดยการมองภาพระยะยาวเพื่อการพัฒนาต่อยอดต่อไป”

ซึ่งเรื่องของคุณธรรมและจริยธรรม และกระบวนการทำงานอย่างเป็นขั้นตอนนั้นเป็นทักษะที่พึงมีซึ่งเพิ่มขึ้นมาจากการศึกษาของ Masteralexis, L. C. A. et al. ที่กล่าวว่าเอเยนต์ที่ดีต้องมีทักษะที่จำเป็นในด้านการฟังและการให้คำปรึกษาที่ดีซึ่งจะช่วยในการสร้างความไว้วางใจและความสัมพันธ์ที่แนบแน่นขึ้นระหว่างทั้งสองฝ่าย และได้กล่าวถึงหน้าที่ของเอเยนต์ด้านกีฬาที่มีหน้าที่หลักสำคัญ 8 ประการ คือ การเจรจาต่อรองและบริหารจัดการสัญญาของนักกีฬา การกำหนดการตลาดนักกีฬา การเจรจาต่อรองสัญญาการตลาดและการเป็นพร

เซนต์เตอร์ของนักกีฬา การวางแผนการเงิน การวางแผนอาชีพภายหลัง การเป็นที่ปรึกษาด้านกฎหมาย การดูแลเรื่องส่วนตัวการคลี่คลายความขัดแย้ง (Masteralexis, L. C. A. et al., 2008) และการศึกษาของ Epstein, A. ที่กล่าวว่าหน้าที่ของเอเยนต์นักกีฬา ประกอบด้วย การจัดการกับสื่อ การเจรจาต่อรอง และการตลาด สร้างภาพลักษณ์ให้แก่ นักกีฬา นอกจากนี้ เอเยนต์ยังทำหน้าที่การจัดการทั่วไปในการคัดเลือกรายการที่ลงการแข่งขัน กรมธรรม์และสนับสนุนทีมที่ดีที่สุดสำหรับนักกีฬา (Epstein, A., 2003) หรือของ Williams, P. ที่กล่าวว่า เอเยนต์นักกีฬา หมายถึง ผู้จัดการส่วนตัวของนักกีฬาซึ่งมีหน้าที่หาช่องทางในการทำงานให้แก่ นักกีฬาเพื่อให้ นักกีฬาได้แสดงออกถึงความสามารถในการแข่งขันได้อย่างเต็มที่โดยไม่ต้องกังวลกับเรื่องอื่น ๆ หน้าที่สำคัญที่สุดของเอเยนต์คือการเจรจาต่อรองสัญญาระหว่างลูกค้ายกับสโมสรหรือธุรกิจต่าง ๆ อีกทั้งจากผลการศึกษา พบว่า ความน่าเชื่อถือและมีชื่อเสียงของตัวเอเยนต์ เองนับเป็นปัจจัยสำคัญที่ดึงดูดให้นักกีฬาฟุตบอลตัดสินใจเลือกเอเยนต์ โดยเฉพาะการมีเครือข่ายความสัมพันธ์ (Connection) (Williams, P., 2005)

ในเรื่องสมรรถนะของเอเยนต์นักกีฬาฟุตบอล ซึ่งในงานทำวิจัยในครั้งนี้ใช้การอ้างอิงจากทฤษฎีที่แมคเคิลแลนด์ได้กล่าวไว้ถึงเรื่องสมรรถนะ โดยการศึกษาครั้งนี้แบ่งออกเป็น 4 ประการ ได้แก่ ความรู้ ทักษะ ความสามารถ และคุณลักษณะอื่น ๆ พบว่า ทั้งหมดมีความจำเป็นมากถึงมากที่สุดต่อการเป็นเอเยนต์นักกีฬาฟุตบอล และต่อการสนับสนุนนักกีฬาฟุตบอลให้มีรายได้และความเป็นอยู่ที่ดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งคุณลักษณะของผู้นำและปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จขององค์กรการจัดการกีฬาก็เพิ่มขึ้นมาจากการศึกษาที่ผ่านมา ได้แก่ การตัดสินใจที่เหนือกว่า การวางแผนเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ ความเป็นอิสระทางด้านความคิด ความสมบูรณ์ทางด้านร่างกาย ผลการเรียนรู้ที่สูงและการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ซึ่งคุณลักษณะอื่น ๆ ที่พบจากการศึกษาในครั้งนี้เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับการศึกษาที่ผ่านมาดังเช่น Stogdill, R. M. ที่ได้ทำการสำรวจงานวิจัยเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้นำจำนวน 287 คนที่ทำขึ้นระหว่างปี 1904 – 1970 ผลการสำรวจพบว่า ผู้นำมักจะมีคุณลักษณะที่ดีกว่าหรือมากกว่าผู้ตามในด้านต่าง ๆ ดังนี้ 1) มีความสามารถด้านสติปัญญา ด้านภาษา การตัดสินใจ 2) มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การงาน การสังคม 3) มีความ รับผิดชอบ ความเชื่อถือได้ ความมั่นใจในตนเอง 4) มีความร่วมมือกับกลุ่ม มีความสามารถในการปรับตัวเข้ากับสังคมได้เก่ง 5) ลักษณะการแสดงตัวมีคนรู้จักมาก 6) มีอารมณ์มั่นคง อารมณ์ขัน 7) ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม (Stogdill, R. M., 1948) ซึ่ง Bass, B. M. สรุปไว้ว่า ผู้นำที่มีความรู้ มีดุลพินิจ มีทักษะในการพูดได้อย่างคล่องแคล่ว ปฏิภาณไหวพริบดี สิ่งเหล่านี้เป็นตัวบ่งชี้ได้ในระดับหนึ่งว่า ผู้นำที่มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลต้องมีคุณสมบัติเหล่านี้อยู่ (Bass, B. M., 1990) เช่นเดียวกันกับ Grimsley, G. & Jarrett, H. F. ที่ได้ทำวิจัยเรื่อง The Relation of Past Managerial Achievement to Test Measures Obtained in the Employment Situation: Methodology and Results-II โดยพบว่าผู้บริหารที่ประสบความสำเร็จมักจะประกอบด้วย

คุณลักษณะ คือ แรงขับ พลังการปรับตัวที่ดี ความมั่นใจ ความก้าวร้าวทางสังคม และความมั่นคงทางอารมณ์ (Grimsley, G. & Jarrett, H. F., 1975)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาครั้งนี้ พบว่า เอเยนต์นักกีฬาฟุตบอลจะคัดเลือกนักฟุตบอลจากบุคคลที่มีความสามารถเป็นอันดับแรก จากนั้นจะพิจารณาจากบุคลิก ลักษณะพื้นฐานของนิสัยใจคอ ความคาดหวังในอนาคต เป็นองค์ประกอบหลัก ทั้งนี้ ความน่าเชื่อถือและความมีชื่อเสียงของตัวเอเยนต์เองก็เป็นอีกปัจจัยสำคัญที่ดึงดูดและทำให้นักกีฬาฟุตบอลตัดสินใจเลือกเอเยนต์ โดยเฉพาะการมีเครือข่ายความสัมพันธ์และความซื่อสัตย์ตรงไปตรงมา โดยกระบวนการในการคัดเลือกนักกีฬาฟุตบอลจะแตกต่างกันออกไปตามนโยบายของแต่ละองค์กร/บริษัท ทั้งนี้ กระบวนการทำงานของเอเยนต์นักกีฬาฟุตบอลควรทำภายใต้การมีคุณธรรมและจริยธรรมที่สำคัญต้องเข้าใจและตามทันความต้องการของตลาด โดยพิจารณาความต้องการของผู้ซื้อเป็นหลักสำคัญที่สุดเพื่อนำเสนอตัวของนักกีฬาฟุตบอลภายใต้ผลงานของตัวนักกีฬาฟุตบอลเองเป็นส่วนสำคัญ นอกจากนี้ ยังมีบทบาทในการต่อยอดให้นักกีฬาฟุตบอลมีรายได้ มีภาพลักษณ์ รวมถึงการหาช่องทางเพื่อให้นักกีฬาฟุตบอลของตนมีสปอนเซอร์ส่วนตัวหรือได้เป็น Brand Ambassador ของผลิตภัณฑ์สินค้า หาวิธีการเพิ่มมูลค่าให้กับตัวของนักกีฬา โดยการค้นหาจุดเด่นพร้อมให้คำแนะนำจุดที่ควรพัฒนาของนักกีฬาแต่ละคน ส่วนสมรรถนะของเอเยนต์นักกีฬาฟุตบอลซึ่งแบ่งเป็น 4 ประการ ได้แก่ ความรู้ ทักษะ ความสามารถ/พหุตินิสัยที่พึงปรารถนา และคุณลักษณะอื่น ๆ ทั้งหมดมีความจำเป็นมากถึงมากที่สุดต่อการเป็นเอเยนต์นักกีฬาฟุตบอล และต่อการสนับสนุนนักกีฬาฟุตบอลให้มีรายได้และความเป็นอยู่ที่ดี ข้อเสนอแนะในการผลักดันผลการวิจัยไปสู่การปฏิบัติ 1) จากผลการศึกษาครั้งนี้ทำให้ทราบว่า ความรู้ ทักษะ ความสามารถ/พหุตินิสัยที่พึงประสงค์ และคุณลักษณะอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ การเป็นเอเยนต์นักกีฬาฟุตบอล เป็นสมรรถนะที่มีความจำเป็นมากถึงมากที่สุด ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดการอบรมหรือจัดหลักสูตรเพื่อพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องต่อไป 2) สโมสรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรนำข้อมูลดังกล่าวมาเป็นจุดเริ่มต้นในการเตรียมความพร้อมผู้ที่เข้าทำหน้าที่เป็นเอเยนต์ อีกทั้งควรตระหนักถึงปัจจัยผลักดันต่าง ๆ และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2561). การขับเคลื่อนการดำเนินงานกิจการและกิจกรรมด้านการกีฬา (การประชุมคณะกรรมการนโยบายการกีฬาแห่งชาติ ครั้งที่ 2/2561). เรียกใช้เมื่อ 2 พฤศจิกายน 2561 จาก https://mots.go.th/ewt_news.php?id=10987&filename=index

- นักกีฬาฟุตบอลคนที่ 2. (2 มีนาคม 2562). กระบวนการการทำงานของเอเยนต์นักกีฬาฟุตบอลในประเทศไทย. (นธายุ วันทยะกุล, ผู้สัมภาษณ์)
- วรรณชลี โนริยา. (2554). รูปแบบของเอเยนต์นักกีฬาฟุตบอลอาชีพในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ศูนย์วิจัยกสิกรไทย. (2562). ความนิยมในกีฬาฟุตบอลของไทย: กับบทบาทในกิจกรรมเศรษฐกิจของประเทศ. กรุงเทพมหานคร: ฐานเศรษฐกิจ.
- เอเยนต์ของนักกีฬาฟุตบอล 1. (9 มีนาคม 2562). กระบวนการการทำงานของเอเยนต์นักกีฬาฟุตบอลในประเทศไทย. (นธายุ วันทยะกุล, ผู้สัมภาษณ์)
- เอเยนต์ของนักกีฬาฟุตบอล 2. (12 มีนาคม 2562). กระบวนการการทำงานของเอเยนต์นักกีฬาฟุตบอลในประเทศไทย. (นธายุ วันทยะกุล, ผู้สัมภาษณ์)
- เอเยนต์ของนักกีฬาฟุตบอล 4. (16 มีนาคม 2562). กระบวนการการทำงานของเอเยนต์นักกีฬาฟุตบอลในประเทศไทย. (นธายุ วันทยะกุล, ผู้สัมภาษณ์)
- เอเยนต์ของนักกีฬาฟุตบอล 5. (12 มีนาคม 2562). กระบวนการการทำงานของเอเยนต์นักกีฬาฟุตบอลในประเทศไทย. (นธายุ วันทยะกุล, ผู้สัมภาษณ์)
- Bass, B. M. (1990). Bass and Stogdill handbook of leadership: Theory, research, and managerial application (3rd ed.). New York: Free Press.
- Covell, D. S. et al. (2007). Managing Sports Organization: Responsibility for Performance. (2nd ed.). Burlington: Elsevier Inc.
- Epstein, A. (2003). Sports Law. New York: Thomson Press.
- Grimsley, G. & Jarrett, H. F. (1975). The Relation of Past Managerial Achievement to Test Measures Obtained in the Employment Situation: Methodology and Results-II. Personnel Psychology, 28(2), 215-231.
- Masteralexis, L. C. A. et al. (2008). Principle and Practice of Sport Management. (3rd ed.). Canada: Jones and Bartlett Publishers.
- Stogdill, R. M. (1948). Handbook of leadership: A survey of theory and research. New York: Free Press.
- Williams, P. (2005). One athlete's strategy. Street & Smith's Business Journal, 31(October), 17-23.

การศึกษากรอบแนวคิดหลักสูตรศิลปศึกษาบนฐานบริบทร่วมสมัย *

A STUDY OF THE CONCEPTUAL FRAMEWORK OF AN ART EDUCATION CURRICULUM BASED ON CONTEMPORARY CONTEXT

สุชาติ ทองสิมา

Suchart Thongsima

ปณณรัตน์ พิชญ์ไพบุลย์

Poonarat Pichayapaiboon

พฤทธิ ศรีบรรณพิทักษ์

Pruet Siribanpitak

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Chulalongkorn University, Thailand

E-mail: thongsima@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาและกำหนดกรอบแนวคิดหลักสูตรศิลปศึกษาและบริบทร่วมสมัย 2) ศึกษาและกำหนดลักษณะหลักสูตรศิลปศึกษาบนฐานบริบทร่วมสมัยที่ใช้หลักสูตรต้องการ 3) จัดลำดับความต้องการจำเป็นของหลักสูตรศิลปศึกษาบนฐานบริบทร่วมสมัย การวิจัยเป็นแบบผสมวิธี แบ่งเป็น 2 ระยะ ระยะแรกใช้วิธีการเชิงคุณภาพโดยสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรศิลปศึกษาและด้านบริบทร่วมสมัย 19 คน ระยะที่สองใช้วิธีการเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถามกับกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับหลักสูตรจำนวน 803 คน การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มผู้เชี่ยวชาญใช้วิธีคัดเลือกแบบเจาะจง กลุ่มอาจารย์ใช้ประชากรทั้งหมด กลุ่มผู้ใช้นักศึกษา และกลุ่มบัณฑิตใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการกำหนดกรอบประเด็น การให้รหัส/ทำดัชนี ติความและสรุปข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยสถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าความต้องการจำเป็น ผลการวิจัยระยะแรก พบว่า 1) หลักสูตรศิลปศึกษาควรประกอบด้วย 7 รูปแบบ 1.1) ทฤษฎีศิลปศึกษาเป็นฐาน 1.2) การจัดการเรียนรู้ศิลปศึกษา 1.3) เทคโนโลยีและนวัตกรรมศิลปศึกษา 1.4) ศิลปศึกษาเพื่อภูมิปัญญาและท้องถิ่น 1.5) การพัฒนาผู้ประกอบการศิลปศึกษา 1.6) ศิลปศึกษาตามศักยภาพบุคคล 1.7) สหศาสตร์ศิลปศึกษา 2) ผลการวิจัยระยะที่สอง พบว่า กลุ่มอาจารย์มีสภาพพึงประสงค์ด้านหลักสูตรทฤษฎีศิลปศึกษาเป็นฐานสูงสุด กลุ่มบัณฑิตมีสภาพพึงประสงค์ด้านหลักสูตรการจัดการเรียนรู้

* Received 25 January 2021; Revised 17 June 2021; Accepted 21 June 2021

ศิลปศึกษาสูงสุด กลุ่มผู้ใช้บัณฑิตมีสภาพพึงประสงค์ด้านหลักสูตรทฤษฎีศิลปศึกษาเป็นฐานสูงสุด 3) กลุ่มอาจารย์มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นหลักสูตรการพัฒนาผู้ประกอบการศิลปศึกษาสูงสุด กลุ่มบัณฑิตมีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นหลักสูตรเทคโนโลยีและนวัตกรรมศิลปศึกษาและสูงสุด และกลุ่มผู้ใช้บัณฑิตมีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นหลักสูตรศิลปศึกษาเพื่อภูมิปัญญาและท้องถิ่นสูงสุด

คำสำคัญ: หลักสูตรศิลปศึกษา, ศิลปศึกษาร่วมสมัย, การพัฒนาหลักสูตร

Abstract

The objectives of this research article were to 1) Study and determine the conceptual framework of art education curriculum and contemporary context. 2) Study characteristics of art education curriculum on the stakeholder's demand. 3) Rank the needs of Art Education curriculum based on contemporary context. The research methodology was a mixed method which comprised of two phases. The first phase of research was qualitative research collecting data by interviewing 19 art education and contemporary context experts. The second phase of research was quantitative research gathering data by questionnaires from 803 curriculum stakeholders. The experts were selected by purposive sampling. The teachers were the entire population. The graduate supervisors and the graduates were selected by the simple random sampling. Qualitative data was analyzed by using thematic framework, coding/indexing, Interpreting and summarizing data reduction techniques. Quantitative data was analyzed by using percentage, means, standard deviation and Modified Priority Needs Index (PNI modified) statistics. The result of 1) The first phase of research indicates that the conceptual framework of art education curriculum should comprise 7 models: 1.1) Art Education Fundamental Theory 1.2) Pedagogy Art Education 1.3) Technology and Innovation Art Education 1.4) Local and Wisdoms Art Education 1.5) Entrepreneurship Art Education 1.6) Personalization Art Education 1.7) Transdisciplinary Art Education. 2) The second phase of research found that the highest desirable condition of the teachers is the Art Education Fundamental Theory. The highest desirable condition of the graduates is the Pedagogy Art Education. The highest desirable condition of the graduate supervisors is the Art Education Fundamental theory. 3) The highest priority needs index of the teachers is the Entrepreneurship Art Education. The highest priority needs index

of the graduates is the Technology and Innovation Art Education. The highest priority needs index of the graduate supervisors is the Local and Wisdoms Art Education.

Keywords: Art Education Curriculum, Contemporary Art Education, Curriculum Development

บทนำ

การเรียนรู้การสอนศิลปะหรือศิลปศึกษามีคุณค่าต่อตัวผู้เรียนและคุณค่าต่อสังคมและในหลายด้าน เช่น ช่วยส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ ส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียน ช่วยอนุรักษ์วัฒนธรรม ช่วยพัฒนาด้านเศรษฐกิจ เป็นต้น ด้านการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ก่อ สวัสดิ์พาณิชย์ กล่าวในประเด็นนี้ว่า “ในการสร้างความคิดริเริ่มให้กับเด็ก วิชาศิลปศึกษาอาจใช้ได้ผลดีกว่าวิทยาศาสตร์เพราะเปิดโอกาสให้ใช้เครื่องมือหลายอย่างสำหรับการแสดงความคิดออกมาและความคิดนั้นสามารถพลิกแพลงได้มากกว่าวิทยาศาสตร์ เพราะศิลปศึกษามักไม่มีกฎเกณฑ์ตายตัว” ด้านการส่งเสริมพัฒนาการผู้เรียนนั้น (ก๊อ สวัสดิ์พาณิชย์, 2549) ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา กล่าวว่า “ศิลปศึกษาส่งเสริมความเจริญงอกงามของเด็กทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ทางด้านร่างกายผ่านการฝึกหัดใช้กล้ามเนื้อมือและตาและอวัยวะต่าง ๆ ให้ทำงานประสานกันอย่างมีประสิทธิภาพ ด้านสติปัญญา กิจกรรมทางศิลปะส่งเสริมการเรียนรู้ให้เด็กได้เรียนด้วยการกระทำ ได้ประสบการณ์ตรงจากการสำรวจ ค้นคว้า ทดลอง แก้ปัญหา กับงานและวัสดุนานาชนิด มีขอบข่ายกว้างและแตกต่างจากกิจกรรมการเรียนด้านอื่น ๆ ด้านสังคม ศิลปะเป็นสื่อให้เด็กได้มีโอกาสมากขึ้นในการทำงานร่วมกับผู้อื่นในบ้าน โรงเรียน และชุมชน นำไปสู่การเพิ่มประสบการณ์การฝึกนิสัยและทักษะทางสังคม ด้านอารมณ์ ศิลปะสนองความต้องการที่จะแสดงออกและสร้างสรรค์ เมื่อเด็กเกิดความสำเร็จก็จะพอใจ แจ่มใส เบิกบาน การแสดงออกโดยเสรีด้วยตนเองทำให้เด็กมีอารมณ์มั่นคงและเกิดความมั่นใจในตัวเอง” ในด้านอนุรักษ์วัฒนธรรมศิลปศึกษาช่วยรักษาวัฒนธรรมของชาติและส่งเสริมให้เกิดความหลากหลายทางวัฒนธรรมในระดับสากล (ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา, 2549) โดย UNESCO กล่าวถึงคุณค่าของศิลปศึกษาว่า “ช่วยส่งเสริมการแสดงออกของความหลากหลายทางวัฒนธรรม โดยแต่ละวัฒนธรรมมีการแสดงออกทางศิลปะและวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ ผลงานศิลปะทั้งรูปแบบร่วมสมัยและแบบประเพณีแสดงออกถึงความคิดสร้างสรรค์ ความงาม มรดก และความสมบูรณ์ของอารยธรรมมนุษย์ที่ไม่ซ้ำกัน ในหลายประเทศวัฒนธรรมของตนทั้งที่จับต้องได้และไม่ได้กำลังสูญหายเพราะไม่ได้ถูกถ่ายทอดไปยังคนรุ่นหลัง จึงจำเป็นต้องมีวิชาศิลปศึกษาเพื่อรวบรวมและถ่ายทอดมรดกนี้” (UNESCO, 2006) ด้านเศรษฐกิจนั้นแนวคิดเรื่องเศรษฐกิจสร้างสรรค์หรือเศรษฐกิจฐานวัฒนธรรมก็มีศิลปศึกษาเป็นพื้นฐานโดย UNESCO ได้กล่าวในประเด็นนี้ว่า “การเรียนรู้ด้านศิลปะแขนงต่าง ๆ (Arts Education) เป็นวิธีการช่วยให้ประเทศ

ต่าง ๆ สามารถพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่จำเป็นต่อการดึงดูดทุนทางวัฒนธรรมอันมีค่าของพวกเขา การดึงดูดทรัพยากรและทุนเหล่านี้เป็นสิ่งสำคัญหากประเทศต้องการพัฒนาอุตสาหกรรมและธุรกิจด้านวัฒนธรรม (ความคิดสร้างสรรค์) ที่เข้มแข็งและยั่งยืน อุตสาหกรรมนี้มีศักยภาพและมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมโดยเฉพาะในประเทศที่มีการพัฒนาน้อย” จากความสำคัญของศิลปศึกษาดังกล่าวทำให้มีหลักสูตรศิลปศึกษาตั้งแต่การศึกษาขั้นพื้นฐาน อาชีวศึกษาไปจนถึงอุดมศึกษา

ปัจจุบันมีกระแสความเปลี่ยนแปลงมากมายที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาหลักสูตรศิลปศึกษาในระดับอุดมศึกษา ได้แก่ ความเคลื่อนไหวในระดับสากล นโยบายจากภาครัฐ ปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม ความก้าวหน้าในวงวิชาการ การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี รวมถึงด้านบทบาทหน้าที่ของสถาบันอุดมศึกษาแต่ละแห่งที่เปิดสอนในหลักสูตรสาขาวิชานี้เอง ด้านความเคลื่อนไหวในระดับสากล ได้แก่ ประเด็นเรื่องความเสี่ยงโลก (World Economic Forum, 2018) ซึ่งผู้เชี่ยวชาญและผู้มีอำนาจตัดสินใจทั่วโลกได้วิเคราะห์ความเสี่ยงที่เร่งด่วนที่สุดที่โลกกำลังเผชิญและนำเสนอในรายงาน The Global Risks Report ตั้งแต่ปี 2018 ต่อเนื่องจนถึง 2021 ทุกปี รายงานนี้ครอบคลุมถึงความเสี่ยงที่เน้นสี่ประเด็นหลัก ได้แก่ การเสื่อมสลายของสิ่งแวดล้อม ความปลอดภัยทางโลกไซเบอร์ ความตึงเครียดทางเศรษฐกิจและความตึงเครียดทางภูมิรัฐศาสตร์การเมืองระหว่างประเทศ กระแสด้านเศรษฐกิจ สังคม ได้แก่ ทิศทางของนโยบายรัฐ เช่น ยุทธศาสตร์ชาติ แผนการศึกษาชาติและแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ซึ่งล้วนแต่มุ่งเน้นด้านเศรษฐกิจและความมั่นคงเป็นหลัก ด้านวิชาการได้แก่ กระแสแนวคิดทฤษฎีใหม่ ๆ ในแวดวงศิลปศึกษาเอง เช่น แนวคิดศิลปศึกษาหลังสมัยใหม่ที่เน้นเรื่องศิลปะเพื่อสังคมที่มีความหลากหลายอันจะนำไปสู่การยอมรับและเข้าใจซึ่งกันและกัน (สันติ คุณประเสริฐ, 2547) แนวคิดวัฒนธรรมทางสายตา (Visual Culture) ที่เน้นเรื่องความสามารถในการเข้าใจนัยของการสื่อสารทางสายตา (Visual Literacy) ผ่านสื่อต่าง ๆ ทั้งแบบดั้งเดิมและแบบร่วมสมัยที่อยู่รอบตัว (Freedman, K., 2003) รวมถึงการบูรณาการความรู้ข้ามศาสตร์ระหว่างศิลปะกับศาสตร์อื่น ๆ เช่น สเต็มศึกษา (STEAM) ซึ่งนำศิลปะไปบูรณาการกับวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรมศาสตร์ และคณิตศาสตร์เพื่อช่วยให้เรียนรู้รายวิชาเหล่านี้ดีขึ้นเพราะศิลปะช่วยเพิ่มจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ทำให้นักเรียนได้ฝึกคิดวิเคราะห์ ตั้งคำถาม แก้ปัญหา หาคำตอบ และให้เหตุผลโดยใช้ทักษะต่าง ๆ ร่วมกันในการเรียนรู้และทำงานด้วยความคิดสร้างสรรค์ (สิรินทร์ ลัดดาภิบาล บุญเชิดชู, 2558) หรือด้านการพัฒนาคน ศิลปะบำบัดกลุ่มมนุษย์ปรัชญา (Anthroposophic Art Therapy) ใช้การบูรณาการทัศนศิลป์กับศิลปะแขนงอื่นเพื่อสอนเด็กหรือพัฒนาคนไข้โดยองค์รวมทั้งทางกายและทางจิตเพื่อลดอาการโรคเรื้อรังและทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น (Hamre, H. J. et al. , 2007) ทางด้านเทคโนโลยีก็มีการนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาช่วยในการศึกษามากขึ้น เช่น การเรียนที่มุ่งตอบสนองศักยภาพผู้เรียนรายบุคคล การเรียนแบบออนไลน์ เรียนผ่านแอปพลิเคชัน และการเรียนรู้ผ่าน

อุปกรณ์สื่อสาร Machine Learning: edtech (วรารณ สามโกเศศ, 2560) เป็นต้น นอกจากนี้ ประสิทธิภาพของสถาบันอุดมศึกษาที่ส่งผลต่อทิศทางการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับบทบาทหน้าที่และอัตลักษณ์ของแต่ละสถาบัน บางแห่งเน้นบทบาทระดับท้องถิ่น ชุมชน บางแห่งเน้นบทบาทระดับชาติและสากล

หลักสูตรศิลปศึกษาในระดับอุดมศึกษามีความสำคัญ การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรแต่ละครั้งส่งผลกระทบต่อทิศทางการพัฒนาหลักสูตรในระดับอื่น ๆ เช่น หลักสูตรศิลปศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและอาชีวศึกษา การปรับเปลี่ยนควรเป็นไปโดยคำนึงถึงทิศทางที่ตอบสนองแนวโน้มปัจจัยในด้านต่าง ๆ ดังที่กล่าวมาข้างต้น แต่จากการศึกษาข้อมูลหลักสูตรศิลปศึกษาของสถาบันแต่ละแห่งในปัจจุบันเบื้องต้น พบว่า ยังคล้ายกับที่เคยเป็นมาในอดีต ยังมีเนื้อหาที่เน้นทฤษฎีและทักษะอยู่เพียงในศาสตร์ตน เชื่อมโยงด้านเศรษฐกิจ เทคโนโลยี นวัตกรรม การบูรณาการต่างศาสตร์และตอบสนองบริบทร่วมสมัยที่กล่าวมาไม่มากนัก ด้วยเหตุนี้ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะทำการวิจัยเรื่องการศึกษากรอบแนวคิดหลักสูตรศิลปศึกษานานาชาติบริบทร่วมสมัย โดยดำเนินการศึกษากับผู้เชี่ยวชาญและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับหลักสูตรศิลปศึกษาในระดับอุดมศึกษาทั่วประเทศ ผลที่ได้จะเป็นประโยชน์ในการดำเนินนโยบายด้านการเรียนรู้ศิลปศึกษาทุกระดับและเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และประเทศในทิศทางที่เหมาะสมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาและกำหนดกรอบแนวคิดหลักสูตรศิลปศึกษาและบริบทร่วมสมัย
2. เพื่อศึกษาและกำหนดลักษณะหลักสูตรศิลปศึกษานานาชาติบริบทร่วมสมัยที่ผู้ใช้หลักสูตรต้องการ
3. เพื่อจัดลำดับความต้องการจำเป็นของหลักสูตรศิลปศึกษานานาชาติบริบทร่วมสมัย

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยเป็นแบบผสม มี 2 ระยะ ระยะแรกใช้วิธีการเชิงคุณภาพ ระยะที่สองใช้วิธีการเชิงปริมาณ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยนี้คือผู้เกี่ยวข้องกับหลักสูตรศิลปศึกษาระดับอุดมศึกษา 4 กลุ่ม ได้แก่

1. ผู้เชี่ยวชาญ ใช้วิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ด้วยเกณฑ์การคัดเลือก จำนวน 19 คน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรศิลปศึกษาซึ่งมีประสบการณ์การสอนและพัฒนาหลักสูตรกว่า 10 ปี และผู้เชี่ยวชาญด้านบริบท

ร่วมสมัย ได้แก่ นักออกแบบ นักอนาคตศึกษา นักการศึกษาทางเลือก นักศิลปะบำบัด นักธุรกิจทางศิลปะ เจ้าของ SME ผู้บริหารองค์กรทางศิลปะ

2. อาจารย์สาขาวิชาศิลปศึกษา จำนวน 97 คน จากประชากรอาจารย์ทั้งหมด 106 คนใน 20 สถาบันการศึกษาที่มีหลักสูตรศิลปศึกษา ได้แก่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยรามคำแหง มหาวิทยาลัยทักษิณ มหาวิทยาลัยบูรพา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี และมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

3. ผู้ใช้บัณฑิต คุณสมบัติเป็นผู้ใช้บัณฑิตในสถานศึกษาที่เป็นผู้บริหาร หัวหน้างานโรงเรียน หัวหน้ากลุ่มสาระ และครูพี่เลี้ยงในหมวดวิชาศิลปะ และผู้ใช้บัณฑิตนอกกระบวนการศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารองค์กรทางศิลปะ หัวหน้างานในองค์กร นายจ้างและผู้ประกอบการด้านศิลปะ ไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอนจึงกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยสูตรของ Khazanie, R. (Khazanie, R., 1996) ความเชื่อมั่น 95% ผู้วิจัยเก็บที่จำนวน 389 คน ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดคือไม่น้อยกว่า 385 ตัวอย่าง โดยใช้วิธีสุ่มอย่างง่าย

4. บัณฑิตศิลปศึกษา คุณสมบัติเป็นผู้ที่จบการศึกษาหลักสูตรศิลปศึกษามา 3 - 5 ปี หรือจบปีการศึกษา 2557 - 2559 (พ.ศ. 2558 - 2560) ดำเนินการเก็บข้อมูลปีการศึกษา 2562 (พ.ศ. 2563) จาก 16 สถาบันที่มีบัณฑิตปีดังกล่าว ขนาดกลุ่มตัวอย่างใช้สูตรของ Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (Krejcie, R. V. & Morgan, D. W., 1970) ที่ความเชื่อมั่น 95% จากจำนวนบัณฑิต 1778 คน ผู้วิจัยเก็บที่จำนวน 317 คน ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดคือไม่น้อยกว่า 317 คน ใช้วิธีสุ่มอย่างง่าย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรศิลปศึกษาและด้านบริบทร่วมสมัย
2. แบบสอบถามอาจารย์ศิลปศึกษา
3. แบบสอบถามบัณฑิตศิลปศึกษา
4. แบบสอบถามผู้ใช้บัณฑิตศิลปศึกษา

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยมี 2 ระยะ ทุกระยะผ่านการรับรองจากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน ระยะเวลาในการดำเนินการวิจัยทั้งสองระยะใช้เวลาประมาณ 12 เดือน

การวิจัยระยะที่ 1 ศึกษาและกำหนดกรอบแนวคิดหลักสูตรศิลปศึกษาและบริบทร่วมสมัย: ใช้วิธีการเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยศึกษาค้นคว้าข้อมูลพื้นฐานด้านหลักสูตรศิลปศึกษา ด้านบริบทร่วมสมัยและปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อการพัฒนาหลักสูตร จากนั้นนำ

ข้อมูลไปใช้สร้างเครื่องมือวิจัยแบบสัมภาษณ์และนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) นำมาแก้ไขและใช้เก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรศิลปศึกษาและด้านบริหารร่วมสมัย ได้คำตอบเรื่องกรอบแนวคิดหลักสูตรศิลปศึกษาร่วมสมัยเพื่อนำไปใช้สร้างเครื่องมือการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณในวิจัยระยะที่ 2

การวิจัยระยะที่ 2 ศึกษาลักษณะหลักสูตรศิลปศึกษาบนฐานบริหารร่วมสมัย ที่ผู้ใช้หลักสูตรต้องการ: ใช้วิธีการเชิงปริมาณ โดยผู้วิจัยนำข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากวิจัยระยะที่ 1 มาพัฒนาเป็นกรอบแนวคิดหลักสูตรต้นแบบและสร้างแบบสอบถามสำหรับเก็บข้อมูลกับกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับหลักสูตรประกอบด้วยกลุ่มผู้ใช้บัณฑิต กลุ่มบัณฑิต และกลุ่มอาจารย์ จากนั้นนำแบบสอบถามไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่านพิจารณา ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ (Index of Item Objective Congruence: IOC) ระหว่าง 0.6 - 1.0 ทำการปรับปรุงและนำไปทดลองใช้กับกลุ่มคล้ายประชากรจริงประกอบด้วยอาจารย์ 12 คน บัณฑิต 19 คน และผู้ใช้บัณฑิต 18 คน ได้ความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาคของแบบสอบถามของอาจารย์ 0.99 ของบัณฑิต 0.98 และของผู้ใช้บัณฑิต 0.94 จากนั้นเก็บข้อมูลจริง ได้ข้อมูลสภาพปัจจุบัน สภาพพึงประสงค์ และลำดับความต้องการจำเป็นของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับหลักสูตร

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยเทคนิคการกำหนดกรอบประเด็น การให้รหัส/ทำดัชนีข้อมูล ติความและสรุปข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยสถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และจัดลำดับความต้องการจำเป็นโดยใช้สูตร Modified Priority Needs Index (PNI_{modified})

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยระยะที่ 1

กรอบแนวคิดหลักสูตรศิลปศึกษาบนฐานบริหารร่วมสมัยจากการวิจัยระยะที่ 1 ประกอบด้วย 7 รูปแบบ

1. หลักสูตรทฤษฎีศิลปศึกษาเป็นฐาน (Fundamental Theory Art Education) เป็นความรู้พื้นฐานหรือความรู้แบบวิชาแกนศิลปศึกษาที่ครูศิลปะจำเป็นต้องมี ตามมาตรฐานวิชาชีพเพื่อให้แน่ใจได้ว่าบัณฑิตทุกคนที่จบการศึกษาจะมีคุณสมบัติด้านความรู้ทางทฤษฎีความสามารถด้านการสร้างสรรค์ศิลปะและความสามารถในการสอนในระดับเพียงพอแก่การนำไปใช้ในการประกอบวิชาชีพหรือนำไปต่อยอด

2. หลักสูตรการจัดการเรียนรู้ทางศิลปศึกษา (Pedagogy Art Education) เน้นผลิตบัณฑิตที่สามารถจัดการเรียนรู้ศิลปศึกษาแก่ผู้เรียนกลุ่มต่าง ๆ ด้วยความชำนาญ

เชื่อมโยงเนื้อหาหลักสูตรกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน เช่น การวาดภาพ การปั้น ภาพพิมพ์ สื่อผสม คุณค่าของศิลปะ ดังนั้นเนื้อหาด้านศิลปะร่วมสมัย เช่น มัลติมีเดีย ศิลปะจัดวาง วีดิโอ อาร์ตจึงไม่จำเป็น ที่สำคัญอีกส่วนคือความรู้ด้านการสอน จิตวิทยาพัฒนาการเพื่อวิเคราะห์ จัดกิจกรรมให้ผู้เรียน และควรมีความรู้เรื่องการสอนผู้ใหญ่ ผู้สูงอายุ ผู้มีความต้องการพิเศษ เพราะอนาคตเด็กจะลดลงคนกลุ่มนี้จะเพิ่มขึ้น จึงเน้นศิลปะเพื่อบำบัด พักผ่อน งานอดิเรก ไม่เน้นทักษะ

3. หลักสูตรเทคโนโลยีและนวัตกรรมศิลปศึกษา (Technology and Innovation Art Education) เน้นผลิตบัณฑิตที่มีสมรรถนะด้านเทคโนโลยีและการพัฒนา นวัตกรรม ความรู้ด้านเทคโนโลยีใช้เพื่อแสวงหาความรู้ สร้างสรรค์ผลงานวิชาการ งานศิลปะ และจัดการเรียนรู้ให้แก่กลุ่มใหม่ที่เกิดมาพร้อมเทคโนโลยี การเรียนรู้ไม่ได้อยู่แค่ในโรงเรียน แต่อยู่ในรูปแบบสื่อดิจิทัล ปัญญาประดิษฐ์ เทคโนโลยีสเต็มมิ่ง หลักสูตรควรมีเนื้อหาใหม่เป็น ความรู้อนาคต เช่น การเขียนโค้ด (Coding) กรณีต้องการสร้างซอฟต์แวร์ แอปพลิเคชันสอน ศิลปะให้เด็ก ผู้สูงอายุ ผู้มีความต้องการพิเศษซึ่งต้องการปฏิสัมพันธ์ (Interactive) แต่ไม่มี เครื่องมือให้ครูต้องสร้างเองได้ และหลักสูตรต้องผลิตครู บุคลากรที่สามารถสร้างนวัตกรรมทาง ศิลปศึกษาเพื่อพัฒนาการศึกษา สังคม ตอบสนองทิศทางการพัฒนาประเทศในบริบทที่ ศิลปศึกษาเกี่ยวข้อง

4. หลักสูตรศิลปศึกษาเพื่อภูมิปัญญาและท้องถิ่น (Local and Wisdoms Art Education) เน้นผลิตบัณฑิตที่มีส่วนในการทำประโยชน์ให้กับท้องถิ่น ชุมชน เพราะบริบทพื้นที่ ของสถาบันการศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาหลักสูตร ท้องถิ่นจะมีบริบททางวัฒนธรรม เช่น ทรัพยากร ศิลปะวัฒนธรรม ภูมิปัญญาที่ชัดเจน การนำเข้ามาใช้ออกแบบหลักสูตรจะทำให้ได้บัณฑิตกลับไปพัฒนาชุมชน สังคมได้ตรงความต้องการ นอกเหนือจากการสอน หลักสูตร ควรทำให้บัณฑิตนำความรู้ไปพัฒนาชุมชนที่อยู่ด้วยการศึกษาและพัฒนาทุนทางวัฒนธรรม ให้งอกงาม เช่น ใช้ศิลปะเพื่อต่อยอดศิลปวัฒนธรรม หัตถกรรม ผลิตสินค้านำชุมชน

5. หลักสูตรการพัฒนาผู้ประกอบการทางศิลปศึกษา (Entrepreneurship Art Education) เน้นผลิตบัณฑิตที่มีความรู้ด้านการเป็นผู้ประกอบการด้านศิลปะและการ บริหารจัดการเชิงธุรกิจเพื่อให้สามารถประกอบอาชีพอื่นทางศิลปศึกษา เพราะมีบัณฑิตจำนวนมากที่ทำงานบริษัทหรือกิจการส่วนตัวไม่ได้เป็นครู และมีวิชาในหลักสูตรที่สามารถต่อยอด ความรู้ด้านธุรกิจและการประกอบการได้แต่ที่ผ่านมาหลักสูตรยังไม่นำเสนอความรู้ด้านนี้ชัดเจน ทั้งที่เป็นความรู้สำคัญใช้ได้กับทุกงานในศิลปศึกษาทั้งแบบแสงและไม่แสงกำไร

6. หลักสูตรศิลปศึกษาตามศักยภาพบุคคล (Personalization Art Education) เน้นผลิตบัณฑิตที่ชำนาญในศาสตร์ในสาขาด้านใดด้านหนึ่งเชิงลึกตามความ ต้องการ หลักสูตรศิลปศึกษาในอดีตเน้นการเรียนรู้ที่กว้าง หลากหลายด้วยวิชาบังคับ ผู้เรียน เลือกริเริ่มได้น้อย ปัจจุบันควรให้เสรีภาพให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ควรปลายเปิดโดยมีวิชาแกน

ตามมาตรฐานกลางไว้ชุดหนึ่งและให้ผู้เรียนเลือกวิชาที่เหลือเองเพื่อสร้างความชำนาญเฉพาะด้านเชิงลึกตามที่สนใจ เช่น กลุ่มวิชาจิตรกรรมชั้นสูง กลุ่มวิชาออกแบบ ปัจจุบันหลายโรงเรียนมีแผนการเรียนเฉพาะทาง เช่น จิตรกรรม แฟชั่น อนิเมชัน แขนงแผนวิทย์ - ศิลป์ ต้องการครูที่ชำนาญเฉพาะด้าน หลักสูตรนี้ยังสนองบัณฑิตที่ไม่ได้เป็นครูซึ่งต้องการความรู้เฉพาะทางเพื่อประกอบอาชีพอื่น

7. หลักสูตรสหศาสตร์ศิลปศึกษา (Transdisciplinary Art Education) เน้นผลิตบัณฑิตที่สามารถบูรณาการข้ามศาสตร์เพื่อนำไปสู่การสร้างสรรค์สิ่งใหม่ เช่น การจัดการเรียนรู้ งานวิชาการ งานศิลปะและนวัตกรรม ด้านการเรียนการสอนช่วยให้เข้าใจศาสตร์อื่นง่ายขึ้น สร้างแรงจูงใจในการเรียนเนื้อหาวิชาต่าง ๆ เช่น สติศึกษา หรือบูรณาการเป็นวิชาใหม่ไม่ล้าสมัย บูรณาการศาสตร์ร่วมกลุ่มสาระศิลปะ ดนตรี นาฏศิลป์เพื่อการพัฒนาสุนทรีย์ บูรณาการเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ เช่น คอมพิวเตอร์กับการออกแบบในศิลปะทำให้เกิดคอมพิวเตอร์กราฟิก ศิลปะกับแพทย์เกิดเวชภัณฑ์และศิลปะบำบัด บูรณาการเพื่อสร้างนวัตกรรมเพราะนวัตกรรมส่วนหนึ่งคือการทำงานข้ามสาขา ศิลปะร่วมสมัยระดับสากลคือการทำงานข้ามสาขาของทัศนศิลป์และศาสตร์อื่นแต่หลักสูตรศิลปศึกษาไทยยังเน้นแค่ทัศนศิลป์ ซึ่งตรงข้ามกับสากล นำไปสู่นวัตกรรมได้จำกัด

ผลการวิจัยระยะที่ 2

หลักสูตรศิลปศึกษาที่อาจารย์ บัณฑิต และผู้ใช้บัณฑิตพึงประสงค์ และมีลำดับความต้องการจำเป็นปรากฏผลดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าความต้องการจำเป็น สภาพปัจจุบันและสภาพพึงประสงค์

ที่	รายการ	อาจารย์					บัณฑิตศิลปศึกษา					ผู้ใช้บัณฑิต				
		สภาพปัจจุบัน		สภาพพึงประสงค์		PN _{modified} (D-I)/D	สภาพปัจจุบัน		สภาพพึงประสงค์		PN _{modified} (D-I)/D	สภาพปัจจุบัน		สภาพพึงประสงค์		PN _{modified} (D-I)/D
		$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	
1.	หลักสูตรทฤษฎีศิลปศึกษาเป็นฐาน	3.51	.34	4.44	.19	0.26	3.78	.25	4.40	.11	0.16	3.97	.14	4.51	.09	0.14
2.	หลักสูตรการจัดการเรียนรู้อย่างบูรณาการทางศิลปศึกษา	3.29	.49	4.25	.24	0.29	3.79	.24	4.41	.12	0.16	3.92	.20	4.47	.10	0.14
3.	หลักสูตรเทคโนโลยีและนวัตกรรมศิลปศึกษา	2.94	.42	4.13	.20	0.40	3.48	.21	4.30	.08	0.24	3.77	.06	4.46	.05	0.18
4.	หลักสูตรศิลปศึกษา	3.33	.29	4.35	.14	0.31	3.62	.16	4.31	.08	0.19	3.77	.22	4.44	.11	0.18

ที่	รายการ	อาจารย์			บัณฑิตศิลปศึกษา						ผู้ใช้บัณฑิต				
		สภาพ		PN _I modified (I-D)/D	สภาพ		PN _I modified (I-D)/D	สภาพ		PN _I modified (I-D)/D	สภาพ		PN _I modified (I-D)/D		
		ปัจจุบัน (D)	พึงประสงค์ (I)		ปัจจุบัน (D)	พึงประสงค์ (I)		ปัจจุบัน (D)	พึงประสงค์ (I)		ปัจจุบัน (D)	พึงประสงค์ (I)			
		$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
เพื่อภูมิปัญญาและท้องถิ่น															
5.	หลักสูตรการพัฒนาผู้ประกอบการทางศิลปศึกษา	2.75	.35	4.03	.17	0.47		3.37	.16	4.18	.10	0.24		3.78	.24
6.	หลักสูตรศิลปศึกษาตามศักยภาพบุคคล	3.21	.41	4.22	.17	0.31		3.64	.15	4.36	.06	0.20		3.84	.06
7.	หลักสูตรสหศาสตร์ศิลปศึกษา	2.49	.47	3.78	.34	0.29		3.42	.17	4.20	.12	0.23		3.84	.05

จากตารางที่ 1 ความคิดเห็นของอาจารย์ต่อสภาพปัจจุบันของหลักสูตรศิลปศึกษาที่มีระดับความคิดเห็นสูงสุดคือหลักสูตรทฤษฎีศิลปศึกษาเป็นฐานมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.51$) ระดับความคิดเห็นรองลงมากคือหลักสูตรศิลปศึกษาเพื่อภูมิปัญญาและท้องถิ่นมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.33$)

ความคิดเห็นของอาจารย์ต่อสภาพพึงประสงค์ของหลักสูตรที่มีระดับความคิดเห็นสูงสุดคือหลักสูตรทฤษฎีศิลปศึกษาเป็นฐานมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.44$) ระดับความคิดเห็นรองลงมากคือหลักสูตรศิลปศึกษาเพื่อภูมิปัญญาและท้องถิ่นมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.35$)

ความคิดเห็นของอาจารย์ต่อผลการประเมินและจัดลำดับความต้องการจำเป็นของหลักสูตรที่มีค่า $PN_{I\text{modified}}$ สูงสุดคือหลักสูตรการพัฒนาผู้ประกอบการทางศิลปศึกษา ($PN_{I\text{modified}} = 0.47$) ระดับความคิดเห็นรองลงมากคือหลักสูตรเทคโนโลยีและนวัตกรรมศิลปศึกษา ($PN_{I\text{modified}} = 0.40$)

ความคิดเห็นของบัณฑิตศิลปศึกษาต่อสภาพปัจจุบันของหลักสูตรศิลปศึกษาที่มีระดับความคิดเห็นสูงสุดคือหลักสูตรการจัดการเรียนรู้ทางศิลปศึกษามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.79$) ระดับความคิดเห็นรองลงมากคือหลักสูตรทฤษฎีศิลปศึกษาเป็นฐานมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.78$)

ความคิดเห็นของบัณฑิตศิลปศึกษาต่อสภาพพึงประสงค์ของหลักสูตรที่มีระดับความคิดเห็นสูงสุดคือหลักสูตรการจัดการเรียนรู้ทางศิลปศึกษาที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

($\bar{X} = 4.41$) ระดับความคิดเห็นรองลงมาคือหลักสูตรทฤษฎีศิลป์ศึกษาเป็นฐานมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.40$)

ความคิดเห็นของบัณฑิตศิลป์ศึกษาต่อผลการประเมินและจัดลำดับความต้องการจำเป็นของหลักสูตรที่มีค่า $PNI_{modified}$ สูงสุดคือหลักสูตรเทคโนโลยีและนวัตกรรมศิลป์ศึกษา ($PNI_{modified} = 0.24$) และหลักสูตรการพัฒนาผู้ประกอบการทางศิลป์ศึกษา ($PNI_{modified} = 0.24$) ระดับความคิดเห็นรองลงมาคือหลักสูตรสหศาสตร์ศิลป์ศึกษา ($PNI_{modified} = 0.23$)

ความคิดเห็นของผู้ใช้บัณฑิตศิลป์ศึกษาต่อสภาพปัจจุบันของหลักสูตรศิลป์ศึกษาที่มีระดับความคิดเห็นสูงสุดคือหลักสูตรทฤษฎีศิลป์ศึกษาเป็นฐาน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.97$) ระดับความคิดเห็นรองลงมาคือหลักสูตรการจัดการเรียนรู้ทางศิลป์ศึกษามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.92$)

ความคิดเห็นของผู้ใช้บัณฑิตศิลป์ศึกษาต่อสภาพพึงประสงค์ของหลักสูตรศิลป์ศึกษาที่มีระดับความคิดเห็นสูงสุดคือหลักสูตรทฤษฎีศิลป์ศึกษาเป็นฐานมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.51$) ระดับความคิดเห็นรองลงมาคือหลักสูตรการจัดการเรียนรู้ทางศิลป์ศึกษามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.47$)

ความคิดเห็นของผู้ใช้บัณฑิตศิลป์ศึกษาต่อผลการประเมินและจัดลำดับความต้องการจำเป็นของหลักสูตรที่มีค่า $PNI_{modified}$ สูงสุดคือหลักสูตรเทคโนโลยีและนวัตกรรมศิลป์ศึกษา ($PNI_{modified} = 0.18$) และหลักสูตรศิลป์ศึกษาเพื่อภูมิปัญญาและท้องถิ่น ($PNI_{modified} = 0.18$) ระดับความคิดเห็นรองลงมาคือหลักสูตรการพัฒนาผู้ประกอบการทางศิลป์ศึกษา ($PNI_{modified} = 0.16$)

อภิปรายผล

ผลการวิจัยพบว่าความคิดเห็นของอาจารย์ต่อสภาพปัจจุบันและสภาพพึงประสงค์ของหลักสูตรศิลป์ศึกษาที่มีระดับความคิดเห็นสูงสุดคือหลักสูตรทฤษฎีศิลป์ศึกษาเป็นฐาน ความคิดเห็นของอาจารย์ต่อผลการประเมินและจัดลำดับความต้องการจำเป็นของหลักสูตรที่มีค่า $PNI_{modified}$ สูงสุดคือหลักสูตรการพัฒนาผู้ประกอบการทางศิลป์ศึกษา เหตุที่อาจารย์ให้ความสำคัญเพราะเนื้อหาด้านการบริหารจัดการและการเป็นผู้ประกอบการปรากฏในหลักสูตรศิลป์ศึกษาก่อนหน้านี้น้อยมากพบเนื้อหาเชิงธุรกิจแค่สามหลักสูตร อีกทั้งเรื่องการบริหารจัดการและการประกอบการ เป็นทักษะที่ผู้เชี่ยวชาญในงานวิจัยนี้ระบุว่าจำเป็นสำหรับบัณฑิตทางด้านศิลปะและจำเป็นสำหรับยุคนี้ มีระบุในทักษะศตวรรษที่ 21 (The Partnership for 21st Century Skills, 2011) ว่าปัจจุบันต้องผสมผสาน “ความรู้เกี่ยวกับการเงิน เศรษฐศาสตร์ ธุรกิจและการเป็นผู้ประกอบการ” ไว้ในหลักสูตรการศึกษา ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 ยุทธศาสตร์ที่ 3 การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและแข่งขันได้อย่างยั่งยืน ส่วนของการพัฒนาภาคการค้าและการลงทุนระบุถึงการ “ส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อมโดยสร้างผู้ประกอบการใหม่ที่มีจิตวิญญาณในการเป็นผู้ประกอบการที่มีทักษะ

การทำธุรกิจ รู้จักใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการผลิต การจัดการ การขาย เป็น Smart SMEs และพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อการพึ่งตนเองโดยสนับสนุนการจัดตั้งวิสาหกิจชุมชน รวมทั้งส่งเสริมให้มีการกำหนดหลักสูตรที่เกี่ยวกับทักษะการเป็นผู้ประกอบการทั้งในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน อุดมศึกษาและสายอาชีพให้มีความรู้ความเข้าใจในการเริ่มต้นธุรกิจ” (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) และในแผนยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขันในหัวข้อ “สร้างคุณค่าใหม่ในอนาคต” ได้ระบุถึงการ “เพิ่มศักยภาพของผู้ประกอบการ พัฒนาคนรุ่นใหม่ รวมถึงปรับรูปแบบธุรกิจเพื่อตอบสนองความต้องการของตลาดผสมผสานกับยุทธศาสตร์ที่รองรับอนาคตบนพื้นฐานของการต่อยอดอดีตและปรับปัจจุบัน” (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) การเป็นผู้ประกอบการเป็นเรื่องใหม่สำหรับหลักสูตรศิลปศึกษาที่ไม่เคยถูกนำเสนอโดยชัดเจนมาก่อนแต่ในทางการศึกษา ไพฑูรย์ สีนลารัตน์ ได้กล่าวถึงการศึกษาเชิงผลิตภาพที่จะมาช่วยแก้ปัญหาเศรษฐกิจสังคมที่ประเทศกำลังเผชิญซึ่งทักษะการเป็นผู้ประกอบการและการบริหารจัดการเป็นส่วนสำคัญในกระบวนการนี้สรุปได้ว่า “การศึกษา 4.0 มีเป้าหมายเพื่อสร้างคนให้พร้อมไปสร้างนวัตกรรมซึ่งนวัตกรรมจะเกิดหลังจากการคิดค้นสิ่งใหม่ (Invention) ได้แล้ว การหาประโยชน์จากสิ่งใหม่นั้นจำเป็นต้องมีทักษะการคิดประกอบการและทักษะการคิดผู้นำซึ่งจำเป็นต่อการนำสิ่งใหม่ไปสู่ตลาดเพื่อให้เป็นนวัตกรรม (Innovation) ให้ได้” (ไพฑูรย์ สีนลารัตน์, 2559)

ความคิดเห็นของบัณฑิตต่อสภาพปัจจุบันและสภาพพึงประสงค์ของหลักสูตรศิลปศึกษาที่มีระดับความคิดเห็นสูงสุดคือหลักสูตรการจัดการเรียนรู้ทางศิลปศึกษาความคิดเห็นของบัณฑิตต่อผลการประเมินและจัดลำดับความต้องการจำเป็นของหลักสูตรที่มีค่า $PNI_{modified}$ สูงสุดคือหลักสูตรเทคโนโลยีและนวัตกรรมศิลปศึกษาและหลักสูตรการพัฒนาผู้ประกอบการทางศิลปศึกษา เหตุที่หลักสูตรเทคโนโลยีและนวัตกรรมศิลปศึกษามีลำดับความต้องการจำเป็นสูงสุดในกลุ่มบัณฑิตเพราะความรู้ด้านนี้มีความจำเป็นสำหรับการทำงานยุคปัจจุบันไม่ว่าจะในบทบาทของครูหรือบทบาทอื่นก็ตาม โดยเฉพาะภายใต้สถานการณ์โรคระบาดโควิด 19 ที่เทคโนโลยีและนวัตกรรมด้านการศึกษาเปลี่ยนแปลงรูปแบบการจัดการเรียนรู้และการทำงานโดยสิ้นเชิง ความรู้ด้านนี้ยังปรากฏอยู่ในทั้งทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 และในมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี หลักสูตรครุศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ (มาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาครุศาสตร์และสาขาศึกษาศาสตร์ (หลักสูตรสี่ปี) พ.ศ. 2562, 2562) ที่ระบุคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ ว่า “เป็นผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรม มีทักษะศตวรรษที่ 21 มีความสามารถคิดวิเคราะห์ การคิดขั้นสูง ความฉลาดดิจิทัล ทักษะการทำงานเป็นทีม ทักษะข้ามวัฒนธรรม รู้เท่าทันสื่อ เทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่” ในแผนการศึกษาชาติ ยุทธศาสตร์ที่ 2 การผลิตและพัฒนากำลังคน การวิจัย และนวัตกรรมเพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) และในแผนพัฒนาเศรษฐกิจ

และสังคมแห่งชาติ ยุทธศาสตร์การพัฒนาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัย และนวัตกรรม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) และหลักสูตรการพัฒนาผู้ประกอบการทางศิลปศึกษาเป็นอีกหนึ่งหลักสูตรที่มีลำดับความต้องการจำเป็นสูงสุดในกลุ่มบัณฑิตเช่นเดียวกับการคิดเห็นของกลุ่มอาจารย์ เหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะนอกจากความรู้ด้านการพัฒนาผู้ประกอบการทางศิลปศึกษาจะมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจและสังคมของประเทศดังที่ได้กล่าวไว้แล้ว บัณฑิตในงานวิจัยนี้จำนวนมากไม่ได้ประกอบอาชีพครูศิลปะตามที่เรียนมา แต่ประกอบกิจการส่วนตัวหรือทำงานบริษัทเอกชนจึงต้องการสมรรถนะทางด้านนี้เพื่อใช้ประกอบวิชาชีพ

ความคิดเห็นของผู้ใช้บัณฑิตต่อสภาพปัจจุบันและต่อสภาพพึงประสงค์ของหลักสูตรศิลปศึกษาที่มีระดับความคิดเห็นสูงสุดได้แก่หลักสูตรทฤษฎีศิลปศึกษาเป็นฐาน ความคิดเห็นของผู้ใช้บัณฑิตต่อผลการประเมินและจัดลำดับความต้องการจำเป็นของหลักสูตรที่มีค่า $PNI_{modified}$ สูงสุดได้แก่หลักสูตรเทคโนโลยีและนวัตกรรมศิลปศึกษา และหลักสูตรศิลปศึกษาเพื่อภูมิปัญญาและท้องถิ่น เหตุที่ผู้ใช้บัณฑิตให้ความสำคัญกับเทคโนโลยีและนวัตกรรมส่วนหนึ่งเพราะเรื่องนี้เป็นประเด็นสากลในปัจจุบัน ทุกประเทศรวมถึงประเทศไทยต้องการองค์ความรู้ด้านนี้เพื่อใช้พัฒนาประเทศให้เป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ที่มีความเข้มแข็งและยั่งยืนดังที่ สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ กล่าวว่า “ถนนของประชาคมโลกทุกสายมุ่งสู่การปฏิวัติอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 นั่นคือการพลิกโลกด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม คำว่า “ชาติแห่งนวัตกรรม” คือการประกาศเจตนารมณ์ของรัฐบาลไทยในการก้าวสู่การแข่งขันที่นำทางด้วยนวัตกรรมเช่นเดียวกัน” (สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ, 2562) และสำนักงานคณะกรรมการนโยบายวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมแห่งชาติ กล่าวถึงนโยบายไว้สรุปได้ว่ากำหนดให้ “มีการใช้วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อการสนับสนุนสังคมไทยให้มีคุณภาพ เท่าเทียมและเป็นธรรม โดยเน้นที่ความมั่นคงของมนุษย์และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และใช้เป็นเครื่องมือช่วยพัฒนาประเทศไทยที่ส่งผลกระทบต่อสายงานทุกภาคส่วนตั้งแต่ธุรกิจขนาดใหญ่ไปจนถึง SME อุตสาหกรรมทุกระดับตั้งแต่กลุ่มอุตสาหกรรมดั้งเดิมจนถึงกลุ่มอุตสาหกรรมใหม่” (สำนักงานคณะกรรมการนโยบายวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมแห่งชาติ, 2555) จะเห็นได้ว่าความรู้ด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมส่งผลต่อธุรกิจทุกระดับและทุกภาคส่วน ผู้ใช้บัณฑิตจึงต้องการสมรรถนะด้านนี้ในตัวบัณฑิต ศิลปศึกษาส่วนหนึ่งที่ผู้ใช้บัณฑิตให้ความสำคัญกับหลักสูตรศิลปศึกษาเพื่อภูมิปัญญาและท้องถิ่นเพราะผู้ใช้บัณฑิตจำนวนมากปฏิบัติงานในส่วนภูมิภาคและท้องถิ่นซึ่งมีอัตลักษณ์ทางสังคมวัฒนธรรมสูงจึงต้องการหลักสูตรที่ตอบสนองความต้องการท้องถิ่น ซึ่งทุกหลักสูตรที่ถูกสร้างขึ้นรวมถึงหลักสูตรศิลปศึกษาจำเป็นต้องตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นและชุมชนที่สถาบันการศึกษานั้นตั้งอยู่ ดังที่ มารุต พัฒนา กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตรที่มีต่อท้องถิ่นหรือชุมชนว่า “หลักสูตรมีความสำคัญต่อชุมชนในฐานะที่เป็นเครื่องมือพัฒนาคุณภาพของ

ผู้เรียนซึ่งเป็นสมาชิกคนหนึ่งของชุมชนให้มีคุณลักษณะสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน ซึ่งแต่ละชุมชนอาจมีความต้องการที่แตกต่างกัน” (มารุต พัฒนาผล, 2562) สอดคล้องกับที่ ออมสิน จตุพร และอมรรัตน์ วัฒนารัตน์ กล่าวไว้สรุปได้ว่า “ถ้าเพียงหลักสูตรแกนกลางไม่สามารถตอบสนองความต้องการผู้เรียนท้องถิ่นได้ครบถ้วน ผู้เรียนจำเป็นต้องเรียนรู้เรื่องที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่นตนเองเพื่อให้สามารถปรับตัวให้รับกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง เทคโนโลยีที่ส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตในท้องถิ่น การเรียนเรื่องของท้องถิ่นทำให้ผู้เรียนได้รู้จักตนเอง รู้จักชีวิต มีความรัก ความผูกพันต่อสังคม สิ่งแวดล้อมรอบตัวเอง เกิดความภาคภูมิใจและรู้สึกรับผิดชอบในการมีส่วนร่วมเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาท้องถิ่น” (อมสิน จตุพร และอมรรัตน์ วัฒนารัตน์, 2557) สอดคล้องกับ Demarest, A. B. กล่าวถึงใช้หลักสูตรที่สถานที่หรือท้องถิ่นเป็นฐาน (Place - Based Education) สรุปได้ว่า “เป็นกระบวนการนำชุมชน ทรัพยากรและสภาพแวดล้อมท้องถิ่นมาใช้ในการสอนด้วยการบูรณาการวิชาต่าง ๆ ในหลักสูตร การสอนแบบนี้เน้นประสบการณ์เรียนรู้ในโลกแห่งความเป็นจริง ช่วยให้ผู้เรียนผูกพันกับชุมชน จะรู้สึกรักโลก ธรรมชาติ มุ่งมั่นที่จะทำหน้าที่พลเมืองที่มีส่วนร่วมและเสียสละ วิถีชีวิตชุมชนและคุณภาพสิ่งแวดล้อมจะถูกทำให้ดีขึ้นผ่านการมีส่วนร่วมของพลเมือง องค์กรชุมชนท้องถิ่นในการศึกษาของโรงเรียน” (Demarest, A. B., 2015)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

หลักสูตรศิลปศึกษาในปัจจุบันตามทัศนะของผู้เชี่ยวชาญและความต้องการของผู้ใช้หลักสูตรควรประกอบด้วย 7 รูปแบบได้แก่ 1) ทฤษฎีศิลปศึกษาเป็นฐาน 2) การจัดการเรียนรู้ศิลปศึกษา 3) เทคโนโลยีและนวัตกรรมศิลปศึกษา 4) ศิลปศึกษาเพื่อภูมิปัญญาและท้องถิ่น 5) การพัฒนาผู้ประกอบการศิลปศึกษา 6) ศิลปศึกษาตามศักยภาพบุคคล 7) สหศาสตร์ศิลปศึกษา ซึ่งแต่ละรูปแบบมีจุดเน้นที่แตกต่างกัน สถาบัน และหน่วยงานต่าง ๆ ตลอดจนผู้วางนโยบายด้านการศึกษาทุกระดับสามารถนำผลวิจัยไปใช้วางแผนหรือจัดหลักสูตรการศึกษา ด้านศิลปะที่ตอบสนองการเปลี่ยนแปลงทางสังคมทั้งปัจจุบันและอนาคตเพราะเป็นวิจัยที่ผ่านการเก็บข้อมูลจากผู้เกี่ยวข้องวงการศิลปศึกษาที่ครอบคลุมที่สุด ในอนาคตควรมีการวิจัยสภาพความต้องการของบัณฑิตและผู้ใช้บัณฑิตหลังจากสถานการณ์โรคระบาดโควิด 19 เนื่องจากส่งผลกระทบในวงกว้างต่อสังคม เศรษฐกิจ และวิถีการผลิตบัณฑิต และควรมีการศึกษาสภาพพึงประสงค์หลักสูตรศิลปศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและอาชีวศึกษาเพื่อเป็นข้อมูลในการวางแผนและกำหนดทิศทางการศึกษาของประเทศ

กิตติกรรมประกาศ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง “การพัฒนาวัฒนธรรมหลักสูตรศิลปศึกษาบนฐานบริบทร่วมสมัย” หลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา คณะ

ครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. ปุณณรัตน์ พิชญ์ไพบูลย์ และศาสตราจารย์ ดร. พงษ์ฤทธิ์ ศิริบรรณพิทักษ์ ที่ให้คำปรึกษาและให้ความช่วยเหลือผู้วิจัยด้วยดีตลอดมา

เอกสารอ้างอิง

- ก่อ สวัสดิ์พานิชย์. (2549). ศิลปศึกษากับการพัฒนาประเทศ. ใน เลิศ อานันท์ชนะ (บรรณาธิการ). แนวคิดเกี่ยวกับศิลปศึกษา. (หน้า 3). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา. (2549). ศิลปะกับชีวิตประจำวันของเด็ก. ใน เลิศ อานันท์ชนะ (บรรณาธิการ). แนวคิดเกี่ยวกับศิลปศึกษา. (หน้า 27). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไพฑูรย์ สินลารัตน์. (2559). การศึกษา 4.0 เป็นยิ่งกว่าการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาครุศาสตร์และสาขาศึกษาศาสตร์ (หลักสูตรสี่ปี) พ.ศ. 2562. (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนพิเศษ 56 ง หน้า 12 (6 มีนาคม 2562).
- มารุต พัฒนาผล. (2562). แนวคิดหลักการพัฒนาหลักสูตร. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ผู้นำนวัตกรรมหลักสูตรและการเรียนรู้.
- วารกรณ์ สามโกเศศ. (2560). edtech เปลี่ยนแปลงโลกการเรียนรู้. เรียกใช้เมื่อ 1 มิถุนายน 2561 จาก <http://www.bangkokbiznews.com/blog/detail/642050>
- สันติ คุณประเสริฐ. (2547). การเรียนการสอนศิลปศึกษาตามแนว Postmodernism. ใน ปุณณรัตน์ พิชญ์ไพบูลย์ (บรรณาธิการ). ศิลปศึกษา จากทฤษฎีสู่การสร้างสรรค์. (หน้า 60). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการนโยบายวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมแห่งชาติ. (2555). นโยบายและแผนวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2555 - 2564). กรุงเทพมหานคร: กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 - 2580. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ. (2562). Toward Innovation Nation. กรุงเทพมหานคร: บริษัทพิมพ์ดี จำกัด.

- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สิรินทร์ ลัดดาภิบาล บุญเชิดชู. (2558). STEM to STEAM Plus STREAM and STEMM. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 13(1), 6-16.
- ออมสิน จตุพร และอมรรัตน์ วัฒนาร. (2557). หลักสูตรท้องถิ่น: วาทกรรมว่าด้วย “หลักสูตร” และแนวโน้มการวิจัยด้านหลักสูตรจากมุมมองเชิงวิพากษ์และหลังสมัยใหม่. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 16(3), 200- 213.
- Demarest, A. B. (2015). Placed-based Curriculum Design. New York: Routledge.
- Freedman, K. (2003). Teaching Visual Culture. New York: Teacher College Press.
- Hamre, H. J. et al. . (2007). Anthroposophic Art Therapy in Chronic Disease: A Four-Year Prospective Cohort Study. EXPLORE The Journal of Science and Healing, 3(4), 365-371.
- Khazanie, R. (1996). Statistics in a World of Applications. (4th ed.). New York: Harper Collins.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Sizes for Research Activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607-610.
- The Partnership for 21st Century Skills. (2011). Framework for 21st Century Learning. Washington, DC: P21. Retrieved April 30, 2016, from http://www.p21.org/our-work/p21-framework_flyer_updated_april_2009.pdf
- UNESCO. (2006). Road Map for Arts Education. Lisbon: UNESCO.
- World Economic Forum. (2018). The Global Risks Report 2018 13th Edition. Geneva: World Economic Forum.

ภาพลักษณ์สตรีข้ามเพศในประเทศไทย*

THE IMAGE OF TRANSGENDER WOMAN IN THAILAND

ณรงค์ อนุรักษ์

Narong Anurak

สมเดช รุ่งศรีสวัสดิ์

Somdech Rungsrisawat

สุรสิทธิ์ วิทยาวัธ

Surasit Vithayarat

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Suansunandha Rajabhat University, Thailand

E-mail: narong.an@ssru.ac.th

บทคัดย่อ

สตรีข้ามเพศ (Transgender Woman) ได้รับการกล่าวถึงกันอย่างกว้างขวางทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ นับเป็นหนึ่งในกลุ่มความหลากหลายทางเพศ (LGBT) ที่มีบทบาทสำคัญมากกลุ่มหนึ่ง การเกิดมาในเพศสรีระที่ไม่ตรงกับความรู้สึกนึกคิดของตนเองไม่ได้เริ่มมีในยุคปัจจุบัน แต่มีความเป็นมายาวนาน การเรียกร้องสิทธิที่เท่าเทียมกันกับเพศพื้นฐานเพื่มีการเรียกร้องชัดเจนมากขึ้นภายหลังมีการปฏิบัติอย่างไม่เหมาะสม สังคมไทยเป็นสังคมที่เปิดกว้างซึ่งเป็นดินแดนในฝันของกลุ่มความหลากหลายทางเพศ สตรีข้ามเพศที่ปัจจุบันได้รับการยอมรับและมีบทบาททางสังคมเด่นชัดเพิ่มมากขึ้น กอรปกับได้มีการปรับปรุงกฎหมาย เพื่อให้เกิดความลงตัวเหมาะสมรัดกุมอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม ภาพลักษณ์ของสตรีข้ามเพศในประเทศไทยจะได้รับการยกระดับขึ้นไปไม่ได้ หากกลุ่มสตรีข้ามเพศเองไม่ให้ความร่วมมือในการเสริมสร้างคุณค่าในตัวเอง เพื่อให้เกิดภาพลักษณ์ที่ดีในภาพรวม จนเกิดพื้นที่ทางสังคมที่เหมาะสมของตนเอง ในปัจจุบันภาพลักษณ์สตรีข้ามเพศในประเทศไทยได้รับการยอมรับมากขึ้น อาทิ ภาพลักษณ์สตรีข้ามเพศที่ได้รับการนำเสนอในสื่อวิทยุโทรทัศน์ แม้ว่าในบางครั้งจะมีการสร้างภาพลักษณ์ให้กับตนเองในทางลบโดยรู้ตัวหรือไม่ก็ตาม การสร้างภาพลักษณ์ก็เปรียบเสมือนการสร้างพื้นที่ทางสังคม เพื่อให้เกิดการยอมรับหรือเป็นการสร้างพื้นที่ความทรงจำให้ประทับอยู่ในจิตใจคน ซึ่งเป็นความรู้สึกที่เกิดจากกระบวนการความสัมพันธ์เชิงอำนาจของกลุ่มต่าง ๆ ที่อาศัยอยู่ร่วมกันที่มีต่อสตรีข้ามเพศในประเทศไทย

คำสำคัญ: ภาพลักษณ์สตรีข้ามเพศ, ความหลากหลายทางเพศ, สตรีข้ามเพศ, เพศสภาพ

Abstract

Transgender Woman is an issue that is gaining widespread discussion both in Thailand and abroad. It is one of the most important LGBT people. The birth of sex that doesn't match with your own thoughts doesn't just exist in the present day but has happened for a long time. The claims for equal rights with the base gender have only recently begun to be more explicit after it has been mistreated. Thai society is an open society and it can be said that it is a dream land for the LGBT community. Transgender women are now increasingly recognized and played in a more prominent social role. In addition, the law has been starting to improve continuously to make it more proper and concise. However, the image of transgender women in Thailand can't be elevated. If transgender women themselves do not cooperate in building self-worth. To achieve a good image as a whole. Until the creation of their own suitable social space. Nowadays, the image of transgender women in Thailand is becoming more and more accepted, such as the image of transgender women that has been featured in television media. Although sometimes there is a negative self-image, conscious or not. Image making is like building a social platform for achieve acceptance or to creating a memory space to stay in the mind of people. This is the feeling arising from the process of power relations among the different living groups of transgender women in Thailand.

Keywords: Transgender Woman Image, Sexually Diverse Groups, Transgender Woman, Gender

แนวคิดความหลากหลายทางเพศ

สิ่งมีชีวิตที่เกิดมาต่างมีเพศสรีระ (Sex) เป็นเครื่องกำหนดกลุ่มพื้นฐานทางสังคม ซึ่งแบ่งออกเป็น เพศชาย และเพศหญิง จากนั้นจะถูกหล่อหลอมโดยสังคมเพื่อให้เพศสรีระทั้งสอง มีเพศภาวะ (Gender) ซึ่งหมายถึง มีพฤติกรรมที่เหมาะสมกับความเป็นหญิงและความเป็นชายตามที่เกิดมา อย่างไรก็ตามแม้ว่าสังคมจะหล่อหลอมเพศภาวะมาดีแล้วแต่ก็พบได้ว่าในปัจจุบันเพศวิถี (Sexuality) ซึ่งหมายถึง วิถีชีวิตทางเพศที่ถูกหล่อหลอมสร้างจากค่านิยม บรรทัดฐาน และระบบ วิธีคิด วิธีปฏิบัติที่เกี่ยวกับความปรารถนาและการแสดงออกทางเพศ ความคิดเกี่ยวกับคู่รัก คู่ชีวิตในอุดมคติ และกามกิจ ซึ่งเป็นระบบความคิดและพฤติกรรมที่มีความหมายทางสังคม สัมพันธ์กับมิติทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมที่กำหนดและสร้างความหมายให้แก่เรื่องเพศในหลากหลายแง่มุม (กฤตยา อาชวนิจกุล, 2554) จึงอาจนำมาซึ่ง

ความหลากหลายทางเพศดังที่พบเห็นได้ในปัจจุบัน ความหลากหลายทางเพศ (LGBT) ได้แก่ การมีเพศวิถีที่แตกต่างจากเพศวิถีปกติซึ่งได้แก่ เพศชาย หรือเพศหญิง แต่ทั้งเพศชายและเพศหญิงบางส่วนอาจมีความไม่ปกติทางจิตใจและไม่พอใจในเพศวิถีที่ติดตัวมาจึงนำมาซึ่งการเกิดความหลากหลายทางเพศขึ้นได้แก่ เลสเบี้ยน (Lesbian) ชายรักชายหรือเกย์ (GAY) คนรักสองเพศ (Bisexual) และคนข้ามเพศ (UNDP & APTN, 1994)

ความเป็นมาของความหลากหลายทางเพศ

นฤพนธ์ ด้วงวิเศษ กล่าวว่า “ความหลากหลายทางเพศ” เป็นความคิดที่ต้องการเปิดพื้นที่ให้กับการแสดงตัวตนหรืออัตลักษณ์ทางเพศของมนุษย์ซึ่งไม่จำเป็นต้องเป็นไปตามบรรทัดฐานและกฎเกณฑ์ของสังคม อันถือได้ว่าแนวคิดนี้เป็นแนวคิดเชิงบวกทางวิทยาศาสตร์ ที่เมื่อเปรียบเทียบกับข้อมูลทางการแพทย์ หรือนักวิทยาศาสตร์บางกลุ่มเคยกล่าวว่าสิ่งนี้คือความผิดปกติ (นฤพนธ์ ด้วงวิเศษ, 2558) โดยที่ Ulrichs K. H. เคยกล่าวไว้ว่า พฤติกรรมต่าง ๆ เช่นนี้เกิดขึ้นได้จากฮอร์โมนเพศตรงข้ามที่มีมากเกินไปตั้งแต่กำเนิด ดังเช่น ผู้ชายที่มีจิตใจแบบผู้หญิงหรือมีลักษณะท่าทางเหมือนผู้หญิง ก็เพราะมีฮอร์โมนเพศหญิงมากนั่นเอง โดยผู้ชายที่มีความเป็นผู้หญิงสูงจะถูกเรียกว่า กะเทย ในทางจิตวิทยานั้นกล่าวได้ว่า ความหลากหลายทางเพศเกิดขึ้นจาก “แรงขับ” ทางเพศของมนุษย์ซึ่งเป็นผลมาจาก ประสบการณ์ชีวิตในวัยทารก และวัยเด็ก ซึ่งในวัยนี้ มนุษย์จะแสดงความรู้สึกทางเพศที่หลากหลาย ไม่มีรูปแบบที่ตายตัว เมื่อบุคคลเติบโตจนถึงวัยรุ่นพฤติกรรมทางเพศจะเปลี่ยนแปลงไป (Ulrichs K. H., 1994) อย่างไรก็ตาม Ivan C. Z. สรุปไว้ว่า พฤติกรรมรักเพศเดียวกันสามารถพบได้ทั้งในเพศชายและเพศหญิง รวมทั้งเกิดขึ้นได้ทุกช่วงวัย และความรู้สึกรักชอบเพศเดียวกันมิใช่สิ่งที่ “ผิดปกติ” แต่อย่างใด สามารถพบได้ในหลายวัฒนธรรมตั้งแต่ยุคโบราณมาจนถึงปัจจุบัน ถือเป็นพฤติกรรมทางเพศที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติเช่นเดียวกับพฤติกรรมแบบอื่น ๆ ที่มนุษย์มี แต่ธรรมชาติมิได้เป็นตัวกำหนดทุกสิ่งทุกอย่างหากแต่เป็นเพียง “พื้นฐาน” ของการแสดงออกทางพฤติกรรม ส่วนการควบคุมพฤติกรรมทางเพศของมนุษย์จะมาจากสังคมเป็นสำคัญ เหตุผลจากสองข้อแนวคิดนำมาซึ่งความเข้าใจในพื้นฐานที่มาของความหลากหลายทางเพศที่เกิดขึ้นในสังคมได้ว่า บุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศนั้นมิใช่สิ่งผิดปกติแต่เกิดขึ้นจากฮอร์โมนที่ถูกสร้างขึ้นตั้งแต่กำเนิดอันส่งผลให้เกิดพฤติกรรมที่สอดคล้องเมื่อเติบโตขึ้น แต่อย่างไรก็ตามหากเติบโตในสังคมใดก็เสี่ยงไม่ได้ที่จะถูกรอบงำด้วยวัฒนธรรมของสังคมนั้นอีกชั้นหนึ่งนั่นเอง (Ivan C. Z., 2008)

กลุ่ม LGBT และการสร้างจุดยืนในสังคม

การเกิดขึ้นของเพศวิถีที่มีความหลากหลายทางเพศไม่ได้เพิ่งเกิดขึ้น แต่มีมานานแล้ว ตั้งแต่สมัยบรรพกาลโดยค้นพบหลักฐานในพระไตรปิฎกได้กล่าวเรียกคนกลุ่มนี้ว่า บันเดาะ หรือ บันเตาะก์ หรือกะเทย ในปัจจุบัน หรือการค้นพบหลักฐานภาพวาดจิตรกรรมฝาผนังของ วัดต่าง ๆ ที่แสดงถึงการรักร่วมเพศ เป็นต้น (พระมหาสมเจต สมจารี, 2559) กลุ่มผู้มีความหลากหลายทางเพศ (LGBT) ในปัจจุบันมีอยู่อย่างแพร่หลายและพัฒนาการเปิดเผยตัวตน และพัฒนาบทบาทของกลุ่มมากยิ่งขึ้นเพื่อการยอมรับในวงกว้างของสังคม คงปฏิเสธไม่ได้ว่าการรวมกลุ่มกันเพื่อเรียกร้องสิทธิของกลุ่มนี้มีอิทธิพลต่อบทบาททางสังคมที่ได้รับเพิ่มมากขึ้น ในปัจจุบัน เหตุการณ์สำคัญเกี่ยวกับการเรียกร้องสิทธิของคนรักร่วมเพศเริ่มเด่นชัดที่สุด ครั้งแรกตั้งแต่ภาพยนตร์เรื่อง *Philadelphia* ซึ่งพูดถึง ทนายความเกย์คนหนึ่งซึ่งกำลังติดเชื้อเอชไอวีและถูกเลิกจ้างเพราะความรังเกียจและอคติต่อสิ่งที่เขาเป็น อย่างไรก็ตามในที่สุดเขาก็สามารถพิสูจน์ตัวเองและได้รับการยอมรับจากสังคม ภาพยนตร์เรื่องนี้นำเสนอโดย ทอม แฮงค์ จากภาพยนตร์เรื่องนี้นำมาซึ่งปรากฏการณ์แรก ๆ ในสหรัฐอเมริกาที่ได้เริ่มพูดถึงความเท่าเทียมกันของคนรักร่วมเพศ ก่อนที่จะแผ่ขยายผลไปถึงการเกิดขึ้นของ LGBT ดังเช่นในปัจจุบัน (หนึ่งลมหายใจ, 2551)

จุดกำเนิดของการแสดงจุดยืนของกลุ่มความหลากหลายทางเพศ (LGBT) เพื่อให้เกิดความชัดเจนในสังคมมากยิ่งขึ้น United Nations Development Programme: แนวคิดไว้ว่ามีต้นกำเนิดมาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1924 ด้วยการเกิดขึ้นขององค์กรสิทธิมนุษยชนที่ทำงานปกป้องสิทธิของเพศทางเลือกเกิดขึ้นครั้งแรกในเมืองชิคาโก โดย เฮนรี เกอร์เบอร์ จากนั้นในปี ค.ศ. 1930 ลีลี เอลเบ ชายชาวเดนมาร์ก ผ่าตัดแปลงเพศมาเป็นผู้หญิงได้สำเร็จเป็นคนแรกของโลก ปี ค.ศ. 1969 เกิดเหตุจลาจลที่สโตนวอลล์อินน์ เนื่องจากตำรวจเข้าโจมตีและจับกุมบุคคลที่แต่งตัวไม่ตรงเพศทำให้เกย์และเลสเบี้ยนลุกขึ้นต่อสู้เพื่อเสรีภาพและเรียกร้องสิทธิทางกฎหมาย จากนั้นในปี ค.ศ. 1970 ไพร์ดพาเหรดจัดขึ้นเป็นครั้งแรกที่นิวยอร์กเพื่อรำลึกถึงเหตุการณ์การจลาจลที่สโตนวอลล์หลังจากผ่านมา 1 ปี ในปี ค.ศ. 1973 สมาคมจิตเวชศาสตร์สหรัฐอเมริกาออกมาประกาศว่าการรักร่วมเพศไม่ใช่โรคทางจิตเวชอีกต่อไป ในปี ค.ศ. 1978 กิลเบิร์ต เบเกอร์ ศิลปินชาวซานฟรานซิสโก ได้ออกแบบธงสีรุ้งเพื่อนำมาใช้เป็นสัญลักษณ์ของกลุ่มเพศทางเลือก โดยนำไปใช้ครั้งแรกที่งานพาเหรดเกย์ในนครซานฟรานซิสโก เมื่อปี 1978 ปี ค.ศ. 1997 เอลเลน ดีเจนเนอเรส นักแสดงและพิธีกรชาวอเมริกัน ขึ้นปกนิตยสาร *Time* โดยประกาศชัดเจนหน้าปกว่า ‘Yep, I’m Gay’ ปี ค.ศ. 2000 เนเธอร์แลนด์รับรองให้เพศเดียวกันสมรสกันได้อย่างถูกกฎหมายเป็นประเทศแรกของโลก ปี ค.ศ. 2009 Johanna Sigurdottir ได้รับเลือกเป็นนายกรัฐมนตรีของไอซ์แลนด์ โดยเธอกลายเป็นผู้นำประเทศคนแรกของโลกที่เป็นเพศที่สามารถเปิดเผยหรือนครเขาปาปู ประเทศบราซิล จัดงานเกย์ไพร์ดพาเหรด (Gay Pride Parade) ที่ใหญ่ที่สุดเท่าที่เคยมีมา ด้วยจำนวนผู้เข้าร่วมกว่า 4 ล้านคน ค.ศ. 2016

เกิดเหตุการณ์กราดยิงที่ไนต์คลับเกย์ในเมืองออร์แลนโด สหรัฐอเมริกา ทำให้มีผู้เสียชีวิต 49 ราย และแฮชแท็ก “#LovesLove” ถูกปลุกขึ้นอย่างกว้างขวางในโซเชียลเน็ตเวิร์ก ในปี ค.ศ.2016 Justin Trudeau เป็นประธานาธิบดีคนแรกที่ยืนร่วมเดินในไพรด์พาเหรด (Pride Parade) ณ เมืองโตรอนโต สหรัฐอเมริกา และในปี ค.ศ. 2017 ได้หวั่นรองรับให้เพศเดียวกัน สมรสกันได้อย่างถูกกฎหมายเป็นประเทศแรกของเอเชีย (วรธรรมน ไตรศักดา, 2560)

สำหรับคำว่า “LGBT” (Lesbian, Gay, Bisexual, Transgender) เกิดขึ้นจากคำว่า “LGB” (Lesbian, Gay, Bisexual) แต่ได้มาเพิ่ม “Transgender” เข้าไปภายหลังในปี ค.ศ. 1980 เป็นต้นมา หลังจากนั้นก็ได้มีการปรับเพิ่มคำเข้ามาอีก ดังเช่น LGBTQ (Lesbian, Gay, Bisexual, Transgender and Queer) LGBTI (Lesbian, Gay, Bisexual, Transgender and Intersex) โดยได้มีการกำหนดธงสัญลักษณ์ของกลุ่มไว้เรียกว่า “ธงสายรุ้ง” (Rainbow Flag) ประกอบด้วยแถบสี 6 สีด้วยกัน ได้แก่ แดง ส้ม เหลือง เขียว น้ำเงิน และม่วง ส่งผลให้อีกหลายกลุ่มก็กำหนดธงสัญลักษณ์กลุ่มตนเองตามมาด้วย ดังภาพที่ 1 และภาพที่ 2

ภาพที่ 1 ธงสายรุ้ง (Rainbow Flag)

ภาพที่ 2 ธงแห่งความภาคภูมิใจ Pride Flags

แนวคิดสตรีข้ามเพศ

“สตรีข้ามเพศ” (Transgender Woman) หมายถึง สตรีที่มีเพศสรีระเป็นชาย แต่มีเพศวิถีเป็นหญิง หรือรู้จักกันในชื่อ กะเทย สาวประเภทสอง ตู้ต หรือแต๊บ เป็นต้น (กฤตยา อาชวนิจกุล, 2554) สตรีข้ามเพศ เป็นหนึ่งในกลุ่มความหลากหลายทางเพศ ที่จัดอยู่ในกลุ่มคนข้ามเพศ (Transgender Woman) โดยเริ่มแรกคนกลุ่มนี้ถูกเรียกว่า “กะเทย” (Katheoy) หมายถึง กะเทยแท้ ได้แก่ คนที่มีอวัยวะเพศของทั้งเพศชายและเพศหญิงในร่างกายเดียวกัน แต่ต่อมาคำว่ากะเทยถูกใช้เพื่ออธิบายชายที่รับเอาบทบาทของเพศหญิง (Transgender Woman) มาแสดงออกต่อสังคม ทั้งนี้รวมถึง “กะเทยผมยาว” และ “กะเทยที่แต่งกายเป็นผู้หญิง” เข้าไว้ด้วย (บุษยกร สุริยสาร, 2557) อย่างไรก็ตามความแตกต่างของกลุ่มกะเทยก็ยัง

ถูกพัฒนาขึ้นตามความก้าวหน้าทางการแพทย์ ส่งผลให้เกิดการแบ่งกะเทยออกเป็นสองกลุ่ม ได้แก่ กลุ่มสาวประเภทสอง (Transvestite) ได้แก่กลุ่มที่มีความพึงพอใจในการแต่งกายและปฏิบัติตนเป็นผู้หญิงหรือเรียกอีกอย่างว่ามีความเบี่ยงเบนทางเพศ ในขณะที่อีกกลุ่มได้แก่ กลุ่มสาวเปลี่ยนแปลงเพศสรีระ (Transsexual) ได้แก่ ผู้ที่มีสภาพจิตใจคล้ายเพศตรงข้าม มีความไม่พึงพอใจในเพศสรีระที่ได้มาโดยธรรมชาติ และอาศัยความก้าวหน้าทางการแพทย์ ในการเปลี่ยนแปลงไปสู่เพศที่เหมาะสมกับตนเองมากกว่า ทำให้เขาได้เป็นในเพศที่ต้องการ ในที่นี้หมายถึงผู้ชายที่เปลี่ยนเป็นผู้หญิง เป็นสำคัญ Anne B. L ได้แยกข้อแตกต่างระหว่างสาวประเภทสอง (Transvestite) และสาวเปลี่ยนแปลงเพศสรีระ (Transsexual) ไว้ว่าสาวประเภทสองมีความต้องการแค่ได้สวมใส่เสื้อผ้าและเครื่องแต่งกายของผู้หญิงก็มีความสุขแล้วและในบางคนอาจมีความสัมพันธ์กับเพศหญิงได้ด้วย ในขณะที่กลุ่มสาวเปลี่ยนแปลงเพศสรีระ มีความต้องการมากกว่าแค่ได้แต่งกายเป็นหญิงหรือในบางรายอาจลดการแต่งกายเป็นผู้หญิงลงได้บ้างแต่มีความเข้มข้นในเรื่องความต้องการเปลี่ยนแปลงเพศสรีระหรือลักษณะทางกายภาพเพื่อให้มีความเป็นผู้หญิงมากขึ้นโดยการใช้ฮอร์โมนบำบัดและการผ่าตัดแปลงเพศ และมีความสัมพันธ์ทางเพศกับชายอันเป็นที่รัก ดังนั้นจะเห็นได้ว่าในความแตกต่างของคนสองกลุ่มนี้ซึ่งได้แก่ กลุ่มเปลี่ยนแปลงเพศและกลุ่มที่ยังไม่เปลี่ยนแปลงเพศ คือมีความต้องการที่จะเป็นผู้หญิงเหมือนกันหรือมีความต้องการมีเพศวิถีที่เป็นผู้หญิงเหมือนกัน โดยการเปลี่ยนแปลงเพศสรีระอาจมีความสัมพันธ์กับปัจจัยทางการเงินด้วยที่ทำให้คนกลุ่มหนึ่งไม่สามารถทำได้ เพราะมีค่าใช้จ่ายสูงมาก ดังนั้นคำว่าสตรีข้ามเพศจึงไม่ควรจำกัดไว้แค่ผู้เปลี่ยนแปลงเพศวิถีไปแล้วเพียงเท่านั้น (Anne B. L., 1996) แม้ว่า บุชยกร สุริยสาร จะให้คำจำกัดความไว้ว่าหมายถึงกลุ่มเปลี่ยนแปลงเพศสรีระแล้วไม่ว่าจะเป็นหน้าอกหรืออวัยวะเพศหรืออย่างใดอย่างหนึ่งก็ได้ (บุชยกร สุริยสาร, 2557)

ภาพลักษณ์และการสร้างพื้นที่ทางสังคม

ภาพลักษณ์ (image) หมายถึง แบบจำลองของคนหรือสิ่งของ สิ่งจำลองบุคคลที่เกิดจากสิ่งที่เห็นหรืออย่างที่เป็น รูปลักษณ์ภายนอกของตัวบุคคล สิ่งที่แสดงออกมาผ่านการสัมผัสหรือปรากฏต่อสายตา ภาพในใจหรือสิ่งที่ปรากฏชัดแสดงสังเกตได้โดยง่าย Webster's Third New International Dictionary (จิรายุทธ์ สندا, 2557) ในทางสังคมวิทยา กล่าวว่า ภาพลักษณ์ หมายถึง ภาพสะท้อนที่เป็นนามธรรมภายในจิตใจต่อวัตถุหรือระดับชั้นของสิ่งนั้น ๆ (นัฐกานต์ เครือชัยแก้ว, 2557) จึงอาจเรียกได้ว่า ภาพลักษณ์เป็นภาพที่บุคคลมีอยู่ในใจที่สะท้อนถึงสิ่งต่าง ๆ หรือคน หรือกลุ่มออกมาโดยแยกออกเป็นความสามารถในการเห็นเป็นรูปธรรมและที่เป็นรูปธรรม โดยปัจจัยที่เข้ามากำหนดภาพลักษณ์ให้เกิดขึ้นได้แก่ 1) เหตุการณ์และสิ่งแวดล้อม ถือเป็นตัวแปรสำคัญที่ทำให้ภาพลักษณ์ที่จดจำได้นั้นมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น 2) ช่องทางการสื่อสารได้แก่ การส่งสารจากสิ่งหนึ่งมายังตัวเราจะต้องผ่านช่องทางการสื่อสาร

ซึ่งแต่ละช่องทางจะมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการสร้างภาพจำแตกต่างกัน 3) องค์ประกอบเฉพาะบุคคลที่แตกต่างกัน ทั้งด้านทักษะการสื่อสาร ทักษะคิด ความรู้ ระบบทางสังคมและวัฒนธรรมต่างมีอิทธิพลต่อการรับรู้เรื่องราวแตกต่างกัน และ 4) การรับรู้หรือความประทับใจ เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นภายหลังจากที่ได้สัมผัสกับทั้งสามด้านก่อนหน้า จึงจะทำให้เกิดภาพลักษณ์ในด้านนี้ได้ ภาพลักษณ์มีความสำคัญการดำรงชีวิตในสังคมเป็นอย่างมาก (นันทชา สำโรง, 2552) ไม่ว่าจะต่อตัวบุคคล องค์กรหรือสถาบัน ภาพลักษณ์เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้ง่ายเพียงแต่จะเลื่อนลงหรือชัดเจน ดีหรือเลวเท่านั้น การมีภาพลักษณ์ที่ดีมีความสำคัญมาก โดยภาพลักษณ์ที่ดีของตัวบุคคลจะทำให้บุคคลดังกล่าวได้รับการยอมรับและประสบความสำเร็จได้โดยง่าย ภาพลักษณ์ที่ดีขององค์กรมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จของธุรกิจจึงจะเห็นได้ว่าภาคธุรกิจต่างพยายามสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้เกิดขึ้นกับองค์กรของตนเองกันเป็นจำนวนมาก และสำหรับภาพลักษณ์ของหน่วยงานสถาบันต่าง ๆ ก็จะนำมาซึ่งความน่าเชื่อถือและการยอมรับได้โดยง่าย นั่นเอง

หากพิจารณาให้ดีจะเห็นได้ว่า การสร้างภาพลักษณ์ก็เปรียบเสมือนการสร้างพื้นที่ทางสังคมซึ่ง ฐิติวัจน์ ทองแก้ว และพิทักษ์ ศิริวงศ์ ได้กล่าวถึงการสร้างพื้นที่ทางสังคมและการดำรงอัตลักษณ์ไว้ว่า การสร้างพื้นที่ทางสังคมเป็นการสร้างสัญลักษณ์หรือลักษณะพื้นที่เชิงจินตภาพซึ่งเป็นตัวแทนเชิงจินตภาพเพื่อให้เกิดการยอมรับหรือเป็นการสร้างพื้นที่ความทรงจำให้ประทับอยู่ในจิตใจคน ซึ่งสิ่งนี้คือพื้นที่ทางความรู้สึกอันเกิดจากกระบวนการความสัมพันธ์เชิงอำนาจของกลุ่มต่าง ๆ ที่อาศัยอยู่ร่วมกัน (ฐิติวัจน์ ทองแก้ว และพิทักษ์ ศิริวงศ์, 2559) และปิยลักษณ์ โพธิวรรณ กล่าวว่า โดยหากคนผู้ใดได้มีพื้นที่ทางสังคมก็เปรียบได้ว่าเป็นผู้ที่คนในสังคมรับรู้และมีภาพจำเกี่ยวกับคนผู้นั้นไม่ว่าจะทางด้านบวกหรือด้านลบก็ตาม หากเป็นด้านบวกก็จะทำให้คนผู้นั้นโด่งดังและเป็นที่ยกย่องทางสังคม แต่หากเป็นด้านลบก็อาจจะส่งผลเสียร้ายแรงได้อีกทางหนึ่งเช่นกัน (ปิยลักษณ์ โพธิวรรณ, 2554) และ จารุวรรณ ขำเพชร ได้สรุปแนวคิดเกี่ยวกับพื้นที่ทางสังคมไว้ว่า สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ระดับ ได้แก่ 1) แบบการปฏิบัติการของพื้นที่ หรือการก่อรูปทางสังคมที่มาจากการยึดเหนี่ยวกลมเกลียวกันของสมาชิกและค่อย ๆ เกิดเป็นพื้นที่ทางสังคมอย่างช้า ๆ 2) แบบภาพตัวแทนของพื้นที่ กล่าวคือ ในพื้นที่นั้นมีสิ่งยึดเหนี่ยวที่เป็นตัวนำทำให้เกิดภาพลักษณ์ทั้งนี้สามารถเป็นได้ทั้งบุคคลหรือเครื่องหมายบางประการ และ 3) แบบพื้นที่แห่งภาพตัวแทน ได้แก่ พื้นที่ที่สร้างขึ้นเพื่อปกปิดบางด้านของชีวิตและสังคม เป็นต้น ดังนั้นพื้นที่ทางสังคมจึงถือได้ว่าเป็นช่องทางหนึ่งในการแสดงตัวทางสังคมทั้งสำหรับตัวบุคคล ชุมชน หรือองค์กรก็ได้ (จารุวรรณ ขำเพชร, 2555)

กล่าวได้ว่า ภาพลักษณ์และการสร้างพื้นที่ทางสังคมมีความสัมพันธ์กันอย่างลึกซึ้ง เนื่องจากการได้มาซึ่งพื้นที่ทางสังคมจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำให้คนในสังคมได้จดจำภาพลักษณ์ที่เกิดขึ้น พื้นที่ทางสังคมเปรียบได้กับบทบาทที่เราแสดงออกไปทางสังคมว่าเรามีความถนัดหรือเด่นในด้านใด ส่วนภาพลักษณ์ก็จะทำหน้าที่ในการสร้างภาพจำให้เกิดขึ้นต่อผู้คน

ในสังคมนั้น ๆ นั่นเอง เราจะเห็นได้โดยทั่วไปที่คนมีชื่อเสียงจำนวนมากพยายามที่จะสร้างพื้นที่ทางสังคมให้กับตนเองในรูปแบบภาพตัวแทน เช่น การเป็นผู้นำในการเรียกร้องสิทธิให้แก่ผู้หญิงที่ถูกทำร้ายหรือล่วงละเมิด การเป็นผู้นำกลุ่มพิทักษ์สัตว์ เป็นต้น สำหรับสตรีข้ามเพศหลายคนก็ใช้ช่องทางการสร้างพื้นที่ทางสังคมให้เกิดการยอมรับด้วยเช่นกัน เช่น การเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของ ัญญวารีณ สุชะพิสิษฐ์ นักธุรกิจที่ประสบความสำเร็จดังเช่น แอน จักร (ธัญพร บัวทอง, 2562) หรือ การเป็นนางงาม นักร้องนักแสดงที่มีคุณภาพ อย่างเช่น เงินเงิน บุญสูงเนิน ปอย ตรีชฎา และ ม้า อรณา เป็นต้น (ข้าวสด, 2561)

ภาพลักษณ์และข้อจำกัดต่อสตรีข้ามเพศในสังคมไทย

ในปัจจุบัน สตรีข้ามเพศในสังคมไทยถือว่าได้ก้าวข้ามช่วงเวลาที่ยากมาได้มากแล้วในอดีต เนื่องด้วยข้อจำกัดทางสังคม วัฒนธรรม ความเชื่อที่มีมายาวนาน และสิ่งเหล่านั้นได้หล่อหลอมคนไทยให้มีการยอมรับในเพศชายว่าเป็นผู้นำครอบครัวและเพศหญิงคือแม่บ้าน แต่สำหรับเพศอื่น ๆ กลับกลายเป็นสิ่งที่น่าอับอายและต้องปกปิด ทำให้ครอบครัวที่มีลูกในกลุ่มนี้รู้สึกไม่กล้าสู่หน้าคนในสังคม นำมาซึ่งการกดดันลูกต่อไปอีกชั้นหนึ่ง อย่างไรก็ตาม จากอดีตจนถึงปัจจุบันแนวความคิดดังกล่าวนี้ได้เปลี่ยนไปมากแล้ว พ่อแม่เริ่มยอมรับลูกที่มีความแตกต่างเหล่านั้นได้ เหตุมาจากการต่อสู้อย่างถูกต้องเพื่อเอาชนะใจพ่อแม่ (ณรงค์กรณ รอดทรัพย์, 2555)

มายาคติภายใต้แนวคิดสตรีนิยมและปิตาธิปไตย

สังคมคือสภาพแวดล้อมของการอยู่ร่วมกันของกลุ่มคนที่ได้ถูกหล่อหลอมภายใต้แนวคิดเดียวที่ถูกถ่ายทอดสืบต่อกันมาจนกลายเป็นแนวปฏิบัติและความเชื่อที่ยากจะเปลี่ยนแปลง ไม่เว้นแม้แต่มโนทัศน์ที่นำมาสู่ความเหลื่อมล้ำทางสังคมระหว่างเพศที่พบเห็นได้ทั่วไป (ณรงค์กรณ รอดทรัพย์, 2555) โดยเฉพาะการยกย่องให้เพศชายเป็นใหญ่ในครอบครัวและเพศหญิงเป็นเพียงผู้ตามอันมีต้นกำเนิดมาได้จากหลายสาเหตุแตกต่างกันไปตามแต่ละประเทศ แต่สำหรับประเทศไทยนั้นพบว่า แนวคิดนี้น่าจะเกิดขึ้นมาจากอดีตที่ผู้ชายจะทำหน้าที่เป็นนักรบ เป็นผู้ที่มีความแข็งแกร่ง ในขณะที่ผู้หญิงต้องอยู่ในบ้านคอยดูแลพุ่มพักเลี้ยงลูกให้เติบโต (นฤพนธ์ ด้วงวิเศษ, 2558) แนวคิดพื้นฐานนี้สามารถนำไปสู่การสร้างมายาคติในด้านบทบาททางเพศว่าผู้ชายเป็นเพศที่แข็งแกร่งและต้องแสดงอำนาจเหนือกว่าผู้หญิง (Connell R. W. & Messerschmidt J. W., 2005) มายาคติดังกล่าวส่งผลให้เพศชายกลายเป็นเพศแห่งอำนาจจนบดบังความเป็นชายในมิติอื่น ๆ ไปจนหมดสิ้น เช่น มิติแห่งความอ่อนโยนของเพศชาย หรือมิติแห่งความอ่อนแอ และจัดให้ความอ่อนโยนและอ่อนแอเป็นมายาคติของเพศหญิงเท่านั้น แนวคิดดังกล่าวนี้นำไปสู่ความรู้สึกที่ไม่เท่าเทียมกันอย่างรุนแรงโดยเฉพาะต่อเพศหญิงที่ทำให้รู้สึกได้ว่าถูกกดขี่ข่มเหงและหรือรู้สึกถึงความไม่เสมอภาคจนนำมาสู่การเกิด

แนวคิด “สตรีนิยม” ขึ้นที่มีมาจากการวิเคราะห์ระบบสังคมสามประการได้แก่ 1) การตกผลึกของระบบวิธีคิดแบบผู้ชายเป็นใหญ่ “ปิตาธิปไตย” 2) ความไม่เท่าเทียมกันระหว่างผู้หญิงและผู้ชาย และ 3) พื้นฐานโครงสร้างทางสังคม ซึ่งพบว่าความไม่เท่าเทียมกันระหว่างผู้หญิงและผู้ชายเกิดขึ้นทั่วไป เช่น ในสังคมอินเดียที่ผู้หญิงต้องเสียค่าสินสอดให้ฝ่ายชายในพิธีอวะหะหรือในศาสนาอิสลามที่เพศชายสามารถมีภรรยาได้ถึงสี่คน เป็นต้น

ดังนั้น จะเห็นได้ว่ามายาคติที่เกี่ยวกับความเหลื่อมล้ำทางเพศได้ถูกสร้างมาอย่างยาวนานและในหลักฐานต่าง ๆ ที่พบได้ให้ความสำคัญกับการมีอยู่ของเพศหลักเพียงสองเพศเท่านั้นได้แก่เพศชายและเพศหญิงแม้ว่าจะมีความเหลื่อมล้ำกันทางบทบาทจนเกิดการต่อสู้แย่งชิงพื้นที่ทางสังคมกันก็ตาม สิ่งเหล่านี้ นับเป็นการตอกย้ำให้เห็นว่าเพศอื่น ๆ ที่จะเกิดขึ้นนอกเหนือจากเพศสภาพทั้งสองเพศที่กล่าวมาก่อนหน้านี้ จะยังเป็นเพศที่ต่ำต้อยด้อยค่าลงไปอีกนั่นเอง ดังนั้นการที่จะให้สตรีข้ามเพศขึ้นมามีบทบาททางสังคมและเท่าเทียมกับเพศชายและเพศหญิงจึงอาจมีความยากในการสร้างมายาคติใหม่เพื่อลบล้างมายาคติเดิมออกไปให้ได้นั่นเอง

ภาพลักษณ์ของสตรีข้ามเพศในสังคมไทย

บทบาทของสตรีข้ามเพศในปัจจุบันเริ่มมีพื้นที่ยืนทางสังคมที่เด่นชัดขึ้น เกิดภาพลักษณ์ที่ดีขึ้นอย่างเห็นได้ชัด ที่น่าสนใจ อาทิ แอน จักรพงษ์ จักรจุฑาธิปดิ์ หนึ่งในสตรีข้ามเพศเจ้าของ บริษัท เจเคเอ็น โกลบอล มีเดีย จำกัด (มหาชน) ผู้ประสบความสำเร็จในการทำธุรกิจได้เปิดเผยเรื่องราวของตนเองไว้ว่า “การที่เราเกิดผิดร่างมันทำให้เราต้องพิสูจน์ตัวเองมากเราอยู่กับคำพูดดูถูกเหยียดหยาม ว่าเป็นตุตไม่มีวันได้ดี ส่งผลไปถึงพ่อแม่ก็รับไม่ได้ที่ลูกเป็นแบบนี้ ทำให้เราต้องปกปิดตัวเองและทุ่มเททำงานอย่างหนักเพื่อได้ประสบความสำเร็จและเมื่อสำเร็จแล้วถึงได้ออกมายืนตรงนี้ และบอกกับคุณพ่อคุณแม่บอกกับใคร ๆ ได้ว่าเราเป็นผู้หญิงได้ทำให้ร่างกายกับจิตใจมันตรงกัน” (ข่าวสด, 2561) หรือในกรณีของ ปอย ตรีชฎา สตรีข้ามเพศที่เป็นที่รู้จักคนหนึ่งของประเทศไทย ได้พิสูจน์ตัวเองให้สังคมได้เห็นมุมมองของสตรีข้ามเพศที่มีได้มากกว่าความสวยงามนั้นก็คือความมีคุณค่าและการสร้างคุณค่าที่มาจากข้างในอย่างแท้จริง (ท็อปพี แบริดเซอร์, 2561)

อย่างไรก็ตาม การลบภาพจำของคนในสังคมที่ถูกสร้างมาอย่างยาวนานรวมถึงภาพจำใหม่ที่สตรีข้ามเพศหลายคนใช้ในการสร้างภาพลักษณ์ให้กับตนเองผิด ๆ ส่งผลให้พื้นที่ทางสังคมของกลุ่มปิดเบือนไปก็ทำได้ยากมากเช่นกัน ดังจะเห็นได้ว่า ที่ผ่านมานในสื่อต่าง ๆ มักจะเผยแพร่ภาพลักษณ์ให้กับสตรีข้ามเพศว่าเป็นตัวตลกมีรูปลักษณ์ของความเซ็กซี่ ปลอ่ยเนื้อ ปลอ่ยตัว มีคู่นอนหลายคน ไม่ประสบความสำเร็จในความรัก ไม่มีศักดิ์ศรี และไม่เป็นที่ยอมรับในสังคม ภาพลักษณ์เหล่านี้ไม่ได้ทำให้กลุ่มสตรีข้ามเพศมีคุณค่าเลย แต่กลับกลายเป็นเพศที่สามที่สีในสังคมเด่นชัดมากขึ้นไปอีก นอกจากนั้นยังพบว่ามีภาพยนตร์จำนวนมากไม่ว่าจะเป็น

ภาพยนตร์เรื่องหอแต้วแตก เพลงสุดท้าย สตรีเหล็ก ปล้นนยะ สัตว์ประหลาด The Danish Girl หรือ บิดัฟูล บ็อกเซอร์ เป็นต้นที่ได้พยายามเล่าเรื่องราวของสตรีข้ามเพศที่ต้องฝ่าฟันอุปสรรคมากมายกว่าจะได้รับการยอมรับ สิ่งเหล่านี้แม้ว่าจะดูเป็นการแก้ภาพลักษณ์แต่ในอีกทางหนึ่งก็ยังเป็นการตอกย้ำภาพลักษณ์เดิมให้เด่นชัดมากยิ่งขึ้นตามมาด้วย ดังเช่น ผู้กำกับภาพยนตร์ที่พยายามสื่อออกไปว่าการทำหนังเรื่องนี้เพื่อต้องการทลายกำแพงความหลากหลายทางเพศด้วยความเข้าใจผ่านภาพยนตร์ แล้วได้ดีแต่แฝงความเป็นเพศที่หลากหลายออกมายังทำให้คนแบ่งกลุ่มชัดเจนมากยิ่งขึ้น (ธัญญ์วาริน สุขะพิสิษฐ์, 2004)

ในสังคมไทยแม้ว่าจะได้รับการกล่าวขานปากต่อปากว่าเป็นสวรรค์ของกลุ่มความหลากหลายทางเพศ (LGBT) แต่ก็ยังมีข้อจำกัดอยู่อีกมาก คทาจุ ครั่งพิบูลย์ ระบุว่าสังคมไทยแม้จะเปิดกว้างเรื่องความหลากหลายทางเพศแต่ก็ยังเป็นไปแบบมีเงื่อนไข คนที่กล้าเปิดเผยตัวว่าเป็นผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศยังต้องพบกับแรงต้านอีกมากทั้งกับคนที่ไม่สนับสนุนหรือกับบางคนที่ไม่ชอบอัตลักษณ์ทางเพศแบบนี้ ดังเช่น ในแวดวงอาชีพ สังคมไทยยังพบว่ากลุ่มความหลากหลายทางเพศ (LGBT) ยังมีปัญหาที่ต้องเผชิญเพื่อเอาชนะข้อยึดติดหรือกฎระเบียบที่แบ่งแยกเพศไว้ชัดเจน ไม่ว่าจะเป็นการระบุค่านำหน้าที่เพื่อแสดงเพศสภาพหรือการกำหนดยูนิฟอร์มตามเพศชายและเพศหญิงทำให้คนที่มีความหลากหลายทางเพศ (LGBT) กลายเป็นปัญหาขององค์กรไปความก้าวหน้าหรือการเติบโตในหน้าที่การงานก็ยังเป็นอีกสิ่งที่มีข้อจำกัดอยู่มาก สำหรับในวงการวิชาชีพในประเทศไทยยังมีข้อจำกัด เช่น เมื่ออยู่ในกลุ่มหลากหลายทางเพศ (LGBT) ก็จะได้ไม่โอกาสในการอยู่หน้างานเพราะจะสัมพันธ์กับความน่าเชื่อถือขององค์กรจึงมักถูกเก็บงำไว้เบื้องหลังเสมอ สำหรับอาชีพที่กลายเป็นภาพลักษณ์ของกลุ่มผู้มีความหลากหลายทางเพศ (LGBT) ไปแล้วก็คือ การแสดงโชว์หรือการเล่นตลก ซึ่งได้กลายมาเป็นภาพลักษณ์ที่คนในสังคมจดจำได้และยอมรับไปแล้ว (คทาจุ ครั่งพิบูลย์, 2561)

อาชีพครูหรือผู้สอนก็เป็นอีกอาชีพหนึ่งที่พบข้อจำกัดอยู่มากเช่นกันเพราะบางครั้งโรงเรียนไม่ให้การยอมรับเพราะกลัวจะไปเป็นแบบอย่างที่ไม่ดีให้กับเด็กนักเรียน หรือผู้ปกครองบางครั้งก็จะต่อต้านและไม่ให้การยอมรับในการแสดงออกของนักเรียนนักศึกษาในบทบาทต่าง ๆ ส่งผลให้ความต้องการการยอมรับมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้เพราะโรงเรียนมักจะยึดมั่นถือมั่นในหน้าที่ที่ได้รับว่าจะต้องขัดเกลาส่งเสริมนักศึกษาเป็นไปในทิศทางที่ถูกต้องและมีความเชื่อว่าการเป็นผู้มีความหลากหลายทางเพศ (LGBT) จะทำให้พวกเขาไม่มีที่ยืนที่ดีพอในสังคม จึงสร้างแรงกดดันให้คนกลุ่มนี้เป็นอย่างยิ่งที่จะต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียนที่เอื้อต่อเพศชายและเพศหญิงเท่านั้นอย่างเคร่งครัด (คทาจุ ครั่งพิบูลย์, 2561)

ในด้านครอบครัวก็ยังเป็นอีกมุมหนึ่งที่สำคัญ เพราะครอบครัวถือเป็นหน่วยหนึ่งของสังคมที่ใกล้ชิดที่สุดทำให้ผู้มีความหลากหลายทางเพศเกิดแรงกดดันซึ่งสามารถส่งผลได้ทั้งด้านบวกหรือด้านลบ บางคนอาจนำแรงกดดันมาพัฒนาตนเองแต่บางคนอาจนำเอาแรงกดดันมาเก็บไว้จนเกิดเป็นความเครียดและมีอาการทางจิตเกิดขึ้นได้ พ่อแม่บางคนยอมรับลูกตนเอง

ไม่ได้ก็ไล่ออกจากบ้าน หรือบางคนไม่ยอมรับและบังคับให้เขาต้องเปลี่ยนแปลงตัวเองให้มาเป็นเพศปกติ (บุษยกร สุริยสาร, 2557)

กฎหมายและการเปิดโอกาสทางสังคม

ระเบียบข้อบังคับทางกฎหมายพบว่า ปัจจุบันประเทศไทยมีพระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ พุทธศักราช 2558 และถือเป็นกฎหมายที่ชัดเจนที่สุดแล้วในการขับเคลื่อนเพื่อการรับรองเพศสถานะทางกฎหมายและการคุ้มครองปกป้องการปฏิบัติอย่างไม่เหมาะสมด้วยเหตุแห่งเพศ รวมถึงด้านนโยบายข้อบังคับ ระเบียบและเอกสารต่าง ๆ ของหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนด้วย รวมทั้งได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการส่งเสริมความเท่าเทียมระหว่างเพศ หรือ สทพ. ให้มีหน้าที่ในการส่งเสริมความเท่าเทียมระหว่างเพศในหน่วยงานภาครัฐและเอกชนทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค มีการจัดตั้งกองทุนส่งเสริมความเท่าเทียมระหว่างเพศ (UNDP & APTN, 1994) สำหรับปัญหาที่พบในปัจจุบันได้แก่ 1) ปัญหาการใช้คำนำหน้านาม ที่ยึดเอาเพศสรีระที่เกิดขึ้นมาเป็นฐานและอาจทำให้ผู้แปลงเพศไม่ได้รับการยอมรับเท่าที่ควร 2) ปัญหาทะเบียนราษฎร์ ตามที่ได้มีการเรียกร้องสิทธิในการขอแก้ไขเพศสำหรับคนอายุ 15 ปีขึ้นไปในที่สุดกฎหมายก็ได้เปิดโอกาสให้บุคคลที่มีเพศกำกวมตั้งแต่กำเนิดและได้รับการผ่าตัดอวัยวะเพศแล้วสามารถเปลี่ยนคำนำหน้าไป และ 3) ปัญหาบัตรประจำตัวประชาชน ความแตกต่างระหว่างรูปลักษณ์และข้อมูลในบัตรประจำตัวประชาชนทำให้บุคคลข้ามเพศมีความเปราะบางเพราะถูกตีตราอย่างไรก็ตามในความอึดอัดก็ยังมีเพื่อนคลายบ้างในบางมุมดังเช่น ในการคัดเลือกทหาร ที่เริ่มมีการอนุโลมให้กลุ่มแปลงเพศได้รับการยกเว้นได้แล้ว (UNDP & APTN, 1994)

กล่าวได้ว่า กฎหมายและการเปิดโอกาสทางสังคมของสตรีข้ามเพศในสังคมไทยปัจจุบันนั้น กฎหมายไทยที่บังคับใช้ในปัจจุบัน คือ พระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ พุทธศักราช 2558 ที่ให้ความคุ้มครองปกป้องสตรีข้ามเพศ อาทิ การรับรองเพศสถานะตามกฎหมาย การคุ้มครองปกป้องการปฏิบัติอย่างไม่เหมาะสมด้วยเหตุแห่งเพศ รวมทั้งมีการกำหนดนโยบาย ข้อบังคับ ระเบียบ และเอกสารต่าง ๆ ของหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนให้สอดคล้องกับกฎหมายข้างต้น เช่น การปรับแก้คำนำหน้านามในข้อมูลทะเบียนราษฎร์และบัตรประจำตัวประชาชน การอนุโลมให้กลุ่มแปลงเพศได้รับการยกเว้นในการคัดเลือกทหาร ส่วนในด้านการเปิดโอกาสทางสังคมนั้น ได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการส่งเสริมความเท่าเทียมระหว่างเพศ (สทพ.) มีหน้าที่ในการส่งเสริมความเท่าเทียมระหว่างเพศในหน่วยงานภาครัฐและเอกชนทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ตลอดจนมีการจัดตั้งกองทุนส่งเสริมความเท่าเทียมระหว่างเพศ เป็นต้น

แนวทางการส่งเสริมภาพลักษณ์ของสตรีข้ามเพศในสังคมไทย

แนวทางการส่งเสริมภาพลักษณ์สตรีข้ามเพศในสังคมไทยนั้น มี 2 ประเด็นย่อย คือ 1) การเสริมสร้างคุณค่าในตัวเองของสตรีข้ามเพศ และ 2) การเปิดโอกาสทางสังคม ดังนี้

1. การเสริมสร้างคุณค่าในตัวเองของสตรีข้ามเพศ

จากแนวคิดด้านภาพลักษณ์และการสร้างพื้นที่ทางสังคมที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า หากสตรีข้ามเพศต้องการพื้นที่ทางสังคมของตนเองและเป็นพื้นที่ที่ทำให้คนจดจำภาพลักษณ์ที่ดีของตนเองและเกิดการยอมรับได้ในที่สุดนั้น สิ่งเหล่านี้มีจุดเริ่มต้นจากการเสริมสร้างคุณค่าในตัวเองให้เกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นด้านการศึกษา การวางตน การรักษานบธรรมนียบประเพณี และการบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์เพื่อช่วยเหลือสังคม แทนที่จะทำให้เกิดภาพลักษณ์ของการเป็นตัวตลกเท่านั้น อย่างไรก็ตามปัจจุบันพบว่ามียุติธรรมหลายคนที่ประสบความสำเร็จในการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับตนเองแต่ก็เป็นเพียงส่วนหนึ่งเท่านั้น ดังนั้นหากต้องการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับกลุ่มสตรีข้ามเพศการรวมพลังกันเพื่อเสริมสร้างคุณค่าให้เกิดขึ้นอาจเป็นทางออกที่ดีที่สุดเพื่อขับเคลื่อนภาพลักษณ์ของกลุ่มไปพร้อม (ฐิติวจน์ ทองแก้ว และ พัทธกัญ ศิริวงศ์, 2559) กษมา มาตรศรี กล่าวว่า สำหรับตัวอย่างการเสริมสร้างคุณค่าในตัวเองของสตรีข้ามเพศ อาทิ การดูแลอาหารการกิน การออกกำลังกาย การหลีกเลี่ยงสารเสพติด การสร้างเสริมสุขภาพทางจิตใจและอารมณ์ให้เข้มแข็ง การจัดการตนเองและการคงความเป็นผู้หญิง เป็นต้น (กษมา มาตรศรี, 2559)

2. การเปิดโอกาสทางสังคม

การออกกฎหมายพระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ พุทธศักราช 2558 ได้ส่งผลให้มีการเปิดโอกาสทางสังคมแก่สตรีข้ามเพศในระดับหนึ่ง อย่างไรก็ตาม การเปิดโอกาสทางสังคม หมายถึง การยอมรับในความเป็นสตรีข้ามเพศที่เท่าเทียมกับการยอมรับเพศชายหรือเพศหญิง การถูกปฏิบัติหรือการให้โอกาสที่เท่าเทียมกันในสังคม ดังนั้น แนวทางการส่งเสริมภาพลักษณ์ของสตรีข้ามเพศในสังคมไทยยังต้องมีระเบียบข้อบังคับทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ อีก ภาครัฐยังสามารถมีส่วนส่งเสริมภาพลักษณ์แก่สตรีข้ามเพศ โดยการกำหนดทิศทางนโยบายในการดูแลสตรีข้ามเพศในฐานะประชาชนกลุ่มหนึ่งที่มีคุณค่าต่อสังคม นอกจากนั้น สื่อมวลชนก็สามารถมีส่วนร่วมในการเปิดโอกาสทางสังคมให้แก่มุขสตรีข้ามเพศ โดยการนำเสนอภาพลักษณ์ที่ดีผ่านสื่อมวลชน (บุษยกร สุริยสาร, 2557)

สรุป

กล่าวได้ว่าภาพลักษณ์สตรีข้ามเพศในประเทศไทยในปัจจุบันเมื่อเปรียบเทียบกับอดีตพวกเขามีพื้นที่ยืนทางสังคมที่เด่นชัดขึ้น ได้รับการยอมรับมากขึ้น แม้ว่าในบางครั้งจะมีการสร้างภาพลักษณ์ให้กับตนเองในทางลบโดยรู้ตัวหรือไม่ก็ตาม ส่งผลให้พื้นที่ทางสังคมของกลุ่มถูกจำกัดตามอง รวมถึงในสื่อต่าง ๆ ที่เผยแพร่ซ้ำ ๆ ในรูปแบบเดิม เช่นบทบาทในภาพยนตร์

หรือละครที่มักเป็นตัวละครมีรูปลักษณ์ของความเชื่อง มีเพื่อนหลายคน ไม่ประสบความสำเร็จ
ในความรัก และไม่เป็นที่ยอมรับในสังคม ภาพลักษณ์เหล่านี้ได้ตอกย้ำให้เห็นถึงความแตกต่าง
แปลกแยกตีตราพวกเขาให้ห่างไกลความเท่าเทียม สิ่งหนึ่งที่จะช่วยให้ภาพลักษณ์ของสตรีข้าม
เพศได้รับการยอมรับคือ สื่อควรฉายภาพความหลากหลายของการดำเนินชีวิตในแง่มุมอื่น ๆ
ทั้ง สุข เศร้า เหงา รัก คนดี คนเลว ดังเช่นมนุษย์ปุถุชนคนทั่ว ๆ ไปเป็น

เอกสารอ้างอิง

- กฤตยา อาชวนิจกุล. (2554). เพศวิถีที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปในสังคมไทย. วารสารประชากร
และสังคม, 5(10), 43-66.
- กษมา มาตรศรี. (2559). พฤติกรรมการดูแลสุขภาพของสตรีข้ามเพศหลังผ่าตัดแปลงเพศ. ใน
วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการพยาบาลเวชปฏิบัติชุมชน.
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ข้าวสด. (2561). แอน จักรพงษ์ เปลือยชีวิต CEO พันล้าน ตอนอายุ 12 ครูชีย่กาม สลบ เลือด
โชก. เรียกใช้เมื่อ 7 มีนาคม 2562 จาก https://www.khaosod.co.th/special-stories/news_1612628
- คทาฐ ครั่งพิบูลย์. (2561). สังคมไทยยอมรับ LGBT แบบมีเงื่อนไข กำแพงปิดกั้นความ
หลากหลายทางเพศ ในมุมมองของครูเคท. เรียกใช้เมื่อ 25 เมษายน 2562 จาก
<https://thematter.co/pulse/lgbt-inequality-with-krukath/48901>
- จารุวรรณ ข้าเพชร. (2555). พื้นที่เมืองและชีวิตของคนในซอยคาวบอย. ใน ดุษฎีนิพนธ์ศิลปศา
สตรดุษฎีบัณฑิต สาขาศิลปวัฒนธรรมวิจัย. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- จิรายุทธ์ สندا. (2557). ภาพลักษณ์ของการท่องเที่ยวและการรับรู้ประชาสัมพันธ์ทาง
การตลาดที่ส่งผลต่อการกลับมาเที่ยวซ้ำของนักท่องเที่ยวชาวไทยในจังหวัดจันทบุรี. ใน
การค้นคว้าอิสระ หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัย
กรุงเทพ.
- ฐิติวัฒน์ ทองแก้ว และ พัทธกัศ ศิริวงศ์. (2559). การสร้างพื้นที่ทางสังคมและการดำรงอัตลักษณ์
ของคนพิการที่ทำงาน ในองค์กรด้านการสื่อสารโทรคมนาคม. Veridian E-Journal,
3(2), 1443-1462.
- ณรงค์กร รอดทรัพย์. (2555). ปีตาธิปไตย: ภาพสะท้อนแห่งความไม่เสมอภาคระหว่างชาย
หญิงในสังคมเอเชีย. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, 4(2), 30-46.
- ท้อพี แบรดชอว์. (2561). ความสวยที่แท้จริงของผู้หญิงที่โคตรสวย. เรียกใช้เมื่อ 25 เมษายน
2562 จาก The Standard Stand Up for the People <https://thestandard.co/poy-treechada-petcharat/>

- ฉัญญ์วาริน สุขะพิสิษฐ์. (2004). ทลายกำแพงความหลากหลายทางเพศ ด้วยความเข้าใจ ผ่านภาพยนตร์ "It Gets Better ไม่ได้ขอให้มารัก". เรียกใช้เมื่อ 7 มีนาคม 2562 จาก <https://ilaw.or.th/node/4945>
- ฉันทพร บัวทอง. (2562). อนาคตใหม่ ส.ส.ข้ามเพศคนแรกของรัฐสภาไทยกับการแต่งกายตามเพศสภาพและก้าวแรกของความเป็นมนุษย์เท่ากัน. เรียกใช้เมื่อ 26 พฤษภาคม 2562 จาก <http://BBC News Online>
- นฤพนธ์ ดัวงวิเศษ. (2558). รื้อสร้างมายาคติ : ความเป็นชาย”ในสังคมไทย. เรียกใช้เมื่อ 20 มิถุนายน 2562 จาก <http://www.sac.or.th/databases/anthropology-concepts/articles/>
- นัฐกานต์ เครือชัยแก้ว. (2557). การรับรู้ภาพลักษณ์ของตราสินค้าและคุณภาพการบริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการร้านอาหารญี่ปุ่นในเขตกรุงเทพมหานคร. ใน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาการจัดการ. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- นันทชา ลำโรง. (2552). ทศนคติของผู้ชมที่มีต่อภาพลักษณ์ของกะเทยที่ปรากฏในสื่อโทรทัศน์ ศึกษาเฉพาะนักศึกษาปริญญาตรีในเขตกรุงเทพมหานคร. ใน วิทยานิพนธ์วารสารศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- บุษยกร สุริยสาร. (2557). อัตลักษณ์และวิถีทางเพศในประเทศไทย องค์การระหว่างประเทศประจำประเทศไทย กัมพูชาและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โครงการส่งเสริมสิทธิ ความหลากหลายและความเท่าเทียมในโลกของการทำงาน. กรุงเทพมหานคร: องค์การแรงงานระหว่างประเทศ.
- ปิยลักษณ์ โพธิวรรณ. (2554). คนข้ามเพศ: ตัวตนวัฒนธรรมย่อยและพื้นที่ทางสังคม. วารสารดำรงวิชาการ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 10(1), 98-125.
- พระมหาสมเจต สมจारी. (2559). บัณฑิตะกับการบรรลุลหรรณชั้นสูงในพุทธศาสนาเถรวาท. วารสารศึกษาศาสตร์ มมร, 2(2), 151-165.
- วรรณมน ไตรศักดิ์ดา. (2560). Be Proud รู้จักจุดเริ่มต้นและความหมายของ LGBT Pride เตรียมตัวก่อนไปร่วมงานพาเหรด. เรียกใช้เมื่อ 25 เมษายน 2562 จาก <https://thestandard.co/news-world-come-out-lgbt-pride-before-bangkok-pride-2017>
- หนึ่งลมหายใจ. (2551). Philadelphia : เกย์+เอดส์=อคติ. เรียกใช้เมื่อ 25 เมษายน 2562 จาก <http://oknation.nationtv.tv/blog/print.php?id=358065>
- Anne B.L. (1996). Traversing Gender: Cultural Context and Gender Practices. London: Routledge.
- Connell R.W. & Messerschmidt J. W. (2005). Hegemonic Masculinity: Rethinking the Concept. Gender & Society , 19(6), 829-859.

- Ivan C.Z. (2008). Introduction: Havelock Ellis, John Addington Symond and the Construction of Sexual Inversion. New York: Palgrave Macmillan.
- Ulrichs K. H. (1994). The Riddle of Man-Manly Love. NewYork: Prometheus Books.
- UNDP & APTN. (1994). การรับรองเพศสถานะตามกฎหมายในประเทศไทย : การทบทวนกฎหมายและนโยบาย. กรุงเทพมหานคร: บพิธการพิมพ์.

การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของ
ชุมชนอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา บ้านเนินถ่าน หมู่ที่ 6 ตำบลเลี้ยวโฮก
อำเภอเมือง จังหวัดชัยนาท*

DRIVING THE SUFFICIENCY ECONOMY IN THE SUSTAINABLE
ECONOMIC DEVELOPMENT OF THE COMMUNITY FOUNDATION
ECONOMIC A CASE STUDY OF BAN NOENTAN, MOO 6,
TAMBON SUEAHOKE, AMPHOE MUEANG, CHAI NAT

หทัยชนก คตะสมบุญ

Hataichonok Katasomboon

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

Nakhon Sawan Rajabhat University, Thailand

E-mail: hataichanok.naok@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษากระบวนการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของชุมชนอย่างยั่งยืน 2) พัฒนารูปแบบการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง 3) นำเสนอรูปแบบการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้นำชุมชนทั้งภาครัฐและภาคท้องถิ่น จำนวน 25 คน โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์ วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลแบบพรรณนาความ ผลการวิจัยพบว่า 1) กระบวนการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของชุมชนอย่างยั่งยืน มีดังนี้ 1.1) การเรียนรู้ในการวางแผนที่ดี มีการวางแผนการทำงานในหมู่บ้าน 1.2) การขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชน มีกิจกรรมลดรายจ่ายสร้างรายได้ 1.3) การจัดการทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม อนุรักษ์ส่งเสริมการปลูกต้นไม้ 1.4) สุขภาพอนามัย มีสุขภาพที่ดีทั้งร่างกายจิตใจ 1.5) การบริหารจัดการ พัฒนาศักยภาพพื้นฐานการมีส่วนร่วม 1.6) การพัฒนาคน ส่งเสริมให้คนในชุมชนพัฒนาทักษะความรู้ 2) การพัฒนารูปแบบการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของชุมชนอย่างยั่งยืน มีดังนี้ 2.1) วิถีชีวิต มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่เรียบง่าย 2.2) ระบบการคิด คิดเชิงระบบและคิดแบบบูรณาการ 2.3) การพัฒนา แสวงหาแนวทางเพื่อนำมาพัฒนาตนเองและสังคม 2.4) ความรู้ พัฒนาองค์ความรู้อยู่ตลอด 2.5) คุณธรรม มีความซื่อสัตย์ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีจิตสาธารณะ

* Received 4 May 2021; Revised 21 June 2021; Accepted 28 June 2021

3) รูปแบบการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของชุมชนอย่างยั่งยืน นำเสนอรูปแบบ ดังนี้ 3.1) การเข้าถึงปัจจัยการผลิต ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุด 3.2) สร้างองค์ความรู้ ได้รับองค์ความรู้จากภาครัฐ 3.3) การตลาด จัดทำแผนยุทธศาสตร์ร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ 3.4) การบริหารจัดการ มีการบริหารงานร่วมกันของชุมชน

คำสำคัญ: การขับเคลื่อนเศรษฐกิจ, เศรษฐกิจพอเพียง, เศรษฐกิจฐานรากของชุมชนอย่างยั่งยืน, บ้านเนินถ่าน จังหวัดชัยนาท

Abstract

The objectives of this research article were to 1) The process of driving the sufficiency economy in the sustainable development of the community's foundational economy. 2) Develop a model to drive the sufficiency economy. 3) Propose a model to drive the sufficiency economy. Using a qualitative research model. Key contributors are community leaders both governmental and local 25 people. Using a purposive sampling method. The research tool was interviewed. Method of descriptive data analysis. The results revealed that; 1) The process of driving the sufficiency economy in sustainable community-based economic development. Are as follows 1.1) Learning on plan working in the village is planned. 1.2) To drive the community economy. There is an activity to reduce expenses and generate income. 1.3) Management of natural resources environment. 1.4) Good health physical and mental. 1.5) Management develop on a participatory basis. 1.6) People development and encourage everyone in the community to develop skills and knowledge. 2) Development of sufficiency economy driving model in sustainable community based economy. Are as follows 2.1) Way of life have a simple way of life. 2.2) Thinking system rationality systematic thinking and integrated thinking. 2.3) Develop seek guidelines to develop oneself and society. 2.4) Knowledge received all the time. 2.5) Moral integrity generous have a public mind. 3) Sufficiency economy driving model for sustainable community foundational economic development. Present the form as follows 3.1) Access to factors of production make the most of available resources. 3.2) Building knowledge obtain knowledge from the government. 3.3) Marketing strategic plans with government agencies. 3.4) Management there is a join management of the community.

Keywords: Driving Economy, Sufficiency Economy, Foundation Economic Sustainable of Community, Ban Noentan Chai Nat Province

บทนำ

ในปัจจุบันโลกของเราต้องเผชิญกับวิกฤตต่าง ๆ มากมายไม่ว่าจะเป็นทางด้านเศรษฐกิจ สังคม หรือแม้กระทั่ง ชีวิตความเป็นอยู่ที่ไม่อาจจะปฏิเสธความรุนแรงของสังคมโลกได้ทุกประเทศต่าง ต้องการที่จะพัฒนาประเทศให้เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ซึ่งการพัฒนาประเทศมีทั้งผลดีและผลเสีย (สมศักดิ์ ศรีสันติ, 2556) ประเทศไทยก็เป็นอีกประเทศหนึ่งที่กำลังก้าวไปสู่ประเทศพัฒนา ทำให้คนในประเทศเริ่มที่จะทิ้งความเป็นอยู่ที่เป็นไทยของเราไปหันไปเน้นภาคอุตสาหกรรม ดิวัตตนิยม ขอบความพึงเพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในแทบจะทุกด้านไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม สังคม และสิ่งแวดล้อม (มูลนิธิชัยพัฒนา, 2563) การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมีทั้งทางบวกและทางลบ ทางบวกทำให้มีการพัฒนาในด้านต่าง ๆ เช่น การศึกษา สาธารณสุข สาธารณูปโภค เป็นต้น แต่กระบวนการเปลี่ยนแปลงนั้นยังได้ส่งผลกระทบด้านลบตามมาด้วย เช่น การขยายตัวของรัฐเข้าไปในชนบท ส่งผลให้ชนบทเกิดความ อ่อนแอในหลายด้าน ทั้งการต้องพึ่งพิงตลาด ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ ภูมิปัญญา ความรู้ที่เคยใช้แก้ปัญหาและสั่งสมกันมาถูกปรับเปลี่ยน ถูกกลืนเลือนหายไป ซึ่งสิ่งที่สำคัญที่สุดคือ ความพอเพียงในการดำเนินชีวิต (สำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2558) ซึ่งเป็นเงื่อนไขพื้นฐานที่ทำให้คนไทยสามารถพึ่งตนเองและดำเนินชีวิตไปได้อย่างมีศักดิ์ศรีภายใต้อำนาจและความมีอิสระในการกำหนดชะตาชีวิตของตนเอง ความสามารถในการควบคุมและจัดการเพื่อให้ตนเองได้รับการสนองตอบต่อความต้องการต่าง ๆ รวมทั้งความสามารถในการจัดการปัญหาต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง ซึ่งทั้งหมดนี้ถือว่าเป็นศักยภาพพื้นฐานที่คนไทยและสังคมไทยเคยมีอยู่แต่เดิม ต้องถูกกระทบกระเทือนซึ่งวิกฤตเศรษฐกิจจากปัญหาฟองสบู่และปัญหาความอ่อนแอของชนบท รวมทั้งปัญหาอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นล้วนแต่เป็นข้อพิสูจน์และยืนยันปรากฏการณ์ได้เป็นอย่างดี (มูลนิธิชัยพัฒนา, 2563)

หน่วยงานภาครัฐ เอกชน หรือแม้แต่องค์กรพัฒนาเอกชน ได้น้อมนำเอาพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง มาใช้เป็นหนึ่งแนวทางหลักในการพัฒนาประเทศ โดยการพัฒนาเศรษฐกิจให้ถึงระดับรากหญ้าคือชุมชนและท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม รัฐบาลจึงได้กำหนดแนวทางในการจัดทำแผนงานโครงการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างรายได้ สร้างโอกาสให้เกิดการจ้างงานในประเทศ สร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานราก เสริมสร้างศักยภาพของคนให้มีความรู้ทักษะและมีมือแรงงานเพื่อขึ้น ช่วยเหลือวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ก่อให้เกิดการเชื่อมโยงของการผลิตต่อเนื่องภายในประเทศ รวมทั้งสนับสนุนการผลิตและการบริการที่จะก่อให้เกิดรายได้เงินตราต่างประเทศ (วิทยา อธิปอนันต์, 2552) กระบวนการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น ควรเป็นไปตามลำดับขั้นตอน

เริ่มจากการพึ่งตนเองในระดับครอบครัวในเรื่องปัจจัยสี่แล้วจึงพัฒนาตนเองให้สามารถอยู่ได้อย่างพอเพียง ด้วยการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้และอดออมให้พอมีพอกินพอใช้ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น แก้ไขปัญหาตามเหตุและปัจจัยด้วยความสามารถและศักยภาพที่ตนเองมีอยู่ ก่อนคิดพึ่งผู้อื่น (ศิวัต ศรีสวัสดิ์, 2554) เมื่อมีความเข้มแข็งและเป็นอิสระแล้ว จึงพัฒนาขึ้นมาเป็นการแลกเปลี่ยนในขั้นพึ่งพากันและกัน นำไปสู่การรวมกลุ่มกันในระดับชุมชนและท้องถิ่น และทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม โดยมีการจัดการความรู้และกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนให้ค้นพบและพัฒนาศักยภาพของตนเอง ได้รับอำนาจและสิทธิในการเข้าถึงและจัดการทรัพยากรสามารถตัดสินใจได้อย่างอิสระ และจัดการทุนของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่นเพื่อบรรเทาปัญหาความยากจนในชุมชน และมีธรรมาภิบาลในการจัดการองค์กรชุมชนท้องถิ่นจนสามารถพึ่งตนเองในระดับชุมชนท้องถิ่นแล้วจึงพัฒนาเครือข่ายสู่ภายนอกกับชุมชนอื่นแบบช่วยเหลือเกื้อกูลกัน (เสรี พงศ์พิศ, 2555)

การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของชุมชนอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา บ้านเนินถ่าน หมู่ที่ 6 ตำบลเสือโฮก อำเภอเมือง จังหวัดชัยนาท เป็นอีกหนึ่งพื้นที่ที่มีการขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนโดยการนำองค์ความรู้ด้านปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาส่งเสริมให้เกิดกระบวนการพัฒนาชุมชนที่เป็นรูปธรรมและเป็นพื้นที่ตัวอย่างในการไม่หยุดนิ่งในการจัดการตนเองตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเป็นการสร้างความเข้มแข็งให้กับเศรษฐกิจฐานรากของชุมชนในการแปรรูปผลิตภัณฑ์ของชุมชนโดยนำภูมิปัญญาท้องถิ่นทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน (คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและประชารัฐ, 2559) รวมทั้งทุนทางทางสังคมที่เป็นปัจจัยหนุนเสริมให้ชุมชนในพื้นที่ เกิดกระบวนการพัฒนาชุมชนพร้อมทั้งการที่ชุมชนชนบทที่น้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับประยุกต์ใช้ในการพัฒนาชุมชนจนเกิดกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมจากการปฏิบัติจริงในการจัดทำโครงการกิจกรรมต่าง ๆ ที่นำไปสู่การพัฒนาชุมชนบนฐานทรัพยากรชุมชนที่มีอยู่ สำหรับองค์ความรู้ที่มีอยู่ในพื้นที่ ทั้งที่เป็นทรัพยากร ความรู้ ข้อมูลปราชญ์ชาวบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนในพื้นที่ เพื่อให้สามารถเรียนรู้และฝึกทักษะความชำนาญที่เหมาะสมกับศักยภาพของตนเอง โดยเน้นให้ชุมชนเป็นศูนย์กลางในการขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชน ด้านการบริหารจัดการ การวิเคราะห์และวางแผน ภายใต้การจัดการที่เหมาะสม เพื่อให้การแก้ปัญหา ตรงกับความต้องการ โดยใช้เวทีชุมชน และกระบวนการการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เพื่อให้ประชาชนได้มาเรียนรู้ร่วมกัน และนำไปปฏิบัติ เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตหรือพึ่งตนเองได้จากกิจกรรมในการพัฒนาชุมชนในพื้นที่ (กรมการพัฒนาชุมชน, 2559) ทำให้ผู้วิจัยได้เล็งเห็นความสำคัญในการน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับประยุกต์ใช้ในการพัฒนาตนเองในด้านคุณภาพชีวิต เศรษฐกิจและสังคม พร้อมกันนั้นมีการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมทำให้ชุมชนค้นพบแนวทางในการพึ่งตนเองนำไปสู่การพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน

ด้วยเหตุดังที่กล่าวมานี้ ผู้วิจัยจึงสนใจจะศึกษา การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของชุมชนอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา บ้านเนินถ่าน หมู่ที่ 6 ตำบลเสือโฮก อำเภอเมือง จังหวัดชัยนาท เพื่อทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของชุมชนอย่างยั่งยืน และสามารถนำองค์ความรู้ในการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนอื่นที่มีศักยภาพในการจัดการตนเองตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อันเป็นการวางฐานการเสริมพลังชุมชนในการพัฒนาศักยภาพของชุมชนในการจัดการตนเองด้านเศรษฐกิจฐานรากปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของชุมชนอย่างยั่งยืน
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของชุมชนอย่างยั่งยืน
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของชุมชนอย่างยั่งยืน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทำการเก็บข้อมูลจากการศึกษาภาคสนาม โดยการสังเกต การสัมภาษณ์ และการจัดสนทนากลุ่ม โดยการจดบันทึกแล้วนำข้อมูลมาทำการวิเคราะห์ มีรายละเอียดดังนี้

1. ศึกษากระบวนการการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของชุมชนอย่างยั่งยืน

1.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้นำชุมชนทั้งภาครัฐและภาคท้องถิ่น ในบ้านเนินถ่าน หมู่ที่ 6 ตำบลเสือโฮก อำเภอเมือง จังหวัดชัยนาท ได้แก่ นายกเทศมนตรี, กำนัน, ผู้ใหญ่บ้าน, ประธานกลุ่มและสมาชิกกลุ่มด้านการแปรรูปผลิตภัณฑ์หรือกลุ่มอาชีพต่าง ๆ, อดีตผู้ใหญ่บ้าน, ผู้อาวุโสในชุมชน, ปราชญ์ชาวบ้านที่ได้รับการยอมรับในชุมชน, ครู, พัฒนาการตำบล, พัฒนาการอำเภอ รวมทั้งสิ้น จำนวน 25 คน ใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง

1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ใช้เพื่อเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของชุมชนอย่างยั่งยืน เป็นแบบสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ สร้างแบบสัมภาษณ์จากการวิเคราะห์สังเคราะห์แนวคิด และข้อค้นพบ ให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การตรวจสอบและหาคุณภาพของแบบสัมภาษณ์ โดยนำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านความเห็นชอบจากผู้เชี่ยวชาญ โดยคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญจาก ผู้มีความเชี่ยวชาญทางด้านการพัฒนาสังคม 1 คน ผู้เชี่ยวชาญทางด้านเศรษฐกิจพอเพียงจำนวน 2 คน รวมจำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) แล้วนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถาม (Index of Item Objective Congruence, IOC) ทั้งนี้แบบสัมภาษณ์มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.60 - 1.00

1.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้มีการเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกซึ่งเป็นคำถามแบบมีโครงสร้างจากผู้ให้ข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาแนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องซึ่งได้จากการศึกษาค้นคว้ารวบรวมเอกสาร หนังสือ วิทยานิพนธ์ และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากในประเทศ รวมถึงการศึกษาข้อมูลจากสื่อทางอินเทอร์เน็ต หน่วยงานของภาครัฐ และเอกชน โดยที่ผู้วิจัยต้องทำการสัมภาษณ์ไปตามคำถามที่กำหนดไว้ในแบบสัมภาษณ์ ซึ่งผู้วิจัยจะสัมภาษณ์ตามข้อที่กำหนดไว้เท่านั้น และผู้วิจัยจะใช้แบบสัมภาษณ์ซึ่งเป็นคำถาม ในการสัมภาษณ์และจดบันทึกข้อมูลและบันทึกเสียงตามคำบอกของผู้ถูกสัมภาษณ์

1.4 การวิเคราะห์ข้อมูล จากแบบสัมภาษณ์เพื่อสรุปประเด็นเป็นการวิเคราะห์เนื้อหาโดยการรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างจากการบันทึกเสียง แล้วนำข้อมูลการสัมภาษณ์จากเทปทสนทนา เนื้อความจากเอกสาร ดำเนินการจัดแบ่งประเภทของข้อมูลตามวัตถุประสงค์ มาทำการวิเคราะห์ข้อมูลและตรวจสอบข้อมูล

2. พัฒนารูปแบบการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของชุมชนอย่างยั่งยืน

2.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้นำชุมชนทั้งภาครัฐและภาคท้องถิ่น ในบ้านเนินถ่าน หมู่ที่ 6 ตำบลเสือโฮก อำเภอเมือง จังหวัดชัยนาท ได้แก่ นายกเทศมนตรี, กำนัน, ผู้ใหญ่บ้าน, ประธานกลุ่มและสมาชิกกลุ่มด้านการแปรรูปผลิตภัณฑ์หรือกลุ่มอาชีพต่าง ๆ, อดีตผู้ใหญ่บ้าน, ผู้อาวุโสในชุมชน, ประชาชนชาวบ้านที่ได้รับการยอมรับในชุมชน, ครู, พัฒนาการตำบล, พัฒนาการอำเภอ รวมทั้งสิ้น จำนวน 25 คน ใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ การประชุมเชิงปฏิบัติการ ผู้วิจัยได้ใช้เพื่อเก็บข้อมูลที่เกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของชุมชนอย่างยั่งยืน โดยกำหนดวัน เวลา สถานที่ ในการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ และจัดเตรียมอุปกรณ์ต่าง ๆ เช่น กล้องถ่ายรูป กล้องวิดีโอ เอกสารประกอบการประชุมเชิงปฏิบัติการ

2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้มีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลการพัฒนารูปแบบการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของชุมชนอย่างยั่งยืน โดยใช้การจดบันทึก การบันทึกเสียง

และการบันทึกภาพ ผู้วิจัยดำเนินการประชุมเชิงปฏิบัติการด้วยตนเอง และดำเนินการสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้

2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล จากการประชุมเชิงปฏิบัติการ ผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลที่ได้ สรุปผลข้อมูลจากการประชุมเชิงปฏิบัติการและวิเคราะห์ข้อมูลตามประเด็นเนื้อหาขอบเขตการวิจัยโดยการพรรณนาวิเคราะห์

3. นำเสนอรูปแบบการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของชุมชนอย่างยั่งยืน

3.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ นายกเทศมนตรี กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ประธานกลุ่มเกษตรกร ประธานกลุ่มออมทรัพย์ ผู้อาวุโสในชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน พัฒนาการอำเภอ รวมทั้งสิ้น จำนวน 8 คน ใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสนทนากลุ่มเฉพาะ ผู้วิจัยได้ใช้เพื่อเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการนำเสนอรูปแบบการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของชุมชนอย่างยั่งยืน โดยนำแบบจำลองที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกมาพัฒนาเป็นแบบสนทนากลุ่มเฉพาะ เพื่อนำมาประกอบการกำหนดประเด็นที่จะวิจัย

การตรวจสอบและหาคุณภาพของแบบสนทนากลุ่มเฉพาะ โดยนำแบบสนทนากลุ่มเฉพาะ ขอคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสนทนากลุ่มเฉพาะเพื่อยืนยันรูปแบบโดยการตรวจสอบความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ และการใช้ประโยชน์ และข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปพัฒนาต่อยอด สร้างรูปแบบและนำเข้าสู่การสนทนากลุ่มเฉพาะ ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อค้นพบที่ชัดเจน สามารถอธิบายเสริมสนับสนุน ข้อโต้แย้งต่าง ๆ ให้ละเอียด และเสริมให้มีความรู้ความเข้าใจในปรากฏการณ์ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสนทนากลุ่มเฉพาะ เพื่อนำเสนอรูปแบบการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของชุมชนอย่างยั่งยืน โดย ติดต่อประสานงานผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อขอความร่วมมือในการสนทนากลุ่มเฉพาะ พร้อมชี้แจงรายละเอียด วัตถุประสงค์ ขั้นตอน กระบวนการ สถานที่ วัน และเวลา ในการสนทนากลุ่ม และจัดเตรียมแบบสนทนากลุ่มสนทนาเฉพาะกลุ่มให้กับผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน ผู้วิจัยดำเนินการสนทนาด้วยตนเอง

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล จากแบบสนทนากลุ่มเฉพาะ โดยตรวจสอบความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ วิเคราะห์เนื้อหาซึ่งได้จากสนทนากลุ่มเฉพาะ การศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีเพื่อช่วยวิเคราะห์ข้อมูลให้เกิดความหนักแน่น การตีความที่ได้จดบันทึกไว้จากปรากฏการณ์ที่พบเห็น ผู้วิจัยจะนำคำตอบที่ได้จากการสนทนากลุ่มเฉพาะ มาสรุปประเด็นตามรูปแบบการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของชุมชนอย่างยั่งยืน

ผลการวิจัย

1. กระบวนการการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของชุมชนอย่างยั่งยืน ผลการวิจัยพบว่า

1.1 ด้านการเรียนรู้ โดยชุมชนมีการเก็บรวบรวมข้อมูลของชุมชน มีแผนชุมชน และนำมาวิเคราะห์เพื่อหาข้อบกพร่อง มีรายงานการพัฒนาชุมชน นำข้อมูลและแผนชุมชนมาใช้ในการตัดสินใจ เพื่อพัฒนาชุมชน และการจัดทำโครงการแก้ปัญหาต่าง ๆ ส่งเสริมและประสานให้มีการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ส่งเสริมและประสานให้มีการจัดการความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ชุมชนได้มีการจัดสถานที่สำหรับเป็นศูนย์การเรียนรู้และมีการใช้ประโยชน์จากศูนย์การเรียนรู้ให้แก่คนในและนอกหมู่บ้าน ชุมชนมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และถ่ายทอดเทคโนโลยีและวิทยาการใหม่ ๆ โดยส่งเสริมให้ผู้นำชุมชนเข้าร่วมอบรม ประชุม ศึกษาดูงาน เพื่อนำมาปรับใช้ในการทำงานของชุมชน เพื่อพัฒนาตนเองและการเป็นผู้นำ ชุมชนได้มีการเชื่อมโยงเครือข่ายการเรียนรู้ระดับกลุ่ม เครือข่าย เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับชุมชน หน่วยงาน องค์กร และสถาบันการศึกษา และชุมชนมีการวิเคราะห์ศักยภาพของชุมชนและเมื่อพบปัญหาที่สามารถที่แก้ปัญหาเองได้ มีการจัดแผนชุมชนโดยกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน

1.2 ด้านเศรษฐกิจชุมชน ได้มีการจัดตั้งศูนย์ฝึกอาชีพชุมชนตำบลเสื่อโอก เพื่อเสริมสร้างและพัฒนาองค์ความรู้ของของชุมชนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยการทำปุ๋ยหมักชีวภาพ ผ่านกระบวนการเรียนรู้ให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ได้มาเรียนรู้และฝึกปฏิบัติการ น้ำหมัก ปุ๋ยหมักชีวภาพ เพื่อให้คนในชุมชนได้นำไปใช้ในการทำเกษตรกรรม ลดต้นทุนการผลิต ซึ่งในอนาคตหากประชาชนหันมานิยมใช้สารอินทรีย์มากขึ้น ก็จะทำให้สามารถเป็นแหล่งผลิตละจัดจำหน่าย ให้แก่คนในชุมชนและชุมชนใกล้เคียง ในราคาถูก มีการจัดสรรผลกำไรให้แก่สมาชิก จัดสวัสดิการภายในชุมชนและช่วยเหลือคนในชุมชน รวมทั้งยังเป็นแหล่งศึกษาดูงาน ซึ่งหลายจังหวัดได้ให้ความสนใจมาดูงาน แหล่งเรียนรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นแหล่งเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่น ทำให้คนในชุมชนได้เห็นศักยภาพของชุมชนเกิดกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาศักยภาพของตนเองและชุมชนผ่านกิจกรรม ทำให้เกิดความรู้สึกรักชุมชน และภูมิใจในความเป็นชุมชนของตนเอง

1.3 ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของบ้านเนินถ่าน เช่น การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและประหยัดการใช้สารอินทรีย์ชีวภาพในการทำเกษตร การบริโภคสินค้าที่ไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม โครงการต่าง ๆ ในหมู่บ้านก็จะ เป็นโครงการทำนุบำรุง ปรับปรุงสภาพสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติให้ดีขึ้นในด้านต่าง ๆ โดยทรงเน้นงานด้านการอนุรักษ์และฟื้นฟูสภาพแวดล้อม การใช้เศษวัสดุที่ไม่มีประโยชน์ต่อครัวเรือน การใช้

ทรัพยากรอย่างพอประมาณ มีเหตุผล รอบคอบ ระมัดระวัง ไม่ก่อให้เกิดการทำลายทรัพยากร ซึ่งเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันของสิ่งแวดล้อม ทำให้มีทรัพยากรใช้ต่อไปในระยะยาว

1.4 ด้านสุขภาพอนามัย โดยมีการประสานกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพอนามัย โดยการตรวจสุขภาพประชาชนในชุมชน ชมรมผู้สูงอายุ ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนในหมู่บ้าน มีหลักประกันสุขภาพทุกคนและได้รับการพื้นฐานทุกคน มีศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน มีอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านเพื่อดูแลสุขภาพอนามัย สนับสนุนการดำเนินงาน ควบคุม ป้องกันโรคติดต่อในชุมชน ช่วยประชาสัมพันธ์ครัวเรือนให้มีความรู้เรื่องการใช้ยา การดูแลสุขภาพเบื้องต้น ทางหอกระจายข่าว มีการสร้างเสริมสุขภาพ ซึ่งได้เริ่มดำเนินการ มาหลายปีแล้ว และมีกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ ช่วยในการขับเคลื่อนในหลาย ด้าน เช่น การรณรงค์เรื่องบุหรี่ แอลกอฮอล์ อุบัติเหตุ การออกกำลังกาย อาหารสุขภาพ การรวมตัวของชมรมคนรักสุขภาพในชุมชน เป็นต้น และการพัฒนาคุณภาพและสุขภาวะของ เด็กและเยาวชน เน้นที่การพัฒนาปัญญาควบคู่กับคุณธรรมจริยธรรม มีกระบวนการสร้างเสริม สุขภาพกายและจิตใจ และเน้นเรื่องปรัชญาพอเพียงในทุกด้าน

1.5 ด้านการบริหารจัดการชุมชน โดยจัดตั้งคณะกรรมการดำเนินงานในระดับ หมู่บ้านและตำบล พร้อมทั้งมอบหมายหน้าที่ให้แต่ละคนรับผิดชอบ การจัดทำแผนชุมชนโดยการผ่านประชาคม ตามความต้องการของชุมชนกองทุนหมู่บ้านมีการบริหารจัดการที่ดี มีการกำกับดูแลให้มีการบริหารงานอย่างโปร่งใส ตรวจสอบได้ ชุมชนบ้านเนินถ่าน ได้รับการจัดสรรจากส่วนราชการ ในการนำมาพัฒนาหมู่บ้านแต่ก็ยังไม่เพียงพอ ดังนั้นชุมชนจึงมีการนำงบประมาณภายในชุมชนซึ่งได้จากการนำดอกผลจากการดำเนินโครงการต่าง ๆ ของหมู่บ้านมาทำประขามติร่วมกันในการดำเนินการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ชุมชน ซึ่งงบประมาณที่ชุมชนมีไว้สำรองนี้ถือได้ว่ามาจากการเก็บเงินภายในชุมชนกันเอง

1.6 ด้านการพัฒนาคน มีการประชุมอบรมให้ความรู้ การฝึกปฏิบัติจริงเพื่อให้สามารถนำไปปฏิบัติได้ นำทีมไปทำการศึกษาดูงานต่างพื้นที่และแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับพื้นที่อื่นที่เข้ามาดูงานในหมู่บ้านประชาสัมพันธ์ข่าวสารทางหอกระจายข่าว การเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ เด็กและเยาวชน การเรียนรู้ตนเอง รู้จักปัญหาของตนเองสามารถนำไปแก้ไขปัญห ความยากจนเพื่อปรับทัศนคติหาทางออก เช่น ไม่ใช้จ่ายฟุ่มเฟือย การดัดแปลงของเก่าให้มีคุณค่าหรือนำมาใช้ประโยชน์อย่างอื่น

2. การพัฒนารูปแบบการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก ของชุมชนอย่างยั่งยืน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 ด้านวิถีชีวิต ประชาชนในหมู่บ้าน มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย ประกอบอาชีพตามสถานะ ความเป็นอยู่แต่เนื่องจากความพร้อมของทุนชุมชน และศักยภาพ ของคนในชุมชนที่มีความสามารถในการผลิต สามารถผลิตเพื่อจำหน่ายในชุมชนได้ แต่การใช้ ทุนของชุมชนยังไม่เต็มประสิทธิภาพ หากพิจารณาจากความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรใน

ชุมชนซึ่งมีอยู่จำนวนมาก และความสามารถของแรงงาน และการประสบกับปัญหาความเชื่อมโยงกับตลาด นอกชุมชน หากมีการดำเนินกิจกรรมและมีแผน บริหารทุนในการบริหารการผลิต การตลาดก็จะช่วยให้เกิดการใช้ทุนชุมชนได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ และนอกจากนี้ควรมีแผนการผลิตทุนหรือทรัพยากรของชุมชนเพื่อทดแทนการใช้ไป และเกิดความยั่งยืน

2.2 ด้านระบบการคิด ประชาชนในหมู่บ้านมีระบบการคิดและวางแผนอย่างรอบคอบ ไม่เสี่ยงเกินไป วางแผนดำเนินชีวิตด้วยข้อมูลที่เพียงพอ คิดและตัดสินใจด้วยหลักของเหตุและผล โดยพิจารณาเหตุปัจจัยหรือความเสี่ยงที่อาจจะเกิดขึ้นด้วยจากการกระทำนั้น ๆ มีวิธีคิดแบบองค์รวม คิดแบบบูรณาการ คิดริเริ่มการสร้างขบวนการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อสานต่อความคิดและเชื่อมโยงการขยายผลที่เกิดจากการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้อย่างหลากหลาย รวมทั้งเพื่อจุดประกายให้เกิดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง ซึ่งจะนำไปสู่การยอมรับ และการนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดผลในทางปฏิบัติอย่างจริงจัง

2.3 ด้านการพัฒนา ประชาชนในหมู่บ้าน มีการพัฒนาตนเองและชุมชนที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้และเทคโนโลยี นำไปสู่ความสามารถในการพึ่งตนเองในระดับต่าง ๆ อย่างเป็นขั้นตอน โดยวางแผนการดำเนินชีวิตอย่างเหมาะสมเตรียมพร้อมในปัจจุบันอย่างไม่ประมาท เพื่อพร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้น โดยอาศัยความพอประมาณและความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีมีความรู้ ความเพียรและความอดทน สติและปัญญา การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และความสามัคคี เพื่อการพัฒนาอย่างสมดุลและยั่งยืน

2.4 ด้านความรู้ ประชาชนในหมู่บ้าน มีความรอบรู้เกี่ยวกับหลักการเศรษฐกิจพอเพียงอย่างรอบด้าน รอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผนและความระมัดระวังในการปฏิบัติ รวมทั้งมีความรู้ด้านเทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อรับมือกับสังคม เศรษฐกิจและวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไป มีองค์ความรู้จากการศึกษา งานเศรษฐกิจพอเพียง เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษาดูงานเพื่อเป็นการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ด้านเศรษฐกิจพอเพียง และสามารถนำความรู้ที่ได้จากการศึกษาดูงานมาประยุกต์ใช้ในชุมชน ได้องค์ความรู้จากการดำเนินกิจกรรมที่บูรณาการหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่พัฒนาหมู่บ้าน ให้เป็นหมู่บ้านต้นแบบ และขยายผลไปสู่พื้นที่หรือชุมชนใกล้เคียง ทำให้ชุมชนใกล้เคียงได้น้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อนำมาปรับใช้ในการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพเพื่อสร้างความเข้มแข็ง เกิดการพึ่งพาตนเองพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลง

2.5 ด้านคุณธรรม เสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์ สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน

มีความเพียร มีสติปัญญา มีhiriโอตัมปะ ความไม่ประมาท และความรอบคอบ มีจิตสาธารณะที่ไม่หวังผลตอบแทนเพื่อประโยชน์ส่วนตน ไม่เบียดเบียนผู้อื่น เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม จากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี คิดดี พูดดี ทำดี มีความพึงพอใจในฐานะและความเป็นอยู่ ภูมิใจในศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ มีความเข้าใจเห็นอก เห็นใจกัน ยอมรับความต่าง

3. นำเสนอรูปแบบการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของชุมชนอย่างยั่งยืน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.1 รูปแบบการเข้าถึงปัจจัยการผลิต ทั้งทางด้านทรัพยากรและโอกาสในการเข้าถึงแหล่งทุนส่งเสริมการพัฒนานวัตกรรมของอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ ให้มีความสามารถผลิตสินค้าได้รวดเร็วมากยิ่งขึ้น และส่งเสริมการพัฒนามาตรฐานของสถานที่ ที่ใช้ในการผลิต และอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ให้ทันสมัยภาครัฐและเอกชนที่ให้ความช่วยเหลือสนับสนุนส่งเสริมและให้คำแนะนำถึงเรื่องปัจจัยการผลิต การสนับสนุนด้านวิชาการ การให้คำแนะนำและคำปรึกษาในการดำเนินงานและการแก้ปัญหาของกลุ่มอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งการประสานขอความช่วยเหลือและขอความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและหน่วยงานอื่นเข้ามาสนับสนุนการดำเนินงานของกลุ่ม

3.2 รูปแบบการสร้างองค์ความรู้ ทั้งความรู้จากในชุมชนและการส่งเสริมความรู้ในการผลิตและพัฒนาธุรกิจเพื่อสร้างประโยชน์ต่อยอด การพัฒนาองค์ความรู้ในการผลิตสินค้าและบริการของชาวบ้านเนินถ่าน เป็นการศึกษาถึงการนำเอาความรู้ และความเข้าใจในการทำงานร่วมกันของปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกลุ่ม ซึ่งกระจัดกระจายอยู่ในตัวบุคคลหรือในเอกสารมาเก็บรวบรวมและเรียบเรียงเพื่อเป็นประโยชน์ให้กับกลุ่มจักสานผักตบชวาให้สามารถเข้าถึงความรู้และพัฒนาตนเองให้เป็นผู้รู้ ตลอดจนพัฒนาระบบการทำงานให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

3.3 รูปแบบด้านการตลาด โดยการวางแผนการตลาดที่ต้องมีความยืดหยุ่นคล่องตัว สามารถปรับตัวให้ทันกับกระแสการเปลี่ยนแปลง โดยได้รับความรู้จากพัฒนาชุมชนเข้ามาให้การอบรมและให้ความรู้ ส่งเสริมให้ค้นหาจุดเด่นของผลิตภัณฑ์ของตนเอง เพื่อให้ผู้บริโภครับรู้ และสร้างเป็นภาพจำในใจของผู้บริโภค จัดทำแผนยุทธศาสตร์ร่วมกับหน่วยงานภาครัฐสำหรับการพัฒนาหมู่บ้านในระยะยาว รวมทั้งมีประชาสัมพันธ์โครงการต่าง ๆ ที่ดำเนินการในเชิงรุก ในวงกว้าง โดยใช้วิธีการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการที่มีประสิทธิภาพ รวมถึงบูรณาการการพัฒนาชุมชนร่วมกันของทุกหน่วยงานและมีการจัดหาตลาดเพื่อจำหน่ายสินค้าแบบถาวรให้แก่ชุมชน

3.4 รูปแบบการบริหารจัดการ การประกอบอาชีพของคนในชุมชนนั้นมีรายได้ที่ชัดเจน และเพียงพอต่อการดำรงชีวิต เนื่องจากมีต้นทุนอยู่ภายในชุมชนของตนเอง และ

ภายในชุมชนยังมีการ สร้างอาชีพเสริมให้กับชาวบ้านโดยการรวมกลุ่มกันในการประกอบอาชีพ เพื่อสร้างรายได้เสริม โดยมี วัตถุประสงค์ให้ทุกครัวเรือนสามารถพึ่งพาตนเองได้ นอกจากนี้ ชาวบ้านในชุมชนยังมีการจัดทำบัญชีรายรับ - รายจ่าย ในแต่ละครัวเรือน เพื่อให้ทุกครัวเรือน รับรู้การใช้จ่ายของตนเองสามารถทำให้ชุมชนรู้จักการประหยัด การออม นอกจากนี้ยังมีการจัดตั้งกลุ่มเพื่อการออมภายในชุมชน เพื่อปลูกฝังให้ประชาชนและเยาวชนในชุมชน รู้จักการออมมีรายได้ไว้ใช้ในอนาคต

อภิปรายผล

1. กระบวนการการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก ของชุมชนอย่างยั่งยืน เกิดการเรียนรู้ในการบริหารจัดการที่ดีมีการวางแผนการทำงานใน หมู่บ้าน และมีเป้าหมายในการพัฒนาหมู่บ้าน เพื่อเป็นแนวทางหลักที่จะขับเคลื่อนงานพัฒนา ชุมชนให้ประสบความสำเร็จได้อย่างยั่งยืน ทำให้คนในชุมชนได้เห็นศักยภาพของชุมชนเกิด กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาศักยภาพของตนเองและชุมชนผ่านกิจกรรม ทำให้เกิดความรู้สึกรักชุมชน และภูมิใจในความเป็นชุมชนของตนเอง มีขับเคลื่อนเศรษฐกิจ ชุมชนอย่างยั่งยืน ทั้งนี้เป็นเพราะ การสร้างพลังการพัฒนามบนพื้นฐานการมีส่วนร่วม โดยการส่งเสริมให้ทุกคนในชุมชนมีการพัฒนาทักษะความรู้ ประสบการณ์ เน้นการทำงานเป็น ทีม แบ่งหน้าที่กันทำตามความถนัด เพื่อให้เป็นชุมชนพึ่งตนเองได้ สมาชิกและองค์กรต่าง ๆ ใน ชุมชน มีความเข้มแข็งพอที่จะช่วยเหลือหรือพึ่งตนเองได้ทั้งในทางเศรษฐกิจ การพัฒนาคนให้มี คุณภาพมีคุณธรรม มีความสุข เมื่อคนมารวมกันเป็นชุมชนและสร้างชุมชนให้เข้มแข็งได้ก็ทำให้ คนและชุมชนมีความสงบสุขบรรลุเป้าหมายของการพัฒนาชุมชนอันเป็นการพัฒนาแบบยั่งยืน นั้นเอง สอดคล้องกับผลการวิจัยของ เพ็ญพร ชำนาญพันธ์ ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการเศรษฐกิจ ครัวเรือนโดยหลักเศรษฐกิจพอเพียงของชาวนา กรณีศึกษาบ้านโนนแดง ตำบลบึงคล้า อำเภอลำลูกก จังหวัดเพชรบูรณ์ ผลการวิจัยพบว่า ชาวบ้านจัดการกิจกรรมการผลิต บนหลักคิด ความพอประมาณและพึ่งพาตนเอง พยายามนำทรัพยากรที่หาได้ในท้องถิ่น มาปรับปรุงใช้ให้เกิดประโยชน์ โดยหลักการผลิตเป็นการผลิตเพื่อบริโภคเหลือกินเหลือใช้จึงนำไปขาย หรือ การตั้งใจผลิตเพื่อขาย เมื่อมีความสามารถที่จะทำได้โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น การจัดการการจำหน่ายผลผลิตใช้หลักเหตุผลในการพิจารณาช่องทางหรือวิธีการจำหน่าย ผลผลิต โดยพิจารณาที่ปริมาณผลผลิต ความคุ้มค่าในการจัดจำหน่ายผลผลิตในแต่ละช่องทาง รวมถึงมีการพึ่งพาเอื้อเฟื้อต่อกันระหว่างเพื่อนชาวนาในชุมชน การจัดการการอุปโภคบริโภคอยู่ บนหลักคิด ปลูกอย่างที่กิน กินอย่างที่ปลูก พยายามลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ การจัดการภาระหนี้สิน ใช้หลักคิดว่า พยายามลดหนี้ ไม่กู้เพิ่ม โดยพยายามตัดดอกตัดต้น ที่ละนิด และกู้ยืม เท่าที่จำเป็น ส่วนใหญ่กู้ยืมมาเพื่อเป็นทุนหมุนเวียนในการทำการเกษตร การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี ในตัวด้วยการปลูกพืชพันธุ์ที่เหมาะสมกับสภาพภูมิอากาศ และสภาพทางกายภาพ เลี้ยงสัตว์

หลากหลายชนิด ผลจากการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงจัดการเศรษฐกิจ ครัวเรือนของ ชวนา ทำให้ครัวเรือนชวนาสามารถพึ่งพาตนเองได้ ความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ครอบครัวอบอุ่น มีเงินออม สามารถชำระหนี้สินได้ตามกำหนดระยะเวลา หรือมีภาระหนี้สินลดลง (เพ็ญพร ชำนาญพันธ์, 2555)

2. การพัฒนารูปแบบการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก ของชุมชนอย่างยั่งยืน ชาวบ้านมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ประกอบอาชีพตามสถานะ ความเป็นอยู่ คิตรีเริ่มการสร้างขบวนการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อขยายผลที่เกิดจาก การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้อย่างหลากหลาย นำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดผลในทาง ปฏิบัติอย่างจริงจัง ทั้งนี้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท พร้อมรับต่อ การเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน มุ่งองค์ความรู้จากการศึกษาทางเศรษฐกิจพอเพียง อีกทั้งยัง เสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์ สุจริต และให้มี ความรอบรู้ที่เหมาะสม สอดคล้องกับ ผลการวิจัยของ จีรจิต ทองสีขาว ได้ศึกษา ผลลัพธ์ การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงบ้านบุรีรัมย์ ตำบลในวงใต้ อำเภอละอุ่น จังหวัดระนอง ผลการศึกษาพบว่า สมาชิกในชุมชน มีความพอประมาณ เป็นการรู้จักใช้ ชีวิตประจำวันที่มีค่า รู้จักการแสวงหา รู้จักประหยัด ไม่เห็นแก่ตัว เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน เน้นความพอดี แบ่งปันเพื่อนบ้าน ศึกษาหาความรู้ นำมาเชื่อมโยงการปฏิบัติงาน วางแผน และใช้ประโยชน์ แสดงการดำเนินชีวิตที่มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความตั้งใจในการประกอบอาชีพ สร้างความรัก และความสามัคคี (จีรจิต ทองสีขาว, 2553)

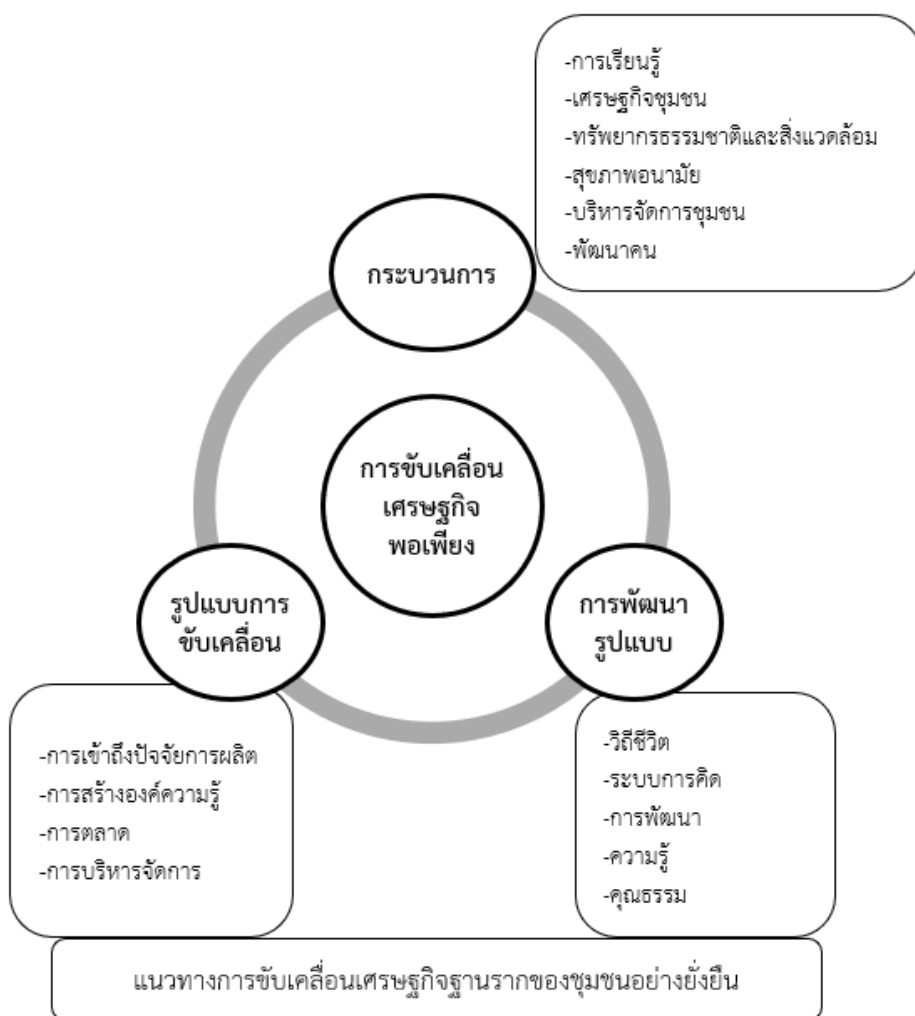
3. รูปแบบการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของชุมชน อย่างยั่งยืน มีทรัพยากรจากท้องถิ่นทำเกษตรผสมผสาน ทำให้ลดรายจ่ายภายในครัวเรือน ใช้ ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด รักและหวงแหนทรัพยากร ใช้วิถีชีวิตดำรง ตนอย่างพอมีพอกิน ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน รู้จักการแบ่งปันแลกเปลี่ยนภายในชุมชนให้เกิด การหมุนเวียนโดยคำนึงถึงความพอเพียง การสร้างองค์ความรู้ บ้านเนินถ่านได้รับองค์ความรู้ จากหน่วยงานภาครัฐ จากภายในและภายนอกชุมชน รวมถึงสถาบันการศึกษา สถาบันการเงิน เข้ามาสนับสนุนในการเขียนแผนธุรกิจ อบรมด้านการจัดการ ถ่ายทอดแลกเปลี่ยนความรู้จาก บุคคลหนึ่งไปสู่อีกบุคคลซึ่งช่วยให้มีการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ทั้งนี้เพราะคนในหมู่บ้านช่วยเหลือ เกื้อกูลซึ่งกันและกันตระหนักถึงความรู้รักสามัคคีในการดำเนินกิจการมีความเสียสละเพื่อ ประโยชน์สุขของส่วนรวม มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และสืบทอดการทำงานมีการสื่อสารกับ หน่วยงานให้มาเป็นแรงหนุนเสริมการทำงาน มีกระบวนการเรียนรู้ ส่งผลให้ชุมชนเข้มแข็ง เข้มแข็ง สอดคล้องกับ ทองทิพภา วิริยะพันธ์ กล่าวว่า ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้นหากมี การนำมาใช้ปฏิบัติจะนำไปสู่วิถีการดำเนินชีวิตส่วนตัว และชีวิตการทำงานอย่างมีคุณภาพและ มีความสุข การมีความพอเพียงเป็นที่ตั้ง จะทำให้รู้จักความพอดีจึงใช้ทางสายกลางที่ไม่มากไม่ น้อยเกินไป ซึ่งจะส่งผลไปถึงการบริหารจัดการตนเอง และทรัพยากรต่าง ๆ อย่างเหมาะสม

ไม่พุ่มเพื่อยให้สิ้นเปลืองโดยใช้เหตุผล เนื่องจากที่ท่านมีความพอในจิตใจจะรู้จักพอประมาณตน ใช้เหตุผลและยังใช้ความรู้ในการพิจารณาด้วยความรอบคอบระมัดระวัง มีจิตสำนึกในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริตจึงรู้จักควบคุมจิตของตนไม่ให้เกิดความโลภอันจะนำไปสู่ความเสี่ยงที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อตนเองและส่วนรวม (ทองทิพภา วิริยะพันธ์, 2553) และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุชีรา ธนาวุฒิ และคณะ ได้ศึกษาเรื่อง การสังเคราะห์องค์ประกอบปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติจริงในการพัฒนาธุรกิจ ผลการศึกษาพบว่า ด้านการเรียนรู้ เป็นมิติที่แฝงอยู่ในตัวแปรย่อยซึ่งถูกสังเคราะห์มาจากการศึกษา ได้แก่ เน้นความเป็นจริงในอาชีพ มีองค์ความรู้หลากหลาย มีการวางแผนการผลิตเป็นขั้นเป็นตอนสร้างสมดุลของการดำรงชีพกับอาชีพที่ทำ สามารถนำความรู้เกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงผนวกกับทฤษฎีทางด้านการบริหารมาใช้ในการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจควบคู่ไปกับการศึกษาจนกระทั่งประสบความสำเร็จ โดยมีปัจจัยแห่งความสำเร็จ ได้แก่ การเรียนรู้ในการลดต้นทุนให้ต่ำลง การนำทรัพยากรท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์การสร้างช่องทางการจัดจำหน่ายให้มีความหลากหลาย เป็นต้น (สุชีรา ธนาวุฒิ และคณะ, 2560)

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของชุมชนอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา บ้านเนินถ่าน หมู่ที่ 6 ตำบลเสือโฮก อำเภอเมือง จังหวัดชัยนาท ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร ตำรา ผลงานวิจัยต่าง ๆ และสัมภาษณ์แบบเจาะลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ แล้วนำมารวบรวมเรียบเรียงไว้ในงานวิจัยนี้ และจากการที่ได้ทบทวนเอกสารต่าง ๆ ลงพื้นที่ทำการวิจัย สามารถนำองค์ความรู้ในการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนที่มีศักยภาพในการจัดการตนเองตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อันเป็นการวางฐานการเสริมพลังชุมชนในการพัฒนาศักยภาพของชุมชนในการจัดการตนเองด้านเศรษฐกิจบนฐานปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างยั่งยืน ผลวิเคราะห์ข้อมูลได้องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 แสดงองค์ความรู้ใหม่

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย สรุปได้ว่า 1) กระบวนการการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของชุมชนอย่างยั่งยืน การเรียนรู้ในการบริหารจัดการที่ดีมีการวางแผนการทำงานในหมู่บ้าน มีกิจกรรมลดรายจ่ายและสร้างรายได้ จัดทำบัญชีครัวเรือนรายรับรายจ่าย การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อนุรักษ์และส่งเสริมการปลูกไม้ยืนต้น ปลูกป่าในที่สาธารณะ สุขภาพอนามัย คนในชุมชนมีสุขภาพที่ดีทั้งร่างกายและจิตใจ การบริหารจัดการชุมชน สร้างพลังการพัฒนาบนพื้นฐานการมีส่วนร่วม การพัฒนาคน โดยการส่งเสริมให้ทุกคนในชุมชนมีการพัฒนาทักษะความรู้ ประสบการณ์ แบ่งหน้าที่กันทำ

ตามความถนัด เพื่อให้เป็นชุมชนพึ่งตนเองได้ 2) การพัฒนารูปแบบการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของชุมชนอย่างยั่งยืน ปัญหาเชิงโครงสร้างของการพัฒนาประเทศที่ไม่สมดุล ไม่ว่าจะเป็นทางด้านเศรษฐกิจ สังคม ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน ที่ไม่อาจจะปฏิเสธความวุ่นวายของสังคมได้ แต่ละชุมชนจึงต้องปรับตัวพึ่งตนเองและสร้างภูมิคุ้มกัน โดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวปฏิบัติ ประชาชนในหมู่บ้านมีการพึ่งตนเองให้ความสำคัญกับการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อเป็นภูมิคุ้มกันในการดำเนินชีวิต การบริหารจัดการชุมชนที่เน้นแบบทุกคนมีส่วนร่วม เน้นการแบ่งปันปันส่วน วางแผนงานอย่างเป็นระบบ เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการของสภาพแวดล้อมในชุมชนและก่อเกิดประโยชน์สูงสุดกับคนหมู่มาก โดยการนำองค์ความรู้ที่มีอยู่ในชุมชนและเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาใช้ในการพัฒนาชุมชน 3) รูปแบบการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของชุมชนอย่างยั่งยืนการเข้าถึงปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ภายในชุมชนเป็นหลัก ใช้ทรัพยากรจากท้องถิ่นทำเกษตรผสมผสาน ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด การสร้างองค์ความรู้ ได้รับองค์ความรู้จากหน่วยงานภาครัฐ จากภายในและภายนอกชุมชน การตลาด มีการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ร่วมกับหน่วยงานภาครัฐสำหรับการพัฒนาหมู่บ้านในระยะยาว ตระหนักถึงความรู้รักสามัคคีในการดำเนินกิจการ มีความเสียสละเพื่อประโยชน์สุขของส่วนรวม การบริหารจัดการ เกิดจากความร่วมมือจากประชาชน ผู้นำชุมชน คณะกรรมการหมู่บ้านและทุกภาคส่วน มีการบริหารงานร่วมกันของชุมชน มีการตั้งคณะทำงาน กระจายงานแบ่งงานกันทำ มีการวางแผนร่วมกัน มอบหมายความรับผิดชอบร่วมกัน ข้อเสนอแนะ 1) ประชาชนนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากชุมชนสู่การปฏิบัติทั้งด้านการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ การออม การเรียนรู้ อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน เพื่อหาทางนำมาประยุกต์ใช้กับตนเองและครอบครัวให้เหมาะสม 2) ในการดำเนินการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเพื่อสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชน ภาครัฐควรสนับสนุนและร่วมคิดร่วมทำ ในขณะเดียวกันก็เพิ่มบทบาทในการดำเนินงานต่าง ๆ ให้ประชาชนทำด้วยตนเองและรับผิดชอบร่วมกับภาครัฐบาล โดยสนับสนุนการพัฒนาบุคลากรในชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- กรมการพัฒนาชุมชน. (2559). คู่มือปฏิบัติการเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนเพื่อยกระดับรายได้ครัวเรือน. กรุงเทพมหานคร: กรมการพัฒนาชุมชน.
- คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและประชารัฐ. (2559). สานพลังประชารัฐ. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

- จิรจิต ทองสีขาว. (2553). ผลลัพธ์การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงบ้านบุรีรัมย์ ตำบลในวงใต้ อำเภอละอุ่น จังหวัดระนอง. ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารทั่วไป. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ทองทิพภา วิริยะพันธ์. (2553). เศรษฐกิจพอเพียง ความพอเพียงมวลรวมในประเทศ. กรุงเทพมหานคร: G.P. CYBERPRINT.
- เพ็ญพร ชำนาญพันธ์. (2555). การจัดการเศรษฐกิจครัวเรือนโดยหลักเศรษฐกิจพอเพียงของชาวนากรณีศึกษาบ้านโนนแดง ตำบลบึงคล้า อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์. ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- มูลนิธิชัยพัฒนา. (2563). องค์ประกอบของเศรษฐกิจพอเพียง. เรียกใช้เมื่อ 30 ธันวาคม 2563 จาก http://www.chaipat.or.th/site_content/34-13/3579-2010-10-08-05-24-39.html
- วิทยา อธิปอนันต์. (2552). เศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการเกษตรที่พึ่งพาตนเอง. กรุงเทพมหานคร: กรมส่งเสริมการเกษตร.
- ศิวัต ศรีสวัสดิ์. (2554). ความรู้ความเข้าใจปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของผู้ที่มีภูมิลำเนาในเขตกรุงเทพมหานคร. ใน วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการสิ่งแวดล้อม. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สมศักดิ์ ศรีสันติ. (2556). การเปลี่ยนแปลงสังคมและวัฒนธรรม. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2558). คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง เศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สุชีรา ธนาวุฒิ และคณะ. (2560). การสังเคราะห์องค์ประกอบปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติจริงในการพัฒนาธุรกิจ. วารสารวิทยาลัยพาณิชยศาสตร์บูรพาปริทัศน์, 12(1), 46-57.
- เสรี พงศ์พิศ. (2555). แผนที่ชีวิต เข้มทิศชุมชน. กรุงเทพมหานคร: พลังปัญญา.

การขยายโอกาสตลาดออนไลน์ผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญา
กลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั่ง สำหรับลูกค้าต่างประเทศ*
EXPANSION OF ONLINE MARKET PRODUCT OPPORTUNITIES FROM
LAO KRANG ETHNIC WISDOM, TO INTERNATIONAL CUSTOMERS

วัลลภา วิชะยะวงศ์

Wallapa Wichayawong

มาริษา สุจิตวนิช

Marisa Sujittavanich

ผ่องใส สินธุสกุล

Pongsai Sinthusakun

พันธิการ์ วัฒนกุล

Phantiga Wattanakul

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

Nakhon Pathom Rajabhat University, Thailand

E-mail: vp_puy@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสถานการณ์ปัจจุบันของผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญากลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั่ง 2) ศึกษาปัญหาทางการตลาดของผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญากลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั่ง และ 3) ศึกษาแนวทางการขยายโอกาสตลาดออนไลน์ผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญากลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั่ง งานวิจัยแบบผสมวิธี กลุ่มตัวอย่างเลือกแบบสะดวก ได้แก่ ลูกค้าต่างประเทศ จำนวน 384 คน การสุ่มแบบเจาะจง ได้แก่ ผู้ผลิต 15 คน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง 5 คน เครื่องมือที่ใช้ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ นำเสนอสถิติเชิงพรรณนา วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เปรียบเทียบคุณภาพจากการสัมภาษณ์เชิงลึกในประเด็นที่เกี่ยวข้องจากข้อคำถามปลายเปิด วิเคราะห์เนื้อหา โดยการนับข้อมูลซ้ำ ๆ ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญากลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั่งผู้ผลิตเป็นแบบรวมกลุ่มสมาชิก ส่วนใหญ่ทำผลิตภัณฑ์ผ้าทอ เพื่อจำหน่ายและสวมใส่ในงานประเพณี ผู้ผลิตมีจำนวนน้อย หาซื้อได้ยาก ขาดความต่อเนื่องในการขาย ยอดขายชบเซา ผลิตภัณฑ์ไม่ได้รับการยกระดับ การขายอยู่ในพื้นที่ ผู้ซื้อเป็นคนในชุมชน 2) ปัญหาทางการตลาดของผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญากลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั่ง ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ไม่หลากหลาย ไม่

* Received 27 January 2021; Revised 19 June 2021; Accepted 25 June 2021

ทันสมัย ขาดการรับรองจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง บรรจุภัณฑ์ไม่มีเอกลักษณ์ ผู้ผลิตขาดความรู้เกี่ยวกับต้นทุน ช่องทางการจัดจำหน่ายแคบ ขาดการส่งเสริมการตลาด 3) แนวทางการขยายโอกาสตลาดออนไลน์ผลิตภัณฑ์กลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้งสำหรับลูกค้าต่างประเทศดังนี้ คือ 1) โซเชียลมีเดีย ได้แก่ เฟซบุ๊ก อิน스타그램 และไลน์แอด 2) เสิร์ชเอนจินมาร์เก็ต เสิร์ชเอนจินออฟติไมซ์ 3) การเขียนบล็อก 4) การตลาดผ่านอีเมล 5) การตลาดผ่านวิดีโอ เป็นวิธีที่ดีสามารถเพิ่มยอดขาย

คำสำคัญ: การขยายโอกาส, ตลาดออนไลน์, ผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญา, กลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้ง, ลูกค้าต่างประเทศ

Abstract

The objectives of this research article were to 1) study the current situation of products from Lao - Khrang ethnic group wisdom 2) study the marketing problems of Lao - Khrang ethnic wisdom products and 3) study approach for online marketing opportunities, products from Lao - Khrang ethnic group. The sample group selected for convenience was 384 foreign customers, the specific randomization includes 15 manufacturers and 5 stakeholders. The used tools were questionnaires and interviews, presenting descriptive statistics. The quantitative data were analyzed by using frequency, percentage values, mean, standard deviation. The qualitative data were analyzed by using in - depth interviews on relevant issues from open - ended questions, content was analyzed by counting the data repeatedly. The results of the research were as follows: 1) products from the Lao - Khrang ethnic group's wisdom, the producers worked together as a group; They made woven fabric products mostly for sale and wearing in traditional festivals. The small number of manufacturers, hard to find, lack of continuity in sales, sluggish sales, products does not elevate, the sale is in the local area, the buyer is a community person. 2) problems in marketing of products from Lao - Khrang ethnic group's wisdom, namely the product variety, not up - to - date, lack of certification from relevant agencies, the packaging of products is not unique, manufacturers lack knowledge of costs, narrow distribution channels, lacking of marketing promotion. 3) ways to expand online market opportunities Lao - Khrang national products for foreign customers are as follows: 1) Social media, including Facebook, Instagram, and Line Ad

2) Search Engine Marketing/Search Engine Optimization 3) Blogging 4) Email Marketing 5) Video Marketing: These are good ways to increase sales.

Keywords: Expanding Opportunity, Online Market, Wisdom Products, Lao Khrang Ethnic Groups, International Customers

บทนำ

กลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั่ง เป็นชื่อของภาษาและกลุ่มผู้มีเชื้อสายลาวกลุ่มหนึ่ง ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในภาค กลางของประเทศ เช่น จังหวัดนครปฐม สุพรรณบุรี ชัยนาท และอุทัยธานี ลาวครั่งมักเรียกตนเองว่า ลาว หรือ ลาวซี้คั่ง (นรินทร์ สังข์รักษา, 2560) นครปฐมเป็นอีกจังหวัดหนึ่งของภาคกลางตอนในที่มีความหลากหลายทางกลุ่มชาติพันธุ์ที่เข้ามาอาศัยอยู่ด้วยกันหลายกลุ่ม เช่น ลาวเวียงแถบอำเภอนครชัยศรี ลาวยวนแถบอำเภอกำแพงแสน ลาวโซ่งแถบอำเภอบางเลน ลาวซี้ใต้ และลาวครั่งที่อำเภอดอนตูม รวมถึงที่อาศัยปะปนอยู่กับกลุ่มคนไทยในอีกหลายอำเภอในจังหวัดนครปฐม (จิตกวี กระจำเมฆ, 2560)

ชุมชนลาวครั่งในจังหวัดนครปฐม คือ กลุ่มชนชาวลาวที่ถูกกวาดต้อนมาจากเมืองเวียงจันทน์ และหลวงพระบาง ซึ่งอพยพเคลื่อนย้ายมาตั้งแต่สมัยกรุงธนบุรี โดยกลุ่มชนชาวลาวได้นำพาประเพณี วัฒนธรรม สิ่งของเครื่องใช้มาด้วย เช่น การทอผ้า ยา อาหารแห้ง โดยเฉพาะการทอผ้าที่มีความโดดเด่น และแตกต่างจากกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ นอกจากนั้น ยังเป็นหัตถกรรมที่ใช้ในการค้าขายเพื่อเลี้ยงชีพ (บุษบา หินเฮอร์, 2557) ชุมชนลาวครั่งในเขตเทศบาลตำบลโพรงมะเดื่อ นั้น ยังคงอนุรักษ์ภูมิปัญญาและมีแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ตลอดจน มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาของกลุ่มชาติพันธุ์ ได้แก่ ผ้าทอมือที่สะท้อนอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ที่ชัดเจน ซึ่งในแต่ละพื้นที่มีทรัพยากรที่แตกต่างกันออกไป ทรัพยากรบางชนิดสามารถนำมาใช้ประโยชน์กับชุมชนมานานจนกลายเป็นภูมิปัญญาของท้องถิ่น โดยนำความรู้ความสามารถมาพัฒนาต่อยอดจนกลายเป็นผลิตภัณฑ์ (จิตพนธ์ ชุมเกตุ, 2560) รวมทั้งภาครัฐมีมาตรการส่งเสริม และสนับสนุนอย่างจริงจัง ทั้งในด้าน การผลิต และการส่งออก รวมถึงการเพิ่มคุณค่าทางนวัตกรรมและเครือข่ายถือว่าส่งผลดีอย่างมากต่อความสำเร็จในการเชื่อมโยงด้านผลประโยชน์ในการดำเนินกิจการ อีกทั้งยังสามารถเพิ่มผลผลิตที่สำคัญอย่างมากต่อความสำเร็จในการดำเนินงานธุรกิจให้มีความแตกต่างเหนือคู่แข่ง (พงศ์สุภา เฉลิมกลิ่น, 2563) และสืบทอดฝีมือช่างพื้นถิ่นให้คงอยู่ในชุมชนต่อไป (ปิยะวัน เพชรหมี่, 2563) โดยมีภาครัฐเปลี่ยนบทบาทเป็น ผู้กำกับในการร่วมปฏิบัติงาน (กิตติมา แกล่งกิจ, 2563)

อย่างไรก็ตาม ปัจจัยบางประการที่อาจเป็นอุปสรรคต่อการจัดจำหน่ายสินค้าจากภูมิปัญญาของไทย อาทิ รูปแบบผลิตภัณฑ์ไม่หลากหลาย การผลิตไม่ตรงกับความต้องการของผู้ซื้อ การขาดทักษะการพัฒนา การออกแบบทั้งผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ สินค้าและอาหารยังไม่ได้มาตรฐานตามที่ประเทศคู่ค้ากำหนด (รุ่งนภา บริพนธ์มงคล และกฤษดา เขียววัฒนสุข,

2563) ปัญหาของผลิตภัณฑ์ชุมชนยังคงเจอปัญหาค่าย ๆ กัน ได้แก่ ขาดการพัฒนาเพื่อเพิ่มศักยภาพ และขีดความสามารถในการแข่งขันเพื่อการส่งออก ปัญหาด้านการผลิตที่ไม่ได้มาตรฐาน บรรจุภัณฑ์ขาดเอกลักษณ์ ช่องทางการจัดจำหน่ายมีจำกัด ไม่มีแหล่งจำหน่ายเป็นของตนเอง ขาดการจัดจำหน่ายผ่านทาง e-commerce ขาดการประชาสัมพันธ์ที่ดี ไม่มีตลาดที่แน่นอนทั้งใน และต่างประเทศ (ธัญมัย เจียรกุล, 2557) ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานด้านการตลาดของผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาไทย ได้แก่ ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านช่องทาง การจัดจำหน่าย และด้านผลิตภัณฑ์ (ศรินทร์ ชันติวัฒนกุล, 2558) ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์บุคคลในชุมชน พบว่า ปัญหาหลักของผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ จากภูมิปัญญากลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้ง ได้แก่ ไม่มีช่องทางในการขาย และการกระจายสินค้าเข้าถึงลูกค้าได้ยาก ขาดความรู้ด้านเทคโนโลยีและระบบสารสนเทศ (สมพงษ์ ทองเงิน, 2563)

สื่อสังคมออนไลน์ เป็นสื่อปฏิสัมพันธ์และเป็นเครื่องมือสื่อสารชนิดหนึ่งที่มีการบอกเล่าประสบการณ์ออกมาเป็นเนื้อหา เรื่องราว รูปภาพ และวิดีโอ (มาริษา สุจิตวนิช และดวงใจ คงคาหลวง, 2563) ปัจจุบันการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์จะช่วยให้เกิดประโยชน์ รวมถึงการติดต่อสื่อสารที่สะดวกและรวดเร็วได้ในทันที สื่อสังคมออนไลน์นั้นล้วนมีความแตกต่าง และจุดเด่นที่ไม่เหมือนกัน มีเทคโนโลยีเกิดขึ้นใหม่ ๆ (วศิน อยู่เติกเค่ง, 2558) การตลาดออนไลน์ ได้แก่ จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ เว็บไซต์ การตลาดเชิงเนื้อหา การตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ และการตลาดผ่านเครื่องมือค้นหา มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการซื้อขายออนไลน์ของผู้บริโภค (ธนิดา อัสวโยธิน, 2561) การวางแผนในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ที่เข้าถึงคนได้จำนวนมาก ได้แก่ เฟซบุ๊ก เฟซบุ๊กกรุป เฟซบุ๊กแมจเซนเจอร์ อินสตาแกรม เว็บไซต์ และไลน์ (อัญชลี หล่อนิล และจันทิมา เขียวแก้ว, 2562) และประเทศไทยอัตราการเติบโตของ B2C (Business to Consumer) สูงเป็นอันดับที่ 1 ของอาเซียน เมื่อเทียบมูลค่าระหว่างปี 2559 กับปี 2560 พบว่า มีมูลค่าเพิ่มถึงกว่า 1 แสน 6 หมื่นล้านบาท จากความเชื่อมั่นในเทคโนโลยี ระบบ e-Payment การขนส่งที่รวดเร็วทำให้ผู้บริโภคหันมาให้ความนิยมซื้อของออนไลน์ การทำการตลาดออนไลน์ในปี 2560 สูงถึง 69.92% อันดับแรกที่นิยมมากที่สุดคือ เฟซบุ๊ก Boost Post และ Boost Ads มีการนำข้อมูลหรือ Big Data มาพัฒนาธุรกิจอีคอมเมิร์ซ นำมาวิเคราะห์พฤติกรรมผู้บริโภค เพื่อนำเสนอสินค้าใหม่ ๆ ถึง 100% มีการวางแผนด้านการตลาดมากถึง 92.85% และวิเคราะห์ปัจจัยแวดล้อม เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์การจำหน่ายสินค้าที่ 85.71% สถิติที่ประเทศไทยมีผู้ใช้อินเทอร์เน็ตมากกว่า 45 ล้านคน (2560) มี Mobile Subscriber กว่า 124.8 ล้านราย (2561) ผู้ใช้ไลน์ กว่า 44 ล้านคน (2561) ผู้ใช้เฟซบุ๊กกว่า 52 ล้านราย (2561) และมีแนวโน้มว่ามูลค่าอีคอมเมิร์ซของประเทศไทยปีล่าสุดจะสูงถึง 3.2 ล้านล้านบาท (2561) โดยเฉพาะในช่วงเทศกาลต่าง ๆ (สุรางคณา วายุภาพ, 2562) จากข้อมูลข้างต้นจึงส่งผลให้ธุรกิจต่าง ๆ ต้องหันมาพัฒนาแพลตฟอร์มออนไลน์ รวมถึงการใช้โซเชียลมีเดียในการพัฒนาช่องทางการตลาด (ธนากรไทยพาณิชย์, 2560) การเข้าสู่

กลุ่มลูกค้าต่างประเทศเป็นการขยายโอกาสทางการตลาดให้กับผลิตภัณฑ์ชุมชนจากภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เกิด การรับรู้ การยอมรับ การใช้ประโยชน์ การเผยแพร่ของวัฒนธรรมที่ฝังอยู่ในตัวผลิตภัณฑ์ออกสู่โลกภายนอกซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลไทย และแผนแม่บทกระทรวงพาณิชย์ 2555 - 2564 ที่ต้องการให้พัฒนาชุมชนฐานรากอย่างยั่งยืน และเชื่อมโยงเศรษฐกิจฐานรากภายในประเทศกับเศรษฐกิจโลก (กระทรวงพาณิชย์, 2561) พัฒนาการเลือกซื้อสินค้าแบบออนไลน์แทน และพัฒนาให้เป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมในการจัดการได้อย่างเหมาะสม (จินทนา อุดม, 2563)

ดังนั้น การศึกษาการขยายโอกาสตลาดออนไลน์ผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้งสำหรับลูกค้าต่างประเทศ จะเป็นการศึกษาเพื่อการยกระดับสินค้าในชุมชน หากสินค้าจากภูมิปัญญาท้องถิ่นได้รับ การพัฒนาการบริหารจัดการให้มีมาตรฐาน และเป็นระบบ มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงาน และเพิ่มช่องทางการตลาดซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้งในการยกระดับให้กับผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเป็นที่ยอมรับในสายตาของชาวต่างชาติ และเป็นการเพิ่มรายได้ให้แก่ชุมชนอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์ปัจจุบันของผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้ง
2. เพื่อศึกษาปัญหาทางการตลาดของผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้ง
3. เพื่อศึกษาแนวทางการขยายโอกาสตลาดออนไลน์ผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้ง สำหรับลูกค้าต่างประเทศ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี คือ การวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ลูกค้าต่างประเทศ ซึ่งเป็นชาวต่างชาติที่เคยซื้อและไม่เคยซื้อผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาของไทย โดยไม่ทราบขนาดประชากรที่แน่นอน โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบสะดวก จำนวน 384 คน และหาค่าสัดส่วนของประชากรโดยใช้สูตรคอกแรน และการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย ผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้งในจังหวัดนครปฐม ผู้นำชุมชน ผู้ประกอบธุรกิจในชุมชน วิสาหกิจชุมชน ผู้มีส่วนร่วมในชุมชน จำนวน 15 คน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้งในจังหวัดนครปฐม ได้แก่ ประธานหอการค้าจังหวัดนครปฐม หัวหน้าสำนักงานพาณิชย์จังหวัดนครปฐม นายกองค์การบริหารส่วนตำบล และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง จำนวน 5 คน โดยเลือกแบบเฉพาะเจาะจง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม แบบเลือกตอบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ของ ลิเคิร์ท การหาคุณภาพของเครื่องมือผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้รับจากผู้ทรงวุฒิ

มาคำนวณหาค่า IOC ซึ่งอยู่ระหว่าง 0.66 ถึง 1.00 เพื่อหาความน่าเชื่อถือ ของการวิเคราะห์เชิงคุณภาพความเที่ยงตรง และความถูกต้อง และแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้างใช้สัมภาษณ์ผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้งในจังหวัดนครปฐมและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง กับกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้งในจังหวัดนครปฐมใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิจัยเชิงปริมาณ มีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้
1) ผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามออนไลน์ Google form แขนงไว้ง <https://www.lonelyplanet.com> โดยมีระยะเวลา 1 เดือนหลังจากแจกแบบสอบถาม โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบสะดวก ซึ่งได้ตัวอย่าง จำนวน 384 คน และต้องการประมาณค่าสัดส่วนของประชากรโดยใช้สูตรคอแคเรน และ 2) ผู้วิจัยตรวจสอบผลการตอบแบบสอบถามจากระบบที่ทำการลงรหัสและนำข้อมูลไปวิเคราะห์ทางสถิติโดยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ เพื่อการคำนวณหาร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการวิจัย และการวิจัยเชิงคุณภาพเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้ 1) ติดต่อประสานงานเพื่อทำการนัดหมายในการสัมภาษณ์ผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้งในจังหวัดนครปฐม จำนวน 15 คน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง กับกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้งในจังหวัดนครปฐม จำนวน 5 คน 2) นัดสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล 3) รวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลให้ครบตามจำนวนที่กำหนด และ 4) ประมวลผลข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก

การวิเคราะห์ข้อมูล เชิงปริมาณใช้ค่าความถี่ และค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เชิงลึกในประเด็นที่เกี่ยวข้องจากข้อคำถามปลายเปิด วิเคราะห์เนื้อหา โดยการนับข้อมูลซ้ำ ๆ ในผลที่ได้ เพื่อหาแก่นเรื่องที่ผู้ถูกสัมภาษณ์กล่าวถึงเกี่ยวกับสถานการณ์ปัจจุบันของผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญากลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้ง และศึกษาปัญหาทางการตลาดของผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญากลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้ง และแนวทางการขยายโอกาสตลาดออนไลน์ผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญากลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้ง สำหรับลูกค้าแล้วนำเสนอเป็นความเรียง ผู้วิจัยได้ตรวจสอบว่าข้อมูลที่ได้มานั้นถูกต้องเพื่อให้ได้ข้อมูลที่แท้จริง 1) ตรวจสอบเครื่องมือในการวิจัยคำนวณหาค่า IOC ซึ่งอยู่ระหว่าง 0.66 ถึง 1.00 เพื่อหาความน่าเชื่อถือ ของการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ ความเที่ยงตรง 2) การสัมภาษณ์เชิงลึก และ 3) การทบทวนวรรณกรรม

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาการขยายโอกาสตลาดออนไลน์ของสินค้าภูมิปัญญาไทยผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาชาติพันธุ์ลาวครั้งสำหรับลูกค้าต่างประเทศ มีวัตถุประสงค์ที่ทำการศึกษา ดังนี้

1. สถานการณ์ปัจจุบันของผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญากลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้ง ในปัจจุบันเป็นผลิตภัณฑ์ที่ทำจากงานฝีมือ เป็นแบบรวมกลุ่มสมาชิก คนส่วนใหญ่ทำผลิตภัณฑ์ผ้าทอ เพื่อนำไปจำหน่าย และสวมใส่ในงานประเพณี ผู้ผลิตมีจำนวนน้อยลงส่งผลให้หาซื้อยากทำให้ขาด

ความต่อเนื่องในการขาย ยอดขายขบเซา ผลิตภัณฑ์ไม่ได้รับการยกระดับ การขายผลิตภัณฑ์มักอยู่ในพื้นที่ ผลิตภัณฑ์มีเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่น มีความสวยงาม แต่ขาดการพัฒนาผลิตภัณฑ์ทำให้ลวดลาย รูปแบบมีน้อย บรรจุภัณฑ์ไม่ได้รับการพัฒนา ไม่มีมาตรฐาน และผลิตภัณฑ์บางกลุ่มยังไม่ได้สื่อถึงความเป็นภูมิปัญญากลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้งไม่มีเอกลักษณ์โดดเด่น และมีลักษณะใกล้เคียงกัน ไม่มีความแตกต่าง ในส่วนของราคาผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญากลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้งในปัจจุบัน เป็นการกำหนดราคาตามชิ้นงาน ไม่มีหลักการในการคำนวณต้นทุน เป็นการตั้งราคาจากรูปแบบผลิตภัณฑ์ ความยากง่ายในการผลิต และวัสดุที่ใช้ จึงทำให้มีหลายราคา ถูกถึงแพง สำหรับช่องทางการจัดจำหน่ายของผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญากลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้งในปัจจุบันส่วนมากเป็นการขายแบบมีหน้าร้าน รองลงมาเป็นการขายออนไลน์แต่ยังไม่แพร่หลาย และการส่งเสริมการตลาดของผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญากลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้งในปัจจุบันได้มีการให้ส่วนลดเฉพาะลูกค้าประจำ มีประชาสัมพันธ์โดยใช้โปรแชร์ แผ่นพับ ที่หน่วยงานภาครัฐจัดทำให้ แต่ไม่ได้มุ่งไปที่ผลิตภัณฑ์อย่างเดียวเป็นการประชาสัมพันธ์ภาพรวมของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้ง นำเสนอวิถีชีวิต การท่องเที่ยว ภูมิปัญญา และของดีที่เป็นเอกลักษณ์

2. ปัญหาทางการตลาดของผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญากลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้ง คือ ผลิตภัณฑ์มีรูปแบบ และลวดลายน้อย ไม่ได้มาตรฐาน ไม่มีการรับรองจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ไม่มีความทันสมัย ตัวบรรจุภัณฑ์หีบห่อขาดความสวยงามโดดเด่น ไม่มีเอกลักษณ์ ขาดคุณค่าในตัวผลิตภัณฑ์ ไม่มีการใช้เทคโนโลยีเพื่อการผลิต ขาดความสร้างสรรค์ในการออกแบบผลิตภัณฑ์ให้มีความหลากหลาย ในส่วนของราคา ผู้ผลิตขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการคำนวณต้นทุน สำหรับช่องทางการจัดจำหน่ายคือ ไม่รู้จะต้องไปขายที่ไหน ไม่รู้ว่าจะต้องทำอะไรให้ผลิตภัณฑ์ไปถึงลูกค้า และการส่งเสริมการตลาด คือ ขาดความรู้ในเรื่องของตลาด ไม่มีการประชาสัมพันธ์ที่ชัดเจน ไม่มีการส่งเสริมการขายในรูปแบบต่าง ๆ

3. แนวทางการขยายโอกาสตลาดออนไลน์ผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญากลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้ง สำหรับลูกค้าต่างประเทศ เมื่อนำสถานการณ์ปัจจุบันของผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญากลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้ง และปัญหาทางการตลาดของผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญากลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้ง จากการวิเคราะห์สังเคราะห์เนื้อหาจากการสัมภาษณ์ (สาธิกุล ปิยะพันธ์, 2563) ในการทำการขยายช่องทางการตลาดเพิ่มขึ้นนั้น เพื่อให้ส่งผลต่อกลุ่มชาติพันธุ์ ๆ ให้มีรายได้ มีกลุ่มผู้ซื้อที่กว้างขวางมากขึ้น หน่วยงานภาครัฐสามารถสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดจำหน่ายบนออนไลน์ด้วยโดยใช้สื่อสังคมออนไลน์ ได้แก่ Facebook, Instagram, YouTube, LINE@ และ Search Engine Marketing โดยนำมาสร้างแนวทางการขยายโอกาสตลาดออนไลน์ผลิตภัณฑ์กลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้งสำหรับลูกค้าต่างประเทศดังนี้ คือ 1) โซเชียลมีเดีย ได้แก่ เฟซบุ๊ก อินสตาแกรม และไลน์แอด 2) เสิร์ชเอนจินมาร์เก็ต/เสิร์ชเอนจินออฟติไมซ์ 3) การเขียนบล็อก 4) การตลาดผ่านอีเมล 5) การตลาดผ่านวิดีโอ เป็นวิธีที่ดีที่สามารถเพิ่มยอดขาย และสามารถเข้าถึงลูกค้าได้ง่าย เพื่อเป็นการสร้างมูลค่าของผลิตภัณฑ์ให้โดดเด่น เป็นมาตรฐาน มีเอกลักษณ์

ชัดเจน มีความหลากหลาย สวยงาม และมีบรรจุกฎที่ดี ด้านช่องทางการจัดจำหน่ายควรขายบนออนไลน์เป็นวิธีการที่ดีที่จะสามารถเพิ่มยอดขายและสามารถเข้าถึงลูกค้าได้ง่าย การพัฒนาตลาดออนไลน์ควรมีการทำเพจการเคลื่อนไหว มีกิจกรรมของกลุ่มอย่างสม่ำเสมอ มีการสร้างเครือข่ายผู้ผลิตเพื่อที่จะส่งสินค้าได้ตามความต้องการของลูกค้า มีการสื่อสารกับลูกค้าทันที การขายออนไลน์ยังสามารถขยายช่องทางการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ กระจายข้อมูล แนะนำผลิตภัณฑ์ วัสดุที่ใช้ และเรื่องราวของผลิตภัณฑ์ที่รวดเร็วถือเป็นการประชาสัมพันธ์เข้าถึงกลุ่มลูกค้าได้

อภิปรายผล

การขยายโอกาสตลาดออนไลน์ผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญากลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้งสำหรับลูกค้าต่างประเทศ จากการวิจัยสามารถนำผลวิจัยมาอภิปรายผล ได้ดังต่อไปนี้

1. สถานการณ์ปัจจุบันของผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญากลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้งสำหรับลูกค้าต่างประเทศ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง 30 - 39 ปี สัญชาติญี่ปุ่น การศึกษาปริญญาตรี ประกอบอาชีพข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 501 - 800 ดอลลาร์สหรัฐ พฤติกรรมการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาไทยส่วนใหญ่เคยพบเห็นผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาไทย ซื้อสินค้าจากภูมิปัญญาไทยเป็นของที่ระลึกในโอกาสต่าง ๆ ให้เหตุผลในการซื้อผลิตภัณฑ์เพราะความพึงพอใจด้านหัตถกรรม/ผลิตภัณฑ์ไทย ผลิตภัณฑ์ที่ชื่นชอบ คือ อาหารไทย ส่วนใหญ่ได้รับอิทธิพลการตัดสินใจซื้อสินค้าจาก ครอบครัว/ญาติ/คู่รัก ซื้อสินค้าด้วยเงินสด มียอดซื้อสินค้าโดยประมาณ 2 ชิ้น รู้จักหรือรับรู้ข้อมูลผลิตภัณฑ์จากอินเทอร์เน็ต ใช้เงินซื้อสินค้าโดยประมาณ 1,000 - 2,000 บาท ซื้อสินค้าจาก ร้านค้า เลือกซื้อสินค้าจากแหล่งที่ชื่อนั้นเพราะความสะดวก ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดเพื่อขยายโอกาสทางการตลาดออนไลน์ผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาชาติพันธุ์ลาวครั้งสำหรับลูกค้าต่างประเทศ พบว่า ด้านผลิตภัณฑ์ ($\bar{X} = 4.28$) ด้านการส่งเสริมการตลาด ($\bar{X} = 4.16$) ด้านราคา ($\bar{X} = 4.15$) และ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ($\bar{X} = 4.13$) เนื่องจากผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญากลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้ง เป็นผลิตภัณฑ์ที่ทำจากงานฝีมือ เป็นแบบรวมกลุ่มสมาชิก คนส่วนใหญ่ทำผลิตภัณฑ์ผ้าทอ เพื่อนำไปจำหน่าย และสวมใส่ในงานประเพณี ผู้ผลิตมีจำนวนน้อยลงส่งผลให้หาซื้อยาก ขาดความต่อเนื่องในการขาย ยอดขายซบเซา ผลิตภัณฑ์ไม่ได้รับการยกระดับและมักขายอยู่ในพื้นที่เดิม ผลิตภัณฑ์มีเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่น มีความสวยงาม แต่ขาดการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ลวดลาย รูปแบบมีน้อย บรรจุกฎที่ไม่ได้รับการพัฒนาให้มีมาตรฐาน และผลิตภัณฑ์บางกลุ่มยังไม่ได้สื่อถึงความเป็นภูมิปัญญากลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้งไม่โดดเด่น และมีลักษณะใกล้เคียงกัน ผู้ซื้อส่วนใหญ่เป็นคนในชุมชน ผู้ผลิตขาดความรู้ในการจัดการเกี่ยวกับการตั้งราคา ไม่รู้ว่าจะไปขายใคร ไปขายที่ไหน ขาดช่องทางการจัดจำหน่าย และขาดองค์ความรู้ที่จะนำมาพัฒนาในด้านต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับ ปานศิริ พูนพล และทิพวรรณ พรหมลาย ที่ได้

ศึกษาเรื่อง ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการตลาดของผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ OTOP (ระดับ 1 - 5 ดาว) ในจังหวัดขอนแก่น พบว่า 1) ผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ OTOP (ระดับ 1 - 5 ดาว) ในจังหวัดขอนแก่น ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุ 51 ปีขึ้นไป สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือประกาศนียบัตรวิชาชีพ 2) ลักษณะของผู้ประกอบการเป็นผู้ประกอบการฯ เป็นกลุ่มผู้ผลิตชุมชน รวมตัวกันเป็นกลุ่มในชุมชนดำเนินธุรกิจมาแล้ว 1 - 5 ปี ประเภทผลิตภัณฑ์ตามการคัดสรรเป็นประเภทผ้า และ เครื่องแต่งกาย และเป็นผลิตภัณฑ์ที่ผ่านการคัดสรรในระดับ 4 ดาว โดยมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,001 - 30,000 บาท (ปานศิริ พูนพล และทิพวรรณ พรลาย, 2560)

2. ปัญหาทางการตลาดของผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญากลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้ง สำหรับลูกค้าต่างประเทศ พบว่า 1) ผลิตภัณฑ์ มีรูปแบบ และลวดลายน้อย ผลิตภัณฑ์ไม่ได้มาตรฐาน ไม่มีการรับรองจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ไม่มีความทันสมัย ตัวบรรจุภัณฑ์หีบห่อขาดความสวยงามโดดเด่น ไม่มีเอกลักษณ์ ขาดคุณค่าในตัวผลิตภัณฑ์ ไม่มีการใช้เทคโนโลยีเพื่อการผลิต ขาดความสร้างสรรค์ในการออกแบบผลิตภัณฑ์ให้มีความหลากหลาย 2) ราคา ผู้ผลิตขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการคำนวณต้นทุน 3) ช่องทางการจัดจำหน่ายคือ ไม่รู้จะต้องไปขายที่ไหน ไม่รู้ว่าต้องทำอะไรให้ผลิตภัณฑ์ไปถึงลูกค้า และ 4) การส่งเสริมการตลาด คือ ขาดความรู้ในเรื่องของตลาด ไม่มีการประชาสัมพันธ์ที่ชัดเจน ไม่มีการส่งเสริมการขายในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับ กรรณิการ์ สายเทพ และพิชญา เพิ่มไทย ที่ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นเพื่อการส่งออกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนดอกไม้ประดิษฐ์ ตำบลแม่ทะ อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง พบว่า วัตถุประสงค์ที่ใช้ส่วนใหญ่เป็นวัตถุประสงค์ในท้องถิ่น และกระบวนการผลิตสินค้าเป็น การผลิตโดยใช้มือเป็นหลัก และสินค้ายังไม่ได้รับมาตรฐานการผลิต ยังไม่เป็นที่ต้องการและยังไม่ได้ได้รับความนิยมในตลาดต่างประเทศ (กรรณิการ์ สายเทพ และพิชญา เพิ่มไทย, 2560)

3. แนวทางการขยายโอกาสตลาดออนไลน์ผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญากลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้งสำหรับลูกค้าต่างประเทศ พบว่า แนวทางการขยายโอกาสตลาดออนไลน์ผลิตภัณฑ์กลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้งสำหรับลูกค้าต่างประเทศ ดังนี้ คือ 1) โซเชียลมีเดีย ได้แก่ เฟซบุ๊ก อินสตาแกรม และไลน์แอด 2) เสิร์ชเอนจินมาร์เก็ต เสิร์ชเอนจินออฟติไมซ์ 3) การเขียนบล็อก 4) การตลาดผ่านอีเมล 5) การตลาดผ่านวิดีโอ และการขยายโอกาสทางการตลาดออนไลน์อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ ซึ่งเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับ ดังนี้ การตลาดออนไลน์สามารถขยายช่องทางการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ การตลาดออนไลน์สามารถกระจายข้อมูลและให้บริการที่รวดเร็ว และการตลาดออนไลน์เป็นช่องทางที่มีประสิทธิภาพในการขับเคลื่อนการตลาดใจซื้อของลูกค้า ซึ่งสอดคล้องกับ สุดถนอม ตันเจริญ ที่ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาคุณภาพสินค้า OTOP ของวิสาหกิจชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร พบว่า การพัฒนาสินค้า บริการ บรรจุภัณฑ์

และป้ายฉลาก โดยสื่อถึงจุดเด่นของความเป็นไทยหรือวัฒนธรรมท้องถิ่น คุณภาพ ทั้งด้าน ประโยชน์ใช้สอย รสชาติ ความสะอาดปลอดภัย และความสะอาด อนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรม ความเป็นไทย และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมโดยเสนอแนวทางการพัฒนาคุณภาพของ สินค้าและบรรจุภัณฑ์ ตลอดจนการสื่อสารภาพลักษณ์โดยการโฆษณา ประชาสัมพันธ์สินค้าให้ เป็นที่รู้จักมากขึ้น เชื่อมโยงกับการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการผลิตหรือสื่อถึงวัฒนธรรม (สุดถนอม ต้นเจริญ, 2561) และสอดคล้องกับ สุรางค์รัตน์ แสงศรี ที่ได้ศึกษาเรื่อง การใช้ตลาด อิเล็กทรอนิกส์เพื่อเพิ่มขีดความสามารถด้านการแข่งขันของผู้ประกอบการรายย่อย ผลการศึกษาพบว่า การตลาดอิเล็กทรอนิกส์นำมาซึ่งโอกาสทางการตลาด และเพิ่มขีด ความสามารถในการขายสินค้า และบริการสู่การทำตลาดระหว่างประเทศหรือการตลาดโลก ซึ่งการตลาดอิเล็กทรอนิกส์เป็นปัจจัยสู่ความสำเร็จที่สำคัญ (สุรางค์รัตน์ แสงศรี, 2560)

องค์ความรู้ใหม่

โมเดลแนวทางการขยายโอกาสตลาดออนไลน์ผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญากลุ่มชาติพันธุ์ ลาวครั้งสำหรับลูกค้าต่างประเทศ มีช่องทาง 5 ช่องทาง ดังนี้ 1) Social Media ได้แก่ Facebook, Facebook Live Instagram, YouTube, LINE@ Live สด 2) Search Engine Marketing/Search Engine Optimization 3) Blogging 4) E-mail Marketing (EDM) และ 5) Video Marketing โดยมีรายละเอียดดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 โมเดลแนวทางการขยายโอกาสตลาดออนไลน์ผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญากลุ่มชาติพันธุ์ ลาวครั้งสำหรับลูกค้าต่างประเทศ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่องการขยายโอกาสตลาดออนไลน์ผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้งสำหรับลูกค้าต่างประเทศ สรุปได้ดังนี้ 1) สถานการณ์ปัจจุบันของผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้งผู้ผลิตเป็นแบบรวมกลุ่มสมาชิก บางส่วนทำส่วนตัว ส่วนใหญ่ทำผลิตภัณฑ์ผ้าทอ ผลิตขึ้นเพื่อจำหน่าย และสวมใส่เอง ในงานประเพณี ผู้ผลิตมีจำนวนน้อย หาซื้อได้ยาก ขาดความต่อเนื่องในการขาย ยอดขายซบเซา ผลิตภัณฑ์ไม่ได้รับการยกระดับให้มีมูลค่า และมีมาตรฐาน การขายอยู่ในพื้นที่ ๆ ตนเองอาศัยอยู่ ผู้ซื้อเป็นคนในชุมชน 2) ปัญหาทางการตลาดของผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้ง ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ไม่หลากหลายไม่ทันสมัย ขาดการรับรองจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตัวบรรจุภัณฑ์ไม่มีเอกลักษณ์ ผู้ผลิตขาดความรู้เกี่ยวกับต้นทุน ช่องทางการจัดจำหน่ายแคบ ขาดการส่งเสริมการตลาด 3) แนวทางการขยายโอกาสตลาดออนไลน์ผลิตภัณฑ์กลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้งสำหรับลูกค้าต่างประเทศดังนี้ คือ 3.1) โซเชียลมีเดีย ได้แก่ เฟซบุ๊ก อิน스타그램 และไลน์แอด 3.2) เสิร์ชเอนจินมาร์เก็ต เสิร์ชเอนจินออฟติไมซ์ 3.3) การเขียนบล็อก 3.4) การตลาดผ่านอีเมล 3.5) การตลาดผ่านวิดีโอ เป็นวิธีที่สามารถเพิ่มยอดขาย สามารถเข้าถึงลูกค้าได้ง่ายและข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้ 1) ตัวผลิตภัณฑ์ของสินค้าท้องถิ่น ต้องมีการพัฒนาไม่ว่าจะเป็นลวดลาย ความเป็นเอกลักษณ์ ความโดดเด่น มีการกำหนดราคา มีการคำนวณต้นทุนกำไร มีการนำสินค้าผ่านออนไลน์ 2) หน่วยงานหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ต้องช่วยกันพัฒนาสินค้าที่มีเอกลักษณ์ มีความโดดเด่น สะท้อนถึงวัฒนธรรม วิถีชีวิต 3) ควรพัฒนาเว็บไซต์ ให้มีการเคลื่อนไหว กิจกรรมมีการอบรม และนำเสนอถึงภูมิปัญญาของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้ง ให้ต่างประเทศได้เข้าถึง และรับรู้ ให้ความช่วยเหลือ ดูแล และควบคุมมาตรฐานการผลิตและดำเนินการขาย ช่องทางการจัดจำหน่ายทั้งรูปแบบออนไลน์ และออฟไลน์ การนำงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ 1) ด้านนโยบาย สำนักงานพาณิชย์จังหวัดนครปฐม สามารถนำคู่มือไปใช้ในการเผยแพร่องค์ความรู้ 2) ด้านสาธารณะ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม จัดทำเป็นคู่มือการขยายโอกาสตลาดออนไลน์ผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้งสำหรับลูกค้าต่างประเทศที่ทุกคนสามารถดาวน์โหลดได้ 3) ด้านชุมชน และพื้นที่กลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้ง นำคู่มือไปประยุกต์ใช้ภายในกลุ่มของตนเองสู่การเป็นผู้ประกอบการออนไลน์ 4) ด้านวิชาการ เทศบาลตำบลโพรงมะเดื่อและองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยด้วน จัดทำโครงการบริการวิชาการเพื่อเผยแพร่องค์ความรู้ การขยายโอกาสตลาดออนไลน์ผลิตภัณฑ์ และกลุ่มประชาชนสามารถเข้าใช้เว็บไซต์เพื่อทำการค้าออนไลน์

กิตติกรรมประกาศ

บทความนี้ได้รับการสนับสนุนงบประมาณการวิจัย จากสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) และมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม งบประมาณด้านวิทยาศาสตร์วิจัย และนวัตกรรม ผ่านกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์วิจัย และนวัตกรรม ปีงบประมาณ พ.ศ. 2563

เอกสารอ้างอิง

- กรรณิการ์ สายเทพ และพิชญา เพิ่มไทย. (2560). แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นเพื่อการส่งออกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนดอกไม้ประดิษฐ์ตำบลแม่ทะ อำเภอมะนัง จังหวัดลำปาง. วารสารวิทยาการจัดการสมัยใหม่, 10(2), 1-11.
- กระทรวงพาณิชย์. (2561). นโยบายรัฐ. เรียกใช้เมื่อ 16 มิถุนายน 2563 จาก <https://www.moc.go.th/images/strategic/str003.pdf>
- กิตติมา แกล่งกิจ. (2563). ความร่วมแรงร่วมใจของภาครัฐและกลุ่มผู้ประกอบการรุ่นใหม่ (YEC) กรณีศึกษาจังหวัดสมุทรสาคร. วารสารสหวิทยาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 3(3), 539-502.
- จันทนา อุดม. (2563). การเปลี่ยนผ่านองค์กรสู่องค์กรแห่งนวัตกรรม. วารสารสหวิทยาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 3(1), 81-90.
- จิตกวี กระจำเมฆ. (2560). อนุรักษ์และสืบทอดภาษาถิ่น: ภาษาลาวครั้ง อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม. วารสารวิชาการและวิจัย มทร.พระนคร สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 2(2), 10-12.
- จิตพนธ์ ชุมเกตุ. (2560). การพัฒนาผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการชุมชนอย่างยั่งยืนของชุมชนไทยมุสลิม อำเภอลำลูกเกด จังหวัดเพชรบุรี. ใน รายงานวิจัย. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ธนาคารไทยพาณิชย์. (2560). ปรับตัวอย่างไรให้ทัน ดิจิทัล มาร์เก็ตติ้ง 2017. เรียกใช้เมื่อ 16 ตุลาคม 2561 จาก <https://scbsme.scb.co.th/sme-inspiration-detail/Digital-Marketing-Trend-17>
- ธนิดา อัสวโยธิน. (2561). การตลาดออนไลน์ที่มีผลต่อพฤติกรรมการซื้อสินค้าออนไลน์ของผู้บริโภคในเขตอำเภอมะนัง จังหวัดนครราชสีมา. เรียกใช้เมื่อ 12 ตุลาคม 2561 จาก http://www.ba-abstract.ru.ac.th/AbstractPdf/2561-5-7_1565850078.pdf
- ธัญมัย เจริญกุล. (2557). ปัญหาและแนวทางการปรับตัวของ OTOP เพื่อพร้อมรับการเปิด AEC. วารสารนักบริหาร, 34(1), 177-191.
- นรินทร์ สังข์รักษา. (2560). ชุดความรู้ที่เป็นประโยชน์และเกี่ยวเนื่องกับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์. Veridian E- Journal, Silpakorn University (Humanities, Social Sciences and arts), 10(2), 2143-2160.

- บุษบา หินเธาว์. (2557). การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อหาแนวทางอนุรักษ์พื้นที่ภูมิปัญญาผ้าทอลาวครั่ง. วารสารปาริชาติ, 27(3), 133-144.
- ปานศิริ พูนพล และทิพวรรณ พรลาย. (2560). ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการตลาดของผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ OTOP (ระดับ 1 - 5 ดาว) ในจังหวัดขอนแก่น. วารสารวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย, 7(ฉบับพิเศษ), 23-24.
- ปิยะวัน เพชรหมี่. (2563). ผู้ประกอบการเพื่อสังคมกับความสามารถในการแข่งขันมุ่งเน้นผลิตภัณฑ์สินค้าสร้างสรรค์เพื่อการท่องเที่ยวของจังหวัดเพชรบูรณ์. วารสารสหวิทยาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 3(3), 367-379.
- พงศ์สฎา เฉลิมกลิ่น. (2563). การจัดการเครือข่ายทางธุรกิจในแง่มุมมองของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานทางธุรกิจ. Journal of Roi Kaensarn Academi, 5(2), 76-85.
- มาริษา สุจิตวนิช และดวงใจ คงคาหลวง. (2563). แนวทางการสื่อสารการตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ในกลุ่มเนอเรชั่นเน็ต. Journal of Roi Kaensarn Academi, 5(2), 98-113.
- รุ่งนภา บริพนธ์มงคล และกฤษฎา เขียววัฒนสุข. (2563). การรับรู้คุณภาพสินค้าและคุณภาพการบริการที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อซ้ำเครื่องทำความสะอาดอุตสาหกรรม. วารสารศิลปการจัดการ, 4(1), 166-179.
- วศิน อยู่เติกเค่ง. (2558). การศึกษากลยุทธ์การสื่อสารทางการตลาดออนไลน์ของธุรกิจภาพยนตร์ออนไลน์รูปแบบสตรีมมิ่งในประเทศไทย. ใน สารนิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสื่อสารการตลาดดิจิทัล. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- ศรินทร์ ชันติวัฒนกุล. (2558). ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการตลาดของผลิตภัณฑ์ของกลุ่มอาชีพในเขตจตุจักรเพื่อการพัฒนาธุรกิจอย่างยั่งยืน. วารสารบริหารธุรกิจศรีนครินทรวิโรฒ, 6(1), 69-81.
- สมพงษ์ ทองเงิน. (2 มิถุนายน 2563). การขยายโอกาสตลาดออนไลน์ผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญากลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั่ง สำหรับลูกค้าต่างประเทศ. (วัลลภา วิชยะวงค์, ผู้สัมภาษณ์)
- สาธิกุล ปิยะพันธ์. (9 พฤศจิกายน 2563). การขยายโอกาสตลาดออนไลน์ผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญา กลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั่ง สำหรับลูกค้าต่างประเทศ. (วัลลภา วิชยะวงค์, ผู้สัมภาษณ์)
- สุดถนอม ตันเจริญ. (2561). แนวทางการพัฒนาคุณภาพสินค้า OTOP ของวิสาหกิจชุมชนอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง, 7(2), 155-166.
- สุรางคณา วายุภาพ. (2562). Thailand e-Commerce Week 2019. เรียกใช้เมื่อ 16 มิถุนายน 2563 จาก <https://www.etda.or.th/content/etda-%E0%B9>
- สุรางค์รัตน์ แสงศรี. (2560). การใช้ตลาดอิเล็กทรอนิกส์เพื่อเพิ่มขีดความสามารถด้านการแข่งขันของผู้ประกอบการรายย่อย. วารสารราชชนรินทร์, 14(32), 145-151.

อัญชลี หล่อนิล และจันทิมา เขียวแก้ว. (2562). การใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อการสื่อสาร
การตลาดในกลุ่มธุรกิจผู้เลี้ยงกระบองเพชร. เรียกใช้เมื่อ 18 ธันวาคม 2562 จาก
file:///C:/Users/DELL/Downloads/1425-Article%20Text-3333-1-10-
20200121.pdf

ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีผลต่อพฤติกรรมความตั้งใจซื้อเฟอร์นิเจอร์
ผ่านเพจเฟซบุ๊กของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล*
CAUSAL FACTORS AFFECTING TO BEHAVIORAL PURCHASE
INTENTION FURNITURE ON FACEBOOK PAGE OF CONSUMERS
IN BANGKOK AND ITS VICINITY

ธีรภัทร์ มีเดช

Teerapach Meedach

สุมาลย์ ปานคำ

Sumaman Pankham

วิทยาลัยนวัตกรรมดิจิทัลเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยรังสิต

College of Digital Innovation Technology, Rangsit University, Thailand

E-mail: teerapach.m63@rsu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุพฤติกรรมความตั้งใจซื้อเฟอร์นิเจอร์ผ่านเพจเฟซบุ๊กของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล และเพื่อศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีผลต่อพฤติกรรมความตั้งใจซื้อเฟอร์นิเจอร์ผ่านเพจเฟซบุ๊กของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามออนไลน์ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ที่เคยซื้อเฟอร์นิเจอร์ผ่านเพจเฟซบุ๊ก โรงงานโซฟา เตี้ยง บุณนัง Furnished Design ผลิตภัณฑ์และจัดจำหน่าย และพักอาศัยในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำนวน 420 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ร้อยละ และโมเดลสมการโครงสร้างในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุเพื่อหาเส้นทางอิทธิพลเชิงสาเหตุของตัวแปรวิจัย ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมความตั้งใจซื้อเฟอร์นิเจอร์ผ่านเพจเฟซบุ๊ก ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ด้านคุณภาพการบริการ 2) ด้านภาพลักษณ์ขององค์กร 3) ด้านความพึงพอใจของลูกค้า และ 4) ด้านพฤติกรรมความตั้งใจซื้อ โมเดลที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์เป็นอย่างดี โดยมีค่าสถิติไค - สแควร์ (χ^2) = 63.81, ค่า CMIN/df = 1.42, ค่าองศาอิสระ (df) = 45, ค่า GFI = 0.98, ค่า AGFI = 0.96, ค่า SRMR = 0.04 และค่า RMSEA = 0.03 ค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ = 0.73 แสดงว่า ตัวแปรในโมเดลสามารถอธิบายความแปรปรวนของพฤติกรรมความตั้งใจซื้อ

* Received 24 May 2021; Revised 19 June 2021; Accepted 22 June 2021

เฟอร์นิเจอร์ผ่านเพจเฟซบุ๊ก ได้ร้อยละ 73 ปัจจัยด้านพฤติกรรมความตั้งใจซื้อได้รับอิทธิพลทางตรงจากปัจจัยด้านความพึงพอใจของลูกค้า ขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.86 และได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากปัจจัยด้านภาพลักษณ์ขององค์กร ขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.23 ซึ่งผู้ประกอบการธุรกิจเฟอร์นิเจอร์สามารถนำผลวิจัยที่ได้ไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนกลยุทธ์ทางการตลาดบนเพจเฟซบุ๊กต่อไป

คำสำคัญ: คุณภาพการบริการ, ภาพลักษณ์ขององค์กร, ความพึงพอใจของลูกค้า, พฤติกรรมความตั้งใจซื้อ, เฟอร์นิเจอร์

Abstract

The objectives of this research article were to develop and examine of causal relationship model to behavioral purchase intention of furniture via the Facebook page of consumers in Bangkok and Its vicinity and to study the causal factors affecting to behavioral purchase intention of furniture via the Facebook page of consumers in Bangkok and Its vicinity. The research instrument was an online questionnaire. The sample group was people who used to purchase the furniture through the Facebook page “Factory of Sofa, Bed, Wall, Furnished Design with Manufacturing and Distributing” and lived in Bangkok and Its vicinity for 420 people. The statistics in this research consisted of frequency percentage and Structural Equation Modeling (SEM) to analyze the causal path analysis among research factors. The research result that the behavioral purchase intention via Facebook page consisted of four elements that 1) Service Quality 2) Corporate Image 3) Customer Satisfaction and 4) Behavioral Purchase Intention. The developed model was relevant to the empirical data fairly well with the Chi - square (χ^2) = 63.81, CMIN/df = 1.42, Degree of Freedom (df) = 45, GFI = 0.98, AGFI = 0.96, SRMR = 0.04, RMSEA = 0.03 and Forecasting Coefficient at 0.73. The obtained data were able to describe the variability of behavioral purchase intention via Facebook page 73 percent. Factor behavioral purchase intention had been a direct effect on customer satisfaction with the effect size of 0.68 and an indirect effect by the corporate image with the effect size of 0.23. The furniture entrepreneurs were able to apply the research result to be a guideline of marketing strategic planning on Facebook page onwards.

Keywords: Service Quality, Corporate Image, Customer Satisfaction, Purchase Intention, Furniture

บทนำ

ปัจจุบัน อินเทอร์เน็ต (Internet) ได้เข้ามามีบทบาทในการดำเนินชีวิตประจำวัน ในด้านการติดต่อสื่อสารเป็นไปด้วยความสะดวกและรวดเร็ว โดยมีต้นทุนต่ำกว่าการสื่อสารรูปแบบอื่น จากรายงานผลการสำรวจข้อมูลผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ตของคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) พบว่า ปี พ.ศ. 2560 - 2562 คนไทยใช้อินเทอร์เน็ตเป็นจำนวน 45,189,944 คน 47,558,923 คน 50,103,944 คน ตามลำดับ (NBTC, 2020) และจากผลการสำรวจข้อมูลของสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (สพธอ.) หรือ ETDA พบว่าในช่วงเวลาเดียวกันนั้น ประเทศไทยมีการใช้งานอินเทอร์เน็ตเฉลี่ยวันละ 6.35 ชั่วโมง 10.05 ชั่วโมง 10.22 ชั่วโมง ตามลำดับ (ETDA, 2563)

ในปี พ.ศ. 2562 มีการใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อทำกิจกรรมโซเชียลมีเดีย (Social Media) เป็นอันดับแรก ซึ่งมีจำนวน ร้อยละ 91.2 และโซเชียลมีเดียที่ได้รับความนิยมจากผู้บริโภคในประเทศไทยมากที่สุดถึง ร้อยละ 94 คือ เฟซบุ๊ก (Facebook) และ ยูทูบ (Youtube) (The Academy, 2563) ในประเทศไทยมีผู้ใช้อินเทอร์เน็ตจำนวนมากถึง 52 ล้านคน และมีผู้ใช้งานเฟซบุ๊กมากที่สุดเป็นอันดับ 8 ของโลกอยู่ที่ 47 ล้านบัญชี ซึ่งเฟซบุ๊กยังคงครองอันดับ 1 ที่มีจำนวนผู้ใช้งานเยอะที่สุดและในประเทศไทยมีผู้ที่เข้าใช้งานเฟซบุ๊กทุก ๆ วันมากถึง 37 ล้านบัญชี ซึ่ง 98 เปอร์เซ็นต์ของผู้ใช้งานต่างเล่นเฟซบุ๊กผ่านสมาร์ทโฟนและมีจำนวนผู้ใช้งาน เฟซบุ๊กทั่วโลกอยู่ที่ 2.3 พันล้านบัญชี (Hootsuite, 2020) ทั้งนี้ผลจากพฤติกรรมการใช้ เฟซบุ๊กของผู้บริโภคได้ส่งผลให้ยอดขายจากช่องทางออนไลน์เติบโตสูงขึ้นในทุก ๆ ปี จึงทำให้เฟซบุ๊กนั้นกลายเป็นส่วนหนึ่งที่เหล่านักการตลาดต่างสนใจและใช้เป็นเครื่องมือเพื่อทำความเข้าใจพฤติกรรมของผู้บริโภค รวมถึงทำการตลาดในธุรกิจและอุตสาหกรรมต่าง ๆ ให้ประสบความสำเร็จ การใช้เฟซบุ๊กในการทำธุรกิจให้ประสบความสำเร็จในระยะยาวได้นั้น ไม่ใช่มีแค่เงินลงทุนโฆษณา หรือสนใจแต่ยอดไลค์เพียงเท่านั้น ต้องเน้นไปที่เนื้อหาของเพจเฟซบุ๊ก บทความที่สื่อออกไปควรเป็นเนื้อหาที่เป็นประโยชน์กับกลุ่มเป้าหมาย หรือตรงกับความสนใจ โดนใจของผู้บริโภค เพื่อให้ได้ผู้บริโภคกลับมาซื้อสินค้าหรือบริการ (Hootsuite, 2020)

อุตสาหกรรมเฟอร์นิเจอร์และของตกแต่งบ้านยังคงเป็นธุรกิจที่มีการเติบโตได้ดีในอนาคต โดยจะเห็นได้ชัดว่าในปี ค.ศ. 2019 ยอดขายอยู่ที่ 660 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และปี ค.ศ. 2020 ยอดขายอยู่ที่ 755 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งมีอัตราที่สูงขึ้นมาก แม้หลายธุรกิจต้องเผชิญกับภาวะเศรษฐกิจที่ค่อนข้างซบเซาจากพิษของสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด - 19 (Hootsuite, 2020) บริษัท เฟอร์นิช ดีไซน์ กรุ๊ป จำกัด มีเพจเพจ “โรงงานโซฟาเตียง บุนนัง FURNISHED DESIGN ผลิตและจัดจำหน่าย” ในการทำการตลาดซึ่งปัจจุบันเติบโตได้ดีสวนกระแสกับภาวะทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน จึงทำให้เล็งเห็นถึงการขยายตัวของตลาดระดับกลางถึงระดับบนภายในประเทศ ซึ่งจำเป็นต้องสร้างจุดเด่นและจุดแตกต่างจากท้องตลาดรวมไปถึงการตอบโจทย์ความต้องการของผู้บริโภคทั้งด้านสีสนัและดีไซน์

ในตัวสินค้าและบริการ ในรูปแบบ Customize and Made to Order ได้เฟอร์นิเจอร์ที่ชอบ ในราคาที่ใช่ (Furnished Design, 2020)

พฤติกรรมความตั้งใจซื้อเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับสภาวะภายในจิตใจของบุคคล ที่มีต่อการซื้อสินค้าและการใช้บริการทำให้เกิดพฤติกรรมการซื้อ ซึ่งขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย อาทิ ราคาสินค้า ช่องทางการจัดจำหน่าย ภาพลักษณ์องค์กร ความสะดวกสบายในการบริการ ความเป็นมิตรของผู้ให้บริการ เป็นต้น ซึ่งส่งผลต่อความพึงพอใจและทัศนคติของบุคคล นอกจากนี้ พฤติกรรมความตั้งใจซื้อเป็นข้อบ่งชี้ถึงปริมาณการซื้อสินค้าและการบริการจากผู้จัดจำหน่ายในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งขึ้นอยู่กับความรู้ถึงคุณค่า การรับรู้ถึงประโยชน์ของสินค้าและบริการ (Das, G., 2014); (Howard, J. A., 1994)

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมความตั้งใจซื้อเฟอร์นิเจอร์บนเพจเฟซบุ๊กมีหลายอย่าง อย่างหนึ่งที่ผู้วิจัยให้ความสนใจ และนำมาประยุกต์ใช้ในงานวิจัยนี้ คือ แนวคิดของ Chien, L. & Chi, S. ได้แก่ 1) ปัจจัยด้านคุณภาพบริการ (Service Quality) เป็นปัจจัยที่เปรียบเทียบความคาดหวังของผู้รับบริการกับการบริการที่ได้รับจริง ซึ่งมีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อความพึงพอใจของผู้บริโภค 2) ปัจจัยด้านภาพลักษณ์ขององค์กร (Corporate Image) เป็นภาพที่อยู่ในจิตใจหรือความรู้สึกโดยรวมหรือเกี่ยวกับด้านต่าง ๆ ขององค์กร และ 3) ปัจจัยด้านความพึงพอใจของลูกค้า (Customer Satisfaction) เป็นประสบการณ์ที่ดีในอดีตที่ผู้รับบริการได้รับจากผู้ให้บริการทำให้เกิดการรักษาและเพิ่มสัดส่วนของผู้รับบริการให้กับสถานบริการ (Chien, L. & Chi, S., 2019)

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีผลต่อพฤติกรรมความตั้งใจซื้อเฟอร์นิเจอร์ผ่านเพจเฟซบุ๊กของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ผลการวิจัยครั้งนี้ผู้ประกอบการธุรกิจเฟอร์นิเจอร์สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนกลยุทธ์ทางการตลาดบนเพจเฟซบุ๊กต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาและตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ พฤติกรรมความตั้งใจซื้อเฟอร์นิเจอร์ผ่านเพจเฟซบุ๊กของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมความตั้งใจซื้อเฟอร์นิเจอร์ผ่านเพจเฟซบุ๊กของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำกรอบแนวคิดของ Chien, L. & Chi, S. มาปรับปรุงและพัฒนา โดยปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมความตั้งใจซื้อเฟอร์นิเจอร์ผ่านเพจเฟซบุ๊ก ได้แก่ ด้านคุณภาพการบริการ (Service Quality) ภาพลักษณ์ขององค์กร (Corporate Image) และด้านความพึงพอใจของลูกค้า (Customer Satisfaction) มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมความตั้งใจซื้อเฟอร์นิเจอร์ผ่านเพจเฟซบุ๊ก ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรของการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้ที่เคยซื้อเฟอร์นิเจอร์ผ่านเพจเฟซบุ๊ก “โรงงานโซฟา เตี้ยง บุนนัง FURNISHED DESIGN ผลิตและจัดจำหน่าย” และพักอาศัยในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล ผู้ที่ติดตามเพจ จำนวน 78,225 คน (ณ วันที่ 9 กันยายน พ.ศ. 2563)

กลุ่มตัวอย่างของการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้ที่เคยซื้อเฟอร์นิเจอร์ผ่านเพจเฟซบุ๊ก “โรงงานโซฟา เตี้ยง บุนนัง FURNISHED DESIGN ผลิตและจัดจำหน่าย” และพักอาศัยในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำนวน 420 คน ได้มาโดยการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Sampling) ในการกำหนดกลุ่มตัวอย่างของการวิเคราะห์โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุแบบมีตัวแปรแฝง (Causal Structural - Models with Latent Variable) Kline, R. B. และ นงลักษณ์ วิรัชชัย ได้เสนอว่า ขนาดตัวอย่างที่เหมาะสม 10 - 20 เท่าของ 1 ตัวแปรสังเกตได้ (Kline, R. B., 2011); (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2542) หรือตัวอย่างน้อยที่สุดที่ยอมรับได้ จากค่าสถิติ Holster ที่ต้องมีค่ามากกว่า 200 (Hoelter, J. W., 1983) ในการศึกษานี้มีตัวแปรที่สังเกตได้ จำนวน 12 ตัวแปรซึ่งต้องใช้กลุ่มตัวอย่างประมาณ 120 คนเป็นอย่างน้อยและเพื่อป้องกันความคลาดเคลื่อนของข้อมูลผู้วิจัยจึงเพิ่มกลุ่มตัวอย่างเป็นจำนวน 420 ตัวอย่าง

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถามออนไลน์ จำนวน 1 ฉบับ แบ่งเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 คำถามคัดกรอง จำนวน 2 ข้อ ได้แก่ ท่านเคยซื้อเฟอร์นิเจอร์ผ่านเพจบุ๊ก “โรงงานโซฟา เตี้ยง บุณ้ง FURNISHED DESIGN ผลิตและจัดจำหน่าย” หรือไม่ และสถานที่พักอาศัย ตอนที่ 2 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 5 ข้อ ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ อาชีพ รายได้ ตอนที่ 3 ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีผลต่อพฤติกรรมความตั้งใจซื้อเฟอร์นิเจอร์ผ่านเพจเพจบุ๊ก จำนวน 12 ข้อ จำแนกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านคุณภาพการบริการ ด้านภาพลักษณ์ขององค์กร ด้านความพึงพอใจของลูกค้า และด้านพฤติกรรมความตั้งใจซื้อ ลักษณะของแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 7 ระดับ (ความคิดเห็นมากที่สุด = 7, ความคิดเห็นมาก = 6, ความคิดเห็นค่อนข้างมาก = 5, ความคิดเห็นปานกลาง = 4, ความคิดเห็นค่อนข้างน้อย = 3, ความคิดเห็นน้อย = 2, ความคิดเห็นน้อยที่สุด = 1)

4. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ใช้วิธีความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คน ตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมของเนื้อหา ภาษาที่ใช้ แล้วนำคะแนนที่ได้มาหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย (Index of Congruence หรือ IOC) โดยได้ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.57 - 1.00 จากนั้นนำมาหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มลูกค้าที่เคยซื้อเฟอร์นิเจอร์ผ่านเพจเพจบุ๊ก “โรงงานโซฟา เตี้ยง บุณ้ง FURNISHED DESIGN ผลิตและจัดจำหน่าย” จำนวน 30 คน แล้วนำมาหาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาโดยวิธีการคำนวณของครอนบาค (Cronbach's Alpha) พบว่าข้อคำถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.91 โดยพิจารณาเกณฑ์ค่าความเชื่อมั่น 0.70 ขึ้นไป (ชไมพร กาญจนกิจสกุล, 2555) แสดงให้เห็นว่าข้อคำถามในแบบสอบถามนั้นมีความน่าเชื่อถือในระดับสูง

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามออนไลน์โดยการแบ่งปันลิงก์ URL ผ่านช่องทางเพจเพจบุ๊ก “โรงงานโซฟา เตี้ยง บุณ้ง FURNISHED DESIGN ผลิตและจัดจำหน่าย” ในระหว่างวันที่ 20 ตุลาคม - 20 พฤศจิกายน 2563 รวมทั้งสิ้น 1 เดือน มีผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 442 คน หลังจากนั้นผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์ได้จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 420 คน นำไปวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติต่อไป

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติเชิงบรรยาย (Descriptive Statistics) ได้แก่ ความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) และสถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้การวิเคราะห์โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุเพื่อหาเส้นทางอิทธิพลเชิงสาเหตุของตัวแปร หาขนาดอิทธิพล และทิศทางว่าเป็นอย่างไร จากแนวคิดและทฤษฎีที่ผู้วิจัยใช้ อ้างอิงมีการทดสอบความสอดคล้อง

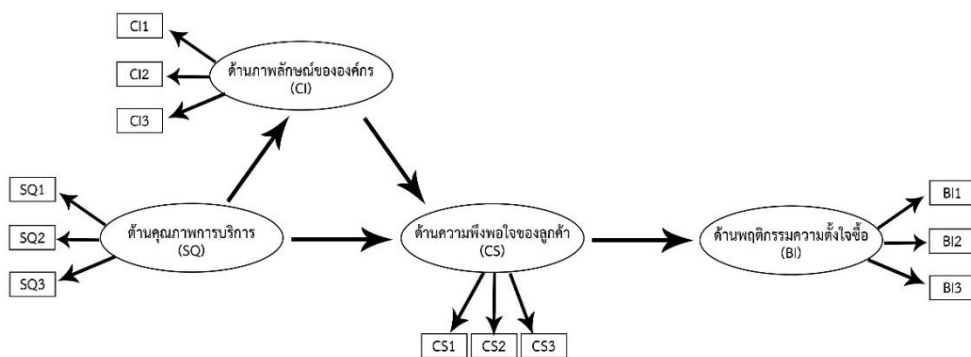
กลมกลืนระหว่างโมเดลสมมุติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ค่าสถิติ CMIN/df น้อยกว่า 3.00 ค่า GFI, AGFI, CFI ตั้งแต่ 0.90 ขึ้นไป และค่า RMSEA, SRMR น้อยกว่า 0.08 ซึ่งสอดคล้องกับสถิติวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (กริช แรงสูงเนิน, 2554)

ผลการวิจัย

ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด จำนวน 420 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 221 คน คิดเป็นร้อยละ 52.62 มีอายุระหว่าง 31 - 39 ปี จำนวน 167 คน คิดเป็นร้อยละ 39.77 มีสถานภาพสมรส จำนวน 307 คน คิดเป็นร้อยละ 73.10 ประกอบอาชีพพนักงานบริษัท/รับจ้าง จำนวน 220 คน คิดเป็นร้อยละ 52.39 และมีรายได้ 30,001 - 50,000 บาท จำนวน 322 คน คิดเป็นร้อยละ 76.67

1. ผลการพัฒนาและตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ พฤติกรรมความตั้งใจซื้อเฟอร์นิเจอร์ผ่านเพจเฟซบุ๊กของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

1.1 ผลการพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความตั้งใจซื้อเฟอร์นิเจอร์ผ่านเพจเฟซบุ๊ก ประกอบด้วย ตัวแปรแฝงภายนอก จำนวน 1 ตัวแปร ได้แก่ ด้านคุณภาพการบริการ (SQ) ประกอบไปด้วย SQ1. Adminเพจ มีความรู้ความเข้าใจและความชำนาญในการตอบข้อสงสัยของลูกค้าได้อย่างดี, SQ2. Admin เพจ มีความเป็นมิตร มีอัธยาศัยดี และสุภาพอ่อนโยนในการตอบคำถาม, SQ3. Adminเพจ มีความละเอียดรอบคอบ และทำให้ท่านมั่นใจ และตัวแปรแฝงภายในจำนวน 3 ตัวแปร ได้แก่ ด้านภาพลักษณ์ขององค์กร (CI) ประกอบไปด้วย CI1. เพจเฟซบุ๊กมีสัญลักษณ์หรือมีโลโก้ที่เป็นเอกลักษณ์, CI2. เพจเฟซบุ๊กมีการให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ และข้อมูลสินค้าผลิตภัณฑ์ครบถ้วน, CI3. เพจเฟซบุ๊กมีเนื้อหา ข้อความ ภาพ กราฟิก คลิปวิดีโอ ฯลฯ ซึ่งมีผลต่อการซื้อสินค้า ด้านความพึงพอใจของลูกค้า (CS) ประกอบไปด้วย CS1. พึงพอใจในคุณภาพสินค้าและบริการที่ขายผ่านเพจเฟซบุ๊ก, CS2. พึงพอใจในวราราคาที่สมเหตุสมผล และรู้สึกคุ้มค่า, CS3. พึงพอใจในการซื้อสินค้าและบริการจากเพจเฟซบุ๊ก ทั้งด้านผลิตภัณฑ์ ด้านความปลอดภัย ด้านราคาและความคุ้มค่า ด้านส่งเสริมการขาย และทางด้านการจัดจำหน่าย และด้านพฤติกรรมความตั้งใจซื้อ (BI) ประกอบไปด้วย BI1. ผู้บริโภคตั้งใจจะซื้อเฟอร์นิเจอร์ ผ่านเพจเฟซบุ๊กเรา ในอนาคตต่อไป, BI2. ผู้บริโภคตั้งใจจะซื้อเฟอร์นิเจอร์ ผ่านเพจเฟซบุ๊ก เนื่องจากรู้สึกผูกพันต่อตราสินค้าและเชื่อมั่นในคุณภาพและการให้บริการ, BI3. หากผู้บริโภคต้องการซื้อเฟอร์นิเจอร์ ท่านจะเลือกซื้อจากเพจเฟซบุ๊กนี้ เป็นอันดับแรก โดยผู้วิจัยได้พัฒนาและยกร่างรูปแบบโดยยึดแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นหลักการในการพัฒนาโมเดลเชิงสมมุติฐานของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุพฤติกรรมความตั้งใจซื้อเฟอร์นิเจอร์ผ่านเพจเฟซบุ๊ก ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่มีผลต่อพฤติกรรมความตั้งใจซื้อเฟอร์นิเจอร์ผ่านเพจเฟซบุ๊กของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

1.2 ผลการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ โดยใช้เทคนิคสมการโครงสร้างเพื่อหาเส้นทางอิทธิพลเชิงสาเหตุของตัวแปร พบว่าโมเดลสอดคล้องและกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์เป็นอย่างดี โดยพิจารณาจากค่าไค - สแควร์สัมพันธ์ (CMIN/df) มีค่าเท่ากับ 1.42 ค่าดัชนีรากของกำลังสองเฉลี่ยของเศษในรูปคะแนนมาตรฐาน (SRMR) มีค่าเท่ากับ 0.04 ดัชนีรากที่สองของความคลาดเคลื่อนในการประมาณ (RMSEA) มีค่าเท่ากับ 0.03 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์โดยค่า SRMR และ ค่า RMSEA ต้องมีค่าน้อยกว่า 0.08 และในส่วนของค่าดัชนี GFI, AGFI, CFI และ Hoelter ที่ระดับนัยสำคัญ .05 มีค่าเท่ากับ 0.98, 0.96, 0.94 และ 405 ตามลำดับ ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์โดยค่า GFI, AGFI, CFI ต้องมีค่าตั้งแต่ 0.90 - 1.00 จึงเป็นโมเดลที่เหมาะสมและกลมกลืนดี และค่า Hoelter ที่ระดับนัยสำคัญ .05 ต้องมีค่าที่สูงกว่า หรือเท่ากับ 200 ซึ่งบ่งชี้ได้ว่าโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ พฤติกรรมความตั้งใจซื้อเฟอร์นิเจอร์ผ่านเพจเฟซบุ๊กของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าดัชนีบ่งชี้ความสอดคล้องและกลมกลืนของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุพฤติกรรมความตั้งใจซื้อเฟอร์นิเจอร์ผ่านเพจเฟซบุ๊กของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

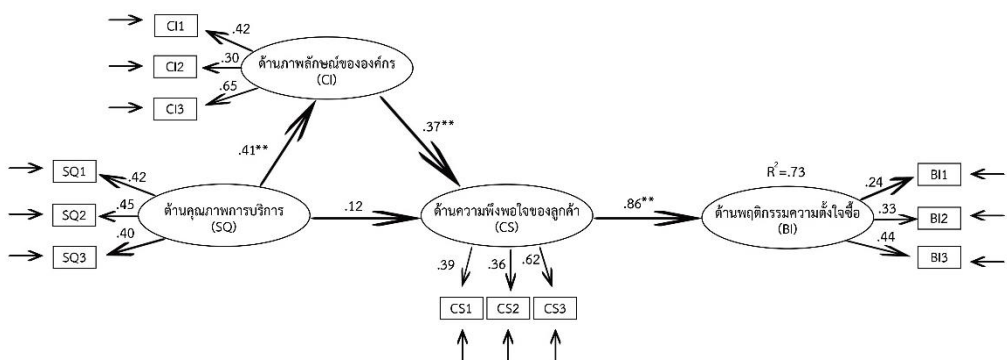
ดัชนีบ่งชี้ความสอดคล้องและกลมกลืน	เกณฑ์การพิจารณา	โมเดล (ก่อนปรับโมเดล)		โมเดล (หลังปรับโมเดล)	
		ค่าที่ได้	ความหมาย	ค่าที่ได้	ความหมาย
1. ไค - สแควร์สัมพันธ์ (CMIN/df)	< 2.00	2.11	ไม่ผ่านเกณฑ์	1.42	ผ่านเกณฑ์
2. ดัชนีวัดระดับความเหมาะสมพอดี (GFI)	≥ 0.90	0.96	ผ่านเกณฑ์	0.98	ผ่านเกณฑ์

ดัชนีบ่งชี้ความสอดคล้อง และกลมกลืน	เกณฑ์การ พิจารณา	โมเดล (ก่อนปรับโมเดล)		โมเดล (หลังปรับโมเดล)	
		ค่าที่ได้	ความหมาย	ค่าที่ได้	ความหมาย
3. ดัชนีวัดระดับความเหมาะสมพอดีที่ปรับแก้ไขแล้ว (AGFI)	≥ 0.90	0.93	ผ่านเกณฑ์	0.96	ผ่านเกณฑ์
4. ดัชนีวัดระดับความเหมาะสมพอดีเชิงเปรียบเทียบ (CFI)	≥ 0.90	0.80	ไม่ผ่านเกณฑ์	0.94	ผ่านเกณฑ์
5. ดัชนีรากที่สองของความคลาดเคลื่อนในการประมาณ (RMSEA)	< 0.08	0.05	ผ่านเกณฑ์	0.03	ผ่านเกณฑ์
6. ดัชนีรากของกำลังสองเฉลี่ยของเศษในรูปคะแนนมาตรฐาน (SRMR)	< 0.08	0.05	ผ่านเกณฑ์	0.04	ผ่านเกณฑ์
7. ดัชนีแสดงค่าขนาดกลุ่มตัวอย่าง (Holter) ที่ระดับนัยสำคัญ .05	> 200	268	ผ่านเกณฑ์	405	ผ่านเกณฑ์

2. ผลการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมความตั้งใจซื้อเฟอร์นิเจอร์ผ่านเพจเฟซบุ๊กของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

2.1 ผลการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมความตั้งใจซื้อเฟอร์นิเจอร์ผ่านเพจเฟซบุ๊กของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล พบว่า ด้านพฤติกรรมความตั้งใจซื้อได้รับอิทธิพลทางตรงจากด้านความพึงพอใจของลูกค้า มีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.86 ด้านความพึงพอใจได้รับอิทธิพลทางตรงจากด้านภาพลักษณ์ขององค์กร และด้านคุณภาพการบริการ มีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.37 และ 0.12 ตามลำดับ และด้านภาพลักษณ์องค์กรได้รับอิทธิพลทางตรงจากด้านคุณภาพการบริการ ขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.41 ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 ค่าสถิติของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุพฤติกรรมความตั้งใจซื้อเฟอร์นิเจอร์ผ่านเพจเฟซบุ๊กของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล
(โมเดลที่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์)

2.2 ผลการศึกษาปัจจัยอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวมของปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมความตั้งใจซื้อเฟอร์นิเจอร์ผ่านเพจเฟซบุ๊กของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล พบว่า ด้านพฤติกรรมความตั้งใจซื้อเฟอร์นิเจอร์ผ่านเพจเฟซบุ๊กได้รับอิทธิพลทางตรงมากที่สุดจากปัจจัยด้านความพึงพอใจของลูกค้า ขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.86 และได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากปัจจัยด้านภาพลักษณ์ขององค์กร ขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.23 และด้านคุณภาพการบริการ ขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.10 นอกจากนี้ด้านความพึงพอใจของลูกค้าได้รับอิทธิพลทางตรงจากปัจจัยด้านภาพลักษณ์องค์กร ขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.37 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวมของปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมความตั้งใจซื้อเฟอร์นิเจอร์ผ่านเพจเฟซบุ๊กของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

ตัวแปรแฝงภายนอก	ตัวแปรแฝงภายใน								
	ด้านภาพลักษณ์ขององค์กร			ด้านความพึงพอใจของลูกค้า			ด้านพฤติกรรมความตั้งใจซื้อ		
	DE	IE	TE	DE	IE	TE	DE	IE	TE
ด้านคุณภาพการบริการ	0.41**	-	0.41***	0.12	0.15	0.27	-	0.10	0.10
ด้านภาพลักษณ์องค์กร	-	-	-	0.37**	-	0.37**	-	0.23**	0.23**
ด้านความพึงพอใจของลูกค้า	-	-	-	-	-	-	0.86**	-	0.86**

หมายเหตุ ** $p < .01$, *** $p < .001$, DE = อิทธิพลทางตรง, IE = อิทธิพลทางอ้อม, TE = อิทธิพลรวม

อภิปรายผล

จากการพัฒนาและตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ และการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมความตั้งใจซื้อเฟอร์นิเจอร์ผ่านเพจเฟซบุ๊ก ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

ปัจจัยด้านคุณภาพการบริการมีอิทธิพลทางตรงต่อปัจจัยด้านความพึงพอใจของลูกค้า เนื่องจากลูกค้าคิดว่า ผู้ขายหรือผู้ดูแล (Admin) เพจเฟซบุ๊ก “โรงงานโซฟา เติง บุนนัง FURNISHED DESIGN ผลิตและจัดจำหน่าย” มีความรู้ความเข้าใจและความชำนาญในการตอบข้อสงสัยของลูกค้าได้ มีความเป็นมิตร มีอัธยาศัยดี สุภาพอ่อนโยนในการตอบคำถาม และมีความละเอียดรอบคอบ ซึ่งทำให้ลูกค้ามีความมั่นใจและเป็นการพัฒนาการบริการของธุรกิจให้มีคุณภาพส่งผลให้ลูกค้ามีความพึงพอใจ (Kotler, P. & Armstrong, G., 2008); (Parasuraman, A. et al., 1990) ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ อัครเดช ปิ่นสุข ได้ศึกษา

การยอมรับเทคโนโลยีสารสนเทศ คุณภาพการบริการอิเล็กทรอนิกส์และส่วนประสมการตลาด ในมุมมองของลูกค้าที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการจองตั๋วภาพยนตร์ออนไลน์ผ่านระบบ แอปพลิเคชันของผู้ใช้บริการในจังหวัดกรุงเทพมหานคร พบว่า คุณภาพการบริการ อิเล็กทรอนิกส์ส่งผลต่อความพึงพอใจในการจองตั๋วภาพยนตร์ออนไลน์ผ่านระบบแอปพลิเคชัน (อัครเดช ปิ่นสุข, 2558) เช่นเดียวกับผลการวิจัยของพรายเลขา เลิศวณิชโรจน์ ได้ศึกษา ภาพลักษณ์ตราสินค้าและคุณภาพการบริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจและความภักดีของ ผู้ใช้บริการจัดส่งอาหารในกรุงเทพมหานคร พบว่า คุณภาพการบริการในการจัดส่งอาหารมี อิทธิพลทางบวกต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการจัดส่งอาหารออนไลน์ (พรายเลขา เลิศวณิช โรจน์, 2561) ปัจจัยด้านคุณภาพการบริการมีอิทธิพลทางตรงต่อด้านภาพลักษณ์ขององค์กร ทั้งนี้ LeBlanc, G. & Nguyen, N. กล่าวว่าคุณภาพการบริการที่ผู้รับบริการรับรู้ เกิดเป็นความ เชื่อถือ ไว้วางใจ ประทับใจ ในสินค้าและบริการ ที่สะสมเป็นประสบการณ์ เป็นภาพที่ปรากฏ ในใจของผู้บริโภคที่มีต่อสินค้าหรือบริการ และองค์กร และเป็นปัจจัยหนึ่งที่กระตุ้นการรับรู้ ที่มีต่อภาพลักษณ์ขององค์กร (LeBlanc, G. & Nguyen, N., 1996) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย ของ สุพัตรา กาญจนภาส และคณะ ได้ศึกษา อิทธิพลของนวัตกรรมการจัดการ คุณภาพ การบริการอิเล็กทรอนิกส์ความไว้วางใจ และคุณค่าตราสินค้าที่มีต่อพฤติกรรมผู้บริโภค ของธุรกิจตัวแทนการท่องเที่ยวแบบออนไลน์ในประเทศไทย พบว่าคุณภาพการบริการ อิเล็กทรอนิกส์มีอิทธิพลต่อความไว้วางใจในธุรกิจตัวแทนการท่องเที่ยวออนไลน์ ซึ่งทำให้ลูกค้า เกิดความรู้สึกเชื่อมั่น ประทับใจในธุรกิจบริการเป็นความรู้สึกที่ดีต่อองค์กร ทำให้เกิดการรับรู้ ภาพลักษณ์ขององค์กร (สุพัตรา กาญจนภาส และคณะ, 2562)

ปัจจัยด้านภาพลักษณ์องค์กรมีอิทธิพลทางตรงต่อด้านความพึงพอใจของลูกค้า และมี อิทธิพลทางอ้อมต่อด้านพฤติกรรมความตั้งใจซื้อเฟอร์นิเจอร์ผ่านเพจเฟซบุ๊ก เนื่องจากลูกค้าคิดว่าเพจเฟซบุ๊กโรงงานโซฟา เตียง บุนนัง Furnished Design ผลิตและจัดจำหน่าย มีสัญลักษณ์ หรือโลโก้ที่เป็นเอกลักษณ์ มีการให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์เกี่ยวกับการดูแลสินค้า มีการให้ข้อมูล สินค้า ผลิตภัณฑ์ครบถ้วน และมีการสื่อสารการตลาดด้วยเนื้อหา ข้อความ ภาพกราฟิก คลิป วิดีโอ ฯลฯ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Kotler, P.; Kotler, P. & Armstrong, G. และ LeBlanc, G. & Nguyen, N. พบว่าพฤติกรรม การซื้อสินค้าตามความต้องการของลูกค้าและ เป็นการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคลช่วยให้ลูกค้าเกิดความพึงพอใจเชิงบวกและมีทัศนคติที่ดีต่อ สินค้าหรือการบริการ และต่อองค์กร (Kotler, P., 2000); (Kotler, P. & Armstrong, G., 2008); (LeBlanc, G. & Nguyen, N., 1996) อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปาริฉัตร ตู่ดำ และนวิทย์ เอมเอก ได้ศึกษาโมเดลการวัดคุณภาพบริการแก่ผู้โดยสารรถไฟฟ้าเส้นทางสายใต้ พบว่า ภาพลักษณ์องค์กรมีอิทธิพลทางตรงต่อความตั้งใจในการกลับมาใช้ซ้ำ อันเนื่องมาจากการที่ผู้ใช้บริการรับรู้ภาพลักษณ์ของการรถไฟฟ้าจากการให้บริการของการรถไฟฟ้าและรับรู้จาก ประสบการณ์การได้รับบริการ ซึ่งทำให้ผู้ใช้บริการเกิดความพึงพอใจในบริการที่ได้รับ เกิดการ

จดจำภาพลักษณ์ที่ดีขององค์กรมีการบอกต่อและตั้งใจกลับมาใช้บริการซ้ำ (ปาริฉัตร ตู่ดำ และนวิทย์ เอ็มเอก, 2561) เช่นเดียวกับผลการวิจัยของสุทธิสินี ธีระธรรมสรณ์ และคณะ ได้ศึกษารูปแบบคุณภาพการบริการ ภาพลักษณ์องค์กร ที่ส่งผลต่อความตั้งใจเชิงพฤติกรรมของผู้บริโภคธุรกิจสปาในประเทศไทยพบว่า ปัจจัยภาพลักษณ์องค์กรมีอิทธิพลทางตรงต่อความตั้งใจเชิงพฤติกรรมของผู้บริโภคธุรกิจสปาในประเทศไทย (สุทธิสินี ธีระธรรมสรณ์ และคณะ, 2561)

ปัจจัยด้านความพึงพอใจของลูกค้ามีอิทธิพลทางตรงต่อด้านพฤติกรรมความตั้งใจซื้อเฟอร์นิเจอร์ผ่านเพจเฟซบุ๊ก เนื่องจากลูกค้ารู้สึกพึงพอใจในคุณภาพสินค้าและบริการที่ขายผ่านเพจเฟซบุ๊ก “โรงงานโซฟา เตี้ยง บุนนัง FURNISHED DESIGN ผลิตและจัดจำหน่าย” รวมถึงรู้สึกพึงพอใจในด้านการตั้งราคาสินค้าที่เหมาะสมและคุ้มค่ากับสิ่งที่ได้รับ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Das, G. และ Howard, J. A. พบว่า ความพึงพอใจในด้านผลิตภัณฑ์ ด้านความปลอดภัย ด้านราคาและความคุ้มค่า ด้านการส่งเสริมการขาย และด้านการจัดจำหน่ายเป็นทัศนคติที่ดีที่ลูกค้ามีต่อสินค้าและบริการ และเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดพฤติกรรมความตั้งใจซื้อ (Das, G., 2014); (Howard, J. A., 1994) สอดคล้องกับงานวิจัยของ Chang, S. C. et al. พบว่า ความพึงพอใจของผู้บริโภคมีผลต่อเจตนาซื้อสินค้าออนไลน์ (Chang, S. C. et al., 2014) ขณะที่งานวิจัยของ ชนิตา กิมเต็ก และสุมามาลย์ ปานคำ ได้ศึกษาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุความตั้งใจซื้อสินค้าผ่านทวิตเตอร์ของประชากรในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล พบว่า ความพึงพอใจมีอิทธิพลมากที่สุดต่อความตั้งใจซื้อสินค้าผ่านทวิตเตอร์ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล (ชนิตา กิมเต็ก และสุมามาลย์ ปานคำ, 2561) เช่นเดียวกับผลการวิจัยของ ชญานี บุญธรรม และสุมามาลย์ ปานคำ ได้ศึกษาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุพฤติกรรมความตั้งใจซื้ออาหารฟาสต์ฟู้ดเคเอฟซีผ่านเว็บไซต์เคเอฟซีของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลพบว่า พฤติกรรมความตั้งใจซื้ออาหารฟาสต์ฟู้ดเคเอฟซีผ่านเว็บไซต์เคเอฟซี ได้รับอิทธิพลทางตรงมากที่สุดจากด้านความพึงพอใจของลูกค้า (ชญานี บุญธรรม และสุมามาลย์ ปานคำ, 2563)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การศึกษารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุพฤติกรรมความตั้งใจซื้อเฟอร์นิเจอร์ผ่านเพจเฟซบุ๊กของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุพฤติกรรมความตั้งใจซื้อเฟอร์นิเจอร์ผ่านเพจเฟซบุ๊กของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลและ เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยผู้วิจัยได้กรอบแนวคิดจากทฤษฎี Chi and Chien มาอธิบายถึงรูปแบบพฤติกรรมความตั้งใจซื้อได้แก่ ด้านคุณภาพการบริการ ด้านภาพลักษณ์ขององค์กร ด้านความพึงพอใจของลูกค้า และด้านพฤติกรรมความตั้งใจซื้อ

ผู้ประกอบการควรให้ความสำคัญกับความน่าเชื่อถือของตราสินค้า ภาพ ข้อความ วิดีโอ โปรโมชัน ที่ถูกนำเสนออย่างมืออาชีพ นอกจากนี้ควรคำนึงถึงคุณภาพสินค้าและการบริการ ความซื่อสัตย์ จนเกิดการบอกต่อในทางที่ดีและสร้างชื่อเสียงให้เป็นที่รู้จักของคนทั่วไป หากผู้ประกอบการธุรกิจจัดจำหน่ายเฟอร์นิเจอร์บนเพจเฟซบุ๊กสามารถสร้างความตั้งใจซื้อให้ เกิดกับผู้บริโภคได้จะส่งผลต่อธุรกิจเฟอร์นิเจอร์ที่ขายบนเพจบุ๊กทำให้ธุรกิจประสบความสำเร็จ ได้อย่างยั่งยืน ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป 1) ควรศึกษาตัวแปรอื่นที่มีผลต่อพฤติกรรม ความตั้งใจซื้อสินค้าออนไลน์ที่นอกเหนือจากงานวิจัยนี้ เช่น ด้านการบอกต่อแบบปากต่อปาก ด้านความภักดี ด้านการรับรู้ความเสี่ยง เป็นต้น และ 2) ควรศึกษาเปรียบเทียบประสิทธิภาพ และประสิทธิผลของสื่อสังคมออนไลน์ระหว่างเฟซบุ๊กกับสื่อสังคมออนไลน์อื่น ๆ ว่ามีความสามารถในการเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนกลยุทธ์การตลาดสื่อสังคมออนไลน์เพื่อสร้าง พฤติกรรมความตั้งใจซื้อเฟอร์นิเจอร์ที่เหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร

เอกสารอ้างอิง

- กริช แรงสูงเนิน. (2554). การวิเคราะห์ ปัจจัยด้วย SPSS และ AMOS เพื่อการวิจัย. กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- ชญาณี บุญธรรม และสุมาลย์ ปานคำ. (2563). โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุพฤติกรรม การตั้งใจซื้ออาหารฟาสต์ฟู้ดเคเอฟซีผ่านเว็บไซต์เคเอฟซีของผู้บริโภคในเขต กรุงเทพมหานครและปริมณฑล. การประชุมนำเสนอผลงานวิจัยบัณฑิตศึกษา ระดับชาติ ครั้งที่ 15 ประจำปีการศึกษา 2563, วันที่ 13 สิงหาคม 2563 (หน้า 1790-1799). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยรังสิต และ RSU Cyber University.
- ชนิตา กิมเต็ก และสุมาลย์ ปานคำ. (2561). โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุความตั้งใจซื้อ สินค้าผ่านทวิตเตอร์ของประชากรในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. การประชุม วิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 13 เรื่อง เปลี่ยนผ่านอย่างสร้างสรรค์สู่ศตวรรษที่ 21. วันที่ 29 มีนาคม 2561 (หน้า 1256-1268). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ชไมพร กาญจนกิจสกุล. (2555). ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์. ตาก: บริษัท โพรเจกต์-โฟร์ จำกัด.
- นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2542). โมเดลลิสรล: สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัย. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปาริฉัตร ตู่ดำ และนวิทย์ เอ็มเอก. (2561). โมเดลการวัดคุณภาพบริการ แก่ผู้โดยสารรถไฟ เส้นทางสายใต้. วารสารอินทนิลทักษิณสาร, 13(3), 129-141.
- พรายเลขา เลิศวณิชโรจน์. (2561). ภาพลักษณ์ตราและคุณภาพการบริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจและความภักดีของผู้ใช้บริการจัดส่งอาหารในกรุงเทพมหานคร. ใน สารนิพนธ์ ธุรภิคมหาบัณฑิต สาขาบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

- สุทธิสินี ธีระธรรมสรณ์ และคณะ. (2561). รูปแบบคุณภาพการบริการ ภาพลักษณ์องค์กร ที่ส่งผลต่อความตั้งใจเชิงพฤติกรรมของผู้บริโภคธุรกิจสปาในประเทศไทย. วารสารราชภัฏเพชรบูรณ์สาร, 20(1), 18-32.
- สุพัตรา กาญจน์ภาส และคณะ. (2562). อิทธิพลของนวัตกรรมการจัดการ คุณภาพการบริการ อิเล็กทรอนิกส์ความไว้วางใจ และคุณค่าตราสินค้าที่มีต่อพฤติกรรมผู้บริโภคของธุรกิจตัวแทนการท่องเที่ยวแบบออนไลน์ในประเทศไทย. วารสาร สมาคมนักวิจัย, 24(1), 58-71.
- อัครเดช ปิ่นสุข. (2558). การยอมรับเทคโนโลยีสารสนเทศ คุณภาพการบริการอิเล็กทรอนิกส์ และส่วนประสมการตลาดในมุมมองของลูกค้าที่ส่งผลต่อความพึงพอใจ (E-satisfaction) ใน การจองตั๋วเครื่องบินออนไลน์ผ่านระบบแอปพลิเคชันของผู้ใช้บริการในจังหวัด กรุงเทพมหานคร. ใน สารนิพนธ์ธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- Chang, S. C. et al. (2014). Evaluation of satisfaction and repurchase intention In online food group-buying, using Taiwan as an example. British Food Journal, 116(1), 44-61.
- Chien, L. & Chi, S. (2019). Corporate image as a mediator between service quality and customer satisfaction: difference across categorized exhibitors. Heliyon, 5(3), 1-24.
- Das, G. (2014). Linkages of retailer personality, perceived quality and purchase intention with Retailer loyalty: A study of Indian non-food retailing. Journal of Retailing and Consumer Services, 21(3), 407-414.
- ETDA. (2563). ETDA เผย ปี 62 คนไทยใช้อินเทอร์เน็ตเพิ่มขึ้นเฉลี่ย 10 ชั่วโมง 22 นาที Gen Y ครองแชมป์ 5 ปีซ้อน. เรียกใช้เมื่อ 26 มกราคม 2564 จาก <https://www.etda.or.th/th/NEWS/ETDA-Revealed-Thailand-Internet-User-Behavior-2019.aspx>
- Furnished Design. (2020). FURNISHED DESIGN. Retrieved January 26, 2021, from <https://furnisheddesign.com/>
- Hoelter, J. W. (1983). The Analysis of Covariance Structures: Goodness-of-Fit Indices. Sociological Methods & Research, 11(1), 325-344.
- Hootsuite. (2020). DIGITAL 2020: THAILAND. Retrieved January 26, 2021, from <https://datareportal.com/reports/digital-2020-thailand>
- Howard, J. A. (1994). Buyer behavior in marketing strategy. Englewood Cliffs, NJ.: Prentice Hall.

- Kline, R. B. (2011). *Convergence of Structural Equation Modeling and Multilevel Modeling*. Thousand Oaks, California: SAGE.
- Kotler, P. & Armstrong, G. (2008). *Marketing: An introduction*. Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice– Hall.
- Kotler, P. (2000). *Marketing Management*. (10th ed.). New Jersey: Simon & Schuster.
- LeBlanc, G. & Nguyen, N. (1996). An examination of the factors that signal hotel image to travellers. *Journal of Vacation Marketing*, 3(1), 32-42.
- LeBlanc, G. & Nguyen, N. (1996). Cues used by customers evaluating corporate image in service firms: An empirical study in financial institutions. *International Journal of Service Industry Management*, 7(2), 44-56.
- NBTC. (2020). Project of Water Survey and Study of the Thailand Stock Exchange. Retrieved January 25, 2021, from <http://webstats.nbtc.go.th/netnbtc/HOME.php>
- Parasuraman, A. et al. (1990). *Delivering quality service: Balancing Customer perceptions and expectations*. New York: The free.
- The Academy. (2563). คนไทยใช้อินเทอร์เน็ต 52 ล้านคน บนโลกออนไลน์ 9.01 ชั่วโมง ทำอะไร. เรียกใช้เมื่อ 20 มกราคม 2564 จาก <https://marketeeronline.co/archives/146960>

แบบจำลองการสื่อสารแบบบูรณาการ
เพื่อการเผยแผ่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในประเทศไทย*
INTEGRATED COMMUNICATION MODEL FOR THE PROPAGATION
OF BUDDHIST PRINCIPLES IN THAILAND

นิพนธ์ เพียรนาค

Niphon Phiannak

วิชิต อุ๋อัน

Vichit U-on

มหาวิทยาลัยศรีปทุม

Sripatum University, Thailand

E-mail: niphon1155@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการสื่อสารแบบบูรณาการเพื่อการเผยแผ่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และการทำบุญของพุทธศาสนิกชน 2) สร้างแบบจำลองความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการสื่อสารแบบบูรณาการเพื่อการเผยแผ่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และการทำบุญของพุทธศาสนิกชน และ 3) วิเคราะห์และตรวจสอบความสอดคล้องของแบบจำลองความสัมพันธ์เชิงสาเหตุกับข้อมูลเชิงประจักษ์การสื่อสารแบบบูรณาการที่ส่งผลต่อการทำบุญของพุทธศาสนิกชน โดยการวิจัยเชิงผสมผสานวิธี ได้แก่ เชิงปริมาณใช้แบบสอบถาม มีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับสำนักปฏิบัติธรรม จำนวน 400 รูป/คน วิเคราะห์ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าเบ้ ความโด่ง และเชิงคุณภาพใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก โดยสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ ผู้บริหาร นักวิชาการ และ พุทธศาสนิกชน จำนวน 7 รูป/คน วิเคราะห์เชิงเนื้อหาและสรุปภาพรวม ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการสื่อสารมี 5 ด้าน ได้แก่ 1.1) การทำบุญพุทธศาสนิกชน ($\bar{X}$ = 4.361, S.D. = 0.558) 1.2) คุณลักษณะพุทธศาสนิกชน ($\bar{X}$ = 4.330, S.D. = 0.569) 1.3) การมุ่งเน้นเผยแผ่พระพุทธศาสนา ($\bar{X}$ = 4.257, S.D. = 0.581) 1.4) มุ่งเน้นพระพุทธศาสนา ($\bar{X}$ = 4.161, S.D. = 0.571) และ 1.5) การสื่อสารแบบบูรณาการ ($\bar{X}$ = 3.806, S.D. = 0.631) 2) แบบจำลองคือ โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนและมีอิทธิพลกันทุกด้าน ได้ค่า Chi - Square = 0.000, df = 0, GFI = 1.000 และ 3) วิเคราะห์

* Received 22 February 2021; Revised 14 June 2021; Accepted 19 June 2021

และตรวจสอบความสอดคล้องคือ โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ค่าสถิติคือ Chi - square = 71.201, df = 54, p = 0.058, GFI = 0.975, AGFI = 0.952, SRMR = 0.017, RMSEA = 0.028 และ CFI = 1.00 ถือว่าโมเดลแบบจำลองมีความเหมาะสม และยอมรับได้

คำสำคัญ: แบบจำลองการสื่อสาร, บุรณาการเพื่อการเผยแผ่หลักธรรม, การมุ่งเน้นพระพุทธศาสนา, พุทธศาสนิกชน

Abstract

The objectives of this research article were to: 1) Study the factors affecting the integrated communication for the dissemination of Buddhist principles. And Buddhist merit making, 2) build a causal relationship model for integrated communication for the spread of Buddhist principles and Buddhist merit making, and 3) Analyzing and integrating the consistency of causal model of communication the advantages of Buddhism. This was an integrated research design for mixed method: quantitative using questionnaires, stratified random sampling. The sample group includes: an involved in the dharma practice bureau of 400 peoples. By using analyzed frequency, percentage, mean, standard deviation, Skewness, Kurtosis. And qualitative In-depth interviews by purposive sampling, key informants such as: administrators, academics and Buddhist of 7 peoples. By analyzing the content and summarizing. The research was found that: 1) There are factors that affect communication has 5 spread: 1.1) Buddhist merit making ($\bar{X}$ = 4.361, S.D. = 0.558), 1.2) Buddhist attributes ($\bar{X}$ = 4.330, S.D. = 0.569), 1.3) focusing on Buddhist propagation ($\bar{X}$ = 4.257, S.D. = 0.581), 1.4) Focusing on Buddhism ($\bar{X}$ = 4.161, S.D. = 0.571), and 1.5) integrated communication ($\bar{X}$ = 3.806, S.D. = 0.631). 2) The results show that the consistency of the model has a great influence of Chi - Square = 0.000, df = 0, GFI = 1.000. And 3) Analyzing and integrating the consistency are the model consistent with the empirical data Chi - square = 71.201, df = 54, p = 0.058, GFI = 0.975, AGFI = 0.952, SRMR = 0.017, RMSEA = 0.028 and CFI = 1.00. The model is considered appropriate and acceptable.

Keywords: Communication Model, Integration for Principle Propagation, Focus on Buddhism, Buddhism

บทนำ

จากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม รวมถึงเทคโนโลยีมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะเทคโนโลยีสารสนเทศในช่วงปลายทศวรรษที่ 1980 และในช่วงต้นทศวรรษที่ 1990 (Kliatchko, J., 2008) การรวมตัวกันของบริษัทที่ให้บริการด้านการสื่อสาร พฤติกรรมการบริโภคสื่อและสินค้าที่เปลี่ยนไปของผู้บริโภค การใช้ต้นทุนของโฆษณาแบบเดิม ๆ เพิ่มขึ้น และการแข่งขันทางธุรกิจที่เพิ่มขึ้นทั่วโลก ส่งผลให้ประสิทธิผลของสื่อเก่าที่ลดลง ซึ่งการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยและแรงกดดันสำคัญที่ทำให้การสื่อสารแบบบูรณาการ หรือ IMC นั้นเข้ามามีบทบาทในการสื่อสารทางการตลาดเพิ่มมากขึ้น (Duncan, T. R. & Everett, S. R., 2005) เพราะการโฆษณาหรือการประชาสัมพันธ์แบบดั้งเดิมเพียงอย่างเดียวคงใช้ไม่ได้ผลภายใต้สภาพการแข่งขันทางการตลาดที่นับวันจะเพิ่มขึ้นและในขณะเดียวกัน ผู้บริโภคเองก็มีความตื่นตัว (Active consumer) ในการแสวงหาข้อมูลเกี่ยวกับตราสินค้า/บริการจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ มากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง แหล่งข้อมูลจากสังคมออนไลน์ (Social Media) ทั้งจากเฟซบุ๊ก (Facebook) และจากเนื้อหาที่ผู้บริโภคเป็นผู้สร้างขึ้น (Consumer - Generated Content) หรือจากความคิดเห็นหลังจากที่ผู้บริโภคใช้สินค้าและบริการตามกระแสดังต่าง ๆ ในอินเทอร์เน็ต ทำให้ผู้บริโภคมีอำนาจในการเลือกบริโภคสินค้าและบริการมากขึ้น เนื่องจากการสื่อสารแบบบูรณาการที่จะเป็นวิธีการใหม่ของการวางแผนการสื่อสารทางการตลาดที่ถูกขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยี ลูกค้า ผู้บริโภค และองค์กร โดยมีการนำระบบการตลาดแบบใหม่มาใช้ในการสื่อสารแบบบูรณาการ (Eagle, L. et al., 1999) จากรายงานของสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่า ระหว่างปี 2555 - 2559 พบว่า มีผู้ใช้อินเทอร์เน็ตเพิ่มขึ้นร้อยละ 47.5 ผู้ใช้โทรศัพท์มือถือแบบสมาร์ตโฟนเพิ่มขึ้นร้อยละ 50.5 เป็นการใช้เครือข่ายสื่อสังคมออนไลน์เป็นหลัก คิดเป็นร้อยละ 91.5 แนวโน้มการใช้สื่อสารสนเทศที่เพิ่มขึ้นในปัจจุบัน นับว่ามีบทบาทสำคัญต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเพื่อให้บุคคลอื่นเข้าใจและนำไปประพฤติปฏิบัติ ซึ่งการที่พุทธศาสนิกชนมีพฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ อินเทอร์เน็ต เครือข่ายสังคมออนไลน์ที่มากขึ้น ทำให้องค์กรพระพุทธศาสนาต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการสื่อสารหลักธรรมให้สอดคล้องกับพฤติกรรมของพุทธศาสนิกชนที่เปลี่ยนแปลงไป โดยการบูรณาการการสื่อสารแบบต่าง ๆ ให้ได้อย่างเหมาะสม (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2559)

จากเหตุผลดังกล่าว ส่งผลให้รูปแบบของการตลาดต้องปรับเปลี่ยนไปตามปัจจัยแวดล้อมต่าง ๆ เพื่อให้มีความเหมาะสมต่อการเปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงด้านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอำนาจของช่องทางการตลาด (Duncan, T. R. & Everett, S. R., 2005) ผู้ประกอบการและผู้บริโภคต้องมีความเข้าใจที่ตรงกัน โดยจะช่วยให้ผู้บริโภคเกิดความเชื่อใจในผลิตภัณฑ์หรือบริการ (Xue, F. & Zhou, P., 2011) ดังนั้น หากมองหลักธรรมในพระพุทธศาสนาเป็นสินค้า และพุทธศาสนิกชนเป็นผู้บริโภคแล้ว การสื่อสารแบบบูรณาการ ถือเป็นสิ่งที่จำเป็นที่ใช้เป็นช่องทางในการนำสารไปสู่พุทธศาสนิกชน

ซึ่งการสื่อสารแบบบูรณาการทั้งการใช้สื่อแบบดั้งเดิม และสื่อออนไลน์แบบใหม่ ที่นักการตลาดใช้ในปัจจุบัน ถือเป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญในการเพิ่มยอดขายในระยะสั้น และการสร้างตราสินค้าในระยะยาว (Luo, X. & Donthu, N., 2006); (Osinga, E. C. et al., 2011); (Luxton, R. & Mavondo, F., 2014) ซึ่งถือเป็นผลการดำเนินงานที่ทุกองค์กรต้องการ องค์กรทางพระพุทธศาสนาก็เช่นเดียวกัน หากต้องการการเผยแผ่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล ควรนำวิธีการเผยแผ่ในปัจจุบันมาบูรณาการร่วมกับการสื่อสารแบบใหม่ และควรพิจารณาปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารแบบบูรณาการ ทั้งการมุ่งเน้นตราสินค้า การมุ่งเน้นการตลาด และคุณลักษณะของผู้บริโภค ซึ่งปัจจัยเหล่านี้มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับการสื่อสารแบบบูรณาการโดยตรง ซึ่งจะเป็นตัวกำหนดและส่งผลต่อการดำเนินงานขององค์กรในอนาคต กล่าวคือทำให้พุทธศาสนิกชนเกิดความเลื่อมใสและศรัทธาในหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่ได้รับจากการสื่อสาร และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมหันมาทำบุญด้วยการให้ทาน การรักษาศีล และการเจริญภาวนา อันเป็นการปฏิบัติที่ตรงหลักกับหัวใจของพระพุทธศาสนาให้มากขึ้น (พระโสภณสมมติคุณ วิ (จำลอง อชิโต), 2559)

ปัญหาดังกล่าวข้างต้นทำให้ผู้วิจัยสนใจนำเสนอแบบจำลองการสื่อสารแบบบูรณาการเพื่อการเผยแผ่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในประเทศไทย เพื่อทราบถึงความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง และความมีอิทธิพลของปัจจัยต่าง ๆ ที่มีต่อการสื่อสารแบบบูรณาการ และการทำบุญของพุทธศาสนิกชน ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการปรับปรุง/พัฒนาปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องดังที่กล่าวมา ซึ่งจะเป็นแนวทางสำหรับองค์กรทางพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถานที่ปฏิบัติธรรมในการเผยแผ่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการสื่อสารแบบบูรณาการเพื่อการเผยแผ่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และการทำบุญของพุทธศาสนิกชน
2. เพื่อสร้างแบบจำลองความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการสื่อสารแบบบูรณาการเพื่อการเผยแผ่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และการทำบุญของพุทธศาสนิกชน
3. เพื่อวิเคราะห์และตรวจสอบความสอดคล้องของแบบจำลองความสัมพันธ์เชิงสาเหตุกับข้อมูลเชิงประจักษ์การสื่อสารแบบบูรณาการที่ส่งผลต่อการทำบุญของพุทธศาสนิกชน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) โดยใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ขอบเขตการวิจัย

1.1 ด้านประชากร (Population) คือ พุทธศาสนิกชนที่ปฏิบัติธรรม ณ สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดตามระเบียบมหาเถรสมาคม ว่าด้วยการจัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด พ.ศ. 2543 จำนวน 1,510 แห่ง จากพื้นที่ 5 ภูมิภาคของประเทศ ได้แก่ กรุงเทพมหานคร ภาคใต้ ภาคกลาง ภาคเหนือ และภาคตะวันออก (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2563)

1.1.1 กลุ่มตัวอย่าง (Sample) คือ ตัวแทนผู้ที่เกี่ยวข้องกับสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด โดยแบ่งออกเป็นเขตพื้นที่ตามภูมิภาคของประเทศ ได้แก่ กรุงเทพมหานคร ภาคใต้ ภาคกลาง ภาคเหนือ และภาคตะวันออก โดยการเลือกตัวอย่างแบบชั้นภูมิ ประกอบด้วย 1) กรุงเทพมหานคร จำนวน 15 คน 2) ภาคใต้ จำนวน 28 คน 3) ภาคกลาง จำนวน 117 คน 4) ภาคเหนือ จำนวน 45 คน และ 5) ภาคตะวันออก จำนวน 195 คน จำนวนทั้งหมด 400 คน โดยใช้สูตรของ Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (Krejcie, R. V. & Morgan, D. W., 1970)

1.1.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informant) เลือกตัวอย่างแบบเจาะจง เป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) ผู้บริหาร จำนวน 2 รูป 2) นักวิชาการ จำนวน 2 คน และ 3) พุทธศาสนิกชนที่ปฏิบัติธรรม จำนวน 3 คน จำนวนทั้งหมด 7 คน โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกคือ บุคคลที่เกี่ยวข้องกับสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดที่มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และด้านการสื่อสารทางการตลาดไม่น้อยกว่า 10 ปี

1.2 ด้านเนื้อหา ได้แก่ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ บทความที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารแบบบูรณาการ พฤติกรรมของผู้บริโภค การมุ่งเน้นตราสินค้า การมุ่งเน้นการตลาด และคุณลักษณะของผู้บริโภค

2. ด้านเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ เชิงปริมาณใช้แบบสอบถามซึ่งให้ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และการทำบุญของพุทธศาสนิกชน จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องและครอบคลุมเนื้อหา แล้วนำไปหาค่าความเที่ยงตรงโดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC มีค่าไม่ต่ำกว่า 0.50 - 1.00 (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) นำไปทดลองใช้กับกลุ่มอื่นที่ไม่ใช่ตัวอย่าง จำนวน 30 คน และได้หาค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟา (Cronbach, L. J., 1990) ทั้งฉบับเท่ากับ 0.94 และจัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์แบ่งเป็น 7 ตอน คือ 1) ข้อมูลพื้นฐาน (Checklist) 2) การมุ่งเน้นพระพุทธศาสนา 3) การมุ่งเน้นเผยแผ่พระพุทธศาสนา 4) คุณลักษณะของพุทธศาสนิกชน 5) การสื่อสารแบบบูรณาการ 6) การทำบุญของพุทธศาสนิกชน เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert, R., 1967) (โดยแบ่งช่วงของคะแนน ได้แก่ 1 หมายถึง น้อยที่สุด 2 หมายถึง น้อย 3 หมายถึง มีปานกลาง 4 หมายถึง มาก และ 5 หมายถึง มากที่สุด) และ 7) วิเคราะห์และตรวจสอบความสอดคล้องของแบบจำลอง และเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ 1) ข้อมูลพื้นฐาน

2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการสื่อสารแบบบูรณาการเพื่อการเผยแผ่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และการทำบุญของพุทธศาสนิกชน และ 3) ข้อเสนอแนะ

3. ด้านการเก็บข้อมูล คือ แบ่งวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลออกเป็น 4 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานทั่วไป (แบบสอบถาม) ระยะที่ 2 สร้างแบบจำลองความสัมพันธ์ (แบบสอบถาม) ระยะที่ 3 วิเคราะห์และตรวจสอบความสอดคล้องของแบบจำลองความสัมพันธ์ (แบบสอบถาม) และระยะที่ 4 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการสื่อสารแบบบูรณาการเพื่อการเผยแผ่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และการทำบุญของพุทธศาสนิกชน (แบบสัมภาษณ์)

4. ด้านการวิเคราะห์ข้อมูล คือ เชิงปริมาณเป็นการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง (SEM) ด้วยวิธีการ Maximum Likelihood ด้วยโปรแกรม LISREL การตรวจสอบการแจกแจงของตัวแปรสังเกตได้ โดยวิเคราะห์ด้วยสถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าเบ้ และความโด่ง โดยสรุปค่า χ^2 / df , RMSEA, SRMR, GFI, AGFI, CFI ว่าค่าดัชนีเหล่านี้มีเกณฑ์ยอมรับได้ คือ โมเดลที่มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในระดับดีเมื่อค่า χ^2 / df น้อยกว่า 2.00 ($\chi^2 / df < 2.00$), ระดับดีเมื่อค่า RMSEA น้อยกว่า 0.05 (RMSEA < 0.05), ระดับดีเมื่อค่า SRMR น้อยกว่า 0.05 (SRMR < 0.05), ระดับดีเมื่อค่า GFI มากกว่าหรือเท่ากับ 0.95 (GFI $\geq$ 0.95), ระดับดีเมื่อค่า AGFI มากกว่าหรือเท่ากับ 0.90 (AGFI $\geq$ 0.90) และระดับดีเมื่อค่า CFI มากกว่าหรือเท่ากับ 0.95 (AGFI $\geq$ 0.95) และเชิงคุณภาพวิเคราะห์เชิงเนื้อหา และสรุปเป็นภาพรวม

ผลการวิจัย

ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการสื่อสารแบบบูรณาการเพื่อการเผยแผ่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และการทำบุญของพุทธศาสนิกชน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 195 คน คิดเป็นร้อยละ 48.8 ส่วนใหญ่อายุ 31 - 40 ปี จำนวน 180 คน คิดเป็นร้อยละ 45.0 มีสถานภาพสมรส จำนวน 296 คน คิดเป็นร้อยละ 74.0 มีการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 310 คน คิดเป็นร้อยละ 77.5 ประกอบอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน จำนวน 237 คน คิดเป็นร้อยละ 59.2 และมีรายได้ต่อเดือน 30,001 - 40,000 บาท จำนวน 179 คน คิดเป็นร้อยละ 44.8 โดยมีระดับความคิดเห็น 5 ด้าน ดังตารางที่ 1 - 2

ตารางที่ 1 ระดับค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการสื่อสารแบบบูรณาการเพื่อการเผยแผ่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และการทำบุญของพุทธศาสนิกชน โดยภาพรวม

ระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อการสื่อสารแบบบูรณาการ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. การมุ่งเน้นพระพุทธศาสนา	4.161	0.571	มาก
2. การมุ่งเน้นเผยแผ่พระพุทธศาสนา	4.257	0.581	มาก
3. คุณลักษณะของพุทธศาสนิกชน	4.330	0.569	มาก
4. การสื่อสารแบบบูรณาการ	3.806	0.631	มาก
5. การทำบุญของพุทธศาสนิกชน	4.361	0.558	มาก

จากตาราง พบว่า ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการสื่อสารแบบบูรณาการเพื่อการเผยแผ่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และการทำบุญของพุทธศาสนิกชน โดยภาพรวม มี 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านการทำบุญของพุทธศาสนิกชน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.361$, S.D. = 0.558) 2) ด้านคุณลักษณะของพุทธศาสนิกชน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.330$, S.D. = 0.569) 3) ด้านการมุ่งเน้นเผยแผ่พระพุทธศาสนา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.257$, S.D. = 0.581) 4) การมุ่งเน้นพระพุทธศาสนา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.161$, S.D. = 0.571) และ 5) การสื่อสารแบบบูรณาการ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.806$, S.D. = 0.631) ตามลำดับ และได้นำเสนอรายด้าน ดังนี้

1. ด้านการมุ่งเน้นพระพุทธศาสนา พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.161$, S.D. = 0.571) มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ การกำหนดวิสัยทัศน์การเผยแผ่พระพุทธศาสนา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.197$, S.D. = 0.625) รองลงมาคือ การกำหนดตำแหน่งพระพุทธศาสนาเป็นทางแห่งการดำเนินชีวิต อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.166$, S.D. = 0.635) และน้อยที่สุดคือ ความสามารถในการสร้างความศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.120$, S.D. = 0.625)

2. การมุ่งเน้นเผยแผ่พระพุทธศาสนา พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.257$, S.D. = 0.581) มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ การมุ่งเน้นพุทธศาสนิกชน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.273$, S.D. = 0.619) รองลงมาคือ การประสานงานภายในองค์กร อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.256$, S.D. = 0.632) และน้อยที่สุดคือ การมุ่งเน้นกลยุทธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในอดีต อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.243$, S.D. = 0.631)

3. คุณลักษณะของพุทธศาสนิกชน พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.161$, S.D. = 0.571) มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ แรงจูงใจ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.382$, S.D. = 0.591) รองลงมาคือ ความสามารถ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.313$, S.D. = 0.625) และน้อยที่สุดคือ โอกาส อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.297$, S.D. = 0.605)

4. การสื่อสารแบบบูรณาการ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.806$, S.D. = 0.631) มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ การกำหนดวิสัยทัศน์การเผยแผ่พระพุทธศาสนา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.814$, S.D. = 0.638) และรองลงมาคือ การสื่อสารผ่านสื่อแบบดั้งเดิม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.799$, S.D. = 0.671)

5. การทำบุญของพุทธศาสนิกชน พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.361$, S.D. = 0.558) มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ การรักษาศีล อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.378$, S.D. = 0.580) รองลงมาคือ การให้ทาน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.354$, S.D. = 0.602) และน้อยสุดคือ การเจริญภาวนา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.352$, S.D. = 0.589)

ตารางที่ 2 ระดับค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการสื่อสารแบบบูรณาการเพื่อการเผยแผ่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา รายด้าน

ความคิดเห็น	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
การมุ่งเน้นพระพุทธศาสนา				
1. การกำหนดวิสัยทัศน์การเผยแผ่พระพุทธศาสนา	4.197	0.625	มาก	1
2. ความสามารถในการสร้างความศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา	4.120	0.625	มาก	3
3. การกำหนดตำแหน่งพระพุทธศาสนาเป็นทางแห่งการดำเนินชีวิต	4.166	0.635	มาก	2
รวม	4.161	0.571	มาก	
การมุ่งเน้นเผยแผ่พระพุทธศาสนา				
1. การมุ่งเน้นพุทธศาสนิกชน	4.273	0.619	มาก	1
2. การมุ่งเน้นกลยุทธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในอดีต	4.243	0.631	มาก	3
3. การประสานงานภายในองค์กร	4.256	0.632	มาก	2
รวม	4.257	0.581	มาก	
คุณลักษณะของพุทธศาสนิกชน				
1. แรงจูงใจ	4.382	0.591	มาก	1
2. ความสามารถ	4.313	0.625	มาก	2
3. โอกาส	4.297	0.605	มาก	3
รวม	4.161	0.571	มาก	
การสื่อสารแบบบูรณาการ				
1. การสื่อสารผ่านสื่อแบบดั้งเดิม	3.799	0.671	มาก	2
2. สื่อออนไลน์แบบใหม่	3.814	0.638	มาก	1
รวม	3.806	0.631	มาก	
การทำบุญของพุทธศาสนิกชน				
1. การให้ทาน	4.354	0.602	มาก	2
2. การรักษาศีล	4.378	0.580	มาก	1
3. การเจริญภาวนา	4.352	0.589	มาก	3
รวม	4.361	0.558	มาก	

ศึกษาการสร้างแบบจำลองความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการสื่อสารแบบบูรณาการเพื่อการเผยแผ่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และการทำบุญของพุทธศาสนิกชน พบว่า

1. ด้านการมุ่งเน้นพระพุทธศาสนา (Brand Orientation) พบว่า โมเดลการวัดได้ค่า Chi - Square = 0.000, df = 0, GFI = 1.000 แสดงให้เห็นว่า โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เมื่อพิจารณาองค์ประกอบย่อยของการมุ่งเน้นพระพุทธศาสนา (Brand Orientation) ตัวแปรการกำหนดตำแหน่งพระพุทธศาสนาเป็นทางแห่งการดำเนินชีวิต (Shared Brand Positioning) และการกำหนดวิสัยทัศน์การเผยแผ่พระพุทธศาสนา (Shared Brand Vision) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุดเท่ากับ 0.87 รองลงมา ตัวแปรความสามารถในการสร้างความศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา (Brand Value - Adding Capability) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.83

2. ด้านการมุ่งเน้นเผยแผ่พระพุทธศาสนา (Market Orientation) พบว่า โมเดลการวัดได้ค่า Chi - Square = 0.000, df = 0, GFI = 1.000 แสดงให้เห็นว่า โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เมื่อพิจารณาองค์ประกอบย่อยของการมุ่งเน้นเผยแผ่พระพุทธศาสนา (Market Orientation) ตัวแปรการมุ่งเน้นพุทธศาสนิกชน (Customer Orientation) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุดเท่ากับ 0.91 รองลงมา ตัวแปรการมุ่งเน้นกลยุทธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในอดีต (Competitive Orientation) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุดเท่ากับ 0.89 และตัวแปรการประสานงานภายในองค์กร (Interfunctional Coordination) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.86 ตามลำดับ

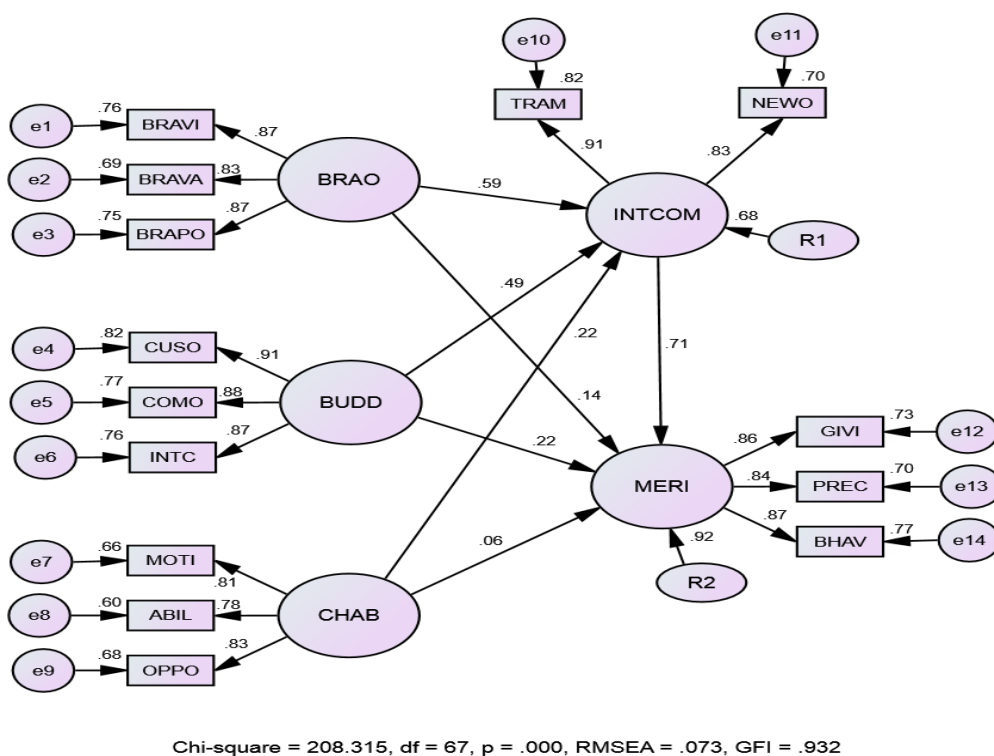
3. ด้านคุณลักษณะของพุทธศาสนิกชน (Consumer Characteristics) พบว่า โมเดลการวัดได้ค่า Chi - Square = 0.000, df = 0, GFI = 1.000 แสดงให้เห็นว่า โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เมื่อพิจารณาองค์ประกอบย่อยของคุณลักษณะของพุทธศาสนิกชน (Consumer Characteristics) ตัวแปรโอกาส (Opportunity) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุดเท่ากับ 0.88 รองลงมา ตัวแปรแรงจูงใจ (Motivation) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.82 และตัวแปรความสามารถ (Ability) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.77 ตามลำดับ

4. ด้านการสื่อสารแบบบูรณาการ (Integrated Marketing Communication) พบว่า โมเดลการวัดได้ค่า Chi - Square = 0.000, df = 0, GFI = 1.000 แสดงให้เห็นว่า โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เมื่อพิจารณาองค์ประกอบย่อยของการสื่อสารแบบบูรณาการ (Integrated Marketing Communication) ตัวแปรการสื่อสารผ่านสื่อแบบดั้งเดิม (Traditional Media) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุดเท่ากับ 0.94 สื่อ รองลงมา ตัวแปรออนไลน์แบบใหม่ (Newer Online Media) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.80

5. ด้านการทำบุญของพุทธศาสนิกชน (Performance) พบว่า โมเดลการวัดได้ค่า Chi - Square = 0.000, df = 0, GFI = 1.000 แสดงให้เห็นว่า โมเดลมีความสอดคล้อง

กลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เมื่อพิจารณาองค์ประกอบย่อยของการทำบุญของพุทธศาสนิกชน (Performance) ตัวแปรการเจริญภาวนา (Bhavana) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุดเท่ากับ 0.93 รองลงมา ตัวแปรการรักษาศีล (Precept undertaking) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.83 และตัวแปรการให้ทาน (Giving Alms) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.80 ตามลำดับ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการสื่อสารแบบบูรณาการเพื่อการเผยแผ่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และการทำบุญของพุทธศาสนิกชน

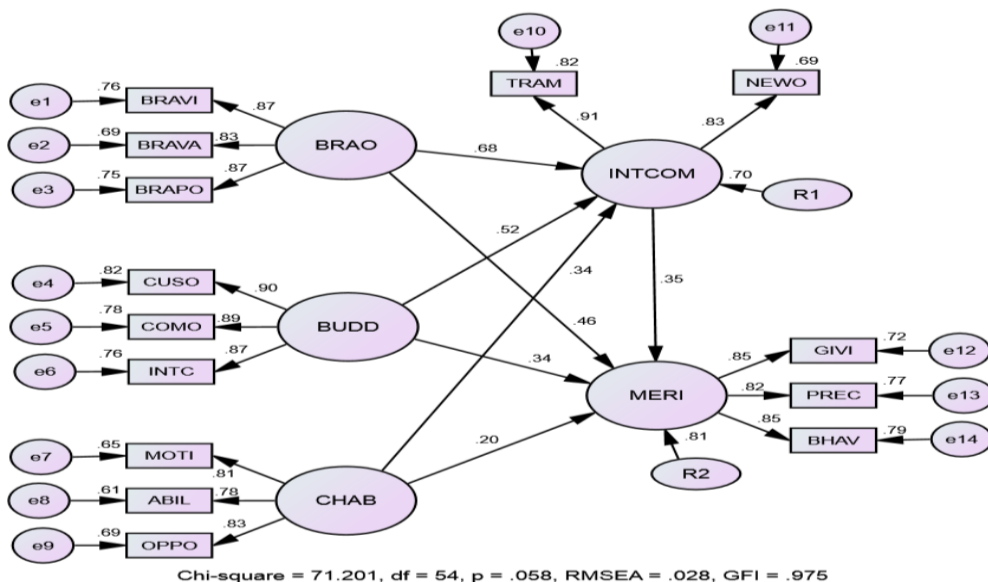
ศึกษาวิเคราะห์และตรวจสอบความสอดคล้องของแบบจำลองความสัมพันธ์เชิงสาเหตุกับข้อมูลเชิงประจักษ์การสื่อสารแบบบูรณาการที่ส่งผลต่อการทำบุญของพุทธศาสนิกชน พบว่าโมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ผ่านเกณฑ์การยอมรับ ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 วิเคราะห์และตรวจสอบความสอดคล้องของแบบจำลองความสัมพันธ์เชิงสาเหตุกับข้อมูลเชิงประจักษ์การสื่อสารแบบบูรณาการที่ส่งผลต่อการทำบุญของพุทธศาสนิกชน โดยภาพรวม

ดัชนีความ กลมกลืน	เกณฑ์	ก่อนปรับโมเดล		หลังปรับโมเดล	
		ค่าดัชนีที่วัดได้	ผลการพิจารณา	ค่าดัชนีที่วัดได้	ผลการพิจารณา
χ^2/df	<2.00	3.109	ไม่ผ่านเกณฑ์	1.319	ผ่านเกณฑ์
P - value	>0.05	.000	ไม่ผ่านเกณฑ์	.058	ผ่านเกณฑ์
CFI	≥ 0.95	.970	ผ่านเกณฑ์	.996	ผ่านเกณฑ์
GFI	≥ 0.95	.932	ไม่ผ่านเกณฑ์	.975	ผ่านเกณฑ์
AGFI	≥ 0.90	.894	ไม่ผ่านเกณฑ์	.952	ผ่านเกณฑ์
RMSEA	< 0.05	.073	ไม่ผ่านเกณฑ์	.028	ผ่านเกณฑ์
SRMR	< 0.05	.024	ผ่านเกณฑ์	.017	ผ่านเกณฑ์

สรุปได้ว่า จากโมเดลสมการโครงสร้างมีค่า R^2 เท่ากับ 0.69, 0.76, 0.61, 0.70 และ 0.74 ตามลำดับ แสดงว่า แบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์ที่เป็นแบบจำลองตามสมมติฐานสามารถอธิบายความแปรปรวนของการมุ่งเน้นพระพุทธรูปศาสนา การมุ่งเน้นเผยแพร่พระพุทธรูปศาสนา คุณลักษณะของพุทธศาสนิกชน การสื่อสารแบบบูรณาการ และการทำบุญของพุทธศาสนิกชน โดยดัชนีความสอดคล้องเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดคือ χ^2/df มีค่าน้อยกว่า 2 ดัชนี RMSEA และ SRMR มีค่าน้อยกว่า 0.05 และดัชนี GFI, AGFI, NFI มีค่ามากกว่า 0.90 มีค่าเข้าใกล้ 1 เมื่อพิจารณาค่าไค - สแควร์สัมพันธ์ (χ^2/df) มีค่าเท่ากับ 1.319 แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เนื่องจากค่าไค - สแควร์สัมพันธ์มีค่าน้อยกว่า 2.00 ค่าดัชนีความกลมกลืนมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ จึงได้แบบจำลองทางเลือก โดยมีค่าสถิติคือ ค่า Chi - square = 71.201, df = 54, p - value = 0.058, GFI = 0.975, AGFI = 0.952, SRMR = 0.017, RMSEA = 0.028 และ CFI = 1.00 ดังนั้นโมเดลแบบจำลองสมการเชิงโครงสร้างมีความเหมาะสม กลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ยอมรับได้มีค่ามากกว่า 0.90 ค่าเมตริกซ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรภายในและแฝงภายนอกมีค่าอยู่ระหว่าง 0.48 ถึง 0.82 ทุกคู่เป็นความสัมพันธ์แบบทิศทางเดียวกัน ความสัมพันธ์เป็นบวก ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการสื่อสารแบบบูรณาการเพื่อการเผยแผ่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และการทำบุญของพุทธศาสนิกชน

จากการสัมภาษณ์ความเห็นด้วยกับความสัมพันธ์ของตัวแปรในแบบจำลอง พบว่า

1. ปัจจัยด้านการมุ่งเน้นพระพุทธศาสนามีอิทธิพลต่อการสื่อสารแบบบูรณาการเพื่อการเผยแผ่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา พบว่า การกำหนดวิสัยทัศน์การเผยแผ่พระพุทธศาสนา ความสามารถในการสร้างความศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา และการกำหนดตำแหน่งพระพุทธศาสนาเป็นทางแห่งการดำเนินชีวิต มีอิทธิพลต่อการสื่อสารแบบบูรณาการเพื่อการเผยแผ่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญว่า

“ปัจจุบันวัดและสถานปฏิบัติธรรม ได้ปรับปรุงการนำเสนอเนื้อหาพุทธธรรมผ่านทางสื่อสังคมออนไลน์ที่เน้นการมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น ให้แก่พุทธศาสนิกชนมากขึ้น อีกทั้งได้ปรับปรุงการนำเสนอเนื้อหาพุทธธรรมผ่านทางสื่อสังคมออนไลน์ที่เน้นการถามตอบข้อสงสัย มีการนำเสนอเนื้อหาหลักธรรมโดยตัวบุคคลหรือเทคโนโลยีสารสนเทศโดยไม่ปิดเป็นกำแพง” (ผู้บริหาร, 2563)

2. ปัจจัยด้านการมุ่งเน้นพระพุทธศาสนามีอิทธิพลต่อการทำบุญของพุทธศาสนิกชน พบว่า การกำหนดวิสัยทัศน์การเผยแผ่พระพุทธศาสนา ความสามารถในการสร้างความศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา และการกำหนดตำแหน่งพระพุทธศาสนาเป็นทางแห่งการดำเนินชีวิต มีอิทธิพลต่อการทำบุญของพุทธศาสนิกชน (MERI) สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญว่า

“วัดและสถานปฏิบัติธรรม ได้มีการจัดกิจกรรมเพื่อการเผยแผ่ โดยพยายามใช้สื่อธรรมะเผยแผ่พุทธศาสนาให้เข้าถึงพุทธศาสนิกชนด้วยรูปแบบและวิธีการเผยแผ่พุทธศาสนาที่มีการประยุกต์ปรับเปลี่ยนได้อย่างเหมาะสมกับยุคสมัยทำให้สามารถเข้าถึงได้” (ผู้บริหาร, 2563)

3. ปัจจัยด้านการมุ่งเน้นเผยแผ่พระพุทธรูปศาสนามีอิทธิพลต่อการสื่อสารแบบบูรณาการเพื่อการเผยแผ่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา พบว่า การมุ่งเน้นพุทธศาสนิกชน การมุ่งเน้นกลยุทธ์การเผยแผ่พระพุทธรูปศาสนาในอดีต และการประสานงานภายในองค์กร มีอิทธิพลต่อการสื่อสารแบบบูรณาการเพื่อการเผยแผ่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญว่า

“ปัจจุบันการเผยแผ่หลักธรรมได้ยึดหลักประโยชน์และความสุขของพุทธศาสนิกชนเป็นที่ตั้ง ด้วยการใช้สื่อสังคมออนไลน์ ที่สามารถเข้าถึงได้อย่างมีประสิทธิภาพ และใช้สื่อดั้งเดิมได้แก่ บุคลากรและพระสงฆ์ ที่มีความรู้ความสามารถ เนื้อหาเรียบง่าย ใช้ภาษาเข้าใจง่าย โดยเน้นการประยุกต์ใช้หลักธรรมในการดำเนินชีวิตมากขึ้น” (นักวิชาการ, 2563)

4. ปัจจัยด้านการมุ่งเน้นเผยแผ่พระพุทธรูปศาสนามีอิทธิพลต่อการทำบุญของพุทธศาสนิกชน พบว่า การมุ่งเน้นพุทธศาสนิกชน การมุ่งเน้นกลยุทธ์การเผยแผ่พระพุทธรูปศาสนาในอดีต และการประสานงานภายในองค์กร มีอิทธิพลต่อการสื่อสารแบบบูรณาการเพื่อการเผยแผ่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญว่า

“เนื่องจากวัดและสถานปฏิบัติธรรม ได้สนับสนุนหรืออำนวยความสะดวกในการเข้ามาปฏิบัติธรรมโดยการจัดสรรบุคลากรที่มีคุณภาพ มีความรู้ ความสามารถในการถ่ายทอด” (นักวิชาการ, 2563)

5. ปัจจัยด้านคุณลักษณะของพุทธศาสนิกชนมีอิทธิพลต่อการสื่อสารแบบบูรณาการเพื่อการเผยแผ่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา พบว่า แรงจูงใจ ความสามารถ และโอกาส มีอิทธิพลต่อการสื่อสารแบบบูรณาการเพื่อการเผยแผ่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญว่า

“สำนักปฏิบัติธรรมหรือบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเผยแผ่พระพุทธรูปศาสนาต้องคำนึงถึงคุณลักษณะพุทธศาสนิกชนเป็นหลัก เพื่อตอบโจทย์ในการผลิตสื่อธรรมะให้ตรงตามความต้องการและเหมาะสม” (พุทธศาสนิกชนที่ปฏิบัติธรรม, 2563)

6. ปัจจัยด้านคุณลักษณะของพุทธศาสนิกชนมีอิทธิพลต่อการทำบุญของพุทธศาสนิกชน พบว่า แรงจูงใจ ความสามารถ และโอกาส มีอิทธิพลต่อการทำบุญของพุทธศาสนิกชน (MERI) สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญว่า

“ประเด็นแรงจูงใจและโอกาสจะเป็นปัจจัยกระตุ้นทำให้พุทธศาสนิกชนหันมาเข้าวัดปฏิบัติธรรมมากขึ้นซึ่งขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมของบุคคล เช่น ครอบครัว เพื่อนร่วมงาน และตนเอง” (พุทธศาสนิกชนที่ปฏิบัติธรรม, 2563)

7. ปัจจัยด้านการสื่อสารแบบบูรณาการเพื่อการเผยแผ่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มีอิทธิพลต่อการทำบุญของพุทธศาสนิกชน พบว่า การสื่อสารผ่านสื่อแบบดั้งเดิม และสื่อออนไลน์แบบใหม่ มีอิทธิพลต่อการทำบุญของพุทธศาสนิกชน สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญว่า

“โดยรวมเห็นว่าไม่ว่าจะเป็นสื่อแบบดั้งเดิมหรือสื่อออนไลน์แบบใหม่ต่างก็เป็นปัจจัยส่งเสริมให้พุทธศาสนิกชนหันมาบำเพ็ญบุญกิริยาวัตถุ 3 กล่าวคือ ให้ทาน รักษาศีล และเจริญภาวนามากขึ้น” (พุทธศาสนิกชนที่ปฏิบัติธรรม, 2563)

อภิปรายผล

จากศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการสื่อสารแบบบูรณาการเพื่อการเผยแผ่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และการทำบุญของพุทธศาสนิกชน เห็นได้ว่า ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการสื่อสารแบบบูรณาการ มี 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการทำบุญของพุทธศาสนิกชน ($\bar{X}$ = 4.361, S.D. = 0.558) ประกอบด้วย การกำหนดวิสัยทัศน์การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การกำหนดตำแหน่งพระพุทธศาสนาเป็นทางแห่งการดำเนินชีวิต และความสามารถในการสร้างความศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา 2) ด้านคุณลักษณะของพุทธศาสนิกชน ($\bar{X}$ = 4.330, S.D. = 0.569) ประกอบด้วย การมุ่งเน้นพุทธศาสนิกชน การประสานงานภายในองค์กร และการมุ่งเน้นกลยุทธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในอดีต 3) ด้านการมุ่งเน้นเผยแผ่พระพุทธศาสนา ($\bar{X}$ = 4.257, S.D. = 0.581) ประกอบด้วย แรงจูงใจ ความสามารถ และโอกาส 4) การมุ่งเน้นพระพุทธศาสนา ($\bar{X}$ = 4.161, S.D. = 0.571) ประกอบด้วย การกำหนดวิสัยทัศน์การเผยแผ่พระพุทธศาสนา และการสื่อสารผ่านสื่อแบบดั้งเดิม และ 5) การสื่อสารแบบบูรณาการ ($\bar{X}$ = 3.806, S.D. = 0.631) ประกอบด้วย การรักษาศีล การให้ทาน และการเจริญภาวนา สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาจักรพล สิริโร กล่าวว่า การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคไทยแลนด์ 4.0 โดยเฉพาะการรับรู้ข้อมูลข่าวสารสามารถทำได้รวดเร็วและกว้างไกลไปทั่วโลก ทำให้สังคมต้องสัมพันธ์กับเทคโนโลยี การเชื่อมโยงด้านสารสนเทศกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา จึงเป็นเรื่องสำคัญในการสร้างโอกาสทางการเรียนรู้หลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาให้กับ

ผู้คนในสังคม เพื่อนำแนวทางไปประพฤติปฏิบัติ เป็นระบบการเรียนรู้ที่เปิดกว้าง ไม่จำกัดเวลา สถานที่ และการเผยแผ่พระธรรมคำสอนผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตยังเข้าถึงผู้คนได้มากที่สุด ดังนั้น การใช้สื่อและเทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาจึงเป็นการกระบวนกรเชิงรุก ในการเข้าถึงและเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล (พระมหาจักรพล สิริโร, 2563)

จากศึกษาการสร้างแบบจำลองความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการสื่อสารแบบ บูรณาการเพื่อการเผยแผ่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และการทำบุญของพุทธศาสนิกชน พบว่า การมุ่งเน้นพระพุทธศาสนามีอิทธิพลและสอดคล้องกันในทุกด้าน แบบจำลองโมเดลการ วัดได้ค่า $\text{Chi-Square} = 0.000$, $\text{df} = 0$, $\text{GFI} = 1.000$ แสดงให้เห็นว่า โมเดลมีความ สอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ กล่าวคือ การกำหนดวิสัยทัศน์การเผยแผ่ พระพุทธศาสนา ความสามารถในการสร้างความศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา และการ กำหนดตำแหน่งพระพุทธศาสนาเป็นทางแห่งการดำเนินชีวิต มีอิทธิพลต่อการสื่อสารแบบ บูรณาการเพื่อการเผยแผ่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และการตลาดภายในผ่านการใช้การ สื่อสารแบบบูรณาการจะนำไปสู่การพัฒนาตราสินค้าที่แข็งแกร่งได้ในอนาคต สอดคล้องกับ งานวิจัยของ พระมหานันทะการณ เดื่อยพิมพ์ และวิชิต อุ๋อัน กล่าวว่า อิทธิพลของการสื่อสาร หลักธรรมด้วยการสื่อสารการตลาดเชิงบูรณาการ (IMC) ต่อความสุขของพุทธศาสนิกชน (HB) มีค่าอิทธิพลต่อความสุขของพุทธศาสนิกชนโดยเป็นอิทธิพลรวมและอิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.77 อย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และความสุขของพุทธศาสนิกชนได้รับอิทธิพล ทางอ้อมจากการ มุ่งเน้นตลาด (MO) มีขนาดอิทธิพลทางอ้อมเท่ากับ 0.49 อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ 0.01 ได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากการมุ่งเน้นแบรนด์ (BO) มีขนาดอิทธิพล ทางอ้อมเท่ากับ 0.14 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และได้รับอิทธิพลทางอ้อมจาก การยอมรับเทคโนโลยี (TM) มีขนาดอิทธิพลทางอ้อมเท่ากับ 0.18 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ 0.01 การสื่อสารหลักธรรมด้วยการสื่อสารการตลาดเชิงบูรณาการ ได้รับอิทธิพลจากการ มุ่งเน้นตลาด โดยเป็นอิทธิพลทางตรงและอิทธิพลรวมเท่ากับ 0.64 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ 0.01 ได้รับอิทธิพลจาก การมุ่งเน้นแบรนด์ โดยเป็นอิทธิพลทางตรงและอิทธิพลรวม เท่ากับ 0.18 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และได้รับอิทธิพลจากการยอมรับ เทคโนโลยี โดยเป็นอิทธิพลทางตรงและอิทธิพลรวมเท่ากับ 0.23 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ 0.01 (พระมหานันทะการณ เดื่อยพิมพ์ และวิชิต อุ๋อัน, 2562)

ศึกษาวิเคราะห์และตรวจสอบความสอดคล้องของแบบจำลองความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ กับข้อมูลเชิงประจักษ์การสื่อสารแบบบูรณาการที่ส่งผลต่อการทำบุญของพุทธศาสนิกชน พบว่า การมุ่งเน้นพระพุทธศาสนา การมุ่งเน้นเผยแผ่พระพุทธศาสนา คุณลักษณะของพุทธศาสนิกชน การสื่อสารแบบบูรณาการ และการทำบุญของพุทธศาสนิกชนได้ร้อยละ 69, 76, 61, 70 และ 74 ตามลำดับ โดยดัชนีความสอดคล้องเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดคือ ค่า Chi-square

= 71.201, $df = 54$, p - value = 0.058, GFI = 0.975, AGFI = 0.952, SRMR = 0.017, RMSEA = 0.028 และ CFI = 1.00 โมเดลแบบจำลองสมการเชิงโครงสร้างมีความเหมาะสมกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ยอมรับได้มีค่ามากกว่า 0.90 และปัจจัยทุกด้านมีอิทธิพลต่อการสื่อสารแบบบูรณาการและการทำบุญของพุทธศาสนิกชน สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหานันทะการณ เดื่อยพิมพ์ และวิจิต อุ๋อัน กล่าวว่า การทดสอบความสอดคล้องของตัวแบบการสื่อสารหลักธรรมด้วยการสื่อสารการตลาดเชิงบูรณาการที่ส่งผลต่อความสุขของพุทธศาสนิกชน โมเดลที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นมาจากแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง และการปรับโมเดลโดยพิจารณาจากคำแนะนำในการปรับพารามิเตอร์ ในโมเดลด้วยค่าดัชนีปรับโมเดลจนกระทั่งค่าดัชนีความกลมกลืนมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ มีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้น ค่า χ^2 ลดลงจาก 463.79 เป็น 35.38 ซึ่งไม่ได้ไปเปลี่ยนทิศทางความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรในแบบจำลอง เมื่อพิจารณาค่าดัชนีความกลมกลืนของโมเดลหลังปรับ พบว่าโมเดลสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์โดยมีค่าดัชนีความกลมกลืนทั้ง 6 ดัชนีที่ผ่านเกณฑ์การยอมรับคือ ค่าดัชนี $\chi^2/df = 1.474$, CFI = 1.00, GFI = 0.99, AGFI = 0.95, RMSEA = 0.034 และ SRMR = 0.015 (พระมหานันทะการณ เดื่อยพิมพ์ และวิจิต อุ๋อัน, 2562)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ด้านปัจจัยที่ส่งผลต่อการสื่อสารแบบบูรณาการเพื่อการเผยแผ่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และการทำบุญของพุทธศาสนิกชน มี 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการทำบุญของพุทธศาสนิกชน 2) ด้านคุณลักษณะของพุทธศาสนิกชน 3) ด้านการมุ่งเน้นเผยแผ่พระพุทธศาสนา 4) การมุ่งเน้นพระพุทธศาสนา อยู่ในระดับมาก และ 5) การสื่อสารแบบบูรณาการ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.806$, S.D. = 0.631) ตามลำดับ ด้านแบบจำลองความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการสื่อสารแบบบูรณาการเพื่อการเผยแผ่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และการทำบุญของพุทธศาสนิกชน การสื่อสารแบบบูรณาการเพื่อการเผยแผ่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และการทำบุญของพุทธศาสนิกชน มี 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านการทำบุญของพุทธศาสนิกชน 2) ด้านคุณลักษณะของพุทธศาสนิกชน 3) ด้านการมุ่งเน้นเผยแผ่พระพุทธศาสนา 4) การมุ่งเน้นพระพุทธศาสนา และ 5) การสื่อสารแบบบูรณาการ โดยทุกด้านของแบบจำลองโมเดลการวัดได้ค่า Chi - Square = 0.000, $df = 0$, GFI = 1.000 แสดงให้เห็นว่า โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ด้านวิเคราะห์และตรวจสอบความสอดคล้องของแบบจำลองความสัมพันธ์เชิงสาเหตุกับข้อมูลเชิงประจักษ์การสื่อสารแบบบูรณาการที่ส่งผลต่อการทำบุญของพุทธศาสนิกชน โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ จึงได้แบบจำลองทางเลือก โดยมีค่าสถิติคือ ค่า Chi - square = 71.201, $df = 54$, p - value = 0.058, GFI = 0.975, AGFI = 0.952, SRMR = 0.017, RMSEA

= 0.028 และ CFI = 1.00 ดังนั้น โมเดลแบบจำลองมีความเหมาะสม และยอมรับได้ และข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไปคือ องค์การทางศาสนาควรนำตัวแบบจำลองการสื่อสารแบบบูรณาการเพื่อการเผยแผ่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในประเทศไทย ไปประยุกต์ใช้ในการกำหนดนโยบายของวัดหรือสถานปฏิบัติธรรม

เอกสารอ้างอิง

- นักวิชาการ. (9 กันยายน 2563). แบบจำลองการสื่อสารแบบบูรณาการเพื่อการเผยแผ่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในประเทศไทย. (นิพนธ์ เพียรนาค และวิจิต อุ๋อัน, ผู้สัมภาษณ์)
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย. (เล่มที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาการพิมพ์.
- ผู้บริหาร. (9 กันยายน 2563). แบบจำลองการสื่อสารแบบบูรณาการเพื่อการเผยแผ่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในประเทศไทย. (นิพนธ์ เพียรนาค และวิจิต อุ๋อัน, ผู้สัมภาษณ์)
- พระมหาจักรพล สิริโร. (2563). การเผยแผ่พุทธศาสนา ในยุคไทยแลนด์ 4.0. วารสารสถาบันวิจัยญาณสังวร, 11(1), 80-90.
- พระมหานันทะการณ เตื่อยพิมพ์ และวิจิต อุ๋อัน. (2562). แบบจำลองการสื่อสารหลักธรรมด้วยการสื่อสารการตลาด เชิงบูรณาการที่ส่งผลต่อความสุขของพุทธศาสนิกชน. วารสารมหาจุฬานาครธรรมส์, 6(9), 4311-4331.
- พระโสภณสมาธิคุณ วิ (จำลอง อชิโต). (2559). “ปัญญาถา” ธรรมะจากธรรมาสน์ เล่ม 3. กรุงเทพมหานคร: กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม.
- พุทธศาสนิกชนที่ปฏิบัติธรรม. (9 กันยายน 2563). แบบจำลองการสื่อสารแบบบูรณาการเพื่อการเผยแผ่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในประเทศไทย. (นิพนธ์ เพียรนาค และวิจิต อุ๋อัน, ผู้สัมภาษณ์)
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2563). สถิติศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม. เรียกใช้เมื่อ 29 กันยายน 2563 จาก <http://statbbi.nso.go.th/staticreport/page/sector/th/04.aspx>
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2559). สำนักงานสถิติแห่งชาติพร้อมเดินทางเชื่อมโยงข้อมูลภาครัฐสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. สารสถิติ, 28(2), 1-15.
- Cronbach, L. J. (1990). Essentials of psychological testing. (5th ed.). New York: Harper Collins. Publishers.
- Duncan, T. R. & Everett, S. R. (2005). Client Perceptions of Integrated Marketing Communications. Journal of Advertising Research, 33(3), 30-39.

- Eagle, L. et al. (1999). Perceptions of integrated marketing communications among marketers & ad agency executives in New Zealand. *International Journal of Advertising*, 18(1), 89-119.
- Kliatchko, J. (2008). Revisiting the IMC construct: A revised definition and four pillars. *International Journal of Advertising*, 27(1), 133-160.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3). 607-610.
- Likert, R. (1967). The Method of Constructing and Attitude Scale. In Reading in Fishbein, M (Ed.), *Attitude Theory and Measurement* (pp. 90-95). New York: Wiley & Son.
- Luo, X. & Donthu, N. (2006). Marketing's Credibility: A Longitudinal Investigation of Marketing Communication Productivity and Shareholder Value. *Journal of Marketing*, 70(4), 70-91.
- Luxton, R. & Mavondo, F. (2014). Integrated Marketing Communication Capability and Brand Performance. *Journal of Advertising*, 44(1), 37-46.
- Osinga, E. C. et al. (2011). Why Do Firms Invest in Consumer Advertising with Limited Sales Response? A Shareholder Perspective. *Journal of Marketing*, 75 (January), 109-124.
- Xue, F. & Zhou, P. (2011). The Effects of Product Involvement and Prior Experience On Chinese Consumers' Responses to Online Word of Mouth. *Journal of International Consumer Marketing*, 23(1), 45-58.

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความสามารถ
ในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูประถมศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี*

THE DEVELOPMENT OF THE TRAINING CURRICULUM FOR
ENHANCE ACTIVE LEARNING MANAGEMENT ABILITIES OF
PRIMARY SCHOOL TEACHERS IN UBONRATCHATHANI
PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA

ภูมิพงศ์ จอมหงษ์พิพัฒน์

Bhumhong Jomhonghibhat

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

Ubon Ratchathani Rajabhat University, Thailand

Email: bhumhong2507@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูประถมศึกษา 2) ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูประถมศึกษา 3) พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูประถมศึกษา 4) ศึกษาผลการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูประถมศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย ได้แก่ ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการหลักสูตรฝึกอบรม ฯ พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูประถมศึกษา ทดลองและศึกษาผลการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรม ฯ และประเมินผลการใช้หลักสูตร ฝึกอบรม ฯ ที่พัฒนาขึ้น กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี แบ่งเป็น กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการ ฯ จำนวน 459 คน และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลอง จำนวน 26 คน ที่ได้มาจากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์โดยการทดสอบค่าทีแบบไม่เป็นอิสระต่อกันและการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) ความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูประถมศึกษา ประกอบด้วยทั้งหมด 10 ด้าน 2) ปัญหาและความต้องการหลักสูตรฝึกอบรม ฯ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 3) ผลการพัฒนาหลักสูตร

* Received 1 April 2021; Revised 20 June 2021; Accepted 26 June 2021

ฝึกอบรมฯ พบว่ามืองค์ประกอบ ดังนี้ 3.1) หลักการ 3.2) วัตถุประสงค์ 3.3) โครงสร้าง 3.4) เนื้อหา 3.5) กระบวนการฝึกอบรม 3.6) สื่อและแหล่งการเรียนรู้ และ 3.7) การวัดและประเมินผล และ 4) ความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูประถมศึกษา พบว่ากลุ่มทดลองมีคะแนนความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: หลักสูตรฝึกอบรม, ความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก, ครูประถมศึกษา

Abstract

The objectives of this research article were to 1) study active learning management abilities of primary school teachers 2) study problems and needs of the training curriculum to enhance active learning management abilities of primary school teachers 3) develop the training curriculum to enhance active learning management abilities of primary school teachers and 4) examine the effectiveness of the training curriculum to enhance active learning management abilities of primary school teachers. The research method including study problems and needs of the training curriculum, develop the training curriculum to enhance the active learning management abilities of primary school teachers, experiment, study the results of the training curriculum developed. The sample was 459 primary school teachers for fundamental information. There were 26 primary school teachers for the experiment by using a multi-stage random sampling technique. Data analyses were used mean, percentage, standard deviation, and t-test statistics with dependent and independent samples and content analysis. The findings of the research study were as follows: 1) active learning management abilities of primary school teachers were consists of 10 areas. 2) problem and needs of the training curriculum the overall is at the highest level, 3) the training curriculum has the following components were: 3.1) principle, 3.2) objectives, 3.3) structure 3.4) Contents, 3.5) training process 3.6) media and Learning resources, and 3.7) measurement and evaluation, 4) The active learning management abilities of the primary school teachers it was found that the experimental group had a higher score than the control group with statistical significance at the .01 level

Keywords: The Training Curriculum, Active Learning Management Abilities, Primary School Teachers

บทนำ

การศึกษาเป็นองค์ประกอบที่สำคัญมากในการพัฒนาประเทศให้ก้าวทันกับสภาวการณ์โลกและกระแสการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง รวมทั้งความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการดำรงอยู่ของชีวิต การพัฒนาคุณภาพการศึกษาต้องจัดกระบวนการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งขึ้นอยู่กับความสามารถของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครู ซึ่งเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้แก่ผู้เรียน ดังนั้นจึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนวิธีการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม เทคโนโลยี และการเรียนรู้ของผู้เรียน จากผู้สอนคือผู้ถ่ายทอด ปรับเปลี่ยนบทบาทเป็นผู้ชี้แนะวิธีการค้นคว้าหาความรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้สามารถแสวงหาความรู้และประยุกต์ใช้ทักษะต่าง ๆ สร้างความเข้าใจด้วยตนเอง กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนทุกคนมีส่วนร่วมในการลงมือกระทำ และใช้กระบวนการคิด โดยผู้เรียนจะเปลี่ยนบทบาทจากผู้รับความรู้ไปสู่การมีส่วนร่วม ในการสร้างความรู้ ดังนั้นแนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุก จึงเป็นแนวคิดที่ครูผู้สอนในระดับประถมศึกษาหรือทุกระดับจะต้องนำมาประยุกต์เพื่อการออกแบบการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับประเด็นการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว (ศักดา ไชยกิจภิญโญ, 2548); (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2556); (เยาวเรศ ภักดีจิตร, 2557)

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี มีบทบาทสำคัญในการผลิตและพัฒนาครูในท้องถิ่น โดยความร่วมมือของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในการผลิตและพัฒนาครูในฐานะผู้ผลิตและผู้ใช้ จำเป็นที่จะต้องหาแนวทางร่วมกันในการพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครู เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจัดการเรียนรู้ของครูที่สอนในระดับประถมศึกษา ในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครูหรือพัฒนาครูในด้านต่าง ๆ ได้แก่ การฝึกอบรมที่เน้นการอบรมเชิงปฏิบัติการและมีกระบวนการ ขั้นตอนที่เป็นระบบ เน้นการมีส่วนร่วม การทำงานเป็นทีม การคิดวิเคราะห์เพื่อแก้ปัญหาและการประยุกต์องค์ความรู้สู่การปฏิบัติจริงในชั้นเรียน (Beach, D. S., 1970); (Good, C. V., 1973); (ฉันท ชาติทอง, 2550)

จากผลการสะท้อนการนิเทศนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพหรือการสัมภาษณ์ครูและศึกษานิเทศก์และผู้อำนวยการโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ครูที่สอนในระดับประถมศึกษาส่วนใหญ่มุ่งเน้นการจัดการเรียนการสอนในลักษณะเชิงรับ กล่าวคือ มุ่งให้นักเรียนรับความรู้จากครูเป็นส่วนใหญ่ ยังคงมีการจัดการเรียนรู้โดยเน้นครูเป็นศูนย์กลาง ส่วนใหญ่ใช้วิธีการสอนแบบบรรยาย ยังไม่เน้นกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน จากสภาพปัญหาดังกล่าวส่งผลกระทบต่อคุณภาพการจัดการเรียนรู้ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสอดคล้องกับแนวคิดของนักวิชาการที่ให้นิยามเกี่ยวกับหลักสูตรฝึกอบรมไว้ว่าหลักสูตรว่า หลักสูตรฝึกอบรมเป็นการบูรณาการศิลปะการเรียนรู้และประมวลประสบการณ์ต่าง ๆ เข้าด้วยกัน ซึ่งสามารถนำไปสู่การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมให้ครูเกิดการเรียนรู้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ด้านความรู้ ความคิด เจตคติ

และการปฏิบัติในทิศทางที่พึงประสงค์ เพิ่มพูนศักยภาพและพัฒนาทักษะและความสามารถของครูโดยการฝึกอบรมที่เป็นกระบวนการที่จัดขึ้นเพื่อให้บุคคลเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ต้องการ ถือได้ว่าเป็นแนวทางหนึ่งในการพัฒนาครูในด้านการจัดการเรียนรู้ ซึ่งครอบคลุมทั้งการพัฒนาด้านความรู้ ทักษะและเจตคติ การสร้างและพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมจึงเป็นแนวทางหนึ่งที่จะขับเคลื่อนแนวคิดการฝึกอบรมมาสู่การพัฒนาครูอย่างเป็นรูปธรรม ผ่านกระบวนการพัฒนาหลักสูตรที่เป็นระบบ ต่อเนื่อง สัมพันธ์และมีประสิทธิภาพสูงในการพัฒนาครู (Parsloe, E., 1992); (สำลี รักสุทธี, 2544); (เชิดศักดิ์ ภักดีวิโรจน์, 2556)

ผู้วิจัยจึงเห็นความจำเป็นในการพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูผู้สอนระดับประถมศึกษา ในลักษณะของการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูประถมศึกษาโดยกระบวนการในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมโดยใช้รูปแบบการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ภายใต้การบูรณาการผลการสังเคราะห์แนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ การพัฒนาบทเรียนการจัดการเรียนรู้โดยวิธีแบบเปิด การโค้ชและการเป็นพี่เลี้ยง ในอันจะเป็นการพัฒนาครูประถมศึกษาให้สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของครู อีกทั้งเป็นการเสริมสร้างความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูผู้สอน ให้มีประสิทธิภาพ และส่งผลต่อการยกระดับคุณภาพผู้เรียนให้สูงขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูประถมศึกษา
2. ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูประถมศึกษา
3. พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูประถมศึกษา
4. ศึกษาผลการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูประถมศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ใช้รูปแบบการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยแบ่งการดำเนินงานออกเป็น 4 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานเพื่อการพัฒนากรอบแนวคิดของหลักสูตรฝึกอบรม ผู้วิจัยแบ่งขั้นตอนการดำเนินงานเป็น 3 ขั้นตอนประกอบด้วย ขั้นตอนที่ 1 สังเคราะห์ความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูประถมศึกษา โดยการวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและดำเนินการสังเคราะห์ความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูประถมศึกษา ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับความสามารถใน

การจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูประถมศึกษา และแนวทางการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูประถมศึกษา จากผู้เชี่ยวชาญที่ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจงโดยมีคุณสมบัติคือสำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาเอกสาขาวิชาหลักสูตรและการสอนหรือสาขาสัมพันธ์และมีประสบการณ์ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการสอนอย่างน้อย 5 ปี จำนวน 10 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูประถมศึกษาและแนวทางการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูประถมศึกษาโดยมีกระบวนการและขั้นตอนในการสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือดังนี้คือ 1) ศึกษา วิเคราะห์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) สร้างแบบสอบถาม ฯ 3) ตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ 4) ทดลองใช้กับครูที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างแล้วนำผลการทดลองมาปรับปรุงแก้ไข ขั้นตอนที่ 3 ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูประถมศึกษา ครูผู้สอนระดับประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี จำนวน 459 คน ที่ได้มาจากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน ขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยการ เปิดตารางของเครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie - Morgan) การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติพื้นฐาน ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน มาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์น้ำหนักของคะแนนที่กำหนดไว้ ดังนี้ 4.51 ถึง 5.00 หมายถึง เห็นด้วยมากที่สุด 3.51 ถึง 4.50 หมายถึง เห็นด้วยมาก 2.51 ถึง 3.5 หมายถึง เห็นด้วยปานกลาง 1.51 ถึง 2.5 หมายถึง เห็นด้วยน้อย 1.00 ถึง 1.5 หมายถึง เห็นด้วยน้อยที่สุด (บุญชม ศรีสะอาด, 2554)

ระยะที่ 2 การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม ผู้วิจัยแบ่งขั้นตอนการดำเนินงานออกเป็น 4 ขั้นตอน ประกอบด้วย ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมจากการวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาประเด็นที่ได้จากการวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์, 2556); (เรวณี ชัยเขวรัตน์, 2558); (พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ และเพียว ยินดีสุข, 2559) ขั้นตอนที่ 2 ยกร่างหลักสูตรโดยนำข้อมูลที่ได้จากระยะที่ 1 และระยะที่ 2 ในขั้นตอนที่ 1 มายกร่างหลักสูตรซึ่งประกอบไปด้วยองค์ประกอบดังนี้ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) โครงสร้าง 4) เนื้อหา 5) กระบวนการฝึกอบรม 6) สื่อและแหล่งการเรียนรู้ และ 7) การวัดและประเมินผล ขั้นตอนที่ 3 ดำเนินการดังนี้ 3.1) ตรวจสอบคุณภาพของร่างหลักสูตรและคู่มือการใช้หลักสูตรฝึกอบรม โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ที่ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจงโดยมีคุณสมบัติคือสำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาเอกสาขาวิชาหลักสูตรและการสอนหรือสาขาสัมพันธ์และมีประสบการณ์ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการสอนอย่างน้อย 5 ปี 3.2) สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลคือ แบบประเมินร่างหลักสูตรฝึกอบรม ฯ ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ ได้แก่ 1) ศึกษา วิเคราะห์และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) สร้างแบบสอบถาม ฯ 3) ตรวจสอบคุณภาพโดย

ผู้เชี่ยวชาญและทดลองใช้กับครูที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างแล้วนำผลการทดลองมาปรับปรุงแก้ไข

4) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน มาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์น้ำหนักของคะแนนที่กำหนดไว้ ขั้นตอนที่ 4 ปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรและคู่มือการใช้หลักสูตรฝึกอบรม โดยผู้วิจัยดำเนินการปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

ระยะที่ 3 การทดลองและศึกษาผลการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรม ผู้วิจัยแบ่งขั้นตอนการดำเนินงานเป็น 3 ขั้นตอน ประกอบด้วย ขั้นตอนที่ 1 เตรียมการก่อนการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมดำเนินการโดยการประชุมชี้แจงวัตถุประสงค์และกระบวนการฝึกอบรมตามหลักสูตรฝึกอบรมและกำหนดการฝึกอบรม ขั้นตอนที่ 2 ดำเนินการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรม โดยใช้รูปแบบการทดลองแบบ 2 กลุ่ม มีการทดสอบก่อนและหลังการทดลอง (Two Group Pretest-Posttest Design) กลุ่มตัวอย่างเป็นครูผู้สอนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี จำนวน 26 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง จำนวน 13 คน และกลุ่มควบคุม จำนวน 13 คน ที่ได้มาจากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน ขั้นตอนที่ 3 ศึกษาผลการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรม การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลผลการประเมินความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกก่อนหลังฝึกอบรมโดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การวิเคราะห์เปรียบเทียบความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ของกลุ่มทดลองระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้ Dependent Samples t - test และหลังเรียนกับเกณฑ์โดยใช้ One Sample t - test และ การวิเคราะห์เปรียบเทียบความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ระหว่างกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลองโดยใช้ Independent Samples t - test การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยสรุปและวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งพิจารณาข้อความจากแบบบันทึกความสำเร็จของผู้เข้ารับการอบรมในช่วงระหว่างเรียนและหลังเรียน รวมทั้งการสังเกตและสัมภาษณ์ผู้เรียนแล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) (บุญชม ศรีสะอาด, 2554)

ระยะที่ 4 การประเมินผลหลักสูตรฝึกอบรม ฯ โดยศึกษาความพึงพอใจของครูต่อการใช้หลักสูตรฝึกอบรม ฯ เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถามความพึงพอใจโดยผ่านกระบวนการสร้างและหาคุณภาพคุณภาพของเครื่องมือดังนี้คือ 1) ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) สร้างแบบสอบถาม ฯ 3) ตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติพื้นฐาน ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน มาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์กับเกณฑ์ดังนี้ ค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายถึง มีความพึงพอใจในระดับดีมาก ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50 หมายถึง มีความพึงพอใจในระดับดี ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50 หมายถึง มีความพึงพอใจในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50 หมายถึง มีความพึงพอใจในระดับน้อยและค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.50 หมายถึง มีความพึงพอใจในระดับน้อยที่สุด การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์อย่าง

ไม่เป็นทางการกับครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างหลังการฝึกอบรมตามหลักสูตรฝึกอบรม จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เนื้อหา (วิเชียร เกตุสิงห์, 2538)

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูประถมศึกษา พบว่าครูประถมศึกษาที่มีความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 10 ด้าน ดังนี้ 1) มีความรู้ความเข้าใจแนวคิดหลักการของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกและสามารถออกแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกได้ 2) สามารถวางแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยเน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกได้ 3) มีบทบาทเป็นผู้อำนวยการความสะอาดในการเรียนรู้เชิงรุกได้อย่างมีประสิทธิภาพ 4) สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะการคิดขั้นสูงได้ 5) สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติจริง 6) ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะการสื่อสารการสืบค้นข้อมูลการจัดระบบสารสนเทศการสร้างชิ้นงานเพื่อการนำเสนอและอธิบาย 7) เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยเน้นการร่วมมือร่วมพลังโดยมีกิจกรรมที่หลากหลายทั้งรายบุคคลรายคู่มุมเล็กและกลุ่มใหญ่ 8) เน้นให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้าและสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้ข้อมูลย้อนกลับสะท้อนความคิดเห็นและความรู้สึกของตนเองในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ เรียนรู้ร่วมกันและชื่นชมให้กำลังใจซึ่งกันและกัน 9) สามารถผลิตใช้และพัฒนาสื่อและแหล่งเรียนรู้และจัดสภาพแวดล้อมในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกได้ และ 10) สามารถเลือกและสร้างเครื่องมือวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้เชิงรุกได้

2. ผลการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูประถมศึกษา ผลการวิจัย พบว่าปัญหาเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และหลักสูตรฝึกอบรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ในประเด็นเกี่ยวกับความต้องการหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ดังแสดงตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ความต้องการเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ของครูประถมศึกษา

ข้อความ	ความต้องการ		
	$\bar{x}$	S. D.	แปลผล
1. ความเป็นมาของหลักสูตร	4.76	0.02	มากที่สุด
2. หลักการของหลักสูตร	4.80	0.21	มากที่สุด
3. จุดหมายของหลักสูตร	4.76	0.05	มากที่สุด
4. ความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ของครูประถมศึกษา	4.82	0.03	มากที่สุด
5. เนื้อหาของหลักสูตร	4.80	0.02	มากที่สุด
6. กิจกรรมของหลักสูตร	4.85	0.01	มากที่สุด
7. สื่อและแหล่งเรียนรู้ประกอบหลักสูตร	4.82	0.03	มากที่สุด

ข้อความ	ความต้องการ		
	$\bar{x}$	S. D.	แปลผล
8. การวัดและการประเมินผลหลักสูตร	4.82	0.02	มากที่สุด
รวมทุกด้าน	4.81	0.09	มากที่สุด

3. ผลการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ของครูประถมศึกษา พบว่า หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ของครูประถมศึกษา ประกอบด้วยองค์ประกอบดังนี้

ความเป็นมาและความสำคัญ

ในยุคแห่งศตวรรษที่ 21 เป็นยุคของข้อมูลข่าวสารหรือที่เรียกว่า โลกาภิวัตน์ เนื่องจากกระแสการเปลี่ยนแปลงด้วยความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศทำให้การสื่อสารไร้พรมแดน การเข้าถึงแหล่งข้อมูลสามารถทำได้ทุกที่ทุกเวลา ดังนั้น จึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนวิธีการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม เทคโนโลยี และการเรียนรู้ของผู้เรียน จากผู้สอนคือ ผู้ถ่ายทอด ปรับเปลี่ยนบทบาทเป็นผู้ชี้แนะวิธีการค้นคว้าหาความรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้สามารถแสวงหาความรู้และประยุกต์ใช้ทักษะต่าง ๆ สร้างความเข้าใจด้วยตนเอง

หลักการ

1. เป็นหลักสูตรฝึกอบรมที่เน้นการมีส่วนร่วมของครูบุคลากรทางการศึกษา ชุมชนรวมถึงผู้เรียน
2. การดำเนินการฝึกอบรมตามหลักสูตรผ่านกระบวนการวางแผนช่วยเหลือ ส่งเสริมสนับสนุนกำกับติดตามและสะท้อนผลอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง
3. มีกิจกรรมการฝึกอบรมที่หลากหลายโดยเน้นผู้เข้ารับการฝึกอบรมเป็นสำคัญทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ
4. มุ่งพัฒนาผู้เข้ารับการฝึกอบรมให้มีความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

วัตถุประสงค์

พัฒนาผู้เข้ารับการฝึกอบรมให้มีความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 10 ด้าน

เนื้อหา

1. แนวคิดทฤษฎีการจัดการเรียนรู้เชิงรุก
2. การวางแผนและการออกแบบกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก
3. สื่อและแหล่งเรียนรู้เชิงรุก
4. การจัดและการประเมินผลการจัดการเรียนรู้เชิงรุก
5. การฝึกปฏิบัติการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

โครงสร้างหลักสูตรฝึกอบรม

โครงสร้างของหลักสูตรฝึกอบรม ฯ ประกอบด้วย หน่วยการเรียนรู้ 5 หน่วยการเรียนรู้ กระบวนการฝึกอบรม และระยะเวลาที่ใช้ในการฝึกอบรมแบ่งเป็น ระยะที่ 1 การอบรมเชิงปฏิบัติการ จำนวน 34 ชั่วโมง และระยะที่ 2 การปฏิบัติการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในชั้นเรียน จำนวน 4 เดือน

กระบวนการฝึกอบรม

ระยะที่ 1 การอบรมเชิงปฏิบัติการดังต่อไปนี้ ประกอบไปด้วย ชี้นำเสนอปัญหา ปลายเปิดและขั้นการเรียนรู้ด้วยตนเอง ระยะที่ 2 การปฏิบัติการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในชั้นเรียน เป็นการนำแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่ครูแต่ละคนจะทำและผ่านการอภิปรายร่วมกันแล้ว นำไปสู่การจัดการเรียนการสอนในสถานการณ์จริงในชั้นเรียนของตนเองโดยผ่านกระบวนการ การสังเกตการสอน การสอนแนะและการเป็นพี่เลี้ยงของวิทยากรครูที่ทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงและ ผู้บริหารโรงเรียนโดยปฏิบัติการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในชั้นเรียน ขั้นการนำแผนการจัดการเรียนรู้ เชิงรุกสู่การเรียนการสอนในชั้นเรียนและขั้นสะท้อนผล หลังจากปฏิบัติการจัดการเรียนการสอน ในสถานการณ์จริง จากนั้นทำการขั้นสรุปเชื่อมโยงแนวคิดร่วมกันเพื่อสร้างสรรค์องค์ความรู้ใหม่

สื่อและแหล่งการเรียนรู้

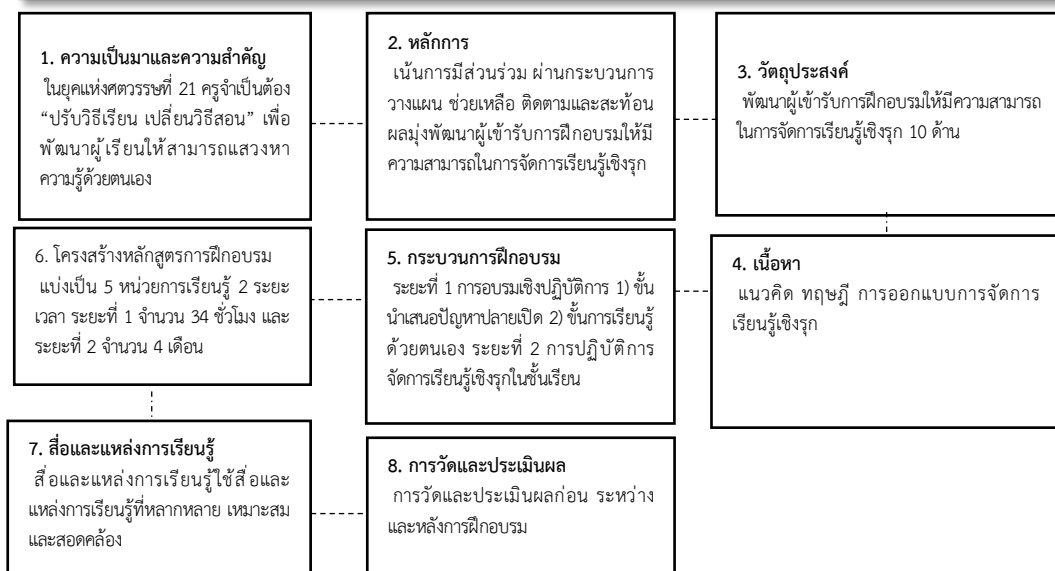
ใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลายและสอดคล้องกับเนื้อหา เวลาและกิจกรรม การอบรมตามกระบวนการฝึกอบรม

การวัดและประเมินผล

แบ่งเป็น 3 ระยะโดยมีวิธีการเครื่องมือและเกณฑ์การประเมินดังนี้ การวัดและ ประเมินผลก่อนการฝึกอบรม การวัดและประเมินผลระหว่างกระบวนการฝึกอบรมและ การวัดและ ประเมินผลหลังจากการฝึกอบรม ดังแสดงในภาพที่ 1

หลักสูตรการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูประถมศึกษา

ภาพที่ 1 หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูประถมศึกษา

4. ผลการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูประถมศึกษา ปรากฏผลดังนี้

1. ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูประถมศึกษาที่เป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม หลังการเข้ารับการอบรมตามหลักสูตรฝึกอบรม ฯ พบว่า กลุ่มทดลองมีคะแนนความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูประถมศึกษากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม หลังการเข้ารับการฝึกอบรมตามหลักสูตรฝึกอบรมฯ

ด้าน	ความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก	กลุ่มทดลอง		กลุ่มควบคุม		t
		$\bar{X}$	S. D.	$\bar{X}$	S. D.	
1.	มีความรู้ความเข้าใจแนวคิดหลักการของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกและสามารถออกแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกได้	4.08	0.64	2.92	0.28	5.97**
2.	สามารถวางแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยเน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกได้	4.54	0.66	2.85	0.38	8.03**
3.	มีบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้เชิงรุกได้อย่างมีประสิทธิภาพ	4.69	0.63	2.85	0.56	7.93**
4.	สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะการคิดขั้นสูงได้	4.46	0.66	2.85	0.38	7.67**

ด้าน	ความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก	กลุ่มทดลอง		กลุ่มควบคุม		t
		χ̄	S. D.	χ̄	S. D.	
5.	สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติจริง	4.38	0.65	2.69	0.48	7.55**
6.	ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะการสื่อสารการสืบค้นข้อมูลการจัดระบบสารสนเทศการสร้างชิ้นงานเพื่อการนำเสนอและอธิบาย	4.62	0.51	2.77	0.44	9.94**
7.	เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยเน้นการร่วมมือร่วมพลังโดยมีกิจกรรมที่หลากหลายทั้งรายบุคคลรายคู่มุมเล็กและกลุ่มใหญ่	4.62	0.51	2.77	0.44	9.94**
8.	เน้นให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้าและสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ให้ข้อมูลย้อนกลับสะท้อนความคิดเห็น และความรู้สึกร่วมกันในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์เรียนรู้ร่วมกันและชื่นชมให้กำลังใจซึ่งกันและกัน	4.23	0.72	2.77	0.44	6.22**
9.	สามารถผลิตใช้และพัฒนาสื่อและแหล่งเรียนรู้และจัดสภาพแวดล้อมในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกได้	4.69	0.48	2.77	0.44	10.66**
10.	สามารถเลือกและสร้างเครื่องมือวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้เชิงรุกได้	4.23	0.60	3.01	0.28	6.30**
รวมทุกด้าน		4.45	1.80	2.83	1.60	24.23**

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูประถมศึกษา ผลการสังเคราะห์ข้อมูลพบว่า ความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูประถมศึกษา ทั้ง 10 ด้านสะท้อนให้เห็นว่า ครูผู้สอนในระดับประถมศึกษาจะต้องมีความรู้ความเข้าใจแนวคิด หลักการของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกและสามารถออกแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกได้ ซึ่งคุณลักษณะดังกล่าว ครูจะต้องสามารถอธิบายความหมายและความสำคัญของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก วิเคราะห์ลักษณะของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกและรูปแบบของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกได้ สามารถวางแผนการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุกได้จากผลการวิจัยดังกล่าว สอดคล้องกับแนวคิดของนักวิชาการที่ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูไว้ว่า เป็นการเรียนการสอนที่ผู้เรียนมีอิสระในการเรียน มีการควบคุมตัวเองในระดับสูง ครูต้องมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการจัดการเรียนรู้เชิงรุกและสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ครอบคลุมกระบวนการ และสามารถจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนบูรณาการความรู้ ข้อมูลข่าวสาร สารสนเทศ และมโนทัศน์ได้โดยครูผู้สอนจะเป็นผู้อำนวยการควบคุมในการจัดการเรียนรู้โดยเปลี่ยนจากการสอนไปสู่การเป็นผู้ช่วยเหลือ จากถ่ายทอดความรู้ไปเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการสร้างความรู้ เปลี่ยนจากสอนวิชาไปสู่การพัฒนาครบด้าน เปลี่ยนจากรู้วิชาไปมีทักษะเปลี่ยนจากผู้รู้เป็นผู้เรียนและเปลี่ยนจากผู้รอบรู้วิชาเป็นผู้กำกับกับการเรียนรู้ของนักเรียน (Sutherland, T. E., & Bonwell, C. C. eds., 1996); (ไชยยศ เรืองสุวรรณ, 2553); (วิจารณ์ พานิช, 2557); (วัชร เกษพิชัยณรงค์ และคณะ, 2555)

2. ผลการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูประถมศึกษา ผลการวิจัย พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ในประเด็นเกี่ยวกับความต้องการหลักสูตรฝึกอบรม โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า การเรียนการสอนของครูยังพบปัญหาหลายประการ ครูส่วนใหญ่ยังไม่ปรับวิธีเรียนเปลี่ยนวิธีสอน ยังคงใช้วิธีการสอนแบบเชิงรับหรือที่เรียกว่า ครูเป็นสำคัญ เน้นการสอนแบบบรรยายและให้นักเรียนทำแบบฝึกหัดตามหนังสือหรือแบบเรียน ผู้สอนเป็นผู้สั่งสอนและผู้เชี่ยวชาญ ส่วนผู้เรียนจะต้องอ่านและฟังจากสิ่งที่ผู้สอนพูดเน้นที่ความรู้และข้อเท็จจริง ผู้เรียนขาดการเรียนรู้โดยการนำตนเอง กิจกรรมการเรียนการสอนของครูยังไม่หลากหลาย ไม่สอดคล้องกับผู้เรียนและบริบทของผู้เรียน ครูผู้สอนไม่เปลี่ยนบทบาทขาดการเป็นอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ ขาดการชี้แนะและไม่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการร่วมมือกันพัฒนา กิจกรรมการเรียนการสอนร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนการสอนของพนักงานมหาวิทยาลัยสายผู้สอนมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน โดยได้ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการของพนักงานมหาวิทยาลัยสายผู้สอน ผลการวิจัยพบว่า มีระดับสภาพปัญหาด้านการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและความต้องการในการพัฒนาตนเองโดยการเข้ารับการฝึกอบรมตามหลักสูตรฝึกอบรม ฯ อยู่ในระดับมาก (ปฏิพงศ์ จงรัฐธรรม, 2558)

3. ผลการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูประถมศึกษา พบว่า หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ของครูประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี ประกอบด้วยองค์ประกอบดังนี้ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) โครงสร้าง 4) เนื้อหา 5) กระบวนการฝึกอบรม 6) สื่อและแหล่งการเรียนรู้ และ 7) การวัดและประเมินผล ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า หลักสูตรฝึกอบรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีกระบวนการสร้างตามขั้นตอนอย่างเป็นระบบและวิธีการที่เหมาะสม และเป็นระบบตามกระบวนการของการวิจัยและพัฒนา มีการดำเนินการอย่างเป็นระบบ ขั้นตอน มีแนวคิด ทฤษฎีเป็นพื้นฐานหรือเส้นขอบในการพัฒนา และได้รับการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ สอดคล้องกับผลการสังเคราะห์แนวคิดของนักวิชาการในประเด็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานเฉพาะด้านของบุคคลโดยมุ่งเพิ่มพูน ความรู้ ทักษะ และทัศนคติ อันจะนำไปสู่การยกมาตรฐาน การทำงานให้สูงขึ้น ทำให้บุคคลมีความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงานและองค์การบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยใช้การฝึกอบรมที่ผ่านกระบวนการสร้างและพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมอย่างเป็นระบบ (สมคิด บางโม, 2554); (ฐิระ ประवालพฤษ์, 2538); (ทีศนา แคมมณี, 2545)

4. ผลการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูประถมศึกษา พบว่าความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูประถมศึกษาที่เป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม หลังการเข้ารับการอบรมตามหลักสูตรฝึกอบรม ฯ

ผลการเปรียบเทียบพบว่า กลุ่มทดลองมีคะแนนความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จากผลการวิจัยจะเห็นได้ว่า หลักสูตรฝึกอบรม ๖ ที่พัฒนาขึ้น เป็นหลักสูตรที่มีประสิทธิภาพสามารถพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ของครูกลุ่มทดลองหลังการฝึกอบรม สูงกว่ากลุ่มควบคุม ทั้งนี้เนื่องจาก กระบวนการฝึกอบรมทั้ง 2 ระยะในหลักสูตรฝึกอบรม ถูกออกแบบกิจกรรมโดยผ่านกระบวนการสังเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ การพัฒนาบทเรียนวิธีการแบบเปิด และการโค้ชและการเป็นพี่เลี้ยง จึงทำให้กระบวนการฝึกอบรมเป็นกระบวนการที่มุ่งเน้นให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีปฏิสัมพันธ์กับเนื้อหาและกิจกรรมต่าง ๆ ผ่านกระบวนการกลุ่มและลงมือปฏิบัติจริง โดยมีขั้นตอนของการคิดวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาการจัดการเรียนการสอน วางแผนการศึกษาค้นคว้าหาคำตอบจากคำถามปลายเปิด โดยมีวิทยากรและผู้ร่วมสังเกตการณ์สะท้อนผล ทำหน้าที่เป็นโค้ชและพี่เลี้ยง สอดคล้องกับแนวคิดและผลการวิจัยของนักวิชาการด้านการศึกษาที่ได้พัฒนาครูโดยใช้การฝึกอบรมหรือรูปแบบการฝึกอบรมโดยเน้นการนำกระบวนการฝึกอบรมมาเป็นกระบวนการในการเพิ่มพูนความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skill) และทัศนคติ (Attitude) ที่เหมาะสม (ประสิทธิ์ ประมงอุดมรัตน์, 2553); (Spark, D. & Loucks-Horsley, S., 1989)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูประถมศึกษา ประกอบด้วยความสามารถ 10 ด้าน ดังนี้ 1) มีความรู้ความเข้าใจแนวคิดหลักการของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกและสามารถออกแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกได้ 2) สามารถวางแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยเน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกได้ 3) มีบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้เชิงรุกได้อย่างมีประสิทธิภาพ 4) สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะการคิดขั้นสูงได้ 5) สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติจริง 6) ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะการสื่อสารการสืบค้นข้อมูลการจัดระบบสารสนเทศการสร้างชิ้นงานเพื่อการนำเสนอและอธิบาย 7) เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยเน้นการร่วมมือร่วมพลังโดยมีกิจกรรมที่หลากหลายทั้งรายบุคคลรายคู่มุมเล็กและกลุ่มใหญ่ 8) เน้นให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้าและสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้ข้อมูลย้อนกลับสะท้อนความคิดเห็นและความรู้สึกของตนเองในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ เรียนรู้ร่วมกันและชื่นชมให้กำลังใจซึ่งกันและกัน 9) สามารถผลิตใช้และพัฒนาสื่อและแหล่งเรียนรู้และจัดสภาพแวดล้อมในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกได้ และ 10) สามารถเลือกและสร้างเครื่องมือวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้เชิงรุกได้ ส่วนปัญหาและความต้องการหลักสูตรฝึกอบรม ๖ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ผลการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม ๖ พบว่า หลักสูตรฝึกอบรม ประกอบด้วยองค์ประกอบ ดังนี้ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) โครงสร้าง 4) เนื้อหา 5) กระบวนการฝึกอบรม 6) สื่อและแหล่งการเรียนรู้

และ 7) การวัดและประเมินผล ส่วนผลการใช้หลักสูตรฝึกอบรม ฯ พบว่า ความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูประถมศึกษาที่เป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม หลังการเข้ารับการอบรมตามหลักสูตรฝึกอบรม ฯ พบว่า กลุ่มทดลองมีคะแนนความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและการนำไปประยุกต์ใช้ ดังนี้ 1) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ควรมีนโยบายที่ชัดเจนในการส่งเสริมให้มีการพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในแต่ละเขตพื้นที่ เช่น มีคณะกรรมการดำเนินงานจัดอยู่ในโครงสร้างของงานบริหารของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาทุกเขต 2) มียุทธศาสตร์หรือแนวดำเนินการอย่างเป็นระบบ ต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ และข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป คือ 1) ควรวิจัยเพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะด้านอื่น ๆ ของครูหรือผู้บริหารโรงเรียน เช่น ด้านการสร้างและผลิตสื่อการเรียนรู้ ด้านการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตพิสัยเพื่อการศึกษา ด้านการนิเทศการศึกษา เป็นต้น 2) ควรวิจัยเพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมในลักษณะอื่น ๆ เช่น การฝึกอบรมทาง Internet หรือ e - learning เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- ฉันท ชาติทอง. (2550). เทคนิคการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 3). นครปฐม: เพชรเกษมการพิมพ์.
- ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2556). การพัฒนาหลักสูตร ทฤษฎีสู่การปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: วิพริทธิ์.
- เชิดศักดิ์ รักดีวิโรจน์. (2556). ผลการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เรื่อง ทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และความเชื่อมั่นในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาคณิตศาสตร์. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ไชยยศ เรืองสุวรรณ. (2553). การออกแบบพัฒนาโปรแกรมบทเรียนและบทเรียนบนเว็บ. (พิมพ์ครั้งที่ 15). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ฐิระ ประवालพุกษ์. (2538). การพัฒนาบุคคลและการฝึกอบรม. กรุงเทพมหานคร: หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ.
- ทิตนา แหมมณี. (2545). ศาสตร์การสอน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2554). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: บริษัท สุวีริยาสาส์นจำกัด.
- ปฏิพงศ์ จงรัฐธรรม. (2558). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านการจัดการเรียนการสอนของพนักงานมหาวิทยาลัยสายผู้สอน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (สทส.), 22(2), 88-99.

- ประสิทธิ์ ประมวงค์มรัตน์. (2553). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูด้วยวิธีผสมผสานในการจัดฝึกอบรมนักเรียนอาชีวศึกษา เพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ. วารสารวิชาการครุศาสตร์อุตสาหกรรม พระจอมเกล้าพระนครเหนือ, 2(2), 41-50.
- พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ และเพียว ยินดีสุข. (2559). สอนเด็กทำโครงการ สอนอาจารย์ทำวิจัย ปฏิบัติการในชั้นเรียน (PBL - CAR). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เยาวเรศ ภักดีจิตร. (2557). Active Learning กับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. ใน เอกสารประกอบการเสวนาทางวิชาการวันส่งเสริมวิชาการสู่คุณภาพการเรียนการสอน 30 กรกฎาคม 2557 . มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- เรวณี ชัยเชาวรัตน์. (2558). การนำแนวคิดที่แตกไปใช้ในการเรียนการสอนเพื่อผู้เรียนในศตวรรษที่ 21. ครุสาร มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, 6(1), 1-13.
- วัชร เกษพิชัยณรงค์ และคณะ. (2555). การเรียนเชิงรุกและเทคนิคการจัดการเรียนการสอนที่เน้นการเรียนเชิงรุก. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- วิจารณ์ พานิช. (2557). การเรียนรู้เกิดขึ้นอย่างไร. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสยามกัมมาจล.
- วิเชียร เกตุสิงห์. (2538). ค่าเฉลี่ยและการแปลความหมาย. ข่าวสารวิจัยทางการศึกษา, 18(3), 8-11.
- ศักดิ์ ไซกิจญโย. (2548). สอนอย่างไรให้ Active Learning. นวัตกรรมการเรียนการสอน, 2(2), 12-15.
- สมคิด บางโม. (2554). เทคนิคการฝึกอบรมและการประชุม. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: วิทยพัฒน์.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2556). บทวิเคราะห์สถานการณ์การพัฒนาครูทั้งระบบและข้อเสนอแนะ แนวทางการพัฒนาครูเพื่อคุณภาพผู้เรียน. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: พรักหวานกราฟฟิค.
- สำลี รักสุทธี. (2544). เทคนิควิธีการจัดการเรียนและเขียนแผนการสอน โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ. กรุงเทพมหานคร: พัฒนาศึกษา.
- Beach, D. S. (1970). *Personal: The management of people at work* (2nd ed). New York: Macmillan.
- Good, C. V. (1973). *Dictionary of Education*. New York: McGraw - Hill Book.
- Parsloe, E. (1992). *Coaching, mentoring and assessing: A practical guide to developing competence*. London: Kogan Page.
- Spark, D. & Loucks-Horsley, S. (1989). Five models of staff development for teachers. *Journal of Staff Development*, 10(4), 40-57.

Sutherland, T. E., & Bonwell, C. C. eds. (1996). Using Active Learning in College Classes: A Range of Options for Faculty. San Francisco: Jossey-Bass.

การส่งเสริมเครือข่ายจิตอาสาของพระสงฆ์
เขตภาคกลางตอนล่างในประเทศไทย*
PROMOTION OF THE SANGHA VOLUNTEER SPIRIT NETWORK
OF THE LOWER CENTRAL REGION IN THAILAND

กัญจira วิจิตรวัชรารักษ์

Kanjira Wijitwatcharak

พระมหาอรุณ ปณฺญารุโณ

Phramaha Arun Panyaruno

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Mahamakut Buddhist University, Thailand

E-mail: kanjira9@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมเครือข่ายจิตอาสา 2) ศึกษารูปแบบการดำเนินงานการส่งเสริมเครือข่ายจิตอาสา 3) สร้างรูปแบบแนวปฏิบัติที่ดี ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยแบบผสมผสานวิธี การวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นพระสงฆ์ จำนวน 400 รูป เลือกแบบกำหนดโควต้า วิเคราะห์ข้อมูลโดยค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นแบบพหุคูณ ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 32 รูป/คน การสนทนากลุ่มเฉพาะ จำนวน 18 รูป/คน ใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาหาประกอบบริบท ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย 1.1) เจตคติ โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.09$) 1.2) ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.99$) 1.3) พฤติกรรมเชิงจริยธรรม โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.09$) 1.4) ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ทดสอบด้วยค่าถดถอยพหุคูณเชิงเส้นตรง ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม โดยรวม ได้แก่ ปัจจัยการรับรู้มุมมองร่วมกัน (X_1) ($\beta = .264$) ปัจจัยการมีส่วนร่วม (X_4) ($\beta = .104$) ปัจจัยการเสริมสร้าง (X_5) ($\beta = .095$) ปัจจัยการพึ่งพาอาศัยกันและกัน (X_6) มีความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงกับตัวแปรตาม (ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรม) ($F = 132.725$; p - Value = 0.001) 2) การดำเนินงาน พบว่า มี 5 ขั้น ได้แก่ ขั้นที่ 1 กำหนดเป้าหมาย ขั้นที่ 2 กำหนดคุณลักษณะ ขั้นที่ 3 เน้นกระบวนการทำงานเพื่อชุมชน ขั้นที่ 4 มุ่งถ่ายทอดความรู้เพื่อผู้อื่น และขั้นที่ 5

* Received 24 May 2021; Revised 17 June 2021; Accepted 22 June 2021

สะท้อนคิดผลการปฏิบัติงาน 3) รูปแบบ ประกอบด้วย 3.1) ด้านการประยุกต์การส่งเสริม
เชิงพุทธบูรณาการ 3.2) ด้านการขับเคลื่อนการส่งเสริม 3.3) ด้านการมีส่วนร่วมและทุนทางสังคม
คำสำคัญ: การส่งเสริม, เครือข่ายจิตอาสา, พระสงฆ์, ภาคกลางตอนล่าง

Abstract

The objectives of this research article were to 1) study the factors related to the promotion of the volunteer spirit network. 2) study the model of the volunteer spirit network promotion operational model. 3) create a model of good practice. Using a mixed research methodology quantitative research, the sample group was 400 sangha, who chose a quota designation. Analyze data by means standard deviation hypothesis testing multiple linear regression analysis qualitative research section using in - depth interviews. The data were analyzed by the key contributors 32 person. Focus group discussion of 18 person. Analyzed the data using contextual content analysis techniques. The results of the research were as follows: 1) Relevant factors consisted of: 1.1) overall attitude, at a high level ($\bar{X}$ = 4.09), 1.2) Overall related factors, at a high level ($\bar{X}$ = 3.99), 1.3) Overall ethical behavior, at a high level ($\bar{X}$ = 4.09), 1.4) Related factors test with linear multiple regression, among the independent and dependent variables overall were cognition factor (X_1) (β = .264), participation factor (X_4) (β = .104), enrichment factor (X_5) (β = .095), the interdependence factor (X_6) is linearly related to the dependent variable. (Factors related to ethical behavior) (F = 132.725; p - Value = 0.001). 2) Implementation found that there are five steps: Step 1 defines goals, Step 2 defines characteristics, Step 3 focuses on community working processes. Step 4 aims to transfer knowledge to others, and Step 5 reflects on the performance. 3) The model consists of 3.1) The aspect of promoting integrated Buddhist promotion 3.2) Promotion drive 3.3) Participation and social capital.

Keywords: Promotion, Volunteer Network, Sangkha, Lower Central Region

บทนำ

การพัฒนาประเทศไทยในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) อยู่ในห้วงเวลาของการปฏิรูปประเทศเพื่อแก้ปัญหาพื้นฐานหลายด้านที่สั่งสมมานานท่ามกลางสถานการณ์โลกที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็วและเชื่อมโยงกันใกล้ชิดมากขึ้น

โดยมีหลักการสำคัญของแผนพัฒนาฯ คือ 1) ยึด “หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” 2) ยึด “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” 3) ยึด “วิสัยทัศน์ภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี” 4) ยึด “เป้าหมายอนาคตประเทศไทยปี 2579” 5) ยึด “หลักการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ลดความเหลื่อมล้ำและขับเคลื่อนการเจริญเติบโตจากการเพิ่มผลิตภาพการผลิตบนฐานของการใช้ภูมิปัญญาและนวัตกรรม” 6) ยึด “หลักการนำไปสู่การปฏิบัติให้เกิดผลสัมฤทธิ์อย่างจริงจังใน 5 ปีที่ต่อยอดไปสู่ผลสัมฤทธิ์ที่เป็นเป้าหมายระยะยาว” (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) ด้วยความเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง เป็นไปอย่างรวดเร็ว สิ่งที่จะเกิดขึ้นจะส่งผลทั้งทางบวกและทางลบ พระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 10 ทรงห่วงใยและทรงคำนึงถึงความอยู่ดีมีสุขของประชาชน และมีพระราชปณิธานที่จะสืบสาน รักษา ต่อยอดพระราชกรณียกิจและโครงการพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมชนกนาถ บพิตร ที่ทรงปฏิบัติต่อพระราชกรณียกิจนานับการ เพื่อบำบัดทุกข์บำรุงสุขให้ราษฎรมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้งโครงการจิตอาสา “เราทำความดีด้วยหัวใจ” เพื่อบรรเทาความเดือดร้อนและแก้ปัญหาให้กับประชาชน ซึ่งปัจจุบันมียอดลงทะเบียนแล้วกว่า 4,000,000 คนทั่วประเทศ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้หน่วยราชการ ในพระองค์ร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ และประชาชนทุกหมู่เหล่าที่มีจิตอาสาบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ในพื้นที่ต่าง ๆ โดยแบ่งจิตอาสาออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ จิตอาสาพัฒนา จิตอาสาเฉพาะกิจ และจิตอาสาภัยพิบัติ (มติชนรายวัน, 2563) และเลขาธิการพระราชวัง รับพระบรมราชโองการให้ประกาศเพื่อทราบโดยทั่วกันว่า ตามที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดโครงการหน่วยพระราชทานและประชาชนจิตอาสา “เราทำความดี ด้วยหัวใจ” และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานชื่อของจิตอาสาและภาพ การ์ตูนฝีพระหัตถ์จิตอาสาพระราชทาน เพื่อพระราชทานกำลังใจแก่ประชาชนทุกคนที่มีจิตอัน เป็นกุศลในการทำความดีเพื่อส่วนรวมและประเทศชาติ (ประชาชาติธุรกิจ, 2563)

ในยุทธศาสตร์การเสริมสร้างธรรมาภิบาลในการบริหารประเทศได้นั้นถึงการรณรงค์ สร้างกระบวนการเรียนรู้ ปลุกฝังจิตสำนึกในการป้องกันดูแลและมีส่วนร่วม ตระหนักในสิทธิ หน้าที่และความรับผิดชอบของประชาชนทุกกลุ่ม ปลุกฝังให้ประชาชนมีความรับผิดชอบ ต่อส่วนรวมและจิตอาสา โดยได้ระบุคุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์ทั้งในฐานะพลเมือง ไทยและพลเมืองโลก (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2555) การร่วมมือกันรณรงค์ส่งเสริมเครือข่าย “จิตอาสา” ให้เกิดขึ้นในประเทศไทย เป็นการเรียก “น้ำใจงาม” ของคนไทย ให้กลับมาอีกครั้งหนึ่ง และควรจะต้องดีขึ้นกว่าเดิม เพราะจะไม่จำกัด อยู่เฉพาะญาติมิตร เพื่อน หรือคนรู้จักเท่านั้น แต่ควรต้องแผ่แผ่ดูแลสังคมไทย ดูแลสิ่งแวดล้อม ชุมชน ตลอดจนปัญหาต่าง ๆ รอบ ๆ ตัวร่วมกัน ร่วมกันสร้างสรรค์สิ่งดี ๆ ทำดีให้เป็นรูปธรรม กันมากขึ้น ไม่เพียงแต่รอคอยว่าใครจะรับผิดชอบเรื่องอะไร แต่ควรต้องออกมามีส่วนร่วม

รับผิดชอบด้วยกัน ในประเทศแถบยุโรปหรืออเมริกา ค่านิยมในการเป็นอาสาสมัครมีมานานแล้ว อันเนื่องมาจากแรงผลักดันของศาสนาคริสต์ และความคิดเรื่องประชาสังคมในสังคมตะวันตก ที่มีส่วนผลักดันให้เกิดอาสาสมัครอย่างต่อเนื่อง ยุคแรกของจิตอาสาในไทยมาจากการรวมตัวช่วยเหลือกันในหมู่ชาวจีนโพ้นทะเล ต่อมาเกิดกิจกรรมค่ายอาสาพัฒนามตามสถาบันการศึกษา และโดยเฉพาะการเกิดขึ้นของเอ็นจีโอ จึงทำให้ความคิดเรื่องการทำงานอาสาสมัครช่วยเหลือสังคมได้แพร่หลาย (จิตอาสาศรียปทุม, 2557)

“อาสาสมัคร” เป็นงานที่เกิดจากผู้ที่มีจิตอาสา ซึ่งมีความหมายอย่างมากกับสังคมส่วนรวม เป็นผู้ที่มีใจเพื่อ เสียสละเวลา แรงกายแรงใจ เพื่อช่วยเหลือผู้อื่นหรือสังคมให้เกิดประโยชน์และความสุขมากขึ้น การเป็น “อาสาสมัคร” ไม่ว่าจะเป็นงานใด ๆ ก็ตาม ที่ทำให้เกิดประโยชน์ในทางบวกแล้ว ล้วนแต่เป็นสิ่งที่ควรกระทำทั้งสิ้น ผู้ที่จะเป็นอาสาสมัครได้นั้น ไม่ได้จำกัดที่ วัย การศึกษา เพศ อาชีพ ฐานะ หรือ ข้อจำกัดใด ๆ ทั้งสิ้น หากแต่ต้องมีจิตใจเป็น “จิตอาสา” ที่อยากจะช่วยเหลือผู้อื่นหรือสังคมเท่านั้น กิจกรรมอาสาสมัครเป็นกระบวนการของการฝึก “การให้” ที่ดีเพื่อขัดเกลา ละวางตัวตน และบ่มเพาะความรักความเมตตาต่อผู้อื่น โดยไม่มีเงื่อนไข (สำนักงานส่งเสริมการปกครองจังหวัดสงขลา, 2563) ทั้งนี้ กระบวนการของกิจกรรม ซึ่งเป็นการยอมสละตนเพื่อรับใช้และช่วยเหลือแก้ไขวิกฤติปัญหาของสังคม อาสาสมัครจะได้เรียนรู้ละเอียดอ่อนต่อสิ่งที่เกิดขึ้นรอบตัวมากขึ้น สัมผัสโลกแห่งความเป็นจริง เชื่อมโยงเหตุและปัจจัย สุขและความทุกข์ เจริญสติในการปฏิบัติงานที่ศาสนาพุทธเรียกว่า พรหมวิหาร 4 คือ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา เพื่อให้เกิด “การให้” ที่ดี กิจกรรมอาสาสมัคร จึงเป็นกระบวนการที่ช่วยให้บุคคลได้ขัดเกลาตนเอง เรียนรู้ภายใน และเกิดปัญญาได้ ในอดีตที่ผ่านมา สังคมไทยมักคุ้นเคยกับการทำความดีด้วยการใช้เงินลงทุนในการทำบุญ ไม่ต้องการลงแรงในการช่วยเหลือ เพราะถือว่าการทำบุญกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ หรือผู้มีบุญบารมี จะทำให้คน ๆ นั้นได้บุญมากขึ้น สังคมไทยจึงนิยมทำบุญกับพระ บริจาคเงินสร้างโบสถ์แต่ละเลยการ “ช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์” ฉะนั้นต้องสร้างสร้างค่านิยมของการให้ การเสียสละ การช่วยเหลือเกื้อกูลและเอื้ออาทรกัน เป็นค่านิยมแบบจิตอาสาที่ผู้ที่เข้มแข็งกว่าจะยื่นมือไปช่วยเหลือผู้ที่อ่อนแอและยากลำบาก เพื่อให้ผ่านพ้นความเดือดร้อนเฉพาะหน้า และสามารถฟื้นฟูสมรรถภาพสู่ความเข้มแข็งและพึ่งตนเองได้ในระยะยาว (สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ, 2560) โดยความมั่นคงนี้จะเกิดขึ้นได้ก็ด้วยการเมืองการปกครองที่มีเสถียรภาพ มีลักษณะของการพัฒนาเมืองอย่างค่อยเป็นค่อยไป ความมั่นคงมีความสัมพันธ์กับโครงสร้างอำนาจรัฐ ซึ่งแต่ละรัฐอาจมีความแตกต่างกัน จึงไม่อาจลอกเลียนแบบหรือรูปแบบของประเทศที่ต้องการได้ (เกษภา ผาทอง และคณะ, 2562)

บทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริม จึงเป็นหนึ่งในองค์ประกอบสำคัญของสังคมที่จะพัฒนาประเทศให้มีความเข้มแข็ง มีความสมบูรณ์ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และทั้งคุณธรรม จริยธรรม ทำให้ประชาชนมีการส่งเสริมอย่างยั่งยืนและมีความสุข โดยการอาศัยสรรพกำลัง

จากทุกภาคส่วนไม่ว่าจะเป็นระดับชุมชนหรือสูงขึ้นไปที่ต้องให้ความร่วมมือและมีส่วนร่วมในการส่งเสริมด้านต่าง ๆ ตามบทบาทหน้าที่ และบทบาทพระสงฆ์ด้วยการส่งเสริมชุมชนในการส่งเสริมเครือข่ายจิตอาสาเช่นนี้ พระสงฆ์ควรตระหนักในการทำหน้าที่พัฒนาชุมชนให้มีความมั่นคง ยั่งยืนในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่ชุมชนนั้นจะพึงมีอย่างยั่งยืนให้มีความอยู่รอดปลอดภัย และการทำหน้าที่เหล่านี้ของพระสงฆ์ ถือว่าเป็นบทบาทที่สำคัญในการส่งเสริมชุมชนอย่างดียิ่ง เพราะพระสงฆ์ถือว่าเป็นองค์ประกอบหลักในการขับเคลื่อนให้มีการส่งเสริมที่สร้างสรรค์เกิดขึ้นในสังคม ให้คำแนะนำให้หลุดพ้นจากทุกข์ให้สติสัมปชัญญะ มีปัญญาแก้ไขทุกข์ ให้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาชี้นำเหตุผล การให้บริการทางสังคมและสิ่งอำนวยความสะดวก ให้ความสุขเปรียบเหมือนมีการสังคมสงเคราะห์และบริการที่จำเป็น (ไพศาล สรรสรวิสุทธิ, 2550) นอกจากการช่วยพุทธศาสนิกชนเหล่านี้ได้ปลดปล่อยพลังที่มีในตนเองแล้ว ยังเป็นการสร้างคุณลักษณะให้มีผลดีต่อสังคมอีกด้วย ยังมีสถานะของจิตใจอีกลักษณะหนึ่งที่มีความหมายใกล้เคียงกับ จิตอาสา นั่นก็คือ “Altruism” ซึ่งแปลว่าความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ หรือเสียสละแบ่งปัน จึงเป็นลักษณะของจิตใจที่ไม่เห็นแก่ตัว และเห็นแก่ประโยชน์ของผู้อื่น (นพมาศ ธีรเวคิน, 2542)

ทั้งนี้ ในภูมิภาคกลางตอนล่างของประเทศไทย ประกอบด้วย 8 จังหวัด คือ สุพรรณบุรี กาญจนบุรี ราชบุรี นครปฐม ประจวบคีรีขันธ์ เพชรบุรี สมุทรสงคราม และสมุทรสาคร ที่ได้รับอิทธิพลจากการขยายตัวของกรุงเทพมหานคร จนกลายเป็นเขตเศรษฐกิจเดียวกัน มีความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติเหมาะแก่การเกษตรกรรม ไม่ว่าจะเป็นข้าว พืชผัก พืชไร่ ผลไม้ ประมงและปศุสัตว์ สนับสนุนนโยบายครัวโลกของรัฐบาล ซึ่งแต่ละจังหวัดเป็นจังหวัดขนาดกลาง ที่มีประชากรใกล้เคียงกันประมาณจังหวัดละกว่า 8 แสนคน (วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี, 2563) ซึ่งเหมาะแก่การบริหารพัฒนาในด้านต่าง ๆ ของประเทศ มีชมรมกิจกรรมทางสังคมที่พระสงฆ์ได้มีบทบาทในการส่งเสริมสังคมโดยใช้เครือข่ายประชาสังคมเป็นจิตอาสาเพื่อขับเคลื่อนการช่วยเหลือสังคมทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น วัดไร่ขิง วัดทองเกร็ด วัดกลางบางพระ จังหวัดนครปฐม วัดไผ่โรงวัว วัดป่าเลไลยก์ วัดสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี วัดไชยชุมพลชนะสงคราม จังหวัดกาญจนบุรี วัดอินทาราม จังหวัดสมุทรสงคราม เป็นต้น ต่างได้รณรงค์ส่งเสริม “จิตอาสา” ให้เกิดขึ้นโดยตั้งอยู่บนฐานคิดที่ต้องการสร้างความเชื่อมโยงในชุมชนและสังคม ไม่ให้เกิดความขัดแย้ง ให้มีความสันติสุขในชุมชน

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ทำให้ผู้วิจัย มีความประสงค์ที่จะศึกษารูปแบบ ขั้นตอน กระบวนการ และแนวปฏิบัติที่ดีในการส่งเสริมเครือข่ายจิตอาสาของพระสงฆ์ภาคกลางตอนล่างของประเทศไทย เพื่อให้ในชุมชนเกิดความเข้าใจโดยอาศัยความปรารถนาดีต่อกันทั้งทางกาย วาจา ใจ ความประพฤติที่เรียบร้อย มีความเห็นสอดคล้องกัน และเกื้อกูลในสิ่งที่ขาดแคลน สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างเป็นปกติสุข รวมทั้งการแก้ไขปัญหาเยาวชนในชุมชน เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาพฤติกรรม ปัญหาติดเกมส์ โครงการบวรสันติสุข ได้จัดกิจกรรม

ทำวัตรสวดมนต์ เจริญสมาธิภาวนา เทศนาธรรม เสวนาธรรม การตอบปัญหาธรรมะ มีจำนวนมากทุกปี โดยการมีส่วนร่วมของทั้งภาครัฐ เอกชน หน่วยงาน ชุมชน บ้าน วัด โรงเรียน (บวร) และยังเป็นส่วนสำคัญที่จะช่วยเพิ่มพูนศักยภาพของบุคลากรทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์ สร้างจิตอาสาในการปฏิบัติงานให้เพิ่มมากขึ้น เน้นการประสานงานระหว่างบ้าน วัด และชุมชน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมเครือข่ายจิตอาสาของพระสงฆ์
2. เพื่อศึกษารูปแบบการดำเนินงานการส่งเสริมเครือข่ายจิตอาสาของพระสงฆ์
3. สร้างรูปแบบแนวปฏิบัติที่ดีในการจัดการปัญหาและอุปสรรคของการส่งเสริมเครือข่ายจิตอาสาของพระสงฆ์เขตภาคกลางตอนล่างในประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Method) โดยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และเพื่อให้ผลการวิจัยเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยผู้วิจัยมีลำดับขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยมีรายละเอียดดังนี้

1. การศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมเครือข่ายจิตอาสาของพระสงฆ์เขตภาคกลางตอนล่างในประเทศไทย ใช้การวิจัยเชิงปริมาณ

1.1 กลุ่มตัวอย่าง พระสงฆ์แกนนำจิตอาสา จำนวน 8 จังหวัด คือ สุพรรณบุรี กาญจนบุรี ราชบุรี นครปฐม ประจวบคีรีขันธ์ เพชรบุรี สมุทรสงคราม และสมุทรสาคร ใช้การเลือกแบบกำหนดโควตา (Quota Sampling) เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยผู้วิจัยกำหนดได้ล่วงหน้า จังหวัดละ 50 รูป รวม 8 จังหวัด ได้จำนวน 400 รูป

1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) จำนวน 1 ฉบับ แบ่งออกเป็น 5 ตอน

2. การศึกษารูปแบบการดำเนินงานการส่งเสริมเครือข่ายจิตอาสาของพระสงฆ์เขตภาคกลางตอนล่างในประเทศไทย ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ

2.1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยพิจารณาเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญหรือตามคุณสมบัติ จำนวน 32 รูป/คน

3. การสร้างรูปแบบแนวปฏิบัติที่ดีในการจัดการปัญหาและอุปสรรคของการส่งเสริมเครือข่ายจิตอาสาของพระสงฆ์เขตภาคกลางตอนล่างในประเทศไทย ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ

3.1 การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ระดมสมอง (Brain Storming) จากผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 18 รูป/คน โดยต้องการรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ หาลักษณะร่วม (Common Character) รวมถึงหาข้อสรุปร่วม (Common Conclusion) เพื่อสร้างรูปแบบแนวปฏิบัติที่ดีในการจัดการปัญหาและอุปสรรคของการส่งเสริมเครือข่ายจิตอาสาของพระสงฆ์ ในหลากหลายมิติ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1.1 ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview)

3.1.2 ผู้วิจัยใช้ข้อค้นพบจากการวิจัยที่ผ่านมาเป็นเครื่องมือในการสนทนากลุ่ม

3.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์/การสนทนากลุ่ม เพื่อสร้างรูปแบบแนวปฏิบัติที่ดีในการจัดการปัญหาและอุปสรรคของการส่งเสริมเครือข่ายจิตอาสาของพระสงฆ์ อันนำไปสู่แนวทางการส่งเสริมเครือข่ายจิตอาสาของพระสงฆ์เขตภาคกลางตอนล่างในประเทศ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis)

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมเครือข่ายจิตอาสาของพระสงฆ์เขตภาคกลางตอนล่างในประเทศไทย

โดยการวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมเครือข่ายจิตอาสาของพระสงฆ์โดยการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นแบบพหุคูณ

1.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการวิเคราะห์ข้อมูลเจตคติต่อเครือข่ายจิตอาสาของพระสงฆ์เขตภาคกลางตอนล่างในประเทศไทย ประกอบด้วย การเป็นศูนย์ดำเนินงานเครือข่ายจิตอาสาของพระสงฆ์ผลของการขับเคลื่อนเครือข่ายจิตอาสาของพระสงฆ์ ตัวชี้วัดความสุขของเครือข่ายจิตอาสาของพระสงฆ์ แสดงจำนวนความถี่ ($\bar{X}$) และร้อยละ (S.D.) ของผู้ตอบแบบสอบถาม ผลปรากฏดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แสดงด้วยค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับเจตคติต่อเครือข่ายจิตอาสาของพระสงฆ์เขตภาคกลางตอนล่างในประเทศไทย แยกรายข้อและโดยรวม (n = 400)

เจตคติต่อเครือข่ายจิตอาสาของพระสงฆ์	ระดับเจตคติ		ระดับความพอใจ
	$\bar{X}$	S.D.	
1. การเป็นศูนย์ดำเนินงานเครือข่ายจิตอาสาของพระสงฆ์	4.05	.68	มาก
2. ผลของการขับเคลื่อนเครือข่ายจิตอาสาของพระสงฆ์	4.17	.59	มาก
3. ตัวชี้วัดความสุขของเครือข่ายจิตอาสาของพระสงฆ์	4.04	.64	มาก
เจตคติต่อเครือข่ายจิตอาสาของพระสงฆ์ โดยรวม	4.09	.60	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า เจตเจตคติต่อเครือข่ายจิตอาสาของพระสงฆ์เขตภาคกลางตอนล่างในประเทศไทย โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.09$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทั้ง 3 ด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ผลของการขับเคลื่อนเครือข่ายจิตอาสาของพระสงฆ์ ($\bar{X} = 4.17$) การเป็นศูนย์ดำเนินงานเครือข่ายจิตอาสาของพระสงฆ์ ($\bar{X} = 4.05$) ตัวชี้วัดความสุขของเครือข่ายจิตอาสาของพระสงฆ์ ($\bar{X} = 4.04$) ตามลำดับ

1.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมเครือข่ายจิตอาสาของพระสงฆ์เขตภาคกลางตอนล่างในประเทศไทย ประกอบด้วย ด้านการรับรู้มุมมองร่วมกัน ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วม ด้านการมีผลประโยชน์ร่วมกัน ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกจิตอาสา ด้านการเสริมสร้างกันและกัน ด้านการมีปฏิสัมพันธ์ ด้านการพึ่งพาอาศัยกันและกัน แสดงจำนวนความถี่ ($\bar{X}$) และร้อยละ (S.D.) ของผู้ตอบแบบสอบถาม ผลปรากฏดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 แสดงด้วยค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมเครือข่ายจิตอาสาของพระสงฆ์เขตภาคกลางตอนล่างในประเทศไทย แยกรายข้อและโดยรวม

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมเครือข่ายจิตอาสาของพระสงฆ์	สภาพความเป็นจริง		ระดับปัจจัยการส่งเสริม
	$\bar{X}$	S.D.	
1. การรับรู้มุมมองร่วมกัน	3.92	.67	มาก
2. การมีวิสัยทัศน์ร่วม	3.91	.69	มาก
3. การมีผลประโยชน์ร่วมกัน	4.10	.65	มาก
4. การมีส่วนร่วมของสมาชิกจิตอาสา	4.08	.65	มาก
5. การเสริมสร้างกันและกัน	4.07	.66	มาก
6. การพึ่งพาอาศัยกันและกัน	3.96	.72	มาก

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมเครือข่ายจิตอาสาของ พระสงฆ์	สภาพความเป็นจริง		ระดับปัจจัย การส่งเสริม
	$\bar{X}$	S.D.	
7. การมีปฏิสัมพันธ์	3.91	.70	มาก
ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมฯ โดยรวม	3.99	.62	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมเครือข่ายจิตอาสาของพระสงฆ์ เขตภาคกลางตอนล่างในประเทศไทย โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.99$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทั้ง 7 ด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ การมีผลประโยชน์ร่วมกัน ($\bar{X} = 4.10$) การมีส่วนร่วมของสมาชิกจิตอาสา ร่วมกัน ($\bar{X} = 4.08$) การเสริมสร้างกันและกัน ($\bar{X} = 4.07$) การพึ่งพาอาศัยกันและกัน ($\bar{X} = 3.96$) การรับรู้มุมมองร่วมกัน ($\bar{X} = 3.92$) การมีวิสัยทัศน์ร่วม ($\bar{X} = 3.91$) และการมีปฏิสัมพันธ์ ($\bar{X} = 3.91$) ตามลำดับ

1.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพฤติกรรมเชิงจริยธรรมต่อโครงการการส่งเสริมเครือข่ายจิตอาสาของพระสงฆ์เขตภาคกลางตอนล่างในประเทศไทย ประกอบด้วย ด้านเบญจธรรม ด้านพรหมวิหารธรรม ด้านนาถกรณธรรม แสดงจำนวนความถี่ ($\bar{X}$) และร้อยละ (S.D.) ของผู้ตอบแบบสอบถาม ผลปรากฏดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3 แสดงด้วยค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) พฤติกรรมเชิงจริยธรรมต่อโครงการการส่งเสริมเครือข่ายจิตอาสาของพระสงฆ์เขตภาคกลางตอนล่างในประเทศไทย ด้านเบญจธรรม ด้านพรหมวิหารธรรม ด้านนาถกรณธรรม แยกรายข้อและโดยรวม

(n = 400)			
พฤติกรรมเชิงจริยธรรมต่อโครงการการส่งเสริม เครือข่ายจิตอาสาของพระสงฆ์	สภาพความเป็นจริง		ระดับ พฤติกรรม
	$\bar{X}$	S.D.	
1. การรับรู้มุมมองร่วมกัน	4.13	.60	มาก
2. การมีวิสัยทัศน์ร่วม	4.06	.62	มาก
3. การมีผลประโยชน์ร่วมกัน	4.07	.60	มาก
พฤติกรรมเชิงจริยธรรมฯ โดยรวม	4.09	4.09	.58

จากตารางที่ 3 พบว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมเครือข่ายจิตอาสาของพระสงฆ์ เขตภาคกลางตอนล่างในประเทศไทย โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.09$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก 3 ด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ การรับรู้มุมมองร่วมกัน ($\bar{X} = 4.13$) การมีผลประโยชน์ร่วมกัน ($\bar{X} = 4.07$) และการมีวิสัยทัศน์ร่วม ($\bar{X} = 4.06$) ตามลำดับ

1.4 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมเครือข่ายจิตอาสาของพระสงฆ์กับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมต่อโครงการการส่งเสริมเครือข่ายจิตอาสาของพระสงฆ์ด้วยค่าถดถอยพหุคูณเชิงเส้นตรง (Multiple Linear Regression Analysis) โดยเลือกวิธีการ Enter พร้อมกำหนดนัยสำคัญของการทดสอบที่ระดับ .05 ในการวิเคราะห์ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้จัดทำตัวแปร ดังนี้

ตารางที่ 4 แสดงปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมเครือข่ายจิตอาสาของพระสงฆ์กับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมต่อโครงการการส่งเสริมเครือข่ายจิตอาสาของพระสงฆ์ โดยรวม

(n = 400)

ตัวแปรพยากรณ์	Unstandardized		Standardized	t	Sig.	Tolerance	VIF
	Coefficients		Coefficients				
	B	SE	β				
ค่าคงที่ (constant)	.930	.107		8.660	.000		
ปัจจัยการรับรู้ มุมมองร่วมกัน (X ₁)	.228	.055	.264 (1)	4.121	.000	.185	5.411
ปัจจัยการมีวิสัยทัศน์ ร่วม (X ₂)	.026	.047	.032	.559	.577	.237	4.224
ปัจจัยการมี ผลประโยชน์ร่วมกัน (X ₃)	.212	.055	.238	3.889	.000	.202	4.959
ปัจจัยการมีส่วนร่วม ของสมาชิก (X ₄)	.093	.065	.104 (2)	1.427	.154	.142	7.058
ปัจจัยการเสริมสร้าง กันและกัน (X ₅)	.083	.055	.095 (3)	1.509	.132	.193	5.185
ปัจจัยการพึ่งพา อาศัยกันและกัน (X ₆)	.036	.053	.045 (4)	.688	.492	.179	5.591
ปัจจัยการมี ปฏิสัมพันธ์ (X ₇)	.111	.051	.135	2.191	.029	.201	4.978
SE _{est} = $\pm$ 0.31859							
R = 0.839 ; R ² = 0.703 ; Adj. R ² = 0.698 ; F = 132.725 ; p - value = 0.001							

จากตารางที่ 4 พบว่า

1. การตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นว่าตัวแปรอิสระ มีความสัมพันธ์กันเองในระดับที่สูงมาก (เกิด Multicollinearity) ทำการตรวจสอบ Multicollinearity จะใช้ค่า Variance Inflation Factor (VIF) และค่า Tolerance โดยมีเกณฑ์การตรวจสอบ ดังนี้ ค่า VIF ที่เหมาะสมไม่ควรเกิน 10 หากเกินกว่านี้ แสดงว่าตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กันเองในระดับ

ที่สูงมาก จากผลการวิเคราะห์จะพบว่า ค่า VIF สูงสุดได้มีค่า 5.411 ซึ่งไม่เกิน 10 และค่า Tolerance ที่มีค่าน้อยที่สุด 0.186 ซึ่งต่ำกว่า 0.2 แสดงว่าตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กันระดับสูงจึงเกิด Multicollinearity

2. การตรวจสอบความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงระหว่างตัวแปรอิสระกันตัวแปรตาม โดยใช้ F - test (ANOVA) พบว่า ตัวแปรอิสระทั้ง 7 ตัว ได้แก่ ปัจจัยการรับรู้มุมมองร่วมกัน (X_1) ($\beta = .264$) ปัจจัยการปัจจัยการมีส่วนร่วมของสมาชิก (X_4) ($\beta = .104$) ปัจจัยการเสริมสร้างกันและกัน (X_5) ($\beta = .095$) ปัจจัยการพึ่งพาอาศัยกันและกัน (X_6) มีความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงกับตัวแปรตาม (ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมเครือข่ายจิตอาสาของพระสงฆ์กับพฤติกรรมเชิงจริยธรรม) ($F = 132.725$; $p - \text{Value} = 0.001$)

3. ทำการตรวจสอบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญของค่าคงที่และสัมประสิทธิ์แต่ละตัวกับตัวแปรตามในสมการ พบว่า ตัวแปรที่ถูกเลือกเข้าสมการปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมเครือข่ายจิตอาสาของพระสงฆ์กับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมต่อโครงการส่งเสริมเครือข่ายจิตอาสาของพระสงฆ์ ($p \leq 0.001$) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเป็น 0.31859 และสามารถร่วมกันพยากรณ์การส่งเสริมเครือข่ายจิตอาสาของพระสงฆ์กับพฤติกรรมเชิงจริยธรรม ได้ร้อยละ 70.3 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการพยากรณ์ เท่ากับ ± 0.31859 สมการพยากรณ์การส่งเสริมเครือข่ายจิตอาสาของพระสงฆ์กับพฤติกรรมเชิงจริยธรรม ในรูปคะแนนมาตรฐาน เป็นดังนี้

$$Z = 0.264 (X_1) + 0.104 (X_4) + 0.095 (X_5) + 0.045 (X_6)$$

ส่วนตัวแปรพยากรณ์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมเครือข่ายจิตอาสาของพระสงฆ์กับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมต่อโครงการส่งเสริมเครือข่ายจิตอาสาของพระสงฆ์ที่ไม่พบนัยสำคัญทางสถิติ ($p > 0.05$) ได้แก่ ปัจจัยการมีวิสัยทัศน์ร่วม (X_2) ปัจจัยการมีผลประโยชน์ร่วมกัน (X_3) ปัจจัยการมีปฏิสัมพันธ์ (X_7)

2. รูปแบบการดำเนินงานการส่งเสริมเครือข่ายจิตอาสาของพระสงฆ์เขตภาคกลางตอนล่างในประเทศไทย

2.1 การดำเนินงานการส่งเสริมเครือข่ายจิตอาสาของพระสงฆ์ พบว่า มี 5 ขั้นตอน ประกอบด้วย ขั้นที่ 1 กำหนดเป้าหมายของการเป็นพระจิตอาสา ขั้นที่ 2 คุณลักษณะของพระสงฆ์จิตอาสา ขั้นที่ 3 เน้นกระบวนการทำงานเพื่อชุมชน ขั้นที่ 4 มุ่งถ่ายทอดความรู้เพื่อผู้อื่น และขั้นที่ 5 สะท้อนคิดผลการปฏิบัติงานจิตอาสาโดยแบ่งการสะท้อนคิดการปฏิบัติงาน

2.2 สถานการณ์การบริหารจัดการเครือข่ายจิตอาสาของพระสงฆ์ พบว่า เครือข่ายพระสงฆ์นักพัฒนาเริ่มจัดทำโครงการใหม่ ๆ ส่งผลให้เกิดการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน มีความเข้มแข็ง

2.3 ยุทธศาสตร์ นโยบาย แผนงาน โครงการ ในการส่งเสริมเครือข่ายจิตอาสาของพระสงฆ์ พบว่า บนพื้นฐานแนวคิดหลักคือ การสร้างคุณภาพและพัฒนาความเข้มแข็ง

ขององค์กรสงฆ์สู่การสร้างเครือข่ายที่หลากหลาย ทำให้องค์กรชุมชนเห็นความสำคัญของการสำรวจข้อมูลเพื่อทบทวนตนเอง และกระตุ้นให้เกิดการประเมินเพื่อพัฒนาตนเองไปสู่ความเข้มแข็งเป็นที่ยอมรับร่วมกันของสังคมทั้งในมิติด้านศาสนาและสังคม

2.4 ผลการดำเนินงานเครือข่ายจิตอาสาของพระสงฆ์เขตภาคกลางตอนล่างที่ผ่านมา พบว่า จะมุ่งเน้นการจัดการในประเด็นกิจกรรมหลักของการช่วยเหลือ และการเสียสละเวลาเพื่อส่วนรวมอย่างจริงจัง และพัฒนาให้เกิดความร่วมมือกับภาคีอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนมีการแลกเปลี่ยน ศึกษาเรียนรู้งานของสมาชิกภายในเครือข่าย และนอกเครือข่าย โดยอาศัยการทำงานของส่วนงานกองเลขาเจ้าคณะจังหวัดในพื้นที่ เพื่อเป็นศูนย์กลางในการให้ความช่วยเหลือภายใต้กรอบ “บ ว ร” บ้าน วัด โรงเรียน

2.5 ภาคีเครือข่ายการมีส่วนร่วมส่งเสริมเครือข่ายจิตอาสาของพระสงฆ์ระหว่างหน่วยงานและผู้มีส่วนได้เสียกลุ่มต่าง ๆ พบว่า ร่วมทำงานกับเครือข่ายพระสงฆ์ นักพัฒนามากขึ้น เครือข่ายมีการปรับตัว การทำงานของเครือข่ายมีคณะพระสงฆ์เป็นนักพัฒนาจากหลาย ๆ จังหวัดในกลางตอนล่าง และที่มีสมาชิกเพิ่มมากขึ้น

2.6 ปัญหา อุปสรรค จุดอ่อน จุดแข็ง ในการส่งเสริมเครือข่ายจิตอาสาของพระสงฆ์ที่ผ่านมา พบว่า ส่วนใหญ่พระสงฆ์ที่มีบทบาทต่อการทำงานของเครือข่ายพระสงฆ์ นักพัฒนา ไม่ค่อยมีเครือข่ายการพัฒนาอย่างจริงจัง

2.7 การส่งเสริมเครือข่ายจิตอาสาของพระสงฆ์เขตภาคกลางตอนล่างในประเทศไทย พบว่า เครือข่ายพระสงฆ์ควรมีการประชุม จัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และองค์ความรู้อย่างสม่ำเสมอ และมากกว่าปัจจุบัน เพื่อกระชับความสัมพันธ์ของภาคีเครือข่ายและให้เกิดประสิทธิภาพต่อการดำเนินงานของเครือข่ายจิตอาสาของพระสงฆ์

3. รูปแบบแนวปฏิบัติที่ดีในการจัดการปัญหาและอุปสรรคของการส่งเสริมเครือข่ายจิตอาสาของพระสงฆ์เขตภาคกลางตอนล่างในประเทศไทย

3.1 ด้านการประยุกต์การส่งเสริมเชิงพุทธบูรณาการในการจัดการปัญหาและอุปสรรคของการส่งเสริมเครือข่ายจิตอาสาของพระสงฆ์ เขตภาคกลางตอนล่างในประเทศไทย

3.2 ด้านการขับเคลื่อนการดำเนินการส่งเสริมในการจัดการปัญหาและอุปสรรคของการส่งเสริมเครือข่ายจิตอาสาของพระสงฆ์ เขตภาคกลางตอนล่างในประเทศไทย

3.3 ด้านการมีส่วนร่วมและทุนทางสังคมผลักดันในการจัดการปัญหาและอุปสรรคของการส่งเสริมเครือข่ายจิตอาสาของพระสงฆ์ เขตภาคกลางตอนล่างในประเทศไทย

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยสามารถนำมาอภิปรายได้ตามประเด็นดังนี้

1. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมเครือข่ายจิตอาสาของพระสงฆ์เขตภาคกลางตอนล่างในประเทศไทย เป็นการพลิกฟื้นคืนจิตวิญญาณพระสงฆ์สู่สาธารณะ ไม่เพียงแต่

การปรับปรุงทางภาพลักษณ์พระพุทธศาสนาเท่านั้น ยังทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ให้กับพระสงฆ์จากวัดที่เข้าร่วมโครงการอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้งานวิจัยของ แสงอาทิตย์ เจ็ญวัฒนพงศ์ เรื่อง รูปแบบการพัฒนากิจกรรมที่ส่งเสริมลักษณะนิสัยด้านจิตอาสา ของนักเรียนสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษากรุงเทพมหานคร ในศตวรรษที่ 21 สำหรับผู้บริหาร พบว่า สภาพปัจจุบันการดำเนินการด้านกิจกรรมที่ส่งเสริมลักษณะนิสัยด้านจิตอาสาของนักเรียน สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษากรุงเทพมหานคร ในศตวรรษที่ 21 สำหรับผู้บริหารมีความต้องการจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาผู้เรียน (แสงอาทิตย์ เจ็ญวัฒนพงศ์, 2564)

2. ผลการศึกษารูปแบบการดำเนินงานการส่งเสริมเครือข่ายจิตอาสาของพระสงฆ์เขตภาคกลางตอนล่างในประเทศไทย ก่อให้เกิด 1) เกิดศาสนทายาท (พระสงฆ์ได้รับการสืบต่องานพัฒนาสังคมในมิติด้านสังคม) 2) เกิดคณะพุทธบริษัทเพื่อสังคม (พระสงฆ์รวมตัวกับประชาชนทำงานรณรงค์ลดปัจจัยเสี่ยง 3) เกิดภาพพระนักพัฒนาในการรับใช้สังคม (งานพระพัฒนา ได้รับการสื่อสาร) และ 4) เกิดนวัตกรรมการลดปัจจัยเสี่ยงหลักในพระสงฆ์และเยาวชนตามท้งงานวิจัยของ พระมหาโยธิน โยธิโก และคณะ เรื่องการสร้างความสมดุลและการรักษาดันทุนทางธรรมชาติเชิงพุทธของเครือข่ายป่าชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า สังคมต้องการใช้กฎระเบียบทางสังคม การมีส่วนร่วมเครือข่ายองค์กรการอนุรักษ์และสร้างองค์ความรู้ ด้านความหลากหลาย อย่างมั่นคงและยั่งยืนและต่อเนื่อง (พระมหาโยธิน โยธิโก และคณะ, 2563)

3. รูปแบบแนวปฏิบัติที่ดีในการจัดการปัญหาและอุปสรรคของการส่งเสริมเครือข่ายจิตอาสาของพระสงฆ์เขตภาคกลางตอนล่างในประเทศไทย ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการประยุกต์ด้านการขับเคลื่อน ด้านการมีส่วนร่วม นำมาใช้ในกระบวนการทำงาน เพื่อสร้างกรอบแนวคิดวิสัยทัศน์ รวมถึงกระบวนการดำเนินงานที่วัดและองค์กรที่เกี่ยวข้อง สามารถนำไปดำเนินการขยายผลต่อได้ อย่างไรก็ตาม พระจันงค์ ผมไผ และคณะ วัดกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวบนเส้นทางลุ่มน้ำโขง พบว่า ศักยภาพของวัดที่มีต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวบนเส้นทางลุ่มน้ำโขง เพื่อค้นหาตัวชี้วัดปัจจัยที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวของวัดและศักยภาพการส่งเสริมการท่องเที่ยวของวัดบนเส้นทางลุ่มน้ำโขง มีตัวบ่งชี้ 4 ด้าน คือ 1) ด้านการจัดสถานที่ 2) ด้านการจัดสภาพสิ่งแวดล้อม 3) ด้านคุณค่าทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิตประชาชนในท้องถิ่น 4) ด้านคุณค่าทางประวัติศาสตร์ (พระจันงค์ ผมไผ และคณะ, 2563)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมเครือข่ายจิตอาสา โดยรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน ซึ่งจะเห็นว่ามีปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งการรับรู้มุมมองร่วมกัน การมีส่วนร่วม การเสริมสร้างและการพึ่งพาอาศัยกันและกันที่จะนำไปสู่การเสริมสร้างพฤติกรรมเชิงจริยธรรมได้ ในส่วนการดำเนินงาน จะพบว่า มี 5 ขั้น ที่จะนำไปสู่การดำเนินการของงานให้สำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์

ได้แก่ ขั้นที่ 1 กำหนดเป้าหมาย ขั้นที่ 2 กำหนดคุณลักษณะ ขั้นที่ 3 เน้นกระบวนการทำงาน เพื่อชุมชน ขั้นที่ 4 มุ่งถ่ายทอดความรู้เพื่อผู้อื่น และขั้นที่ 5 สะท้อนคิดผลการปฏิบัติงาน เมื่อกระบวนการดังกล่าวเกิดขึ้น รูปแบบการส่งเสริมเครือข่ายจิตอาสาของพระสงฆ์เขตภาคกลาง ตอนล่างในประเทศไทย จึงมี 3 รูปแบบ ที่นำไปใช้เป็นแนวปฏิบัติที่ดีในการจัดการปัญหา และอุปสรรคของการส่งเสริมเครือข่ายจิตอาสาของพระสงฆ์ ซึ่งประกอบด้วย 1) รูปแบบ แนวปฏิบัติที่ดีด้านการประยุกต์การส่งเสริมเชิงพุทธบูรณาการในการจัดการปัญหาและอุปสรรค ของการส่งเสริมเครือข่ายจิตอาสาของพระสงฆ์ อันนำไปสู่แนวทางการส่งเสริมเครือข่าย จิตอาสาของพระสงฆ์เขตภาคกลางตอนล่างในประเทศไทย 2) รูปแบบแนวปฏิบัติที่ดีด้านการ ขับเคลื่อนการดำเนินงานการส่งเสริมในการจัดการปัญหาและอุปสรรคของการส่งเสริมเครือข่าย จิตอาสาของพระสงฆ์ อันนำไปสู่แนวทางการส่งเสริมเครือข่ายจิตอาสาของพระสงฆ์ เขตภาคกลางตอนล่างในประเทศไทย 3) รูปแบบแนวปฏิบัติที่ดีด้านการมีส่วนร่วมและทุนทางสังคม ผลักดันในการจัดการปัญหาและอุปสรรคของการส่งเสริมเครือข่ายจิตอาสาของพระสงฆ์ อันนำไปสู่แนวทางการส่งเสริมเครือข่ายจิตอาสาของพระสงฆ์เขตภาคกลางตอนล่าง ในประเทศไทย ส่วนข้อเสนอแนะทั่วไป 1) พระสงฆ์ควรสร้างภาคีเครือข่ายที่หลากหลายมากขึ้น และดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่องต่อเนื่อง โดยความร่วมมือจากหลาย ๆ หน่วยงาน 2) ปลุกฝัง ทัศนคติด้านพระพุทธศาสนาให้กับทุกเพศวัย เพื่อก่อให้เกิดความไม่ยึดมั่นถือมั่นในวัตถุ และให้ตระหนักถึงโทษและพิษภัยของความเห็นแก่ตัว และข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรเป็นงานวิจัยที่ร่วมมือกันหลายฝ่ายทั้งสถาบันการศึกษา ชุมชน และครอบครัว ในการ ร่วมกันเป็นจิตอาสา 2) ควรเป็นการวิจัยที่ให้ทุกส่วนทางสังคมมีส่วนร่วมในการรณรงค์ การลด ละ เลิกความตระหนี่ถี่เหนียว สร้างพลัง แลกเปลี่ยนเรียนรู้ 3) การดำเนินโครงการวิจัย ควรดำเนินการหลายกลุ่มทางสังคม เพื่อให้เกิดการศึกษาเปรียบเทียบเห็นความเหมือนความต่าง เพื่อนำไปสู่การเสริมสร้างจิตอาสาในภาพรวมของประเทศต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- เกษฎา ผาทอง และคณะ. (2562). บทบาทของพระสงฆ์กับการเสริมสร้างวัฒนธรรมทาง การเมืองในพื้นที่ประเทศกัมพูชา ลาว พม่า และไทย. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 7(6), 1662-1676.
- จิตอาสาศรีปทุม. (2557). จิตอาสา หนทางอยู่ร่วมกันในสังคม. เรียกใช้เมื่อ 15 กรกฎาคม 2563 จาก <https://sites.google.com/site/citxasasripthum2557/cit-xasa-hrux-cit-satharna>
- นพมาศ อีร์เวคิน. (2542). บทความเรื่องจิตวิทยา สังคมกับชีวิต. รวบรวมจัดพิมพ์โดย นพมาศ อีร์เวคิน. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- ประชาชาติธุรกิจ. (2563). ในหลวงโปรดเกล้าฯ พระราชทานชื่อจิตอาสาและภาพการ์ตูนผีพระหัตถ์จิตอาสาใหม่. เรียกใช้เมื่อ 12 กันยายน 2563 จาก <https://www.prachachat.net/general/news-333521>
- พระจำนงค์ ผมไผ และคณะ. (2563). วัดกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวบนเส้นทางลุ่มน้ำโขง. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, 5(5), 158-170.
- พระมหาโยธิน โยธโก และคณะ. (2563). การสร้างความสมดุลและการรักษาต้นทุนทางธรรมชาติเชิงพุทธ ของเครือข่ายป่าชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, 5(12), 30-43.
- ไพศาล สรรสรวิสุทธิ์. (2550). การพัฒนาชุมชน. กรุงเทพมหานคร: รัฐศาสตร์สาส์น.
- มติชนรายวัน. (2563). เรียงคนมาเป็นข่าว. เรียกใช้เมื่อ 15 กรกฎาคม 2563 จาก https://www.matichon.co.th/politics/news_2622215
- วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. (2563). ภาคกลาง (ประเทศไทย). เรียกใช้เมื่อ 15 กรกฎาคม 2563 จาก [https://th.wikipedia.org/wiki/ภาคกลาง_\(ประเทศไทย\)](https://th.wikipedia.org/wiki/ภาคกลาง_(ประเทศไทย))
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2555). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555 - 2559. กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- _____. (2560). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560 - 2564. กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ. (2560). จิตอาสาประชารัฐ. ปฏิบัติการขับเคลื่อนประเทศไทย 4.0. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ.
- สำนักงานส่งเสริมการปกครองจังหวัดสงขลา. (2563). จิตอาสาคืออะไร ทำไม ?..ต้องจิตอาสา. เรียกใช้เมื่อ 15 กรกฎาคม 2563 จาก <http://www.sk-local.go.th/networknews/detail/66076/data.html>
- แสงอาทิตย์ เจ้งวัฒนพงศ์. (2564). รูปแบบการพัฒนากิจกรรมที่ส่งเสริมลักษณะนิสัยด้านจิตอาสาของนักเรียนสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษากรุงเทพมหานคร ในศตวรรษที่ 21 สำหรับผู้บริหาร. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, 6(5), 63-76.

การประเมินหลักสูตรศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต
สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2559)
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา*
ASSESSMENT OF CURRICULUM ON MASTER OF ARTS
IN THE PROGRAM OF BUDDHISM AND PHILOSOPHY
(REVISED CURRICULUM 2016),
MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY, LANNA CAMPUS

พระครูสมุทรโชติ จิระธมโม

Phrakhusamu Thanachot Ciradhammo

พระมหาวิเศษ ปณณาวชิโร

Phramaha Viset Panyavajiro

อุเทน ลาพิงค์

Uten Laping

ทรงศักดิ์ พรหมดี

Songsakdi Promdee

โผน นามณี

Phon Namanee

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

Mahamakut Buddhist University Lanna Campus, Thailand

E-mail: thachot@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อประเมินบริบท ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลผลิต และผลกระทบของหลักสูตรศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2559) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา เป็นการวิจัยเชิงผสมผสานวิธี โดยใช้รูปแบบการประเมิน ชิปปโมเดล กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ คือ ผู้บริหาร อาจารย์ นักศึกษา มหาบัณฑิต ผู้ใช้บัณฑิต ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา รวมจำนวน 40 รูป/คน โดยเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ประกอบด้วย แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ ประเด็นสนทนากลุ่ม การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) บริบท ด้านวัตถุประสงค์

* Received 24 May 2021; Revised 18 June 2021; Accepted 22 June 2021

ของหลักสูตร โครงสร้างหลักสูตรและรายวิชา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก รายวิชาได้ส่งเสริมให้นักศึกษามีความสามารถในการพัฒนาและการวิจัย 2) ปัจจัยนำเข้า ด้านสื่อที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ สภาพห้องเรียน จำนวนอาจารย์ สิ่งอำนวยความสะดวก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก อาจารย์ให้คำปรึกษาที่เหมาะสม สภาพห้องเรียนมีสื่อ และวัสดุที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย 3) กระบวนการ ด้านการจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล การบริหารจัดการหลักสูตร กระบวนการทำวิทยานิพนธ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก การประเมินในรูปแบบของคณะทำงาน มีตัวบ่งชี้ชัดเจนของเกณฑ์คุณภาพที่พึงประสงค์ 4) ผลผลิต ด้านความรู้ความเข้าใจ ความสามารถในการพัฒนาหลักสูตร ในการวิจัยการมีคุณธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด การมีความรู้ความเข้าใจ มีคุณธรรมในวิชาชีพ 5) ผลกระทบ ด้านความสามารถในการประยุกต์ใช้ เพื่อการปฏิบัติงาน การพัฒนาวิชาชีพ ความเป็นผู้นำ และสมรรถนะในด้านหลักสูตร โดยภาพรวมและรายข้ออยู่ในระดับมากที่สุด ความสามารถในการประยุกต์ใช้แนวคิดทฤษฎีทางด้านพุทธศาสนาและปรัชญา ช่วยพัฒนาความสามารถในการปฏิบัติงาน

คำสำคัญ: การประเมิน, หลักสูตรศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา, ชีปโมเดล, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

Abstract

The objectives of this research article were 1) to assess context, input, process, product and impact of Master of Arts Curriculum in the Program of Buddhism and Philosophy (revised curriculum 2016), Mahamakut Buddhist University; Lanna Campus. It was an integrative research method by using CIPP evaluation model. The sample used in the research consisted of 40 people including administrators, lecturers, students, post - graduates, graduate's employers of Mahamakut Buddhist University; Lanna Campus from purposive sampling. The research instruments included interviews, questionnaires and points of group discussion. The data were analyzed with percentage, mean, standard deviation and content analysis. The results of the research showed that: 1) in the context of curriculum, the objectives, the curriculum's structure and the subject were overall at a high level. The subject encouraged students to have abilities in development and research. 2) In the context of input, media used in learning management, classroom environment, amount of teachers and facility were overall at a high level. Teachers gave advice to adjust appropriate learning behaviors. As for classroom environment, there was variety of media

and materials that were conducive to learning. 3) The processes regarding learning management, measurement and evaluation of learning management, curriculum's management and process of writing thesis were overall at a high level. In assessment of working groups, there were clear indicators of the desirable quality criteria and there was effectiveness in learning management. 4) In the context of productivity, cognitive aspect, ability to develop curriculum, ability to research and morality were overall at the highest level including cognition and possession of virtue in the profession. 5) In the context of individual impact, the ability to apply for performance and professional development, leadership and competencies in the curriculum were overall at the highest level. Ability to apply Buddhist and philosophical concepts and theories helped develop the ability to perform tasks.

Keywords: Assessment, Master of Arts Curriculum, Program in Buddhism and Philosophy, CIPP Model, Mahamakut Buddhist University Lanna Campus

บทนำ

ตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ ลงวันที่ 7 สิงหาคม 2549 ประกอบด้วยมาตรฐาน 3 ด้าน ได้แก่ มาตรฐานด้านคุณภาพบัณฑิต มาตรฐานด้านการบริหารจัดการการอุดมศึกษา และมาตรฐานด้านการสร้างและพัฒนาสังคมฐานความรู้ และสังคมแห่งการเรียนรู้ (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2), 2545) มาตรฐานย่อย ทั้ง 3 ด้านนี้อยู่ในมาตรฐานการศึกษาของชาติที่ประกอบด้วยมาตรฐานย่อย 3 มาตรฐานเช่นกัน คือ มาตรฐานที่ 1 คุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์ ทั้งในฐานะพลเมืองและพลโลก มาตรฐานที่ 2 แนวการจัดการศึกษา มาตรฐานที่ 3 แนวการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้/สังคมแห่งความรู้ แต่ละมาตรฐานย่อยของมาตรฐานการอุดมศึกษา จะมีความสอดคล้องและสัมพันธ์กับมาตรฐานย่อยของมาตรฐานการศึกษาของชาติ เพื่อให้การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐาน การศึกษาบรรลุตามจุดมุ่งหมาย และหลักการของการจัดการศึกษาของชาติ (สำนักงาน คณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2560) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 ถือเป็นกฎหมายแม่บทในการบริหารจัดการศึกษาตามรัฐธรรมนูญ เหมือนเป็นกฎหมายปฏิรูป การศึกษา เนื่องจากสาระสำคัญในพระราชบัญญัตินี้ให้ความสำคัญกับการปฏิรูปการศึกษาใน ทุกมิติ ตลอดถึงด้านหลักสูตรการศึกษา เพราะว่าหลักสูตรมีความสำคัญต่อการจัดการศึกษา เนื่องจากหลักสูตรเป็นตัวกำหนดจุดมุ่งหมาย เนื้อหา สาระ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการ เรียนรู้ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดการศึกษาให้มีมาตรฐาน มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะ

เจตคติ มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์และมีประสิทธิภาพ (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 4), 2562)

สถาบันอุดมศึกษามีภารกิจหลัก คือการผลิตบัณฑิต โดยเปิดสอนทั้งหลักสูตรระดับปริญญาบัณฑิต และบัณฑิตศึกษา ซึ่งระดับบัณฑิตศึกษาจะมุ่งเน้นการพัฒนานักวิชาการ และนักวิชาชีพที่มีความรู้ความสามารถระดับสูงในสาขาวิชาต่าง ๆ โดยกระบวนการวิจัย เพื่อให้สามารถบุกเบิกแสวงหาความรู้ใหม่ได้อย่างอิสระ รวมถึงความเป็นไปได้ในการสร้างความก้าวหน้าทางวิชาการอย่างต่อเนื่อง สามารถบูรณาการกับศาสตร์ที่ตนเองมีความเชี่ยวชาญ และศาสตร์อื่น ๆ ที่มีคุณภาพทางวิชาการ วิชาชีพและจริยธรรม (อภิรักษ์ จิตรกร, 2560) หลักสูตรที่มีคุณภาพเมื่อนำไปใช้ต้องมีการประเมินอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ได้ข้อมูลย้อนกลับในการแก้ไขปรับปรุงหลักสูตรที่เป็นปัจจุบัน แต่ละหลักสูตรจะกำหนดปรัชญาและวัตถุประสงค์ที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษาของชาติ มีการประเมินหลักสูตรเพื่อพิจารณาว่าหลักสูตรที่ใช้เมื่อดำเนินการแล้วบรรลุวัตถุประสงค์ของหลักสูตรที่กำหนดไว้หรือไม่ มีการวางแผนล่วงหน้าและความละเอียดรอบคอบในการประเมินผลหรือไม่ จากนั้นนำผลที่ได้มาพิจารณาว่ามีมาตรฐาน มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลหรือไม่เกี่ยวกับคุณภาพของหลักสูตร โดยใช้ผลการวัดในแง่มุมต่าง ๆ ของสิ่งที่จะประเมิน (มาเรียม นิลพันธุ์ และคณะ, 2560)

หลักสูตรมีความสำคัญและจำเป็นสำหรับการจัดการศึกษา เพราะหลักสูตรเป็นสิ่งที่ทำให้จุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากหลักสูตรเป็นแผนหรือแนวทางในการจัดการศึกษาให้บรรลุตามความมุ่งหมาย และยังเป็นแนวทางในการวางแผนงานวิชาการ เป็นเครื่องมือในการควบคุมมาตรฐานการศึกษา เป็นสิ่งที่กำหนดความมุ่งหมาย ขอบข่ายของเนื้อหา แนวทางสำหรับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สื่อแหล่งการเรียนรู้ และการประเมินผลการเรียนการสอน (นิธิดา อติภทรนันท์, 2560) ดังนั้น สถาบันอุดมศึกษาต้องมีการประเมินตนเองตามตัวบ่งชี้ และเกณฑ์การประกันคุณภาพภายในทุกปีการศึกษา ทั้งระดับหลักสูตร ระดับคณะ ระดับสถาบัน ตามลำดับ โดยสถาบันอุดมศึกษาเป็นผู้แต่งตั้งคณะกรรมการประเมินและส่งผลการประเมินให้สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาทราบผ่านระบบฐานข้อมูลด้านการประกันคุณภาพ (CHE QA Online) ทั้งนี้ คณะกรรมการประเมินคุณภาพภายในระดับหลักสูตร 1 ชุด อาจประเมินได้มากกว่าหนึ่งหลักสูตรหากเป็นหลักสูตรในสาขาวิชาเดียวกัน (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2560) การประเมินหลักสูตรเป็นส่วนที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ดังนั้น การประเมินหลักสูตรจึงเป็นกิจกรรมที่สำคัญและจำเป็นต่อการพัฒนาหลักสูตรอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ (ชูชาติ พ่วงสมจิตร, 2560) เพราะการประเมินหลักสูตร ทำให้เห็นคุณค่าและผลผลิตที่ได้รับจากการใช้หลักสูตรว่า สามารถจะนำไปปรับใช้ได้ดีเพียงใด (บุญสม สามสีสุข, 2562) โดยทางมหาวิทยาลัยได้ปลูกฝังให้นักศึกษามีคุณธรรม จริยธรรม ทั้งด้านความรู้ และสอนให้รู้จักรับผิดชอบ รู้หน้าที่ มีการช่วยเหลือในหมู่คณะ

สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในการทำงานได้ ข้อมูลที่ได้จะเป็นประโยชน์ในการปรับปรุงหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพ บรรลุเป้าหมายสูงสุดด้านการศึกษาและการผลิตบุคลากรให้เหมาะสม เป็นแนวทางในการพัฒนา ปรับปรุงการเรียนการสอนและเพิ่มประสิทธิภาพของมหابัณฑิต

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยได้จัดการศึกษาหลักสูตรศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา โดยเปิดการเรียนการสอนมาตั้งแต่ พ.ศ. 2554 ปัจจุบันใช้หลักสูตร 2559 มีปรัชญาของหลักสูตรว่า “พัฒนามนุษย์ตามแนวพุทธปรัชญา ศึกษา ค้นคว้า วิจัย ให้บริการความรู้คู่สังคม โดยมุ่งส่งเสริมผลิตมหาบัณฑิตทางด้านพุทธศาสนา และปรัชญา ให้มีความรู้ คุณธรรม จริยธรรม ทฤษฎีและปฏิบัติ มีความรับผิดชอบต่องาน สังคม และการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นอย่างมีความสุข” (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 2561) นักศึกษาที่สำเร็จการศึกษาสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตและการทำงานได้เป็นอย่างดี ในการบริหารหลักสูตรในวงรอบที่กำหนดนั้นมีข้อดี ข้อควรพัฒนาอย่างไร จำเป็นอย่างยิ่งต้องมีการประเมินหลักสูตรดังกล่าว เพื่อพิจารณาให้เหมาะสมสอดคล้องกับสังคมปัจจุบัน ด้วยเหตุนี้คณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการประเมินหลักสูตร เพื่อตอบสนองต่อความจำเป็นและความต้องการของสังคม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อประเมินบริบท ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลผลิต และผลกระทบของหลักสูตร ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2559) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงผสมผสานวิธี โดยใช้รูปแบบการประเมิน CIPP Model ประชากรที่ศึกษาเป็นผู้บริหาร อาจารย์ นักศึกษา มหาบัณฑิต และผู้ใช้บัณฑิต กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหาร อาจารย์ผู้สอน จำนวน 5 รูป/คน นักศึกษาปัจจุบัน จำนวน 15 รูป/คน มหาบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษา จำนวน 15 รูป/คน และผู้ใช้บัณฑิต ได้แก่ เจ้าอาวาส (กรณีมหาบัณฑิตเป็นพระภิกษุ) หรือผู้บังคับบัญชาในหน่วยงานของมหาบัณฑิต จำนวน 5 รูป/คน ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา รวมจำนวน 40 รูป/คน โดยเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และประเด็นการสนทนากลุ่ม การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ขอบเขตเป็นการประเมินด้านบริบท (Context Evaluation) มีการประเมินเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ โครงสร้างของหลักสูตรและรายวิชา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ จำแนกตามกลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวน 4 ชุด ดังนี้

ชุดที่ 1 สำหรับผู้บริหาร อาจารย์ สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นที่มีต่อหลักสูตรศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.2559)

ชุดที่ 2 สำหรับมหาบัณฑิต ได้แก่ แบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อหลักสูตรศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2559)

ชุดที่ 3 สำหรับนักศึกษา ได้แก่ แบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อหลักสูตรศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.2559)

ชุดที่ 4 สำหรับผู้ใช้บัณฑิต ได้แก่ ประเด็นสนทนากลุ่ม เกี่ยวกับหลักสูตรศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.2559)

การวิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ คณะผู้วิจัยใช้เกณฑ์การประเมินตามแนวคิดของลิเคอร์ท (Likert Five Rating Scales) และประเมินหลักสูตรมีค่าตั้งแต่ระดับมากที่สุด ถึง น้อยที่สุด ใช้เกณฑ์การให้คะแนนเป็น 5,4,3,2,1 ตามลำดับแล้วเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ทั้งนี้คณะผู้วิจัยได้ใช้เกณฑ์การประเมินค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นต่อหลักสูตรศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา ดังนี้ (มาเรียม นิลพันธุ์, 2555)

ค่าเฉลี่ย 4.50 - 5.00 หมายถึง มีความเหมาะสม/ความคิดเห็นอยู่ในระดับ มากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.50 - 4.49 หมายถึง มีความเหมาะสม/ความคิดเห็นอยู่ในระดับ มาก

ค่าเฉลี่ย 2.50 - 3.49 หมายถึง มีความเหมาะสม/ความคิดเห็นอยู่ในระดับ ปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.50 - 2.49 หมายถึง มีความเหมาะสม/ความคิดเห็นอยู่ในระดับ น้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.49 หมายถึง มีความเหมาะสม/ความคิดเห็นอยู่ในระดับ น้อยที่สุด

คณะผู้วิจัยได้สร้างและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ โดยมีขั้นตอนการสร้างและพัฒนาเครื่องมือ ดังนี้

1. แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตรศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา สำหรับนักศึกษา มหาบัณฑิต มีขั้นตอนในการพัฒนาและหาคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้

ขั้นที่ 1 ศึกษาแนวคิดการประเมิน CIPPIEST Model ของสตฟเฟิลบีม (Stufflebeam) หลักสูตรศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2559) เอกสารงานวิจัยเกี่ยวกับการประเมินหลักสูตร หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับการสร้างแบบสอบถาม เพื่อกำหนดโครงสร้างการประเมิน

ขั้นที่ 2 สร้างข้อคำถามให้ครอบคลุมตามโครงสร้างการประเมิน

ขั้นที่ 3 นำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ได้แก่ ด้านหลักสูตร ด้านการเรียนการสอน และด้านการประเมิน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Objective Congruence: IOC) ระหว่างข้อคำถามกับเนื้อหา/จุดประสงค์ จากนั้นนำมาหาค่าเฉลี่ยของคะแนนรายข้อ ซึ่งค่าเฉลี่ยที่ยอมรับได้ต้องมีค่าตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป

ขั้นที่ 4 นำแบบสอบถามไปปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมาย คือ นักศึกษา สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญาที่กำลังศึกษา จำนวน 15 รูป/คน

ขั้นที่ 5 นำแบบสอบถาม มาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค

ขั้นที่ 6 จัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ และนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

2. แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตรศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา สำหรับผู้บริหาร อาจารย์ มีขั้นตอนในการพัฒนาและหาคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้

ขั้นที่ 1 ศึกษาแนวคิดการประเมิน CIPPIEST Model ของสตฟเฟิลบีม (Stufflebeam) หลักสูตรศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2559) เอกสารงานวิจัยเกี่ยวกับการประเมินหลักสูตร หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับการสร้างแบบสัมภาษณ์ เพื่อกำหนดนิยามตัวแปรและพฤติกรรมบ่งชี้

ขั้นที่ 2 พฤติกรรมบ่งชี้ในนิยามตัวแปร มาสร้างเป็นประเด็นในการสัมภาษณ์และใช้คำถามที่สอดคล้องและครอบคลุมทุกประเด็นที่ต้องการสัมภาษณ์

ขั้นที่ 3 นำประเด็นสัมภาษณ์ให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ได้แก่ ด้านหลักสูตร ด้านการเรียนการสอน และด้านการประเมิน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Objective Congruence: IOC) ระหว่างข้อคำถามกับเนื้อหา/จุดประสงค์ จากนั้นนำมาหาค่าเฉลี่ยของคะแนนรายข้อ ซึ่งค่าเฉลี่ยที่ยอมรับได้ต้องมีค่าตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป

ขั้นที่ 4 นำแบบสัมภาษณ์ไปปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ แล้วจัดทำเป็นแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์ และนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

3. ประเด็นสนทนากลุ่ม เกี่ยวกับหลักสูตรศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา สำหรับผู้ใช้บัณฑิต มีขั้นตอนในการพัฒนาและหาคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้

ขั้นที่ 1 ศึกษาแนวคิดการประเมิน CIPPIEST Model ของสตฟเฟิลบีม (Stufflebeam) หลักสูตรศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา (หลักสูตร

ปรับปรุง พ.ศ. 2559) เอกสารงานวิจัยเกี่ยวกับการประเมินหลักสูตร หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับการสนทนากลุ่ม เพื่อกำหนดโครงสร้างของเครื่องมือและขอบข่ายของเนื้อหา

ขั้นที่ 2 กำหนดประเด็นการสนทนากลุ่มตามขอบข่ายของเนื้อหา

ขั้นที่ 3 นำประเด็นสนทนากลุ่มที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ได้แก่ ด้านหลักสูตร ด้านการเรียนการสอน และด้านการประเมินตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Objective Congruence: IOC) ระหว่างข้อคำถามกับเนื้อหา/จุดประสงค์ จากนั้นนำมาหาค่าเฉลี่ยของคะแนนรายข้อ ซึ่งค่าเฉลี่ยที่ยอมรับได้ต้องมีค่าตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป

ขั้นที่ 4 นำประเด็นสนทนากลุ่มไปปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ แล้วจัดทำเป็นประเด็นสนทนากลุ่มฉบับสมบูรณ์ และนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. คณะผู้วิจัยติดต่อขอความร่วมมือจากผู้บริหาร อาจารย์ สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา เพื่อขออนุญาตหมายกำหนดเวลาและสถานที่ในการสัมภาษณ์

2. คณะผู้วิจัยติดต่อขอความร่วมมือจากมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา ที่สำเร็จการศึกษา นักศึกษาหลักสูตรศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา และหัวหน้างานในหน่วยงานต้นสังกัดของมหาบัณฑิต เพื่อขออนุญาตกำหนดวันและเวลาหรือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม

2. คณะผู้วิจัยติดต่อขอความร่วมมือจากผู้ใช้บัณฑิต ที่เป็นผู้บริหารงานของมหาบัณฑิต ในขณะที่มหาบัณฑิตปฏิบัติงาน เพื่อขออนุญาตกำหนดวันและเวลาการประชุมกลุ่มสนทนา (Focus Group)

3. จากนั้นนำผลที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

1. บริบทหลักสูตร ด้านวัตถุประสงค์ของหลักสูตร โครงสร้างหลักสูตรและรายวิชา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงตามลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงสุด ดังนี้ รายวิชาได้ส่งเสริมให้นักศึกษามีพัฒนาทางเชาว์อารมณ์ (EQ) รองลงมา รายวิชาได้ส่งเสริมให้นักศึกษามีความสามารถในด้านพุทธศาสนาและปรัชญา รายวิชาช่วยให้ผู้เรียนตระหนักในความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรม ทั้งระดับท้องถิ่นและระดับสากล รายวิชาได้ส่งเสริมให้นักศึกษามีทักษะกระบวนการคิดขั้นสูง และรายวิชาได้ส่งเสริมให้นักศึกษา มีทักษะกระบวนการในด้านพุทธศาสนาและปรัชญา วัตถุประสงค์ของหลักสูตรมีความเหมาะสม และโครงสร้างหลักสูตรมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร รายวิชา มีความเหมาะสมโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก รายวิชาบังคับ รายวิชาเลือก วิทยานิพนธ์ มหาบัณฑิตเห็นว่ามีเหมาะสมในระดับมากที่สุด

ส่วนรายวิชาระเบียบวิธีวิจัย เห็นว่ารายวิชาได้ส่งเสริมให้นักศึกษามีความสามารถในการพัฒนาและการวิจัยทางพุทธศาสนาและปรัชญา มีทักษะกระบวนการคิดขั้นสูง มีพัฒนาทางเชาว์อารมณ์ (EQ) ทำให้ผู้เรียนตระหนักในความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมทั้งระดับท้องถิ่นและระดับสากล ควรเพิ่มเวลาเรียนในรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับการทำวิทยานิพนธ์ เทคนิคและรูปแบบการจัดการเรียนรู้ การใช้สื่อและเทคโนโลยี นวัตกรรมการเรียนการสอน และเปิดวิชาเลือกเพิ่มขึ้นเกี่ยวกับพุทธศาสนาและปรัชญา การจัดโครงสร้างของหลักสูตร

โครงสร้างรายวิชามีความเหมาะสม และให้ผู้เรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

2. ปัจจัยนำเข้า พบว่าด้านสื่อที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ สภาพห้องเรียน จำนวนอาจารย์ สิ่งอำนวยความสะดวก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน 1 ข้อ ระดับมาก จำนวน 4 ข้อ ระดับปานกลาง จำนวน 3 ข้อ และระดับน้อย จำนวน 1 ข้อ เรียงตามลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงสุดดังนี้ อาจารย์ให้คำแนะนำปรึกษา ในการปรับพฤติกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสม รองลงมา สภาพห้องเรียน มีสื่อและวัสดุ ที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย มีการศึกษาดูงาน เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งทางด้านวิชาการ ความสะดวกในการเลือกใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อนำมาประกอบการเรียนรู้ในห้องเรียน มีการจัดการด้านเวลาในชั่วโมงเรียน โดยมุ่งเน้นไม่ให้เกิดความสูญเปล่าของเวลาในการเรียนรู้ ในช่วงระยะเวลาการศึกษา ได้มีการแสวงหาความรู้ ในการพัฒนาตนเอง มีบุคลากรภายนอก (ผู้ทรงคุณวุฒิ) เข้ามาร่วมในระบบการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาความรู้และกระบวนการคิด มีแหล่งสืบค้นแสวงหาความรู้ ที่ตอบสนองต่อการสืบค้นหาความรู้ มีทรัพยากรการเรียนรู้ ที่เอื้อและสนับสนุนผู้เรียนซึ่งตรงกับความต้องการ ในการพัฒนาการเรียนรู้ และมีหน่วยงานองค์กรจากภายนอกให้การสนับสนุนด้านเครื่องมือ เทคโนโลยีที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ ควรเพิ่มจำนวนอาจารย์ผู้สอนประจำสาขาให้เพียงพอ ด้านสื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอน ส่วนใหญ่เห็นว่ายังไม่สอดคล้องกับความต้องการของนักศึกษา ทั้งนี้อุปกรณ์การเรียนส่วนใหญ่ยังไม่ทันสมัย

3. กระบวนการ พบการจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ การบริหารจัดการหลักสูตร กระบวนการทำวิทยานิพนธ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน 7 ข้อ และระดับมาก จำนวน 3 ข้อ เรียงตามลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงสุดดังนี้ นักศึกษาได้ร่วมวางแผนและจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ รองลงมา ประเด็นการเรียนรู้ที่น่าสนใจและครอบคลุมสาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มีบรรยากาศเรียนรู้แบบร่วมมือกัน มีการปฏิบัติการวิจัยทางด้านพุทธศาสนาและปรัชญา ที่เน้น การนำทรัพยากรท้องถิ่นมาประเมินหลักสูตร นักศึกษามีส่วนร่วมรับผิดชอบในการออกแบบ การจัดการเรียนรู้ สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มีการจัดคณะทำงาน (การจัดการเรียนรู้) ที่ดีเพื่อให้นักศึกษาได้เรียนรู้ในประเด็นที่สำคัญ ทั้งเป็นรายกลุ่มและรายบุคคล นักศึกษาได้รับการกระตุ้นให้มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในชั้นเรียน (Interactive Communication) นักศึกษาได้รับการตอบสนองจากอาจารย์ เมื่อต้องการได้รับความช่วยเหลือเป็นพิเศษ นักศึกษา ได้รับการกระตุ้นให้กล้าซักถามเพื่อพัฒนาความรู้ ควรมีการนำบุคคลที่เป็นต้นแบบในครั้งพุทธกาล หรือหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาแทรกเสริม

ส่วนด้านกระบวนการเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน 2 ข้อ ระดับมาก จำนวน 3 ข้อ เรียงตามลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงสุดดังนี้ การประเมินในรูปแบบของคณะทำงาน

(ผู้บริหาร อาจารย์และนักศึกษา) รองลงมา มีตัวบ่งชี้ชัดเจนของเกณฑ์คุณภาพที่พึงประสงค์ มีประสิทธิภาพในการจัดการเรียนรู้ การประเมินกระบวนการเรียนรู้มีใช้พิจารณาเฉพาะผลงานเท่านั้น นักศึกษาได้ร่วมประเมินพัฒนาการในการเรียนรู้ ปรับแผนการจัดการเรียนรู้ และมีการประเมินความก้าวหน้าของนักศึกษาที่บรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้เป็นปรนัย ตรวจสอบได้ ควรมีการเรียนภาคทฤษฎี โดยเน้นการเพิ่มพูนทักษะทางด้านพุทธศาสนาและปรัชญา

4. ผลผลิต โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ส่วนใหญ่ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน 2 ข้อ และระดับมาก จำนวน 2 ข้อ เรียงตามลำดับ จากค่าเฉลี่ยสูงสุดดังนี้ การมีความรู้ความเข้าใจ เชี่ยวชาญด้านพุทธศาสนาและปรัชญา รองลงมา มีคุณธรรมในวิชาชีพ สามารถปฏิบัติงานรับราชการครู สอนจริยธรรม อาจารย์ในมหาวิทยาลัย เป็นต้น ส่วนความสามารถศึกษาค้นคว้าวิจัยด้านพุทธศาสนาและปรัชญา พบว่า มีความคิดเห็นในระดับมาก

5. ผลกระทบ พบการนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับไปใช้ในการปฏิบัติงานโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด เรียงตามลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงสุด ดังนี้ ความสามารถในการประยุกต์ใช้แนวคิดทฤษฎีทางด้านพุทธศาสนาและปรัชญา รองลงมาประสบการณ์การทำวิทยานิพนธ์ ช่วยพัฒนาความสามารถในการปฏิบัติงาน ความรู้ ความสามารถด้านพุทธศาสนาและปรัชญา นักศึกษาสามารถนำองค์ความรู้ในระหว่างเรียนไปปฏิบัติงานได้อย่างต่อเนื่อง ควรมีทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ

ผลกระทบเกี่ยวกับการพัฒนาผู้เรียน (มหาบัณฑิต) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน 3 ข้อ ระดับมาก จำนวน 2 ข้อ และระดับปานกลาง จำนวน 1 ข้อ เรียงตามลำดับ จากค่าเฉลี่ยสูงสุดดังนี้ มีทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและกลุ่ม (Collaboration and Interpersonal Skills) รองลงมา นำความรู้ที่ได้มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาวิชาชีพของตนเอง มีภาวะความเป็นผู้นำทางด้านวิชาการ มีความสามารถในการวางแผน การจัดการ มีการพัฒนาทักษะการสื่อสาร (Effective Communication) เป็นผู้นำการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยี

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

บริบทหลักสูตร มีความเหมาะสม และโครงสร้างหลักสูตรมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ส่วนรายวิชาต่างๆ มีความเหมาะสมโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเห็นว่าควรมีการปรับปรุงรายวิชาพื้นฐาน รายวิชาเอก ควรเพิ่มเวลาเรียนในรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับการทำวิทยานิพนธ์ เทคนิคและรูปแบบการจัดการเรียนรู้ การใช้สื่อและเทคโนโลยี นวัตกรรมการเรียนการสอน และเปิดวิชาเลือกเพิ่มขึ้นเกี่ยวกับพุทธศาสนาและ

ปรัชญา การจัดโครงสร้างของหลักสูตร สามารถบูรณาการและสร้างองค์ความรู้ทางสารสนเทศศาสตร์ เทคโนโลยีการศึกษา วิทยาการคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ (ไชยยศ ไพบุทธศิริธรรม และสมาธิ นิธิวิเศษ, 2561) และโครงสร้างของหลักสูตรมีหมวดวิชาต่างๆ ที่เหมาะสมทั้งด้านหมวดวิชา รายวิชา และหน่วยกิต เนื้อหาของหลักสูตรสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร มีความทันสมัย สามารถนำไปใช้ในการทำงาน การศึกษาต่อและส่งเสริมให้ผู้เรียนมีการพัฒนาความรู้ ความคิดและทักษะ (ธานินทร์ สุธีประเสริฐ และคณะ, 2561)

เพื่อเตรียมพร้อมสำหรับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 แต่ทั้งนี้ควรมีจุดมุ่งหมายให้ผู้เรียนยังคงต้องมีความรู้ความเข้าใจ และทักษะเกี่ยวกับพุทธศาสนาและปรัชญา อีกทั้งยังสอดคล้องกับผลการประเมินด้านความเหมาะสมของเนื้อหาวิชา ควรมีการปรับปรุงในบางรายวิชา ซึ่งควรเน้นการฝึกปฏิบัติมากกว่าการเรียนรู้ทฤษฎี ควรจะเน้นการฝึกปฏิบัติ การแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจริง สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการค้นคว้าวิจัยได้ ทั้งนี้ในส่วนของรายวิชาที่มีความเหมาะสมมาก คือ รายวิชารายวิชาระเบียบวิธีวิจัย เนื่องจากได้ฝึกปฏิบัติในการทำวิจัยซึ่งสามารถนำไปสู่การทำวิทยานิพนธ์ได้ หลักสูตรมีความชัดเจน มีคุณภาพตรงตามความต้องการของสังคมสอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาประเทศในอนาคต ความสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงในชีวิตประจำวัน (กิงกาญจน์ บุณณสินวัฒนกุล, 2560)

ปัจจัยนำเข้า สื่อที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และรายข้ออยู่ในระดับมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย มีอาจารย์ให้คำแนะนำปรึกษา ในการปรับปรุงพฤติกรรม การเรียนรู้ที่เหมาะสม มีแหล่งสืบค้นแสวงหาความรู้ที่ตอบสนองต่อการสืบค้นหาความรู้ มีทรัพยากรการเรียนรู้ที่เอื้อและสนับสนุนผู้เรียน ตรงกับความต้องการในการพัฒนาการเรียนรู้ มีความสะดวกในการเลือกใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยี เพื่อนำมาประกอบการเรียนรู้ในห้องเรียน สภาพห้องเรียนมีสื่อและวัสดุที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย สอดคล้องกับผลการวิจัยของ วิสูตร โพธิ์เงิน และคณะ ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร พบว่าคณะควรมีการจัดทำห้องสมุดเฉพาะทางของคณะ ในห้องเรียนระบบสัญญาณไร้สาย (WIFI) ไม่มีและไม่เสถียรใช้งานไม่ได้ ฐานข้อมูลวิชาการเทคโนโลยีสารสนเทศมีจำนวนมากแต่ยังไม่คุ้มค่า หลักสูตรไม่มีคู่มือให้นักศึกษาและเห็นควรจัดทำคู่มือหลักสูตร ในส่วนของวิทยาการภายนอกมาให้ความรู้ยังมีจำนวนน้อย รายวิชาบางรายวิชาไม่เปิดให้นักศึกษาลงทะเบียน และควรมีการจัดการศึกษาดูงานภายนอกในหน่วยงานที่มีการปฏิบัติที่ดี (วิสูตร โพธิ์เงิน และคณะ, 2560)

กระบวนการ การจัดการเรียนรู้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก การเสริมสร้างความเข้มแข็งทางด้านวิชาการ ความสะดวกในการเลือกใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อนำมาประกอบ

การเรียนรู้ในห้องเรียน มีการจัดการด้านเวลาในชั่วโมงเรียน โดยมุ่งเน้นไม่ให้เกิดความสูญเปล่าของช่วงเวลาในการเรียนรู้ ในช่วงระยะเวลาการศึกษา ได้มีการแสวงหาความรู้ในการพัฒนาตนเอง ขณะที่การสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม กระบวนการเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ ควรมีการนำบุคคลที่เป็นต้นแบบในครั้งพุทธกาลหรือหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มาแทรกเสริมให้นักศึกษาได้ศึกษาวิเคราะห์ สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตที่ดี สอดคล้องกับ ชีฆณพงศ์ ศรจันทร์ และคณะ ตามความคิดเห็นของอาจารย์ประจำหลักสูตร/ผู้สอน นักศึกษาและมหาบัณฑิต กระบวนการบริหารหลักสูตรและกระบวนการจัดการเรียนการสอน มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และควรปลูกฝังให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ที่จะพึ่งพาตนเอง หาข้อมูลจากแหล่งความรู้และช่วยเหลือกันและกัน ในกระบวนการเน้นการทำงานกลุ่ม จัดบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาแล้วมาเป็นพี่เลี้ยงช่วยเหลือรุ่นน้องในการทำวิจัย (ชีฆณพงศ์ ศรจันทร์ และคณะ, 2562)

ผลผลิต ความคิดเห็นที่มีต่อพุทธศาสนาและปรัชญาด้านผลผลิตโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีความรู้ความเข้าใจ และเชี่ยวชาญด้านพุทธศาสนาและปรัชญา รองลงมา มีคุณธรรมในวิชาชีพ สามารถปฏิบัติงานรับราชการครู สอนจริยธรรม อาจารย์มหาวิทยาลัย ค้นคว้าวิจัยพัฒนางานด้านพุทธศาสนาและปรัชญาได้ สามารถนำไปพัฒนาเป็นผลงานวิชาการ และสามารถแนะนำเพื่อนร่วมงานเพื่อพัฒนาผลงานวิชาการได้ เป็นไปในทิศทางที่ ชีฆณพงศ์ ศรจันทร์ และคณะ ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการประเมินผลหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2556) ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ด้านผลผลิต (Product) ตามความคิดเห็นของนักศึกษา/มหาบัณฑิตและผู้ใช้มหาบัณฑิต มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก (ชีฆณพงศ์ ศรจันทร์ และคณะ, 2562) และผลจากการสัมภาษณ์มหาบัณฑิต มหาบัณฑิตมีความภาคภูมิใจที่ได้เข้ามาศึกษาและสำเร็จการศึกษาจากสถาบันการศึกษาแห่งนี้ ไฉไล สืบสาย กล่าวว่า มีความภาคภูมิใจในสาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหา มกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา เป็นหลักสูตรที่มีความสมบูรณ์ทางวิชาการ สามารถเป็นมหาบัณฑิตที่มีคุณภาพ มีความมั่นใจในการปฏิบัติงาน คณาจารย์ทุกท่านให้ความรู้ ความเมตตา สามารถนำความรู้และประสบการณ์ไปพัฒนาด้านและพัฒนางานในวิชาชีพ และนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดี (ไฉไล สืบสาย, 2563)

ผลกระทบ การนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับไปใช้ในการปฏิบัติงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด นักศึกษานำความรู้ที่ได้ในระหว่างเรียนไปปฏิบัติงานได้อย่างต่อเนื่อง และมีความสามารถในการประยุกต์ใช้แนวคิดทฤษฎีทางด้านพุทธศาสนาและปรัชญา ไปพัฒนาผู้เรียน มีทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและกลุ่ม มีความสามารถในการวางแผนและการจัดการ มีภาวะความเป็นผู้นำทางด้านวิชาการ มีการพัฒนาทักษะการสื่อสาร เป็นผู้นำการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยี การจัดการเรียนการสอน มีคุณธรรมและจริยธรรมในวิชาชีพ

และมีความรับผิดชอบต่องาน สอดคล้องกับ มาเรียม นิลพันธุ์ และคณะ ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการประเมินหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2556) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ด้านผลกระทบ นักศึกษามีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ในองค์ประกอบด้านประโยชน์ที่ได้จากการศึกษา และมี 3 องค์ประกอบที่นักศึกษามีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก คือ การพัฒนาผู้เรียน สมรรถนะในด้านหลักสูตรการสอน การนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับไปใช้ในการปฏิบัติงาน (มาเรียม นิลพันธุ์ และคณะ, 2560) ขณะที่ ทวี วาจาสัตย์ ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี ผลการพัฒนาระบบคุณภาพการศึกษา มีองค์ประกอบ 1) ตัวบ่งชี้ ได้แก่ ทรัพยากรการบริหารการศึกษา ประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้ปกครองนักเรียน องค์การชุมชน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ศิษย์เก่า พระภิกษุสงฆ์ ประชาชนชาวบ้าน นักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษา 2) กระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษา แบบ SPEAK PLACE Process ประกอบด้วย การศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหา การวางแผน การพัฒนาระบบการบริหารและการจัดการศึกษา 3) ผลลัพธ์ ได้แก่ ผลสำเร็จของการจัดการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กสูงขึ้นสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ส่งผลให้ผู้เรียนเป็นคนเก่ง คนดี และอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข 4) ข้อมูลย้อนกลับ ได้แก่ การสะท้อนผลการพัฒนาแต่ละองค์ประกอบของระบบที่ยังบกพร่อง นำมาวิเคราะห์สังเคราะห์ปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ก่อนนำระบบไปใช้ในวงรอบต่อไป (ทวี วาจาสัตย์, 2561)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

1) บริบทหลักสูตร ด้านวัตถุประสงค์ของหลักสูตร โครงสร้างหลักสูตรและรายวิชา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด รายวิชาได้ส่งเสริมให้นักศึกษามีพัฒนาทางเชาว์อารมณ์ (EQ) ช่วยให้ผู้เรียนตระหนักในความสำคัญทางวัฒนธรรม ทั้งระดับท้องถิ่นและระดับสากล โครงสร้างหลักสูตรมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ผู้เรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ 2) ปัจจัยนำเข้า ด้านสื่อที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ สภาพห้องเรียน จำนวนอาจารย์ สิ่งอำนวยความสะดวก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก อาจารย์ให้คำแนะนำปรึกษา ในการปรับพฤติกรรม การเรียนรู้ที่เหมาะสม สภาพห้องเรียนมีสื่อและวัสดุ ที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งทางด้านวิชาการ 3) กระบวนการพบว่า การจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ การบริหารจัดการหลักสูตร กระบวนการทำวิทยานิพนธ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก นักศึกษาได้ร่วมวางแผนและจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ มีบรรยากาศการเรียนรู้แบบร่วมมือกัน เน้นการนำทรัพยากรท้องถิ่นมาประเมินหลักสูตร 4) ผลผลิต โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจ เชี่ยวชาญด้านพุทธศาสนาและปรัชญา มีคุณธรรม จริยธรรมในวิชาชีพ 5) ผลกระทบ การนำ

ความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับไปใช้ในการปฏิบัติงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีความสามารถในการประยุกต์ใช้แนวคิดทฤษฎีทางด้านพุทธศาสนาและปรัชญา สามารถนำองค์ความรู้ในระหว่างเรียนไปปฏิบัติงานได้อย่างต่อเนื่อง ข้อเสนอแนะ ข้อมูลที่ได้จากการประเมินหลักสูตร อันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการจัดการศึกษา 1) ควรมีการปรับปรุงรายวิชาในหลักสูตร เนื่องจากมีบางรายวิชาที่มีเนื้อหาใกล้เคียงกัน และรายละเอียดของเนื้อหา มีความทับซ้อนกันบ้าง ดังนั้น สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา ควรปรับปรุงรายวิชาที่มีความสัมพันธ์ทับซ้อน เพื่อพัฒนาหลักสูตรด้านพุทธศาสนาและปรัชญา 2) ควรเพิ่มรายวิชาเลือก ดังนั้น สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญาควรมีรายวิชาเลือกให้หลากหลาย ครอบคลุมแนวคิด กระบวนทัศน์ทางการศึกษา แนวโน้มของพุทธศาสนาและปรัชญาในทศวรรษหน้า 3) महाบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษา สามารถนำความรู้และประสบการณ์ไปใช้ในการปฏิบัติงาน และทำวิจัย สามารถเป็นผู้นำทางด้านพุทธศาสนาและปรัชญาได้ ดังนั้น ควรมีการจัดการเรียนการสอน โดยเน้นการบูรณาการการสอนแบบการวิจัยเป็นฐาน (Research Based Learning) หรือจัดการเรียนการสอนโดยใช้งานวิจัยทางพุทธศาสนาและปรัชญา

เอกสารอ้างอิง

- กิงกาญจน์ บุรณสินวัฒนกุล. (2560). การประเมินหลักสูตรการศึกษาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย (5 ปี) คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 16(1), 132-145.
- ไฉไล สืบสาย. (15 มีนาคม 2563). สร้างแรงบันดาลใจ. (พระครูสมุห์ธนโชติ จิระมโฆ, ผู้สัมภาษณ์)
- ชิษณพงศ์ ศรีจันทร์ และคณะ. (2562). การประเมินผลหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2556) ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. วารสารบัณฑิตศึกษา, 16(73), 88-97.
- ชูชาติ พ่วงสมจิตร. (2560). การประเมินและปรับปรุงหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. Veridian E-Journal, Silpakorn University ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์และศิลปะ, 10(2), 1234-1251.
- ไชยยศ ไผวิทยศิริธรรม และสมาธิ นิลวิเศษ. (2561). การประเมินหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสนเทศศาสตร์เพื่อการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร. Veridian E-Journal, Silpakorn University ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์และศิลปะ, 11(2), 1946-1957.
- ทวี วาจาสดัย. (2561). การพัฒนาคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร. วารสารมหาจุฬานาครทรรค์, 5(2), 394-410.

- ธานินทร์ สุธีประเสริฐ และคณะ. (2561). การประเมินหลักสูตรสาธารณสุขศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสาธารณสุขชุมชน (หลักสูตรใหม่ พ.ศ.2555) วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดสุพรรณบุรี. วารสารการพยาบาลและการศึกษา, 11(1), 137-147.
- นิธิดา อติภทรนันท์. (2560). การประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตร การสอน และเทคโนโลยีการเรียนรู้ แขนงวิชาการสอนภาษาอังกฤษ หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.2555 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. Veridian E-Journal, Silpakorn University ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ, 10(1), 709-720.
- บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. (2561). หลักสูตรศาสนศาสตรมหา บัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2559). นครปฐม: โรงพิมพ์แห่งมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- บุญสม สามสีสุข. (2562). การประเมินการใช้หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตร และการจัดการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิ ระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 17(1), 159-178.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49-50 (1 พฤษภาคม 2562).
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2). (2545). มาตรฐาน การอุดมศึกษา. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 123 ตอนที่ 105 ง หน้า 5-6 (10 ตุลาคม 2549).
- มาเรียม นิลพันธุ์. (2555). การประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตร และการนิเทศ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. ใน รายงานวิจัย. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- มาเรียม นิลพันธุ์ และคณะ. (2560). การประเมินหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา หลักสูตรและการสอน (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2556) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. Veridian E-Journal, Silpakorn University ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์และศิลปะ, 10(2), 1198-1216.
- วิสูตร โพธิ์เงิน และคณะ. (2560). การประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา หลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. Veridian E-Journal, Silpakorn University ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ, 10(3), 1189-1203.
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2560). คู่มือการประกันคุณภาพการศึกษายใน ระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2557. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: ภาพพิมพ์.

อภินิทัศน์ จิตรกร. (2560). การประเมินหลักสูตรศิลปมหาบัณฑิต สาขาวิชาทัศนศิลป์ศึกษา คณะจิตรกรรมประติมากรรมและภาพพิมพ์ และคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. Veridian E-Journal, Silpakorn University ฉบับภาษาไทย สาขา มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์และศิลปะ, 10(3), 2270-228.

การพัฒนาศักยภาพชุมชนยั่งยืนการผลิตผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น
“ผ้าไหมพื้นเมือง” บนฐานแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง
และเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของชุมชนจังหวัดชัยภูมิ*
DEVELOPMENT TO SUSTAINABLE COMMUNITY POTENTIAL OF
LOCAL WISDOMS PRODUCTIVE “NATIVE SILK” BASED ON
SUFFICIENCY ECONOMY & CREATIVE ECONOMY
OF CHAIYAPHUM PROVINCE COMMUNITIES

ลักขณา สุกใส

Luckhana Suksai

สุทธิพงศ์ หกสุวรรณ

Sutthipong Hoksuan

ศิริพร พึ่งเพชร

Siriporn Phungphet

พรชัย เจดามาน

Pornchai Jedaman

มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

Chaiyaphum Rajabhat University, Thailand

E-mail: luckhana.su@cpru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์ บริบทวัฒนธรรมการผลิตผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น “ผ้าไหมพื้นเมือง” ของชุมชนจังหวัดชัยภูมิ 2) การพัฒนาผลิตภัณฑ์ “ผ้าไหมพื้นเมือง” 3) ศึกษาผลสำเร็จศักยภาพชุมชนยั่งยืน และ 4) ศึกษาแนวทางการจัดการผลิตภัณฑ์ “ผ้าไหมพื้นเมือง” ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 7 คน และกลุ่มเป้าหมาย 3 ชุมชนจำนวนทั้งหมด 75 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 1) แบบสัมภาษณ์ 2) แบบสอบถามมีค่าดัชนีความเที่ยงตรง 0.80 วิเคราะห์เนื้อหาแบบสามเสา สถิติพื้นฐานและวิเคราะห์ความแปรปรวนผลการวิจัยพบว่า 1) บริบทวัฒนธรรมเป็นการผลิตผ้าไหมที่ยึดเอกลักษณ์เดิมทั้งด้านวิธีการและลวดลาย 2) การพัฒนาผลิตภัณฑ์เป็นการผลิตบนฐานการใช้องค์ความรู้ของชุมชนแบบมีส่วนร่วมเพื่อการสร้างสรรคงานและประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาวัฒนธรรมเพื่อการผลิต ในการสร้างเอกลักษณ์ 3) ผลสำเร็จต่อการพัฒนาศักยภาพชุมชนยั่งยืน ได้เอกลักษณ์ผลิตภัณฑ์ผ้าไหม

* Received 17 December 2020; Revised 20 June 2021; Accepted 27 June 2021

“ลายละมั่ง”ที่ใช้แนวคิดการทอผ้าไหมลายหมี่คันขอนแก่น และเป็นที่ต้องการของผู้ใช้ในชุมชนและผู้สนใจ 4) แนวทางการจัดการผลิตภัณฑ์ ผ้าไหมพื้นเมืองหมี่คันลายละมั่ง แบ่งเป็น 4 ด้าน ดังนี้ 1) ผลิตภัณฑ์ควรพัฒนาผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการและรสนิยมของผู้บริโภคให้มีความทันสมัยมากขึ้น สร้างบรรจุภัณฑ์ให้เป็นที่สะดุดตาผู้บริโภค 2) ราคาผลิตภัณฑ์ควรมีหลากหลายราคาเพื่อให้ผู้บริโภคมีตัวเลือกที่หลากหลาย 3) ช่องทางการจัดจำหน่ายควรให้ความสำคัญในการโฆษณา จัดทำแผ่นพับ หรือโฆษณาผ่านสื่อ online ให้มากขึ้น และนำผลิตภัณฑ์ร่วมจัดแสดงในงานเทศกาลต่าง ๆ ทั้งในจังหวัดและนอกจังหวัดให้มากขึ้นกว่าเดิม และ 4) การส่งเสริมการตลาด เช่น การลดราคา แสดงเครื่องหมายที่ได้รับรางวัลไว้ที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์

คำสำคัญ: ชุมชนยั่งยืน, ผลิตภัณฑ์, ภูมิปัญญาท้องถิ่น, ผ้าไหมพื้นเมือง, เศรษฐกิจพอเพียง

Abstract

The objectives of this article were; 1) analyzed cultural contexts of local wisdoms product “Native Silk” of Chaiyaphum communities, 2) develop to productive “Native Silk” 3) studies the success in sustainable community potential and 4) studied the guidelines in the management product “Native Silk”. The key informant was 7 and target group 3 communities 75 people. The tools in research were the semi structured interview and questionnaire that content validity 0.8. The data analysis were content analysis by triangulation, descriptive statistics and variance analysis. The research revealed that; 1) the cultural contexts was silk product based on the original identity include the procedures and patterns, 2) the develop product was used by the knowledge of community participation for creative work and apply the cultural wisdom for product in creating identity of community. 3) the success in development to sustainable community potential get Identity silk product “Laylamong” from the idea of weaving silk “Laymeekhakhonaree” and the consumers in community and interested person demand. and 4) The guidelines in the management product native skill had 4 aspects: 1) The product should to accord with demand and tastes of consumers in the more fashion and create to be notable packaging. 2) The price of product should to diversity for the consumers select them. 3) The channel of distribution should to be important to advertising, brochure or more than advertise through line and display in the seasons both in province and

out provinces. And 4) Promote marketing such as discount, present a ward from distribution product.

Keywords: Sustainable Communities, Product, Local Wisdom, Native Silk, Sufficiency Economy

บทนำ

วัฒนธรรมเป็นทุนที่สำคัญของชาวบ้าน การจะพัฒนาชุมชนให้พึ่งตนเองได้จะต้องเข้าใจวัฒนธรรมชุมชน ช่วงที่ผ่านมากกระแสโลกาภิวัตน์และวัฒนธรรมโลกที่เข้ามาในประเทศไทย ส่งผลต่อวิถีชีวิตคนไทยทั้งระดับครอบครัว ชุมชนและประเทศ ก่อให้เกิดความเสี่ยงต่อการเกิดปัญหาทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม และความอ่อนแอของทุนสังคมที่ยึดโยงกับวิถีชีวิตและค่านิยมดั้งเดิมของชุมชน (เจษฎ์สุตา ปิ่นศักดิ์, 2556) การวิเคราะห์ส่วนประสมการตลาดของธุรกิจผ้าทอไทลื้อ ณ ตลาดขายแดนบ้านฮวก อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา. การศึกษาอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง. กระแสโลกาภิวัตน์ ทำให้วิถีชีวิตไทยมีการเปลี่ยนแปลงและเชื่อมโยงเข้ากับวัฒนธรรมจากนานาชาติประเทศที่มีความหลากหลายมากขึ้น เศรษฐกิจและสังคมโลกที่ได้ปรับเปลี่ยนจาก “สังคมเกษตรกรรม” สู่ “สังคมอุตสาหกรรม” และ “สังคมฐานความรู้” ได้สร้างกระแสการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมใน 5 กระแสหลัก คือ กระแสการสร้างความทันสมัย ความกลมกลืนเป็นหนึ่งเดียว ความเป็นเสรี ความเป็นสากลและการเคลื่อนไหวของเขตแดนประเทศ ซึ่งการเข้ามาของวัฒนธรรมโลกผ่านกระแสโลกาภิวัตน์และโลกไซเบอร์อย่างรวดเร็ว เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อวัฒนธรรมไทยและสังคม ทั้งทางด้านวิถีชีวิต ทักษะคิด ความเชื่อ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล กระบวนการเรียนรู้และพฤติกรรมการบริโภค ที่มุ่งแสวงหาความสุข สร้างอัตลักษณ์ส่วนตัวมากขึ้น มีแนวโน้มการสร้างเครือข่ายทางสังคมผ่านโลกไซเบอร์ เกิดเป็นวัฒนธรรมย่อยร่วมสมัย (Contemporary Subculture) ในรูปแบบของการรวมกลุ่มของบุคคลที่สนใจเรื่องเดียวกันมากยิ่งขึ้น ระบบการค้าแบบทุนนิยม ที่เน้นการผลิตเพื่อการค้าและความเจริญทางด้านวัตถุที่เข้ามาสู่สังคมและชุมชนไทยทำให้วิถีชีวิตและวิถีการผลิตของชุมชนโดยส่วนใหญ่ในสังคมได้เปลี่ยนแปลงไป คุณค่าของชุมชนแต่เดิมที่มีวิถีการผลิตที่เป็นคุณค่าของชุมชนเดิมที่ยึดโยงกับวัฒนธรรม ของชุมชนที่มีวัฒนธรรมที่เอื้อเพื่อเผื่อแผ่ มีน้ำใจ มีหัวใจบริการ มีประเพณีที่ดีงามและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์ มีทักษะการสร้างสรรค์งานฝีมือและหัตถกรรมที่ประณีตได้ถูกลบเลือนไป (มานพ ชุ่มอุ่น, 2554) การพัฒนากระบวนการจัดการทางการตลาดในผลิตภัณฑ์จากผ้าฝ้ายทอมือ กรณีศึกษา: กลุ่มผ้า ฝ้ายทอมือบ้านดอนหลวง ตำบลแม่แรง อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน. รายงานวิจัย. สาขาวิชาการตลาด มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่. ภาวะที่บ่งชี้ถึงการพัฒนามีปัญหา อันเกิดจากฐานความคิด ความเชื่อและการทำกิจกรรมของมนุษย์ที่ไม่เป็นไปในทางพัฒนาชีวิต สังคมและสิ่งแวดล้อม

กระแสการพัฒนาแบบตะวันตก (Western Mode) ที่เป็นกระแสโลกาภิวัตน์ ทำให้สังคมไทยยอมรับในความเป็นมาตรฐาน ความเป็นเป้าหมาย เป็นวิธีปฏิบัติการ เป็นทุกสิ่งทุกอย่างที่ควรจะเป็น จนกระทั่งในหลายสถานการณ์ก็นึกเอาเองว่า นั่นเป็นทัศนคติและวัฒนธรรมของเราเอง การเข้ามาของวิธีการพัฒนาแบบตะวันตกดังกล่าว ซึ่งเป็นวิธีการพัฒนาที่ไม่ตระหนัก และให้ความสำคัญในวัฒนธรรมและคุณค่าทางวัฒนธรรมทำให้สังคมโลกและสังคมไทยมีปัญหาที่ซับซ้อนเพิ่มขึ้นอีกหลายเท่าตัวและน่าจะไม่ใช่วิธีการพัฒนาที่จะเป็นคำตอบของโลกในอนาคต ซึ่งกลยุทธ์การพัฒนาที่อยู่บนพื้นฐานของศักยภาพและความเข้มแข็งของทุนทางสังคม และวัฒนธรรม (Cultural-Social Capital) เป็นกลยุทธ์การพัฒนาระบบเศรษฐกิจชุมชนที่เป็นระบบดั้งเดิมของชุมชนไทยเพราะระบบเศรษฐกิจชุมชนเดิมของไทยนั้น ครอบคลุม และชุมชนเป็นหน่วยการผลิต เป้าหมายการผลิต สุกสุรา บุญเรือง และคณะ แนวทางการพัฒนาตลาดผ้าทอไทลื้อในเขตอำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา (สุกสุรา บุญเรือง และคณะ, 2559) คือการดำรงอยู่ การรักษาตัวให้รอดอยู่ของครอบครัวและชุมชนให้สามารถเลี้ยงตัวเองได้ และผลิตซ้ำได้ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ถือว่าเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ การที่มีผลิตภัณฑ์ที่ดีและมีคุณภาพสามารถช่วยส่งเสริมภาพลักษณ์ของผลิตภัณฑ์รวมไปจนถึงท้องถิ่นด้วย ในเรื่องของผลิตภัณฑ์สินค้าชุมชน ซึ่งปัญหาหนึ่งที่พบได้ในเกือบทุกชุมชน ยังมีปัญหาทางด้านของรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่ยังไม่เป็นที่ต้องการของผู้บริโภค การออกแบบผลิตภัณฑ์จึงเป็นส่วนที่สำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพของผลิตภัณฑ์ชุมชน ปรัชญาแนวคิดการพัฒนาที่เป็นทางเลือกและสร้างความมั่นคงยั่งยืนของสังคมไทยทั้งในปัจจุบันและอนาคต คือ ปรัชญาแนวคิด “เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทย เพื่อให้รอดพ้นและสามารถดำรงได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ กล่าวคือ วิธีการผลิตที่เป็นทางเลือกในการตั้งอยู่บนบริบทของสังคมไทย ที่อาศัยความคิดสร้างสรรค์ เกษฏ์สุตา ปิ่นศักดิ์ การวิเคราะห์ส่วนประสมการตลาดของธุรกิจผ้าทอไทลื้อ ณ ตลาดขายแดนบ้านฮวก อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา. การศึกษาอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง. กลยุทธ์การพัฒนาดังกล่าวเป็นกลยุทธ์การพัฒนาที่อยู่บนพื้นฐานของศักยภาพความเข้มแข็งของทุนทางสังคม วัฒนธรรม (Cultural-Social Capital) และกลยุทธ์การพัฒนานี้ ควรเริ่มสร้างวิธีการผลิตดังกล่าวในชุมชนซึ่งเป็นรากฐานที่สำคัญในการพัฒนา ดังนั้น การพัฒนาศักยภาพการผลิตผลิตภัณฑ์ของกลุ่มชุมชนระดับรากแก้วนั้น จำเป็นต้องสร้างวัฒนธรรมแห่งการเปลี่ยนแปลงบนพื้นฐานความคิดและความเข้าใจที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด เพื่อให้เกิดระบบเชื่อมโยงทางการถ่ายทอดการพัฒนาด้านการผลิต การออกแบบคิดค้นที่ชุมชนรังสรรค์ให้เห็นถึงความสำคัญ คุณค่าในวัฒนธรรมของตน ว่ามีแนวทางหรือรูปแบบแห่งการพัฒนาการผลิต ผลิตภัณฑ์เป็นอย่างไร ที่จะนำชุมชนสู่ความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน (เกษฏ์สุตา ปิ่นศักดิ์, 2556)

จังหวัดชัยภูมิตั้งอยู่ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีสภาพภูมิอากาศแห้งแล้งเกือบตลอดปี ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา หลังฤดูกาลเก็บเกี่ยวผู้ขายบางส่วนจะประกอบอาชีพรับจ้างและผู้หญิงจะทอผ้า การทอผ้าจึงเป็นอาชีพเก่าแก่ของสตรีที่แพร่หลายอยู่ทั่วทุกพื้นที่ในจังหวัดชัยภูมิเพราะช่วยสร้างรายได้แก่ครอบครัว เมธีวดี พยัฆประโคน การออกแบบพัฒนาลวดลายผ้าไหมโฮลประาะแบบร่วมสมัย. การประชุมวิชาการระดับชาติ “โฮมภูมิ ครั้งที่ 3. ภูมิปัญญาสู่อนาคต” กล่าวว่า หากพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนจึงกระจายตัว และทำให้เกิดเครือข่ายเศรษฐกิจชุมชน กระจายอยู่ทั่วประเทศ จะเป็นการถักทอเศรษฐกิจภูมิภาคขึ้นเป็นเศรษฐกิจแห่งชาติ และกลายเป็นระบบเศรษฐกิจชุมชนของคนในประเทศอย่างแท้จริง (เมธีวดี พยัฆประโคน, 2560) ซึ่งสอดคล้องกับ บุหงา ชัยสุวรรณและคณะ ปัจจัยพยากรณ์ความสำเร็จในการส่งเสริมการพัฒนา เศรษฐกิจฐานรากในชุมชน: กรณีศึกษาจังหวัดชายแดนภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคใต้ กล่าวว่า การมุ่งพัฒนาเศรษฐกิจในประเทศระดับฐานราก ถือเป็นฐานที่มั่นในเวลาประเทศชาติประสบปัญหาเศรษฐกิจได้ (บุหงา ชัยสุวรรณ และคณะ, 2562)

จากการศึกษาพบว่า ผ้าทอผ้าไหมพื้นเมืองในจังหวัดชัยภูมิมีลวดลาย สี สัน และกระบวนการผลิตที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นภูมิปัญญาที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์และเป็นสินค้าที่มีชื่อเสียงที่สุดของจังหวัดมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน การดำรงอยู่ของผ้าไหมพื้นเมือง จึงสามารถเชื่อมโยงถึงวิถีชีวิต ความเชื่อ ความต้องการผ้า กระบวนการสืบทอดภูมิปัญญา การสร้างช่างทอใหม่ภายในชุมชน การศึกษาปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นของผ้าไหมพื้นเมืองจะช่วยเชิดชูอัตลักษณ์ของศิลปวัฒนธรรมให้ส่งงามเด่นได้ทางหนึ่ง สุภัตรา บุญเรือง และคณะ แนวทางการพัฒนาตลาดผ้าทอไหมลือในเขตอำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา กล่าวว่า ศิลปวัฒนธรรมเป็นรากฐานของการดำรงชีวิต คุณภาพชีวิตและความสันติสุข การวิเคราะห์เจาะลึกเฉพาะเฉพาะเรื่องย่อเป็นไปได้เพื่อพัฒนาความลุ่มลึกแต่ต้องมีการบูรณาการคนชุมชน ธรรมชาติสิ่งแวดล้อมให้ผสานเป็นหนึ่งเดียว (สุภัตรา บุญเรือง และคณะ, 2559)

ดังนั้น ผู้วิจัยและคณะจึงในสนใจศึกษา การพัฒนาศักยภาพชุมชนยังยืนการผลิตผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น “ผ้าไหมพื้นเมือง” บนฐานแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงและเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของชุมชนจังหวัดชัยภูมิ การบริหารจัดการกลุ่มผ้าทอผ้าไหมพื้นเมือง กระบวนการเปลี่ยนแปลง วิถีเศรษฐกิจชุมชน เพื่อวิเคราะห์บริบทชุมชนการทอผ้าไหมพื้นเมือง ดำรงอยู่ได้ และสามารถสืบทอดสู่คนรุ่นหลังต่อไป อีกทั้งเป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนระดับอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิเป็นมหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น นอกจากนี้ ข้อมูลการวิจัยจะเอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาส่งเสริมอุตสาหกรรมขนาดย่อย และการพัฒนาธุรกิจชุมชนที่เกี่ยวกับงานหัตถกรรมสิ่งทอได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ บริบทด้านวัฒนธรรมการผลิตผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น “ผ้าไหมพื้นเมือง” ของจังหวัดชัยภูมิ
2. เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น “ผ้าไหมพื้นเมือง” บนฐานเศรษฐกิจพอเพียงและเศรษฐกิจสร้างสรรค์เพื่อเพิ่มศักยภาพการจัดการชุมชนอย่างยั่งยืนของจังหวัดชัยภูมิ
3. เพื่อศึกษาผลสำเร็จต่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นภูมิปัญญาท้องถิ่น “ผ้าไหมพื้นเมือง”
4. เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น “ผ้าไหมพื้นเมือง” ของจังหวัดชัยภูมิ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) (PAR) ซึ่งประยุกต์มาจากการวิเคราะห์ชุมชนอย่างมีส่วนร่วม Participatory Rural Appraisal “PRA”)

ระยะที่ 1 ศึกษาวิเคราะห์ บริบทด้านวัฒนธรรมการผลิตผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น “ผ้าไหมพื้นเมือง” ของจังหวัดชัยภูมิ

1.1 ประชากร สมาชิกเครือข่ายการทอผ้าไหมพื้นเมืองในจังหวัดชัยภูมิ มีทั้งหมด 16 อำเภอ จำนวน 13,148 คน

1.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจำนวน 7 คน ประกอบด้วย ภูมิปัญญาท้องถิ่น จำนวน 2 คน ผู้ผลิต จำนวน 2 คน ผู้จำหน่าย จำนวน 1 คน และ ผู้ซื้อผลิตภัณฑ์ จำนวน 2 คน

1.3 กลุ่มตัวอย่าง สมาชิกเครือข่ายการทอผ้าไหมพื้นเมือง จำนวน 390 คน ได้มาจากตารางสำเร็จของทาโรยามาเน่

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1.4 แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structure interview) ประกอบด้วย ข้อมูลสภาพทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ เป็นคำถามปลายเปิด (Close-Ended Questions) แบบเลือกตอบ (Check List) และข้อคำถามเกี่ยวกับปรากฏการณ์ของการทอผ้าไหมพื้นเมือง ในเขตพื้นที่จังหวัดชัยภูมิ ใน 4 ประเด็น คือ 1) ลาย สี การจัดการกลุ่มทอผ้า กระบวนการผลิต 2) วิถีชีวิต ชุมชน ความเชื่อ และความต้องการใช้ผ้า 3) วิถีสืบทอด ภูมิปัญญาและการสร้างช่างทอผ้าไหมพื้นเมืองรุ่นใหม่ และ 4) ปัจจัยของผู้บริโภคและสังคมต่อการทอผ้าไหมพื้นเมือง จังหวัดชัยภูมิ

1.5 แบบสอบถามการพัฒนาผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นและศักยภาพชุมชน
ยั่งยืนเพื่อศึกษาเกี่ยวกับการผลิตผ้าไหมพื้นเมือง จังหวัดชัยภูมิ มี 2 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1
สถานภาพทั่วไปเป็นแบบเลือกตอบ (Cheek List) และแบบเติมคำตอบ (Opened-end) และ
ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วน ประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ (บุญชม ศรี
สะอาด, 2561) แบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นและศักยภาพ
ชุมชนยั่งยืนเพื่อศึกษาเกี่ยวกับการผลิตผ้าไหมพื้นเมือง จังหวัดชัยภูมิ ใน 4 ด้าน คือ
1) ด้านเอกลักษณ์ผลิตภัณฑ์ 2) ด้านรูปแบบความเหมาะสม 3) ด้านคุณภาพผลิตภัณฑ์ และ
4) ด้านการตลาด

การวิเคราะห์ข้อมูล

1.6 เชิงคุณภาพใช้การตรวจสอบแบบสามเส้า วิเคราะห์เนื้อหาจากการ
สัมภาษณ์ จัดหมวดหมู่เป็นประเด็นหลัก ประเด็นรอง คั้นข้อมูลให้กลุ่มอีกครั้ง ตรวจสอบจาก
เอกสาร แนวคิด ทฤษฎี ผลงานวิจัย และผู้รู้

1.7 เชิงปริมาณ สถิติพื้นฐาน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
การเรียงลำดับ

**ระยะที่ 2 พัฒนาผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น “ผ้าไหมพื้นเมือง”
บนฐานเศรษฐกิจพอเพียงและเศรษฐกิจสร้างสรรค์เพื่อเพิ่มศักยภาพการจัดการชุมชนอย่าง
ยั่งยืนของจังหวัดชัยภูมิ**

2.1 กลุ่มเป้าหมาย ผู้ทอผ้าไหมพื้นเมือง 3 หมู่บ้าน ตำบลโคกมั่งงอย จังหวัด
ชัยภูมิ จำนวน 75 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.2 เส้นไหมยืน และเส้นไหมพุ่ง

2.3 อุปกรณ์ทอผ้าไหม ประกอบด้วย กง อัก ไน/หลา หลอด กระสวย ฟืม
ก็ทอผ้า ไม้เหยียบทุกแปรงทาแป้งบนเส้นยืน ไม้คันผัง

การวิเคราะห์ข้อมูล

2.4 การพัฒนาผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น “ผ้าไหม
พื้นเมือง” บนฐานเศรษฐกิจพอเพียงและเศรษฐกิจสร้างสรรค์เพื่อเพิ่มศักยภาพการจัดการ
ชุมชนอย่างยั่งยืนของจังหวัดชัยภูมิ เป็นการเรียนรู้จากการใช้องค์ความรู้ของคนในชุมชนมา
มีส่วนร่วมในการเป็นวิทยากรตั้งแต่ขั้นตอนการออกแบบลวดลายเพื่อสร้างความเป็นเอกลักษณ์
ของชุมชน การใช้สีที่เป็นสัญลักษณ์ของชุมชน การย้อมสีไหม การมัดหมี่ และทอผ้า ซึ่งใช้เวลา
7 วัน ซึ่งลวดลายที่ออกแบบมีพื้นฐานมาจากหมี่คันขอนาริจากจำนวน 15 เส้นมาเป็น 98 เส้น

ระยะที่ 3 ผลสำเร็จต่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นและแนวทางการจัดการผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นภูมิปัญญาท้องถิ่น

3.1 กลุ่มเป้าหมาย ผู้ทอผ้าไหมพื้นเมือง 3 หมู่บ้าน ตำบลโคกมั่งงอย จังหวัดชัยภูมิ จำนวน 75 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.2 แบบสอบถามการพัฒนาผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นและแนวทางการจัดการผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นภูมิปัญญาท้องถิ่นมี 2 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 สถานภาพทั่วไปเป็นแบบเลือกตอบ (Cheek List) และแบบเติมคำตอบ (Opened-end) และตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วน ประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2561) แบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นและศักยภาพชุมชนยั่งยืน เพื่อศึกษาเกี่ยวกับการผลิตภัณฑ์ผ้าไหมพื้นเมือง จังหวัดชัยภูมิ ใน 4 ด้าน คือ 1) ด้านเอกลักษณ์ผลิตภัณฑ์ 2) ด้านรูปแบบความเหมาะสม 3) ด้านคุณภาพผลิตภัณฑ์ และ 4) ด้านการตลาด

การวิเคราะห์ข้อมูล

3.3 สถิติพื้นฐานและการวิเคราะห์ความแปรปรวน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัย เรื่องการพัฒนาศักยภาพชุมชนยั่งยืนการผลิตผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น “ผ้าไหมพื้นเมือง” บนฐานแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงและเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของชุมชนจังหวัดชัยภูมิ การประยุกต์ใช้แนวคิดเศรษฐกิจ ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยระหว่างเดือนพฤษภาคม – กันยายน พุทธศักราช 2563 ได้แบ่งข้อมูลออกเป็น 2 ส่วน คือข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารและข้อมูลที่ได้จากการศึกษาในภาคสนาม

1. ข้อมูลจากเอกสาร

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร งานวิจัย บทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผ้าไหมพื้นเมือง โดยมุ่งศึกษาค้นคว้าถึงประวัติความเป็นมาของผ้าไหมพื้นเมือง สภาพแวดล้อมทางสังคมของชาวบ้านในพื้นที่ที่มีการผ้าไหมพื้นเมือง และประเพณีวัฒนธรรมการทอผ้าที่สืบทอดต่อกันมาเพื่อนำความรู้ที่ได้ไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการศึกษาวิจัยเรื่อง ผ้าไหมพื้นเมือง การประยุกต์ใช้แนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน” ครั้นนี้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าข้อมูลด้านเอกสารเพิ่มเติมอย่างต่อเนื่องทั้งนี้ก็เพื่อความสมบูรณ์และความถูกต้องในเนื้อหาของงานวิจัย โดยข้อมูลจากเอกสารที่ได้นั้น แบ่งเป็นหัวข้อได้ ดังนี้

1.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับสังคมและภูมิปัญญา

1.2 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับผ้าไทยและประวัติผ้าไหมพื้นเมือง

1.3 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับหลักการและแนวนโยบายในการออกแบบและพัฒนามลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจชุมชน

1.4 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับบริบทพื้นที่ทำการวิจัย

1.5 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1.6 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย

โดยส่วนใหญ่ ผู้วิจัยได้ทำการค้นคว้าจากแหล่งข้อมูลที่สำคัญดังนี้คือแหล่งข้อมูลจากบทความงานวิจัยและวิทยานิพนธ์ต่างๆ เป็นข้อมูลที่ได้มาจากห้องสมุดต่าง ๆ เป็นต้น

2. ข้อมูลจากการศึกษาในภาคสนาม

การเก็บข้อมูลในภาคสนามครั้งนี้ ผู้วิจัยเริ่มจากการเข้าไปสร้างความคุ้นเคยกับชุมชน โดยการแนะนำตัวและชี้แจงถึงวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัยให้กับผู้ให้ข้อมูลได้รับทราบ พร้อมทั้งได้ขอความร่วมมือในการเข้าไปศึกษาและเก็บข้อมูลในชุมชนโดยใช้เครื่องมือในการเก็บข้อมูล คือ

2.1 แบบสัมภาษณ์ มี 2 ประเภท คือ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง โดย สัมภาษณ์ประธานกลุ่มชุมชนช่างทอผ้าไหมพื้นเมือง และลูกค้าและแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างเป็นการสัมภาษณ์แบบชวนคุยเปิดกว้างเพื่อหาคำตอบแล้วนำคำตอบมาวิเคราะห์ให้ได้ข้อมูลที่ต้องการ

2.2 การสนทนากลุ่ม ใช้ผู้ร่วมเข้าสนทนากลุ่มละ 7 คน พูดคุยถึงเรื่องปัญหาและความต้องการในผลิตภัณฑ์เพื่อการนำมาพัฒนาการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ทำจากผ้าทอให้ตรงกับความต้องการของตลาด เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาทำการพัฒนาต่อไป

2.3 การประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อร่วมแสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนข้อมูลและออกแบบลวดลายผ้าเลือกสีให้เป็นลายเอกลักษณ์และสีประจำชุมชนแล้วทำการผลิตตั้งแต่การย้อมสี การมัดหมี่ และการทอผ้า

ผลการวิจัย

การวิจัย การพัฒนาศักยภาพชุมชนยั่งยืนการผลิตผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น “ผ้าไหมพื้นเมือง” บนฐานแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงและเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของชุมชนจังหวัดชัยภูมิ มีผลการวิจัย ตามลำดับ ดังนี้

1. บริบทวัฒนธรรมการผลิตผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น “ผ้าไหมพื้นเมือง” ของชุมชนพบว่า บริบทด้านวัฒนธรรมการผลิต เกิดขึ้นในสมัยพระยาภักดีชุมพล (แล) เจ้าเมืองชัยภูมิคนแรก และท้าวบุญมี ภรรยา ซึ่งเป็นชาวเมืองเวียงจันทร์ เป็นข้าราชการในสำนักเจ้าอนุวงศ์ เมืองเวียงจันทร์ ได้อพยพย้ายถิ่นฐานมาตั้งเมือง ที่เมืองชัยภูมิ ในบริเวณเมืองชัยภูมิมีวัฒนธรรมที่ทับซ้อนกันมา รวมไปถึงวัฒนธรรมการแต่งกาย การประดิษฐ์เครื่องนุ่งห่ม การออกแบบลวดลายบนผืนผ้า โดนเฉพาะการทำลายผ้ามีหลายวิธี อาทิ การมัดย้อม (มัดหมี่) การเก็บขีด

ยกเลิก ซึ่งลายต่างๆที่ได้มานั้น เกิดจากทั้งความคิดและความเชื่อ ที่มีมาแต่โบราณสืบทอดกันมา เช่น มีความเชื่อว่าผ้ายกขิดเป็นเครื่องรางที่สามารถปกป้องสิ่งชั่วร้ายต่าง ๆ ได้ จึงนิยมนำผ้ายกขิด มาทำเป็นผ้าห่อพระไตรปิฎก ให้พระมหากษัตริย์ เชื้อพระวงศ์ นำไปทำเป็นเครื่องนุ่งห่ม ถือว่าเป็นของสูง ผ้ายกขิดนั้น มีหลายประเภท ทั้งยกขิดด้วยเส้นทอง เส้นไหม และเส้นฝ้าย ต่อมาได้มีการทำผ้ายกขิด แพร่หลายขึ้น แต่ยังคงความเชื่อเช่นเดิมอยู่ ชุมชนและคนโบราณ เมืองชัยภูมิ ก็ได้รับอิทธิพลความเชื่อดังกล่าว โดยได้นำผ้าขิดมาทำเป็น หมอน ที่นอน เพื่อปกป้องร่างกายในเวลานอนหลับ เพราะเชื่อว่า จิตรคนเราจะอ่อนเมื่อนอนหลับ ส่วนสุขภาพสตรีนั้น จะนำผ้าขิดมาต่อที่หัวขึ้น และตีนขึ้น ตัวผ้าขึ้นจะเป็นชิ้นคัน การที่นำผ้าขิดมาต่อเพื่อป้องกันสิ่งชั่วร้ายไม่ให้เข้าทวารเปิดเนื่องจากเชื่อว่า สุขภาพสตรีเป็นผู้ที่มีจิตรที่อ่อนกว่าบุรุษ จึงต้องนำมาห่อหุ้มร่างกาย นอกจากนี้ ยังนำไปทำเป็นผ้าสไบ โดยหากเป็นสตรีที่แต่งงานแล้วจะต่อหัวขึ้นด้วยผ้ายกขิดสีแดง หากยังไม่แต่งงาน จะต่อด้วยผ้ายกขิดหลากสี ซึ่งทำบุณมี เป็นผู้ที่เกี่ยวข้องชาญด้านการถักทอผ้าได้สอนให้สตรีชาวชัยภูมิ รู้จักการปลูกหม่อน เลี้ยงไหม ทอผ้าไม่ว่าจะเป็นผ้ายกขิด ผ้าไหมมัดหมี่ การทำขึ้นขึ้น การทอผ้าฝ้าย เป็นต้น นอกจากนั้น ยังได้สอนให้มีการประดิษฐ์ คิดลวดลายต่างๆขึ้นอีก เช่น ลายหมี่ขอ หมี่ขึ้น และมีลายผ้ามัดหมี่อื่นๆ อีกมากมาย

2. พัฒนาผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น “ผ้าไหมพื้นเมืองหมี่คันลายละมั่ง” บนฐานเศรษฐกิจพอเพียงและเศรษฐกิจสร้างสรรค์เพื่อเพิ่มศักยภาพการจัดการชุมชน อย่างยั่งยืนของจังหวัดชัยภูมิ จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อการพัฒนา รูปแบบ ขั้นตอนการทำงาน วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือ และการถ่ายทอดภูมิปัญญา เป็นชุดความรู้ที่ได้ไปใช้ให้เป็น ประโยชน์จากการบูรณาการในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อการพัฒนาให้เกิดรูปแบบงาน การผลิตผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น “ผ้าไหมพื้นเมืองหมี่คันลายละมั่ง”

2.1 กระบวนผลิตด้านการย้อมสี “ผ้าไหมพื้นเมืองหมี่คันลายละมั่ง” ใหม่ ใช้สีธรรมชาติ ให้สีติดดีต้องนำด้ายมาผ่านกระบวนการละลายไขมัน โดยต้มน้ำเดือดประมาณครึ่ง ชั่วโมง แล้วซักด้วยน้ำเย็นจนฝ้ายเป็นสีขาว จากนั้นนำไปย้อมสีขณะด้ายกำลังเปียก วัสดุธรรมชาติที่ใช้ เช่น ขมิ้น ส่วนที่ใช้ หัว, เหง้า ได้สีเหลือง หรือ สมอป่า ใช้เปลือก จะได้สีเขียว แก่นขนุน ใช้แก่น จะได้สีเขียวทองอ่อน เป็นต้น

ภาพที่ 1 กระบวนการผลิตด้านการย้อมสี “ผ้าไหมพื้นเมืองหมี่คั่นลายละมั่ง”

2.2 กระบวนการผลิตด้านการมัดหมี่ “ผ้าไหมพื้นเมืองหมี่คั่นลายละมั่ง”
การมัดหมี่ เป็นการทาลวดลายของผืนผ้า โดยการใช้วัสดุกันน้ำมัดกลุ่มเส้นฝ้ายเป็นลวดลายตามต้องการ ก่อนนำฝ้ายย้อมน้ำสี เมื่อแก้วัสดุกันน้ำออกจึงเกิดสีแตกต่างกัน ถ้าต้องการเพียง 2 สี จะแก้วัสดุมัดฝ้ายเพียงครั้งเดียว หากต้องการหลายสีจะมีการแก้มัดวัสดุหลายครั้ง โดยการมัดมี “ผ้าไหมพื้นเมืองหมี่คั่นลายละมั่ง” ดังนี้

ภาพที่ 2 กระบวนการผลิตด้านการมัดหมี่ “ผ้าไหมพื้นเมืองหมี่คั่นลายละมั่ง”

2.3 กระบวนการผลิตด้านการทอ “ผ้าไหมพื้นเมืองหมี่คั่นลายละมั่ง”
ไหม ต้องมีการเตรียมเครื่องทอผ้าตั้งแต่การปั่นด้าย การกรอด้าย การตั้งเครื่องทอผ้า การขึ้นด้าย มีขั้นตอนการทอดังนี้ 1) การปั่นด้าย มีอุปกรณ์ ประกอบด้วย หลอดกรอด้าย และเครื่องมือกรอด้าย หลอดกรอด้าย มีความยาวขนาด 10 เซนติเมตร 2) การกรอด้ายขวาง ด้ายขวางเป็นด้ายที่สอดเข้าไประหว่างด้ายยืน ทำให้เกิดลวดลายต่าง ๆ ใช้ด้ายพันกับไม้ ขนาดยาวประมาณ 1 ฟุต เส้นผ่าศูนย์กลาง 1 เซนติเมตร 3) หลังจากปั่นด้ายเสร็จเรียบร้อยแล้วก็นำด้ายมาขึ้นด้าย 4) การขึ้นด้าย เป็นการนำเอาเส้นด้ายมาเรียงต่อกันอย่างมีระเบียบตามแนวนอน โดยพันรอบกับส่วนประกอบของเครื่องทอ และก่อนที่จะมีการขึ้นด้ายจะต้องมี

การเตรียมเส้นด้ายด้วยการปั่นด้าย การตั้งเครื่องทอ การเรียงเส้นด้าย การเปลี่ยนไม้เป็นเครื่องทอ

ภาพที่ 3 กระบวนการผลิตด้านการทอ “ผ้าไหมพื้นเมืองหมีคั่นลายละมั่ง”

2.4 ขั้นตอนการประดิษฐ์ลวดลาย “ผ้าไหมพื้นเมืองลายหมีคั่นลายละมั่ง” ใหม่ ขณะทอ มีขั้นตอน ดังนี้ 1) การกำหนดลายจะทำพร้อมกับการเรียงด้ายคือใช้จำนวนด้ายเพิ่มขึ้นมากกว่าปกติที่ต้องการให้สูงขึ้น ส่วนด้ายขวางใช้จำนวนเท่าปกติ 2) การใช้ด้ายยืนและด้ายขวางจำนวนเท่าปกติ แต่แทรกด้ายสี สลับเข้าไป ขณะเรียงด้ายยืนหรือเมื่อสอดด้ายขวางจะทอลวดลายสลับสีที่ทูนในเนื้อผ้า 3) การทอลวดลาย โดยสอด ด้ายสลับ การยกด้ายยืนจะไม่เป็น ผู้ทอจะใช้นิ้วหรือขนเม่นช่วยสอดยกด้ายขึ้นตามจำนวนที่กะไว้ เพื่อสอดด้ายสีที่ต้องการเข้าไประหว่างด้ายยืน 4) เป็นการทอโดยให้ลวดลายเหมือนกันทั้งผืน ลักษณะลายเป็นแบบในตัวโดยกำหนดสีตามด้ายยืน และการแยกด้ายยืนใช้วิธีนับเส้นเป็นช่วงโดยสอดไม้หน่อสะยาเข้าไปเป็นตัวนำช่วยแยกด้ายให้ช่องระหว่างด้ายยืนกว้าง

ภาพที่ 4 ศักยภาพชุมชนยังยืนการผลิตผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น “ผ้าไหมพื้นเมืองหมีคั่นลายละมั่ง”

3. ผลสำเร็จต่อการพัฒนาศักยภาพชุมชนยังยืนการผลิตผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น “ผ้าไหมพื้นเมืองหมีคั่นลายละมั่ง” บนฐานแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงและเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของชุมชนจังหวัดชัยภูมิ

3.1 ระดับผลสำเร็จต่อการพัฒนาศักยภาพชุมชนยังยืนการผลิตผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญา “ผ้าไหมพื้นเมืองหมีคั่นลายละมั่ง” ใหม่บนฐานแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงและเศรษฐกิจสร้างสรรค์ แสดงดังตาราง 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับผลสำเร็จ

ลำดับ	ผลสำเร็จต่อการพัฒนาศักยภาพชุมชนยั่งยืน	ระดับผลสำเร็จ		ความหมาย
		$\bar{X}$	S.D.	
1.	ด้านเอกลักษณ์ผลิตภัณฑ์ผ้าไหม“ลายละมั่ง”	4.63	0.49	มากที่สุด
2.	ด้านรูปแบบความเหมาะสม	4.31	0.62	มาก
3.	ด้านคุณภาพผลิตภัณฑ์	4.28	0.66	มาก
4.	ด้านการตลาด	4.52	0.72	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย		4.44	0.62	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่าระดับผลสำเร็จต่อการพัฒนาศักยภาพชุมชนยั่งยืนการผลิตผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น “ผ้าไหมพื้นเมืองหมีคั่นลายละมั่ง” ใหม่นับฐานแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงและเศรษฐกิจสร้างสรรค์ เป็นกระบวนการถ่ายทอดจากภูมิปัญญาด้านสิ่งทอผ้าไหมพื้นเมืองโดยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนผลปรากฏ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านเอกลักษณ์ผลิตภัณฑ์ ด้านรูปแบบความเหมาะสม ด้านคุณภาพผลิตภัณฑ์ ด้านการตลาด พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.44, S.D. = 0.62) เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้าน โดยด้านเอกลักษณ์ผลิตภัณฑ์ผ้าไหม “ลายละมั่ง” มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}$ = 4.64, S.D. = 0.49) รองลงมา คือ ด้านการตลาด ($\bar{X}$ = 4.52, S.D. = 0.72) ด้านรูปแบบความเหมาะสม ($\bar{X}$ = 4.31, S.D. = 0.62) และ ด้านคุณภาพผลิตภัณฑ์ ($\bar{X}$ = 4.28, S.D. = 0.66) ตามลำดับ

3.2 การเปรียบเทียบระดับผลสำเร็จต่อการพัฒนาศักยภาพชุมชนยั่งยืน การผลิตผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น “ผ้าไหมพื้นเมืองหมีคั่นลายละมั่ง” บนฐานแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงและเศรษฐกิจสร้างสรรค์ กับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง ทั้ง 3 กลุ่ม แสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย และการเปรียบเทียบจากการทดสอบค่าความแตกต่างระหว่าง 3 กลุ่ม

การพัฒนาศักยภาพ ศักยภาพชุมชน	แหล่งความ แปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
	ระหว่างกลุ่ม	2	1.25	0.42		
การพัฒนาศักยภาพ	ภายในกลุ่ม	72	72.75	0.60	0.69	0.56
ศักยภาพชุมชนโดยภาพรวม	รวม	74	74.00			

* ไม่แตกต่างกัน 0.05

จากตารางที่ 2 พบว่าการเปรียบเทียบระดับผลสำเร็จต่อการพัฒนาศักยภาพชุมชนยั่งยืนการผลิตผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น “ผ้าไหมพื้นเมือง” ใหม่นับฐานแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงและเศรษฐกิจสร้างสรรค์ กับความคิดเห็นของ ทั้ง 3 กลุ่ม พบว่า มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

4. เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น “ผ้าไหมพื้นเมือง” ของจังหวัดชัยภูมิ มีดังนี้

4.1 ด้านผลิตภัณฑ์ ควรพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้สอดคล้องกับความต้องการและรสนิยมของผู้บริโภคมีการออกแบบโดยประยุกต์เจตศิลป์และลวดลายให้มีความทันสมัยมากขึ้น สร้างบรรจุภัณฑ์ให้เป็นที่น่าสนใจสำหรับผู้บริโภคเมื่อพบเห็น

4.2 ด้านราคา ควรสร้างระดับของราคาที่หลากหลายให้แก่ผลิตภัณฑ์ “ผ้าไหมพื้นเมืองหมี่คันลายละมั่ง” เพื่อผู้บริโภคจะได้มีตัวเลือกทางด้านราคาที่หลากหลาย

4.3 ด้านช่องทางการจัดจำหน่ายควรให้ความสำคัญในการโฆษณา จัดทำแผ่นพับ หรือโฆษณาผ่านสื่อ online ให้มากขึ้น และนำผลิตภัณฑ์ร่วมจัดแสดงในงานเทศกาลต่าง ๆ ทั้งในจังหวัดและนอกจังหวัดให้มากขึ้นกว่าเดิม

4.4 ด้านการส่งเสริมการตลาด จัดให้มีกิจกรรมส่งเสริมการตลาด เช่น การลดราคา ผู้ผลิตควรแสดงเครื่องหมายรางวัลที่ได้รับไว้ที่บริเวณจำหน่ายผลิตภัณฑ์หรือติดไว้ที่ตัวผลิตภัณฑ์ เพื่อผู้บริโภคจะได้รู้จักผลิตภัณฑ์ของกลุ่มอย่างแพร่หลายมากขึ้น และเป็นการสร้างความเชื่อมั่นในตัวผลิตภัณฑ์ให้แก่ผู้บริโภค

อภิปรายผล

1. บริบทวัฒนธรรมการผลิตผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น “ผ้าไหมพื้นเมือง” เป็นการผลิตรายที่ยึดเอกลักษณ์เดิมทั้งด้านขั้นตอนและวิธีการ และลวดลาย ทั้งนี้สืบเนื่องจาก ชาวชัยภูมิเป็นผู้ที่มีศิลปะในตัวเองจึงได้คิดลายมัดหมี่ จากสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัว มาออกแบบเป็นลายผ้า “ผ้าไหมพื้นเมืองหมี่คันลายละมั่ง” เป็นลายผ้ามัดหมี่ เกิดจากการนำลายหมี่คันลายโบราณมา รวมกับลายมัดหมี่ลายละมั่งเกิดเป็นเอกลักษณ์ของลายผ้าพื้นเมือง อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ชุมชน มีภูมิปัญญา เรื่อง ของการทอผ้าไหมหมี่คันลายละมั่ง มาเป็น เวลาต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน โดยสอดคล้องกับ จุฑารัตน์ ศรีโยวงศ์ แนวทางการพัฒนาตลาดของธุรกิจผ้าไหมในเขตอำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. (จุฑารัตน์ ศรีโยวงศ์, 2546) และ อุทิศ ทาหอม และคณะ แนวทางการบริการจัดการกลุ่มทอผ้าไหม บ้านหนองไทรงาม ตำบลชุมเห็ด อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ แนวคิดวัฒนธรรมชุมชน เกิดจากการที่ชุมชนมีวัฒนธรรมของตนเอง มีความเชื่อแบบดั้งเดิมในระบบเครือญาติและระบบครอบครัวที่ผูกพันกันในชุมชน ซึ่งเอกลักษณ์และวัฒนธรรม เป็นสิ่งที่สามารถบ่งบอกถึงความรู้ภูมิปัญญาของคนท้องถิ่น เป็นเครื่องบ่งชี้ตัวตน และคุณค่า (อุทิศ ทาหอม และคณะ, 2561)

2. ศักยภาพชุมชนยังยั้งการผลิตผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น “ผ้าไหมพื้นเมืองหมี่คันลายละมั่ง” ใหม่บนฐานแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงและเศรษฐกิจสร้างสรรค์ เป็นการผลิตบนฐานการใช้องค์ความรู้ การเรียนรู้เพื่อสร้างสรรค์งาน และประยุกต์ใช้ทรัพยากรทางปัญญาที่เชื่อมโยง

กับพื้นฐานวัฒนธรรม ในการสร้างเอกลักษณ์เฉพาะ และมูลค่าทางการตลาด ทั้งนี้เป็นเพราะว่า การใช้ความรู้ ความสามารถที่มีนำมาพัฒนา ดัดแปลง ต่อยอด และสร้างสรรค์ให้เป็นผลิตภัณฑ์ขึ้นมา ผลิตภัณฑ์ชุมชนเป็นวิถีของกระสวนแห่งพฤติกรรมสร้างและการผลิตของชุมชนนั้น ๆ ได้รังสรรค์ขึ้น ที่บ่งชี้ถึงฐานตามความคิด และองค์ความรู้ ที่ได้รับการถ่ายทอดสืบทอดกันมา จำเป็นต้องได้รับการอนุรักษ์ และรักษาความเป็นเอกลักษณ์ในผลิตภัณฑ์ของชุมชนนั้นไว้ ให้คงอยู่อย่างมีความเข้มแข็งและยั่งยืน สอดคล้องกับ อันธิกา ทิพย์จำนงค์ การพัฒนาตลาดผลิตภัณฑ์ผ้าทอ อำเภอกะสอสินธุ์ จังหวัดสงขลา (อันธิกา ทิพย์จำนงค์, 2557) และ สุภัสรา บุญเรือง และคณะ แนวทางการพัฒนาตลาดผ้าทอไทลื้อในเขตอำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา เศรษฐกิจพอเพียงในมิติการพัฒนาทุนทางสังคม ที่ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 คือ การนำเอาหลักวิชาความรู้ และเทคโนโลยีที่มีความเหมาะสมมาใช้ตั้งแต่ขั้นตอนการวางแผน กระทั่งการนำไปปฏิบัติ กล่าวคือ เศรษฐกิจพอเพียงเป็นพื้นฐานของความรู้ (Knowledge base economy) ซึ่งเป็นที่มาของสังคมแห่งการเรียนรู้ (Learning society) การน้อมนำเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นหลักคิด หลักปฏิบัติในวิถีชีวิตและวิถีการทำงาน ตามหลักแห่งทางสายกลาง บ่งบอกถึงการพึ่งพาตนเอง สามารถอุ้มชูตนเองได้ (สุภัสรา บุญเรือง และคณะ, 2559) และ สอดคล้องกับ ลำแพน จอมเมือง และสุทธิพงษ์ วสุโสภผล ผ้าทอไทลื้อ : เศรษฐกิจชุมชนเพื่อการพึ่งตนเอง. โครงการวิจัยเศรษฐกิจชุมชนหมู่บ้านไทย. กล่าวถึง แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางปฏิบัติในการดำเนินชีวิตอย่างยั่งยืน ซึ่งวิถีการผลิต มีวิถีการผลิตที่สมดุลระหว่างคนกับคน และคนกับสิ่งแวดล้อม ทั้งทางกายภาพและจิตภาพ โดยมีผู้ผูกพันในส่วนของบุคคลทางจิตพิสัยทั้ง โลกทัศน์ ค่านิยมและสังคมมิติ ที่ได้จากความคิด ความเข้าใจที่ถูกต้องเหมาะสมและความร่วมมือเพื่อพัฒนาเป็นทิศทางเดียวกัน (ลำแพน จอมเมือง และสุทธิพงษ์ วสุโสภผล, 2546)

3. ผลสำเร็จต่อการพัฒนาศักยภาพชุมชนยั่งยืน ภาพรวมอยู่ในระดับมาก และระดับผลสำเร็จกับความคิดเห็นของทั้ง 3 กลุ่มไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้เกิดจาก การพัฒนาศักยภาพชุมชนยั่งยืนการผลิตผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น “ผ้าไหมพื้นเมืองหมีคั่นลายละมั่ง” ใหม่บนฐานแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงและเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ทั้งด้านเอกลักษณ์ผลิตภัณฑ์ ด้านรูปแบบความเหมาะสม ด้านคุณภาพผลิตภัณฑ์ ด้านการตลาด ทำให้มีเอกลักษณ์ของตนเองที่ชัดเจน เป็นการผลิตบนพื้นฐานของ การใช้ทรัพยากรทางปัญญา ที่เชื่อมโยงกับพื้นฐานทางวัฒนธรรม สอดคล้องกับ ธัญญธร ศรีวิเชียร กลยุทธ์การตลาดบริการสำหรับธุรกิจร้านผ้าพื้นเมืองในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ธัญญธร ศรีวิเชียร, 2561) และ ลำแพน จอมเมือง และสุทธิพงษ์ วสุโสภผล ผ้าทอไทลื้อ : เศรษฐกิจชุมชนเพื่อการพึ่งตนเอง. โครงการวิจัยเศรษฐกิจชุมชนหมู่บ้านไทย. ได้กล่าวถึง เศรษฐกิจสร้างสรรค์ มืองค์ประกอบร่วมของแนวคิดการขับเคลื่อนที่มีการใช้ความคิดสร้างสรรค์ของทรัพยากรมนุษย์ภายใต้การใช้องค์ความรู้ (Knowledge) การศึกษา (Education) การสร้างสรรค์งาน (Creativity) การใช้ทรัพยากรทางปัญญา

(Intellectual Property) ที่เชื่อมโยงกับพื้นฐานทางวัฒนธรรม การส่งสมความรู้และเทคโนโลยี นวัตกรรมใหม่ ในการสร้างมูลค่าและคุณค่า ส่งผลให้ศักยภาพชุมชนยั่งยืนด้านการผลิตภัณฑ์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น “ผ้าไหมพื้นเมืองหมีคั่นลายละมั่ง” บนฐานแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงและ เศรษฐกิจสร้างสรรค์ของชุมชนจังหวัดชัยภูมิ ของการผลิตผลิตภัณฑ์ “ผ้าไหมพื้นเมืองหมีคั่น ลายละมั่ง” ใหม่ที่ปรับปรุงยุคใช้ได้เหมาะสม มีเอกลักษณ์เฉพาะและมีมูลค่าที่เพิ่มขึ้น (ลำแพน จอมเมือง และสุทธิพงษ์ วสุโสภณผล, 2546)

4. แนวทางการจัดการผลิตภัณฑ์ผ้าไหมพื้นเมือง แบ่งเป็น 4 ด้านดังนี้

1) ด้านผลิตภัณฑ์ผู้บริโภคและผู้ผลิตผ้าไหมพื้นเมืองลายหมีคั่นลายละมั่ง ได้ให้ความสำคัญกับ การออกแบบลวดลายของผ้าทอมากและนิยมซื้อผ้าทอสีพื้นและผ้าจกลายกันอย่างแพร่หลาย ผู้บริโภคมักจะซื้อผ้าทอพื้นเมืองลายหมีคั่นลายละมั่ง ที่เป็นผืนขนาด 2-4 เมตรเพื่อ นำตัดเย็บ เป็น เสื้อผ้าสำเร็จรูปนำไปตกแต่งชุดเสื้อผ้าประดิษฐ์สิ่งของเครื่องใช้ ตกแต่งเป็นของที่ระลึก ซึ่งสอดคล้องกับ งานวิจัยของ อัจฉรา กริมวงษ์รัตน์ ทศนคติ พฤติกรรมการซื้อและความชอบ ผ้าไหมมัดหมี่และผ้าหมีขีด หมู่บ้านนาข้าวของกลุ่มผู้ซื้อ: วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ที่ได้ศึกษาพฤติกรรมการซื้อและความชอบ ผ้าไหมมัดหมี่และ ผ้าหมีขีดหมู่บ้านนาข้าวพบว่ากลุ่มลูกค้าส่วนใหญ่มีความ ชอบในเรื่องลวดลาย นิยมซื้อในลักษณะผ้าชิ้น ทั้งนี้เนื่องจาก ผ้าหมีขีด จากหมู่บ้านนาข้าวมีชื่อเสียงมาเป็นเวลานาน และได้รับการพัฒนาลวดลายทั้งเนื้อผ้าและรูปแบบมาเป็นเวลานาน นานจนเป็นที่ชื่นชอบของผู้ซื้อ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริโภคชอบในลวดลาย ของผ้าทอแต่ยังต้องการความเป็นเอกลักษณ์ เฉพาะตัว จึงนิยมที่จะเลือกซื้อผ้าทอในลักษณะที่เป็นผ้าผืนเพื่อนำไปตัดเย็บเป็นเสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่มนำไปตกแต่งชุดเสื้อผ้าประดิษฐ์เป็นสิ่งของเครื่องใช้ตกแต่งบ้านรวมถึงเป็นของที่ ระลึกในแบบที่ต้องการ (อัจฉรา กริมวงษ์รัตน์, 2544)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น “ผ้าไหมพื้นเมือง” ลายละมั่ง เป็นอัตลักษณ์ประจำชุมชน ที่สื่อถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนกับสัตว์ โดยคนในชุมชนมีส่วนร่วม ในด้านการเลี้ยงไหม สาวไหม การย้อมและการออกแบบลายผ้า การมัดหมี่ การทอผ้าทอ การนำเป็นสินค้าโอท็อป ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งนี้ พบว่า ชุมชนมีผลิตภัณฑ์ผ้าไหมพื้นเมืองลายละมั่ง เป็นอัตลักษณ์ ของชุมชนและเป็นที่ต้องการของตลาดภายในชุมชนและนอกชุมชน แต่ใน ด้านเนื้อผ้าของผ้าไหมพื้นเมืองลายละมั่งยังมีความบาง ควรเพิ่มปริมาณเส้นทอผ้าไหมพื้นเมือง ลายละมั่งจากเส้นทอ 2 ตะกอล เป็น 4 ตะกอล

เอกสารอ้างอิง

- จุฑารัตน์ ศรีโยวงศ์. (2546). แนวทางการพัฒนาตลาดของธุรกิจผ้าไหมในเขตอำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น. ใน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- เจษฎ์สุดา ปิ่นศักดิ์. (2556). การวิเคราะห์ส่วนประสมการตลาดของธุรกิจผ้าทอไทลื้อ ณ ตลาดชายแดนบ้านฮวก อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา. ในวิทยานิพนธ์การศึกษาด้านบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง.
- ฉัญญธร ศรีวิเชียร. (2561). กลยุทธ์การตลาดบริการสำหรับธุรกิจร้านผ้าพื้นเมือง ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วารสารวิชาการแพรวากาฬสินธุ์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์, 5(1), 60-74.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2561). การวิจัยเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- บุหงา ชัยสุวรรณ และคณะ. (2562). ปัจจัยพยากรณ์ความสำเร็จในการส่งเสริม การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในชุมชน: กรณีศึกษาจังหวัดชายแดนภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคใต้. วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, 27(53), 87-108.
- มานพ ชุ่มอ่อน. (2554). การพัฒนากระบวนการจัดการทางการตลาดในผลิตภัณฑ์จากผ้าฝ้ายทอมือ กรณีศึกษา : กลุ่มผ้าฝ้ายทอมือบ้านดอนหลวง ตำบลแม่แรง อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน. ใน รายงานวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- เมธวดี พยัฆประโคน. (2560). การออกแบบพัฒนาดลายผ้าไหมโฮลเปราะแบบร่วมสมัย. ขอนแก่น: คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ลำแพน จอมเมือง และสุทธิพงษ์ วสุโสภณ. (2546). ผ้าทอไทลื้อ: เศรษฐกิจชุมชนเพื่อการพึ่งตนเอง โครงการวิจัยเศรษฐกิจชุมชนหมู่บ้านไทย. กรุงเทพมหานคร: สร้างสรรค์.
- สุภัทรา บุญเรือง และคณะ. (2559). แนวทางการพัฒนาตลาดผ้าทอไทลื้อในเขตอำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา. วารสารวิชาการสถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิก, 2(2), 109-121.
- อัจฉรา กริมวงษ์รัตน์. (2544). ทักษะพฤติกรรมการซื้อและความชอบผ้าไหมมัดหมี่และผ้าหมี่ขิด หมู่บ้านนาข้าวของ กลุ่มผู้ซื้อ. ใน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- อันธิกา ทิพย์จำนงค์. (2557). การพัฒนาตลาดผลิตภัณฑ์ผ้าทอ อำเภอกระแสนธุ์ จังหวัดสงขลา. วารสารศรีนครินทรวิโรฒวิจัยและพัฒนา, 6(12), 161-173.
- อุทิศ ทาหอม และคณะ. (2561). แนวทางการบริการจัดการกลุ่มทอผ้าไหม บ้านหนองไทรงาม ตำบลชุมเห็ด อำเภอ เมือง จังหวัดบุรีรัมย์. วารสารพัฒนศาสตร์, 1(1), 97-129.

ทวิตเตอร์: การเปิดเผยตัวตน ชุมชนเสมือน
และคอนเนกชันของกลุ่มผู้มีรสนิยมที่หลากหลายบนสื่อทวิตเตอร์*
TWITTER: SELF-PRESENTATION, VIRTUAL COMMUNITY,
AND CONNECTION OF THE GROUP WITH DIVERSE SEXUAL
TASTES ON THE TWITTER

เบญจรงค์ ธีระผลิกะ

Benjarong Tirapalika

อรรวรรณ ศิริสวัสดิ์ อภิขยกุล

Orawan Sirisawat Apichayakul

วัชรพล พุทธรักษา

Watcharabon Buddharaksa

มหาวิทยาลัยนเรศวร

Naresuan University, Thailand

E-mail: tirapalikab@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อมุ่งทำความเข้าใจการสื่อสารของกลุ่มผู้มีรสนิยมทางเพศที่หลากหลายทั้งเพื่อเปิดเผยตัวตน สร้างกลุ่ม และสร้างความสัมพันธ์ภายในทวิตเตอร์ ในปัจจุบันจะพบการรวมกลุ่มของผู้มีรสนิยมทางเพศที่หลากหลายจำนวนมาก ที่ปรากฏในโทรทัศน์ ภาพยนตร์ สื่อสังคมออนไลน์ และการเข้าไปแสดงออกซึ่งอัตลักษณ์ของตนเอง ถึงความต้องการ ให้สังคมรับรู้ หรือต่อรองสังคม ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกใช้แนวคิดเครือข่ายสังคม ชุมชน และสื่อใหม่ในยุคออนไลน์มาเป็นกรอบในการศึกษาและวิเคราะห์ ผลการศึกษา ใช้วิธีเข้าถึงด้วยวิธีการทางชาติพันธุ์วรรณาแบบดิจิทัล ในพื้นที่ทวิตเตอร์กับผู้เข้าร่วมวิจัยที่เป็นกลุ่มผู้มีรสนิยมทางเพศที่หลากหลาย จำนวน 20 คน โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกและคัดออกตามความพอใจของผู้เข้าร่วมวิจัย ผลการศึกษพบว่าองค์ประกอบที่ทำให้ทวิตเตอร์เป็นช่องทางในการรวมกลุ่มของผู้มีรสนิยมที่หลากหลายประกอบไปด้วย 2 ประการด้วยกัน 1) ทวิตเตอร์ให้เสรีภาพอย่างมากในการนำเสนอตัวตน ผ่านภาพ คลิปวิดีโอ การใช้คำศัพท์เฉพาะ รวมทั้งสัญลักษณ์ต่าง ๆ และ 2) อัลกอริทึมของทวิตเตอร์ เป็นหนึ่งในช่องทางที่สำคัญที่ทำให้กลุ่มผู้มีรสนิยมทางเพศที่หลากหลายได้ใกล้ชิดมากขึ้น ยิ่งไปกว่านั้น ทวิตเตอร์ยังเป็นช่องทางที่สำคัญในการรวมกลุ่มของผู้มีรสนิยมทางเพศที่หลากหลายเนื่องจาก

* Received 1 February 2021; Revised 20 June 2021; Accepted 26 June 2021

คุณสมบัติทั่วไปของทวิตเตอร์ที่เปิดเสรีภาพในการสื่อสารระหว่างบุคคลไม่ว่าจะเป็น ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว ดังนั้นทวิตเตอร์เป็นช่องทางที่เอื้อและอำนวยความสะดวกต่อการให้ผู้มีรสนิยมทางเพศที่หลากหลายมาสร้างความสัมพันธ์แบบนิรนาม และเปิดเผยตัวตนด้วยความรู้สึกลดดภัย

คำสำคัญ: ทวิตเตอร์, ชุมชนเสมือน, เปิดเผยตัวตน, คอนเนคชั่น, กลุ่มผู้มีรสนิยมที่หลากหลาย

Abstract

The research paper aims to understand the communication of groups with diverse sexual tastes via Twitter. And study the composition of the Twitter community that components support community of groups with diverse sexual tastes demographic. Nowadays, we can meet groups with diverse sexual tastes everywhere in the TV media, movies, social media, and on the expression of their own identity, the need to be perceived or negotiation of society. In this study, the researcher chose the concept of social networking, community, and new media online as a framework for analyzing the results. And use the access method through a Netnography approach via Twitter with 20 people with diverse sexual tastes. The criteria for the selection and elimination by the satisfaction of participants The study found that the elements that make Twitter are a channel for gathering groups of people with diverse tastes., comprising two reasons. 1) Twitter offers great freedom in expressing yourself through images or videos or the use of specific terms and symbols. And 2) Twitter algorithm. It is one of the great tools. Also, Twitter is a significant channel for groups with diverse sexual tastes due to the basic features of Twitter that open up the freedom of communication between people, be it images or video clips. Therefore, the researcher can conclude that Twitter is another channel for the group with diverse sexual tastes to create anonymous relationships and self-presentation with a feeling of security.

Keywords: Twitter, Virtual Community, Self-Presentation, Connection, The Group with Diverse Sexual Tastes

บทนำ

“ทวิตเตอร์” เป็นบริการเครือข่ายสังคมออนไลน์ประเภทไมโครบล็อก (microblog) (Liu, I. L. et al., 2010) โดยผู้ใช้สามารถเพิ่มข้อความต่าง ๆ ได้ไม่เกิน 280 อักขร ทั้งหมดนี้

เรียกรวมกันว่า “การทวิต” (twitt) อีกทั้งยังสามารถทวิตภาพเคลื่อนไหวความยาว 2 นาทีอีกด้วย โดยภาพรวมของทวิตเตอร์นั้นคือการรวบรวมองค์ประกอบของเครือข่ายสังคมออนไลน์และบล็อกเข้าไว้ด้วยกัน ผู้ใช้สามารถติดตามสมาชิกบางคนที่น่าสนใจโดยไม่ต้องส่งคำขอเป็นเพื่อนเหมือนในกรณีของเฟสบุ๊ก (Facebook) นอกจากนี้สมาชิกยังสามารถใช้การรีทวีตเพื่อโต้ตอบโดยตรงกับสมาชิกผ่านการทวิต @ (ชื่อบัญชี) รวมทั้งการใช้ดัชนีห้อยคำ (ซึ่งตลอดบทความใช้คำว่า “แฮชแท็ก” หรือเป็นภาษาอังกฤษว่า “hashtag”) เพื่อสร้างการโต้ตอบแบบสองทิศทางระหว่างผู้ใช้ และแฮชแท็กนั้นมักเป็นวลีสั้น ๆ ที่อาจประกอบด้วยคำเดียว ตัวเลขตัวย่อ หรือการรวมกันของคำ ซึ่งการใช้แฮชแท็กนั้นจะทำได้โดยใช้สัญลักษณ์ “#” แล้วตามคำโดยไม่ต้องเว้นวรรค

แฮชแท็กจึงมีคุณสมบัติพิเศษ ที่นอกเหนือจากการเป็นตัวเชื่อมในการสนทนาประเด็นเดียวกันแล้ว ยังคงเป็นเครื่องมือในการรวบรวมกลุ่ม ประเด็นต่าง ๆ ไปโดยปริยาย เนื่องจากเมื่อมีการทวิตผู้ใช้นั้นมักตามด้วยแฮชแท็กเสมอ ๆ ทั้งประเด็นสังคม การเมือง วัฒนธรรม แม้กระทั่งปฏิบัติการบรรเทาทุกข์ ทั้งจากเหตุภัยพิบัติทางธรรมชาติ หรือแม้แต่ความขัดแย้งทางการเมือง แฮชแท็กจึงนับว่าเป็นเครื่องมือที่ช่วยสร้าง “ชุมชน” หรือ “การรวมตัวแบบเฉพาะกิจ” เนื่องจากเป็นการโต้ตอบของกลุ่มคนที่ ‘ชอบประเด็นเดียวกัน’ (Sánchez, F. J. et al., 2010); (Tidey, J., 2017); (ปภัสร์นันท์ ชมจินติก, 2562) โดยการตอบสนองอย่างรวดเร็วต่อเหตุการณ์และประเด็นที่ผู้คนกำลังให้ความสนใจอย่างมีประสิทธิภาพ กระบวนการสื่อสารผ่านทวิตเตอร์เป็นทั้งจุดเด่นและเป็นโอกาสที่จะทำความรู้จักเพื่อนใหม่ นอกจากเหตุผลข้างต้นที่ได้กล่าวมาแล้วทวิตเตอร์ยังคัดสรรสมาชิกที่อยู่บริเวณใกล้เคียงกันให้เพื่อมาทำความรู้จักกัน

จากคุณสมบัติพื้นฐานที่ได้กล่าวมาทำให้กลุ่มเฉพาะต่าง ๆ เช่น กลุ่มผู้รักร่วมเพศที่หลากหลาย เช่น กลุ่มโหม่ กลุ่มบีตีเอสเอ็ม (BDSM) กลุ่มใช้อุปกรณ์ เป็นต้น ใช้ในการค้นหาความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ดังนั้น “แฮชแท็ก” จึงเสมือนเป็น ‘ประตูดิจิทัล’ ในจักรวาลออนไลน์ที่บุคคลต่าง ๆ ทั่วโลกสามารถสื่อสารกันได้ผ่านการค้นหาแฮชแท็กเท่านั้น เพราะทุกบัญชีในทวิตเตอร์เป็นสาธารณะที่สมาชิกคนอื่น ๆ สามารถสืบค้นได้ อีกทั้งจะพบว่าประเด็นทางสังคมต่าง ๆ ในปัจจุบันนั้นจะมีทวิตเตอร์เป็นส่วนหนึ่งด้วยเสมอ ๆ เช่น ประเด็นการเมือง นักการเมือง การทุจริต ประเด็นเศรษฐกิจ เงินบาท เงินเดือน ทองคำ ประเด็นถกเถียงด้านสังคม การกระทำของดารานักแสดง เป็นต้น (วีระพล วงษ์ประเสริฐ และคณะ, 2020)

ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่าปัจจุบันทวิตเตอร์กลายเป็นพื้นที่หรือชุมชนที่เอื้อต่อการรวมกลุ่มเพื่อสร้างความสัมพันธ์ การถกเถียง การเสนอแนะ อีกทั้งสามารถที่จะสร้างตัวตนใหม่ ๆ ได้ ยิ่งไปกว่านั้นยังสามารถปกปิดข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งแสดงให้เห็นว่าทวิตเตอร์นั้นเป็นทั้งพื้นที่เปิดและพื้นที่ปิดในเวลาเดียวกัน กล่าวคือ ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับเพศนั้นมักถูกวิถิของสังคมเบียดขับไม่ให้เผยแพร่ในพื้นที่สาธารณะทั่วไป ดังจะเห็นได้จากการปิดเว็บไซต์ที่มีเนื้อหา

เกี่ยวข้องกับเพศเป็นระยะ ๆ อย่างไรก็ตามในพื้นที่ทวิตเตอร์นั้น เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับเพศกลับได้รับการเผยแพร่อย่างอิสระ โดยทั้งหมดนั้นจะถูกใช้สัญญาณเป็นช่องทางในการเข้าถึง หากผู้ใช้รายใดไม่สามารถถอดสัญญาณได้ก็จะไม่สามารถเข้าใจเนื้อหาต่าง ๆ ได้ จึงส่งผลให้ทวิตเตอร์เป็นพื้นที่ที่เปิดและปิดในเวลาเดียวกัน

ในการศึกษาครั้งนี้จะนำแนวคิดเครือข่ายสังคม ชุมชน และสื่อใหม่มาเป็นกรอบแนวคิด ในการทำความเข้าใจการสื่อสารของกลุ่มกลุ่มผู้มีส่วนร่วมทางเพศที่หลากหลายผ่านทวิตเตอร์ในฐานะช่องทางในการรวมกลุ่ม ด้วยประเด็นการศึกษาชุมชนออนไลน์ อีกทั้งยังศึกษาองค์ประกอบของชุมชนทวิตเตอร์ว่ามีส่วนประกอบใดบ้างที่สนับสนุนความเป็นชุมชน รวมทั้งศึกษาประชากรกลุ่มต่าง ๆ ที่อยู่ในชุมชนแห่งนี้ โดย (Castells, M., 2004) นักคิดทางสังคมวิทยา กล่าวว่า ในเครือข่ายสังคมประกอบไปด้วยบุคคลหรือตัวแสดง (Actor) ที่มีความสัมพันธ์ (Relation) กันตามบทบาท หรือหน้าที่ ที่แต่ละคนรับบทบาทนั้นอยู่ ทว่าแต่ละคนนั้นมิได้มีเพียงบทบาทเดียว หากแต่มีหลายบทบาทที่จะต้องสวมในชีวิตประจำวัน ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในเครือข่ายสังคมบางครั้งอาจเป็นไปตามทฤษฎีของการแลกเปลี่ยน กล่าวคือบุคคลไม่เพียงแต่ทำตามบทบาทหน้าที่ที่คาดหวังในสังคม หรือตามบรรทัดฐานที่ได้รับการถ่ายทอดมาเท่านั้น แต่ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลยังขึ้นอยู่กับพื้นฐานของการรับรู้และการตัดสินใจในการแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกันระหว่างคู่ความสัมพันธ์ ทั้งในด้านวัตถุและทางด้านจิตใจ (Delanty, G., 2003) อธิบายแนวคิดชุมชนเสมือนเพิ่มเติมว่า การเกิดชุมชนใหม่มาจากภาวะการขาดและปรารถนาให้เกิดการเติมเต็ม แต่ภาวะของการขาดนั้นไม่ได้หมายความว่า เป็นสิ่งที่สูญหายไป แต่หมายถึงการขาดเพื่อน ขาดกลุ่มบุคคลที่มีความคิดคล้ายกัน รวมทั้งเติมเต็มในส่วนที่ไม่เคยมีชุมชนลักษณะนี้จึงไม่ได้เกี่ยวกับพื้นที่ แต่เกี่ยวกับสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคลมากกว่า หากจะสรุปความหมายของชุมชนเสมือนนั้น อาจมิได้หลากหลายความหมายและสามารถแบ่งตามมิติต่าง ๆ ได้เพิ่มเติมอีก เช่น การเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม รวมทั้งในการรวมตัวกันของกลุ่มคน โดยมีเจตจำนงหรือความสนใจบางอย่างร่วมกัน และมีปฏิสัมพันธ์กัน (กัจจกร หลุยยะพงศ์, 2560) เสมอ ๆ ในหลายกรณีนั้น (Goffman, E., 1968) อธิบายว่าการรวมกลุ่มนั้นอาจกระทำไปเพื่อความร่วมมือกันในการต่อสู้ ต่อรองโครงสร้างแนวคิด หรือการกดขี่ ปฏิเสธ จากโครงสร้างหรือความเชื่อแบบเดิมที่เชื่อต่อ ๆ กันมา และ (Dijk van Jan, A., 2006) อธิบายความเป็นเครือข่ายไว้เพิ่มเติมว่า เครือข่ายและความสัมพันธ์นั้นมีจุดเริ่มต้นจากความเป็นปัจเจกบุคคล และหลาย ๆ ปัจเจกบุคคลมารวมตัวกัน จนกระทั่งกลายเป็นชุมชนหรือสังคมใหญ่ โดยสามารถจำแนกได้ 4 ระดับ โดยสรุป เครือข่ายในมุมมองของ Jan A.G.M. van Dijk นั้นเริ่มต้นจากระดับปัจเจก ขึ้นสู่ระดับรัฐ หรือที่สามารถเรียกได้ว่าเป็นการสื่อสารเครือข่ายแนวคิด ซึ่งจะมีวัตถุประสงค์หรือประโยชน์ร่วมกันในการสร้าง พัฒนา และธำรงรักษาเครือข่ายนั้น ๆ ไว้ ซึ่งประเด็นนี้จะพบว่าแย้งกันกับแนวคิดของ Castells ที่เชื่อว่าเครือข่ายสังคมนั้นเป็นรูปแบบการสื่อสารในแนวระนาบ ซึ่งบุคคลสามารถสื่อสาร ถกเถียง ต่อรอง ระหว่างกันได้

ย้อนกลับมาที่กลุ่มผู้มีรสนิยมทางเพศที่หลากหลาย จากการสำรวจสถานภาพความรู้ที่เกี่ยวข้องกับผู้มีรสนิยมทางเพศที่หลากหลายในพื้นที่ทวิตเตอร์ พบการศึกษาของ (สุธาวัดน์ ดงทอง, 2559) ที่พบว่า มีกลุ่มชายรักชายเข้ามาใช้พื้นที่ทวิตเตอร์ในการปฏิสัมพันธ์และนัดพบกัน กลุ่มชายรักชายใช้ทวิตเตอร์ในการสร้างความสัมพันธ์แบบใกล้ชิด การติดตามข่าวสาร รวมทั้งยังใช้พื้นที่แห่งนี้ในการต่อสู้ต่อเรื่องอัตลักษณ์ กฎหมาย ความเท่าเทียม และมีการนัดทำกิจกรรมทางเพศกันมักพบอักษรย่อต่าง ๆ เช่น ‘ยสตน’ ‘เค’ ‘เคเด็ก’ ‘พีว’ ‘ลอยหรือบิน’ ‘ไฮ’ หรืออาจเป็นประโยคสั้น ๆ เช่น “ใครอยากมาชนกับผมมั้ย 🍆 (อีโมจิรูปลูกพีช) แกร็บรับงาน #เ้าดอร์” ที่ต้องการสื่อสารว่า “ผู้ส่งสารต้องการที่จะชวนสมาชิกในทวิตเตอร์ที่มีรสนิยมทางเพศเป็นรุกเท่านั้น (เพราะอีโมจิรูปลูกพีชสัญลักษณ์แทนภาพก้นซึ่งนิยมใช้กันในกลุ่มผู้มีรสนิยมทางเพศที่หลากหลาย) หรือกลุ่มการเกิดอารมณ์เพศจากสิ่งเฉพาะ ซึ่งในที่นี้ผู้ส่งสารใส่เครื่องแบบพนักงานส่งอาหาร สนใจมาร่วมกิจกรรมบางอย่างระหว่างกัน โดยอาจมีค่าใช้จ่ายและไม่มีห้องพัก” เป็นต้น พบว่าเหตุผลหลักในการรวมตัวในพื้นที่ทวิตเตอร์นั้นจากการทบทวนวรรณกรรมและการสนทนากลุ่มกับผู้มีรสนิยมทางเพศที่หลากหลายพบว่า ยังคงถูกสังคมปิดกั้นและต่อต้านเพราะมีความผิดปกติทางเพศและจิตใจ และด้านพฤติกรรมการแสดงออก ปรากฏอารมณ์รุนแรง กิริยาท่าทาง การสนทนา การลอกเลียนแบบ การแสดงความรักและความรู้สึกนึกคิดค่อนข้างเปิดเผย (พิมพ์วิภา มิ่งามดี และคณะ, 2020) ดังนั้นการออกไปรวมตัวในพื้นที่ ๆ ตนเองคัดเลือกและมีความรู้สึกปลอดภัย

การสำรวจสถานภาพความรู้เรื่องการรวมกลุ่มของบุคคลเพื่อทำความเข้าใจว่าสำหรับกลุ่มบุคคลทั่วไปนั้น การรวมกลุ่มนั้นมีเหตุผลอย่างไร จากการศึกษาของ (อภิรักษ์ ธรรมเสนา, 2018) ที่พบว่า พื้นที่ต่อรองทางวัฒนธรรมเป็นกระบวนการที่ไม่มีที่สิ้นสุดและแน่นอนตายตัว หากแต่เป็นกระบวนการที่ต้องมีพลวัตและปรับเปลี่ยนไปตามบริบทของสังคมและสถานการณ์ทางการเมืองและวัฒนธรรม อีกทั้งพื้นที่ในการต่อรองนี้ยังเป็นพื้นที่แห่งการนำเสนออัตลักษณ์ของตนเองไปพร้อม ๆ กันอีกด้วย งานของ (ภัทรวรรณ สมประสงค์ และ มหุปายาส ทองมาก, 2558) ที่พบว่า การสื่อสารในพื้นที่ออนไลน์นั้นจะช่วยให้ผู้รับสารได้รับข่าวสารพร้อม ๆ กัน ทั้งบุคคลในภาพรวมและรายขอบ ที่สามารถทำให้องค์กรธุรกิจสามารถสื่อสารกับประชากรกลุ่มต่าง ๆ ได้พร้อม ๆ กัน ซึ่ง (ตะวัน อ้วนสมบูรณ์ และ ธรรมกิตต์ ธรรมโม, 2560) อธิบายเพิ่มเติมว่าผู้ส่งสารและผู้รับสารสามารถสื่อสารแลกเปลี่ยนกันได้ทันทีทั้งความพึงพอใจและไม่พึงพอใจ รวมทั้งสามารถหากลุ่ม พวก หรือสมาชิกที่มีความคิดตรงกันและสร้างอำนาจในการต่อรองกับประเด็นบางอย่างได้ มากกว่าการต่อสู้เพียงแค่ระดับปัจเจกเท่านั้น อีกทั้งการรวมกลุ่มนั้นช่วยสนับสนุนความคิดทางจิตใจว่าในสังคมยังมีบุคคลอื่น ๆ ที่มีความคิด ความต้องการที่คล้ายคลึงกับตนเอง

ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่าคุณสมบัติพื้นฐานที่กล่าวมาข้างต้นสนับสนุนการสร้างให้พื้นที่ทวิตเตอร์ให้กลายเป็นชุมชนได้ไม่ต่างจากสื่อสังคมออนไลน์ประเภทอื่น ทว่าการเลือกเข้ามาใช้อย่าง

เฉพาะของกลุ่มผู้มีรสนิยมทางเพศนั้น ทำให้ต้องพยายามแสวงหาคำตอบว่าเพราะเหตุใด ทวิตเตอร์จึงเป็นที่ยอมรับให้เป็นช่องทางสำคัญในการสื่อสาร รวมทั้งในระหว่างการสื่อสารนั้น เกิดกิจกรรมหรือประเด็นใด ๆ เพิ่มเติมบ้าง จากการทบทวนวรรณกรรมยังไม่ปรากฏ การศึกษา ชี้นี้จึงจะทำหน้าที่แสวงหาคำตอบ เพื่อทำความเข้าใจการสื่อสารของกลุ่มผู้มีรสนิยมทางเพศที่ หลากหลายผ่านทวิตเตอร์ในฐานะช่องทางในการรวมกลุ่ม เพื่อศึกษาองค์ประกอบของชุมชน ทวิตเตอร์ว่ามีส่วนประกอบใดบ้างที่สนับสนุนความเป็นชุมชนของกลุ่มประชากรผู้มีรสนิยมทาง เพศที่หลากหลาย รวมทั้งเติมเต็มในส่วนที่ขาดหายไป ดังวัตถุประสงค์การศึกษาที่ว่าเพื่อทำ ความเข้าใจการสื่อสารของกลุ่มผู้มีรสนิยมทางเพศที่หลากหลายผ่านทวิตเตอร์ในฐานะช่องทาง ในการรวมกลุ่ม และเพื่อศึกษาองค์ประกอบของชุมชนทวิตเตอร์ว่ามีส่วนประกอบใดบ้างที่ สนับสนุนความเป็นชุมชนของกลุ่มประชากรผู้มีรสนิยมทางเพศที่หลากหลาย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อทำความเข้าใจการสื่อสารของกลุ่มผู้มีรสนิยมทางเพศที่หลากหลายผ่านทวิตเตอร์ ในฐานะช่องทางในการรวมกลุ่ม และเพื่อศึกษาองค์ประกอบของชุมชนทวิตเตอร์ว่ามี ส่วนประกอบใดบ้างที่สนับสนุนความเป็นชุมชนของกลุ่มประชากรผู้มีรสนิยมทางเพศที่ หลากหลาย

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่ใช้วิธีวิทยาแบบชาติพันธุ์วรรณาดิจิทัล ซึ่งคิดค้นโดย (Kozinets, R. V., 2010) ที่พยายามศึกษาวัฒนธรรมของชุมชนออนไลน์ว่าผู้ใช้สื่อ ชนิดนั้น ๆ มีการรวมกลุ่มเพื่ออะไร และสามารถพัฒนาไปในทิศทางไหนได้บ้าง รวมทั้งให้ ความสำคัญกับการเข้าถึงข้อมูลที่เป็นจริงและเชิงลึก มากกว่าจำนวนผู้เข้าร่วมวิจัยหรือ ระยะเวลาที่ตายตัว (Hymes, D., 2003); (Kozinets, R. V., 2002) โดยในการศึกษาคั้งนี้นั้น ผู้วิจัยอาศัยแนวคิดชาติพันธุ์วรรณาดิจิทัล มาเป็นวิธีการในการเข้าถึงข้อมูล ซึ่งมีพื้นที่หลักใน การวิจัย คือ ‘สื่อทวิตเตอร์’ โดยวิธีการศึกษาแบบหลากหลาย ได้แก่ การสังเกตการณ์อย่างมี ส่วนร่วม ประกอบกับการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยเป็นการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง โดยมีเกณฑ์ ในการคัดเลือกของผู้เข้าร่วมการวิจัยเพื่อสัมภาษณ์เชิงลึกจำนวน 20 คน ประกอบไปด้วย ผู้เข้าร่วมการสัมภาษณ์เป็นผู้มีรสนิยมทางเพศที่หลากหลาย ซึ่งจำเป็นต้องยินยอมให้เปิดเผย ข้อมูลมีอายุระหว่าง 20 ถึง 45 ปี รวมทั้งต้องใช้ทวิตเตอร์มาแล้วไม่น้อยกว่า 6 เดือน เกณฑ์คัด ออกคือผู้เข้าร่วมการสัมภาษณ์ไม่ยินยอมให้เปิดเผยข้อมูล ผู้วิจัยมีขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ผู้วิจัยทำการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับ ประเด็นชายรักชายในสื่อ ใหม่ ประเด็นชุมชนเสมือน ประเด็นการสื่อสารผ่านทวิตเตอร์ ซึ่งได้รับการตีพิมพ์ในหัวข้อ การ ทบทวนความรู้ “ชายรักชาย” ในพื้นที่ของสื่อใหม่ โดยสรุปของเนื้อหาแน่นกล่าวถึงสถานภาพ

ความรู้ในปัจจุบันว่ามีการศึกษาในประเด็นชายรักชายจำนวนมาก ทว่ายังคงมีการขาดหายไปในการ
ประเด็นการสร้างความสัมพันธ์ในพื้นที่ชุมชนเสมือน

ขั้นตอนที่ 2 ผู้วิจัยทำการศึกษาวิธีวิทยาในการแสวงหาความรู้และการลงพื้นที่ในการ
วิจัยในประเด็นชาติพันธุ์วรรณาดิจิทัล ซึ่งได้รับการตีพิมพ์ในหัวข้อวิธีวิทยาแบบชาติพันธุ์วรรณา
ดิจิทัล: วิธีการในการศึกษาพื้นที่เสมือน โดยสรุปของเนื้อหา นั้น เป็นการอธิบายวิธีการใช้วิธี
วิทยาแบบชาติพันธุ์วรรณาดิจิทัล โดยเจาะจงไปที่แนวคิดของ ศาสตราจารย์ Kozinets ซึ่งเป็น
ผู้สถาปนาชุดความคิดดังกล่าว

ขั้นตอนที่ 3 ผู้วิจัยทำการศึกษานำร่อง (pilot study) ในประเด็นที่คล้ายคลึงกัน โดย
เลือกผู้ร่วมวิจัยตามวัตถุประสงค์การศึกษา ซึ่งการศึกษานำร่องได้รับการตีพิมพ์เป็นบทความ
วิจัยในหัวข้อ ชายรักชาย: ความสัมพันธ์ของชุมชนในทวิตเตอร์ และ “ก้น” : การเปลี่ยนผ่าน
ความเป็นชายผ่านมุมมองชายรักชาย ชายที่ใช้ทวิตเตอร์ในการแสวงหาความสัมพันธ์กับชาย
อื่น-กรณีศึกษาในทวิตเตอร์ เพื่อทำการทดสอบสมมติฐานและสำรวจพื้นที่วิจัยในขั้นต้นก่อน
เริ่มทำดุซก๊นินธ์

ขั้นตอนที่ 4 ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์และเก็บข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยได้พัฒนาคำถามสัมภาษณ์
จาก (Lin, K. S., & Van der Putten, M., 2012); (Harper, G. W. et al., 2016); (Riccio, J.
R., 2013); (Roy, S. K., 2009); (จตุพร บุญ-หลง, 2548); (จตุรวิทย์ ทองเมือง, 2551);
(สุธาวัฒน์ ดงทอง, 2559); (ภัทรเวช พึ่งเพ็ญ, 2557); (วัชรินทร์ ภิญโญศาสตร์, 2550)
โดยแบ่งหัวข้อการสัมภาษณ์ออกเป็น 6 ส่วน ได้แก่ 1) การศึกษาโครงสร้างสังคมของผู้รับสาร
2) การศึกษาจุดยืนทางการเมืองและวัฒนธรรมของผู้รับสาร 3) การศึกษาการเข้าถึงตัวบท
4) การศึกษากระบวนการรับรู้ของผู้รับสาร 5) การศึกษาพฤติกรรมกรรมการรับชม 6) การวิเคราะห์
ผลกระทบที่มีต่อผู้รับสาร หลังจากนั้น นำเสนอคำถามนำวิจัยต่อผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความถูก
ต้องและความน่าเชื่อถือประกอบไปด้วย อาจารย์ ดร.อรรธรณ ศิริสวัสดิ์ อภิขยกุล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วัชรพล พุทธิรักษา และรองศาสตราจารย์ ดร.กาญจนา แก้วเทพ

ขั้นตอนที่ 5 ผู้วิจัยทำการขออนุมัติการวิจัยในมนุษย์และขออนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัย
เพื่อทำวิจัยทั้งนี้ การศึกษานี้ ได้ปฏิบัติตามหลักการของจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์อย่าง
เคร่งครัด มีการสอบถามความยินยอมจากผู้เข้าร่วมวิจัยทั้งในรูปแบบทางวาจา ร่วมกับลาย
ลักษณ์อักษร ตามความสมัครใจ ตลอดจนมีการเก็บรักษาข้อมูลการศึกษาโดยไม่สามารถระบุ
ตัวตนของผู้เข้าร่วมการศึกษา โดยชื่อที่ปรากฏในการศึกษาทั้งหมดจะเป็นนามแฝงตามระเบียบ
วิธีของชาติพันธุ์วรรณาดิจิทัล คือการปกปิดข้อมูลสำคัญของผู้เข้าร่วมวิจัย

ขั้นตอนที่ 6 ผู้วิจัยทำการฝังตัวในพื้นที่ทวิตเตอร์ เพื่อเข้าถึงผู้ร่วมวิจัย โดยใช้เครื่องมือ
ในการวิจัย ได้แก่ สมุดบันทึกของนักวิจัย (Beaulieu, A., 2004), (Kozinets, R. V., 2002) ซึ่ง
ในการศึกษาครั้งนี้จะประกอบไปด้วย แบบบันทึกสังเกตการณ์ คำถามนำในการสัมภาษณ์
เครื่องมือในการอัดเสียง และตัวแปลงจากเสียงเป็นอักษร โดยกลุ่มที่ผู้วิจัยศึกษานั้นคือกลุ่มผู้มี

รสนิยมทางเพศที่หลากหลายที่ใช้ทวิตเตอร์ จำนวน 20 คน และใช้ทวิตเตอร์มาไม่น้อยกว่า 6 เดือน อีกทั้งใช้ประโยชน์จากทวิตเตอร์ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องทั่วไปและเรื่องเพศ ประชากรในการศึกษาคั้งนี้คือ กลุ่มผู้มีรสนิยมทางเพศที่หลากหลาย จำนวน 20 คน มีวิธีการเลือกสรรอาศัยเกณฑ์คัดเข้าและคัดออกตามที่ปรากฏในวิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 7 ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมด หลังจากลงพื้นที่วิจัยระยะเวลา 5 เดือน (ตั้งแต่ 29 พฤษภาคม ถึง 29 ตุลาคม 2563)

ขั้นตอนที่ 8 วิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัย ซึ่งผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์แก่นสาระ จากข้อมูลทั้งจากการสังเกตการณ์และการสัมภาษณ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือในลักษณะของการตรวจสอบข้อมูลเชิงสามเส้า (Jackson, K. M., & Trochim, W. M., 2002)

ขั้นตอนที่ 9 ผู้วิจัยนำเสนอผลการศึกษา

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาจากวัตถุประสงค์ที่ว่าเพื่อทำความเข้าใจการสื่อสารของกลุ่มผู้มีรสนิยมทางเพศที่หลากหลายผ่านทวิตเตอร์ในฐานะช่องทางในการรวมกลุ่ม และเพื่อศึกษาองค์ประกอบของชุมชนทวิตเตอร์ว่ามีส่วนประกอบใดบ้างที่สนับสนุนความเป็นชุมชนของกลุ่มประชากรผู้มีรสนิยมทางเพศที่หลากหลาย พบว่าองค์ประกอบที่ทำให้ทวิตเตอร์เป็นช่องทางในการรวมกลุ่มของผู้มีรสนิยมที่หลากหลาย นั้นเกิดจากการต้องการเติมเต็มในสิ่งที่ขาดหายไปในพื้นที่ออฟไลน์ ทั้งประเด็นของเพื่อน หรือการเปิดเผยตัวตนในแบบที่ตนเองต้องการ และรู้สึกปลอดภัย ซึ่งประกอบไปด้วย 2 ประการใหญ่ ดังนี้

1. ทวิตเตอร์ให้เสรีในการนำเสนอตัวตน ในส่วนนี้พบว่า กลุ่มผู้มีรสนิยมทางเพศที่หลากหลายได้เข้ามาใช้ทวิตเตอร์ในการนำเสนอตัวตน เปิดเผยตัวตน และค้นหาเพื่อน เนื่องจากทวิตเตอร์ไม่มีนโยบายปิดกั้นการแสดงออกทุกประเภท นอกเหนือจาก ภาพ หรือ ภาพเคลื่อนไหวที่เกี่ยวข้องกับประเด็นอาชญากรรม ตามที่ทวิตเตอร์ชี้แจงเป็นพันธะระหว่างเจ้าของบัญชีกับทวิตเตอร์ (Twitter Privacy Policy, 2020) จึงส่งผลให้กลุ่มผู้มีรสนิยมทางเพศที่หลากหลายเข้ามาใช้ทวิตเตอร์อย่างมากมายด้วยเหตุผลหลายประการ ดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์ของผู้เข้าร่วมวิจัย

“เรามองว่า ทวิตเตอร์มันก็แค่ช่วยให้เราเจอคนที่หลากหลายมากกว่าแอปอื่นอะ เหมือนโกลว์เนียเป็นแอปเฉพาะเลย รู้ไหมว่าชีวิตการเป็นแบบหมี่หรือคนอ้วนแบบกลุ่มที่เราชอบหรือที่เราเป็นมันอยู่ยากมากเลยนะ ที่จะอยู่ในโลกเกย์ ๆ ทั่ว ๆ ไป แต่ทวิตเตอร์มันก็ช่วยให้เราหาได้ง่ายขึ้นมันไม่เห็นยุ่งยากตรงไหนเลย” (คุณA1, 2563)

“ถ้าสังคมมันรับได้จริง ๆ เหมือนที่มันพูด ผมก็ไม่ต้องเปิดแอดหรก ผมเป็นทหารแล้วเป็นเกย์ คิดว่าสังคมเค้าโอเคเธอ ... แล้วไง” (คุณA8, 2563)

“ผมเล่นทาส คนอื่นก็มองมันไม่ดี ผมไม่ได้แคร์นะว่าใครมองไง แต่มันก็อยู่ในสังคมเฮงชวยนี้มัยหวะ มันจะไม่แคร์บ้างไม่ได้หรก มันก็ต้องมีน้อยด์ (น้อยใจ-ผู้วิจัย) กันบ้างแหละ” (คุณA17, 2563)

จากตัวอย่างบทสัมภาษณ์ของผู้เข้าร่วมวิจัย จะพบว่า ผู้ร่วมวิจัยนั้นให้ความสำคัญต่อทวิตเตอร์ทั้งทางตรงและทางอ้อม กล่าวคือ บางส่วนมองว่าทวิตเตอร์เป็นเพียงสื่อสังคมออนไลน์ประเภทหนึ่งเท่านั้น ในทางกลับกันบางส่วนมองว่าทวิตเตอร์เป็นช่องทางให้ผู้ที่มีรสนิยมที่หลากหลายนั้นสามารถขยายพื้นที่ในการนำเสนอตัวตนและแสดงออกซึ่งตัวตน หากพิจารณาจะพบว่าไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อมก็ดี ทวิตเตอร์ก็ได้ช่วยขยายผัสสะของการสื่อสารระหว่างผู้เข้าร่วมวิจัยที่มีรสนิยมทางเพศที่หลากหลาย รวมทั้งทำให้ปัจเจกที่มีรสนิยมทางเพศที่หลากหลายสามารถมาเจอและรวมเป็นกลุ่มผู้ที่มีรสนิยมทางเพศที่คล้ายคลึงกัน มักสร้างแฮชแท็กเพื่อเป็นสัญลักษณ์ของกลุ่มตนเอง เช่น #สาวเสียบ #หมี #ทาส #ชายรักชาย #เลสเบี้ยน #สาวสอง #อมงู เป็นต้น และเมื่อบัญชีผู้ใช้รายนั้น ๆ ใช้แฮชแท็กหรือเข้าถึงเนื้อหาแบบใดบ่อย ๆ ที่มีความถี่บ่อย ๆ อัลกอริทึมในทวิตเตอร์ก็จะคัดเลือกเนื้อหาที่คล้ายคลึงกันมาให้หรือแนะนำเนื้อหาที่มีความคล้ายคลึงกันให้แก่บัญชีผู้ใช้นั้น ๆ ดังที่จะกล่าวในส่วนที่สอง

2. อัลกอริทึม (algorithm) ของทวิตเตอร์ นอกเหนือจากคุณสมบัติพื้นฐานของสื่อใหม่และคุณลักษณะพิเศษที่การศึกษาครั้งนี้ค้นพบไปแล้วแล้ว ทวิตเตอร์ยังช่องทางที่สำคัญอีกประการคือ “แฮชแท็ก” แม้ว่าในปัจจุบันนี้สื่อสังคมออนไลน์อื่น ๆ จะนำแฮชแท็กมาใช้แต่ยังไม่ได้รับความนิยมเท่าทวิตเตอร์ เนื่องจากทวิตเตอร์นั้นเป็นสื่อสังคมออนไลน์แรกๆ ที่คิดค้นแฮชแท็ก เพื่อใช้ในการติดตาม และช่วยให้เข้าถึงเนื้อหาที่มีลักษณะเดียวกันหรือใกล้เคียงกันได้ง่ายขึ้น อีกส่วนหนึ่งคือทวิตเตอร์นั้นมีอัลกอริทึมที่เป็นอีกเครื่องมือสำคัญในการคัดเลือกเนื้อหาที่สอดคล้องกับเนื้อหาที่ผู้ใช้สนใจให้เห็นได้เร็วขึ้นและมากขึ้น (Hootsuite, N. K., 2020), (Rainmaker, R., 2020) และในปัจจุบันเนื่องจากทวิตเตอร์เป็นแพลตฟอร์ม สำหรับการแบ่งปันไอเดีย ข้อมูล จนเกิดเป็นกระแส จึงทำให้ทุกอย่างในทวิตเตอร์เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้การคัดเลือกเนื้อหาที่แสดงนั้นมีวิธีการที่ซับซ้อน ตัวอย่างเช่น เวลา 1 วินาทีจะมี 6,000 ทวิต ปรากฏขึ้นบนโลก จะเท่ากับ 350,000 ทวิตต่อนาที จึงทำให้ 24 ชั่วโมงจะมีทวิตมากถึง 500 ล้านข้อความทวิต บางแฮชแท็กมีคนพูดถึงนับล้านครั้ง (ITOPPLUS Digital Marketing Services, 2020) ดังนั้น อัลกอริทึมจึงเป็นอีกหนึ่งองค์ประกอบที่ช่วยในการคัดเลือกกลุ่ม บุคคล สถานที่ที่ใกล้เคียงกันกับบัญชีผู้ใช้รายนั้น ๆ ให้เจอกันได้ง่ายขึ้นและรวดเร็วขึ้นด้วย จากแฮชแท็กและอัลกอริทึมนี้เป็นช่องทางให้ผู้ใช้งานหลายคนสามารถพบเจอกับกลุ่มหรือบุคคลต่าง ๆ ได้ง่ายและรวดเร็วยิ่งขึ้น

จากผลการศึกษาจะพบว่าเนื่องจากทวิตเตอร์นั้นให้เสรีภาพในการนำเสนอเนื้อหาต่าง ๆ จึงทำให้กลุ่มผู้มีความหลากหลายทางเพศนั้นนิยมเข้ามาใช้พื้นที่นี้ในการสร้างความสัมพันธ์กัน รวมทั้งการที่ทวิตเตอร์มีเครื่องมืออัลกอริทึม จึงยังสนับสนุนกลุ่มชายรักชายในพื้นที่เดียวกันได้ปฏิสัมพันธ์อีกด้วย ตามคุณสมบัติของสื่อใหม่ที่ว่าลดข้อจำกัดทั้งเวลาและสถานที่

อภิปรายผล

จากข้างต้นนั้นเป็นเพียงส่วนหนึ่งของความหลากหลายทางรสนิยมทางเพศของกลุ่มชายรักชาย แม้ในการศึกษารั้งนี้ไม่สามารถนำเสนอกลุ่มหรือความหลากหลายทางรสนิยมได้ทั้งหมด เนื่องจากพื้นที่ทวิตเตอร์ไม่มีข้อจำกัดทางพื้นที่และระยะเวลาตามคุณสมบัติของสื่อใหม่ รวมทั้งรสนิยมทางเพศที่นำเสนอนั้นก็สิ่งปรากฏในช่วงเวลาการทวิจยขึ้นนี้ อาจมีบางกลุ่มที่หายไปแล้วหรือบางกลุ่มยังไม่เกิดขึ้น อย่างไรก็ตามสามารถสะท้อนให้เห็นว่าแม้ความหลากหลายที่เกิดขึ้นนั้นจะมีมากมายเพียงใด ทวิตเตอร์ โดยแฮชแท็กสามารถรวบรวมกลุ่มของบุคคลที่หลากหลายไว้ด้วยกัน รวมทั้งยังอนุญาตให้กลุ่มบุคคลสามารถสร้างและนำเสนอตัวตนได้ตามที่ตนเองต้องการ นอกเหนือจากการใช้แฮชแท็กและสัญลักษณ์บางอย่างในการเป็นตัวช่วยในการรวมกลุ่มและจำแนกได้ตามที่ต้องการแล้ว ทวิตเตอร์ยังอนุญาตให้บุคคลสามารถนำเสนอภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหวต่าง ๆ ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับรสนิยมทางเพศ การร่วมเพศ ได้โดยไม่มี การปิดหรือบล็อกเนื้อหาเหล่านั้น ทำให้กลุ่มชายรักชายที่มีรสนิยมที่หลากหลายสามารถเข้ามาใช้พื้นที่นี้ได้อย่างสะดวก เพราะหากจะนำเรื่องรสนิยมทางเพศที่ได้กล่าวไปในตอนต้นนำเสนอในพื้นที่ออฟไลน์ สังคมภายนอกนั้นอาจปิดกั้นและลดทอนคุณค่าของความหลากหลายในตัวมนุษย์คน ๆ หนึ่งได้ สอดรับกับการศึกษาของ อภินันท์ ธรรมเสนาที่พบว่า พื้นที่ต่อรองทางวัฒนธรรม ซึ่งในที่นี้คือทวิตเตอร์นั้น สามารถทำได้ไม่มีที่สิ้นสุดและแน่นอนตายตัว รวมทั้งการที่สื่อสังคมออนไลน์พลิกบทบาทจากผู้สื่อที่เป็นแค่ผู้รับสารอย่างเดียว ให้เป็นผู้รับสารที่สามารถสร้างสรรค์เนื้อหาตามที่ตนเองพึงพอใจ (อภินันท์ ธรรมเสนา, 2018)

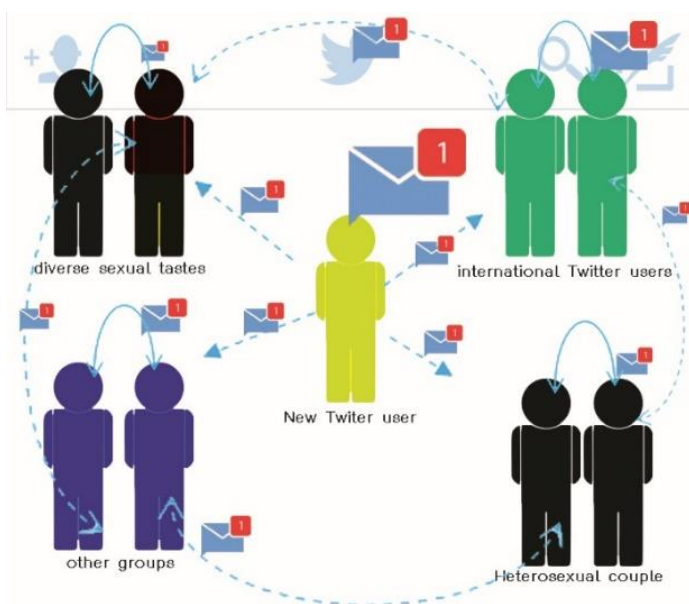
อนาคตหากทวิตเตอร์มีการปิดกั้นตามคำสั่งหน่วยงานรัฐเหมือนที่พยายามทำมาตลอด ก็ไม่ได้หมายความว่าชุมชนเสมือนของชายรักชายจะหายไป เพราะในปัจจุบันนี้ชุมชนเสมือนของชายรักชายได้ขยายตัวไปในสื่อสังคมออนไลน์อื่น ๆ แล้ว รวมทั้งบางส่วนได้ขยายไปลงหลักปักฐานในพื้นที่ออฟไลน์เรียบร้อยแล้ว สิ่งที่หน่วยงานรัฐควรทำไม่ใช่การปกปิดเรื่องราวทางเพศอีกต่อไป ทว่าสิ่งที่ควรทำนั้นคือการขยายพื้นที่ความรู้และความเข้าใจออกไป และรับรองถึงการมีอยู่อย่างเปิดเผยเพื่อจะทำให้ประชากรกลุ่มได้รับสิทธิขั้นพื้นฐาน เช่น การรับบริการทางการแพทย์ การสมรส ประเด็นทางกฎหมาย หรือในประเด็นการท่องเที่ยวที่จะสามารถทำให้ประเทศได้รับประโยชน์ทั้งจำนวนนักท่องเที่ยว รายได้ ภาษีเพื่อพัฒนาประเทศต่อไป เพราะ

อย่างที่ทราบโดยทั่วไปนั้นนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในประเทศไทยจำนวนไม่น้อยเข้ามาด้วยเหตุผลนี้เช่นกัน

องค์ความรู้ใหม่

ในการศึกษาพบว่า ความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นนั้นเกิดจากแนวระนาบ หรือความต้องการระดับปัจเจก หลาย ๆ ปัจเจกมารวมกัน เป็นการรวมกันแบบหลวม ๆ ไม่มีข้อบังคับจากโครงสร้างในสร้าง และแม้จะการพัฒนาความสัมพันธ์จากระดับปัจเจกสู่ระดับนานาชาติก็ไม่ได้มีรูปแบบล่างขึ้นบนตามแนวคิดข้างต้น ทว่ารูปแบบที่เกิดขึ้นนั้นเรียกได้ว่าเป็นความสัมพันธ์ที่ต้องการปฏิเสธเรื่องสถาบันเบ็ดเสร็จ (total institution) ตามแนวคิดของ (Goffman, E., 1968) โดยแนวคิดดังกล่าวอธิบายถึงการที่กลุ่มคนในแนวระนาบร่วมมือกันในการต่อสู้ ต่อรอง โครงสร้างแนวตั้ง หรือการกดขี่ ปฏิเสธ จากโครงสร้างหรือความเชื่อแบบเดิมที่เชื่อต่อ ๆ กันมา เช่น การเชื่อว่ากลุ่มผู้มีความนิยมทางเพศที่หลากหลายนั้นเป็นของแปลกปลอมในสังคม และมักมีการไม่ยอมรับจากสังคมโดยรอบในพื้นที่เชิงกายภาพ เนื่องจากทุกบัญชีรายชื่อนั้นดำเนินการตามความต้องการระดับปัจเจก เพื่อขับเคลื่อนอุดมการณ์และความต้องการในระดับปัจเจกแม้ผู้ใช้หลายบัญชีอาจไม่รู้ว่าสิ่งที่ตนเองทำนั้นคือการพยายามขยายอุดมการณ์แบบผู้มีความนิยมทางเพศที่หลากหลายนั้นไม่ได้เป็นของแปลกปลอม เพียงแต่เป็นความชอบหรือความต้องการที่เกิดขึ้นเมื่อมีกิจกรรมทางเพศเท่านั้น ทว่าในเวลาปกติก็มีหน้าที่หรือลักษณะทางกายภาพที่สามารถปฏิบัติตนให้ถูกต้องตามระเบียบแบบแผนที่ควรจะเป็นตามที่สังคมต้องการ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 การสื่อสารแนวระนาบของผู้ใช้ทวิตเตอร์
ที่มา : พัฒนาโดยผู้วิจัย

หมายเหตุ :

 แทน สมาชิกในกลุ่มย่อยต่าง ๆ ในพื้นที่ทวิตเตอร์ ทั้งกลุ่มผู้หลากหลายทางรสนิยม บัญชีรายชื่อที่ผู้ใช้อาศัยอยู่ในต่างประเทศ กลุ่มต่าง ๆ และคู่รักต่างเพศ

แทน การปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน

แทน การปฏิสัมพันธ์ที่อาจเกิดขึ้นได้ระหว่างปัจเจกกับปัจเจก ซึ่งอาจอยู่กลุ่มต่าง ๆ เช่น กลุ่มระหว่างประเทศ กลุ่มระหว่างความหลากหลายทางทางรสนิยม

ตัวอย่างเช่น นาย ก. มีความรสนิยมแบบสาวเสียบ นาย ก. ก็สามารถเปิดเผยตัวตนในทวิตเตอร์ได้ว่าชอบแบบสาวเสียบ แต่ในเวลาเดียวกัน นาย ก. ก็สามารถรวมตัวในฐานะพ่อบ้านที่ดีของชุมชนทวิตเตอร์ได้เช่นกัน รวมทั้ง นาย ก. ไม่จำเป็นต้องสร้างกลุ่มหรือมีข้อกำหนดกลุ่มเชิงโครงสร้าง เพียงแต่ นาย ก. ใช้แฮชแท็ก เพื่อสื่อสารกับปัจเจกอื่น ๆ ว่าตนเองชอบสาวเสียบเท่านั้น จะสังเกตว่าจุดเชื่อมระหว่างปัจเจกนั้นอยู่ที่แฮชแท็ก ซึ่งมักเปิดเผยรสนิยมทางเพศที่ตนเองระบุตัวตนไว้ เช่น กลุ่มหมี กลุ่มบีตีเอสเอ็ม (BDSM) กลุ่มใช้อุปกรณ์ กลุ่มหมู่ กลุ่มสาวเสียบ กลุ่มผู้ชายชอบผู้มีอายุน้อย (sugar daddy) กลุ่มร่วมเพศภายนอก กลุ่มชอบน้ำปัสสาวะ (urophilia) กลุ่มการเกิดอารมณ์เพศจากสิ่งเฉพาะ (fetishism, sexual fetishism) กลุ่มชอบมีกิจกรรมทางเพศในพื้นที่สาธารณะ กลุ่มชอบการร่วมเพศประกอบการใช้สารเสพติด เป็นต้น

นอกเหนือจากข้างต้นแล้ว ยังพบความสัมพันธ์ที่ถูกพัฒนาการเป็น ความร่วมมือ (Connection) หรือที่ในพื้นที่นี้มักใช้คำว่า “คอนเนกชัน” อีกด้วย เพราะการนำเสนอตัวตนผ่านกรณีการสำเร็จความใคร่ในพื้นที่ต่าง ๆ การถ่ายภาพหรือคลิปวิดีโอ และแบ่งปันในทวิตเตอร์นั้น กลายเป็นช่องทางที่สำคัญ โดยการศึกษาพฤติกรรมระหว่างใช้สื่อจากกลุ่มผู้เข้าร่วมวิจัยถึง 20 คน เปิดเผยว่ามักมีการสำเร็จความใคร่ระหว่างการใช้สื่อ ซึ่งการสำเร็จความใคร่นั้นสามารถทำได้ทุกที่ทุกเวลา ตามแต่ผู้ใช้รายนั้น ๆ ประปราย อีกทั้งหากอยู่ที่ทำงานก็จะใช้พื้นที่ห้องน้ำในที่ทำงาน หรืออยู่ในสถานศึกษาก็จะใช้ห้องน้ำในสถานศึกษา โดยพฤติกรรมที่เกิดขึ้นนั้นยังเป็นเครื่องมือให้กลุ่มชายรักชายที่มีรสนิยมการถ่ายภาพหรือคลิปวิดีโอสามารถใช้ทวิตเตอร์เป็นที่เผยแพร่เนื้อหาดังกล่าว และในหลายครั้งยังช่วยทำให้ชายรักชายสามารถพบเจอชายรักชายด้วยกันจากที่ทำงานหรือสถานศึกษาก่อให้เกิดเป็นคอนเนกชันระหว่างกัน

เรื่องการรวมตัว รวมกลุ่มของกลุ่มผู้มีรสนิยมทางเพศที่หลากหลายนั้น นอกเหนือจากการกระทำการนั้นเพื่อตนเองตามความต้องการทางเพศของตนเองแล้ว ยังสอดแทรกประเด็นอุดมการณ์ความเท่าเทียม และการช่วยเหลือบุคคลต่าง ๆ เพื่อแสดงถึงความเท่าเทียมในการมีชีวิตอีกด้วย ดังนั้นไม่ว่าสังคมออนไลน์หรือออฟไลน์ก็คงไม่สำคัญ หากบุคคลให้ความสำคัญกับความเท่าเทียมในรสนิยมทางเพศที่หลากหลาย ซึ่งไม่ใช่สิ่งที่ผิดตามความคิดของสังคมอีกต่อไป

สรุป/ข้อเสนอแนะ

สามารถสรุปผลการศึกษาได้ว่าด้วยกฎและวิธีการของทวิตเตอร์ จึงเป็นช่องทางสำคัญให้กลุ่มผู้มีรสนิยมทางเพศที่หลากหลายสามารถเข้ามาใช้และรู้สึกปลอดภัย เพราะเมื่อเปิดเผยตัวตนแล้วจะไม่มีใครสามารถทราบได้ว่าตนเองเป็นใคร หากไม่ได้มีการติดต่อสอบถาม หรือนัดเจอ ฉะนั้นความเป็นนิรนามจึงเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้บุคคลกล้านำเสนอและแสดงออกถึงความต้องการที่หลากหลาย ซึ่งในพื้นที่สาธารณะหรือชุมชนรอบตัวอาจไม่สามารถทำได้ เพราะการยอมรับของสังคม ที่จะส่งผลให้หน้าตาและหน้าที่การงานนั้นอาจสะดุดได้ ดังเช่นตัวอย่างบทสัมภาษณ์ของผู้เข้าร่วมวิจัย จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) ข้อเสนอแนะจากการวิจัย 1.1) การรวมตัวในพื้นที่ที่เหมือนนั้นเกิดจากการที่สังคมไม่ให้การยอมรับจริง ๆ จัง ๆ จากสังคมโดยรอบ หรือการยอมรับอย่างมีเงื่อนไข ดังนั้นหน่วยงานพัฒนาศักยภาพสตรี ส่งเสริมความเสมอภาคและความเท่าเทียมระหว่างเพศควรนำไปใช้ดำเนินการสร้างความเข้าใจในความเป็นคนที่เท่าเทียมกันและความเสมอภาค 1.2) การรวมตัวเพื่อการสื่อสารและนำเสนอตัวตนนั้นสามารถทำได้ในพื้นที่สาธารณะ โดยปราศจากการด้อยค่าหรือลดความเป็นมนุษย์ลง ดังนั้นหน่วยงานกระทรวงศึกษาธิการควรนำไปใช้ดำเนินการสร้างความเข้าใจในความเป็นคนที่เท่าเทียมกันและความเสมอภาค 2) ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ในปัจจุบัน เนื่องจากสังคมเริ่มให้ความสำคัญกับสื่อสังคมออนไลน์มากขึ้น และการศึกษาครั้งนี้พบว่าในพื้นที่สาธารณะ (ออฟไลน์) มีกลุ่มผู้หลากหลายทางเพศออกไปจับจองพื้นที่แล้ว สิ่งที่น่าสนใจคือการขยายตัวจากออนไลน์ไปสู่ออฟไลน์นั้นมีขั้นตอนหรือวิธีการอย่างไร รวมทั้งในยุคโควิดระบอบการไปเจอในพื้นที่ออฟไลน์กลุ่มผู้มีรสนิยมทางเพศมีการระวังตัวในการออกไปในพื้นที่ออฟไลน์บ้างไหมอย่างไร

กิตติกรรมประกาศ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่องการเปิดเผยตัวตนผ่านการสื่อสารเพื่อสร้างความสัมพันธ์แบบใกล้ชิดของกลุ่มชายรักชายบนพื้นที่ทวิตเตอร์

เอกสารอ้างอิง

- กัจจกร หลุยยะพงศ์. (2560). ปรัชญานิติศาสตร์และทฤษฎีการสื่อสาร. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- คุณA1. (29 พฤษภาคม 2563). ความสัมพันธ์ในทวิตเตอร์. (ว่าที่ร้อยตรีเบญจรงค์ ธีระผลิกะ, ผู้สัมภาษณ์)
- คุณA17. (23 มิถุนายน 2563). ความสัมพันธ์ในทวิตเตอร์. (ว่าที่ร้อยตรีเบญจรงค์ ธีระผลิกะ, ผู้สัมภาษณ์)

- คุณA8. (31 พฤษภาคม 2563). ความสัมพันธ์ในทวิตเตอร์. (ว่าที่ร้อยตรีเบญจรงค์ ธีระผลิกะ, ผู้สัมภาษณ์)
- จตุพร บุญ-หลง. (2548). ชีวิตติดเบอร์ : ตัวตนและเพศวิถีของเกย์ "คิง" ในเซานา M. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสตรีศึกษา. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- จตุรวิทย์ ทองเมือง. (2551). ชีวิตของคนที่มีความหลากหลายทางเพศ ในชุมชนเสมือนจริง. ใน วิทยานิพนธ์มานุษยวิทยามหาบัณฑิต สาขาวิชามานุษยวิทยา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ตะวัน อ้วนสมบูรณ์ และ ธรรมกิตติ ธรรมโม. (2560). การใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการเสริมสร้างความสัมพันธ์ของสมาชิกกับสโมสรฟุตบอลที่ได้รับความนิยม. พิษณุเวชสาร, 13(2), 65-79.
- ปภัสนันท์ ชมจันทิก. (2562). พฤติกรรมการเปิดรับ ทศนคติ และกระบวนการตัดสินใจท่องเที่ยวตามแอชแท็กท่องเที่ยวบนทวิตเตอร์. กรุงเทพมหานคร: แม็คเอ็ดดูเคชั่น.
- พิมพ์วิภา มิ่งงามดี และคณะ. (2020). การนำเสนอภาพลักษณ์ของ “เกย์” และ “เลสเบี้ยน” ในทวิตเตอร์. วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, 1(1), 49-61.
- ภัทรวรรณ สมประสงค์ และ มหุปายาส ทองมาก. (2558). การใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้าของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. วารสารระบบสารสนเทศด้านธุรกิจ, 1(1), 86-101.
- ภัทรเวช พึ่งเฟื่อง. (2557). การศึกษารูปแบบการบริโภคสื่อประเภทแอปพลิเคชันของกลุ่มผู้รับสารชายรักชาย: กรณีศึกษาแอปพลิเคชัน "Grindr". ใน วิทยานิพนธ์วารสารศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารสื่อสารมวลชน. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วัชรินทร์ ภัยไญยศาสตร์. (2550). การสื่อสารเพื่อสร้างสัมพันธ์ภาพและการสร้างตัวตน ในเกมออนไลน์ของวัยรุ่นไทย. ใน วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิเทศศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิระพล วงษ์ประเสริฐ และคณะ. (2020). ทวิตเตอร์ (Twitter) กับทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของเยาวชนไทยที่สยามสแควร์. Rajapark Journal (Humanities and Social Sciences), 14(32), 141-154.
- สุธาวัฒน์ ดงทอง. (2559). นักร้อง: สัมพันธภาพทางเพศสัมพันธ์แบบชั่วคราวของเกย์โดยใช้ทวิตเตอร์. ใน รายงานสืบเนื่องงานประชุมด้านสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยา. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อภิรักษ์ ธรรมเสนา. (2018). สื่อใหม่กับกลุ่มชาติพันธุ์: การต่อรองทางการเมืองและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในสื่อออนไลน์. วารสารศาสตร์, 9(2), 24.

- Beaulieu, A. (2004). Mediating ethnography: objectivity and the making of ethnographies of the internet. *Social epistemology*, 18(2-3), 139-163.
- Castells, M. (2004). *The network society A cross-cultural perspective*. New York: Edward Elgar.
- Delanty, G. (2003). *Virtual community: belonging as communication*. London–Thousand Oaks–New Delhi: Community.
- Dijk van Jan, A. (2006). *The network society. Social aspects of new media*. London–Thousand Oaks–New Delhi: SAGE Publications.
- Goffman, E. (1968). *Asylums: Essays on the social situation of mental patients and other inmates*. New York: Aldine Transaction.
- Harper, G. W. et al. (2016). The internet's multiple roles in facilitating the sexual orientation identity development of gay and bisexual male adolescents. *American journal of men's health*, 10(5), 359-376.
- Hootsuite, N. K. (2020). How the Twitter Algorithm Works in 2020 and How to Make it Work for You. Retrieved May 20, 2021, from <https://blog.hootsuite.com/>
- Hymes, D. (2003). *Ethnography, linguistics, narrative inequality: Toward an understanding of voice*. London: Taylor & Francis.
- ITOPPLUS Digital Marketing Services. (2020). รู้อัลกอริทึม = ไขความลับโลกออนไลน์. เรียกใช้เมื่อ 21 สิงหาคม 2563 จาก <https://www.facebook.com/itopplus/photos/pcb.3213817548705055/3213803172039826>
- Jackson, K. M., & Trochim, W. M. (2002). Concept mapping as an alternative approach for the analysis of open-ended survey responses. *Organizational Research Methods*, 5(4), 307-336.
- Kozinets, R. V. (2002). The field behind the screen: Using netnography for marketing research in online communities. *Journal of marketing research*, 39(1), 61-72.
- _____ (2010). *Netnography: Doing ethnographic research online*. London: Sage publications.
- Lin, K. S., & Van der Putten, M. (2012). Identities in motion: cyberspace and Myanmar men having sex with men. *Research on Humanities and Social Sciences*, 2(4), 36-48.
- Liu, I. L. et al. (2010). Understanding Twitter Usage: What Drive People Continue to Tweet. *Pacis*, 92(1), 928-939.

- Rainmaker, R. (2020). อัปเดตอัลกอริทึม Twitter 2020 อะไรที่คนทวิตต้องรู้. เรียกใช้เมื่อ 7 พฤษภาคม 2563 จาก <https://www.rainmaker.in.th/algorithm-twitter-2020/>
- Riccio, J. R. (2013). All The Web's a Stage: The Dramaturgy of Young Adult Social Media Use. London: SAGE Publications.
- Roy, S. K. (2009). Internet uses and gratifications: A survey in the Indian context. *Computers in Human Behavior*, 25(4), 878-886.
- Sánchez, F. J. et al. (2010). Masculine gender role conflict and negative feelings about being gay. *Professional Psychology: Research and Practice*, 41(2), 104.
- Tidey, J. (2017). Social network data: Twitter vs FB vs Google vs everyone else. London: Towards Data Science.
- Twitter Privacy Policy. (2020). Twitter Privacy Policy. Retrieved November 25, 2021, from <https://twitter.com/en/privacy>

ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2 จังหวัดนครปฐม*

CAUSAL FACTORS INFLUENCING QUALITY OF LIFE AMONG TYPE 2 DIABETICS, NAKHONPATHOM PROVINCE

ณฐา เมธาบุษยาร

Natha Methabutsayathon

สุรีย์ จันทรมล

Suree Chantamolee

ประภาเพ็ญ สุวรรณ

Prapapen Suwan

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

Western University, Thailand

E-mail: mai20052005@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับปัจจัยเชิงสาเหตุและคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2 ตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2 ที่พัฒนาขึ้นจากข้อมูลเชิงประจักษ์และอธิบายเส้นทางอิทธิพลของปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2 ใช้การวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรคือผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2 ของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) จังหวัดนครปฐม อายุ 45-79 ปี ตัวอย่าง 833 คน สุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิและสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือใช้แบบสอบถามมีความเชื่อมั่นทั้งฉบับ 0.95 วิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา วิเคราะห์ห่อองค์ประกอบเชิงยืนยันและเส้นทางอิทธิพล ผลการวิจัย พบว่าปัจจัยเชิงสาเหตุทุกตัวและคุณภาพชีวิต อยู่ในระดับปานกลาง โมเดลปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ มี $relative\ Chi-Square = 1.99$ $CFI = 1.00$ $GFI = 0.98$ $AGFI = 0.95$ $RMSEA = 0.04$ และ $SRMR = 0.03$ และปัจจัยความรอบรู้โรคเบาหวาน แรงจูงใจในการป้องกันภาวะแทรกซ้อน การสนับสนุนทางสังคม มีอิทธิพลทางตรงต่อวิถีชีวิตเพื่อสุขภาพ สัมประสิทธิ์อิทธิพล 0.11 0.16 และ 0.26 มีอิทธิพลทางอ้อมต่อคุณภาพชีวิต สัมประสิทธิ์อิทธิพล 0.09 0.14 และ 0.23 วิถีชีวิตเพื่อสุขภาพมีอิทธิพลทางตรงต่อคุณภาพชีวิต สัมประสิทธิ์อิทธิพล 0.88 ตัวแปรในโมเดลเส้นทางอิทธิพล

* Received 1 June 2021; Revised 19 June 2021; Accepted 22 June 2021

สามารถอธิบายความแปรปรวนของคุณภาพชีวิตได้ร้อยละ 79 เสนอแนะให้ผู้รับผิดชอบงานโรคเบาหวานของ รพ.สต. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องส่งเสริมให้ผู้ป่วยมีวิถีชีวิตเพื่อสุขภาพ โดยสร้างโปรแกรมพัฒนาความรู้โรคเบาหวาน แรงจูงใจในการป้องกันภาวะแทรกซ้อนและสร้างการมีส่วนร่วมสนับสนุนทางสังคม ซึ่งส่งผลให้ผู้ป่วยมีระดับคุณภาพชีวิตสูงขึ้น

คำสำคัญ: ปัจจัยเชิงสาเหตุ, คุณภาพชีวิต, ผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2

Abstract

The objectives of this research article were to study the level of causal factors and type 2 diabetic's quality of life, examine the goodness of fit the model of causal factors influencing type 2 diabetic's quality of life developed by the researcher with the empirical data and explain the path of causal factors influencing type 2 diabetic's quality of life. Using a quantitative research model. The population was type 2 diabetics in Tambon Health Promoting Hospital, Nakhonpathom Province, aged 45-79 years. 833 sample size derived by stratified random sampling and simple random sampling. Data collection was questionnaire, reliability 0.95. The data collected were analyzed by descriptive statistics, confirmatory factor analysis and part analysis. The result of research were found as follows: The diabetes mellitus health literacy, motivation to preventing complications, social support, healthy lifestyle and type 2 diabetic's quality of life are moderate level. The goodness of fit test the model of causal factors influencing type 2 diabetic's quality of life developed showed that the model was consistent with the empirical data the relative Chi-Square=1.99 CFI=1.00 GFI=0.98 AGFI=0.95 RMSEA=0.04 SRMR=0.03 and the diabetes mellitus health literacy, motivation to preventing complications, social support had direct influence on healthy lifestyle coefficient of influence 0.11 0.16 and 0.26 and had indirect influence on quality of life coefficient of influence 0.09 0.14 and 0.23, healthy lifestyle had direct influence on quality of life coefficient of influence 0.88. The variables in the influence path model were able to account for 79 percent of the variance in quality of life. Suggest that the owner of diabetes work encourages patients to lead a healthy lifestyle by creating a diabetes awareness program. Motivation to prevent complications and build social support participation which resulted in the patient having a higher level of quality of life.

Keywords: causal factors, quality of life, type 2 diabetic

บทนำ

คุณภาพชีวิตที่ดีเป็นสิ่งที่มนุษย์ทุกคนปรารถนาแม้จะอยู่ในภาวะเจ็บป่วยก็ตาม ทางการแพทย์ ได้กำหนดให้คุณภาพชีวิตของผู้ป่วยเป็นเป้าหมายหลักในการให้บริการรักษาพยาบาลเช่นกัน โดยเฉพาะผู้ป่วย โรคไม่ติดต่อเรื้อรังที่ต้องรักษาอย่างต่อเนื่องยาวนาน เช่น โรคเบาหวาน เป็นต้น (อัจฉรา สุวรรณาคินทร์, 2559) โรคเบาหวานเป็นปัญหาสาธารณสุขทุกภูมิภาคทั่วโลก โดยเฉพาะโรคเบาหวานชนิดที่ 2 (Type 2 Diabetes Mellitus) ซึ่งเป็นชนิดที่พบมากมีสัดส่วนถึงร้อยละ 85-95 ของจำนวนผู้ป่วยโรคเบาหวานทั้งหมด สาเหตุเกิดจากการมีภาวะดื้อต่ออินซูลินร่วมกับการบกพร่องในการผลิตอินซูลินที่เหมาะสม ความผิดปกติดังกล่าวทำให้เกิดภาวะแทรกซ้อนในผู้ป่วยทั้งประเภทเฉียบพลันและเรื้อรัง ซึ่งภาวะแทรกซ้อนส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยเป็นอย่างมาก (World Health Organization, 2019)

สถานการณ์ผู้ป่วยโรคเบาหวานทั่วโลก ใน พ.ศ. 2562 สมาพันธ์เบาหวานนานาชาติ รายงานว่ามีผู้ป่วยโรคเบาหวานในกลุ่มอายุ 20 - 79 ปี ประมาณ 463 ล้านคน คาดว่าจะเพิ่มเป็น 578 และ 700 ล้านคน ใน พ.ศ. 2573 และ พ.ศ. 2588 คิดเป็นอัตราความชุกร้อยละ 9.3 10.2 และ 10.9 ตามลำดับ (International Diabetes Federation, 2019) ในจำนวนนี้มีสัดส่วนผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2 ประมาณ 440 ล้านคน และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเป็น 550 และ 665 ล้านคน คิดเป็นอัตราความชุกร้อยละ 8.8 9.6 และ 10.4 ตามลำดับ เช่นกัน สำหรับประเทศไทยพบว่าโรคเบาหวานเป็นปัญหาด้านสาธารณสุข จากการสำรวจโดยการตรวจร่างกายประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป ครั้งที่ 4 พ.ศ. 2552 และครั้งที่ 5 พ.ศ. 2557 พบความชุกเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 6.9 เป็นร้อยละ 8.9 (วิชัย เอกพลากร, 2559) ใน พ.ศ. 2562 มีผู้ป่วยโรคเบาหวานประมาณ 4.8 ล้านคน ซึ่งผู้ป่วยดังกล่าวที่ได้รับการรักษาสามารถคุมระดับน้ำตาลในเลือดได้มีเพียง 0.9 ล้านคน หรือบรรลุเป้าหมายการรักษาเพียงร้อยละ 35.6 เท่านั้น (กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข, 2563) ผลกระทบจากการเป็นเบาหวานชนิดที่ 2 ต่อคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยนั้น ทำให้สภาพร่างกายเสื่อมโทรม สมรรถนะทางกายลดลง มีความเครียด วิตกกังวล ความกลัวและซึมเศร้าจากความเจ็บป่วยด้านร่างกาย สูญเสียบทบาทหรือความสัมพันธ์กับครอบครัวและชุมชนรวมถึงการรับบริการสุขภาพล่าช้าหรือไม่ทั่วถึง เนื่องจากจำนวนผู้ป่วยเพิ่มขึ้น (ปฐยาวัชร ปรากฏผลและคณะ, 2558) คุณภาพชีวิต หมายถึง ความรู้สึกพึงพอใจของปัจเจกบุคคลที่มีต่อสถานะชีวิตของตนภายใต้บริบททางวัฒนธรรมและระบบคุณค่าในสภาพที่บุคคลนั้นอาศัยอยู่ คุณภาพชีวิตในมิติสุขภาพของบุคคลตามแนวคิดขององค์การอนามัยโลกจำแนกองค์ประกอบเป็นด้านสภาพร่างกาย จิตใจ สัมพันธภาพทางสังคม และสิ่งแวดล้อม (World Health Organization, 2012) วิธีชีวิตเพื่อสุขภาพในการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดและป้องกันภาวะแทรกซ้อนของผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2 มีความสัมพันธ์กับสุขภาพและสุขภาพที่ดีมีผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้ป่วย (Bishwajit, G. et al.,

2016) วิถีชีวิตเพื่อสุขภาพ หมายถึง การดำเนินชีวิตเพื่อลดความเสี่ยงของการป่วยและเพื่อให้มีชีวิตที่แข็งแรงและยืนยาว (World Health Organization, 1998) ตามแนวคิดของ American College วิถีชีวิตเพื่อสุขภาพ ประกอบด้วย การบริโภคอาหาร การมีกิจกรรมทางกาย การจัดการความเครียด การนอนหลับ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (American College, 2019) ความรอบรู้สุขภาพของผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2 มีผลทางตรงต่อคุณภาพชีวิตและมีผลทางอ้อมต่อคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพโดยผ่านการดูแลตนเอง (Eun Hyun, L. et al., 2016) ความรอบรู้โรคเบาหวาน หมายถึง ทักษะการรับรู้และทักษะการปฏิบัติในการป้องกันภาวะแทรกซ้อนจากโรคเบาหวานชนิดที่ 2 ตามแนวคิดของ Nutbeam ความรอบรู้โรคเบาหวานจำแนกเป็นระดับขั้นพื้นฐาน ขั้นการมีปฏิสัมพันธ์ และขั้นการมีวิจารณ์ญาณ (Nutbeam, D., 2000) แรงจูงใจในการป้องกันภาวะแทรกซ้อนของผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2 ส่งผลต่อการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดและส่งผลต่อคุณภาพชีวิต (สุนทร สุธันต์, 2561) แรงจูงใจในการป้องกันภาวะแทรกซ้อน หมายถึง พลังผลักดันภายในที่มาจากการรับรู้ ความรุนแรง การรับรู้โอกาสเสี่ยง ความคาดหวังในความสามารถตน และความคาดหวังในประสิทธิผลการปฏิบัติในการป้องกันภาวะแทรกซ้อนที่เกิดจากโรคเบาหวานชนิดที่ 2 ตามแนวคิดของ Dunn และ Rogers แรงจูงใจในการป้องกันโรค ประกอบด้วย การรับรู้ ความรุนแรง การรับรู้โอกาสเสี่ยง ความคาดหวังในความสามารถตนและความคาดหวังในประสิทธิผลการปฏิบัติ (Dunn, S. & Rogers, R. W., 1988) การสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัวหรือเครือข่ายสังคมช่วยให้ผู้ป่วยเบาหวานปรับตัวอยู่กับโรคได้อย่างปกติสุขส่งผลต่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดี (อภิญา ศิริพิทยาคุณกิจ, 2010) การสนับสนุนทางสังคม หมายถึง การได้รับความช่วยเหลือจากสมาชิกครอบครัว ญาติพี่น้อง กลุ่มเพื่อน อาสาสมัครสาธารณสุขและบุคลากรการแพทย์ในการป้องกันภาวะแทรกซ้อนที่เกิดจากโรคเบาหวานชนิดที่ 2 ตามแนวคิดของ House การสนับสนุนทางสังคม ประกอบด้วย การสนับสนุนด้านอารมณ์ ด้านเครื่องมือ ด้านข้อมูลข่าวสารและด้านการประเมินผล (House, J. S. et al., 1988)

จังหวัดนครปฐม มีอัตราป่วยโรคเบาหวานสะสมมีแนวโน้มสูงขึ้น รายงานสถานการณ์โรคเบาหวาน พ.ศ. 2558 - 2562 พบว่า อัตราป่วยสะสม 4,128.9 4,215.8 4,252.2 4,651.3 และ 5,037.3 ต่อแสนประชากร และอัตราป่วยรายใหม่ต่อแสนประชากร 609.49 724.60 714.58 628.31 และ 538.54 ตามลำดับ (กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข, 2563) และคุณภาพชีวิตผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2 อยู่ในระดับปานกลาง (สุวรรณี สร้อยสงค์และคณะ, 2562) ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2 จังหวัดนครปฐม เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันโมเดลที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นซึ่งปัจจัยเชิงสาเหตุประกอบด้วย ความรอบรู้โรคเบาหวาน แรงจูงใจในการป้องกันโรค การสนับสนุนทางสังคมและวิถีชีวิตเพื่อสุขภาพกับการมีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2 ผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้รับผิดชอบงานโรคเบาหวานของ

รพ.สต. หรือ ผู้ที่ต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยสามารถนำแนวคิด ทฤษฎีดังกล่าว ที่ได้รับการยืนยันไปสร้างโปรแกรมส่งเสริมพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2 ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับปัจจัยเชิงสาเหตุและคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2
2. เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2 ที่พัฒนาขึ้นจากข้อมูลเชิงประจักษ์
3. อธิบายเส้นทางอิทธิพลของปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) แบบสำรวจภาคตัดขวาง (Cross-Sectional Survey)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรคือผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2 ที่มีชื่อในฐานข้อมูลผู้ป่วยโรคเบาหวานของ รพ.สต. ในจังหวัดนครปฐมป่วยมาแล้วอย่างน้อย 6 เดือน อายุระหว่าง 45 - 79 ปี ใน พ.ศ. 2563 จำนวน 15,019 คน (กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข, 2563) กำหนดขนาดตัวอย่างใช้สูตรของ Krejcie และ Morgan จำนวนตัวอย่างทั้งหมด 833 คน (Krejcie, R. V. & Morgan, D. W., 1970) สุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) โดยแบ่งผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2 ออกเป็น 4 โซนและคำนวณขนาดตัวอย่างในแต่ละโซนเป็นสัดส่วนกันด้วยวิธีเทียบบัญญัติไตรยางค์แล้วสุ่มอย่างง่ายอำเภอบางละมุงในแต่ละโซน 1 อำเภอสุ่มอย่างง่าย รพ.สต. ในแต่ละอำเภอ 1 รพ.สต. และสุ่มอย่างง่ายชื่อผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2 ของแต่ละ รพ.สต. จนครบจำนวนตามต้องการ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล สร้างเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลจากศึกษาหลักการ แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำผลการศึกษามาสร้างแบบสอบถามโดยขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษา กำหนดกรอบแนวคิดและดำเนินการสร้างเครื่องมือ ลักษณะเครื่องมือเป็นแบบสอบถามมีทั้งหมด 6 ส่วน ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล จำนวน 7 ข้อ เป็นคำถามแบบเปิดและปิดผสมกัน ส่วนที่ 2 ความรอบรู้โรคเบาหวานมี 3 องค์ประกอบคือ ขั้นพื้นฐาน ขั้นการมีปฏิสัมพันธ์ และขั้นการมีวิจารณญาณ ส่วนที่ 3 แรงจูงใจในการป้องกันภาวะแทรกซ้อนมี 4 องค์ประกอบ คือ การรับรู้ความรุนแรง การรับรู้โอกาสเสี่ยง ความคาดหวังในความสามารถและความคาดหวังประสิทธิผลการปฏิบัติ ส่วนที่ 4 การสนับสนุนทางสังคมมี 4 องค์ประกอบ คือ ด้านอารมณ์ ด้านเครื่องมือ ด้านข้อมูลข่าวสาร และด้านการประเมินผล ส่วนที่ 5 วิถีชีวิตเพื่อสุขภาพมี 5 องค์ประกอบ คือ การบริโภคอาหาร การมีกิจกรรมทางกาย

การจัดการความเครียด การนอนหลับ และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และส่วนที่ 6 คุณภาพชีวิตมี 4 องค์ประกอบ คือ สภาพร่างกาย จิตใจ สัมพันธภาพทางสังคม และสิ่งแวดล้อม ส่วนที่ 2-6 มีจำนวนข้อคำถาม 5 ข้อ ทุกองค์ประกอบเป็นคำถามเชิงบวกทั้งหมดแบบมาตรวัดประเมินค่า 5 ระดับ ได้แก่ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง โดยให้คะแนนคำตอบเป็น 5 4 3 2 และ 1 ตามลำดับแล้วแบ่งคะแนนรวมเป็น 3 ระดับ คือ มาก ปานกลาง น้อย แบบอิงเกณฑ์ใช้แนวคิดของของบลูมและคณะ (Bloom, B. et al., 1971) ดังนี้ มาก คือ มีคะแนนตั้งแต่ร้อยละ 80.0 ขึ้นไป ปานกลาง คือ มีคะแนนระหว่างร้อยละ 60.0 – 79.9 และน้อย คือ มีคะแนนต่ำกว่าร้อยละ 60.0

ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยนำเครื่องมือที่ปรับปรุงแล้วเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่านเพื่อตรวจสอบความตรงทางเนื้อหา (Content Validity) แล้วหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC (Index of Item Objective Congruence) มีค่า IOC ระหว่าง 0.60 – 1.00 นำเครื่องมือไปทดลองใช้ (Try out) กับผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2 ที่มีชื่ออยู่ในฐานข้อมูลผู้ป่วยของ รพ.สต. ท่ากระชับ อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ที่มีอายุระหว่าง 45-79 ปี จำนวน 30 คน หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.95 ส่วนที่ 2 ความรอบรู้โรคเบาหวานรวม ขึ้นพื้นฐาน ขึ้นการมีปฏิสัมพันธ์ และขึ้นการมีวินิจฉัยญาณ มีค่าความเชื่อมั่น 0.91 0.70 0.89 และ 0.90 ตามลำดับ ส่วนที่ 3 แรงจูงใจในการป้องกันภาวะแทรกซ้อนรวม การรับรู้ความรุนแรง การรับรู้โอกาสเสี่ยง ความคาดหวังในความสามารถตนและความคาดหวังประสิทธิผลการปฏิบัติ มีค่าความเชื่อมั่น 0.92 0.95 0.88 0.79 และ 0.82 ตามลำดับ ส่วนที่ 4 การสนับสนุนทางสังคมรวม ด้านอารมณ์ ด้านเครื่องมือ ด้านข้อมูลข่าวสารและด้านการให้การประเมินผล มีค่าความเชื่อมั่น 0.93 0.84 0.84 0.87 และ 0.89 ตามลำดับ ส่วนที่ 5 วิธีชีวิตเพื่อสุขภาพรวม การบริโภคอาหาร การมีกิจกรรมทางกาย การจัดการความเครียด การนอนหลับ และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล มีค่าความเชื่อมั่น 0.89 0.56 0.85 0.80 0.67 และ 0.83 ตามลำดับ ส่วนที่ 6 คุณภาพชีวิตภาพรวม สภาพร่างกาย จิตใจ สัมพันธภาพทางสังคมและสิ่งแวดล้อม มีค่าความเชื่อมั่น 0.94 0.94 0.81 0.88 และ 0.91 ตามลำดับ นำเครื่องมือที่ทดลองใช้แล้วเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อปรับปรุงเครื่องมือให้ถูกต้องสมบูรณ์และจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับจริงเก็บข้อมูลต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล เก็บข้อมูลด้วยการคัดเลือกอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านที่มีประสบการณ์มาแล้วอย่างน้อย 5 ปี ของ รพ.สต. เป้าหมายเป็นผู้ช่วยเก็บแบบสอบถามโดยไปเก็บแบบสอบถามที่บ้านของผู้ป่วยตามจำนวนที่ต้องการ

การรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ผ่านการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น อนุมัติการวิจัยเลขที่ WTU 2563 – 0038 เมื่อวันที่ 2 มิถุนายน 2563 พิทักษ์สิทธิ์กลุ่มตัวอย่างโดยให้ตัวอย่างเข้าร่วมโครงการวิจัยตามความสมัครใจ

และในการตอบแบบสอบถามไม่มีการเปิดเผยชื่อผู้ยินยอมเข้าร่วมโครงการและแยกใบยินยอมเข้าร่วมโครงการออกจากแบบสอบถามไว้แต่ละส่วน เพื่อป้องกันการเชื่อมโยงกันของแบบสอบถามกับใบยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อาชีพ การศึกษา ความเพียงพอของรายได้ การมีโรคร่วม โดยแจกแจงความถี่และร้อยละตามคำตอบของแบบสอบถาม อายุแบ่งเป็น 7 กลุ่ม ต่างกันกลุ่มละ 5 ปี ได้แก่ น้อยกว่า 50 50 - 54 55 - 59 60 - 64 65 - 69 70 - 74 และตั้งแต่ 75 ปีขึ้นไป แล้วแจกแจงความถี่ของกลุ่มแต่ละกลุ่ม ร้อยละ อายุต่ำสุด สูงสุด เฉลี่ย และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระยะเวลาในการป่วยแบ่งเป็น 6 กลุ่ม ต่างกันกลุ่มละ 5 ปี ได้แก่ น้อยกว่า 5 5 - 9 10 - 14 15 - 19 20 - 24 และตั้งแต่ 25 ปีขึ้นไป แล้วแจกแจงความถี่ของกลุ่มแต่ละกลุ่ม ร้อยละ ระยะเวลาป่วยต่ำสุด สูงสุด เฉลี่ย และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ความรอบรู้โรคเบาหวาน แรงจูงใจในการป้องกันภาวะแทรกซ้อน การสนับสนุนทางสังคม วิธีชีวิตเพื่อสุขภาพ และคุณภาพชีวิต รวมคะแนนแต่ละตัวแปร และหาคะแนนเฉลี่ย ร้อยละคะแนนเฉลี่ยของคะแนนเต็มส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วทำแจกแจงความถี่ของคะแนนรวม

ตรวจสอบลักษณะการแจกแจงแบบปกติของข้อมูล (Normal Distribution) โดยหาคะแนนเฉลี่ย มัธยฐาน ฐานนิยม ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน พิสัย และความเบ้ ตรวจสอบความสัมพันธ์สัมพันธ์เชิงเส้นตรงของ ตัวแปรสังเกตได้ โดยการหาสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation) ตรวจสอบความเหมาะสมในการนำข้อมูลมาใช้วิเคราะห์องค์ประกอบ โดยหาค่า Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy (MSA) ตรวจสอบความสัมพันธ์ของตัวแปรสังเกตได้ทั้งหมดว่าเป็นเมตริกเอกลักษณ์โดยการหาค่า Bartlett's Test of Sphericity ถ้าค่า Bartlett's Test of Sphericity มีนัยสำคัญ แสดงว่า ตัวแปรต่าง ๆ มีความสัมพันธ์กันสามารถนำไปวิเคราะห์องค์ประกอบได้ (สุภมาส อังคุโชติ, 2557)

ตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนโมเดลปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2 ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยวัดระดับความสอดคล้องกลมกลืน (Goodness of Fit Measures) ด้วยค่าไค-สแควร์สัมพัทธ์ (relative Chi-Square: χ^2 / df) ดัชนีวัดความสอดคล้องกลมกลืนเชิงสัมพัทธ์ (Comparative Fit Index: CFI) ดัชนีวัดระดับความสอดคล้อง (Goodness of Fit Index: GFI) ดัชนีวัดความสอดคล้องที่ปรับแล้ว (Adjusted Goodness of Fit Index: AGFI) รากกำลังสองเฉลี่ย ของ ค่าความแตกต่างจากประชากรต่อหน่วยของค่าอิสระโดยประมาณ (Root Mean Square Error of Approximation: RMSEA) ค่าเฉลี่ยของความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (Standardized Root Mean Square Residual: SRMR) ตามเกณฑ์ดัชนีความสอดคล้องกลมกลืน (สุภมาส อังคุโชติ, 2557)

วิเคราะห์เส้นทางอิทธิพลของปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตด้วย Path analysis ประเมินค่าพารามิเตอร์ด้วยวิธีการประมาณค่าความเป็นไปได้สูงสุด (Maximum Likelihood) ด้วยโปรแกรมไลสเรล 8.72

ผลการวิจัย

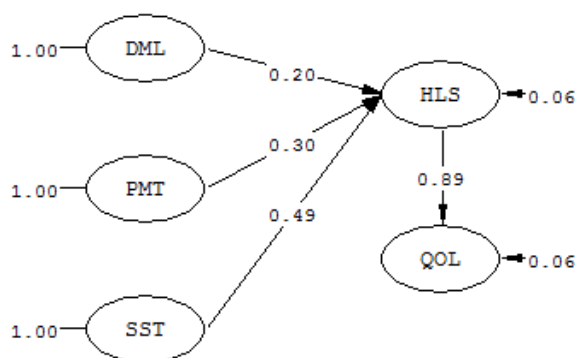
ข้อมูลส่วนบุคคล จากแบบสอบถาม 833 ฉบับ สมบูรณ์และนำมาวิเคราะห์ได้ 827 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 99.3 พบว่า ผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2 ส่วนใหญ่เป็นผู้หญิงร้อยละ 67.2 อายุระหว่าง 60-64 ปี และ 55-59 ปี สัดส่วนใกล้เคียงกันร้อยละ 19.4 และ 18.6 ตามลำดับอายุน้อยที่สุด 45 ปี สูงสุด 79 ปี เฉลี่ย 63.1 ± 8.5 ปี เป็นแม่บ้าน ทำงานบ้าน หรือไม่ได้ประกอบอาชีพสัดส่วนใกล้เคียงกับเป็นเกษตรกรร้อยละ 34.6 และ 34.1 ตามลำดับ มากกว่าครึ่งหนึ่งร้อยละ 78.2 มีการศึกษาสูงสุดระดับประถมศึกษา ส่วนใหญ่มีรายได้เพียงพอต่อค่าใช้จ่ายในแต่ละเดือนร้อยละ 60.5 ป่วยมาแล้วน้อยกว่า 5 ปี ร้อยละ 34.7 เฉลี่ย 9.0 ± 5.7 ปี มีโรคอื่นร่วมร้อยละ 67.1 โดยโรคร่วมเกือบทั้งหมดเป็นโรคความดันโลหิตสูงร้อยละ 97.7

ความรอบรู้โรคเบาหวาน แรงจูงใจในการป้องกันภาวะแทรกซ้อน การสนับสนุนทางสังคม วิธีชีวิตเพื่อสุขภาพ และคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2 อยู่ในระดับปานกลาง ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นด้านปัจจัยต่างๆของผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2

ปัจจัย	ระดับความคิดเห็น			ระดับ	
	มาก (ร้อยละ)	ปานกลาง (ร้อยละ)	น้อย (ร้อยละ)	$\bar{x}$	S.D.
ความรอบรู้โรคเบาหวาน	195 (23.6)	479 (57.9)	153 (18.5)	3.51	0.63
แรงจูงใจในการป้องกันภาวะแทรกซ้อน	353 (42.7)	408 (49.3)	66 (8.0)	3.84	0.63
การสนับสนุนทางสังคม	421 (50.9)	384 (46.4)	22 (2.7)	3.99	0.55
วิธีชีวิตเพื่อสุขภาพ	143 (17.3)	499 (60.3)	185 (22.4)	3.41	0.58
คุณภาพชีวิต	305(36.9)	445(53.8)	77(9.3)	3.73	0.60

โมเดลปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2 ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยหลังปรับโมเดลแล้วมีค่า Chi-Square = 203.42 df = 102 p-value = 0.00 relative Chi-Square = 1.99 CFI = 1.00 GFI = 0.98 AGFI = 0.95 RMSEA = 0.04 และ SRMR = 0.03 ดังภาพที่ 1

Chi-Square=203.42, df=102, P-value=0.00000, RMSEA=0.035

ภาพที่ 1 โมเดลปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2 (หลังปรับ)

เส้นทางอิทธิพลความรู้โรคเบาหวาน (DML) แรงจูงใจในการป้องกันภาวะแทรกซ้อน (PMT) การสนับสนุนทางสังคม (SST) และวิถีชีวิตเพื่อสุขภาพ (HLS) ที่มีต่อคุณภาพชีวิต (QOL) ของผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2 พบว่า ความรู้โรคเบาหวานมีอิทธิพลทางตรงต่อวิถีชีวิตเพื่อสุขภาพมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.11 มีอิทธิพลทางอ้อมต่อคุณภาพชีวิตมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.09 มีอิทธิพลรวมต่อคุณภาพชีวิตมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.09 แรงจูงใจในการป้องกันภาวะแทรกซ้อนมีอิทธิพลทางตรงต่อวิถีชีวิตเพื่อสุขภาพมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.16 มีอิทธิพลทางอ้อมต่อคุณภาพชีวิตมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.14 มีอิทธิพลรวมต่อคุณภาพชีวิตมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.14 การสนับสนุนทางสังคมมีอิทธิพลทางตรงต่อวิถีชีวิตเพื่อสุขภาพ มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.26 มีอิทธิพลทางอ้อมต่อคุณภาพชีวิตมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.23 มีอิทธิพลรวมต่อคุณภาพชีวิตมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.23 และวิถีชีวิตเพื่อสุขภาพมีอิทธิพลทางตรงต่อคุณภาพชีวิต มีสัมประสิทธิ์อิทธิพล 0.88 ตัวแปรแฝงภายในโมเดลเส้นทางอิทธิพลสามารถอธิบายความแปรปรวนของคุณภาพชีวิตได้ร้อยละ 79 ดังภาพที่ 1 และตารางที่ 2

ตารางที่ 2 เส้นทางอิทธิพลที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2

ตัวแปร	วิถีชีวิตเพื่อสุขภาพ			คุณภาพชีวิต		
	อิทธิพล ทางตรง	อิทธิพล ทางอ้อม	อิทธิพล รวม	อิทธิพล ทางตรง	อิทธิพล ทางอ้อม	อิทธิพล รวม
	(DE)	(IE)	(TE)	(DE)	(IE)	(TE)
ความรู้รอบรู้โรคเบาหวาน	0.11** (0.02) 6.79	- - -	0.11** (0.02) 6.79	- - -	0.09** (0.01) 6.49	0.09** (0.01) 6.49
แรงจูงใจในการป้องกัน ภาวะแทรกซ้อน	0.16** (0.04) 3.58	- - -	0.16** (0.04) 3.58	- - -	0.14** (0.04) 3.55	0.14** (0.04) 3.55
การสนับสนุนทางสังคม	0.26** (0.05) 5.60	- - -	0.26** (0.05) 5.60	- - -	0.23** (0.04) 5.52	0.23** (0.04) 5.52
วิถีชีวิตเพื่อสุขภาพ	- - -	- - -	- - -	0.88** (0.05) 16.25	- - -	0.88** (0.05) 16.25

หมายเหตุ: ** $p < .001$ สมการโครงสร้างของตัวแปรคุณภาพชีวิต มีค่า $R^2 = 0.79$

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาระดับความรู้รอบรู้โรคเบาหวาน แรงจูงใจในการป้องกันภาวะแทรกซ้อน การสนับสนุนทางสังคม วิถีชีวิตเพื่อสุขภาพ และคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2 จังหวัดนครปฐม พบว่า ทุกตัวแปรอยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้นผู้รับผิดชอบงานโรคเบาหวานของ รพ.สต.และหน่วยงานระดับนโยบายที่เกี่ยวข้องต้องส่งเสริมพัฒนาความรู้รอบรู้โรคเบาหวาน แรงจูงใจในการป้องกันภาวะแทรกซ้อน การสนับสนุนทางสังคม วิถีชีวิตเพื่อสุขภาพเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้ป่วย

2. ผลการตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2 ที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พบว่า โมเดลปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2 ที่พัฒนาขึ้นสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ แสดงว่า โมเดลเชิงสมมติฐานที่เป็นกรอบแนวคิดการวิจัยมีความเหมาะสมพอดีกับข้อมูลเชิงประจักษ์ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดความรู้สุขภาพของ Nutbeam (Nutbeam, D., 2000) ทฤษฎีแรงจูงใจในการป้องกันการเกิดโรคของ Dunn, S. และ Rogers, R. W. (Dunn, S. & Rogers, R. W., 1988) ทฤษฎีการสนับสนุนทางสังคมของ House, J. S. et al. (House, J. S. et al., 1988) แนวคิดวิถีชีวิตเพื่อสุขภาพของ American

College (American College, 2019) และคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลก (World Health Organization, 2012)

3. ผลการศึกษาเส้นทางอิทธิพลความรอบรู้โรคเบาหวาน แรงจูงใจในการป้องกันภาวะแทรกซ้อน การสนับสนุนทางสังคมและวิถีชีวิตเพื่อสุขภาพที่มีต่อคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2 พบว่า ความรอบรู้โรคเบาหวาน แรงจูงใจในการป้องกันภาวะแทรกซ้อน การสนับสนุนทางสังคม มีอิทธิพลทางตรงต่อวิถีชีวิตเพื่อสุขภาพ และมีอิทธิพลทางอ้อมต่อคุณภาพชีวิต วิถีชีวิตเพื่อสุขภาพมีอิทธิพลทางตรงต่อคุณภาพชีวิต ตัวแปรในโมเดลเส้นทางอิทธิพลสามารถอธิบายความแปรปรวนของคุณภาพชีวิตได้ร้อยละ 79 แสดงว่า ผู้ป่วยที่มีความรอบรู้โรคเบาหวาน มีแรงจูงใจในการป้องกันภาวะแทรกซ้อน และได้รับการสนับสนุนทางสังคมจะมีวิถีชีวิตเพื่อสุขภาพ ผู้ป่วยที่มีวิถีชีวิตเพื่อสุขภาพจะมีคุณภาพชีวิตที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Eun Hyun, L. et al. ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง แบบจำลองโครงความรอบรู้ด้านสุขภาพ การรับรู้ความสามารถตน การดูแลตนเองและคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพของผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2 ของประเทศเกาหลีใต้ พบว่า ความรอบรู้สุขภาพมีผลทางตรงต่อคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยและมีผลทางอ้อมต่อคุณภาพชีวิตผ่านการดูแลตนเอง (Eun Hyun, L. et al., 2016) สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุนทรี สุรัตน์ ที่ศึกษาผลของการประยุกต์ใช้โปรแกรมทฤษฎีแรงจูงใจต่อพฤติกรรมการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดของผู้ป่วยโรคเบาหวาน ตำบลแม่คำ อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงราย พบว่า แรงจูงใจในการป้องกันภาวะแทรกซ้อนของผู้ป่วยโรคเบาหวาน ส่งผลต่อการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดและส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิต (สุนทรี สุรัตน์, 2561) Yin Mon ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยทำนายคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพในผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2 ในประเทศเมียนมาร์ พบว่า การสนับสนุนทางสังคมมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของผู้ป่วย (Yin Mon, M. K., 2016) อภิญญา ศิริพิทยาคุณกิจ ทบทวนวรรณกรรมพบว่า การสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัวหรือเครือข่ายสังคมช่วยให้ผู้ป่วยเบาหวานปรับตัวอยู่กับโรคได้อย่างปกติสุขส่งผลต่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดี (อภิญญา ศิริพิทยาคุณกิจ, 2010) Bishwajit, G. et al ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง พฤติกรรมวิถีชีวิต สุขภาพส่วนบุคคล และคุณภาพชีวิตของผู้ชายชาวจีนที่ป่วยเป็นโรคเบาหวานชนิดที่ 2 พบว่า วิถีชีวิตเพื่อสุขภาพของผู้ป่วยมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิต (Bishwajit, G. et al., 2016) และยืนยันตามแนวคิดวิถีชีวิตเพื่อสุขภาพของ American College ที่กล่าวว่าวิถีชีวิตเพื่อสุขภาพด้านการบริโภคอาหาร การมีกิจกรรมทางกาย การจัดการความเครียด การนอนหลับ และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล มีผลต่อคุณภาพชีวิต (American College, 2019) ตัวแปรในโมเดลเส้นทางอิทธิพลสามารถอธิบายความแปรปรวนของคุณภาพชีวิตได้ร้อยละ 79 หมายความว่า ความรอบรู้โรคเบาหวาน แรงจูงใจในการป้องกันภาวะแทรกซ้อน การสนับสนุนทางสังคมและวิถีชีวิตเพื่อสุขภาพสามารถร่วมกันพยากรณ์คุณภาพชีวิตเพียงร้อยละ 79 เท่านั้น แสดงว่ายังมีตัวแปรอื่นที่แตกต่างจากตัวแปรในโมเดลการวิจัยครั้งนี้ที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาวิจัยปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2 พบว่า ผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2 มีความรอบรู้โรคเบาหวาน แรงจูงใจในการป้องกันภาวะแทรกซ้อน การสนับสนุนทางสังคม วิธีชีวิตเพื่อสุขภาพ และคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับปานกลาง โมเดลปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2 ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และความรู้โรคเบาหวาน แรงจูงใจในการป้องกันภาวะแทรกซ้อน การสนับสนุนทางสังคม มีอิทธิพลทางตรงต่อ วิธีชีวิตเพื่อสุขภาพและมีอิทธิพลทางอ้อมต่อคุณภาพชีวิต วิธีชีวิตเพื่อสุขภาพมีอิทธิพลทางตรงต่อคุณภาพชีวิต ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้รับผิดชอบงานโรคเบาหวานของ รพ.สต. ควรจัดทำโปรแกรมส่งเสริมเพิ่มระดับความรู้โรคเบาหวาน แรงจูงใจในการป้องกันภาวะแทรกซ้อน การสนับสนุนทางสังคม และวิธีชีวิตเพื่อสุขภาพเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2 และร่วมกับคณะกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับอำเภอสร้างกระบวนการสนับสนุนทางสังคมทั้งจากสมาชิกในครอบครัวและชุมชน ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาแนวคิดทฤษฎีอื่นที่เป็นสาเหตุของคุณภาพชีวิตเพิ่มเติมและควรศึกษาเชิงคุณภาพเพื่ออธิบายรายละเอียดคุณภาพชีวิตจากความต้องการและมุมมองของผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2 ในประเด็นที่แตกต่างเพิ่มเติมจากกรอบโมเดลการวิจัย

กิตติกรรมประกาศ

ขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.สุรีย์ จันทรมลี อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก รองศาสตราจารย์ ดร.ประภาเพ็ญ สุวรรณ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม คณาจารย์ประจำหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น และขอขอบคุณทุกท่านที่ไม่ได้กล่าวนามไว้ ณ ที่นี้

เอกสารอ้างอิง

- กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข. (2563). กลุ่มรายงานมาตรฐานการป่วยด้วยโรคไม่ติดต่อสำคัญ. เรียกใช้เมื่อ 18 มกราคม 2563 จาก <https://www.hdcservice.moph.go.th>
- กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข. (2563). แนวทางการดำเนินงาน NCD Clinic Plus ปี 2563. นนทบุรี: กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข.
- ปัฐยาวัชร ปรากฏผลและคณะ. (2558). คุณภาพชีวิตของผู้ป่วยโรคเรื้อรังที่มีและไม่มีภาวะแทรกซ้อนและแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้ป่วยโรคเรื้อรัง. ใน รายงานการวิจัย วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนีพระพุทธรูป. สถาบันพระบรมราชชนก.

- วิชัย เอกพลการ. (2559). การสำรวจสุขภาพประชาชนไทยโดยการตรวจร่างกาย ครั้งที่ 5 พ.ศ. 2557. นนทบุรี: อักษรกราฟฟิคแอนด์ดีไซน์.
- สุนทร สุรัตน์. (2561). ผลของการประยุกต์ใช้โปรแกรมทฤษฎีแรงจูงใจต่อพฤติกรรมการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดของผู้ป่วยโรคเบาหวาน ตำบลแม่คำ อำเภอมะจัน จังหวัดเชียงราย. วารสารสำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 7 ขอนแก่น, 25(3), 11-18.
- สุภมาส อังศุโชติ. (2557). สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์ : เทคนิคการใช้โปรแกรม LISREL. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: เจริญมั่นคงการพิมพ์.
- สุวรรณ ศรีอัยสงค์และคณะ. (2562). คุณภาพชีวิตของผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2. วารสารโรคและภัยสุขภาพ, 13(2), 37-49.
- อภิญา ศิริพิทยาคุณกิจ. (2010). แรงสนับสนุนทางสังคม: ปัจจัยสำคัญในการดูแลผู้ที่เป็นเบาหวาน. วารสารRama Nurs, 16(2), 309-322.
- อัจฉรา สุวรรณนาคินทร์. (2559). คู่มือการพยาบาล การดูแลเท้าเพื่อป้องกันการเกิดแผลในผู้เป็นเบาหวาน. มหาวิทยาลัยมหิดล: คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล.
- American College. (2019). Lifestyle Medicine. Retrieved September 20, 2019, from <http://www.lifestylemedicine.org>
- Bishwajit, G. et al. (2016). Lifestyle Behaviors, Subjective Health, and Quality of Life among Chinese Men Living With Type 2 Diabetes. American Journal of Men s Health, 8(1), 1-8.
- Bloom, B. et al. (1971). Hand book on formative and summative evaluation of student learning. New York: McGraw-Hill.
- Dunn, S. & Rogers, R. W. (1988). Protection Motivation Theory and preventive health : Beyondthe Health Belief Model. Health Education Research, 1(3), 153-161.
- Eun Hyun, L. et al. (2016). A Structural Equation Model Linking Health Literacy to Self - efficacy, Self-care Activities, and Health-related Quality of Life in Patients with Type 2 Diabetes. Asian Nursing Research Journal, 10(2), 82-87.
- House, J. S. et al. (1988). Structures and Processes of Social Support. Annual Review of Sociology, 14(1), 293-318.
- International Diabetes Federation. (2019). IDF DIABETES ATLAS Nine Edition. Retrieved July 15, 2020, from <http://www.diabetesatlas.org>

- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Education and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.
- Nutbeam, D. (2000). Health Literacy as a public health goal: a challenge for contemporary health education and communication strategies into health 21st century. London: Health Promotion International.
- World Health Organization. (1998). Healthy Living adopted by the WHO Regional Committee for Europe at its forty-eighth session. Copenhagen: World Health Organization.
- _____ (2012). WHOQOL User Manual. Copenhagen: World Health Organization.
- _____ (2019). Classification of Diabetes Mellitus 2019. Copenhagen: World Health Organization.
- Yin Mon, M. K. (2016). Factors Predicting Health-Related Quality of Life in Patients with Type 2 Diabetes in Myanmar. *Nursing Science*, 36(4), 18-27.

กลยุทธ์การพัฒนาพระสงฆ์ในการบริหารจัดการคณะสงฆ์ ในจังหวัดนครราชสีมา*

DEVELOPMENT STRATEGY OF SANGHA ADMINISTRATORS IN SANGHA AFFAIRS ADMINISTRATION IN NAKHON RATCHASIMA PROVINCE

พระมหาจำรัส มุ่งเผือกกลาง

Phramaha Chamrat Mungfaoklang

ประยัด ภูมิโคกรักษ์

Prayad Bhoomkhokrak

พิกุล ภูมิโคกรักษ์

Pikul Bhoomkhokrak

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

Nakhon Ratchasima Rajabhat University, Thailand

E-mail: chamrat.mun@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภาวะคุกคามการบริหารจัดการคณะสงฆ์ของพระสงฆ์ในการบริหารจัดการคณะสงฆ์ในจังหวัดนครราชสีมา 2) สร้างกลยุทธ์ และ 3) ประเมินกลยุทธ์การพัฒนาพระสงฆ์ในการบริหารจัดการคณะสงฆ์ในจังหวัดนครราชสีมา เป็นวิจัยเชิงผสมผสานวิธี เก็บข้อมูลเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง คือ พระสงฆ์วัด พระลูกวัด สังกัดมหานิกายและธรรมยุติกนิกาย ในจังหวัดนครราชสีมา จำนวน 650 รูป การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้พระสงฆ์ผู้ทรงคุณวุฒิในการสัมภาษณ์ 3 รูป นักทรัพยากรมนุษย์ 5 ท่าน สันทนากร 11 ท่าน และประเมินกลยุทธ์ 30 ท่าน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ ได้แก่ การวิเคราะห์เนื้อหา ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และดัชนีความต้องการจำเป็น ผลการวิจัย พบว่า 1) จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและภาวะคุกคามการบริหารจัดการคณะสงฆ์ของพระสงฆ์ในการบริหารจัดการคณะสงฆ์ในจังหวัดนครราชสีมา มีจุดแข็ง 1 ด้าน คือ การปกครอง และมีจุดอ่อน 5 ด้าน คือ การศาสนศึกษา การเผยแผ่ การศึกษาสงเคราะห์ การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ ปัจจัยภายนอกที่เป็นโอกาส คือ สังคม เทคโนโลยี การเมือง และเศรษฐกิจเป็นภาวะคุกคาม 2) กลยุทธ์การพัฒนาพระสงฆ์ในการบริหารจัดการ

* Received 1 June 2021; Revised 19 June 2021; Accepted 22 June 2021

คณะสงฆ์ ในจังหวัดนครราชสีมา ประกอบด้วย 2 กลยุทธ์หลัก คือ 1) กลยุทธ์การพัฒนา พระสังฆาธิการด้านการปฏิบัติงานการบริหารกิจการคณะสงฆ์สู่ความยั่งยืน มี 11 กลยุทธ์รอง 2) กลยุทธ์การพัฒนาพระสังฆาธิการด้านองค์ความรู้การบริหารกิจการคณะสงฆ์ มี 2 กลยุทธ์รอง 3) ผลการประเมินกลยุทธ์ด้านความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และด้านความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: กลยุทธ์การพัฒนา, พระสังฆาธิการ, การบริหาร, กิจการคณะสงฆ์

Abstract

The Objectives of this research article were to 1) to analyze the strengths, weaknesses, opportunities and threats of Sangha Affairs administration of Sangha administrators in Nakhon Ratchasima Province 2) to create strategies and 3) to evaluate strategies for the development of Sangha administrators in Administration of Sangha Affairs administration in Nakhon Ratchasima Province. This mixed methodologies research had collected the qualitative data. The sample group was the Sangha administrators and monks who were under MahaNikaya and DharmmayuttikaNikaya in Nakhon Ratchasima Province, were totally 650 people. The qualitative data informants were the dignitaries who were interviewed that composed of 3 monks, 5 human resources officers, the focus group discussion dignitaries were 11 persons and 30 dignitaries for the strategy's evaluation process. Research instruments included questionnaire and interview form. Statistics were conducted by content analysis, frequency, percentage, means, standard deviation and PNI modified for prioritizing necessity index. Research results were as follows that 1) Strengths, weaknesses, opportunities and threats for Administration of Sangha Affairs of Sangha administrators in Nakhon Ratchasima Province, were 1 strength that was the area of: government and 5 weaknesses that included the areas of Religious Education, Propagation Education, Public Facilities and Public Welfare. External factors opportunities included the areas of Social, Technology, Politic and the area of Economic were the threaten condition. 2) Development strategies for Sangha administrators in Administration of Sangha Affairs in Nakhon Ratchasima Province, comprised 2 main strategies were; 1) Strategy for development of Sangha Administrators in Sangha Affairs to Sustainable Administration, that composed of 11 secondary strategies, 2) Strategy for development of Sangha Administrators in the area of

Sangha Affairs Administration knowledge, that composed of 2 secondary strategies, 3) Results of strategies evaluation in the area of suitability were at the highest level and the possibility were at the high level.

Keywords: Development Strategy, Sangha Administrators, Administration, Sangha Affairs

บทนำ

ในยุคปัจจุบันเป็นยุคแห่งการเปลี่ยนแปลง ทุกองค์กรต้องเผชิญกับสภาวะการเปลี่ยนแปลงทั้งในระดับโลก ระดับภูมิภาค ระดับประเทศ ระดับสังคม ระดับองค์กร ระดับกลุ่ม และระดับบุคคล ทั้งในด้านสภาพแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม ค่านิยม ข้อมูลข่าวสาร เทคโนโลยีและอื่น ๆ (ทวิสันต์ วิชัยวงศ์, 2562) และผลจากการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ส่งผลทั้งทางบวกและทางลบ องค์กรจึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการวิเคราะห์ตนเอง หรืออาจจะต้องเปรียบเทียบกับคู่แข่งกัน ทั้งในจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภาวะคุกคามปัญหาต่าง ๆ ขององค์กร เพื่อให้เห็นความสำคัญเร่งด่วนในการที่จะต้องปรับเปลี่ยนหรือเปลี่ยนแปลงตนเอง และเพื่อให้ตระหนักอย่างแท้จริงว่า หากไม่เปลี่ยนแปลงตนเองในขณะที่สภาวะแวดล้อมและปัจจัยต่าง ๆ มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เมื่อองค์กรใดไม่ยอมรับการเปลี่ยนแปลงอาจจะนำไปสู่ความล้มเหลวได้ (พิสิฐชัย กาญจนามัย, 2555) และการเปลี่ยนแปลงในยุคสังคมโลกาภิวัตน์นี้ คณะสงฆ์เป็นองค์กรหนึ่งที่จะต้องมีการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืนถาวรสืบไป ด้วยการบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย ปฏิบัติหน้าที่การส่งเสริมและทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรือง สร้างศรัทธาแก่พุทธศาสนิกชนสร้างความเข้มแข็งและความมั่นคงให้กับพระพุทธศาสนา และปรับเปลี่ยนบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง (พระครูวินัยธรจักรี ศรีจารุเมธีญาณ, 2559) ในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงนี้ องค์กรคณะสงฆ์ควรมีการปรับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลก เพื่อความเจริญก้าวหน้า ความมั่นคงของสถาบันพระพุทธศาสนา ซึ่งการปรับ เปลี่ยนองค์กรให้ประสบความสำเร็จและเกิดประสิทธิภาพสูงสุด ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ เช่น การบริหารการจัดการที่ดี ความสามารถของผู้นำในการจัดการองค์กร และการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า เป็นต้น (พระเทพสิมามรณ, 2562) องค์กรประกอบที่กล่าวมานี้จะสามารถดำเนินการไปได้มากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับคณะสงฆ์ โดยอาศัยพระสังฆาธิการทุกระดับ ซึ่งเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการนำกลุ่มไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายในการทำงาน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกลุ่ม และสามารถบริหารจัดการองค์กรให้ดำเนินงานสำเร็จตามเป้าหมาย ซึ่งการบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยเป็นจะตัวบ่งชี้ความสำเร็จในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืนเจริญรุ่งเรืองถาวรสืบไป (พระธรรมวรนายก, 2562) เพราะว่า

พระสังฆาธิการเป็นผู้ใกล้ชิดกับประชาชน และเป็นผู้มีหน้าที่โดยตรงต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ควรมีศาสตร์และศิลป์ในการบริหารจัดการ ด้วยการวางแผน การจัดองค์การ การบริหารงานบุคคล การอำนวยความสะดวก การประสานงาน การประเมินผลงาน และการงบประมาณ มีการใช้อำนาจตามบทบาทหน้าที่เพื่อให้บรรลุความสำเร็จ มีการเรียนรู้ ผักผ่อนอยู่ตลอดเวลา หากสามารถทำสำเร็จก็เท่ากับว่าผู้นำองค์กรนั้นมีคุณสมบัติที่จะนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จได้ง่ายขึ้น และตำแหน่งการปกครองในระดับเจ้าอาวาส เจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ มีความสำคัญยิ่งในฐานะเป็นผู้นำการบริหารจัดการ และดูแลการบริหารงาน ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยดีงาม ปฏิบัติหน้าที่สำคัญ ทำหน้าที่เกี่ยวกับการปกครอง การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่ การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ เพราะการบริหารกิจการคณะสงฆ์มีความสำคัญต่อการสร้างความเข้มแข็ง และการดำรงอยู่อย่างมั่นคงของพระพุทธศาสนา และเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น เนื่องจากมีผลการวิจัย ที่สะท้อนให้เห็นว่าการบริหารกิจการคณะสงฆ์ที่ยังมีปัญหา เช่น พระสังฆาธิการ ขาดการติดต่อหรือร่วมมือกันทำงานในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ขาดบุคลากร หรือ คณะทำงาน จัดบุคคลทำงานไม่เข้ากับงาน ขาดการควบคุม วางแผนวางระบบการบริหาร ไม่ชัดเจน ทำให้การบริหารกิจการคณะสงฆ์ไม่เกิดประสิทธิภาพอย่างเต็มที่ (พระมหานพพล กนตสีโล, 2554) ในการบริหารวัด การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชนอยู่ในระดับน้อย ขาดวิสัยทัศน์ และขาดเป้าหมายในการบริหารจัดการวัดที่ชัดเจน ไม่มีการประชุมปรึกษาหรือ วางแผน และกำหนดวัตถุประสงค์การพัฒนาวัดอย่างเป็นรูปธรรม การบริหารจัดการวัด ตามความเคยชินที่เคยปฏิบัติมา ขาดการประสานงานระหว่างวัด บ้าน และชุมชน ใช้คนไม่เหมาะกับงาน ทำให้งานไม่เกิดประสิทธิภาพ ตลอดถึงพระสังฆาธิการบางรูปไม่มีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตน เชื้อมั่นในการทำงานของตนเองสูง เมื่อเกิดข้อผิดพลาด แล้วทำให้งานเกิดความเสียหาย และเสียเวลาแก้ไข เพราะไม่ยึดหลักการเหตุผลในการ ปฏิบัติงาน ยึดติดอยู่กับการบริหารในรูปแบบเดิม ถือสิ่งที่เคยปฏิบัติมา และไม่แก้ไขหรือพัฒนา ตนเอง (พระมหาสามารถ ฐิตสพฺโธ, 2556) มีการบริหารลักษณะเชิงรับ ไม่ขยายขอบเขตการทำงานลงสู่ชุมชน ทำให้ขาดการรับรู้ข้อมูลและปัญหาที่เกิดขึ้นจริง ขาดความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับ ชุมชน ทำให้การพัฒนาไม่มีประสิทธิภาพอย่างเป็นรูปธรรม อีกทั้งการเข้าไปช่วยเหลือชุมชน ขาดนโยบายและการวางแผนและทิศทางเป้าหมายที่ชัดเจน และขาดการทำงานเป็นระบบมี เครือข่ายเดียวกัน เป็นการทำงานลักษณะต่างคนต่างทำ และขาดบุคลากรที่มีคุณภาพที่จะมา สนองงานด้านการพัฒนาแต่ละด้าน (พระครูพิศาลธีรธรรม, 2553) พระสังฆาธิการขาดความรู้ ความเข้าใจด้านวิสัยทัศน์ ขาดความร่วมมือจากหน่วยงานอื่น ขาดผู้นำที่มีวิสัยทัศน์มาปฏิบัติ หน้าที่ ปัญหาเรื่องเวลาและเงินมาสนับสนุนในการปฏิบัติหน้าที่ไม่มีความแน่วแน่ ทำให้ปัจจุบัน การบริหารให้มีคุณภาพเป็นไปได้ยาก ขาดงบประมาณการพัฒนาต้องช่วยเหลือตนเอง (พระมหานพพล กนตสีโล, 2554)

จังหวัดนครราชสีมา มีพื้นที่ 32 อำเภอ 2,108 วัด ฝ่ายมหานิกาย มีพระสังฆาธิการตำแหน่งเจ้าคณะอำเภอ 32 รูป เจ้าคณะตำบล 304 รูป เจ้าอาวาส 1,636 รูป มีวัดราษฎร์ 1,968 วัด มีวัดหลวง 5 วัด ฝ่ายธรรมยุติกนิกาย มีพระสังฆาธิการตำแหน่งเจ้าคณะอำเภอ 9 รูป เจ้าคณะตำบล 27 รูป เจ้าอาวาส 100 รูป มีวัดราษฎร์ 134 วัด มีวัดหลวง 2 วัด มีการแบ่งเขตการปกครองทางคณะสงฆ์ และการบริหารงานมีพระสังฆาธิการแต่ละระดับเป็นผู้ปกครองบริหารกำกับดูแลพระสงฆ์มีการบริหารงานอยู่ภายใต้อำนาจตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์และกฎหมายเถรสมาคม มีการบริหารกิจการคณะสงฆ์ที่มอบอำนาจให้เจ้าคณะเป็นผู้บริหารงานโดยยึดหลักหลักพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ และกฎหมายเถรสมาคม ว่าด้วยเรื่องระเบียบการปกครองการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ทั้ง 6 ด้าน ตามกฎหมายเถรสมาคม ฉบับที่ 23 (2541) คือ การปกครอง การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่ การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ เพราะถือเป็นธุระหน้าที่เพราะเป็นกิจการของคณะสงฆ์ (สถาบันพระสังฆาธิการ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2558) ในแต่ละปีมีการอบรมแต่งตั้งพระสังฆาธิการ ซึ่งมีจำนวนมากกว่า 50 รูป ต่อปี เพื่อบริหารกิจการคณะสงฆ์ แต่การบริหารนั้นยังไม่เป็นผลประจักษ์ เพราะมีการเปลี่ยนแปลงพระสังฆาธิการ มีการออกจากตำแหน่งลาสิกขา มรณภาพอยู่เป็นประจำ ทำให้การบริหารงานไม่เกิดความต่อเนื่อง ไม่มีความรู้ความสามารถในด้านบริหาร และการกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมายขององค์กร ส่งผลให้การบริหารกิจการคณะสงฆ์นั้น ไม่ประสบความสำเร็จ ไม่มีประสิทธิภาพ (สำนักงานเจ้าคณะจังหวัดนครราชสีมา, 2556) จังหวัดนครราชสีมาเป็นจังหวัดใหญ่ มีคณะสงฆ์พระสังฆาธิการเป็นจำนวนมาก แต่การบริหารกิจการคณะสงฆ์นั้นยังไม่เกิดประสิทธิภาพ และยังไม่สอดคล้องกับสังคมในปัจจุบัน จึงมีความจำเป็นที่คณะสงฆ์ และพระสังฆาธิการทุกระดับ ต้องรู้หลักการบริหาร มีความคิดสร้างสรรค์ มีทักษะการบริหาร ซึ่งมีความสำคัญต่อการพัฒนาวัดให้เป็นระบบ และส่งเสริมพระสังฆาธิการให้มีความรู้ความสามารถ มีประสบการณ์ที่เหมาะสมกับยุคปัจจุบัน และดำเนินการให้ปฏิบัติอยู่ในกรอบพระธรรมวินัย เป็นแบบอย่างที่สามารถนำพาศาสนาให้ไปสู่เป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพได้อย่างชัดเจน มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีการปฏิบัติที่เป็นขั้นตอนเป็นระบบ และสามารถควบคุมภารกิจทั้งหลายที่เกิดขึ้น มีการวางแผนวิเคราะห์สถานการณ์และคาดการณ์เหตุการณ์ในอนาคต และจัดสรรทรัพยากรอย่างคุ้มค่า มีการวางแผน มีการพัฒนา มีการใช้ทรัพยากรที่เหมาะสม มีวิธีการพัฒนาการฝึกอบรม ประชุมสัมมนา พัฒนาบุคลากรภาพ รวมถึงการพัฒนาความรู้ความสามารถ ให้มีทักษะในการบริหารงานที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง การพัฒนาการบริหารงานของพระสังฆาธิการ จำเป็นต้องมีกลยุทธ์การพัฒนาที่เหมาะสม เป็นที่ยอมรับ และสามารถนำไปปฏิบัติอย่างแท้จริง (พระเทพสิมาภรณ์, 2562)

จากปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษากลยุทธ์การพัฒนาพระสังฆาธิการในด้านการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ในจังหวัดนครราชสีมา 6 ด้าน คือ ด้านการ

ปกครอง ด้านการศาสนา ศึกษา ด้านการเผยแผ่ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการสาธารณูปการ ด้านการสาธารณสงเคราะห์ ซึ่งผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์สำหรับคณะสงฆ์ และพระสังฆาธิการได้นำไปบริหารกิจการคณะสงฆ์ รองรับภาระหน้าที่ของเขตการปกครองได้อย่างมีประสิทธิภาพ และนำไปปฏิบัติได้อย่างแท้จริง เพื่อความเข้มแข็งขององค์กรสงฆ์ ในจังหวัดนครราชสีมา หรือจังหวัดอื่น ๆ ที่มีบริบทใกล้เคียงและคล้ายคลึงกันต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภาวะคุกคามการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในจังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อสร้างกลยุทธ์การพัฒนาพระสังฆาธิการในด้านการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ในจังหวัดนครราชสีมา
3. เพื่อประเมินกลยุทธ์การพัฒนาพระสังฆาธิการในด้านการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ในจังหวัดนครราชสีมา

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Multiphase Mix Method) เกี่ยวกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในจังหวัดนครราชสีมา โดยการเก็บรวบรวมข้อมูล ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ มีการดำเนินการวิจัย 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษากรอบแนวคิดของการพัฒนาพระสังฆาธิการในด้านการบริหารกิจการคณะสงฆ์ผู้วิจัยได้ศึกษาวิเคราะห์ และสังเคราะห์เอกสาร หลักการ แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การพัฒนากลยุทธ์ และสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิในข้อมูลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 รูป เพื่อให้ข้อเสนอแนะในการพัฒนารอบแนวคิด โดยผู้วิจัยได้เลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ดังนี้ 1) ผู้ทรงคุณวุฒิพระสังฆาธิการสังกัดมหานิกาย มีตำแหน่งปกครองระดับจังหวัด จำนวน 2 รูป ได้แก่ เจ้าคณะจังหวัดนครราชสีมา และที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัดนครราชสีมา 2) พระสังฆาธิการสังกัดธรรมยุติกนิกาย มีตำแหน่งปกครองระดับจังหวัด จำนวน 1 รูป ได้แก่ เจ้าคณะจังหวัดนครราชสีมา (ธ) ในจังหวัดนครราชสีมา

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการนัดหมาย และประสานงานผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการสังเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์การบริหารกิจการคณะสงฆ์ ในจังหวัดนครราชสีมา

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ พระสังฆาธิการ และพระลูกวัด ในจังหวัดนครราชสีมา พ.ศ. 2561 ประกอบด้วยพระสังฆาธิการสังกัดมหานิกาย ตำแหน่งเจ้าคณะอำเภอ 32 รูป เจ้าคณะตำบล 304 รูป เจ้าอาวาส 1,636 รูป และพระสังฆาธิการสังกัดธรรมยุติกนิกาย ตำแหน่งเจ้าคณะอำเภอ 9 รูป เจ้าคณะตำบล 27 รูป เจ้าอาวาส 100 รูป รวมจำนวน 2,108 รูป

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พระสังฆาธิการสังกัดมหานิกาย ธรรมยุติกนิกาย และพระลูกวัด ทั้ง 3 ตำแหน่ง ในจังหวัดนครราชสีมา จำนวน 650 รูป กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของ Krejcie และ Morgan และสุ่มกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มตามระดับชั้นแบบไม่เป็นสัดส่วน และวิธีการสุ่มอย่างง่าย (สมบุรณ์ ต้นยะ, 2549) ทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มตามระดับชั้นแบบไม่เป็นสัดส่วน โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างที่มีประชากรน้อยด้วยวิธีการเลือกทั้งหมด กลุ่มตัวอย่างที่เลือกทั้งหมด ประกอบด้วย พระสังฆาธิการสังกัดมหานิกาย ตำแหน่งเจ้าคณะอำเภอ 32 รูป และพระสังฆาธิการสังกัดธรรมยุติกนิกาย ตำแหน่งเจ้าคณะอำเภอ 9 รูป เจ้าคณะตำบล 27 รูป เจ้าอาวาส 100 รูป รวมจำนวน 168 รูป ทำการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยสุ่มกลุ่มพระสังฆาธิการฝ่ายมหานิกาย ตำแหน่งเจ้าคณะตำบล 46 รูป เจ้าอาวาส 111 รูป และพระลูกวัด สังกัดมหานิกาย และธรรมยุติกนิกาย 325 รูป

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในจังหวัดนครราชสีมา จำนวน 1 ชุด ประกอบด้วย 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตอนที่ 3 ข้อคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะเพิ่มเติม โดยมีลักษณะเป็นแบบสอบถามปลายเปิด

การสร้างเครื่องมือในการวิจัยและการหาคุณภาพของเครื่องมือ ศึกษา ค้นคว้า วิเคราะห์ สังเคราะห์ หลักการ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพระสังฆาธิการในด้านการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ในจังหวัดนครราชสีมา เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างข้อคำถาม สร้างเครื่องมือในการวิจัย โดยพัฒนาประเด็นข้อคำถามจากการทบทวน หลักการ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และกรอบแนวคิดในการวิจัย เพื่อจัดทำแบบสอบถาม ตรวจสอบความตรง (Validity) ของเครื่องมือวิจัย นำแบบสอบถาม ที่จัดทำขึ้น เสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบ และพิจารณาให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความตรงเชิงเนื้อหาและความชัดเจนของภาษาที่ใช้เพื่อปรับปรุงแก้ไข จากนั้นนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขเสร็จเรียบร้อยแล้ว เสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ความครอบคลุมของเนื้อหาและความถูกต้องชัดเจนของภาษา โดยพิจารณาความสอดคล้องของข้อคำถามแต่ละข้อกับตัวแปรและนิยามศัพท์

จากนั้นหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Congruence : IOC) พบว่า มีค่า IOC ผลการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของข้อคำถาม พบว่า ข้อคำถามทั้งฉบับมีค่า IOC เท่ากับ 0.94 และข้อคำถามมีค่า IOC มากกว่า 0.5 ขึ้นไปทุกข้อ และนำไปตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ของเครื่องมือวิจัย นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับประชากรแต่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 40 รูป เพื่อทำการวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha-Coefficient Method) ของ Cronbach (บุญชม ศีสะอาด, 2546) ผลการตรวจสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ สำหรับสภาพปัจจุบันมีค่าเท่ากับ 0.92 และสภาพที่พึงประสงค์มีค่าเท่ากับ 0.95

การเก็บรวบรวมข้อมูล ขอนหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครราชสีมา เพื่อนำส่งพระสังฆาธิการ และพระลูกวัดที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows (Statistical Package for Social Science) และใช้สถิติในการวิเคราะห์ สถิติแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ และวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

ขั้นตอนที่ 3 ร่างกลยุทธ์การพัฒนาพระสังฆาธิการในด้านการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ในจังหวัดนครราชสีมา

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้ทรงคุณวุฒิ ที่มีความเชี่ยวชาญด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Development : HRD) จำนวน 5 รูป/คน

จัดกลุ่มจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส ภาวะคุกคาม การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในจังหวัดนครราชสีมา โดยใช้วิธี Priority Needs Index (PNI) เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ แล้วจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น โดยค่า $PNI_{Modified}$ ควรมีค่าตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไป ถือว่ามีความต้องการจำเป็น และจำแนกกลุ่มดัชนี $PNI_{Modified}$ เป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่มีค่าดัชนี $PNI_{Modified}$ สูง จัดเป็นจุดอ่อน และภาวะคุกคาม กลุ่มที่มีค่าดัชนี $PNI_{Modified}$ ต่ำ จัดเป็นจุดแข็งและโอกาส (สุวิมล ว่องวานิช, 2558)

นำข้อมูล จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภาวะคุกคาม มาจับคู่ โดยใช้เทคนิค TOWS Matrix ดังนี้ จับคู่จุดอ่อน-ภาวะคุกคาม (WT) เพื่อกำหนดกลยุทธ์เชิงป้องกันโดยลดจุดอ่อนและหลีกเลี่ยงภาวะคุกคาม จับคู่จุดอ่อน โอกาส (WO) เพื่อกำหนดกลยุทธ์การพลิกตัวโดยแก้ไขจุดอ่อนและนำโอกาสดังมีมาเอื้อประโยชน์ ในการดำเนินงาน จับคู่จุดแข็ง - ภาวะคุกคาม (ST) เพื่อกำหนดกลยุทธ์ขยายขอบข่ายการดำเนินงาน โดยใช้ประโยชน์จากจุดแข็งและหลีกเลี่ยงภาวะคุกคาม จับคู่จุดแข็ง - โอกาส (SO) เพื่อกำหนดกลยุทธ์เชิงรุก โดยนำจุดแข็งที่มีมาสร้างโอกาสและเอื้อประโยชน์ (เรวัตร์ ชาตวีริศิษฐ์, 2554) ในการดำเนินงานร่างกลยุทธ์การพัฒนาพระสังฆาธิการในด้านการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ในจังหวัดนครราชสีมา ผู้วิจัยนำผล

การวิเคราะห์ในขั้นตอนวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภาวะคุกคาม มายกร่างกลยุทธ์ โดยนำข้อมูลผลการประเมินความต้องการจำเป็นในแต่ละด้าน มากำหนดเป็นกลยุทธ์หลัก นำผลจากการวิเคราะห์ TOWS Matrix และข้อมูลจากข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับ สภาพแวดล้อมภายนอกด้านอื่น ๆ โดยการเชิญผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 รูป/คน ที่มีความเชี่ยวชาญด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Development : HRD) มาร่วมร่างกลยุทธ์รอง และวิธีดำเนินการ

การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยดำเนินการตามขั้นตอน ผู้วิจัยขอหนังสือจาก บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ถึงผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 รูป/คน เพื่อเชิญ ผู้ทรงคุณวุฒิร่วมการสนทนากลุ่มร่างกลยุทธ์การพัฒนาพระสังฆาธิการในด้านการบริหาร การจัดการคณะสงฆ์ ในจังหวัดนครราชสีมา

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม โดยการนำประเด็น ที่สำคัญของผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้ความเห็นในการหาแนวทางการพัฒนา การร่างกลยุทธ์รอง และ วิธีดำเนินการ และนำร่างกลยุทธ์ที่ได้จากการสนทนากลุ่ม ปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อปรับปรุง แก้ไขร่างกลยุทธ์การพัฒนาพระสังฆาธิการในด้านการบริหารการจัดการคณะสงฆ์ ในจังหวัดนครราชสีมา เพื่อจัดทำเอกสารประกอบการประชุมสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

ขั้นตอนที่ 4 ตรวจสอบและให้ข้อคิดเห็นร่างกลยุทธ์การพัฒนาพระสังฆาธิการในด้านการบริหารการจัดการคณะสงฆ์ ในจังหวัดนครราชสีมา โดยใช้เทคนิคการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่ออภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นพร้อมทั้งชี้แจงข้อเสนอแนะต่าง ๆ ในเชิงลึก

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 11 รูป/คน โดยกำหนดผู้ทรงคุณวุฒิที่ จบการศึกษาระดับปริญญาเอก มีตำแหน่งทางวิชาการ หรือมีตำแหน่งการปกครอง หรือทำงาน เกี่ยวข้องกับงานกิจการคณะสงฆ์

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เอกสารประกอบการประชุมสนทนากลุ่ม ผู้ทรงคุณวุฒิ กลยุทธ์การพัฒนาพระสังฆาธิการในด้านการบริหารการจัดการคณะสงฆ์ ในจังหวัด นครราชสีมา

การวิเคราะห์ข้อมูลนำข้อมูลที่ได้จากผู้ทรงคุณวุฒิ มาประมวลผล และสรุปผล ข้อเสนอแนะจากการบันทึกและการถอดเทปบันทึกเสียงของผู้เข้าร่วมการประชุมสนทนากลุ่ม โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

ขั้นตอนที่ 5 ปรับปรุงและนำเสนอกลยุทธ์การพัฒนาพระสังฆาธิการในด้านการบริหาร การจัดการคณะสงฆ์ ในจังหวัดนครราชสีมา ผู้วิจัยดำเนินการกำหนดผู้ทรงคุณวุฒิ ในกระบวนการ ประเมินกลยุทธ์ จำนวน 30 ท่าน

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้ทรงคุณวุฒิ โดยการกำหนดผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นพระสังฆาธิการ ตำแหน่งการปกครองระดับภาค จำนวน 2 รูป ระดับจังหวัด จำนวน 3 รูป ระดับอำเภอ จำนวน 6 รูป ระดับตำบล จำนวน 10 รูป ระดับวัด จำนวน 4 รูป และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จำนวน 5 รูป/คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบประเมินกลยุทธ์ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของกลยุทธ์

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยขอหนังสือราชการจากบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา เพื่อเชิญผู้ทรงคุณวุฒิประเมินกลยุทธ์ด้านความเหมาะสมและด้านความเป็นไปได้ของกลยุทธ์

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำผลการประเมินด้านความเหมาะสมและด้านความเป็นไปได้ของกลยุทธ์มาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย รวมทั้งนำข้อเสนอแนะเพิ่มเติมจากผู้ทรงคุณวุฒิมาวิเคราะห์ สังเคราะห์แก้ไขและปรับปรุง จากนั้นนำกลยุทธ์ที่ปรับแก้แล้วเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลักและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วมเพื่อรับคำแนะนำเพิ่มเติมปรับปรุงแก้ไข และดำเนินการจัดทำกลยุทธ์การพัฒนาพระสังฆาธิการในด้านการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ในจังหวัดนครราชสีมา ฉบับสมบูรณ์

ผลการวิจัย

1. การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภาวะคุกคามของการพัฒนาพระสังฆาธิการในด้านการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ในจังหวัดนครราชสีมา จากการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ การเรียงลำดับของความต้องการจำเป็น และผลการสรุป พบว่ามีประเด็นจุดแข็ง คือ ด้านการปกครอง มีประเด็นจุดอ่อน คือ ด้านการศาสนศึกษา ด้านการเผยแผ่ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์ ปัจจัยภายนอกที่เป็นโอกาส คือ สังคม เทคโนโลยี การเมือง ปัจจัยภายนอกที่เป็นภาวะคุกคาม คือ เศรษฐกิจ สรุปดังตารางตามลำดับได้ ดังนี้

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน ของการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดนครราชสีมา

งานกิจการคณะสงฆ์	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PNI	ลำดับ	ผลวิเคราะห์
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล			
1. งานกิจการคณะสงฆ์									
ด้านการปกครอง	3.46	0.44	ปานกลาง	4.02	0.61	มาก	0.16	6	จุดแข็ง
2. งานกิจการคณะสงฆ์									
ด้านการศึกษา	3.20	0.63	ปานกลาง	4.32	0.41	มาก	0.35	1	จุดอ่อน

งานกิจการคณะสงฆ์	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PNI	ลำดับ	ผลวิเคราะห์
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล			
3. งานกิจการคณะสงฆ์ด้านการศึกษาสงเคราะห์	3.13	0.78	ปานกลาง	3.91	0.73	มาก	0.25	3	จุดอ่อน
4. งานกิจการคณะสงฆ์ด้านการเผยแผ่	3.34	0.59	ปานกลาง	4.24	0.46	มาก	0.27	2	จุดอ่อน
5. งานกิจการคณะสงฆ์ด้านการสาธารณูปการ	3.43	0.59	ปานกลาง	4.21	0.51	มาก	0.23	4	จุดอ่อน
6. งานกิจการคณะสงฆ์ด้านการสาธารณสงเคราะห์	3.35	0.69	ปานกลาง	4.07	0.60	มาก	0.22	5	จุดอ่อน
เฉลี่ยรวม	3.32	0.60	ปานกลาง	4.13	0.52	มาก	0.24		

จากตารางที่ 1 พบว่า การวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ ของการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดนครราชสีมา โดยการเรียงลำดับของความต้องการจำเป็นพบว่า มีประเด็นจุดแข็ง คือ ด้านการปกครอง มีประเด็นจุดอ่อน คือ ด้านการศาสนศึกษา ด้านการเผยแผ่ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์ปัจจัยภายนอก โอกาส และภาวะคุกคามของการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ในจังหวัดนครราชสีมา

ปัจจัยภายนอก	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			ค่า PNI	ลำดับ	ผลวิเคราะห์
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล			
1. ปัจจัยภายนอก ด้านสังคม	3.38	0.64	ปานกลาง	3.93	0.10	มาก	0.16	2	โอกาส
2. ปัจจัยภายนอก ด้านเทคโนโลยี	3.36	0.70	ปานกลาง	3.86	0.14	มาก	0.15	3	โอกาส
3. ปัจจัยภายนอก ด้านเศรษฐกิจ	3.31	0.81	ปานกลาง	3.95	0.08	มาก	0.19	1	ภาวะคุกคาม
4. ปัจจัยภายนอก ด้านการเมือง	3.50	0.73	ปานกลาง	3.94	0.09	มาก	0.13	4	โอกาส
เฉลี่ยรวม	3.39	0.70	ปานกลาง	3.92	0.05	มาก	0.16		

จากตารางที่ 2 พบว่า การวิเคราะห์ปัจจัยภายนอก โอกาส และภาวะคุกคามของการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ในจังหวัดนครราชสีมา พบว่า ปัจจัยภายนอกที่เป็นโอกาส คือ ปัจจัยด้านสังคม ปัจจัยด้านเทคโนโลยี ปัจจัยด้านการเมือง และปัจจัยภายนอกที่เป็นภาวะคุกคามคือ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ

2. ผลการสร้างกลยุทธ์การพัฒนาพระสังฆาธิการในด้านการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ในจังหวัดนครราชสีมา ประกอบด้วย 2 กลยุทธ์หลัก 13 กลยุทธ์รอง คือ 1) การพัฒนาพระสังฆาธิการด้านการปฏิบัติงานการบริหารกิจการคณะสงฆ์สู่ความยั่งยืน ประกอบด้วยกลยุทธ์รองที่ 1.1) การสร้างนวัตกรรมสารสนเทศ กลยุทธ์รองที่ 1.2) พัฒนาความรู้ความสามารถบุคลากรในการใช้ข้อมูลสารสนเทศ กลยุทธ์รองที่ 1.3) การส่งเสริมการศึกษาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน กลยุทธ์รองที่ 1.4) ยกระดับการบริหารจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม กลยุทธ์รองที่ 1.5) การให้โอกาสทางการศึกษาเพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข กลยุทธ์รองที่ 1.6) ส่งเสริมการทำงานเป็นทีม กลยุทธ์รอง ที่ 1.7) พัฒนาการสื่อสารในการเผยแผ่ให้มีประสิทธิภาพ กลยุทธ์รองที่ 1.8) เพิ่มศักยภาพของศาสนบุคคล กลยุทธ์รองที่ 1.9) การสร้างและปรับปรุงภูมิสถาปัตยกรรม กลยุทธ์รองที่ 1.10) สร้างระบบการบริหารศาสนสมบัติ กลยุทธ์รองที่ 1.11) สร้างเครือข่ายความร่วมมือ กลยุทธ์หลักที่ 2 การพัฒนาพระสังฆาธิการด้านองค์ความรู้การบริหารกิจการคณะสงฆ์ กลยุทธ์รองที่ 2.1) เสริมสร้างองค์ความรู้สู่การปฏิบัติงาน กลยุทธ์รองที่ 2.2) พัฒนางค์ความรู้สู่การปฏิบัติงาน

3. ผลการประเมินกลยุทธ์การพัฒนาพระสังฆาธิการในด้านการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ในจังหวัดนครราชสีมา พบว่า ทุกกลยุทธ์รวมทั้งแนวทางในการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 3 ผลการประเมินกลยุทธ์การพัฒนาพระสังฆาธิการในด้านการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ในจังหวัดนครราชสีมา

รายการประเมิน	ระดับความเหมาะสม			ระดับความเป็นไปได้		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
กลยุทธ์ 1 การพัฒนาพระสังฆาธิการด้านการปฏิบัติงานการบริหารกิจการคณะสงฆ์สู่ความยั่งยืน	4.57	0.50	มากที่สุด	4.00	0.45	มาก
กลยุทธ์ 2 การพัฒนาพระสังฆาธิการด้านองค์ความรู้การบริหารกิจการคณะสงฆ์	4.83	0.38	มากที่สุด	4.30	0.53	มาก
เฉลี่ยรวม	4.70	0.44	มากที่สุด	4.15	0.49	มาก

จากตารางที่ 3 พบว่า การประเมินกลยุทธ์การพัฒนาพระสังฆาธิการในด้านการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ในจังหวัดนครราชสีมา กลยุทธ์โดยภาพรวม มีความเหมาะสมอยู่ในระดับความเหมาะสมมากที่สุด และมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับความเป็นไปได้ดีมาก

อภิปรายผล

1. วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภาวะคุกคามของการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในจังหวัดนครราชสีมา พบว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์

ด้านการปกครองเป็นจุดแข็ง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า งานด้านการปกครองเป็นงานที่ พระสังฆาธิการต้องปฏิบัติเป็นลำดับแรกก่อนงานด้านอื่น ๆ เมื่อพระภิกษุที่ได้รับคัดเลือกเข้ามา ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาส เป็นพระสังฆาธิการระดับต้น ต้องปฏิบัติหน้าที่ของตนในฐานะผู้นำ ของวัด โดยมีหน้าที่ดูแลพระภิกษุสามเณรให้มีจริยาวัตรตรงตาม ประพฤติปฏิบัติตนตาม หลักพระธรรมวินัย และสองส่องดูแลกุหลุณที่พำนักอยู่ในวัดให้ปฏิบัติตามกฎระเบียบของวัด ดูแลวัดให้เป็นระเบียบเรียบร้อย บำรุงรักษาจัดการวัดและสมบัติของวัดให้เป็นไปโดยความ เรียบร้อย เป็นธุระในการศึกษาอบรมและสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ สอดคล้องกับแนวคิดของ พระครูวิมลสุวรรณกร กล่าวว่า พระสังฆาธิการมีหน้าที่รับผิดชอบ โดยตรงต่อการพัฒนาวัดให้เจริญรุ่งเรืองก้าวหน้า พัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางในการพัฒนา ประชาชนและสังคม มีหลักปฏิบัติที่สอดคล้องกับกฎหมายและระบอบการปกครองที่ได้กำหนดระเบียบ ปกครองไว้ ซึ่งภารกิจของพระสังฆาธิการทุกวัดต้องปฏิบัติ (พระครูวิมลสุวรรณกร, 2558) สอดคล้องกับแนวคิดของพระปลัดชัยภัทร ขนดีโร ด้านการปกครองคณะสงฆ์ มีการมุ่งเน้น ให้ธรรมเป็นใหญ่กว่าตัวบุคคล เรียกว่า การปกครองแบบธรรมมาธิปไตย โดยการปกครองคณะ สงฆ์ยึดปฏิบัติถือเอาพระธรรมวินัย เคารพหลักการ กฎระเบียบ กติกา เพื่อความดีงาม มีการวางกฎระเบียบให้ผู้อยู่ในวัดทั้งพระภิกษุสามเณร และศิษย์วัดปฏิบัติเพื่อให้เกิดความ เรียบร้อยดีงาม และก่อให้เกิดศรัทธาแก่ผู้พบเห็น (พระปลัดชัยภัทร ขนดีโร, 2558) ในส่วน ด้านที่เป็นจุดอ่อน คือ ด้านการศาสนศึกษา ด้านการเผยแผ่ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้าน สาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์ ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะว่า พระสังฆาธิการ อาจจะมีอุปสรรคในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ไม่ได้ให้ความสำคัญของการจัดการแหล่ง เรียนรู้ให้พระภิกษุสามเณรได้ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม หรือหากมีแหล่งเรียนรู้แต่ไม่ได้มีการพัฒนา ปรับปรุงให้ทันสมัย และไม่ได้มีการตั้งกองทุนสนับสนุนการศึกษา วิธีการเผยแผ่ที่ใช้อยู่ นั้น ไม่ทันสมัย ขาดความร่วมมือของชุมชนในท้องถิ่น ขาดความรู้ความเข้าใจ ขาดการวางแผน ขาดการจัดทีมงาน ขาดการทำงานต่อเนื่อง ไม่มีการทำงานเป็นทีม กำหนดบทบาทหน้าที่ ไม่ชัดเจน ทำให้งานกิจการคณะสงฆ์ด้านที่เป็นจุดอ่อนไม่มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัย ของ พระปลัดชัยภัทร ขนดีโร ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาการบริหารวัดให้มีประสิทธิภาพในเขต การปกครองคณะสงฆ์ ภาค 6 พบว่า การบริหารวัดมีปัญหา และอุปสรรคเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะในเรื่องโครงสร้างในการบริหารวัด ความคิดเห็นไม่ตรงกัน ขาดองค์ความรู้ ขาดบุคลากรที่มีคุณภาพ ขาดงบประมาณ ขาดวัสดุอุปกรณ์ ขาดการทำงานแบบบูรณาการ รวมถึงกำหนดบทบาทตำแหน่งหน้าที่ไม่ชัดเจน ทำให้เกิดความไม่เข้าใจในการะงานที่ได้รับ มอบหมาย และขาดการคัดสรรบุคลากรที่มีคุณภาพเข้ามามีบทบาทในการจัดการ (พระปลัดชัย ภัทร ขนดีโร, 2558)

2. กลยุทธ์การพัฒนาพระสังฆาธิการในด้านการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ในจังหวัด นครราชสีมา ประกอบด้วย 2 กลยุทธ์ดังนี้

กลยุทธ์ที่ 1 การพัฒนาพระสังฆาธิการด้านการปฏิบัติงานการบริหารกิจการ คณะสงฆ์สู่ความยั่งยืน เป็นกลยุทธ์ที่มุ่งพัฒนางานกิจการคณะสงฆ์ให้มีประสิทธิภาพ เนื่องด้วย งานกิจการคณะสงฆ์เป็นงานหลักที่พระสังฆาธิการต้องนำไปปฏิบัติและบริหารจัดการ เมื่อได้รับ คัดเลือกและผ่านการฝึกอบรมเข้ามาเข้ารับตำแหน่งปกครองในระดับวัด ระดับตำบล และระดับ อำเภอ หมายถึงการเข้ามาเป็นผู้นำ จึงจำเป็นต้องรู้หลักและวิธีการที่จะบริหารงาน มีวิสัยทัศน์ มีการวางแผนงานที่ต้องปฏิบัติในบริบทของตนเอง ดำเนินการงานกิจการคณะสงฆ์ให้เป็นไป ด้วยความเรียบร้อยโดยมีขอบข่ายงานที่ต้องปฏิบัติเกี่ยวกับเรื่องงานการปกครอง งานการศึกษา ศึกษา งานการศึกษาสงเคราะห์ งานการเผยแผ่ งานการสาธารณูปการ และงานการสาธารณ สงเคราะห์ สอดคล้องกับแนวคิดการของ วิโรจน์ สารรัตนะ ว่า การบริหาร คือ กระบวนการ ดำเนินงานเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ โดยอาศัยหน้าที่ในการ บริหาร ได้แก่ การวางแผน (Planning) การจัดองค์กร (Organizing) การชี้นำ (Leading) และ การควบคุมองค์กร (Controlling) (วิโรจน์ สารรัตนะ, 2555) สอดคล้องกับแนวคิดของ ศิริ ถีอาสนา ได้ให้ความหมายของการบริหารว่า เป็นกิจกรรมของกลุ่มตั้งแต่สองคนจัดการ ทรัพยากรที่เหมาะสมเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน ใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์จัดการ กระบวนการบริหารหรือหน้าที่การบริหาร ประกอบด้วย การวางแผน (Planning) การจัด องค์กร (Organizing) การจัดคณะทำงาน (Staffing) การอำนวยการ (Directing) การ ประสานงาน (Coordinating) การรายงาน (Reporting) และการ งบประมาณ (Budgeting) (ศิริ ถีอาสนา, 2557)

กลยุทธ์ที่ 2 การพัฒนาพระสังฆาธิการด้านองค์ความรู้การบริหารกิจการคณะ สงฆ์ เป็นกลยุทธ์ที่มุ่งเน้นไปที่ตัวของบุคคลที่จะเข้าไปปฏิบัติงานหรือหน้าที่ มีการพัฒนาให้ ความรู้ ความเข้าใจ และวิธีการทำงานที่ต้องเข้าไปปฏิบัติ ซึ่งพระสังฆาธิการก็เป็นหนึ่งใน ทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญขององค์กรคณะสงฆ์ที่ต้องได้รับการพัฒนา และเกิดประโยชน์ต่อตัวผู้ที่ ได้รับการพัฒนาเอง เกิดประโยชน์ต่อการบริหารงานในองค์กรของตนให้ประสบความสำเร็จ ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะงานที่ต้องเข้าไปปฏิบัติและ เข้าใจจุดมุ่งหมายขององค์กร จึงจำเป็นต้องพัฒนาองค์ความรู้ก่อนเข้าสู่ตำแหน่งการปฏิบัติงาน ให้รู้บทบาทหน้าที่ของตนเอง รู้หลักปฏิบัติและวิธีการบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ทุกงาน อย่างถ่องแท้ และพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลาในระหว่างการทำงาน เป็นการเรียนรู้การ แก้ปัญหาระหว่างการทำงานที่ปฏิบัติต้องสอดคล้องสภาพสังคมและยุคสมัย สอดคล้องกับ แนวคิดของ พิมลพรรณ เชื้อบางแก้ว การบริหารทรัพยากรมนุษย์ หมายถึง กระบวนการ ดำเนินงานที่เกี่ยวกับบุคลากรขององค์กร ด้วยภารกิจหลัก 4 ด้าน คือ การจัดหา การพัฒนา การใช้ประโยชน์ การเก็บรักษาบุคลากร เพื่อให้องค์กรได้ประโยชน์สูงสุดจากคุณค่าของ

บุคคลากร (พิมลพรรณ เชื้อบางแก้ว, 2550) สอดคล้องกับแนวคิดของ Leonard Nadler กล่าวว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นการเตรียมคน เพื่อให้สามารถก้าวไปพร้อมกับองค์กร ซึ่งจะพัฒนาเปลี่ยนแปลงและเติบโตได้ (Leonard N., 1970) สอดคล้องกับแนวคิดของ ทวีศักดิ์ สุททวาทีน ว่า มาตรการสำคัญที่จะช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันให้กับองค์กรอย่างยั่งยืนได้ คือ การเลือกใช้กลยุทธ์การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่เหมาะสม เพื่อให้องค์กรสามารถใช้ประโยชน์จากทรัพยากรมนุษย์ที่มีศักยภาพสูง ในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับองค์กร (ทวีศักดิ์ สุททวาทีน, 2550)

3. ผลการประเมินกลยุทธ์การพัฒนาพระสังฆาธิการในด้านการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ในจังหวัดนครราชสีมา ทุกกลยุทธ์รวมทั้งแนวทางในการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า พระสังฆาธิการต้องการให้งานกิจการคณะสงฆ์มีการพัฒนาให้เป็นแบบเดียวกันผลจึงมีค่าความเหมาะสมมากที่สุด และก็อาจจะมองถึงความเป็นไปได้ของกลยุทธ์ว่าอาจจะสามารถเข้าไปพัฒนาได้เพียงบางพื้นที่ที่มีปัญหาตามผลการวิจัยเท่านั้น จึงได้ผลความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก จึงมีความจำเป็นที่จะต้องประเมินก่อนที่จะนำไปใช้และประเมินตามบริบท สอดคล้องกับแนวคิดของ ชีชมพร วาสิทธิ์ การประเมินกลยุทธ์เป็นงานสำคัญที่มีผลต่อเนื่องถึงความสำเร็จหรือล้มเหลวของกลยุทธ์ ซึ่งจะให้ผลโดยตรงกับการดำรงอยู่ขององค์กร ดังนั้น ผู้บริหารจะต้องทำการประเมินกลยุทธ์ เพื่อให้แน่ใจว่ากลยุทธ์ที่กำหนดขึ้นเหมาะสมกับความต้องการและสถานการณ์ขององค์กร (ชีชมพร วาสิทธิ์, 2561) สอดคล้องกับ ญัฎฐพันธ์ เขจรนนท์ กล่าวว่า การประเมินกลยุทธ์คือการตรวจสอบวิเคราะห์ปัญหา กำหนดแนวทางปรับปรุงและพัฒนาให้กลยุทธ์เกิดความสอดคล้องกับสถานการณ์จริงเพื่อองค์กรจะได้คุณค่าสูงสุดจากการดำเนินงาน (ญัฎฐพันธ์ เขจรนนท์, 2552)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยในครั้งนี้สรุปได้ว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์ ทั้ง 6 ด้าน ผลวิเคราะห์การบริหารกิจการคณะสงฆ์ พบว่า มีงานการปกครองที่เป็นจุดแข็ง ซึ่งหมายถึงมีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก ส่วนงานด้านที่เหลือนพบว่าเป็นจุดอ่อนที่ควรหาวิธีการและแนวทางที่จะพัฒนา ซึ่งในการพัฒนายังต้องวิเคราะห์โดยละเอียดเพื่อนำผลที่ได้มาสร้างกลยุทธ์เพื่อพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล รวมทั้ง การพัฒนาพระสังฆาธิการซึ่งเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญสำหรับองค์กรคณะสงฆ์ ให้ปฏิบัติงานด้วยความเรียบร้อย มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ตามวัตถุประสงค์ขององค์กร ด้วยการนำกลยุทธ์การพัฒนาพระสังฆาธิการด้านการปฏิบัติงานการบริหารกิจการคณะสงฆ์สู่ความยั่งยืน และกลยุทธ์การพัฒนาพระสังฆาธิการด้านองค์ความรู้การบริหารกิจการคณะสงฆ์ มาเป็นแนวทางให้คณะสงฆ์นำไปปรับใช้ตามบริบทของงานที่ปฏิบัติ และเพื่อให้กลยุทธ์มีประสิทธิภาพ

ควรประเมินการบริหารงานตามบริบทในพื้นที่จริง เพื่อหาความเหมาะสมการใช้กลยุทธ์นำไปพัฒนางานกิจการคณะสงฆ์และพระสังฆาธิการ และเตรียมความพร้อมการพัฒนาบุคลากรของคณะสงฆ์ให้มีความรู้ความเข้าใจในอำนาจหน้าที่ของพระสังฆาธิการ พระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ จารัตประเพณี ตลอดจนความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารและการจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้ 1) ควรมีการวิเคราะห์การทำงานว่ามีจุดอ่อนจุดแข็งด้านใดแล้วจึงนำกลยุทธ์เข้าไปเสริมเพื่อพัฒนางานและพัฒนาคนให้ตรงตามความต้องการจำเป็น 2) ควรมีการสร้างกลุ่มทำงานที่จะเข้าไปอธิบายวิธีใช้กลยุทธ์ และแนวทางปฏิบัติให้เหมาะสมกับงาน ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับกลยุทธ์ การพัฒนาการปฏิบัติงานกิจการคณะสงฆ์ที่มีประสิทธิภาพ 2) ควรมีการศึกษาวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในบริหารกิจการคณะสงฆ์เพื่อเชื่อมโยงการบริหารงานกับระบบราชการ 3) ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องการพัฒนาศักยภาพศาสนบุคคลขององค์กรคณะสงฆ์เพื่อบริหารกิจการคณะสงฆ์

เอกสารอ้างอิง

- ทิฆัมพร วาสิตี. (2561). การประเมินกลยุทธ์. เรียกใช้เมื่อ 20 ธันวาคม 2563 จาก <https://sites.google.com/site/krutikamporn/home/bth-thi-6/6-7-kar-pramein-klyuthth>
- ณัฐพันธ์ เขจรันน. (2552). การบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ซีเอ็ดดูเคชั่น จำกัด.
- ทวีศักดิ์ สุททกวาทิน. (2550). การถ่ายโอนความสามารถด้านการจัดการทรัพยากรมนุษย์จากองค์การกลางบริหารงานภาครัฐให้กับหัวหน้าส่วนราชการ การประชุมวิชาการรัฐประศาสนศาสตร์ระดับประเทศ. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: พรินต์.
- ทวิสันต์ วิชัยวงศ์. (2562). ภาวะผู้นำยุคใหม่และทักษะในการบริหารงานในองค์กร. วารสารวิชาการแสงอีสาน, 16(2), 667-680.
- บุญชม ศีสะอาด. (2546). วิธีการเลือกสถิติเพื่อการวิจัย. กรุงเทพมหานคร: สุริยาสาน.
- พระครูพิศาลธีรธรรม. (2553). ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสนมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูวินัยธรจักรี ศรีจารุเมธีญาณ. (2559). บทบาทพระสงฆ์ไทยในสังคมยุคโลกาภิวัตน์. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 4(1), 276-287.

- พระครูวิมลสุวรรณกร. (2558). รูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการ
ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 1. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา
รัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระเทพสีมาภรณ์. (1 มีนาคม 2562). งานกิจการคณะสงฆ์ในยุคปัจจุบัน. (พระมหาจำรัส มุ่ง
เผือกกลาง, ผู้สัมภาษณ์)
- พระธรรมวรนายก. (1 มีนาคม 2562). งานกิจการคณะสงฆ์ในยุคปัจจุบัน. (พระมหาจำรัส มุ่ง
เผือกกลาง, ผู้สัมภาษณ์)
- พระปลัดชัยภัทร ขนดีโร. (2558). การพัฒนาการบริหารวัดให้มีประสิทธิภาพในเขตการ
ปกครองคณะสงฆ์ภาค 6. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐ
ประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหานพพล กนตสีโล. (2554). ภาวะผู้นำในการพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการจังหวัด
สมุทรสงคราม. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ.
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาสามารถ จิตตสทโธ. (2556). ภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระสังฆาธิการอำเภอเมือง
นครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการ
จัดการเชิงพุทธ. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พิมลพรรณ เชื้อบางแก้ว. (2550). การบริหารทรัพยากรมนุษย์. (พิมพ์ครั้งที่ 6).
กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- พิสิฐชัย กาญจนามัย. (2555). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง. เรียกใช้เมื่อ 5 สิงหาคม 2563 จาก
<https://sites.google.com/site/mbakrabi/phawa-phuna-laea-kar-brihar-kar-peliynpaelng>
- เรวัตร์ ชาตรีวิศิษฐ์. (2554). Strategic Management การจัดการเชิงกลยุทธ์.
กรุงเทพมหานคร: บริษัทอินเฮาส์ โยว์เลจ จำกัด.
- วิโรจน์ สารัตตะ. (2555). การบริหาร หลักการ ทฤษฎีและประเด็นทางการศึกษา.
กรุงเทพมหานคร: ทิพย์วิสุทธิ.
- ศิริ ถิอาสนา. (2557). เทคนิคการจัดการคุณภาพแนวใหม่ แนวคิด หลักการสู่การบริหารจัดการ
คุณภาพการศึกษา.(พิมพ์ครั้งที่ 2). มหาสารคาม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏ
มหาสารคาม.
- สถาบันพระสังฆาธิการ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2558). คู่มือพระสังฆาธิการ.
(พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- สมบุรณ์ ต้นยะ. (2549). วิทยาการวิจัย. นครราชสีมา: คณะครุศาสตรมหาวิทยาลัยราชภัฏ
นครราชสีมา.

สำนักงานเจ้าคณะจังหวัดนครราชสีมา. (2556). คู่มืออบรมพระสังฆาธิการระดับวัด-ตำบล.
นครราชสีมา: กุศลศาสตร์ ก๊อปปี้พริ้นต์.

สุวิมล ว่องวานิช. (2558). การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น. กรุงเทพมหานคร:
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Leonard N. (1970). Feveloping Human Resources. Houston: Gulf.

กลยุทธ์การบริหารบุคคลของโรงเรียนเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
ตามแนวคิดการธำรงรักษาบุคลากรและองค์กรแห่งความสุข*
STRATEGIES FOR PRIVATE SCHOOLS PERSONNEL MANAGEMENT
IN NORTHEAST REGION BASED ON THE CONCEPT OF
STAFF RETENTION AND HAPPY ORGANIZATION

รสริน อางไธสง

Roseryn Ardhaisong

ประยัต ภูมิโคกรักษ์

Prayad Bhoomkhokrak

พิกุล ภูมิโคกรักษ์

Pikul Bhoomkhokrak

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

Nakhon Ratchasima Rajabhat University, Thailand

E-mail: roserynp@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษากรอบแนวคิดการธำรงรักษาบุคลากรและองค์กรแห่งความสุข 2) ศึกษาสภาพเป็นจริงและสภาพพึงประสงค์ของการบริหารบุคคลของโรงเรียนเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตามแนวคิดการธำรงรักษาบุคลากรและองค์กรแห่งความสุข และ 3) พัฒนาและประเมินกลยุทธ์การบริหารบุคคลของโรงเรียนเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตามแนวคิดการธำรงรักษาบุคลากรและองค์กรแห่งความสุข การวิจัยนี้ใช้รูปแบบวิธีวิจัยแบบผสมวิธีพหุระยะ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ โรงเรียนเอกชนในระบบประเภทสามัญศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ที่จัดการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ป.1 - ม.6) จำนวน 700 โรงเรียน ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน และครูโรงเรียนเอกชนในระบบประเภทสามัญศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์เนื้อหา ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดัชนีความต้องการจำเป็นผลการวิจัย พบว่า 1) กรอบแนวคิดการธำรงรักษาบุคลากร มี 10 องค์ประกอบ และกรอบแนวคิดองค์กรแห่งความสุข มี 8 องค์ประกอบ 2) สภาพเป็นจริงและสภาพที่พึงประสงค์ของ

* Received 5 June 2021; Revised 20 June 2021; Accepted 25 June 2021

การบริหารบุคคลอยู่ในระดับมาก 3) กลยุทธ์การบริหารบุคคลของโรงเรียนเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตามแนวคิดการจํารงรักษามูลค่าและองค์กรแห่งความสุข ประกอบด้วย 2 กลยุทธ์หลัก คือ กลยุทธ์หลักที่ 1 การจํารงรักษามูลค่า มี 3 กลยุทธ์รอง 17 แนวทางปฏิบัติ กลยุทธ์หลักที่ 2 องค์กรแห่งความสุข มี 3 กลยุทธ์รอง 15 แนวทางปฏิบัติ และผลการประเมินกลยุทธ์ด้านความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: กลยุทธ์การบริหารบุคคล, การจํารงรักษามูลค่า, องค์กรแห่งความสุข, โรงเรียนเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

Abstract

The Objectives of this research article were to 1) to study the conceptual framework of staff retention and happy organization, 2) to investigate the current condition and the desirable scenario of personnel management of private schools in Northeast region on the concept of staff retention and happy organization, 3) to develop and evaluate the personnel management strategies of private schools in Northeast region on the concept of staff retention and happy organization. The multi phrase mixed methodologies were used to conduct for this study. The sampling group were 700 private schools in Northeast region in the ordinary type of private education, that affiliated with the Office of Private Education Commission that provided the basic education level (Prathom 1 – Matthayom 6). The informants were the school administrator and the school staff in private schools in Northeast region in the ordinary type of private education, that affiliated with the Office of Private Education Commission. The research instruments were the questionnaires and the interview forms. The content analysis, frequency, percentage, mean, standard deviation and PNI_{modified} index were used as statistics in the data analysis. The research results revealed that: 1) the conceptual framework of staff retention consisted of 10 elements and happy organization framework consisted of 8 elements, 2) the current condition and the desirable scenario were found at the high level, 3) the personnel management strategies of private schools in Northeast region on the concept of staff retention and happy organization consist of 2 main strategies: the first of major strategy, Staff retention composes of 3 secondary strategies and 17 practical guidelines, the second of major strategy, Happy organization composes of 3 secondary strategies and 15 practical guidelines. The evaluation result of

appropriateness and feasibility of these strategies were at the highest level and at the high level.

Keywords: Personnel Management, Staff Retention, Happy Organization, Private Schools in Northeast Region

บทนำ

การศึกษาเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาประเทศเนื่องจากเป็นก้าวแรกที่สำคัญของการสร้างทรัพยากรของประเทศ ซึ่งประชากรเปรียบเสมือนฟันเฟืองหลักต่อการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ภายใต้ยุทธศาสตร์ประเทศไทยมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืน อันนำไปสู่การกำหนดนโยบายประเทศไทย 4.0 ด้วยเศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรมซึ่งเป็นการเปลี่ยนรูปแบบการพัฒนาสินค้าและบริการโดยนำเทคโนโลยี ความคิดสร้างสรรค์ และนวัตกรรมมาใช้ ถือเป็นสัญญาณต่อองค์กรและคนทำงานที่ต้องปรับเปลี่ยน คัดค้านนวัตกรรมการทำงานในองค์กรให้รอดพ้นจากวิกฤตต่าง ๆ และทำให้องค์กรเติบโตอย่างต่อเนื่อง อีกทั้ง การแข่งขันในโลกปัจจุบันทำให้องค์กรต้องตระหนักถึงการสร้างมูลค่าเพิ่มให้องค์กร และรับมือกับความท้าทายจากโอกาสทางธุรกิจหลากหลายรูปแบบ ดังนั้น การเพิ่มขีดความสามารถของคนทำงานในปัจจุบันจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง และองค์กรยุคใหม่จึงควรพัฒนาระบบงานและจิตใจของบุคลากรควบคู่กันไป ซึ่งองค์กรแห่งความสุขเป็นหนึ่งในวิธีการบริหารจัดการองค์กรตามทฤษฎีสมัยปัจจุบัน อย่างไรก็ตามการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มองว่าอารมณ์ของบุคลากรมีผลต่อการทำงาน และบุคลากรมีคุณค่ามากต่อปัจจัยการผลิตทั้งหมด เพราะสามารถสร้างนวัตกรรมและเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันให้กับองค์กรได้ ดังนั้น กรอบการบริหารทรัพยากรมนุษย์แนวใหม่จึงให้ความสำคัญต่อการเป็นบุคลากรที่มีความรอบรู้ เป็นบุคลากรที่มีสมรรถนะสูง และให้ความสำคัญต่อจิตใจและอารมณ์ของบุคลากร นอกจากนี้ยังให้ความสำคัญต่อการเตรียมบุคลากรให้พร้อมต่อการทำงานในบริบทต่าง ๆ โดยตระหนักถึงความเป็นมืออาชีพและอารมณ์ของบุคลากร เพื่อความเติบโตอย่างยั่งยืนขององค์กร ซึ่งจะเป็นประโยชน์มหาศาล หากองค์กรสามารถพัฒนาคนและองค์กรให้มีความสุขควบคู่กันได้ (ธีรธรรม วุฑฒิวัตรชัยแก้ว และคณะ, 2561)

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนกล่าวถึงการศึกษาเอกชนว่ามีบทบาทสำคัญต่อการศึกษาของประเทศซึ่งมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีศักยภาพและเป็นกำลังสำคัญของการพัฒนาประเทศ การมีส่วนร่วมของการศึกษาเอกชนได้ถูกกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติและกฎหมายว่าด้วยโรงเรียนเอกชน ดังนั้น การพัฒนาการศึกษาของประเทศจึงต้องขับเคลื่อนให้สอดคล้องกับทิศทางของการพัฒนาประเทศตามกรอบยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี พ.ศ. 2560 - 2579 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560 - 2564

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 ในการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาเอกชน พ.ศ. 2560 - 2564 สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนได้กำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย ยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาเพื่อให้สามารถรองรับความท้าทายจากสถานการณ์ภายนอกและภายในของการศึกษาเอกชนบนบริบท และหลักการของการศึกษาเอกชน โดยเชื่อมโยงกับเป้าหมายและทิศทางการพัฒนาประเทศตามกรอบยุทธศาสตร์ชาติและแผนพัฒนาประเทศ รวมทั้งแผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน, 2555)

ปัญหาการขาดแคลนครูในโรงเรียนเอกชน มีสาเหตุหลายประการเช่นเดียวกับการศึกษาของ (จิรัฐกานต์ สุวรรณกาญจน์, 2556) ซึ่งพบปัญหาการลาออกของครูประจำการก่อนกำหนดเวลา อันมีปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการศึกษาในระดับมาก ได้แก่ ด้านนโยบายของโรงเรียนด้านการบริหารและการจัดการ ด้านการพิจารณาเลื่อนขั้นเงินเดือนและความดีความชอบ ด้านความก้าวหน้าในอาชีพ ด้านค่าจ้าง และสวัสดิการอื่น ในขณะเดียวกันปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของครูเอกชนที่ปฏิบัติงานเกินกว่า 10 ปี โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านความสำเร็จในการทำงาน ด้านความสัมพันธ์ภายในโรงเรียน ด้านสุขภาพ ด้านสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงาน ด้านการมีส่วนร่วม และด้านนโยบายของโรงเรียนล้วนเป็นสาเหตุที่ทำให้โรงเรียนเอกชนไม่สามารถธำรงรักษากรูเอกชนไว้กับโรงเรียนได้ เป็นผลให้โรงเรียนขาดครูที่มีประสบการณ์จำนวนมาก นอกจากนี้สถานภาพครูและความศรัทธาในวิชาชีพทำให้ไม่น่าสนใจในคนรุ่นใหม่ เงินเดือนและรายได้ที่ต่ำกว่าอาชีพอื่น ความก้าวหน้าในวิชาชีพ สภาพแวดล้อมในการทำงาน ตลอดจนภาพลักษณ์ของวิชาชีพครูต่อสาธารณชน การสอบบรรจุข้าราชการครู ซึ่งผู้สมัครจำนวนหนึ่งเป็นครูโรงเรียนเอกชน ปัญหาการขาดแคลนครูจึงส่งผลกระทบอย่างต่อเนื่องถึงปัจจุบัน โรงเรียนเอกชนเป็นสถานศึกษาที่มีประวัติความเป็นมายาวนาน มีบทบาทหน้าที่ในการจัดการศึกษาให้กับเด็กและเยาวชน ซึ่งในปัจจุบันได้ยึดแนวทางพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 อันกำหนดให้มีการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ แม้ว่าโรงเรียนเอกชนดำเนินการบริหารจัดการด้วยตนเอง แต่ก็ยังคงประสบปัญหาการขาดแคลนครู อัตราเงินเดือนครูเอกชนที่ได้รับน้อยกว่าครูของรัฐ แม้ว่ารัฐบาลจะมีนโยบายปรับอัตราเงินเดือนให้ครูในสถานศึกษาเอกชนที่เรียนจบปริญญาตรี แต่ก็ไม่ได้จัดสรรให้กับครูทุกคนตามที่ควรจะเป็น อีกทั้งโรงเรียนเอกชนมีสวัสดิการต่าง ๆ ที่ครูเอกชนได้รับน้อยกว่าการรับราชการ ดังนั้น การขาดขวัญกำลังใจล้วนส่งผลกระทบต่อความต้องการย้ายเข้าสู่การเป็นครูในโรงเรียนของรัฐ ตลอดจนการเปลี่ยนไปประกอบอาชีพอื่นแทน และกล่าวถึงอัตราการลาออกของครูประจำการในประเทศสหรัฐอเมริกาใน ค.ศ. 2013 สูงถึง 50% มีเหตุผลการลาออกหลายประการ อาทิ ความปลอดภัยของสถานที่ทำงาน พฤติกรรมนักเรียน นโยบายการทดสอบนักเรียนจากส่วนกลางที่เข้มงวด การขาด

การสนับสนุนจากผู้ปกครอง ขาดการสนับสนุนจากผู้บริหาร ภาระงานมาก ขาดแคลนทรัพยากร เป็นต้น (จตุรงค์ พงษ์ศิริ, 2563)

จากการมีปัญหาซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงสภาวะของบุคลากรในโลกของการทำงาน ยังมีอีกหลายประการที่เป็นอุปสรรคต่อการบริหารกิจการโรงเรียนเอกชนในประเทศไทย รวมถึงการขาดแคลนครูผู้สอนเนื่องจากครูสมัครสอบแข่งขันเพื่อบรรจุเข้าเป็นข้าราชการครู ซึ่งก่อให้เกิดภาระของโรงเรียนเอกชนที่ต้องรับหาครูใหม่เข้ามาสอนแทน จากปัญหาดังกล่าวนี้นี้ โรงเรียนเอกชนจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องปรับเปลี่ยนการบริหารจัดการด้านกำลังคน โดยเฉพาะการรักษาบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถให้คงอยู่กับองค์กรได้ยาวนาน เพื่อลดผลกระทบที่ตามมาวิธีการนั้นก็คือ การหากลยุทธ์ที่เหมาะสมกับบริบทของตนเอง ซึ่งจะสามารถใช้เป็นแนวทางบริหารจัดการองค์กรในอนาคตและใช้เป็นแนวทางสำหรับผู้ปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น อีกทั้งยังช่วยให้องค์กรสามารถคาดคะเนถึงปัญหาที่จะเกิดขึ้นและเปลี่ยนปัญหาให้เป็นโอกาสที่จะดำเนินธุรกิจในอนาคตและทำให้ผู้บริหารระดับสูงมีวิสัยทัศน์กว้างขึ้นและสามารถตัดสินใจทางการบริหารได้อย่างรอบคอบและช่วยลดความเสี่ยงในการดำเนินธุรกิจได้ (ศุภเสฏฐ์ ฅณากุล, 2561)

นอกจากนี้จำนวนนักเรียนที่ลดลงอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้การบริหารจัดการมีปัญหาเนื่องจากเงินอุดหนุนรายหัว ตลอดจนงบประมาณด้านอื่น ๆ ได้รับลดลงตามจำนวนนักเรียน จึงส่งผลให้คุณภาพการจัดการศึกษามีปัญหาไปด้วย ซึ่งปัจจุบันเงินอุดหนุนค่าใช้จ่ายรายหัวในโรงเรียนเอกชน ในระดับชั้นอนุบาลถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ได้รับจัดสรรเพียง 62 - 63% ของอัตราเงินอุดหนุนที่นักเรียนโรงเรียนรัฐได้รับ ส่วนระดับมัธยมศึกษาได้รับจัดสรรเพียง 70% ในขณะที่นักเรียนโรงเรียนรัฐได้รับการจัดสรร 100% ส่วนเงินอุดหนุนอาหารกลางวัน นักเรียนโรงเรียนเอกชนระดับชั้นอนุบาล 1 ถึง ป.6 ได้รับจัดสรรเพียง 28% ของนักเรียนโรงเรียนเอกชนทั้งหมด ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (สช.) ได้จัดทำข้อมูลเปรียบเทียบจำนวนโรงเรียนเอกชนในสังกัด ระหว่างปีการศึกษา 2561 และ 2562 พบว่าการศึกษาในระบบ ประเภทโรงเรียนสามัญศึกษา ปีการศึกษา 2561 มี 4,003 โรงเรียน และปีการศึกษา 2562 ปิดตัว 66 แห่ง เหลือ 3,937 แห่ง โรงเรียนนานาชาติ ปีการศึกษา 2561 มี 206 แห่ง และปีการศึกษา 2562 เปิดเพิ่ม 1 แห่ง รวม 207 แห่ง (มติชนสุดสัปดาห์, 2562)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษากลยุทธ์การบริหารบุคคลของโรงเรียนเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตามแนวคิดการธำรงรักษาบุคลากรและองค์กรแห่งความสุขเพื่อประโยชน์ต่อการพัฒนาองค์กรให้มั่นคงและยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากรอบแนวคิดการธำรงรักษาบุคลากรและองค์กรแห่งความสุข
2. เพื่อศึกษาสภาพเป็นจริงและสภาพพึงประสงค์ของการบริหารบุคคลของโรงเรียนเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตามแนวคิดการธำรงรักษาบุคลากรและองค์กรแห่งความสุข

3. เพื่อพัฒนาและประเมินกลยุทธ์การบริหารบุคคลของโรงเรียนเอกชน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตามแนวคิดการธำรงรักษาบุคลากรและองค์กรแห่งความสุข

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษากรอบแนวคิด ทฤษฎี การธำรงรักษาบุคลากรและองค์กรแห่งความสุข สังเคราะห์กรอบแนวคิดงานวิจัย ด้วยการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด ทฤษฎี หลักการ บทความวิชาการ งานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อสรุปวิเคราะห์ และสังเคราะห์องค์ประกอบของกรอบแนวคิดในงานวิจัยนี้ โดยใช้แบบสังเคราะห์ เนื้อหาเพื่อนำเสนอเป็นกรอบแนวคิดขั้นต้น

สร้างแบบสอบถามแบบกึ่งมีโครงสร้าง เพื่อใช้สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ และสร้างเครื่องมือเป็นแบบประเมินความเหมาะสมของกรอบแนวคิดการวิจัย เรื่องการบริหารบุคคลของโรงเรียนเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตามแนวคิดการธำรงรักษาบุคลากรและองค์กรแห่งความสุข โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 ความเหมาะสมขององค์ประกอบในกรอบแนวคิด ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ช่อง คือ เหมาะสม (มีค่าคะแนนเท่ากับ 1) ไม่เหมาะสม (มีค่าคะแนนเท่ากับ 0) ไม่แน่ใจ (มีค่าคะแนนเท่ากับ -1) และตอนที่ 3 เป็นคำถามปลายเปิดเพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิได้แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติม โดยเครื่องมือนี้ผู้วิจัยได้นำไปขอความเห็นชอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก และอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วมก่อนจะนำไปใช้ประเมินจริง

ประเมินกรอบแนวคิดการวิจัย นำเสนอกรอบแนวคิดขั้นต้นในการวิจัยกับผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อประเมินกรอบแนวคิด วิเคราะห์ผลการประเมินกรอบแนวคิดเพื่อหาค่าความตรงด้านเนื้อหา โดยใช้ความถี่ ร้อยละ และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) กำหนดเกณฑ์การยอมรับผลการประเมินกรอบแนวคิดไว้ที่มากกว่าร้อยละ 80

ผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านบริหารการศึกษา ผู้บริหารโรงเรียนเอกชน 5 คน

การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยขอหนังสือจากสำนักบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา เพื่อประสานความร่วมมือในการประเมินกรอบแนวคิดการวิจัยโดยการนำไปให้ด้วยตนเองและส่งทางไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ประกอบไปด้วย ความถี่ และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และนำเสนอกรอบแนวคิดการวิจัย โดยนำผลการประเมินกรอบแนวคิดขั้นต้น มาพัฒนาเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยนำเสนอเพื่อขอความเห็นชอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก และอาจารย์ ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วมเพื่อเตรียมสร้างเครื่องมือวิจัยในขั้นต่อไป

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาสภาพเป็นจริงและสภาพพึงประสงค์ ของการบริหารบุคคลของโรงเรียนเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตามแนวคิดการธำรงรักษาบุคลากรและองค์กรแห่งความสุขผู้วิจัยศึกษาสภาพเป็นจริงและสภาพพึงประสงค์ ของการบริหารบุคคลของโรงเรียนเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามแนวคิดการธำรงรักษาบุคลากรและองค์กรแห่งความสุข และสร้างแบบสอบถามเพื่อการวิจัย โดยเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ได้แก่ นักวิชาการจากมหาวิทยาลัย สาขาการบริหารการศึกษา 2 คน และสาขาการวิจัย 1 และผู้บริหารโรงเรียนเอกชน จำนวน 2 คน เพื่อตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ความครอบคลุมของเนื้อหาและความถูกต้องชัดเจนของภาษา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในขั้นตอนนี้เป็นแบบสอบถาม เพื่อหาคำดัชนีความต้องการจำเป็นในการบริหารบุคคลของโรงเรียนเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามแนวคิดการธำรงรักษาบุคลากรและองค์กรแห่งความสุข แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 สอบถามสถานภาพโดยทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 สอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพเป็นจริงและสภาพพึงประสงค์ ของการบริหารบุคคลของโรงเรียนเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตามแนวคิดการธำรงรักษาบุคลากรและองค์กรแห่งความสุข ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามปลายเปิด เพื่อถามความคิดเห็นอื่น ๆ เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการวิเคราะห์จุดแข็ง – จุดอ่อนขององค์กร (SWOT Analysis)

เครื่องมือสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อหาข้อมูลเชิงประจักษ์ ซึ่งมีบริบทในด้านความเป็นเลิศด้านการบริหารเพื่อการธำรงรักษาบุคลากร ด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง แบ่งออกเป็น 3 ตอนคือ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ตอนที่ 2 ข้อมูลภาพรวมการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ตอนที่ 3 ข้อมูลแนวทางการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ประเด็นคำถามหลัก คำถามย่อย

เครื่องมือสำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ เป็นแบบสอบถาม มีรายละเอียดการสร้างเครื่องมือ คือ กำหนดจุดมุ่งหมายในการสร้างและกำหนดตัวแปรที่ต้องการวัด เพื่อสร้างแบบสอบถามวัดสภาพเป็นจริงและสภาพพึงประสงค์ในหมวดต่าง ๆ ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดกรอบการสร้างแบบสอบถามของแต่ละหมวด กำหนดขอบเขตและสร้างนิยามปฏิบัติการย่อยของแต่ละหมวด จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กำหนดให้สอดคล้องกับนิยามที่กำหนดไว้ โดยลักษณะของแบบสอบถาม เป็นมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) ชนิด 5 ระดับ

การสร้างเครื่องมือสำหรับเชิงคุณภาพ เป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) เพื่อให้ผู้รับการสัมภาษณ์ได้แสดงความคิดเห็นและเปิดกว้าง โดยมีขั้นตอนการสร้าง โดยศึกษาค้นคว้าจากเอกสารและงานวิจัยเพื่อกำหนดกรอบการสัมภาษณ์ และกำหนดขอบเขตของค่านิยามปฏิบัติการโดยสร้างแบบสัมภาษณ์ในลักษณะการเลือกประเด็นและคำถามปลายเปิด

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือของการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยนำแบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้างเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบเครื่องมือด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ความครอบคลุมของเนื้อหา และความถูกต้องชัดเจนของภาษา จากนั้นนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้น เสนอผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษา จำนวน 5 ท่าน ซึ่งเป็นนักวิชาการจากมหาวิทยาลัย จำนวน 3 ท่าน ผู้บริหารระดับสูง หรือนักวิชาการสำนักงานส่งเสริมการศึกษาเอกชนพื้นที่ และผู้บริหารโรงเรียนเอกชนจำนวน 2 ท่าน เพื่อตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือด้านความตรงเชิงเนื้อหา ความครอบคลุมของเนื้อหาและความถูกต้องชัดเจนของภาษา โดยพิจารณาความสอดคล้องของข้อความถามแต่ละข้อกับตัวแปรและนิยามศัพท์ จากนั้นหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of congruence: IOC) ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่าน ได้พิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแต่ละข้อในแต่ละหมวด มาหาค่าดัชนีความสอดคล้องในการคัดเลือกข้อความ ใช้เกณฑ์การตัดสินพิจารณาว่าค่าดัชนีความสอดคล้องที่คำนวณได้แต่ละข้อ ต้องมากกว่า 0.50 จึงจะถือว่าข้อความนั้นวัดได้สอดคล้องกับเนื้อหาที่จะวัด การหาความเชื่อมั่น (Reliability) ของประเด็นย่อยในแต่ละหมวด ในที่นี้ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่คัดเลือกข้อที่มีคุณภาพแล้วไปทดสอบใช้ (Try out) กับโรงเรียนเอกชนที่เป็นประชากรแต่ไม่ใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 โรงเรียน เพื่อทำการวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha-coefficient method) ของ Cronbach (บุญชม ศรีสะอาด, 2554)

การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยขอหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลจากมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา เพื่อขออนุญาตและขอความอนุเคราะห์จากผู้บริหารโรงเรียนเอกชน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อแจ้งให้ทราบและขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถาม พร้อมส่ง QR Code เพื่อสแกนเข้าถึงแบบสอบถามออนไลน์ถึงกลุ่มตัวอย่างทางไปรษณีย์ ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ และแบบสอบถามออนไลน์ผ่าน Google form สำหรับกรณีการสัมภาษณ์ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง หลังจากนั้นรวบรวมข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์ต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูลวิจัยเชิงคุณภาพ จากการศึกษาเอกสารสัมภาษณ์และแบบสอบถาม ปลายเปิดใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) และการวิเคราะห์ข้อมูลวิจัยเชิงปริมาณโดยใช้โปรแกรม SPSS วิเคราะห์ค่าเฉลี่ยความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นโดยใช้ Priority need index แบบปรับปรุง (PNI_{modified}) เพื่อระบุความต้องการจำเป็น คัดเลือกประเด็นความต้องการจำเป็น ในการคัดเลือกประเด็นความต้องการจำเป็นในการบริหารบุคคลของโรงเรียนเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามแนวคิดการธำรงรักษาบุคลากรและองค์กรแห่งความสุข (สุวิมล ว่องวาณิช, 2558) การวิเคราะห์ SWOT Analysis สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกมาวิเคราะห์ SWOT Matrix เพื่อกำหนดกลยุทธ์การบริหารบุคคลของโรงเรียนเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามแนวคิดการธำรงรักษาบุคลากรและ

องค์กรแห่งความสุข และจัดทำ TOWS Matrix ในการวิจัยครั้งนี้ จุดแข็ง-โอกาส (SO) กำหนดกลยุทธ์ที่เหมาะสม คือ กลยุทธ์เชิงรุก เพื่อใช้เป็นจุดแข็งที่มีอยู่มาเสริมสร้างมาปรับใช้อย่างเต็มที่ จุดแข็ง-ภาวะคุกคาม (ST) กำหนดกลยุทธ์ที่เหมาะสม กลยุทธ์การแตกตัว โดยใช้ประโยชน์จากจุดแข็งที่มีอยู่มาสร้างโอกาสระยะยาว จุดอ่อน-โอกาส (WO) กำหนดกลยุทธ์ที่เหมาะสม สำหรับช่องนี้ เป็นกลยุทธ์การพลิกตัว เพื่อขจัดหรือแก้ไขจุดอ่อนภายในต่าง ๆ โดยพิจารณาจากโอกาสภายนอกที่มีผลต่อการบริหาร จุดอ่อน - ภาวะ คุกคาม (WT) กำหนดกลยุทธ์ที่เหมาะสมสำหรับช่องนี้เป็นกลยุทธ์การปกป้อง พยายามลดอุปสรรคต่าง ๆ ตลอดจนหามาตรการที่จะทำให้เกิดความสูญเสียน้อยที่สุด จากนั้นประมวลข้อมูลทั้งหมดโดยการวางแผนกลยุทธ์ 2 ส่วน คือ การวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์และแนวทางเชิงกลยุทธ์ และร่างกลยุทธ์ภายหลังจากได้วิเคราะห์ TOWS Matrix โดยผู้วิจัยเสนออาจารย์ ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อปรับร่างกลยุทธ์ และขอความเห็นชอบเพื่อเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ ในการให้ข้อคิดเห็นร่างกลยุทธ์ และยืนยันกลยุทธ์ ในขั้นต่อไป (พฤทธิ์ ศิริบรรณพิทักษ์, 2552)

ขั้นตอนที่ 3 พัฒนาและประเมินกลยุทธ์การบริหารบุคคลของโรงเรียนเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามแนวคิดการธำรงรักษาบุคลากรและองค์กรแห่งความสุข การยืนยันกลยุทธ์การบริหารบุคคลของโรงเรียนเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามแนวคิดการธำรงรักษาบุคลากรและองค์กรแห่งความสุข ในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยใช้กระบวนการสนทนากลุ่มจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อดำเนินการให้ข้อคิดเห็นร่างกลยุทธ์ และยืนยันกลยุทธ์ ดังนี้

การกำหนดผู้ทรงคุณวุฒิ ในกระบวนการสนทนากลุ่ม (Focus group) จำนวน 11 คน ประกอบด้วย 3 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 ผู้ทรงคุณวุฒิด้านสำนักงานส่งเสริมการศึกษาเอกชน และผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารการศึกษาระดับศึกษาธิการจังหวัด จำนวน 2 คน กลุ่มที่ 2 ผู้บริหารโรงเรียนเอกชน จำนวน 5 คน กลุ่มที่ 3 ตัวแทนครูโรงเรียนเอกชน และตัวแทนผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนเอกชน/ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จำนวน 4 คน เครื่องมือที่ใช้ในการสนทนากลุ่ม ได้แก่ เอกสารข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ SWOT Analysis ในรูปตารางประกอบด้วย จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและภาวะคุกคาม ตลอดจนเครื่องบันทึกเสียงและกล้องบันทึกภาพ

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดย ขอนหนังสือราชการจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา และผู้วิจัยนำหนังสือเพื่อเชิญผู้ทรงคุณวุฒิด้วยตนเอง ดำเนินการสนทนากลุ่ม เพื่อขอข้อคิดเห็นร่างกลยุทธ์ และยืนยันกลยุทธ์

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากกระบวนการสนทนากลุ่มโดยผู้ทรงคุณวุฒิมาวิเคราะห์และปรับปรุงแก้ไขและนำกลยุทธ์ที่ได้ เสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความครอบคลุมของเนื้อหา ก่อนนำเสนอขั้นตอนต่อไป

การประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของกลยุทธ์ ผู้วิจัยดำเนินการดังต่อไปนี้ ผู้ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของร่างกลยุทธ์ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิจากการประชุม

สนทนากลุ่ม จำนวน 11 คน โดยประเมินภายหลังจากการยืนยันร่างกลยุทธ์แล้ว จากนั้นผู้วิจัยนำข้อเสนอแนะ ข้อคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิมาปรับปรุงแก้ไขอีกครั้ง และนำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบความถูกต้อง

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบประเมินความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของ กลยุทธ์ ประกอบด้วย ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ประเมิน ตอนที่ 2 แบบประเมินความคิดเห็นของผู้ตอบแบบประเมิน และตอนที่ 3 เป็นความคิดเห็นเพิ่มเติมของผู้ประเมิน โดยลักษณะของแบบประเมินในตอนที่ 2 เป็นมาตราส่วนประเมินค่า ชนิด 5 ระดับ จากนั้นนำกลยุทธ์ที่พัฒนาแล้ว เสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลักและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วมเพื่อรับคำแนะนำเพิ่มเติมและสุดท้ายจึงนำเสนอแนะจากอาจารย์ที่ปรึกษา มาแก้ไขปรับปรุงและสรุปเป็นกลยุทธ์การบริหารบุคคลของโรงเรียนเอกชน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามแนวคิดการธำรงรักษาบุคลากรและองค์กรแห่งความสุขเพื่อนำเสนอ และเผยแพร่ต่อไป

ผลการวิจัย

1. ผลการประเมินกรอบแนวคิดการธำรงรักษาบุคลากรและองค์กรแห่งความสุข ได้กรอบแนวคิดการวิจัย คือ กรอบการธำรงรักษาบุคลากร มี 10 องค์ประกอบ ประกอบด้วย 1) คุณค่าและวัฒนธรรมองค์กรที่สร้างสรรค์การทำงานที่ท้าทาย สนุก น่าสนใจ และส่งเสริมชื่อเสียงขององค์กร 2) การบริหารจัดการที่ดี บทบาทภาวะผู้นำ และระบบการสรรหาบุคลากรที่มีคุณภาพ 3) รางวัล และการยกย่องชื่นชม เสริมสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน 4) การฝึกอบรมและพัฒนา 5) ค่าตอบแทนที่ดึงดูดใจและสวัสดิการที่ดี 6) บุคลากรสัมพันธ์ และการสำรวจทัศนคติ 7) ความชัดเจนของหน้าที่ความรับผิดชอบ ความมั่นคง และความก้าวหน้าในสายอาชีพ 8) ความสมดุลของชีวิตส่วนตัวและงาน 9) สถานที่ทำงานปลอดภัยทั้งกายและใจ 10) การปฐมนิเทศ การมีพี่เลี้ยงเป็นที่ปรึกษา และกรอบแนวคิดองค์กรแห่งความสุข มี 8 องค์ประกอบ ประกอบด้วย 1) การมีสุขภาพดี 2) การมีน้ำใจงาม 3) การรู้จักผ่อนคลาย 4) การพัฒนาความรู้ 5) การมีคุณธรรม 6) การใช้เงินเป็น 7) การมีครอบครัวที่ดี 8) การมีสังคมดี

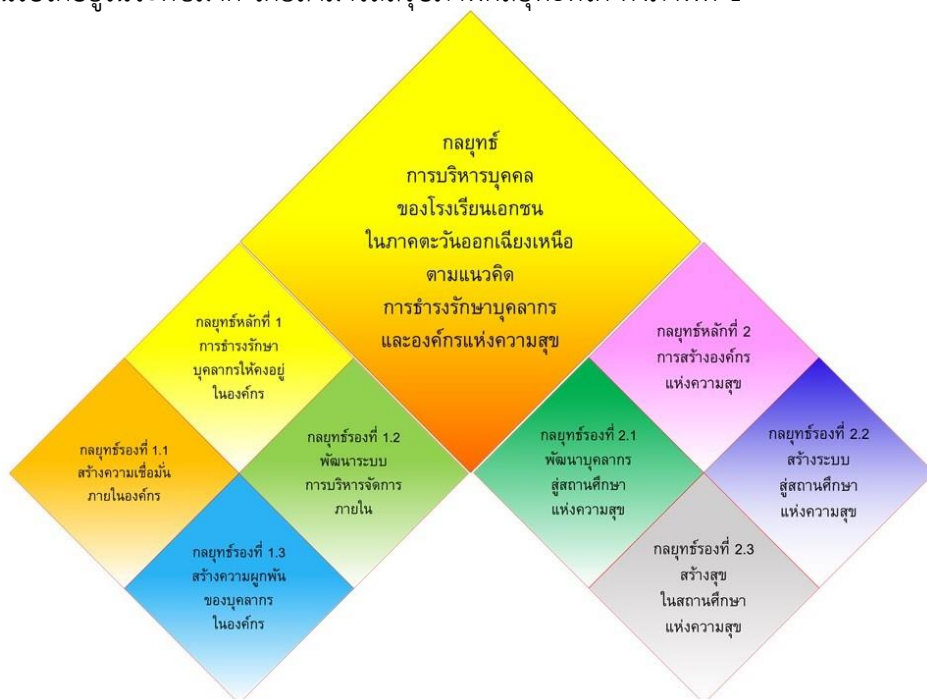
2. สภาพเป็นจริง และสภาพพึงประสงค์ของการบริหารบุคคลของโรงเรียนเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตามแนวคิดการธำรงรักษาบุคลากรและองค์กรแห่งความสุข ซึ่งแนวคิดการธำรงรักษาบุคลากร พบว่า สภาพเป็นจริงและสภาพพึงประสงค์อยู่ในระดับมาก และแนวคิดองค์กรแห่งความสุข พบว่า สภาพเป็นจริงอยู่ในระดับปานกลาง สภาพพึงประสงค์อยู่ในระดับมาก ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สภาพเป็นจริงและสภาพพึงประสงค์ของการบริหารบุคคลของโรงเรียนเอกชนในภาคตะวันออก เฝียงเหนือตามแนวคิดการธำรงรักษาบุคลากรและองค์กรแห่งความสุข

รายการ	สภาพเป็นจริง			สภาพพึงประสงค์		
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1. แนวคิดการธำรงรักษาบุคลากร	3.70	0.72	มาก	4.49	0.62	มาก
2 แนวคิดองค์กรแห่งความสุข	3.20	0.63	ปานกลาง	4.32	0.41	มาก

3. พัฒนาและประเมินกลยุทธ์การบริหารบุคคลของโรงเรียนเอกชนในภาคตะวันออกเฝียงเหนือตามแนวคิดการธำรงรักษาบุคลากรและองค์กรแห่งความสุข ได้ 2 กลยุทธ์ ประกอบด้วย กลยุทธ์หลักที่ 1 การธำรงรักษาบุคลากรให้คงอยู่ในองค์กร กลยุทธ์รองที่ 1.1 สร้างความเชื่อมั่นในสถานศึกษา กลยุทธ์รองที่ 1.2 พัฒนาระบบการบริหารจัดการภายในสถานศึกษา กลยุทธ์รองที่ 1.3 สร้างความผูกพันของบุคลากรต่อสถานศึกษา กลยุทธ์หลักที่ 2 การสร้างองค์กรแห่งความสุข กลยุทธ์รองที่ 2.1 พัฒนาศักยภาพบุคลากรสถานศึกษาแห่งความสุข กลยุทธ์รองที่ 2.2 สร้างระบบสถานศึกษาแห่งความสุข กลยุทธ์รองที่ 2.3 สร้างสุขในสถานศึกษาแห่งความสุข และผลการประเมินกลยุทธ์ด้านความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก โดยสามารถสรุปภาพกลยุทธ์ที่ได้ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กลยุทธ์การบริหารบุคคลของโรงเรียนเอกชนในภาคตะวันออกเฝียงเหนือตามแนวคิดการธำรงรักษาบุคลากรและองค์กรแห่งความสุข

อภิปรายผล

1. ประเมินกรอบแนวคิดการบริหารบุคคลของโรงเรียนเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตามแนวคิดการธำรงรักษาบุคลากรและองค์กรแห่งความสุข ผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิด 2 เรื่อง ได้แก่ 1) การธำรงรักษาบุคลากร ประกอบด้วย 1.1) คุณค่าและวัฒนธรรมองค์กรที่สร้างสรรค์การทำงานที่ท้าทาย สนุก น่าสนใจ และส่งเสริมชื่อเสียงขององค์กร 1.2) การบริหารจัดการที่ดี บทบาทภาวะผู้นำ และระบบการสรรหาบุคลากรที่มีคุณภาพ 1.3) รางวัล และการยกย่องชื่นชม เสริมสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน 1.4) การฝึกอบรมและพัฒนา 1.5) ค่าตอบแทนที่ดึงดูดใจและสวัสดิการที่ดี 1.6) บุคลากรสัมพันธ์และการสำรวจทัศนคติ 1.7) ความชัดเจนของหน้าที่ความรับผิดชอบ ความมั่นคง และความก้าวหน้าในสายอาชีพ 1.8) ความสมดุลของชีวิตส่วนตัวและงาน 1.9) สถานที่ทำงานปลอดภัยทั้งกายและใจ 1.10) การปฐมนิเทศการมีพี่เลี้ยงเป็นที่ปรึกษา เรื่องแนวคิดองค์กรแห่งความสุข ประกอบด้วย 1) การมีสุขภาพดี 2) การมีน้ำใจงาม 3) การรู้จักผ่อนคลาย 4) การพัฒนาความรู้ 5) การมีคุณธรรม 6) การใช้เงินเป็น 7) การมีครอบครัวที่ดี 8) การมีสังคมดี โดยกรอบแนวคิดนี้เป็นการธำรงรักษาบุคลากรด้วยบทบาทของผู้บริหารที่จะต้องทำ เพื่อให้บุคลากรที่ดีมีคุณภาพได้อยู่ทำคุณประโยชน์ให้แก่องค์กรได้นานเท่าที่จะนานได้ เพราะหากไม่รักษาคนดีมีความสามารถไว้ องค์กรย่อมจะพัฒนาให้เจริญรุ่งเรืองเติบโตได้ยาก ส่วนแนวคิดองค์กรแห่งความสุขเป็นแนวคิดหลักที่มุ่งการดำเนินงานกับกลุ่มเป้าหมายหลัก คือ คนทำงานในองค์กร ที่ถือเป็นบุคคลสำคัญและเป็นกำลังหลักของทั้งครอบครัว องค์กร ชุมชน และสังคม การสร้างความสุขในที่ทำงาน นับว่าเป็นปัจจัยสำคัญในการบริหารองค์กร มุ่งเน้นให้บุคลากรทุกคนในองค์กร มีความสุขในการทำงาน ความสุขที่เกิดขึ้นนั้นก่อให้เกิดกระบวนการทางความคิด ทำให้งานที่ได้รับมอบหมายมีประสิทธิภาพมากขึ้น ลดความตึงเครียดจากการทำงาน สภาพแวดล้อม รวมทั้งลดความขัดแย้งภายในองค์กร ความสุขที่เกิดขึ้นจากการทำงานเปรียบเสมือนน้ำหล่อเลี้ยงให้พฤติกรรมคนปรับเปลี่ยนและพัฒนาในแนวโน้มที่ดีขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของ ก้านทอง บุหระ ว่า ความสุขต้องเริ่มต้นจากตัวบุคคลก่อนเป็นอันดับแรก และการมีสภาพแวดล้อมที่รายรอบตัวบุคคลนั้น เอื้อต่อความสุขด้วยเช่นกัน นอกจากนี้ บุคลากรที่มีความสุขจะสามารถอยู่กับองค์กรได้นานถึงสี่เท่าของบุคลากรที่ไม่มีความสุข อีกทั้งบุคลากรที่มีความสุขที่อยู่ในองค์กรที่มีความสุขแล้วนั้น จะมีความผูกพันกับองค์กรมากกว่าบุคคลที่ไม่มีความสุขในองค์กร อาจเป็นเพราะว่า การธำรงรักษาบุคลากรให้คงอยู่กับองค์กรต้องมีทรัพยากรมนุษย์ที่มีความรู้ความสามารถ มีแรงจูงใจในการทำงานและมุ่งพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลาถือเป็นกลไกสำคัญที่จะขับเคลื่อนองค์กร (ก้านทอง บุหระ, 2560)

2. สภาพเป็นจริงและสภาพพึงประสงค์ของการบริหารบุคคลของโรงเรียนเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามแนวคิดการธำรงรักษาบุคลากรและองค์กรแห่งความสุขพบว่า สภาพเป็นจริงและสภาพพึงประสงค์ของการธำรงรักษาบุคลากรอยู่ในระดับมาก และ

แนวคิดองค์กรแห่งความสุข พบว่า สภาพเป็นจริงอยู่ในระดับปานกลาง สภาพพึงประสงค์อยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะว่า การธำรงรักษาบุคลากรจะต้องส่งเสริมพัฒนาศักยภาพของบุคคลให้สูงขึ้น เพื่อให้บุคลากรอยู่กับองค์กรอย่างมีคุณค่าและมีแผนพัฒนาความก้าวหน้าในงานอาชีพของผู้ซึ่งมีศักยภาพสูง บุคลากรก็จะมีความรักองค์กรและรักงานที่ทำ พุ่มเท่กำลังใจและกำลังใจทำงานเต็มความสามารถ จึงทำให้องค์กรต้องให้ความสำคัญกับการรักษาบุคลากรไว้โดยวิธีการที่เหมาะสม ผลิตผลงานที่ดีออกมา พัฒนาค้นในองค์กรอย่างมีเป้าหมาย และให้ยุทธศาสตร์สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ขององค์กร เพื่อให้องค์กรมีความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลง ซึ่งจะนำพาองค์กรไปสู่การเติบโตอย่างยั่งยืน โดยใช้ความสุขพื้นฐานแปดประการ (Happy 8) เป็นแนวทางในการบริหารจัดการชีวิตให้มีความสุข อย่างยั่งยืน สร้างทัศนคติบวกต่อมุมมองในการดำเนินชีวิต การอยู่ร่วมกับผู้อื่น การรับผิดชอบต่อสังคม เป็นสมาชิกที่ดีต่อครอบครัว องค์กร และสังคม โดยมีความสุขที่แท้จริงบนพื้นฐาน ความสุขแปดประการที่สมดุลกับชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับ Laurita, M. กล่าวถึงปัจจัยของการธำรงรักษาบุคลากรให้อยู่กับองค์กรได้นานล้วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการสรรหา การว่าจ้าง สภาพแวดล้อมการทำงาน การบริหารจัดการที่ดีของผู้นำองค์กร รูปแบบภาวะผู้นำที่เหมาะสม การส่งเสริมสนับสนุนซึ่งกันและกัน โอกาสในการพัฒนา การมอบหมายงาน สวัสดิการ ตลอดจนชีวิตการทำงานที่สมดุล การสร้างคุณค่าบุคลากรในองค์กร การพัฒนาตนเองและบุคลากร (Laurita, M. J., 2017) สอดคล้องกับงานวิจัยของ ผาสุก สุมาลย์กุล ว่า การส่งเสริมให้ครูและนักเรียนมีความผูกพันในสถานศึกษา ก็จะส่งผลให้เกิดความพร้อมทั้งกายและจิตใจของบุคลากรในเชิงบวก ซึ่งเป็นทั้งความสุข และความพร้อมต่อการเผชิญกับสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างเป็นระบบ (ผาสุก สุมาลย์กุล, 2560)

3. กลยุทธ์การบริหารบุคคลของโรงเรียนเอกชน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามแนวคิดการธำรงรักษาบุคลากรและองค์กรแห่งความสุข จากการวิเคราะห์ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภาวะคุกคาม รวมทั้งความเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ และประเมินความเหมาะสมความเป็นไปได้ของกลยุทธ์ ได้มาซึ่ง 2 กลยุทธ์หลักประกอบด้วย กลยุทธ์หลักที่ 1 การธำรงรักษาบุคลากรให้คงอยู่ในองค์กร กลยุทธ์รองที่ 1.1 สร้างความเชื่อมั่นในสถานศึกษา กลยุทธ์รองที่ 1.2 พัฒนาระบบการบริหารจัดการภายในสถานศึกษา กลยุทธ์รองที่ 1.3 สร้างความผูกพันของบุคลากรต่อสถานศึกษา กลยุทธ์หลักที่ 2 การสร้างองค์กรแห่งความสุข กลยุทธ์รองที่ 2.1 พัฒนาบุคลากรสู่สถานศึกษาแห่งความสุข กลยุทธ์รองที่ 2.2 สร้างระบบสู่สถานศึกษาแห่งความสุข กลยุทธ์รองที่ 2.3 สร้างสุขในสถานศึกษาแห่งความสุข และผลการประเมินกลยุทธ์ด้านความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก เป็นกลยุทธ์ที่มีความสำคัญที่โรงเรียนเอกชนต้องคำนึงถึงการดูแลรักษาบุคลากรให้คงอยู่กับองค์กร และการสร้างองค์กรแห่งความสุข จำเป็นต้องมีทรัพยากรมนุษย์ที่มีความรู้ความสามารถ มีแรงจูงใจในการทำงานและมุ่งพัฒนา

ตนเองอยู่ตลอดเวลา ถือเป็นกลไกสำคัญที่จะขับเคลื่อนองค์กร องค์กรที่ต้องการประสบความสำเร็จจะต้องดำรงรักษาคนให้อยู่กับองค์กรได้นาน ๆ การรักษาบุคลากรให้อยู่กับองค์กรจึงเป็นความท้าทายที่สำคัญที่จะทำให้องค์กรดำเนินไปในทิศทางเดียวกัน และการสร้างองค์กรแห่งความสุขเป็นกลยุทธ์ที่มีความสำคัญที่เป็นตัวแปรต่อความสำเร็จก้าวหน้าขององค์กร ซึ่งควรตระหนักถึงการทำให้เป็นองค์กรแห่งความสุข โดยคำนึงถึงองค์ประกอบที่ทำให้การบริหารงานโรงเรียนเอกชนประสบความสำเร็จ เนื่องจากเป็นตัวกำหนดบุคคลให้กระทำในสิ่งที่พึงพอใจ หรือประสิทธิผลของการปฏิบัติงาน ซึ่งล้วนแล้วแต่มาจากความสุขภายในของบุคลากร ผู้ปฏิบัติงาน ถึงแม้ว่าความสุขจะเป็นนามธรรมที่ไม่สามารถจับต้องได้ แต่ก็สามารถแปรผลออกมาเป็นศักยภาพของแต่ละบุคคลได้เช่นกัน จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นจุดอ่อนของการสะท้อนความสุขในระดับการจัดการซึ่งมีความอ่อนไหว กล่าวถึงการที่องค์กรมีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถเพราะมีขวัญกำลังใจ มีความมั่นคงก้าวหน้าและความปลอดภัย จึงเป็นผลทำให้มีภาพลักษณ์ที่ดีเพราะไม่มีการโยกย้ายพนักงานบ่อยครั้ง เนื่องจากมีการเอาใจใส่ดูแลพนักงานอย่างดี ทำให้ประหยัดเวลา และสอดคล้องกับแนวคิดของ ขวัญเมือง แก้วดำเกิง ว่า องค์กรที่มีระบบการจัดการ สร้างบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่ดี มีกระบวนการสร้างสุขเชื่อมโยงกัน ก่อให้เกิดสุขภาพกายควบคู่สุขภาพใจ ส่งผลทางบวกต่อผลลัพธ์ขององค์กร (ขวัญเมือง แก้วดำเกิง, 2556)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยในครั้งนี้สามารถได้กรอบแนวคิด 2 กรอบคือ การดำรงรักษาบุคลากรและองค์กรแห่งความสุข ซึ่งนำไปสู่กระบวนการทางการวิจัยที่ชัดเจน ตลอดจนทราบถึงสภาพเป็นจริงและสภาพพึงประสงค์ของการบริหารบุคคลของโรงเรียนเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามแนวคิดการดำรงรักษาบุคลากรและองค์กรแห่งความสุขซึ่งอยู่ในระดับมาก และได้กลยุทธ์การบริหารบุคคลของโรงเรียนเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามแนวคิดการดำรงรักษาบุคลากรและองค์กรแห่งความสุข เพื่อดำรงรักษาบุคลากรให้คงอยู่กับองค์กร เพื่อเพิ่มผลผลิตให้กับองค์กรสร้างขวัญกำลังใจ และความพึงพอใจในการทำงาน เกิดภาพพจน์ที่ดีต่อองค์กร ได้รับการยอมรับจากหน่วยงานต่าง ๆ ลดอัตราการลาออกของบุคลากร จูงใจให้คนที่มีความสามารถทำงานและไม่ลาออกไปจากองค์กร ซึ่งคนทำงานในองค์กรที่ถือเป็นบุคคลสำคัญ และเป็นกำลังหลักของทั้งครอบครัว องค์กร ชุมชน และสังคม การสร้างความสุขในที่ทำงาน นับว่าเป็นปัจจัยสำคัญในการบริหารองค์กรมุ่งเน้นให้บุคลากรทุกคนในองค์กรมีความสุขในการทำงาน ความสุขที่เกิดขึ้นนั้นก่อให้เกิดกระบวนการทางความคิด ทำให้งานที่ได้รับมอบหมายมีประสิทธิภาพมากขึ้น ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย 1) ควรส่งเสริมกิจกรรมการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคลากรในองค์กรด้วยการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ เพื่อความพร้อมต่อการปฏิบัติหน้าที่ และส่งเสริมคุณค่าของบุคลากรให้ได้รับการยอมรับทั้งในและนอกองค์กร 2) ควรมี

กระบวนการพัฒนาบุคลากรตามความจำเป็นของลักษณะงาน โดยมีกิจกรรมกระตุ้นบุคลากรให้พัฒนาตนเองและทักษะวิชาชีพทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาต่อเนื่องและสม่ำเสมอ เช่น จัดให้ผู้มีประสบการณ์ในองค์กรให้คำแนะนำช่วยเหลือเพื่อปรับตัวต่อวัฒนธรรมองค์กรที่เป็นประโยชน์ต่อเนื่องและสร้างสรรค์ โดยมีกิจกรรมส่งเสริมคุณค่าการเรียนรู้ หัวข้อองค์กรแก่บุคลากรทั้งระดับปฏิบัติการและระดับบริหาร 3) สถานศึกษามีกิจกรรมส่งเสริมการทำงานแบบพี่แบบน้อง เอื้ออาทรช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีความรักแก่กัน เอื้อเฟื้อต่อทั้งสังคมที่ทำงานและที่พักอาศัย เป็นทั้งผู้ร่วมงานและเพื่อนร่วมชุมชนที่ดีสู่องค์กรแห่งความสุข เช่น จัดกิจกรรมการช่วยเหลือสังคมโดยเป็นผู้ร่วมงานและเพื่อนร่วมชุมชนเดียวกัน 4) สถานศึกษา มีกิจกรรมเสริมสร้างความสามัคคี โดยการทำงานเป็นทีม มีหลักคิดพื้นฐานของการอยู่ร่วมกันของมนุษย์ในสังคมโดยสร้างความตระหนักแก่บุคลากรให้มีศีลธรรมในการดำเนินชีวิต และเกรงกลัวต่อการกระทำที่ไม่ดี ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป 1) ศึกษาแนวทางการบริหารจัดการค่าตอบแทนและสวัสดิการของครูโรงเรียนเอกชนที่เหมาะสม ซึ่งจุดอ่อนของภาพรวมของความต้องการของบุคลากรจะสัมพันธ์กับค่าตอบแทนและสวัสดิการ 2) ศึกษากลยุทธ์ การบริหารโรงเรียนเอกชนในสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ต่อเนื่องจาก ความจำเป็นที่ต้องรักษาบุคลากรให้คงอยู่และสร้างความสุขให้แก่บุคลากรขององค์กรควบคู่กันไป

เอกสารอ้างอิง

- ก้านทอง บุหระ. (2560). องค์กรแห่งความสุข: แนวคิด กระบวนการ และบทบาทของนักบริหารทรัพยากรมนุษย์. วารสารวิทยบริการ, 28(3), 169-176.
- ขวัญเมือง แก้วดำเกิง. (2556). แนวคิดการสร้างองค์กรแห่งความสุข. เรียกใช้เมื่อ 28 มีนาคม 2562 จาก <https://hq.prd.go.th/plan/download/article/article>
- จตุรงค์ พงษ์ศิริ. (10 พฤศจิกายน 2563). หลักการธำรงรักษาบุคลากรของโรงเรียนเอกชน. (รสริน อางไธสง, ผู้สัมภาษณ์)
- จิรัฐกานต์ สุวรรณกาญจน์. (2556). กลยุทธ์การธำรงรักษาบุคลากรของสถานศึกษาเอกชนในเขตภาคเหนือตอนบน. ใน ดุษฎีนิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาและการพัฒนาสังคม. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- ธีรธรรม วุฑฒิวัดวรชัยแก้ว และคณะ. (2561). กลยุทธ์เพื่อเสริมสร้างองค์กรแห่งความสุข. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: แอทโพร์พรีนธ์.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2554). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: สุสิริยาสาน.
- ผาสุก สุมามาลย์กุล. (2560). กลยุทธ์การบริหารโรงเรียนเอกชนตามแนวคิดองค์การที่สร้างความผูกพันของครูและนักเรียน. ใน ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- พฤทธิ ศรีบรรณพิทักษ์. (2552). การบริหารและการจัดการศึกษาเพื่อโลกใบเล็ก. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: พรักหวานกราฟฟิคพิมพ์ดี.
- มติชนสุดสัปดาห์. (2562). สารพัดปัญหา ‘ร.ร.เอกชน’. เรียกใช้เมื่อ 19 กุมภาพันธ์ 2563 จาก https://www.matichonweekly.com/column/article_234841
- ศุภเสณัฐ คณากุล. (2561). วิกฤตหนัก!! ร.ร.เอกชนปิดตัวแล้ว 13 โรง หลังขาดแคลน น.ร. แถมครูทิ้ง ร.ร เอกชน. เรียกใช้เมื่อ 3 มีนาคม 2562 จาก <https://www.matichon.co.th>
- สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน. (2555). แนะนำ สช. เรียกใช้เมื่อ 9 ธันวาคม 2562 จาก <https://www.opec.go.th/วิสัยทัศน์-พันธกิจ-เป้าห/>
- สุวิมล ว่องวาณิช. (2558). การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Laurita, M. J. (2017). Strategies for retaining a multigenerational workforce. In Dissertation Doctoral dissertation Business Administration. Walden University.

ระบบการจัดการเครือข่ายน้ำหมักพืชเพื่อดูแลสุขภาพจาก
ตำรับในพระไตรปิฎกสู่ตำรับชุมชนภาคกลางในประเทศไทย*
MANAGEMENT SYSTEM OF PLANT BIO-EXTRACT FOR HEALTHCARE
FROM THE TRIPITIKA'S RECIPE TO THE RECIPES OF THE CENTRAL
REGION COMMUNITIES IN THAILAND

ชาตรี กระบวนรัตน์

Chatree Krabuanrat

ทรงคุณ จันทจร

Songkoon Chantachon

อัญชลี จันทาโก

Anchalee Jantapo

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Maharakham University, Thailand

E-mail: chatree1010@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจและวิเคราะห์ระบบ การจัดการเครือข่ายน้ำหมักพืชเพื่อดูแลสุขภาพจากตำรับในพระไตรปิฎกสู่ตำรับชุมชนภาคกลางในประเทศไทย และเพื่อเสนอแนวทางการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในระบบการจัดการและการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ได้มาตรฐาน รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยเครือข่ายน้ำหมักพืช 4 กลุ่มจาก 4 จังหวัด คัดเลือกแบบเจาะจงจากประชากรเครือข่ายน้ำหมักในภาคกลางด้วยเกณฑ์สถานที่ ความรู้ ประสบการณ์ในการจัดการเครือข่าย จำนวนสมาชิก การรวมกลุ่ม การผลิต การกระจายผลิตภัณฑ์ และการดูแลสุขภาพ วิธีการรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิใช้วิธีการการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มผู้รู้หลัก 12 คน กลุ่มผู้ปฏิบัติ 24 คน และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป 40 คน การสังเกต การสนทนากลุ่ม 4 กลุ่มแยกตามกลุ่ม 15 คน 17 คน 15 คน 11 คน การประชุมเชิงปฏิบัติการ 36 คน ข้อมูลทุติยภูมิสืบค้นจากพระไตรปิฎก งานวิจัย รายงานระดับโลกที่เกี่ยวข้องกับการดูแลสุขภาพ รายงานการประชุมวิชาการระดับชาติและนานาชาติ และเอกสารบันทึกที่เกี่ยวข้องกับน้ำหมักของกลุ่มผู้ผลิตและผู้ใช้น้ำหมัก วิธีการวิเคราะห์ใช้การจำแนกประเภทและการวิเคราะห์เชิงตรรกะ การเขียนข้อสรุปเป็นแบบเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่าทุกเครือข่ายมีการรวมกลุ่มแบบธรรมชาติ สูตรการผลิตอิงจากตำรับพระไตรปิฎก ต่างกันที่ชนิดวัตถุดิบ

* Received 1 June 2021; Revised 21 June 2021; Accepted 29 June 2021

ประเภทสารเพาะเลี้ยงและส่วนผสมน้ำ การกระจายผลผลิตสู่สมาชิกใช้การแจก การแลกเปลี่ยน และการขาย การดูแลสุขภาพมีทั้งการดื่ม การทา การพ่น การอาบ ต่างกัน ที่ชนิดน้ำหมักที่ใช้ในการดูแลอาการป่วยแต่ละประเภท ปัญหาที่พบในระบบการจัดการได้มีการ ระบุไว้พร้อมข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขและการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ได้มาตรฐานน้ำหมักพืช

คำสำคัญ: ระบบการจัดการเครือข่าย, การดูแลสุขภาพด้วยน้ำหมักพืช, ตำรับในพระไตรปิฎก, ตำรับชุมชนภาคกลาง

Abstract

The Objectives of this research article were to investigate and analyze the management system of plant bio-extract networks for healthcare from the Tripitika's recipe to the recipes of the central region communities in Thailand; and to provide the guidelines for problem solving in management system and developing the products to meet the standards. Research method applied purposive sampling for obtaining 4 samples of plant bio-extract networks from 4 provinces under selective criteria as location, knowledge and experiences, number of members, grouping, production, product distribution as well as healthcare method. Sources of primary data collections were in depth interviews from 12 key informants, 24 casual informants and 40 general informants, observation, focus group discussion divided into 4 groups of 15, 17, 15 and 11 members; and workshops including 36 participants. Secondary data sources were from the Tripitika, researches, world organization reports relevant to the healthcare; national and international conference proceedings including written reports relevant to the products from the producers and the users. Typology and logical analysis were applied for data analyses with descriptive summaries. It was found that all networks were similar in natural group formations and applying the original recipe available in the Tripitika while different uses in the types of raw materials, nutrient media and the mixing ratio of water. Products were distributed to the members in the forms of giving, product exchanging and sales. Products used for self-healthcare covered drinking, lotion, spraying and bathing, with differences in type of products used for each care. Problems found in the management system were identified and the guidelines of problem solutions as well as the development of products have been proposed to meet the plant bio-extract standard.

Keywords: Network Management System, Healthcare with Plant Bio-Extract, Recipe in The Tripitika, Central Region Community Recipes

บทนำ

แนวความคิดดูแลสุขภาพของมนุษย์ในสมัยโบราณก่อนพุทธกาลและในสมัยพุทธกาลคือการใช้อาหารจากธรรมชาติ เช่น ข้าว ผัก ผลไม้ ที่มนุษย์บริโภคเพื่อ ป้องกัน บำรุง พื้นฟู และ บำบัดร่างกาย (ขวิศา แก้วอนันต์, 2561) หรือที่กล่าวว่า “บริโภคอาหารเป็นยา” (ศรีสมร คงพันธุ์, 2560) มนุษย์จึงคุ้นกับอาหารที่มาจากธรรมชาติ อย่างไรก็ตามการบริโภคอาหารที่ไม่สมดุลทั้งปริมาณและคุณภาพ อาจเป็นสาเหตุให้เกิดปัญหาต่อสุขภาพ คนสมัยโบราณจะใช้หลักการในการแก้ปัญหาคือให้บริโภคแต่พอดี ในสมัยพุทธกาลพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจึงทรงมีบัญญัติให้พระภิกษุฉันอาหารพอเหลือสำหรับฉันน้ำได้ 4-5 คำ (ขุ.อิติ. 1/4/712) (มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2562) ทำให้การบริโภคอาหารไม่น้อยและไม่มากเกินไปที่ร่างกายต้องการ อย่างไรก็ตามการป่วยหรือไม่สบายอาจเกิดจากความชราภาพและพฤติกรรมในการทำงานที่ทำให้ร่างกายทรุดโทรม ในสมัยพุทธกาลพบว่า มีพระภิกษุหลายรูปอาพาธ พระภิกษุจึงได้กราบทูลขออนุญาตพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ให้พระภิกษุสามารถฉันยาตอง (น้ำหมัก) อย่างเดียวกับที่ชาวบ้านบริโภคแก้โรคแล้วได้ผล จึงเป็นจุดเริ่มต้นที่พระพุทธเจ้าได้ทรงบัญญัติให้พระสามารถฉันน้ำหมักได้และได้มีการบันทึกตำรับ “ยาตองโกลณโสจิริกะ” เพื่อการบริโภคในพระวินัยปิฎกว่าด้วยเภสัชขันธ์กะ ตอนกลาง วัตถุประสงค์ที่ใช้หมักที่ระบุในพระไตรปิฎก มีสมอ มะขามป้อม สมอพิเภก ข้าวเปลือก ข้าวสาลี ถั่ว งา พัก แพง ข้าวสุกแห้ง ผลไม้ กัลย ขนุน หน่อไม้ เนื้อปลา น้ำผึ้ง น้ำอ้อยและเกลือบางชนิด รวมใส่ลงต้มปิดฝาผืน และใช้เวลาในการหมักดองไว้เป็นเวลา 1 ปี 2 ปี หรือ 3 ปี ได้เรียกชื่อว่า ยาโกลณโสจิริกะ รินน้ำดื่มแก้โรคเลือด แก้ม แก่หืด แก่ไข้ แก่โรคเรื้อน โรคผอมเหลือง โรคนิวและริดสีดวงเป็นต้น (ปุย แสงฉาย, 2528); (สุขสันต์ จันทะโชโต, 2559) สรรพคุณของสมุนไพรมาน้ำหมักเกือบทุกชนิดจะช่วยบำรุงร่างกาย (สุนทรีสิงหนุตรา, 2560) ภูมิปัญญาในเรื่องการหมักนี้พระสงฆ์ได้เรียนรู้กันมาในเรื่องนิสสัย 4 ในวันแรกของการบวชเป็นพระ คือการฉันยาตองมูลรเน้า และต่อมาได้เรียนรู้เรื่องเภสัชขันธ์กะในพระวินัยปิฎกว่าด้วยเภสัชขันธ์กะหลายขนาน ซึ่งในสมัยนั้นไม่มียาแผนปัจจุบันรักษาอาการไม่สบายต่างๆ พระสงฆ์ซึ่งทั้งพระบ้านและพระธุดงค์หรือพระป่าจำต้องมียาทำจากสมุนไพรรักษาตัวเพื่อไว้รักษาตนเอง และเพื่อผู้ที่เดือดร้อนในเรื่องความเจ็บป่วย ทำให้วัดเป็นสถานที่รวมภูมิปัญญาความรู้ในการรักษาสุขภาพพร้อมกับหมอพื้นบ้านสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน ความรู้เรื่องภูมิปัญญาน้ำหมักในพระไตรปิฎกนี้ได้ถูกละเลยในช่วง 100 ปีที่ผ่านมา เนื่องจากการแพทย์แผนปัจจุบันเข้ามามีบทบาทในสังคมไทย แต่ยังคงมีหลายวัดที่สืบทอดภูมิปัญญาการปรุงยานี้และถ่ายทอดให้ลูกศิษย์และหมอพื้นบ้าน เช่น วัดป่าคูเมืองเก่า ตำบลหนองจุเหลื่อม อำเภอนครชัยศรี

พระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา อยู่ในความดูแลของพระครูปรีชาพุทธโอสถ เจ้าอาวาสวัดป่าคูเมืองเก่า (พี.วิ.สกรีน พลัส, 2561)

ในการทำน้ำหมักพืชเพื่อการบริโภค จุลินทรีย์ที่ได้จากธรรมชาติในกระบวนการหมักจะสร้างกรดอินทรีย์หลักคือ กรดแลคติก กรดอะซิติก และสารอื่นที่มีประโยชน์จากพืชหลุดออกมาอยู่ในน้ำหมัก (สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม, 2547) การตรวจสอบคุณภาพของน้ำหมักเป็นสิ่งสำคัญ ถ้าสภาพความเป็นกรด - ด่าง ของน้ำหมักมีค่าต่ำกว่า 4 จะช่วยป้องกันไม่ให้จุลินทรีย์พวกก่อโรคออกฤทธิ์ได้ (Department of Health and Human Services, 2020) ผู้ผลิตน้ำหมักพืชเพื่อการบริโภค ต้องศึกษาความรู้เพื่อการผลิตที่ถูกต้อง ต้องไม่มีสารปนเปื้อนต่าง ๆ ที่เป็นอันตรายตามกฎหมายอาหารและยา น้ำหมักพืชไม่ใช่ยา แต่เป็นผลิตภัณฑ์เสริมสุขภาพ ปัจจุบันในภาคประชาชนมีการทำน้ำหมักพืชบริโภคเพื่อสุขภาพ ในลักษณะเครือข่ายหลายกลุ่มในภาคกลาง สอดคล้องกับการสนับสนุนในระดับโลกเรื่องการให้ลดค่าใช้จ่ายในการดูแลสุขภาพ (สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ, 2559) และแผนพัฒนาการใช้สมุนไพรในการรักษาสุขภาพ (มณฑกา อธิชัยสกุล และคณะ, 2562) ทำให้ผู้วิจัยสนใจว่าระบบการจัดการเครือข่ายในการดูแลสุขภาพดังกล่าวว่ามีรูปแบบที่เหมือนกันหรือต่างกันอย่างไร มีการใช้ตำรับเหมือนในพระไตรปิฎกหรือปรับเปลี่ยนอะไร อย่างไร มีปัญหาในการจัดการและพัฒนาเครือข่ายหรือไม่อย่างไรและการจัดการมีความสอดคล้องกับทฤษฎีการจัดการของ Henry Fayol อย่างไร ซึ่งเป็นทฤษฎีอธิบายแนวคิดการจัดการพื้นฐานในการทำงานร่วมกันให้ได้ประสบความสำเร็จ มี 14 ประการคือ การจัดแบ่งงาน การมีอำนาจหน้าที่ ความมีวินัย เอกภาพของสายบังคับบัญชา เอกภาพในทิศทาง ผลประโยชน์ของหมู่คณะจะต้องเห็นผลประโยชน์ส่วนตน มีระบบค่าตอบแทนที่ยุติธรรม ระบบการรวมศูนย์ สายบังคับบัญชาความเป็นระบบระเบียบ ความเท่าเทียมกัน ความมั่นคง และสามัญฐานะของบุคลากร การริเริ่มสร้างสรรค์ วิทยุญาณแห่งหมู่คณะ ซึ่งแนวจัดการนี้เป็นต้นแบบของทฤษฎีการจัดการสมัยใหม่ (Edwards, R., 2018) หากเครือข่ายน้ำหมักพืชเหล่านี้มีระบบการจัดการที่เข้มแข็งในการดูแลสุขภาพตนเอง ประชาชนสามารถเข้าถึงทางเลือกอื่นในการดูแลสุขภาพ นอกเหนือจากการพึ่งพาการแพทย์แผนปัจจุบันอย่างเดียวจะช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายในการรักษาสุขภาพและเป็นการสร้างค่านิยมการดูแลสุขภาพตนเองด้วยภูมิปัญญาที่ได้สืบทอดกันมาจากตำรับในพระไตรปิฎกและเป็นการเตรียมการ เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุที่มีสุขภาพที่แข็งแรง จึงเห็นความสำคัญและประโยชน์ต่อสังคมในการทำวิจัยเรื่องระบบการจัดการเครือข่ายน้ำหมักพืชเพื่อดูแลสุขภาพจากตำรับในพระไตรปิฎกสู่ตำรับชุมชนภาคกลางในประเทศไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสำรวจและวิเคราะห์ระบบการจัดการเครือข่ายน้ำหมักพืชเพื่อดูแลสุขภาพจากตำรับในพระไตรปิฎกสู่ตำรับชุมชนภาคกลางในประเทศไทย

2. เพื่อเสนอแนวทางการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นและการพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อให้ได้มาตรฐาน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ
2. พื้นที่การวิจัย ครอบคลุม 4 จังหวัด คือกรุงเทพมหานคร ปทุมธานี กาญจนบุรี และระยอง

3. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ มาจากกลุ่มตัวอย่างครือข่าย 4 กลุ่มจาก 4 จังหวัดคือ
1) เครือข่ายชมรมน้ำหมักอาจารย์ธงชัย แขวงคลองตันเหนือ เขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร
2) เครือข่ายชมรมเพื่อนช่วยเพื่อน ปฐมโศภก เนินพอกิน ตำบลเขาน้อย อำเภอดำม่วง จังหวัดกาญจนบุรี 3) เครือข่ายชมรมน้ำหมักป่าเชิง ตำบลคลองสอง อำเภอดำม่วง จังหวัดปทุมธานี 4) เครือข่ายชมรมบ้านสุขภาพ ตำบลบ้านฉาง อำเภอบ้านฉาง จังหวัดระยอง
คัดเลือกแบบเจาะจงจากประชากรเครือข่ายในภาคกลาง ผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย กลุ่มผู้รู้หลัก 12 คนจากเครือข่ายละ 3 คน กลุ่มผู้ปฏิบัติ 24 คน จากเครือข่ายละ 6 คน กลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป 40 คน จากเครือข่ายละ 10 คน ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม 4 กลุ่ม แยกตามกลุ่ม 15 คน 17 คน 15 คนและ 11 คน ผู้เข้าร่วมการประชุมเชิงปฏิบัติการ 36 คน ระยะเวลาดำเนินการวิจัยตั้งแต่เดือนมีนาคม 2557 - กันยายน 2560

4. เครื่องมือการวิจัย เครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลได้รับการตรวจสอบคุณภาพจากกรรมการควบคุม ประกอบด้วยแนวคำถามการสัมภาษณ์และแบบสังเกตแบบมีโครงสร้างและไม่มีโครงสร้าง แบบใช้การรายการจัดการตามแนวคิดของ Henry Fayol เครื่องบันทึกเสียง เครื่องบันทึกภาพขณะสัมภาษณ์ เครื่องมือในการวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการจำแนกประเภทข้อมูล (typological analysis) การวิเคราะห์เชิงตรรกะ (Logical analysis) การสร้างข้อสรุปเป็นการอธิบายเชิงพรรณนา

5. การรวบรวมข้อมูลการวิจัย ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ครอบคลุมตัวแปรหลักด้านการรวมกลุ่ม การผลิต การกระจายผลิตภัณฑ์ การใช้ประโยชน์ในการดูแลสุขภาพ ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเผชิญหน้า การสังเกตขณะสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม การเข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการ และการเยี่ยมสถานที่ ข้อมูลเอกสารสืบค้นจากพระไตรปิฎก แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัย และรายงานที่เกี่ยวข้องกับการดูแลสุขภาพทั้งในระดับชาติและนานาชาติที่เผยแพร่ในอินเทอร์เน็ต

มีการตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) ด้วยการสังเกตควบคู่ไปกับการซักถาม การศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมจากแหล่งเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และซักถามผู้ให้ข้อมูลสำคัญ การตรวจสอบสามเส้าด้านความถูกต้องของข้อมูล (Data Triangulation) ใช้การตรวจสอบแหล่งที่มา 3 แหล่ง ได้แก่ เวลา สถานที่ และบุคคล

การพิทักษ์สิทธิผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยได้มีหนังสือจากทางมหาวิทยาลัยลงวันที่ 12 พฤษภาคม 2557 ถึงผู้ให้ข้อมูลชี้แจงวัตถุประสงค์ของการทำวิจัย ขั้นตอนการวิจัย การนำข้อมูลไปใช้ และประโยชน์ของงานวิจัย โดยให้สิทธิผู้ให้ข้อมูลมีอิสระในการตัดสินใจให้ข้อมูล หรือยกเลิกการให้ข้อมูล ให้ทางผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้กำหนดวัน เวลาในการนัดให้สัมภาษณ์และระบุข้อมูลที่ต้องรักษาเป็นความลับ และหนังสืออนุมัติให้มีการประชุมเชิงปฏิบัติการวันที่ 2 พฤษภาคม 2560 ผู้เข้าร่วมประชุม รวม 36 คน รวมทั้งคณะกรรมการสอบ

6. การวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลที่ได้รวบรวมและตรวจสอบความถูกต้องแล้ว มาตีความข้อมูลด้วยการจำแนกชนิดข้อมูล ทำตารางเปรียบเทียบความเหมือนและความต่าง ของข้อมูล หาแนวคิดจากสิ่งที่ค้นพบด้วยการเชื่อมโยงความสัมพันธ์แนวคิดเชิงตรรกะในรูปของ วงจรย้อนกลับ ให้เกิดความหมายและข้อสรุป ในรูปของตารางไขว้ โมเดลหรือระบบที่เป็นองค์ความรู้ใหม่

7. จริยธรรมในการวิจัย ผู้วิจัยไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อน (Conflict of Interest) ให้มีความสำคัญต่อผู้ให้ข้อมูล การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูล และการใช้เวลาในการสนทนากับผู้ให้ ข้อมูลอย่างเท่าเทียมกัน

ผลการวิจัย

1. ผลการสำรวจและวิเคราะห์ระบบการจัดการเครือข่ายน้ำหมักพืชเพื่อดูแลสุขภาพ จากตำรับในพระไตรปิฎกสู่ตำรับชุมชนภาคกลางในประเทศไทย พบว่า ทุกเครือข่ายมีการ จัดการครอบคลุมเพียง 9 ข้อ ของ Fayol คือ การจัดแบ่งงาน เอกภาพในทิศทาง ผลประโยชน์ ของหมู่คณะจะต้องเหนือผลประโยชน์ส่วนตน มีระบบค่าตอบแทนยุติธรรม ความเป็นระบบ ระเบียบ ความเท่าเทียมกัน ความมั่นคง และสามัญฐานะของบุคลากร การริเริ่มสร้างสรรค์ วิญญาณแห่งหมู่คณะ ถ้าแบ่งเครือข่ายออกเป็น 3 ลักษณะคือ เครือข่ายธรรมชาติ เครือข่าย จัดตั้ง และเครือข่ายวิวัฒนาการ ตามที่มีผู้แบ่งไว้ (อนิรุทธ วงศ์เมือง และคณะ, 2560) เครือข่าย ชุมชนน้ำหมักพืชภาคกลางทั้ง 4 กลุ่มจะจัดอยู่ในเครือข่ายแบบธรรมชาติและมีการใช้น้ำหมัก เพื่อดูแลสุขภาพตนเอง มี 2 เครือข่ายที่มีการผลิตในระดับโรงงานซึ่งมีเพียงเครือข่ายเดียวที่มี การผลิตได้มาตรฐานโรงงานตามสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) และมีอุปกรณ์ ครบ มีการกระจายผลผลิตในรูปของการจำหน่ายทั้งในและต่างประเทศ อีกเครือข่ายในระดับ โรงงานที่ยังไม่ได้มาตรฐาน (อยู่ระหว่างการดำเนินการ) เน้นการขายตรงในหมู่สมาชิก อีก 2 เครือข่ายที่เหลือมีการผลิตอยู่ในระดับชาวบ้านซึ่งมีเพียงเครือข่ายเดียวเช่นกันที่มีการ ผลิตได้มาตรฐานโรงงานตาม อย. และมีอุปกรณ์ครบ มีการขายตรงในหมู่สมาชิก มีสถานฟื้นฟู สุขภาพ อีกเครือข่ายในระดับชาวบ้านที่การผลิตยังไม่ได้มาตรฐาน (อยู่ระหว่างการดำเนินการ) และอุปกรณ์ไม่ครบ ผลิตเพื่อแจกในหมู่สมาชิกเพื่อดูแลสุขภาพตนเอง (ตารางที่ 1) เมื่อพิจารณา รายละเอียดการจัดการแต่ละด้านของแต่ละเครือข่ายได้ผลการวิเคราะห์ดังนี้

ที่มาของการรวมกลุ่ม พบว่า ผู้ก่อตั้งเครือข่ายทั้ง 4 แห่ง ได้เรียนรู้เกี่ยวกับสมุนไพร และหลักการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องจากพระผู้มีภูมิรู้ภูมิธรรม และส่วนใหญ่มีปัญหาสุขภาพของตนเองหรือคนในครอบครัว ทำให้เป็นแรงผลักดันในการค้นคว้า หาวิธีการและทางเลือกในการรักษา โดยเริ่มศึกษาจากในพระไตรปิฎก จากผู้รู้เรื่องการผลิตน้ำหมักและการใช้ประโยชน์ในการดูแลสุขภาพ จากนั้นได้ทำการทดลองหมักใช้เองและพบว่าได้ผล จึงทำการหมักเพิ่มมากขึ้นเพื่อผู้เจ็บป่วยที่มาขอความช่วยเหลือ แล้วเริ่มขยายวงกว้างออกไปในลักษณะการบอกต่อจากผู้ที่เคยใช้แล้วได้ผลดี จนมีการรวมตัวกันเป็นเครือข่ายน้ำหมักพืชเพื่อสุขภาพและการค้า

การผลิต เมื่อเทียบสูตรและกรรมวิธีการหมักแต่ละกลุ่มกับตำรับในพระไตรปิฎก พบว่า ทุกกลุ่มเครือข่ายใช้องค์ประกอบในการทำน้ำหมักตามในพระไตรปิฎกคือ ใช้สมุนไพรเป็นวัตถุดิบ จุลินทรีย์จากธรรมชาติ และสารเพาะเชื้อจุลินทรีย์ ต่างกันที่ในพระไตรปิฎกจะใช้สมุนไพรทุกชนิดหมักรวมกัน ขณะที่ชุมชนจะหมักแยกแต่ละชนิดได้ระยะหนึ่งก่อน แล้วค่อยเอามาหมักรวมกันตั้งชื่อเป็นผลิตภัณฑ์เฉพาะ เช่น น้ำหมักมหาบำบัด ของเครือข่ายชมรมป่าเชิง โดยเริ่มหมักแยกสมุนไพร 6 อย่างได้แก่ มะขามป้อม บอระเพ็ด ลูกยอ สมอไทย ซึ่งผู้ให้สัมภาษณ์กล่าวว่านำความรู้สมุนไพรนี้มาจากพระไตรปิฎก และเพิ่มเองอีก 2 ชนิด คือลำไยและลิ้นจี่ หมักแยกทิ้งไว้ 1 ปี แล้วค่อยเอาเฉพาะน้ำหมักมารวมกันในสัดส่วนที่เท่ากัน เดิมน้ำผึ้งและน้ำ ส่วนกากที่เหลือนำไปหมักต่อ สำหรับอาจารย์ธงชัย ให้สัมภาษณ์ว่าได้เรียนรู้ตำรับในพระไตรปิฎก เรื่องสรรพคุณของสมุนไพรจาก

วารสารคลังข้อมูลยา เรื่องยาแผนปัจจุบันและผลข้างเคียงจากลูกซึ่งเป็นเภสัชกรจึงมีความกลัว และได้เรียนการหมักจากป่าเชิง มาลองทำเองรักษาโรคเรื้อรังที่เกิดกับตนเองแล้วหาย จึงเน้นการคัดเลือกสมุนไพรตามสรรพคุณแก้อาการต่าง ๆ เป็นตำรับของตัวเอง ขณะที่นักบวชจากเครือข่ายอโศกได้ใช้วัตถุดิบ กล้วย ขนุน และผลไม้ตามตำรับยาตอง (น้ำหมัก) จากพระไตรปิฎก และเน้นเทคนิคการหมักที่จะให้ได้สารสกัดออกมาเร็วจากการแลกเปลี่ยนความรู้กับชาวเกาหลีที่ทำน้ำหมักไว้บริโภค เมื่อเปรียบเทียบสูตรการผลิตระหว่างเครือข่ายจะมีส่วนที่ต่างกันคือ ใช้สมุนไพรแตกต่างกันไปตามภูมิรู้และประสบการณ์ด้านสมุนไพรที่มี (ตารางที่ 2) ที่เด่นที่สุดด้านมาตรฐานการผลิต ได้แก่ ชมรมเพื่อนช่วยเพื่อน เนื่องจากมีโรงผลิตที่ได้มาตรฐานและมีห้องตรวจสอบ

ตารางที่ 1 ระบบการจัดการของเครือข่ายแยกตามการรวมกลุ่ม การผลิต การกระจายผลิตภัณฑ์ และการดูแลสุขภาพ

เครือข่ายน้ำหมักพืช	การรวมกลุ่ม	การผลิต	การกระจายผลิตภัณฑ์	การดูแลสุขภาพ
ชมรมน้ำหมัก		ระดับชาวบ้าน อยู่ระหว่าง	ใช้เองและแจกจ่าย	
อาจารย์ธงชัย เอกมัย	เครือข่ายธรรมชาติ	ศึกษาการดำเนินการตามมาตรฐาน อย. อุปกรณ์ไม่ครบ	ในหมู่สมาชิก	ดูแลตนเอง
กรุงเทพมหานคร				

เครือข่ายน้ำหมัก พืช	การ รวมกลุ่ม	การผลิต	การกระจาย ผลิตภัณฑ์	การดูแล สุขภาพ
ชมรมเพื่อนช่วย เพื่อน จังหวัด กาญจนบุรี		ระดับโรงงาน มีมาตรฐานตาม อย. อุปกรณ์ครบ	จำหน่ายทั้งในและ ต่างประเทศ มี ชุมชนอโศกเป็น ตัวแทนจำหน่าย	
ชมรมน้ำหมักป่าเชิง จังหวัดปทุมธานี		ระดับโรงงาน อยู่ระหว่าง ดำเนินการตามมาตรฐาน อย. อุปกรณ์ไม่ครบ	เน้นการขายตรง ในหมู่สมาชิก	
ชมรมบ้านสุขภาพ จังหวัดระยอง		ระดับชาวบ้าน มีมาตรฐานตาม อย. อุปกรณ์ ครบ	เน้นการขายตรงใน หมู่สมาชิก	ดูแลตนเอง และมีสถาน ฟื้นฟูสุขภาพ

ที่มา: จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์โดยผู้วิจัย หมายถึง: อย.คือสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา

คุณภาพ ด้านความหลากหลายในการใช้สมุนไพร ได้แก่ ชมรมน้ำหมักอาจารย์ธงชัย เพราะมีการพัฒนาสูตรน้ำหมักพืชต่าง ๆ อย่างจริงจัง มีการทดลองหมักพืชสมุนไพรหลากหลายถึง 60 ชนิด โดยหวังผลให้มีฤทธิ์ในการบำรุงสุขภาพที่หลากหลาย และมีการบันทึกเพื่อติดตามประเมินผลการใช้อย่างเป็นระบบ ด้านการเผยแพร่ความรู้ให้แก่สมาชิก ได้แก่ ชมรมน้ำหมักป่าเชิง เนื่องจากมีการเผยแพร่ความรู้และประสบการณ์การทำและการใช้น้ำหมักพืชเพื่อสุขภาพหลายช่องทาง เช่น ช่องสัญญาณดาวเทียมซูเปอร์เซิ่ง เฟซบุ๊ก และยูทูบ สมาชิกสะดวกในการติดตามได้ตลอดเวลา จนมีสมาชิกกระจายอยู่ทั่วไปทั้งในและต่างประเทศ จัดเป็นเครือข่ายที่มีสมาชิกมากที่สุด ด้านการดูแลสุขภาพที่ต้องการฟื้นฟูสุขภาพ ได้แก่ ชมรมบ้านสุขภาพ เพราะมีสถานที่บริการสมาชิกในการฟื้นฟูสุขภาพ เช่น บ้านสุขภาพ อำเภอบ้านฉาง จังหวัดระยอง และศูนย์ฟื้นฟูสุขภาพพระบรมมหาราชวัง อำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง ทุกกลุ่มเน้นการลงทุนแต่น้อยทำให้องค์กรในครัวเรือน แล้วขยายปริมาณการผลิตตามความต้องการในชุมชนและสมาชิกในเครือข่าย และเน้นการใช้วัสดุอุปกรณ์ที่มีอยู่แล้วเพื่อลดต้นทุน เงินลงทุนส่วนใหญ่จะเป็นค่าถังหมักที่ต้องทนกรดและมีฝาปิด ค่าผลไม้และสมุนไพร ค่าน้ำตาลและน้ำผึ้ง ทุกกลุ่มใช้น้ำตาลและน้ำผึ้งในการหมักโดยใช้อัตราส่วนพืชและน้ำตาล 3 ต่อ 1 เหมือนกันหมดทุกกลุ่ม แต่ใช้อัตราส่วนน้ำสะอาดในการเจือจางแตกต่างกันไป โดยภาพรวมเทคนิคการหมักของชมรมน้ำหมักอาจารย์ธงชัย ชมรมน้ำหมักป่าเชิงและชมรมบ้านสุขภาพนั้นใกล้เคียงกัน แม้จะมีสัดส่วนน้ำในการหมักต่างกัน แต่ใช้กระบวนการหมักเหมือนกัน คือ ผสมน้ำ น้ำตาล และวัตถุดิบหมักรวมกันในคราวเดียว ต่อมาทางชมรมบ้านสุขภาพนั้นได้ปรับเทคนิคใหม่ให้ทำการหมักตั้งต้นแค่เพียง 3 เดือน ก่อนทำการขยายเชื้อทุก 3 เดือน แล้วนับอายุน้ำหมักรวมกัน แต่ชมรมน้ำหมักอาจารย์ธงชัยและชมรมน้ำหมักป่าเชิงนั้น ยังคงทำการหมักตั้งต้นจนครบ 1 ปี แล้วจึงนำน้ำหมักพืชที่มีสี กลิ่น รสเปรี้ยวดี ไปใช้ และทำการแบ่งน้ำหมักส่วนหนึ่งเพื่อทำการหมักต่อ

เรียกว่า ขยายเชื้อ แต่ใช้น้ำผึ้งแทนน้ำตาลทรายแดง เพราะเชื่อว่าจะให้คุณค่าทางอาหารและสรรพคุณทางยาดีกว่าน้ำตาล กรณีของชมรมเพื่อนช่วยเพื่อนนั้นจะทำการหมักน้ำตาลกับวัตถุดิบก่อนเป็นเวลา 7 วัน เพื่อให้เชื้อพืชแตกและปล่อยน้ำออกมา ก่อนที่จะมีการเติมน้ำลงไปเพื่อหมักต่อจนครบ 1 ปี จึงแยกน้ำหมักไปใช้

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบสูตรการทำน้ำหมักพืชของเครือข่ายทั้ง 4 กลุ่ม

ชมรม	ทำหัวเชื้อ พืช : น้ำตาล : น้ำ	ทำขยาย หัวเชื้อ : น้ำผึ้ง : น้ำ	หมายเหตุ
น้ำหมักอาจารย์ ธงชัย เอกมัย กรุงเทพมหานคร	3 : 1 : 5 หมัก 1 ปี แยกน้ำไป ขยายหรือนำไป บริโภค	หัวเชื้อน้ำหมักอายุ 1 ปี 5 : 1 : 5 หมัก 1 ปี นำไปใช้บริโภค	พืชส่วนที่ใช้คือ ผล เมล็ดเปลือก ราก เถาและใบ สรรพคุณตามตำราเภสัช กรรมไทย ส่วนผสมพืช น้ำตาล น้ำ สะอาดใส่พร้อมกัน เก็บน้ำฝาถังและ วุ้นไว้ใช้ประโยชน์
เพื่อนช่วยเพื่อน กาญจนบุรี	3 : 1 : 8 หมัก 1 ปี ถายน้ำหมัก ไปใช้	หมักกาก 3 : 1 : 5	ส่วนของพืชใช้ทุกส่วนที่รับประทานได้ พืชและน้ำตาลคลุกเติมน้ำให้ท่วม ทิ้ง ไว้ 5-7 วัน จึงเติมน้ำส่วนที่เหลือลงให้ ครบสูตร
น้ำหมักป่าเชิง ปทุมธานี	3 : 1 : 5 หมัก 1 ปี ถายน้ำหมัก เป็นหัวเชื้อไป ขยาย	นำน้ำหมักพืชเดี่ยว มารวมเป็นหัวเชื้อเข้า สูตรขยาย 5 : 1 : 5 หมักต่อ 1 ปี กาก หมักต่อ 3 : 1 : 5 นาน 1 ปี	ส่วนของพืชที่ใช้ ผล และเถา ส่วนผสมพืช น้ำตาล น้ำสะอาดใส่ พร้อมกัน มีทั้งพืชเดี่ยว หมักแยกถัง และหมักพืชหลายชนิดใน 1 ถัง เก็บน้ำฝาถังและวุ้นไว้ใช้ประโยชน์
บ้านสุขภาพ ระยอง	3 : 1 : 10 หมัก 3 เดือน 1 ปี ถายน้ำหมักเป็น หัวเชื้อไปขยาย	หมักขยาย 1 : 1 : 10 โดยทำทุก 3 เดือน เป็นจำนวน 14 ครั้ง กาก 3 : น้ำผึ้ง 1 : น้ำ 3	ทุกส่วนของพืชที่รับประทานได้ น้ำหมักต้องมีอายุรวมนาน 1 ปี จึง นำมาใช้ได้

ที่มา: จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์โดยผู้วิจัย

โดยไม่มีการขยายเชื่อน้ำหมัก ชมรมเพื่อนช่วยเพื่อน ชมรมน้ำหมักป่าเชิง และบ้านสุขภาพทำการหมักกากพืชที่ยังไม่ย่อยสลายด้วย โดยปรับสัดส่วนความเข้มข้นให้มากขึ้น ชมรมน้ำหมักอาจารย์ธงชัยและชมรมน้ำหมักป่าเชิงมีการเก็บน้ำฝาถังและวุ้นไว้ใช้ประโยชน์ การตรวจสอบคุณภาพ เน้นการตรวจสอบโดยใช้ประสาทสัมผัส ได้แก่ การดูสี ดมกลิ่น ชิมรส และอาจ จะมีการใช้อุปกรณ์วัดค่าความเป็นกรด-ด่างและค่าการนำไฟฟ้า ยกเว้นชมรมเพื่อนช่วยเพื่อนที่มีเครือข่ายขนาดใหญ่ และมีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ มีศูนย์ปฏิบัติการ

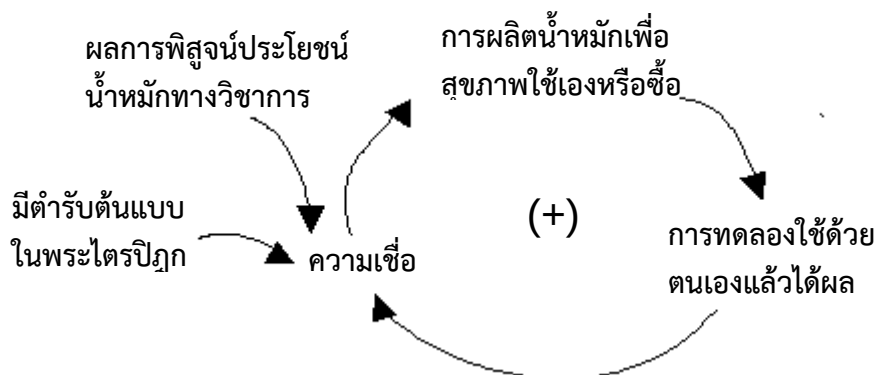
ควบคุมคุณภาพเพื่อบริการตรวจสอบคุณภาพน้ำหมักให้แก่สมาชิก ในกรณีที่ต้องการผลิตเพื่อการค้าอย่างเป็นทางการ สมาชิกของแต่ละชมรมได้ส่งตัวอย่างเข้าตรวจที่หน่วยงานราชการที่ให้บริการทางด้านนี้

การใช้น้ำหมักพืชเพื่อการบริโภค ทุกกลุ่มใช้น้ำหมักที่มีอายุไม่น้อยกว่า 1 ปี โดยนำมาเจือจางกับน้ำเพื่อลด ความเสี่ยงต่อการใช้น้ำหมักเข้มข้น ซึ่งอาจมีผลกระทบต่อระบบทางเดินอาหาร ระบบประสาท แล้วผสมน้ำ ผึ้ง เพื่อปรับแต่งรสชาติก่อนดื่ม และ ส่วนน้ำหมักที่มีอายุไม่น้อยกว่า 1 ปี นั้นนิยมนำมาใช้เพื่อภายนอก เช่น ทา อาบ แช่ การใช้ประโยชน์จากน้ำหมักพืชในชุมชนภาคกลาง เริ่มจากการสืบทอดวิธีการดูแลสุขภาพด้วยตนเอง จากผู้รู้ จากตำราแล้วจึงทำการทดลองใช้ด้วยตัวเอง ผู้บริโภคน้ำหมักมีความเห็นว่าน้ำหมักพืชเป็นสิ่งที่ผลิตจากพืชสมุนไพรที่มีสรรพคุณทางยา เป็นภูมิปัญญาพื้นบ้านที่สืบทอดกันต่อๆมา วัตถุดิบที่ใช้ในการหมักเป็นพืชผักผลไม้ที่บริโภคได้ เมื่อบริโภคในขนาดและวิธีการที่เหมาะสม ตามที่ปฏิบัติกันโดยปกติ ไม่ว่าจะเป็นหญิง ชาย หรือเด็ก ไม่น่าจะเกิดพิษร้ายแรงเป็นอันตรายหรือมีผลข้างเคียงต่อร่างกายเหมือนยาเคมีสังเคราะห์ เมื่อมีการนำน้ำหมักพืชไปใช้กับผู้ป่วยโรคและอาการต่าง ๆ เช่น ความดันโลหิตสูง เบาหวาน ไขมัน พบว่าผู้บริโภคมีอาการดีขึ้น จึงทำให้ผู้ใช้มีความเชื่อมั่นภูมิปัญญาน้ำหมักพืชนี้มีความรู้ที่มีผลในการดูแลสุขภาพได้ และยังมีงานวิจัยพบว่าพืชมีฤทธิ์ยาที่มีประสิทธิภาพในการต้านอนุมูลอิสระ (ศุภรัตน์ ดวนใหญ่ และคณะ, 2561); (เอนก หาลือ และบุญยกฤต รัตนพันธุ์, 2560) ผลการวิจัยนี้ช่วยสนับสนุนผลเชิงประจักษ์ที่ผู้ใช้น้ำหมักพบว่าน้ำหมักช่วยบำรุงร่างกายได้ กรดอินทรีย์ที่เกิดขึ้นระหว่างกระบวนการหมักหลายชนิด ได้แก่ กรดอะซิติก ร้อยละ 2.44 กรดแลคติก ร้อยละ 0.72 เป็นต้น (อรสา สุกสว่าง, 2554) และผลการวิจัยพบว่าภาวะความเป็นกรดมีผลต่อการช่วยรักษาบาดแผล พบว่ากรดอะซิติกเข้มข้นร้อยละ 1 ช่วยชำระบาดแผล และสมานแผลสดและแผลเรื้อรังได้ดี (Bayoumi, B. et al., 2018) เมื่อนำมาพิจารณาประกอบกับผลการตรวจ น้ำหมักซึ่ง พบว่าสามารถใช้รักษาบาดแผลสดและบาดแผลเบาหวานได้ดี อย่างไรก็ตามปริมาณกรดแลคติก กรดอะซิติกและสารประกอบในอาหารที่ทำหน้าที่พิเศษ (Functional Foods) ที่ได้จากการหมักจะแตกต่างกันขึ้นอยู่กับชนิดของพืชที่นำมาหมัก (Ayed, L. et al., 2020) และจากการสัมภาษณ์ผู้ที่เคยมีประสบการณ์การดื่มน้ำหมักแล้วไม่ได้ผลเป็นที่น่าพอใจ พบว่าเกิดอาการคล้ายๆ กันคือ อาการร้อนใน เป็นแผลในปาก เป็นต้น

หัวข้อหลักที่ค้นพบในงานวิจัยนี้คือแนวคิดที่ทำให้เครือข่ายแต่ละกลุ่ม ยังมีสมาชิกเหนียวแน่นและมีการขยายสมาชิกกว้างขึ้นต่อเนื่องคือ 1) สมาชิกเครือข่ายมีความเชื่อเรื่องน้ำหมักว่ามีประโยชน์ในการดูแลสุขภาพ ซึ่งความเชื่อมีเหตุจากได้ทดลองทำและใช้กับตนเองแล้วได้ผล มีผลงานทางวิชาการรองรับและยังมีตำรับต้น แบบในพระไตรปิฎก และ 2) เห็นคุณค่าการดูแลสุขภาพตนเองว่าเป็นหน้าที่ของทุกคนเพราะถ้าเจ็บป่วยจะต้อง เสียเงินและสร้างภาระเมื่อนำแนวคิดนี้มาเชื่อมโยงความสัมพันธ์เชิงตรรกะในรูปของวงจรย้อนกลับ จะได้ข้อสรุปว่า

เป็นความสัมพันธ์ในลักษณะที่เสริมกันดังรูปภาพที่ 1 ซึ่งเป็นระบบที่มีองค์ประกอบทำงานเสริมกันแล้วอาจเติบโตหรือเสื่อมได้ ในเชิงระบบจะจัดว่าเป็นระบบปิดเชิงบวก (Bilash Kanti, B. et al., 2017) ถ้าขาดความเชื่อ จะไม่มีการผลิตหรือนำไปทดลองใช้ ไม่มีผลการใช้สนับสนุน ส่งผลให้ความเชื่อลดลง ถ้าเสริมแบบนี้ระบบการดูแลสุขภาพตนเองด้วยน้ำหมักจะเสื่อมถอย แต่ถ้ามีความเชื่อจะทำให้เสริมกันเป็นระบบที่ทำงานแล้วให้ผลเติบโต

ภาพที่ 1 ระบบการรวมกลุ่มเครือข่ายน้ำหมักพืช เพื่อดูแลสุขภาพตนเอง

2. แนวทางการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในระบบการจัดการและการพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อให้ได้มาตรฐาน

การรวมกลุ่ม เพื่อให้การรวมกลุ่มมีการขยายอย่างมั่นคง ต้องสร้างแรงดึงดูดใจให้สมาชิกอยู่ในเครือข่ายและมีความต้องการที่จะพัฒนาเครือข่าย เช่น มีการปฏิสัมพันธ์ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ มีการถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์ การยกย่องให้เกียรติสมาชิกที่ค้นพบสิ่งใหม่ ๆ และควรมีการสร้างผู้นำรุ่นใหม่ขึ้นมาเพื่อช่วยขยายงานและสานต่อโมโนปณิธานของผู้นำรุ่นปัจจุบัน

การผลิต เพื่อให้ได้มาตรฐานน้ำหมักพืช ควรมีการจัดอบรมให้ความรู้แก่สมาชิกด้านการหมักที่ถูกต้อง การควบคุมคุณภาพและการตรวจสอบคุณภาพน้ำหมักพืชเบื้องต้น โดยประสานขอความร่วมมือจากทางหน่วย งานราชการที่เกี่ยวข้องหรือสถาบันทางวิชาการหรือผู้ที่มีความรู้ความชำนาญด้านกระบวนการหมัก อธิบายทำความเข้าใจในรายละเอียดมาตรฐานของน้ำหมักพืช และฝึกการตรวจสอบคุณภาพน้ำหมักด้วยอุปกรณ์อย่างง่าย เช่น กระดาษหรือเครื่องวัดค่าความเป็นกรด-ด่าง เครื่องวัดแอลกอฮอล์ชนิดพกพาซึ่งมีราคาไม่สูงเกินไปกำลังจัดหา น้ำหมักที่ดีควรมีค่าความเป็นกรด - ด่าง (pH) น้อยกว่า 4.3 ภาชนะบรรจุใส่ขวดแก้วหรือขวดพลาสติก PET เพราะเป็นภาชนะที่ทนกรดที่ pH ต่ำกว่า 2.5 ได้

การกระจายผลิตภัณฑ์ สมาชิกรายย่อยอาจมีการรวมตัวกันเป็นวิสาหกิจชุมชน เพื่อดำเนินการขอความช่วยเหลือจากกลุ่มส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้สามารถผลิต เพื่อจำหน่ายได้ในรูปแบบสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) และขอการรับรองมาตรฐาน ให้ถูกต้อง ควรมีการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ให้ทันสมัยดึงดูดใจผู้บริโภค มีการรวมตัวกันเป็น เครือข่ายเพื่อพัฒนาคุณภาพ การตลาดและการกระจายผลิตภัณฑ์

การดูแลสุขภาพ ผู้บริโภคจะต้องปฏิบัติตามฉลากที่กำกับผลิตภัณฑ์อย่างเคร่งครัด และผู้ผลิตน้ำหมักเพื่อจำหน่ายควรระวังไว้เสมอว่าน้ำหมักพืชไม่เป็นยา จึงไม่สามารถโฆษณา ว่ามีสรรพคุณเทียบเท่ายาได้ นอกนี้สถาบันวิจัยและหน่วยงานภาครัฐหรือองค์กรเพื่อประโยชน์ สาธารณะควรเข้ามามีบทบาทในการศึกษาวิจัยด้านวิทยาศาสตร์สุขภาพของน้ำหมักพืชให้มาก ขึ้น เพื่อให้สังคมได้รับความรู้เกี่ยวกับประโยชน์และโทษของน้ำหมัก

การแก้ปัญหาและการพัฒนาดังกล่าวข้างต้นต้องได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนจาก ภาครัฐ เช่น ภาครัฐควรจัดทำนโยบายการดูแลสุขภาพตนเองด้วยน้ำหมักซึ่งเป็นภูมิปัญญา ดั้งเดิมที่สามารถทำได้ทุกบ้านหากได้รับความรู้อย่างถูกต้อง และเป็นการดูแลสุขภาพภาค ประชาชนซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของของการแพทย์พหุลักษณะ ผลประโยชน์ทางตรงคือประหยัด งบประมาณในการดูแลสุขภาพถ้วนหน้าของภาครัฐเพราะประชาชนมีระบบป้องกันและบำรุง ร่างกายด้วยน้ำหมัก ทำให้ง่ายต่อการฟื้นฟูร่างกายและมีโอกาสต้านทานโรคหรือบำบัดโรค ส่งผลให้มีสุขภาพดีและความเป็นอยู่ที่ดี สอดคล้องกับเป้าหมายที่ 3 ว่าด้วยสุขภาพดีและ ความเป็นอยู่ที่ดี (Good Health and Well-being) ของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ของสหประชาชาติ (SDGs-Sustainable development Goals) ที่ต้องการให้ทุกประเทศ บรรลุเป้าหมายทั้งหมดในปี 2573 (UN General Assembly, 2015)

อภิปรายผล

การจัดการเครือข่ายน้ำหมักพืชภาคกลางทั้ง 4 กลุ่ม ครอบคลุมลักษณะเพียง 9 ข้อ จาก 14 ข้อของการจัดการที่เสนอโดย Fayol นั้น เพราะกลุ่มสมาชิกที่มารวมกันเป็นเครือข่าย น้ำหมักพืชมารวมกันแบบธรรมชาติบนพื้นฐานความเชื่ออย่างเดียวกัน ไม่มีการจัดตั้ง ลักษณะที่ เหลืออีก 5 ข้อ เป็นลักษณะการจัดการในรูปแบบของการจัดตั้ง ความเชื่อของสมาชิกเครือข่าย เป็นพื้นฐานที่สำคัญในการพัฒนาเครือข่ายเป็นไปตามที่ผู้วิจัยคาดหวัง และยังสอดคล้องกับผล การประเมินการใช้สมุนไพรในการรักษาโรคของกระทรวงสาธารณสุข ที่พบว่า มีปัญหาที่ผู้ส่งใช้ ยาขาดความเชื่อทำให้เป็นอุปสรรคในการส่งเสริมการรักษาด้วยสมุนไพร (ชวลล้วย เมฆสวัสดิ ชัย, 2562) ฉะนั้นถ้าภาครัฐเข้ามาส่งเสริมให้เครือข่ายน้ำหมักพืชที่มีความเชื่อเป็นฐานอยู่แล้ว ให้มีการขยายเพิ่มครอบคลุมทุกบ้าน ด้วยองค์ความรู้ที่ถูกต้องและให้ได้ผลิตภัณฑ์ที่ได้มาตรฐาน ตามน้ำหมักพืชสามารถผลิตใช้เองได้และรวมกันเป็นวิสาหกิจชุมชนขายเป็นผลิตภัณฑ์ OTOP จะเป็นการขยายการดูแลสุขภาพตนเองภาคประชาชนอย่างทั่วถึง สร้างค่านิยมการดูแลสุขภาพ

ด้วยตนเองให้เกิดขึ้นในระดับประเทศ และเป็นการสนับสนุนแผนงานและโครงการภายใต้ ยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี ด้านสาธารณสุขที่ระบุในข้อ 1 ว่าส่งเสริมสุขภาพและความ ป้องกันโรคเป็นเลิศ (สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์, 2559) ให้บรรลุเป้าหมาย สอดคล้องกับ ทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ที่ประชาชนทำหน้าที่ดูแลสุขภาพตนโดยมีเครือข่ายน้ำหมักพืชสนับสนุน และรัฐมีหน้าที่เข้ามาเสริมบูรณาการภาครัฐและภาคประชาชนให้ครอบคลุมทั้งระบบ (วฤชพร ณ์ฐรุจิโรจน์, 2560)

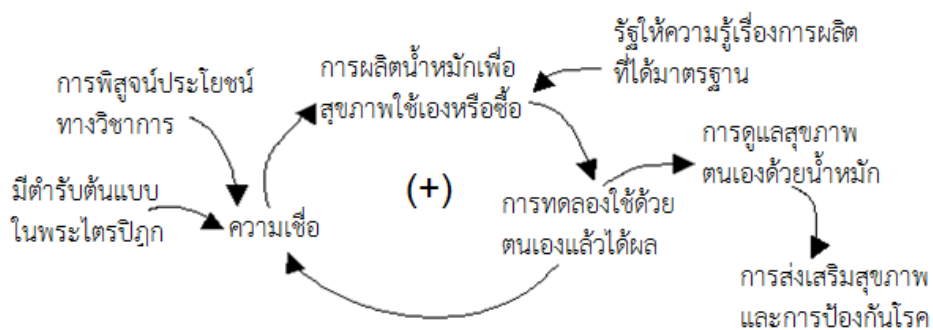
สูตรในการผลิตน้ำหมักพืชของกลุ่มเครือข่ายภาคกลางใช้วัตถุดิบคือพืชต่อน้ำตาลทราย หรือน้ำผึ้งต่อน้ำในสัดส่วนน้ำหนักที่แตกต่างกัน โดยทุกกลุ่มต่างมั่นใจในสูตรของตนว่า เหมาะสมที่สุดในการดูแลสุขภาพ และต่างมีสมาชิกในเครือข่ายของตนเป็นจำนวนมาก ความ แตกต่างกันของสูตรเหล่านี้ อาจเกิดปัญหาต่อผู้บริโภคได้ โดยเฉพาะกรณีที่ไม่ทราบความ เข้มข้นที่เหมาะสมในการบริโภค นอกจากนี้ยังมีการใช้น้ำหมักพืชในการทำ ฟัน อบาบ แซ่ หรือ อื่นๆ ในลักษณะแตกต่างกัน แต่พบว่ามียันตรายต่อผู้บริโภคค่อนข้างน้อย การใช้วัตถุดิบที่มี ผลผลิตในต่างฤดู แต่ละฤดูจะมีวัตถุดิบต่างชนิดกัน ชุมชนจึงแยกการหมัก เพื่อนำน้ำหมักมา ผสมเข้าสู่สูตรในภายหลัง การหมักที่ใช้เวลาต่างกันเมื่อนำมาผสมรวมกัน น่าจะมีผลต่อคุณภาพ ของน้ำหมัก ซึ่งยังไม่มีการศึกษาทางคลินิกใดๆ ว่าจะมีผลต่อผู้บริโภคมากน้อยเพียงใด แต่ละ สูตรมีความยืดหยุ่นไม่แน่นอน นับเป็นวิธีการวิจัยแบบชาวบ้านหรือที่เรียกว่าภูมิปัญญาชาวบ้าน ที่หลากหลาย ต้องใช้เวลายาวนานในการพิสูจน์คุณภาพ ในพระไตรปิฎกว่าด้วยเภสัชชั้นธกะ มีการใส่ข้าวเปลือกลงไปในส่วนผสมของการหมัก ซึ่งเป็นภูมิปัญญาดั้งเดิมที่มีมานานกว่า 2,000 ปี ปัจจุบันพบว่ามิโชนเภสัชจากน้ำมันรำข้าว สำหรับผู้ป่วยเบาหวาน สมอ ระบบ หลอดเลือด และหัวใจ (จินตนา สัตยาศัย, 2561) และพบว่าสารสกัดจากข้าวเหนียวมีผลต่อการ ยับยั้งเซลล์มะเร็ง (พรงาม เดชเกรียงไกรกุล, 2561) ทำให้เกิดการพัฒนาความรู้และความเข้าใจ เพิ่มขึ้นว่าข้าวเปลือกที่ใช้ทำน้ำหมักตามตำรับในพระไตรปิฎกมีประโยชน์จริง ปัจจุบันยังมี พระภิกษุและกลุ่มโอศกสืบทอดการทำน้ำหมักด้วยสูตรโณณะโสจิริกะเพื่อการบริโภค สอดคล้อง กับงานวิจัยที่กล่าวถึงนิเวศวัฒนธรรมเพื่อการอนุรักษ์แหล่งพืชสมุนไพรพื้นบ้าน ใช้สมุนไพร ในการดูแลสุขภาพ ใช้ภูมิปัญญาอย่างบูรณาการ ใช้จริงอย่างมีส่วนร่วม และมีการพึ่งตนเองของ ชุมชนลุ่มน้ำลี้ (สามารถ ใจเตี้ย, 2562) และสอดคล้องกับทฤษฎีวิวัฒนาการทางสังคมและ วัฒนธรรม ที่กล่าวถึงสังคมมีปัจจัยเรื่องเศรษฐกิจ นิเวศวิทยา เจตคติต่อวัฒนธรรม การสื่อสาร ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความเชื่อในการดูแลสุขภาพ (พุทธินันท์ บุญเรือง, 2560) สภาพแวดล้อมที่ต่างกัน ส่งผลให้มีระบบวิถีคิดและวัฒนธรรมความเชื่อทางการแพทย์ แตกต่างกัน ทำให้มีระบบการแพทย์พหุลักษณะ คือมีการดูแลสุขภาพด้วยภูมิปัญญาประชาชน การแพทย์แผนไทย การแพทย์ทางเลือก และการแพทย์แผนปัจจุบัน มีความคิดอยากเลือกใช้ บริการทางการแพทย์ต่างกัน (สังคม ศุภรัตน์กุล, 2561) สำหรับผู้ที่เคยมีประสบการณ์การดื่ม น้ำหมักแล้วไม่ได้ผลเป็นที่น่าพอใจ จะเปลี่ยนวิธีการใช้ประโยชน์ เช่น เปลี่ยนจากการดื่มเป็น

การใช้ภายนอกหรือบางคนเลิกใช้ สำหรับคนที่ยังใช้อยู่เป็นเพราะใช้แล้วเกิดประโยชน์ จึงตัดสินใจยอมรับน้ำหมักที่สามารถผลิตเองได้จากการถ่ายทอดของสมาชิกเครือข่ายน้ำหมักพืชและจากข้อมูลเชิงประจักษ์ สอดคล้องกับทฤษฎีการแพร่และกระเจียนนวัตกรรม (จันทร์จิรา ฉัตรวานิช และประสพชัย พสุนนท์, 2563) สำหรับผู้บริโภคที่เกิดปัญหามีทางแก้คือต้องมีความระมัดระวังในการใช้น้ำหมัก ต้องหาความรู้ที่ถูกต้องไม่เพียงแค่ว่าใช้ประโยชน์ตาม ๆ กัน เพราะสภาพร่างกายของคนแตกต่างกัน แม้อาการที่แสดงออกอาจจะเหมือนกันแต่สมุฏฐานแห่งโรคอาจแตกต่างกัน

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้มี 2 ระบบ คือระบบการรวมกลุ่มเครือข่ายน้ำหมักพืชเพื่อดูแลสุขภาพตนเองที่มีความเชื่อเป็นศูนย์รวมจิตใจในรูปของวงจรรย้อนกลับ และมีรัฐให้ความรู้ด้านการผลิตน้ำหมักพืชให้ได้มาตรฐาน จะทำให้การทดลองใช้ด้วยตนเองแล้วได้ผลเพิ่มขึ้น การดูแลสุขภาพตนเองด้วยน้ำหมักจะเพิ่มขึ้น ส่งผลให้ประชาชนมีการป้องกันโรคเพิ่มขึ้น สามารถใช้เป็นนโยบายสนับสนุนหรือระบบสนับสนุนแผนยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี ด้านสาธารณสุขที่ต้องการส่งเสริมสุขภาพและความป้องกันโรคเป็นเลิศ ดังภาพที่ 2 อีกระบบคือระบบการจัดการเครือข่ายการดูแลสุขภาพตนเองด้วยน้ำหมักพืชในรูปของผังภาพ ดังภาพที่ 3 ซึ่งสามารถใช้เป็นกรอบในการวางแผน ติดตามและประเมินผล ในภาคปฏิบัติ

ภาพที่ 2 ระบบสนับสนุนแผนและโครงการยุทธศาสตร์ระยะ 20 ปี
ด้านสาธารณสุข (ส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรคเป็นเลิศ)

ภาพที่ 3 ระบบการจัดการเครือข่ายการดูแลคุณภาพตนเองด้วยน้ำหมักพืช
ที่มา: จากการสังเคราะห์ผลการวิจัยโดยผู้วิจัย

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ระบบการจัดการเครือข่ายน้ำหมักพืชในชุมชนภาคกลางเพื่อสุขภาพ มีการรวมกลุ่มโดยธรรมชาติเพื่อช่วยเหลือการดูแลสุขภาพตนเองเป็นหลัก มีการถ่ายทอดความรู้การผลิตและการใช้ประโยชน์ระหว่างสมาชิกกลุ่มและจากผู้รู้ที่มีประสบการณ์จริงในการผลิตและการใช้ประโยชน์ การรวมกันเป็นเครือข่ายมีทั้งที่มีการผลิตระดับโรงงานและระดับชาวบ้าน ทั้งที่ผลิตได้และไม่ได้มาตรฐาน มีอุปกรณ์ครบและไม่ครบ ทุกเครือข่ายมีหลักการใช้องค์ประกอบในการผลิตตามแนวตำรับในพระไตรปิฎกเหมือนกันคือใช้วัตถุดิบจากพืช จุลินทรีย์จากธรรมชาติ และสารเพาะเลี้ยงจุลินทรีย์ ต่างกันที่ชนิดวัตถุดิบ ประเภทสารเพาะเลี้ยงจุลินทรีย์ และอัตราส่วนผสมของน้ำ การตรวจสอบคุณภาพมีการตรวจในห้องปฏิบัติการสำหรับเครือข่ายที่มีมาตรฐาน

สำหรับสมาชิกทั่วไปทดสอบน้ำหมักโดยการวัดระดับความเป็นกรดต่างด้วยกระดาษทดสอบกรดต่างต้องต่ำกว่า 4 และใช้ความชำนาญในการดูสี ตมกลิ่น และชิมว่ามีรสเปรี้ยว การใช้ประโยชน์หลังน้ำหมักมีอายุ 1 ปี และใช้ในการดูแลสุขภาพเหมือนกันคือ ต้มบำรุงร่างกาย ทาฟัน และใช้อาบ การกระจายผลิตภัณฑ์มีทั้งที่แจกในหมู่สมาชิก แลกเปลี่ยนผลิตภัณฑ์กันในกลุ่มสมาชิก ขายตรงในกลุ่มสมาชิก และขายเป็นการค้าในประเทศและต่างประเทศ ผลิตภัณฑ์ที่ขายจะต้องได้มาตรฐานน้ำหมักพืช และเป็นประเภทเสริมอาหารและเครื่องต้มบำรุงร่างกาย ไม่ใช่ยา ผลการใช้ประโยชน์ในการดูแลสุขภาพ ส่วนใหญ่ได้ผลในการป้องกัน บำรุง ฟันฟู และบำบัดโรค สอดคล้องกับผลการวิจัยของนักวิจัยในระดับชาติและนานาชาติที่ได้นำเสนอผลเชิงประจักษ์ทางวิทยาศาสตร์ถึงประโยชน์ของน้ำหมักพืช อย่างไรก็ตามบางรายใช้ประโยชน์ตาม ๆ กันเกิดอาการไม่สบายตัวหลังการดื่มน้ำหมัก โดยพบว่าเกิดอาการคล้าย ๆ กันคือ อาการร้อนใน เป็นแผลในปาก เป็นต้น ฉะนั้นการทำน้ำหมักพืชและการใช้ประโยชน์ในการดูแลสุขภาพตนเองต้องมีความรู้ที่ถูกต้อง การดูแลสุขภาพตนเองด้วยน้ำหมัก สามารถทำได้ทุกคน ทุกบ้าน เป็นภูมิปัญญาที่ถ่ายทอดกันมายาวนานตั้งแต่สมัยก่อนพุทธกาลและยังมีการบันทึกเป็นตำราการทำน้ำหมักในพระไตรปิฎกชื่อว่า “ยาตองโลณโสจิริกะ” การดูแลสุขภาพตนเองด้วยน้ำหมักจัดเป็นภูมิปัญญาประชาชนซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการแพทย์พหุลักษณะ ซึ่งประกอบด้วยภูมิปัญญาประชาชน การแพทย์แผนไทย การแพทย์ทางเลือกและการแพทย์แผนปัจจุบัน ข้อเสนอแนะสำหรับทำวิจัยต่อไป ควรมีการทำวิจัยเรื่องระบบการจัดการเครือข่ายน้ำหมักพืชในลักษณะนี้ในภาคอื่น ๆ และการทำวิจัยเรื่องการขยายแหล่งปลูกพืชสมุนไพรแบบเกษตรอินทรีย์ในแต่ละภาค เพื่อใช้เป็นเภสัชวัตถุประเภทพืชวัตถุที่มีคุณภาพ และเพื่อยกระดับระบบการดูแลสุขภาพตนเองด้วยน้ำหมักให้เป็นวัฒนธรรมที่ต้องคำนึงถึงเรื่องสุขภาพเป็นอันดับแรกของการดำรงชีวิต ผลพลอยได้ที่ตามมาคือประชาชนของประเทศไทยจะมีสุขภาพดีและมีความเป็นอยู่ที่ดี สอดคล้องกับเป้าหมายที่ 3 ที่ว่าด้วยสุขภาพดีและความเป็นอยู่ที่ดี ในเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของสหประชาชาติ

กิตติกรรมประกาศ

บทความฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการภูมิปัญญาน้ำหมักพืชในชุมชนภาคกลาง” ขอขอบพระคุณสมาชิกกลุ่มเครือข่ายน้ำหมักพืชทุกท่านที่ได้ให้ข้อมูลอย่างละเอียดตามความจริง ทำให้ผู้วิจัยสามารถมีข้อมูลในการวิเคราะห์ได้อย่างสมบูรณ์

เอกสารอ้างอิง

จันทร์จิรา ฉัตรวานิช และประสพชัย พสุนนท์. (2563). การวิเคราะห์กลุ่มผู้บริโภคตามพฤติกรรมการณ์ยอมรับนวัตกรรมที่มีผลต่อการซื้ออาหารสำเร็จรูปพร้อมรับประทาน

- รูปแบบใหม่ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี จังหวัดนนทบุรี. วารสารบริหารธุรกิจ เทคโนโลยีมหานคร, 17(2), 41-65.
- จินตนา สัตยาศัย. (2561). โภชนเภสัชจากน้ำมันรำข้าว สำหรับผู้ป่วยเบาหวาน สมอ ระบบ หลอดเลือด และ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานพัฒนาการวิจัยการเกษตร กระทรวง เกษตรและสหกรณ์.
- ชวัลลภ เมฆสวัสดิชัย. (2562). การประเมินผลนโยบายส่งเสริมการใช้จ่ายจากสมุนไพรของ สถานพยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุข ในจังหวัดสระบุรี ปีงบประมาณ 2560. วารสารการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก, 17(3), 516-526.
- ชวิศา แก้วอนันต์. (2561). โภชนาการสำหรับผู้สูงอายุ. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย, 12(2), 112-119.
- ป๋วย แสงฉาย. (2528). พระไตรปิฎกมหาวิถิตารนัย 5000 กัณฑ์ เล่มที่ 6. กรุงเทพมหานคร: ลูก ส. ธรรมภักดี.
- พรงาม เดชเกรียงไกรกุล. (2561). สารสกัดจากข้าวเจดสีต่อการยับยั้งเซลล์มะเร็ง ใน สำนักงาน พัฒนาการวิจัยการเกษตร สร้างสรรค์คุณค่าข้าวไทย ด้วยเกษตรปลอดภัยและ นวัตกรรมที่ยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานพัฒนาการวิจัยการเกษตรกระทรวง เกษตรและสหกรณ์.
- พี.วี.สกรีน พลัส. (2561). น้ำหมักผลไม้สมุนไพรไทยเพื่อสุขภาพ วัดป่าคูเมืองเก่า. เรียกใช้เมื่อ 27 กุมภาพันธ์ 2564 จาก <https://www.pvsscreenshop.com/น้ำยอ/น้ำหมักผลไม้สมุนไพรไทย/>
- พุทธินันท์ บุญเรือง. (2560). การเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจของชุมชน ชายแดนต่อการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC): การเกิดขึ้นของจุดผ่านแดน การตรวจด่านและการตอบสนอง. วารสารวิชาการแพรวกาภาพสินธุ์ มหาวิทยาลัย ภาพสินธุ์, 4(1), 1-21.
- มณฑกา อธิชัยสกุล และคณะ. (2562). การพัฒนาสมุนไพรภายใต้กรอบการพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีของประเทศไทย เพื่อเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียนและเศรษฐกิจสีเขียว (BCG). นนทบุรี: กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก กระทรวง สาธารณสุข.
- มหามกุฏราชวิทยาลัย. (2562). พระไตรปิฎกและอรรถกถา แปล ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย. (พิมพ์ครั้งที่ 14). นครปฐม: โรงพิมพ์มูลนิธิมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- วฤชสพร ญัฐจุโรจน์. (2560). ครอบครัวทางเลือกและการคงอยู่ของสถาบันครอบครัว. วารสาร Veridian E Journal สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ, 10(2), 1817-1827.
- ศรีสมร คงพันธุ์. (2560). อาหารเป็นยา. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ส.ส.ส. จำกัด.

- ศุภรัตน์ ดวนใหญ่ และคณะ. (2561). ฤทธิ์ต้านอนุมูลอิสระและปริมาณสารประกอบฟีนอลิกทั้งหมดของสาร สกัดสมุนไพรกลุ่มอายุวัฒนะ. วารสารวิชาการเฉลิมกาญจนา, 5(1), 19-25.
- สังคม ศุภรัตน์กุล. (2561). การเลือกแบบแผนการรักษาการเจ็บป่วย ของครัวเรือนในพื้นที่ชนบทอีสาน. วารสารความปลอดภัยและสุขภาพ, 11(2), 12-22.
- สามารถ ใจเตี้ย. (2562). นิเวศวัฒนธรรมเพื่อการอนุรักษ์แหล่งพืชสมุนไพรพื้นบ้านในพื้นที่ลุ่มน้ำลี้ จังหวัดลำพูน. วารสารพืชศาสตร์สงขลานครินทร์, 6(1), 102-108.
- สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ. (2559). ยุทธศาสตร์การแพทย์ดั้งเดิมขององค์การอนามัยโลก พ.ศ. 2557-2566. แปลโดย ดิสทัต โจนะลักขณ์. นนทบุรี: อูษาการพิมพ์.
- สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม. (2547). มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน มผช. 481/2547. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม.
- สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์. (2559). แผนยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (ด้านสาธารณสุข) กระทรวงสาธารณสุข. เรียกใช้เมื่อ 24 กุมภาพันธ์ 2564 จาก <https://waa.inter.nstda.or.th/stks/pub/2017/20171117-MinistryofPublic Health.pdf>
- สุขสันต์ จันทะโชโต. (2559). เภสัชศาสตร์ที่ปรากฏในพุทธปรัชญาเถรวาท. วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 7(1), 83-96.
- สุนทรี สิงหบุตรา. (2560). สรรพคุณสมุนไพร 200 ชนิด. เรียกใช้เมื่อ 20 กุมภาพันธ์ 2564 จาก http://www.rspg.or.th/plants_data/herbs/herb1.htm
- อนิรุทธ วงศ์เมือง และคณะ. (2560). ประสิทธิภาพของรูปแบบหมอบาหวานประจำบ้านในการดูแลผู้ป่วยเบาหวานในชุมชนผู้วิจัย. วารสารวิจัยพัฒนาระบบงานสาธารณสุขแพร, 7(6), 8-14.
- อรสา สุกสว่าง. (2554). การศึกษาภูมิปัญญาชาวบ้าน : น้ำหมักแข็ง. ใน การประชุมทางวิชาการของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ครั้งที่ 49 สาขาส่งเสริมการเกษตรและคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. เรียกใช้เมื่อ 24 กุมภาพันธ์ 2564 จาก <https://Bebefoundation.wordpress.com/2021/02/25/น้ำหมักแข็ง/>
- เอนก หาลี และบุญยกฤต รัตนพันธุ์. (2560). การศึกษาประสิทธิภาพในการต้านอนุมูลอิสระจากพืชผักสมุนไพรพื้นบ้าน 15 ชนิด. วารสารวิจัยและพัฒนา มจร, วารสารวิจัยและพัฒนา มจร.
- Ayed, L. et al. (2020). Microbiological, Biochemical, and Functional Aspects of Fermented Vegetable and Fruit Beverages. Retrieved February 23, 2020, from <https://downloads.hindawi.com/journals/jchem/2020/5790432.pdf>
- Bayoumi, B. et al. (2018). Effect of Acetic Acid Iontophoresis on Healing of Chronic Wounds. Bioscience Research, 15(2), 1384-1389.

- Bilash Kanti, B. et al. (2017). System Dynamics: Modelling and Simulation. Singapore: Springer Nature.
- Department of Health and Human Services. (2020). Fish and Fisher products Hazards and Controls Guidance 4th Ed. Florida: University of Florida.
- Edwards, R. (2018). An Elaboration of the Administrative Theory of the 14 Principles of Management by Henri Fayol. International Journal for Empirical Education and Research, 2(1), 41-52.
- UN General Assembly. (2015). Transforming our World: the 2030 Agenda for Sustainable Development. Retrieved February 3, 2021, from <https://www.refworld.org/docid/57b6e3e44.html>

แนวทางการบริหารจัดการภัยพิบัติทางธรรมชาติของชุมชน:
ศึกษากรณี ชุมชนบ้านจันท์ และชุมชนบ้านเด่น ตำบลบ้านจันท์
อำเภอภักดีชุมพล จังหวัดขอนแก่น*
NATURAL DISASTER MANAGEMENT GUIDELINES OF VILLAGES:
CASE STUDY BAN CHAN AND BAN DEN TAMBOL BAN CHAN,
KANLAYANIWATTHANA DISTRICT, CHIANG MAI PROVINCE

ประเสริฐ ปอนถิ่น

Prasert Pontin

พระครูสาทรธรรมสิริ

Phrakrusathorndhammasiti

โสภา ปอนถิ่น

Sopa Pontin

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Chiang Mai Campus, Thailand

E-mail: Pontin2507@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาปัญหาและผลกระทบภัยพิบัติทางธรรมชาติของชุมชน 2) เพื่อศึกษาการจัดการภัยพิบัติทางธรรมชาติของชุมชน 3) เพื่อเป็นข้อเสนอแนะแนวทางการป้องกัน แก้ไขและพัฒนาการจัดการภัยพิบัติทางธรรมชาติของชุมชนเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้นำ คณะกรรมการ ประชาชน พระสงฆ์ ผู้บริหารองค์กรบริหารส่วนตำบล จากการสัมภาษณ์เชิงลึก ประชุมกลุ่ม การสังเกต ผลวิจัย พบว่า 1) ปัญหาและผลกระทบภัยพิบัติทางธรรมชาติ พบว่า ฤดูฝนจะมีปริมาณน้ำฝนมากน้ำหลากจากที่สูงทำให้เกิดผลเสียทางการเกษตร ด้านอค์คิภัยหรือไฟฟ้า มีบางครั้งเรือนเกิดอค์คิภัยขึ้นเนื่องจากการประมาท ด้านวาทภัย ปัญหาเกิดขึ้นในระหว่างเดือนมีนาคมถึงเดือนเมษายนและฝนแล้งชุมชนขาดน้ำในบ่อในลำห้วย สาเหตุมาจากการมีฝนตกน้อยเฉลี่ยต่ำกว่าปกติ ส่วนอากาศหนาวผิดปกติ ในเดือนตุลาคม - กุมภาพันธ์จะมีอากาศหนาวมีอุณหภูมิประมาณสามองศาเซลเซียส 2) การจัดการภัยพิบัติทางธรรมชาติ พบว่า องค์กรบริหารส่วนตำบลมียุทธศาสตร์ จัดสรรงบประมาณในการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัยร่วมกับชุมชน

* Received 15 November 2020; Revised 17 June 2021; Accepted 22 June 2021

มีการประชุมชี้แจงข่าวสารให้ชาวบ้าน มีการวางแผนรับมือภัยพิบัติทางธรรมชาติตามฤดูกาล มีการอบรม วิธีการ เทคนิค มีการจัดตั้งกลุ่มเพื่อรับผิดชอบเมื่อเกิดภัยพิบัติขึ้น 3) ข้อเสนอแนะ แนวทางการจัดการภัยพิบัติทางธรรมชาติ พบว่า รัฐบาลควรมีหนังสือสั่งการให้เตรียมการล่วงหน้าในการรับมือภัยพิบัติ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความรู้ในการป้องกันภัยพิบัติให้กับ ชุมชน ควรมีการเตรียมการเรื่องบุคคล เครื่องมืออุปกรณ์ และยานพาหนะให้พร้อม การปลูกจิตสำนึกจิตอาสา ส่งเสริมการฝึกกำลังทุกภาคส่วนในการป้องกันแก้ไขปัญหาเมื่อเกิด ภัยพิบัติเกิดขึ้น

คำสำคัญ: การบริหารจัดการ, ภัยพิบัติทางธรรมชาติ, ชุมชน

Abstract

The Objectives of this research article were to 1) to study the problems and impacts of natural disasters in the community and 2) to study the management of natural disasters in the community and 3) to guide the prevention, correction and development of natural disaster management in the community. This is a quality research. The informants are village's leader and committees, villagers, monks and sub district administrative organization executive which are processed in depth interviews, group meetings and observations. The research results were found as follows. 1) Problems and impacts of natural disasters in the community showed that in the rainy season, there will be a lot of rainfall, flooding from the high land caused agricultural disadvantage. In the summer season, some households were fired by forest fire due to their negligence. The villagers were faced windstorm between March and April and with lack of water in the pond, no drinking water. In winter, it is unusually cold in October to February and has a temperature of about three degrees Celsius. 2) Disaster management in the community found that Banchan sub district administrative organization have strategic management and budget allocation to be avoided the public risk of both villages. There is monthly meeting to announce and explain the disaster management in each season. In addition the officers have provided knowledge, training, methods and techniques to villagers. There is organization or committee to response when a disaster occurs by coordinating with Banchan sub district administrative. 3) The proposed natural disaster management guidelines of the community found that the government should have a written order or instructions to prepare in advance for disasters.

The relevant agencies should provide disaster prevention knowledge to the community every year. The government should prepare the staffs, equipment and medicines and also develop the volunteer to manage with natural disasters.

Keywords: Management, Natural Disasters, Community

บทนำ

ปัจจุบันปรากฏการณ์ทางธรรมชาติได้มีการเปลี่ยนแปลงไปจากอดีตที่ผ่านมา ภัยธรรมชาติเกิดมากขึ้น ป่าลดลง อากาศร้อนขึ้น ไฟป่า พายุ ดินถล่ม น้ำหลาก ฯลฯ ซึ่งสาเหตุที่เกิดขึ้นสืบเนื่องมาจากกระทำของมนุษย์ทั้งด้านโรงงานอุตสาหกรรมที่ปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ และการบุกรุกทำลายทรัพยากรธรรมชาติ อันเป็นเหตุทำให้เกิดการแปรปรวนของสภาพภูมิอากาศเกิดความแห้งแล้งทำให้เกิดภัยพิบัติบ่อยขึ้น และมีระดับความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น เหตุการณ์เหล่านี้ทำให้เกิดการสูญเสียทั้งทรัพย์สินและชีวิต เมื่อเกิดเหตุการณ์เหล่านี้ผลกระทบที่ตามมา ทำให้ครอบครัวต้องสูญเสียสมาชิก สูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก เป็นเหตุให้มีเด็กกำพร้าบิดามารดา เกิดปัญหาสังคมตามมา ปัญหาการสูญเสียทรัพย์สินถึงสิ้นเนื้อประดาตัวไม่มีที่ดินทำกิน ซึ่งปัญหาเหล่านี้ที่เกิดขึ้นต้องได้รับการแก้ไขเยียวยาอย่างเร่งด่วน และแก้ไขในเชิงบูรณาการ การแก้ปัญหายุทธศาสตร์แบบบูรณาการเบื้องต้นต้องแก้ไขโดยการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้ความสำคัญต่อสิ่งแวดล้อม ธรรมชาติที่มีอยู่ เช่น การปลูกป่า ส่วนการแก้ปัญหที่เกิดขึ้นหลังเกิดภัยธรรมชาติ การเข้าไปเยียวยาทางด้านจิตใจ และด้านปัจจัยสี่ในการดำเนินชีวิต

ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่ได้รับผลกระทบจากภัยธรรมชาติ ไฟป่า พายุ ดินถล่ม น้ำหลาก ที่เกิดขึ้นในชุมชนที่อยู่บนพื้นที่สูง ภัยธรรมชาติที่เกิดขึ้นไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ แต่สามารถลดความรุนแรงลงได้หากมีการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่ผ่านมา เพื่อเป็นการป้องกันหรือบรรเทาความรุนแรงที่จะเกิดขึ้นโดยเฉพาะอย่างยิ่งภาคประชาชน หรือชุมชนที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจำเป็นต้องจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเรียนรู้เพื่อสามารถปฏิบัติตน และช่วยเหลืออื่นๆ ด้วยเหตุนี้ประชาชนในชุมชนแต่ละชุมชนที่มีบทบาทในการมีส่วนร่วมกับหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนร่วมกันในการปฏิบัติหน้าที่ของตนอย่างมีประสิทธิภาพ ช่วยกันฟื้นฟูพื้นที่เป็นป่าต้นน้ำ และสร้างเครือข่ายช่วยกันป้องกัน ฟื้นฟู และส่งเสริมให้มีกิจกรรม เพื่อกระตุ้นให้คนในชุมชนมีความตระหนักรู้ถึงภัยพิบัติทางธรรมชาติที่จะเกิดขึ้น การบริหารจัดการด้านภัยพิบัติของชุมชนในเชิงบูรณาการ เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการป้องกัน และแก้ไขปัญหายุทธศาสตร์ของชุมชนอย่างยั่งยืนต่อไป

จังหวัดเชียงใหม่ปัจจุบันก็ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติจากธรรมชาติ หลายๆ ด้าน เช่น มลภาวะเป็นพิษ ซึ่งการเกิดมลภาวะเป็นพิษนั้นมาจากควันท่อไอเสียรถยนต์ มอเตอร์ไซด์ ฯลฯ และทำให้ประชากรที่อาศัยอยู่ในบริเวณตัวเมืองซึ่งเป็นบริเวณที่เกิดมลภาวะเป็นพิษ ผลกระทบ

ที่ได้รับคือประชากรในบริเวณดังกล่าวเกิดอาการเป็นโรคทางเดินหายใจ ดังนั้นการเตรียมความพร้อมก่อนเหตุการณ์ ภัยพิบัติทางธรรมชาติจะเกิดขึ้น จึงเป็นเรื่องที่สำคัญเป็นอย่างยิ่ง

ดังนั้น ชุมชนบ้านจันท์ และชุมชนบ้านเด่น ซึ่งเป็นเขตพื้นที่ขาดแคลนน้ำอุปโภคบริโภค และน้ำเพื่อการเกษตร (ปวิณ ชำนิประศาสน์, 2559) เป็นพื้นที่สำรวจ และจัดทำข้อมูลพื้นที่เสี่ยงภัยดินถล่ม ของจังหวัดเชียงใหม่ (กรมทรัพยากรธรณี กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2556) ชุมชนบ้านจันท์ และชุมชนบ้านเด่น เป็นชุมชนชาวเขาเผ่าปกาเกอะญอซึ่งเป็นชุมชนแห่งแรกของอำเภอ มีที่ตั้งเปรียบเสมือนเป็นห้องรับแขกที่ต้อนรับผู้มาเยือน โดยใช้เส้นทางเข้าหลักของอำเภอจากอำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ชุมชนแห่งนี้มีความหนาแน่นและมีกิจกรรมต่าง ๆ มากที่สุดของอำเภอ ได้แก่ วัดจันท์ซึ่งเป็นวัดเก่าแก่ มีโบสถ์แวนตาเป็นจุดเด่น มีที่ว่าการอำเภอชั่วคราว และตามแนวนอนสายหลักประกอบด้วย ร้านค้า ร้านอาหาร ร้านซ่อม เป็นต้น ชุมชนแห่งนี้มีการขยายตัวรวดเร็วเมื่อประกาศเป็นอำเภอได้มีการก่อสร้างเกิดขึ้นตลอดเวลา ดังนั้นผู้วิจัยจึงทำการศึกษาค้นคว้าวิจัย เรื่อง แนวทางการบริหารจัดการภัยพิบัติทางธรรมชาติของชุมชนในจังหวัดเชียงใหม่ โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน และทุกภาคส่วนของสังคม โดยเฉพาะผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการป้องกัน และการเตรียมความพร้อมในการจัดการปัญหาภัยพิบัติ ได้ทราบถึงบทเรียนในการจัดการปัญหาภัยพิบัติต่างๆ ที่เกิดขึ้น ในจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อทราบถึงแนวทางในการป้องกัน และลดผลกระทบที่เกิดขึ้นจากภัยพิบัติอย่างเป็นระบบ และเพื่อกระจายความช่วยเหลืออย่างทั่วถึง ให้แก่ผู้ประสบภัยได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งจากการศึกษาจะทำให้สามารถบรรเทาความสูญเสียทั้งชีวิต และทรัพย์สินของประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่ประสบกับปัญหาภัยพิบัติที่เกิดขึ้นตลอดจน การฟื้นฟู เยียวยา ภายหลังจากการเกิดภัยพิบัติต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาและผลกระทบภัยพิบัติทางธรรมชาติของชุมชน
2. เพื่อศึกษาการจัดการภัยพิบัติทางธรรมชาติของชุมชน
3. เพื่อเป็นข้อเสนอแนะแนวทางการป้องกัน แก้ไขและพัฒนาการจัดการภัยพิบัติทางธรรมชาติของชุมชน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนิน ดังนี้

1. การสัมภาษณ์ ผู้ที่ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย 1) พระบัณฑิตอาสาพัฒนาชาวเขา จำนวน 2 รูป 2) ข้าราชการ องค์การเทศบาลตำบลบ้านจันท์ จำนวน 5 คน 3) สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 4 คน 4) ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 6 คน 5) คณะกรรมการชุมชน/ตัวแทนประชาชนหมู่บ้านละ 6 คน รวม 12 คน รวมทั้งสิ้น 29 รูป/คน

2. เครื่องมือในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แบบสัมภาษณ์ 2) การจัดประชุมกลุ่มย่อย 3) การสังเกต เป็นการสังเกตพฤติกรรมและการแสดงออกของฝ่ายต่างๆ ที่จะทำให้ควบคู่กับการสัมภาษณ์ เพื่อให้สามารถมองเห็นถึงกระบวนการเสริมสร้างการเรียนรู้เกี่ยวกับการจัดการภัยพิบัติทางธรรมชาติของชุมชน

3. วิธีการรวบรวมข้อมูล ดังนี้ 1) การลงพื้นที่ในชุมชน 2) การประชุมกลุ่มย่อย 3) การสัมภาษณ์ 4) จากเอกสาร 5) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม เพื่อศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม และการจัดการภัยพิบัติทางธรรมชาติของชุมชน และให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวคิด แนวทาง กระบวนการจัดการภัยพิบัติทางธรรมชาติของชุมชน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้ 1) วิเคราะห์แนวคิด 2) ศึกษาวิเคราะห์การมีส่วนร่วม 3) การนำเสนอแนวทางการบริหารจัดการภัยพิบัติทางธรรมชาติของชุมชน 4) นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ มาทำการวิเคราะห์ปัจจัยข้อมูลพื้นฐานกับระดับการปฏิบัติที่มีต่อการจัดการภัยพิบัติทางธรรมชาติของชุมชน 5) การวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลโดยการเชื่อมโยงแนวคิดทฤษฎีที่ได้กล่าวแล้ว เพื่อให้เห็นชุดความรู้ กระบวนการ และแนวทางการจัดการภัยพิบัติทางธรรมชาติของชุมชน

ผลการวิจัย

1. ปัญหาและผลกระทบภัยพิบัติทางธรรมชาติของชุมชน ภัยพิบัติจากธรรมชาติเป็นภัยที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติที่เกิดกับชุมชนบ้านจันทร์ และชุมชนบ้านเด่น จากข้อมูลที่สัมภาษณ์เชิงลึก ได้แก่ 1) อุทกภัย พบว่า ในฤดูฝนปริมาณน้ำฝนทำให้เกิดผลเสียทางด้านการเกษตรโดยเฉพาะนาข้าว พืชผัก ผลไม้ บ้างชนิด การคมนาคม ถนนชำรุดเสียหาย ดินข้างถนนอาจจะเกิดการยุบตัว 2) อัคคีภัยหรือไฟป่า พบว่า หมู่บ้านทั้งสองแห่งไม่เคยมีอัคคีภัยที่เกิดขึ้นในลักษณะเผาไหม้ทั้งหมู่บ้าน อาจจะมีบางครั้งเรือนเกิดอัคคีภัยขึ้นเนื่องจากการประมาทเลินเล่อ 3) วาตภัย พายุฤดูร้อน พบว่า ทั้งสองหมู่บ้าน เคยมีผู้ประสบปัญหาพายุฤดูร้อนซึ่งเกิดขึ้นทุกปีส่วนมากจะเกิดขึ้นในระหว่างเดือนมีนาคมถึงเดือนเมษายนก่อนที่จะย่างเข้าฤดูฝน 4) ฝนแล้ง มี 2 ลักษณะ คือ 1) สภาวะการขาดน้ำ พบว่า หมู่บ้านทั้งสองแห่งขาดน้ำในบ่อ ในลำห้วย มีสาเหตุมาจากความเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศที่เกิดจากการมีฝนตกน้อยเฉลี่ยต่ำกว่าปกติเป็นเวลานานต่อเนื่องกัน ไม่มีน้ำอุปโภคและบริโภค 2) สภาวะความแห้งแล้งทางการเกษตร พบว่า ทั้งสองหมู่บ้านไม่สามารถที่จะปลูกพืชผักชนิดต่าง ๆ ให้เกิดผลผลิต เป็นสภาวะที่เกิดการขาดน้ำสำหรับการเกษตรอันเนื่องมาจากการลดลงของปริมาณฝน ระดับน้ำใต้ดิน ความชื้นในดินลดลง จนพืชไม่สามารถดึงน้ำมาใช้ได้ 5) อากาศหนาวผิดปกติ พบว่า ทั้งสองหมู่บ้านปีที่ผ่านมามีอากาศหนาวจะมีอุณหภูมิของอากาศประมาณสามองศาเซลเซียส อากาศหนาวส่วนมากเริ่มตั้งแต่เดือนตุลาคมถึงเดือนกุมภาพันธ์ของทุกปี แต่บางปีลดต่ำกว่าศูนย์องศาก็มีสภาพอากาศหนาวเย็นมี

ผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของคนทั้งสองหมู่บ้านนี้ ความต้องการเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มที่จำเป็นต้องมีสำหรับทุกคนเป็นสิ่งจำเป็น

2. การจัดการภัยพิบัติทางธรรมชาติของชุมชน 1) องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านจันทร์ มีตารางปฏิทินสาธารณภัยประจำปีหรือแผนงานประจำปี ได้แก่ อุทกภัย ภัยแล้ง วาตภัย อัคคีภัย ไฟป่า เป็นต้น เพื่อเป็นแนวทางในการเตรียมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยไว้ล่วงหน้า 2) แผนปฏิบัติการเตรียมความพร้อมของชุมชนกับภัยพิบัติทางธรรมชาติ มีแผนปฏิบัติการเพื่อเตรียมความพร้อมของชุมชนเมื่อก่อน ระหว่าง และหลังจากภัยพิบัติ มี 3 ระยะ คือ 1) ระยะก่อนเกิดภัย/การเตรียมความพร้อม 2) ระหว่างเกิดภัย/การรับสถานการณ์ฉุกเฉิน 3) ระยะหลังเกิดภัย/การฟื้นฟูบูรณะ 3) อุทกภัยหรือน้ำหลาก ในหมู่บ้านทั้งสองด้านการบริหารจัดการยังไม่มีแนวทาง หรือวิธีการใดป้องกันเพื่อมิให้เกิดขึ้น ซึ่งมีปัญหาเช่นเดียวกับชาวนาในภาคกลางที่พื้นที่นาที่ถูกน้ำท่วม เมื่อเกิดอุทกภัย มีหน่วยงานองค์การบริหารส่วนตำบล และสำนักงานเกษตรอำเภอ เข้าไปสำรวจความเสียหายและให้ความช่วยเหลือโดยจ่ายให้เกษตรกรรายละหนึ่งพันบาทต่อไร่ ส่วนความเสียหายกับพืชไร่นาชนิดอื่น ๆ ทางหน่วยงานของรัฐจะประเมินความเสียหายและให้ความช่วยเหลือเป็นเงินหรือเมล็ดพันธุ์ผักตามระเบียบราชการ 4) อัคคีภัยหรือไฟป่า การจัดการของชุมชนบ้านจันทร์ และชุมชนบ้านเด่น มีการประชุมร่วมกัน สมาชิกในหมู่บ้าน และเจ้าหน้าที่ได้ร่วมมือร่วมใจกันในการทำแนวกันไฟในพื้นที่ที่คาดว่าจะเป็นที่เสี่ยงต่อการเกิดอัคคีภัยหรือไฟป่า 5) วาตภัย การจัดการของชุมชน หน่วยงานราชการมีการแจ้งเตือน เพื่อให้ประชาชนได้ระมัดระวังเตรียมการไว้ล่วงหน้า ซึ่งหากชาวบ้านได้รับรู้ข่าวสาร และเตรียมการเผื่อระวังก็อาจจะรับมือสามารถแก้ไขปัญหานี้ได้ หากมีภัยเกิดขึ้น ถ้าหากครัวเรือนที่ได้รับความเสียหายจากวาตภัย จะได้รับการเยียวยาช่วยเหลือจากองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านจันทร์ เป็นต้นว่าการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ ความเสียหาย และจัดซื้อเครื่องอุปโภคบริโภคให้แก่ผู้เสียหาย 6) ภัยแล้ง การจัดการของชุมชนบ้านจันทร์ และชุมชนบ้านเด่น ยังไม่มีแนวทางการแก้ไขที่ชัดเจน เนื่องจากอำเภอกัลยาณิวัฒนาพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นเขตป่าสงวนแห่งชาติไม่สามารถดำเนินการใด ๆ เกี่ยวกับการขุดเจาะหนองน้ำ ทั้งสองแห่ง หากเป็นเรื่องเกี่ยวกับน้ำจะต้องได้รับความเห็นชอบจากหน่วยงานทางราชการ กรมป่าไม้หรือกรมอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง 7) ภัยหนาว การจัดการของสมาชิกชุมชนทั้งสองแห่ง โดยใช้วิธีการบรรเทาความหนาวโดยก่อไฟเพื่อผิงไฟให้ร่างกายอบอุ่น และมีหน่วยงานราชการโดยเฉพาะองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านจันทร์ หน่วยงานระดับอำเภอและจังหวัด ทั้งภาครัฐและเอกชน ได้นำสิ่งของจำเป็นสำหรับป้องกันภัยหนาว

3. ข้อเสนอแนะแนวทางการป้องกันแก้ไข และพัฒนาการจัดการภัยพิบัติทางธรรมชาติของชุมชน 1) อุทกภัยหรือน้ำหลาก แนวทางการป้องกันแก้ไขและพัฒนาการจัดการภัยพิบัติ คือ ต้องวางแผนชุมชนให้มีความเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ รักษาระบบระบายน้ำตามธรรมชาติ

ให้คงไว้เพื่อใช้ระบายน้ำจากพื้นที่ และการก่อสร้างถนนจะต้องวางระบบการระบายน้ำ เช่น ท่อลอดสะพานที่เหมาะสมทั้งตำแหน่งที่ตั้ง จำนวนและขนาด ต้องเร่งปลูกต้นไม้ปลูกป่าทดแทนส่วนที่เสียหายถูกทำลายไป 2) อัคคีภัยหรือไฟฟ้า แนวทางการป้องกันแก้ไขและพัฒนาการจัดการภัยพิบัติ คือ ควรมีการรณรงค์ป้องกันไฟฟ้า ไฟฟ้าที่เกิดขึ้นมีสาเหตุมาจากการกระทำของมนุษย์ คือ การป้องกันไม่ให้ประชาชนจุดไฟเผาป่าทั้งนี้อาจทำได้โดยการประชาสัมพันธ์ชี้แนะให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรป่าไม้ และการจัดการเชื้อเพลิง โดยการทำแนวกันไฟ และการกำจัดเชื้อเพลิงในพื้นที่ที่ล่อแหลมต่อการเกิดไฟฟ้า 3) วาตภัย แนวทางการป้องกันแก้ไขและพัฒนาการจัดการภัยพิบัติ คือ ควรกำหนดหรือกฎเกณฑ์ที่ชัดเจนว่าการสร้างบ้านต้องขออนุญาตจากการบริหารส่วนตำบล เพื่อเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องจะได้ตรวจสอบ และให้สมาชิกชุมชนติดตามสภาวะอากาศ พังค้ำเตือนจากกรมอุตุนิยมวิทยาสม่ำเสมอ ในช่วงเกิดวาตภัย และให้ประชาชนเตรียมป้องกันภัยให้สัตว์เลี้ยง และพืชผลการเกษตร ในช่วงเกิดวาตภัย และฝึกซ้อมการป้องกันภัยพิบัติแก่ประชาชนในชุมชน เตรียมพร้อมรับมือ และวางแผนอพยพหากจำเป็น และควรประชาสัมพันธ์หรือแจ้งข่าวด้านการเตรียมเครื่องอุปโภค บริโภค ไฟฉาย แบตเตอรี่ วิทยุกระเป๋าทัดตามข่าวสารแก่ประชาชนในชุมชน และเตรียมพร้อมอพยพเมื่อได้รับแจ้งให้อพยพเมื่อเกิดวาตภัย 4) ภัยแล้ง แนวทางการป้องกันแก้ไขและพัฒนาการจัดการภัยพิบัติ คือ ควรมีการจัดการวางแผนการใช้น้ำที่ดีเช่น ในช่วงฤดูฝนตก ควรเตรียมภาชนะ บ่อหรืออ่างเก็บน้ำเพื่อรวบรวมน้ำฝนไว้ใช้ในยามขาดแคลน และ การสำรวจน้ำใต้ดินมาใช้ เป็นการจัดหาน้ำมาใช้ที่วิธีหนึ่ง การสำรวจและขุดเจาะน้ำใต้ดินหรือน้ำบาดาลมาใช้ นอกจากเพื่อบริโภคอุปโภคแล้วยังใช้เพื่อการเกษตรกรรม และอุตสาหกรรมด้วย ควรมีการนำน้ำมาใช้หมุนเวียนเป็นวิธีการนำน้ำใช้แล้วหมุนเวียนกลับมาใช้ใหม่ โดยผ่านกระบวนการปรับปรุงคุณภาพน้ำ และประหยัดน้ำ รู้จักใช้ปริมาณน้ำอย่างเหมาะสมในแต่ละกิจกรรม 5) ภัยหนาว แนวทางการป้องกันแก้ไขและพัฒนาการจัดการภัยพิบัติ คือ ควรช่วยเหลือให้เพียงพอและช่วยเหลือตรงตามความต้องการหรือความต้องการของผู้ประสบปัญหา และให้ความช่วยเหลือช่วยเหลือเฉพาะคนที่เดือดร้อนเท่านั้น และควรมีการสำรวจข้อมูลผู้ประสบปัญหา การช่วยเหลือคนในหมู่บ้านสิ่งสำคัญที่สุดคือ ต้องมีการสำรวจข้อมูลข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์ ว่าสภาพปัจจุบันมีชีวิตความเป็นอยู่อย่างไร เดือดร้อนเรื่องอะไร ต้องการความช่วยเหลืออย่างไร จึงจะเป็นไปในแนวทางของงานสังคมสงเคราะห์

อภิปรายผล

1. ปัญหาและผลกระทบภัยพิบัติทางธรรมชาติของชุมชน บ้านจันทร์ และบ้านเด่น มีภัยพิบัติจากธรรมชาติ ทำให้เกิดปัญหาและผลกระทบ ดังนี้ 1) อุทกภัย ช่วงเดือนกันยายนของทุกปี ผลจากปริมาณน้ำฝนทำให้เกิดผลเสียทางด้านการเกษตรโดยเฉพาะนาข้าว พืชผัก

ผลไม้ บ้างชนิด เช่น พักทอง แตงกวา ฯลฯ ได้รับความเสียหาย นอกจากนี้ยังมีผลกระทบ เรื่องการคมนาคม ถนนชำรุดเสียหาย ดินข้างถนนอาจจะเกิดการยุบตัว การเดินทางโดยรถยนต์ รถจักรยานยนต์ และการเดินด้วยเท้าเป็นไปด้วยความยากลำบาก เนื่องจากไหล่ถนน ทั้งสองข้างไม่ราบระบายน้ำ นอกจากนี้ยังมีการเดินทางไปทำงานในไร่นา สวน โดยใช้พาหนะ ประเภทต่างๆ ก็เป็นไปด้วยความลำบาก ซึ่งสอดคล้องกับ สุภาวดี เปรมจิตร ได้ทำการศึกษา เรื่อง สภาพปัญหา สาเหตุและแนวทางการป้องกันอุทกภัยของตำบลบางยาง อำเภอบ้านสร้าง จังหวัดปราจีนบุรี พบว่า สภาพปัญหาของพื้นที่แบ่งออกเป็นพื้นที่ชุมชนติดริมแม่น้ำ และพื้นที่ ชุมชนที่ไม่ติดริมแม่น้ำ โดยทั้งสองพื้นที่เกิดอุทกภัยซ้ำซากทุกปีเช่นเดียวกัน สาเหตุของพื้นที่ ชุมชนติดริมแม่น้ำ คือ พายุฝน น้ำทะเลหนุน ส่วนพื้นที่ของพื้นที่ชุมชนที่ไม่ติดริมแม่น้ำ คือ การระบายน้ำส่วนเกินในปริมาณมากของพื้นที่ข้างเคียง (สุภาวดี เปรมจิตร, 2559) สอดคล้องกับ อำนวยพร ชลดำรงกุล ได้ทำการศึกษา เรื่อง แบบจำลองการบริหารจัดการไฟฟ้า: กรณีศึกษาชุมชนบ้านห้วยดอย จังหวัดเชียงราย พบว่า ปัจจัยแวดล้อมที่เป็นจุดแข็งภายในชุมชน มีผู้นำที่เข้มแข็ง มีความเสียสละ มีราษฎรที่มีจิตอาสา ตระหนักรู้ถึงคุณค่าของป่า และมีความรู้ ในผลกระทบของไฟฟ้า ส่วนจุดอ่อนภายในชุมชน ชุมชนขาดการประชาสัมพันธ์สู่ภายนอก ขาดองค์ความรู้การจัดการไฟฟ้าตามหลักวิชาการ และขาดการวางแผนที่เป็นระบบ ปัจจัยแวดล้อมภายนอกที่เป็นโอกาสให้แก่ชุมชน คือ การที่สังคมไม่ยอมรับภัยของไฟฟ้า การได้รับการสนับสนุนในเรื่องของการประชาสัมพันธ์ วัสดุ อุปกรณ์ต่าง ๆ ซึ่งจะนำไปใช้เป็น ยุทธศาสตร์ของกรมป่าไม้ในการใช้บริหารจัดการไฟฟ้าแบบมีส่วนร่วมต่อไป (อำนวยพร ชลดำรงกุล, 2554) 3) วาตภัย พายุฤดูร้อน พบว่า เกิดขึ้นทุกปีส่วนมากจะเกิดขึ้นในระหว่าง เดือนมีนาคมถึงเดือนเมษายน อาจไม่รุนแรงมากนักถึงกับเกิดขึ้นกับทุกครัวเรือนในหมู่บ้าน ซึ่งสอดคล้องกับ อัมพร แก้วหนู ได้ทำการศึกษา การจัดการภัยพิบัติ กล่าวว่า “ชุมชนต้องรู้จัก ตนเอง” ต้องวิเคราะห์ตนเอง วิเคราะห์ให้ถึงต้นทุนที่มีอยู่เดิม ต้นทุนใหม่ และต้นทุนที่จะต้อง เพิ่มขึ้น อาจจะต้องต่อสู้กับตนเอง กับระบบ และความเคยชินแบบเดิม ๆ โดยการค้นหาทักษะ ความรู้ใหม่ ๆ เพิ่มเสมอ การสรุปบทเรียนซ้ำทำอย่างเป็นประจำเพื่อนำไปพัฒนาระดับ การทำงาน เนื่องจากสถานการณ์ภัยพิบัติมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ที่สำคัญต้องมีการเรียนรู้ร่วมกัน มีการวางบทบาทในการทำงานร่วมกันอย่างชัดเจน (อัมพร แก้วหนู, 2554) ทั้งนี้การจัดการภัยพิบัติต้องใช้ความร่วมมือทั้งในระดับครัวเรือน และระดับพื้นที่ 4) ฝนแล้ง พบว่า มีสาเหตุมาจากความเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศที่เกิดจากการมีฝนตกน้อยเฉลี่ย ต่ำกว่าปกติเป็นเวลานานต่อเนื่องกัน ไม่มีน้ำอุปโภคและบริโภค ซึ่งสอดคล้องกับ ฐกร กาญจน์ จิรเดช และคณะ ที่ได้ศึกษา รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการน้ำ อย่างยั่งยืนของจังหวัดอุทัยธานี ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า ระดับการมีส่วนร่วม ของชุมชนในการบริหารจัดการน้ำของจังหวัดอุทัยธานีตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อย่างยั่งยืนตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ภาพรวมมีระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง

แต่มีส่วนร่วมในการดำเนินการมากที่สุด รองลงมาเป็นการมีส่วนร่วมในการปรึกษาหารือ ปัญหาที่พบด้านการบริหารจัดการน้ำตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างยั่งยืน ได้แก่ ประชาชนไม่ให้ความสำคัญกับการประชุมกลุ่ม องค์กรหรือกลุ่มผู้ใช้น้ำไม่มีประสิทธิภาพ (สุกรกาญจน์จิรเดช และคณะ, 2561)

2. การจัดการภัยพิบัติทางธรรมชาติของชุมชน ดังนี้ 1) แผนการจัดการภัยพิบัติขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านจันทร์ มีปฏิทินสาธารณภัยประจำปี มีหลักการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัย มียุทธศาสตร์การจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัย และจัดสรรงบประมาณในการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัย และมีการจัดทำแผนการปฏิบัติก่อนเกิดภัยให้กับชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับ วงเดือน มั่งมี ศึกษาบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พบว่า 1) การดำเนินการป้องกัน และบรรเทาสาธารณภัย ตามหลักการบริหารจัดการสาธารณภัย เป็นการดำเนินการตามหลักการบริหารจัดการสาธารณภัยอย่างครบวงจรวัฏจักรของสาธารณภัย ทั้งในระยะก่อนเกิดภัย ขณะเกิดภัย และภายหลังจากเกิดภัย ในแนวทางการปฏิบัติการในเชิงรุก (Proactive Approach) โดยเน้นเรื่องการป้องกันก่อนเกิดภัยเป็นหลัก 2) ปัญหาอุปสรรค และแนวทางแก้ไขด้านป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย องค์การบริหารส่วนตำบล มีปัญหาอุปสรรคด้านงบประมาณที่ใช้ในการแก้ไขปัญหายุทธวิธีแบบยั่งยืน และยังมีปัญหาเรื่องข้อระเบียบกฎหมายที่ส่งผลกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย (วงเดือน มั่งมี, 2558) 2) แผนปฏิบัติการเตรียมความพร้อมของชุมชนกับภัยพิบัติทางธรรมชาติ มีการประชุมสมาชิกชุมชน เพื่อชี้แจงข่าวสารให้กับชาวบ้าน และมีการประชุม เพื่อการวางแผนรับมือกับภัยพิบัติทางธรรมชาติตามฤดูกาล ไม่มีการประชุมสมาชิกชุมชนทบทวนการบริหารจัดการด้านอื่น ๆ ด้านเกี่ยวกับเครื่องมืออุปกรณ์ในการขนย้ายหรือเครื่องมือสื่อสาร เพราะหน่วยงานที่รับผิดชอบในอำเภอกัลยาณิวัฒนาไม่มี จะมีก็อยู่ที่อำเภอสะเมิง แต่ก็เป็นหน่วยงานที่อยู่ห่างจากอำเภอ ซึ่งสอดคล้องกับ พรเทพ ศิริวนารังสรรค์ ได้ทำการศึกษาการจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติโดยอาศัยชุมชนเป็นฐาน กล่าวว่า การจัดการภัยพิบัติปัจจุบันต้องอาศัยความรู้ด้านการบริหารจัดการภัยพิบัติตั้งแต่การจัดการตามบริบทของวงจรการจัดการภัยพิบัติตั้งแต่การป้องกัน (Prevention) การบรรเทาผลกระทบ (Mitigation) การเตรียมพร้อม (Preparedness) การรับสถานการณ์ฉุกเฉิน (Emergency Response) การฟื้นฟูบูรณะ (Recovery) และการพัฒนา (Development) ซึ่งการดำเนินการตามขั้นตอนต่าง ๆ นั้นจะต้องร่วมดำเนินการร่วมกันของทุกภาคส่วนตั้งแต่หน่วยงานของรัฐ หน่วยงานตำรวจ อาสาสมัคร ประชาชนโดยการดำเนินการจะต้องมีระบบบริหารจัดการข้อมูลที่ดี (พรเทพ ศิริวนารังสรรค์, 2554) 3) อุทกภัยหรือน้ำหลาก การบริหารจัดการเกี่ยวกับอุทกภัยดังกล่าวนี้ ในระดับชุมชนยังไม่มีแนวทางหรือวิธีการใดป้องกันเพื่อมิให้เกิดขึ้น ซึ่งมีปัญหาเช่นเดียวกับชาวบ้านในภาคกลางที่พื้นที่นาที่ถูกน้ำท่วม เมื่อเกิดอุทกภัย มีหน่วยงาน

องค์การบริหารส่วนตำบล และสำนักงานเกษตรอำเภอ เข้าไปสำรวจความเสียหายและให้ความช่วยเหลือ ตามระเบียบราชการ อภิชาติ ไจอารีย์ ทำการศึกษาเรื่องกระบวนการมีส่วนร่วมแบบพหุภาคีเพื่อการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาการจัดการป่าชุมชนบ้านพุเตย จังหวัดการเจนบุรี ป่าชุมชนเขาขลุ่ยได้ประสบปัญหาความเสื่อมโทรม ป่าไม้ถูกทำลายจนกลายเป็นเขาหัวโล้น เมื่อป่าถูกทำลายจนถึงขีดสุดก็ได้มีผู้นำชุมชนที่ลุกขึ้นมาพัฒนาพื้นที่ป่าชุมชน และปลูกระดุมชาวบ้านให้ร่วมกันดูแลป่าไม้ หวงแหนป่าไม้ของชุมชนไม่ตัดไม้ทำลายป่าใช้ทรัพยากรอย่างพอดี จนป่าชุมชนได้รับการฟื้นตัวและเริ่มอุดมสมบูรณ์ขึ้นตามลำดับ ซึ่งความเป็นมาของป่าชุมชนเขาขลุ่ย (อภิชาติ ไจอารีย์, 2559) 5) วาตภัย ภัยที่เกิดขึ้นจากพายุลมแรง จนทำให้เกิดความเสียหายแก่อาคารบ้านเรือน ต้นไม้ และสิ่งก่อสร้าง ในอดีตที่ผ่านมาชาวบ้านได้รับผลกระทบจากวาตภัยเป็นบางปี และบางครั้งเหือนเท่านั้น และได้รับการเยียวยาช่วยเหลือจากองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งสอดคล้องกับ สายฝน แสงหิรัญทองประเสริฐ และคณะ ได้ทำการศึกษา เรื่อง การจัดการภัยพิบัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเครือข่ายองค์กรชุมชน พบว่า เมื่อมีภัยพิบัติทางธรรมชาติเกิดขึ้น ประชาชนมักจะรอคอยและคาดหวังให้หน่วยงานของรัฐเข้ามาช่วยเหลือดำเนินการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น หน่วยงานของรัฐที่เข้ามาช่วยเหลือประชาชนก็คือหน่วยงานราชการจากส่วนกลาง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรชุมชนและประชาชนในพื้นที่ที่มีจะไม่บทบาทที่สำคัญ และเมื่อหน่วยงานราชการเข้ามาดำเนินการ ก็มักจะไม่เกิดประสิทธิผล และประสิทธิภาพเท่าที่ควร ประชาชนได้รับความช่วยเหลือไม่ทั่วถึงหรือเกิดความซ้ำซ้อนในการช่วยเหลือ (สายฝน แสงหิรัญทองประเสริฐ และคณะ, 2558) 6) ภัยแล้ง การจัดการภัยแล้ง ในฤดูร้อนครัวเรือนมักจะขาดน้ำอุปโภค และบริโภค น้ำดื่มน้ำใช้ องค์การบริหารส่วนตำบลก็จะจัดน้ำไปแจกจ่ายให้ทั้งสองหมู่บ้านเป็นประจำทุกปี ซึ่งสอดคล้องกับ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้กล่าวถึงการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนโดยให้ชุมชนตระหนักในปัญหาภัยแล้งพร้อมทั้งรณรงค์เรื่องการประหยัดน้ำและร่วมกันลดการก่อกมลพิษทางน้ำ การจัดอบรม และเตรียมความพร้อมให้กับผู้ประกอบการอาชีพเลี้ยงปลา รวมทั้งให้ประชาชนรับทราบข้อมูลสถานการณ์น้ำในพื้นที่ และร่วมกันติดตามตรวจสอบคุณภาพน้ำในแม่น้ำสายหลักและลำน้ำสาขา และเพิ่มอินทรีย์วัตถุในดินเพื่อเป็นการเพิ่มช่องว่างในดินทำให้ดินสามารถเก็บกักน้ำไว้ได้ และเพิ่มความสมบูรณ์ให้กับดิน โดยใช้สารเร่งการย่อยสลายอินทรีย์สารต่างๆ และการขุดลอกค่าน้ำให้ลำน้ำให้ลึกกว่าปกติเพื่อเก็บกักน้ำ และการสร้างระบบสูบน้ำ และระบบส่งน้ำทางท่อ (กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2554) สอดคล้องกับ กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, ได้กล่าวเกี่ยวกับการจัดการขณะเกิดภัยแล้ง ไว้ดังนี้ 1) การให้ความสำคัญกับการใช้น้ำด้านอุปโภคบริโภคเป็นอันดับแรก โดยบูรณาการจากหน่วยงานต่าง ๆ เตรียมน้ำสะอาดสำหรับแจกจ่ายในพื้นที่ประสบภัยแล้ง และร่วมสนับสนุนรถยนต์แจกจ่ายน้ำ และเครื่องสูบน้ำในพื้นที่ประสบภัยแล้ง รองลงมาแก่การรักษาระบบ

นิเวศวิทยา และการใช้น้ำเพื่อการเกษตร โดยกรมชลประทานต้องคุมเข้มพื้นที่เพาะปลูกรวม ทั้งขอความร่วมมือจากเกษตรกร 2) การให้ความช่วยเหลือในรูปของตัวเงินหรือสิ่งของ แก่ผู้ประสบภัยแล้ง เพื่อบรรเทาความเดือดร้อนให้เบาบางลงในระดับหนึ่ง (กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2554) 7) ภัยหนาว อากาศหนาวเกิดขึ้นทุกปีช่วงเดือน พฤศจิกายนถึงเดือนกุมภาพันธ์ ภัยหนาวมีผลกระทบต่อครัวเรือนทุกคน สำหรับครัวเรือนที่มี ฐานะความเป็นอยู่ที่ดี สามารถจัดซื้อจัดหาเครื่องนุ่งห่มสำหรับป้องกันอากาศหนาว ซึ่งสอดคล้องกับ เสฏฐฐุฒิ นิธิโชติชัยสิริ และคณะ ผลการสรุปบทเรียนการดำเนินงานป้องกัน ควบคุมโรคในภาวะภัยหนาว ปี 2558 พบว่า การดำเนินงานตอบโต้ภาวะฉุกเฉิน กรณีภัย จากอากาศหนาวนั้น ควรมีการเปิดศูนย์บัญชาการเหตุการณ์ฉุกเฉินโดยให้มองที่ภาพรวม ของการตอบโต้แต่ละเหตุการณ์ของโรค และภัยนั้น ๆ ตั้งแต่ระดับพื้นที่ อำเภอ จังหวัด และ ระดับเขตโดยระบบบัญชาการเหตุการณ์ฉุกเฉินนี้ต้องมีเป้าหมาย และตอบวัตถุประสงค์เฉพาะ การตอบโต้แต่ละเหตุการณ์ พิจารณากิจกรรมการดำเนินงาน อย่างไรก็ตาม แต่ละหน่วยงาน มีบทบาทหน้าที่อย่างไร ซึ่งไม่ควรซ้ำซ้อนกัน รวมทั้งมีการบูรณาการ การดำเนินงานร่วมกัน ทั้งบทบาทหน้าที่ภารกิจของหน่วยงาน แผนการดำเนินงานที่บูรณาการการทำงาน ร่วมกัน ภายในจังหวัด ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนและกระทรวงสาธารณสุขเป็นหลักในการ ดำเนินงานควบคู่กับกรมป้องกัน และบรรเทาสาธารณภัย (เสฏฐฐุฒิ นิธิโชติชัยสิริ และคณะ, 2558)

3. ข้อเสนอแนะแนวทางการป้องกันแก้ไขและพัฒนาการจัดการภัยพิบัติทางธรรมชาติ ของชุมชน ดังนี้ 1) อุทกภัยหรือน้ำหลาก การเกิดน้ำป่าบริเวณป่าเขาที่มีความลาดชันสูง การตัดไม้ทำลายป่าทำให้ปราศจากพืช ต้นไม้ปกคลุมดิน ที่จะช่วยดูดซับน้ำฝนเอาไว้ และ ช่วยปกคลุมยึดผิวดิน ถ้าปริมาณฝนในพื้นที่รับน้ำมีมาก แนวทางป้องกันและแก้ไขอุทกภัยหรือน้ำหลาก ซึ่งสอดคล้องกับ สุริยา คำหวาน ได้ทำการศึกษาการบริหารทรัพยากรน้ำโดยชุมชน มีส่วนร่วมกรณีศึกษาลุ่มน้ำท่าตอนล่าง อำเภอฮาดูพนม จังหวัดนครพนม ผลการศึกษา พบว่า การจัดการภัยพิบัติมีใช้หน้าที่ของหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง หรือของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง เป็นการเฉพาะ แต่เป็นเรื่องของทุกคนทุกหน่วยที่จะต้องมีส่วนร่วมในการป้องกัน และแก้ไข ปัญหาในการจัดการภัยพิบัติทุกขั้นตอน และเมื่อมองไปยังพื้นที่เสี่ยงภัย ชุมชนที่เสี่ยงต่อการ เกิดภัยพิบัติจึงเป็นกลุ่มแรกที่จะได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติ ซึ่งภัยพิบัติสามารถลดลงได้ หากประชาชนและชุมชนในพื้นที่เสี่ยงภัยได้รับรู้ถึงวิธีการหรือมาตรการ การจัดการความเสี่ยง ที่คนในชุมชนสามารถใช้เพื่อลดความเสี่ยงจากการเกิดภัยพิบัติได้ (สุริยา คำหวาน, 2553) สอดคล้องกับ สำนักงานสิ่งแวดล้อม ตามมาตรา 11 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทา สาธารณภัย พ.ศ.2550 โดยมีหน้าที่ คือ จัดทำแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ เสนอคณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ เพื่อขออนุมัติต่อคณะรัฐมนตรี จัดให้มีการศึกษาวิจัยเพื่อหามาตรการในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยให้มีประสิทธิภาพ

จัดทำฐานข้อมูลพื้นที่เสี่ยงภัย พื้นที่ปลอดภัย และสถิติสาธารณสุข ภัย ปฏิบัติการ ประสานการปฏิบัติ ให้การสนับสนุน และช่วยเหลือหน่วยงานของรัฐ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานภาคเอกชนในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ให้การสงเคราะห์แก่ผู้ประสบภัย ผู้ได้รับภัยอันตราย หรือผู้ได้รับความเสียหายจากสาธารณภัย แนะนำ ให้คำปรึกษา และอบรมเกี่ยวกับการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย แก่หน่วยงานของรัฐ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานภาคเอกชน ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินการตามแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในแต่ละระดับ (สำนักงานสิ่งแวดล้อม, 2556) 4) ภัยแล้ง ภัยที่เกิดจากการขาดแคลนน้ำในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งเป็นเวลานาน จนก่อให้เกิดความแห้งแล้ง และส่งผลกระทบต่อชุมชน สำหรับภัยแล้งในชุมชนส่วนใหญ่เกิดจากฝนแล้งและทิ้งช่วง ซึ่งฝนแล้งเป็นภาวะปริมาณฝนตกน้อยกว่าปกติหรือฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาล แนวทางการป้องกันแก้ไข และพัฒนาการจัดการภัยพิบัติทางธรรมชาติของชุมชน ในด้านการป้องกัน และแก้ไขภัยแล้ง ซึ่งสอดคล้องกับ นาถนเรศ อาคาสุวรรณ ได้การศึกษาพื้นที่เสี่ยงภัยแล้งและแนวทางป้องกันภัยแล้งในพื้นที่คาบสมุทรสทิงพระมาตรการการป้องกันและบรรเทาภัยแล้งพบว่า มี 2 มาตรการ คือ 1) ระยะสั้น ควรมีการตรวจสอบแหล่งน้ำ ในพื้นที่ภัยแล้งว่ามีความพร้อมต่อการรองรับปัญหาภัยแล้งหรือไม่ ทั้งแหล่งน้ำ สาธารณะและแหล่งน้ำในครัวเรือน ตลอดจนการเตรียมความพร้อมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องว่ามีการเตรียมการรับมือภัยแล้งไว้อย่างไร และควรมีการเก็บข้อมูลภัยแล้งและข้อมูลหลังจากได้รับการช่วยเหลือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาประเมินผลและหาแนวทางแก้ไขปัญหาลภัยแล้งที่เหมาะสมในอนาคต 2) มาตรการระยะยาว ควรมีการกำหนดรูปแบบการเพาะปลูกให้เหมาะสมกับสภาพภูมิประเทศ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนและกำหนดชนิดพืชให้เหมาะสม และควรมีการจัดหาและพัฒนาแหล่งน้ำ ในหมู่บ้านให้สามารถกักเก็บน้ำ ในปริมาณที่มากขึ้นกว่าปกติ มีการขุดลอกคูคลองเพื่อขยายพื้นที่เก็บกักน้ำ การสร้างอ่างเก็บน้ำ ให้ครอบคลุมพื้นที่ใช้น้ำของประชาชน (นาถนเรศ อาคาสุวรรณ, 2561) 5) ภัยหนาว ภัยที่เกิดขึ้นจากสภาพอากาศที่หนาวจัดอุณหภูมิต่ำกว่า 15 องศาเซลเซียส และลงอย่างต่อเนื่องจนประชาชนได้รับผลกระทบอย่างรุนแรง ส่งผลให้ประชาชนได้รับความเดือดร้อน แนวทางการป้องกันแก้ไข และพัฒนาการจัดการภัยพิบัติทางธรรมชาติของชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับ เสฏฐวุฒิ นิธิโชติชัยสิริ และคณะ ได้สรุปบทเรียน การดำเนินงานป้องกันควบคุมโรคในภาวะภัยหนาว ปี 2558 ผลการถอดบทเรียน พบว่า การดำเนินงานตอบโต้ภาวะฉุกเฉิน กรณีภัยจากอากาศหนาวนั้น ควรมีการเปิดศูนย์บัญชาการเหตุการณ์ฉุกเฉินโดยให้มองที่ภาพรวมของการตอบโต้แต่ละเหตุการณ์ของโรค และภัยนั้นๆ ตั้งแต่ระดับพื้นที่ อำเภอ จังหวัด และระดับเขตโดยระบบบัญชาการเหตุการณ์ฉุกเฉินนี้ต้องมีเป้าหมายและตอบวัตถุประสงค์เฉพาะการตอบโต้แต่ละเหตุการณ์พิจารณากิจกรรมการดำเนินงานอย่างไรบ้าง แต่ละหน่วยงานมีบทบาทหน้าที่อย่างไร ซึ่งไม่ควรซ้ำซ้อนกัน รวมทั้งมีการบูรณาการการดำเนินงานร่วมกันทั้งบทบาทหน้าที่ภารกิจของหน่วยงาน

แผนการดำเนินงานที่บูรณาการการทำงานร่วมกันภายในจังหวัด ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน และกระทรวงสาธารณสุขเป็นหลักในการดำเนินงานควบคู่กับกรมป้องกัน และบรรเทาสาธารณภัย (เสกฐวุฒิ นิธิโชติชัยสิริ และคณะ, 2558)

องค์ความรู้ใหม่

กล่าวโดยสรุป งานวิจัยชิ้นนี้ ค้นพบว่า แนวทางการบริหารจัดการภัยพิบัติทางธรรมชาติของชุมชน แบ่งได้เป็น 7 ด้าน ได้แก่

1. ด้านพื้นที่ชุมชนบ้านจันทร์และชุมชนบ้านเด่น เป็นพื้นที่อยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติส่วนใหญ่ยังไม่มีเอกสารหลักฐานความเป็นเจ้าของที่ดินของบุคคลหรือของชุมชน เช่น โฉนด นส.3 เป็นต้น ดังนั้นการดำเนินการใด ๆ ที่มีผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ จึงไม่สามารถดำเนินการได้ แผนการดำเนินการใด ๆ แม้มีความจำเป็นและสำคัญที่จะดำเนินการจะต้องได้รับความเห็นชอบจากหน่วยงานระดับกรมหรือกระทรวงจึงสามารถกระทำได้

2. ด้านการสำรวจพื้นที่ที่เสี่ยงต่อธรรมชาติ ทั้งสองหมู่บ้านจากการศึกษาปรากฏว่า ยังไม่มีการสำรวจพื้นที่ที่เสี่ยง และเฝ้าระวังต่อการเกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติ โดยเฉพาะอุทกภัย ดินถล่ม และภัยแล้ง

3. ด้านการบริหารจัดการ การบริหารจัดการระดับหมู่บ้านทั้งสองหมู่บ้าน เป็นการบริหารจัดการที่เป็นการสั่งการจากส่วนกลาง ในรูปแบบของเบื้องบนสู่ระดับล่างมีมากเกินไป และมีกฎระเบียบที่ยุ่งยากซับซ้อน การบริหารจัดการและปฏิบัติงานตามแผนในระดับท้องถิ่นไม่คล่องตัว ขาดอุปกรณ์ เครื่องมือบางอย่างที่จำเป็นในการปฏิบัติงาน โดยเฉพาะในหมู่บ้านไม่มีอุปกรณ์ที่ใช้สำหรับในการแจ้งเตือนภัยในเมื่อเกิดภัยพิบัติขึ้น

4. ด้านการป้องกันตนเองของหมู่บ้าน ทั้งสองหมู่บ้านมีการตั้งกลุ่มป้องกันไฟฟ้า และอบรมให้มีความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติโดยการทำแนวป้องกันไฟฟ้าทุก ๆ ปี ซึ่งทำให้ไฟฟ้าที่เกิดขึ้นในบริเวณที่ใกล้เคียงหมู่บ้านทุกหมู่บ้านน้อยลงทุกปี จนกระทั่งแทบจะไม่มีเกิดขึ้นเลยในปัจจุบัน

5. ด้านการดูแลและควบคุมการปลูกสร้างบ้านเรือน ด้านการดูแล และควบคุมการปลูกสร้างบ้านเรือนทั้งสองหมู่บ้านยังไม่กฎระเบียบของหน่วยงานในระดับตำบลหรืออำเภอที่จะกำหนดให้คนในหมู่บ้านขออนุญาตการปลูกสร้างบ้านเรือนตามแบบแปลนที่กำหนด ทำให้การปลูกสร้างบ้านของบุคคลบางครั้งเรือนไม่ถูกสุขลักษณะ ไม่มีความมั่นคงแข็งแรงต่อภัยพิบัติ โดยเฉพาะอุทกภัย หรือวาตภัยที่จะเกิดขึ้น

6. ด้านการสงเคราะห์ภาครัฐ ด้านการสงเคราะห์ภาครัฐ พบว่า การให้ความช่วยเหลือผู้ประสบปัญหาภัยหนาว ยังไม่เพียงพอและทั่วถึง ตัวอย่างเช่น ครอบครัวหนึ่งมีสมาชิก 3 - 4

คน แต่ได้รับการแจกจ่ายผ้าห่มเพียงหนึ่งผืน บุคคลในหมู่บ้านที่ยากจนและเดือดร้อนบางคน ไม่ได้รับแต่ผู้ที่ไม่เดือดร้อนได้รับ ซึ่งไม่ตรงกับความต้องการเท่าที่ควร

7. ด้านภัยแล้ง ด้านภัยแล้ง เมื่อหมู่บ้านประสบภัยแล้วแต่ไม่สามารถแก้ปัญหาด้วยตนเองด้วยวิธีการขุดเจาะน้ำบ่อบาดาลหรือขุดสระน้ำได้ เพราะเหตุที่มีพื้นที่อยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ หากเกิดปัญหาน้ำขาดแคลนในฤดูแล้งก็จำเป็นที่จะต้องขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานองค์การบริหารส่วนตำบลช่วยจัดหาเงินมาแจกจ่ายเพื่อการบริโภคทุกปี

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ข้อค้นพบที่ผู้วิจัยได้ตั้งเป้าไว้ คือ แนวทางในการบริหารจัดการภัยพิบัติทางธรรมชาติของชุมชน มี 5 ด้าน คือ 1) ด้านอุทกภัย 1.1) องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านจันทร์ ควรจัดกิจกรรมและสร้างความตระหนักถึงเรื่องอุทกภัยให้กับประชาชน เพื่อหาแนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหาในระยะยาว โดยการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน ร่วมคิด ร่วมสร้าง เนื่องจาก การสร้างแนวทางการป้องกันอุทกภัยขององค์การบริหารส่วนตำบลจะมีประสิทธิภาพได้ จำเป็นที่จะต้องอาศัยความร่วมมือของประชาชนในพื้นที่ให้เกิดความตระหนักและเข้าใจถึงแนวทางการป้องกันของชุมชน 1.2) เริ่มดำเนินการแนวทางการป้องกันอุทกภัยในส่วนที่ องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านจันทร์สามารถกระทำได้ก่อน เช่น 1) ควรมีการประชุมสัมพันธรณรงค์ ให้ประชาชนมีความตื่นตัว มีการเตรียมความพร้อมอย่างต่อเนื่องในทุก ๆ ปี เช่น จัดอบรมตัวแทนแต่ละครัวเรือนเพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับอุทกภัย 2) ต้องมีการขุดลอกคลองทุกหมู่บ้านให้สะอาดทุก ๆ 2 ปี และจะต้องไม่มีวัชพืชเพื่อให้น้ำไหลสะดวก เพื่อป้องกันอุทกภัย 1.3) ต้องก่อสร้างคันกั้นน้ำในรูปแบบของถนน เช่น ถนนดิน ถนนลูกรัง เป็นต้น เพื่อกั้นพื้นที่การเกษตร นาข้าว หรือกั้นบริเวณรอบหมู่บ้าน เพื่อให้น้ำไม่สามารถทะลักเข้ามาในพื้นที่การเกษตรและชุมชนได้ 1.4) ต้องมีการปรับปรุงท่อระบายน้ำ ปัจจุบันท่อระบายน้ำบนถนนมีน้อย จึงคิดว่าหากมีท่อระบายน้ำที่ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น จะทำให้การระบายน้ำไหลได้ดีขึ้นเมื่อน้ำไหลสะดวกขึ้นจะทำให้น้ำไม่ท่วมขังในพื้นที่นาน 1.5) ต้องสร้างประตูระบายน้ำบริเวณคลองทุกหมู่บ้าน เพื่อให้น้ำไหลได้สะดวกไม่ท่วมขังนาน 2) ด้านอัคคีภัย 2.1) จัดให้มีการอบรมอาสาสมัครป้องกันไฟป่าทุกชุมชน รวมทั้งการจัดซื้อวัสดุ อุปกรณ์ที่จำเป็นสำหรับการทำแนวป้องกันและการดับไฟป่า 2.2) การประชาสัมพันธ์ โดยใช้เสียงตามสายหรือหอกระจายข่าวในช่วงฤดูร้อน เกี่ยวกับป้องกันการเกิดไฟป่า และการดับไฟป่า จำเป็นต้องประกาศแจ้งเตือนให้สมาชิกที่อยู่ในชุมชนได้ทราบทุกวัน 3) ด้านวาตภัย 3.1) หน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรมีเจ้าหน้าที่ออกไปตรวจสอบสอบถามเรื่องบ้านที่อยู่อาศัยในชุมชน โดยเฉพาะครัวเรือนที่มีสภาพบ้านเก่าชำรุดทรุดโทรมเป็นบุคคลที่ยากจน ควรช่วยเหลือ การปลูกสร้างหรือซ่อมแซมให้อยู่ในสภาพที่ไม่เกิดอันตรายได้ง่ายเมื่อมีลมพายุพัดแรง 3.2) ควรมีการประกาศเรื่องการบรรเทาภัยพิบัติธรรมชาติ

ผ่านเครื่องเสียงตามสายหรือหอกระจายข่าวว่า หากครัวเรือนใดประสบวาทภัย (ลมพายุพัด) บ้านพังเสียหาย หรือถูกต้นไม้ใหญ่ล้มทับบ้านพังเพราะลมแรงจัด ให้เจ้าบ้านแจ้งข่าวขอความช่วยเหลือจากทางเทศบาลหรือ อบต. ซึ่งหน่วยงานดังกล่าวสามารถให้ความช่วยเหลือได้ตามระเบียบที่กำหนดไว้ 4) ด้านภัยหนาว 4.1) เทศบาล อบต. ควรติดต่อรายธงผ้าหรือร้าน ที่อยู่ในโครงการมาขายสินค้าราคาถูก เฉพาะเสื้อผ้า ผ้าห่ม ถุงมือ หมวก ถุงเท้า ฯลฯ มาขายในชุมชน 4.2) สนับสนุนให้ชาวบ้านทอผ้า ผ้าห่ม หมวก ผ้าพันคอ นำมาขายให้กับสมาชิกในชุมชน 5) ด้านภัยแล้ง 5.1) ผู้นำชุมชนประสานงานกับองค์กรทั้งภาครัฐ และเอกชนในการจัดหาเครื่องสูบน้ำไว้ประจำชุมชน เพื่อใช้ในช่วงฤดูแล้ง โดยการสูบน้ำจากอ่างเก็บน้ำในหมู่ 5.2) ผู้นำชุมชนประสานงานกับองค์กรทั้งภาครัฐ และเอกชนในการจัดทำประปาหมู่บ้าน เครื่องกรองน้ำขนาดใหญ่

เอกสารอ้างอิง

- เสฏฐวุฒิ นิธิโชติชัยสิริ และคณะ. (2558). สรุปบทเรียนการดำเนินงานป้องกันควบคุมโรคในภาวะภัยหนาว ปี 2558, กลุ่มปฏิบัติการเตรียมพร้อมตอบโต้ภาวะฉุกเฉิน ด้านการควบคุมโรคและภัยสุขภาพสำนักโรคติดต่อทั่วไป กรมควบคุมโรค ปีงบประมาณ 2558. นครปฐม: บริษัท เวิร์ค พรีนติ้ง จำกัด.
- กรมทรัพยากรธรณี กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2556). แผนที่เสี่ยงภัยดินถล่มระดับชุมชน ตำบลบ้านจันทร์ อำเภอภักดีชุมพล. เชียงใหม่: กรมทรัพยากรธรณี.
- กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2554). การจัดการภัยแล้ง. เรียกใช้เมื่อ 20 ตุลาคม 2561 จาก https://www.ddd.go.th/www/lek_web/news.jsp?id=18533
- กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2554). คู่มือสำหรับผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- ฐกร กาญจน์จิระเดช และคณะ. (2561). รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการน้ำอย่างยั่งยืนของจังหวัดอุทัยธานี ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 6(2), 537-538.
- นาถนเรศ อาภาสุวรรณ. (2561). การศึกษาพื้นที่เสี่ยงภัยแล้งและแนวทางป้องกันภัยแล้งในพื้นที่คาบสมุทรสงขลา. อินทนิลทักษิณสาร, 13(1), 1-6.
- ปวิณ ชำนิประศาสน์. (2559). ประกาศจังหวัดเชียงใหม่, เรื่องเขตการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน อำเภอภักดีชุมพล. เรียกใช้เมื่อ 20 พฤษภาคม 2561 จาก <http://www.chiangmai.go.th/managing/public/M1 / R2 6 Sep20 1 6 1 03225.pdf>

- พรเทพ ศิริวนารังสรรค์. (2554). การจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติโดยอาศัยชุมชนเป็นฐาน. วารสารสมาคมเวชศาสตร์ป้องกันแห่งประเทศไทย, 14(2), 9-12.
- วงเดือน มั่งมี. (2558). การศึกษาบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้านการป้องกัน และบรรเทาสาธารณภัย กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลนครสวรรค์ออก อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์. กรุงเทพมหานคร: วิทยาลัยป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย.
- สายฝน แสงหิรัญ ทองประเสริฐ และคณะ. (2558). การจัดการภัยพิบัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเครือข่ายองค์กรชุมชน. วารสารการบริหารท้องถิ่น, 8(4), 120-133.
- สำนักงานสิ่งแวดล้อม. (2556). คู่มือการจัดการด้านสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อม กรณีภัยแล้ง, กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. กรุงเทพมหานคร: บริษัทสามเจริญพาณิชย์.
- สุภาวดี เปรมจิตร. (2559). สภาพปัญหา สาเหตุและแนวทางการป้องกันอุทกภัยของตำบลบางยาง อำเภอบ้านสร้าง จังหวัดปราจีนบุรี. ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารทั่วไป. วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สุรียา คำหวาน. (2553). การทรัพยากรน้ำโดยชุมชนมีส่วนร่วมกรณีศึกษาลุ่มน้ำท่าตอนล่าง อำเภอดงเจริญ จังหวัดนครพนม. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- อภิชาติ ใจอารีย์. (2559). การพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมแบบพหุภาคีเพื่อการจัดการป่าชุมชน อย่างยั่งยืน : กรณีศึกษาชุมชนบ้านพุเตย จังหวัดกาญจนบุรี. วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร, 36(1), 111-113.
- อัมพร แก้วหนู. (2554). ขบวนการชุมชนจัดการอุทกภัย: ทำไมและอย่างไร? กรุงเทพมหานคร: บริษัท วิสคอมเซ็นเตอร์ จำกัด.
- อำนวยพร ชลดำรงกุล. (2554). แบบจำลองการบริหารจัดการไฟฟ้า: กรณีศึกษาชุมชนบ้านหัวดอย. เชียงราย: สำนักป้องกันรักษาป่าและควบคุมไฟฟ้า.

รูปแบบการบริหารจัดการธุรกิจร้านอาหาร
ในยุคปกติวิถีใหม่สำหรับผู้ประกอบการ*
THE MANAGEMENT MODEL FOR RESTAURANT BUSINESS
ENTREPRENEURS IN “NEW NORMAL” AGE

สิทธิชัย ธรรมเสนห์

Sittichai Thammasane

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Suan Sunandha Rajabhat University, Thailand

E-mail: sittichai.th@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษารูปแบบและปัญหาที่พบในการบริหารจัดการร้านอาหารในยุคปกติวิถีใหม่ของผู้ประกอบการร้านอาหาร 2) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการธุรกิจร้านอาหารในยุคปกติวิถีใหม่ และ 3) สร้างรูปแบบการบริหารจัดการธุรกิจร้านอาหารในยุคปกติวิถีใหม่ เป็นการวิจัยเชิงผสมวิธี ทำการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหารในเขตพื้นที่กรุงเทพฯ และปริมณฑล จำนวน 20 ท่าน และใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลจากผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหารในเขตพื้นที่กรุงเทพฯ และปริมณฑล จำนวน 400 คน นำข้อมูลทั้ง 2 ส่วนมาสังเคราะห์ข้อมูล และใช้การวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณแบบเป็นขั้นตอนการตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบ ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบของการบริหารจัดการร้านอาหารในยุคปกติวิถีใหม่ มี 4 ด้าน คือ ด้านการเงิน ด้านการเรียนรู้และพัฒนา ด้านกระบวนการภายใน และด้านลูกค้า ส่วนปัญหาในการบริหารที่สำคัญที่สุดคือ หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องไม่มีมาตรการ หรือแผนการดำเนินการที่ชัดเจนให้กับผู้ประกอบการ 2) ปัจจัยด้านการบริหารจัดการด้านการเงิน ด้านลูกค้า ด้านการเรียนรู้และพัฒนา และด้านกระบวนการภายใน มีความสำคัญต่อการดำเนินธุรกิจในระดับมาก 3) รูปแบบสำหรับผู้ประกอบการ พบว่า การบริหารจัดการร้านอาหาร ทั้ง 4 ด้าน เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการบริหารจัดการสำหรับผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหารในยุค “ปกติวิถีใหม่” โดยด้านการเงิน เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการบริหารจัดการสำหรับผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหารในยุค “ปกติวิถีใหม่” มากที่สุด ร้อยละ 36.70 รองลงมา

* Received 17 December 2020; Revised 19 June 2021; Accepted 26 June 2021

คือ ด้านลูกค้า ร้อยละ 24.80 ด้านการเรียนรู้และพัฒนา ร้อยละ 23.00 และด้านกระบวนการภายใน ร้อยละ 22.50 โดยตัวแปรทั้ง 4 ตัว สามารถอธิบายความสัมพันธ์ได้ร้อยละ 76.60

คำสำคัญ: รูปแบบการบริหาร, ธุรกิจร้านอาหาร, ผู้ประกอบการ, ยุคปกติวิถีใหม่

Abstract

The Objectives of this research article were to 1) study model and problems found in restaurant managements in the “New Normal” age by restaurant entrepreneurs. 2) study factors in success of restaurant management in the “New Normal” age by restaurant entrepreneurs. 3) create a restaurant management model for the “New Normal” age by restaurant entrepreneurs. This study is a mixed method research. By in-depth interviewing 20 restaurant entrepreneurs in Bangkok Metropolitan Area and using questionnaire to collect information from 400 restaurant entrepreneurs in Bangkok Metropolitan Area. Information from both approaches is used to synthesize a draft restaurant management pattern for the “New Normal” age, which is then verified by multiple linear regression. The research found that: There are 4 model in success of restaurant management in the “New Normal” age: financial, learning and development, internal management and customer. The most important problems are lack of clear measure or operational plan from the government for entrepreneurs. 2) factors in success of the management shows that financial management, learning and development, internal management, and customer have high level importance on business operation. 3) The model for restaurant entrepreneurs found that all four factors have a role in success of restaurant management in the “New Normal” age. The Financial management is the most important factor in restaurant management in the “New Normal” age (36.70%) follows, by customer (24.80%), learning and development (23.00%), and internal process (22.50%). 76.60% of the relationship between four factors can be explained.

Keywords: Management Model, Restaurant Business, Entrepreneurs, New Normal Age

บทนำ

จากสถานการณ์การเกิดการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด - 19 ในปี 2563 ตั้งแต่เดือนธันวาคม พ.ศ. 2562 เป็นต้นมา (กระทรวงสาธารณสุข, 2563) ส่งผลทำให้เศรษฐกิจทั่วโลกเกิดการชะงักตัวลง ซึ่งอีกหนึ่งอุตสาหกรรมที่ได้รับผลกระทบจากโรค COVID - 19 ระบาดคือ อุตสาหกรรมร้านอาหาร โดยเฉพาะการนั่งรับประทานอาหารในร้านที่ผู้บริโภคมีความระมัดระวังตัวมากขึ้น ส่งผลให้เดินทางออกไปรับประทานอาหารในร้าน ซึ่งในปี 2563 ธุรกิจร้านอาหารในประเทศไทยมีรายได้รวมลดลงเหลือ 4.02 - 4.12 แสนล้านบาท (จากคาดการณ์เดิม ณ ต้นปีที่ 4.39 แสนล้านบาท) หรือลดลง 2.65-3.65 หมื่นล้านบาท (ศูนย์วิจัยกสิกรไทย, 2563) โดยจากวิกฤติการณ์โควิด-19 นี้ ส่งผลต่อพฤติกรรมในการใช้ชีวิตประจำวันของผู้คนทั่วโลก ซึ่งในประเทศไทยได้มีการบัญญัติคำขึ้นมาใหม่ 1 คำ คือ “ปกติวิถีใหม่” หมายถึง รูปแบบการดำเนินชีวิตอย่างใหม่ที่แตกต่างจากอดีตอันเนื่องมาจากมีบางสิ่งมากระทบ จนแบบแผนและแนวทางปฏิบัติที่คนในสังคมคุ้นเคยอย่างเป็นปกติและเคยคาดหมายล่วงหน้าได้ต้องเปลี่ยนแปลงไปสู่วิถีใหม่ภายใต้หลักมาตรฐานใหม่ที่ไม่คุ้นเคย (Thai PBS NEWS., 2563) ซึ่งรูปแบบการดำเนินชีวิตใน “ปกติวิถีใหม่” นั้น ส่งผลต่อรูปแบบการดำเนินธุรกิจร้านอาหารโดยตรง โดยต้องมีการดำเนินการให้กระบวนการให้บริการในร้านอาหารมีความถูกต้องตามมาตรการของกระทรวงสาธารณสุข แต่อย่างไรก็ดีเนื่องจากมาตรการของกระทรวงสาธารณสุขดังกล่าวไม่ได้มีสร้างขึ้นอย่างเป็นมาตรฐาน ทำให้ผู้ประกอบการขาดแนวทางในการปรับปรุงรูปแบบการให้บริการร้านอาหารที่เหมาะสม

จากประเด็นปัญหาที่ผู้ประกอบการขาดแนวทางในการปรับปรุงรูปแบบการให้บริการร้านอาหารที่เหมาะสม ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะทำการศึกษาในประเด็นดังกล่าว เพื่อให้ได้รูปแบบการบริหารจัดการธุรกิจร้านอาหารในยุคปกติวิถีใหม่สำหรับผู้ประกอบการที่เหมาะสมซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหารซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 โดยในการศึกษารั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการมาใช้เป็นแนวทางในการศึกษา ทั้งนี้เนื่องจากการจัดการ เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยอาศัยปัจจัยทั้งหลายได้แก่ คน เงิน วัสดุสิ่งของเป็นอุปกรณ์การจัดการ และจะต้องมีเป้าหมายเพื่อก่อให้เกิดการทำงานให้บรรลุวัตถุประสงค์เป้าหมายร่วมกับผู้อื่น (Koontz, H., 1972) โดยผ่านกระบวนการที่ได้ทำการออกแบบไว้แบบเป็นขั้นเป็นตอน โดยมีขั้นตอนการจัดการ 4 องค์ประกอบที่สำคัญ คือ การวางแผน การจัดองค์การ การใช้ภาวะผู้นำ และการควบคุม (Bartol, K. M., & Martin, D. C., 1991) โดยในการศึกษาวิจัยผู้วิจัยทำการสังเคราะห์ผลการศึกษาศึกษาโดยการนำผลการศึกษจากการวิจัยเชิงคุณภาพ ที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหารในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำนวน 20 ท่าน และผลการวิจัยเชิงปริมาณ โดยการใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลจากผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหารในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครและ

ปริมาณพล จำนวน 400 คน มาทำการวิเคราะห์ร่วมกับแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการ และสังเคราะห์เป็นรูปแบบการบริหารจัดการธุรกิจร้านอาหารในยุคปกติวิถีใหม่สำหรับผู้ประกอบการ ซึ่งจะเป็ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ และสามารถใช้เป็นแบบแผนการบริหารจัดการสำหรับผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหารในการนำไปปรับใช้ในการดำเนินธุรกิจร้านอาหารให้สอดคล้องกับยุค “ปกติวิถีใหม่” มากขึ้น อันจะส่งผลให้ธุรกิจสามารถสร้างความมั่นใจในการมาใช้บริการของผู้บริโภคได้มากขึ้น และมีแนวโน้มในการขยายตัวดีขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบและปัญหาที่พบในการบริหารจัดการร้านอาหารในยุคปกติวิถีใหม่ของผู้ประกอบการร้านอาหาร
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการธุรกิจร้านอาหารในยุคปกติวิถีใหม่
3. เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารจัดการธุรกิจร้านอาหารในยุคปกติวิถีใหม่สำหรับผู้ประกอบการ

วิธีดำเนินการวิจัย

ขอบเขตของการวิจัย

ด้านเนื้อหา การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาปัญหา และปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการบริหารจัดการสำหรับผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหารในยุค “ปกติวิถีใหม่” เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารจัดการธุรกิจร้านอาหารในยุคปกติวิถีใหม่สำหรับผู้ประกอบการของประเทศไทย

ด้านระเบียบวิธีวิจัย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงผสมผสานวิธี (Mixed Approached Research) ซึ่งเป็นการนำระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Approach) และระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research Approach) มาใช้ร่วมกันเพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่สามารถตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้อย่างครอบคลุม

ด้านพื้นที่ ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหารในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร และปริมาณพล

ด้านระยะเวลาในการศึกษาวิจัย การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ มีระยะเวลาในการศึกษาตั้งแต่เดือนมกราคม - เดือนสิงหาคม 2563 รวมทั้งสิ้น 8 เดือน

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

1. การวิจัยเชิงคุณภาพ: ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ในการศึกษาปัญหา และแนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการร้านอาหารในยุค “ปกติวิถีใหม่” โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย ผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหาร และผู้เชี่ยวชาญด้านธุรกิจร้านอาหาร จำนวน 20 คน โดยใช้เทคนิคการสุ่ม

แบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) และเทคนิคการสุ่มแบบสโนว์บอล (Snowball technique)

2. การวิจัยเชิงปริมาณ: ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง (Population And Samples) ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณในการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการบริหารจัดการสำหรับผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหารในยุค “ปกติวิถีใหม่” โดยประชากร และกลุ่มตัวอย่างของการวิจัย คือ ผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหารในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ซึ่งผู้วิจัยไม่ทราบจำนวนที่แน่นอน จึงใช้สูตรการคำนวณแบบไม่ทราบกลุ่มตัวอย่างของคอคแรน (Cochran, W. G., 1997) ซึ่งผลการคำนวณได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างของการศึกษาเท่ากับ 400 หน่วย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ แบบสัมภาษณ์ข้อคำถาม กึ่งโครงสร้าง เพื่อใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน และปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการบริหารจัดการสำหรับผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหารในยุค “ปกติวิถีใหม่” จากผู้ประกอบการร้านอาหาร เพื่อให้เครื่องมือที่ใช้ในการสัมภาษณ์ครั้งนี้มีคุณภาพ ผู้ศึกษาจึงได้ดำเนินการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดรูปแบบ และเนื้อหาของเครื่องมือ พร้อมทำการร่างแบบสัมภาษณ์ จากนั้นจึงนำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณาความถูกต้อง โดยการหาค่าความเที่ยงตรงของแบบสัมภาษณ์ (IOC) และความชัดเจนของภาษา พบว่า แบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีค่าความเที่ยงตรงเท่ากับ 0.84 ซึ่งมากกว่ามาตรฐานของค่าความเที่ยงตรงของแบบสัมภาษณ์ (IOC) ที่ได้กำหนดไว้ว่า จะต้องมีความมากกว่า 0.60 (เกียรตินาคินทร์ ศรีสุข) ดังนั้นจึงถือว่าแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นสามารถนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลได้จริง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งผู้วิจัยทำการตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถาม โดย โดยการหาค่าความเที่ยงตรงของแบบสัมภาษณ์ (IOC) และความชัดเจนของภาษา พบว่า แบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีค่าความเที่ยงตรงเท่ากับ 0.88 ซึ่งมากกว่ามาตรฐานของค่าความเที่ยงตรงของแบบสัมภาษณ์ (IOC) ที่ได้กำหนดไว้ จากนั้นจึงนำไปทำการทดสอบหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยทำการ try - out จากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 40 ชุด เพื่อตรวจสอบว่าคำถามในแต่ละข้อของแบบสอบถามสามารถสื่อความหมายได้ตรงตามที่ต้องการ และเป็นคำถามเหมาะสมหรือไม่ เพื่อนำมาวิเคราะห์คำนวณหาความเชื่อถือ โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (alpha - coefficient) ของคอนบราค พบว่า แบบสอบถามมีความเชื่อถือ เท่ากับ 0.887 สามารถสรุปได้ว่า แบบสอบถามฉบับที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีความเชื่อมั่นอยู่ในระดับสูง สามารถนำไปใช้ในการเก็บแบบสอบถามได้ (เกียรตินาคินทร์ ศรีสุข)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการลงพื้นที่สัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ประกอบการร้านอาหารในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล จำนวน 20 ท่าน ซึ่งทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง โดยทำการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการร้านอาหารที่มีการปรับปรุงการให้บริการของร้าน และเปิดให้บริการอย่างถูกต้องตามข้อปฏิบัติของกระทรวงสาธารณสุข

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบสะดวก โดยดำเนินการเก็บแบบสอบถามจากผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหารในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล จำนวน 400 ตัวอย่าง และติดตามผลการส่งแบบสอบถามคืนกลับมาเมื่อได้แบบสอบถามครบถ้วนแล้ว จึงนำมาทำการประมวลผลด้วยคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 2 วิธีการ ดังนี้

1. ผลการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือลงรหัสสำหรับการวิเคราะห์เนื้อหา และได้นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกทั้งหมดมาบันทึกในตาราง (Coding Sheet) อีกทั้งยังได้นำแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในบทที่ 2 มาเป็นแนวทางสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลรวมด้วย

2. ผลการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติที่แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณแบบเป็นขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) ในการศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการบริหารจัดการสำหรับผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหารในยุค “ปกติวิถีใหม่”

ผลการวิจัย

1. การบริหารจัดการสำหรับผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหารในยุค “ปกติวิถีใหม่”

1.1 ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการบริหารจัดการสำหรับผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหารในยุค “ปกติวิถีใหม่” สามารถสรุปได้ว่า ปัจจัยสำคัญที่ทำให้สามารถขับเคลื่อนธุรกิจร้านอาหารในยุค “ปกติวิถีใหม่” ได้อย่างประสบความสำเร็จ ประกอบด้วยปัจจัยสำคัญ 4 ประการ ดังนี้

1.1.1 การบริหารจัดการด้านการเงิน โดยในสถานการณ์ที่มีการเกิดของการระบาดของ Covid - 19 ปัญหาที่ผู้ประกอบการพบ คือ จำนวนของผู้ใช้บริการที่ลดน้อยลง ส่งผลให้ร้านมีรายได้ และผลกำไรน้อยลง ในขณะที่ต้นทุนค่าวัตถุดิบ และพนักงานยังคงมีค่าใช้จ่ายเท่าเดิม ดังนั้นปัจจัยสำคัญในการบริหารจัดการธุรกิจร้านอาหารในยุค “ปกติวิถีใหม่” คือ ความสามารถในการบริหารจัดการด้านการเงินของผู้ประกอบการ โดยสิ่งสำคัญที่ผู้ประกอบการต้องมีทักษะ และมีความละเอียดรอบคอบ คือ การจัดทำบัญชี

ธุรกิจ เพื่อให้ทราบสถานการณ์ของธุรกิจทำให้สามารถวางแผนการทำงานในขั้นต่อไป ดังตัวอย่างบทสัมภาษณ์ของผู้ประกอบการที่เป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก ดังนี้

“การจัดการเงินทุน เป็นสิ่งสำคัญ โดยเฉพาะร้านอาหารขนาดเล็ก มีเงินทุนสำรองไม่มาก แล้วในสถานการณ์แบบนี้เป็นที่ทราบกันอยู่แล้วว่า จำนวนลูกค้าน้อยลงแน่นอน รายได้ก็น้อยลงตาม สิ่งสำคัญที่ทำให้ผู้ประกอบการอยู่รอดได้ และมีกำไรในแต่ละเดือนสม่ำเสมอ ถึงแม้จะไม่มากเท่าก่อนเกิดโรคระบาด ก็คือ เราบริหารจัดการเงินทุนได้ดี ลดต้นทุนที่ไม่จำเป็นลงไปก็จะช่วยได้มาก” (บทสัมภาษณ์ผู้ประกอบการร้าน A, เพศหญิง, อายุ 38 ปี, กรุงเทพฯ)

1.1.2 การบริหารจัดการด้านการเรียนรู้และพัฒนา ทั้งนี้การเรียนรู้และพัฒนาเป็นปัจจัยสำคัญที่ผู้ประกอบการต้องมีทักษะเฉพาะส่วนบุคคล ทั้งนี้เนื่องจากการระบาดทำให้ผู้คนมีการดำเนินชีวิตที่แตกต่างไปจากเดิม โดยการแพร่ระบาดของ Covid - 19 ส่งผลทำให้ผู้คนต้องมีรูปแบบการใช้ชีวิตที่แตกต่างออกไปจากเดิม ดังนั้นผู้ประกอบการจะต้องมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการให้บริการของร้านอาหารให้เหมาะสมสอดคล้องกับพฤติกรรมการใช้บริการของผู้บริโภคให้ได้รวดเร็วมากที่สุด

“การบริหารจัดการด้านการเรียนรู้และพัฒนา การเรียนรู้และพัฒนาเป็นปัจจัยสำคัญที่ผู้ประกอบการต้องมีทักษะเฉพาะส่วนบุคคล เพราะการทำร้านอาหาร คือ เป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ รสชาติอาหารไม่มีสูตรสำเร็จตายตัว การให้บริการไม่มีสูตรสำเร็จตายตัว ใครมีความรู้มากมีไอเดียที่แปลกใหม่ นำมาพัฒนาร้านอยู่ตลอดเวลา ย่อมมีความได้เปรียบไม่ว่าจะอยู่ในสถานการณ์แบบใด หรือ ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด - 19 ก็ตาม” (บทสัมภาษณ์ผู้ประกอบการร้าน A, เพศหญิง, อายุ 38 ปี, กรุงเทพฯ)

1.1.3 การบริหารจัดการด้านกระบวนการภายใน เนื่องจากการแพร่ระบาดของ Covid-19 ไม่เพียงแต่ส่งผลทำให้ผู้คนต้องมีรูปแบบการใช้ชีวิตที่แตกต่างออกไปจากเดิมเท่านั้น ยังส่งผลกระทบต่อรูปแบบการดำเนินการ และการให้บริการของธุรกิจร้านอาหารด้วย ดังนั้นผู้ประกอบการจะต้องมีความสามารถในการเรื่องของการกระบวนการภายใน ที่จะต้องมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำงานของพนักงาน จำนวนพนักงานให้เหมาะสมสอดคล้องกับสถานการณ์

“ผู้ประกอบการจะต้องมีความสามารถในการเรื่องของการบริหารภายใน ที่จะต้องมีการปรับรูปแบบการทำงานของพนักงาน จำนวนพนักงานให้เหมาะสม ทั้งนี้การที่ผู้ประกอบการมีความสามารถในการบริหารจัดการภายในให้เหมาะสมได้ ก็จะเป็นผลดี คือ สามารถใช้ศักยภาพของพนักงานที่มีอยู่ได้อย่างเต็มที่ และไม่มีความจำเป็นต้องปรับลดจำนวนพนักงานลง ซึ่งเป็นผลดีต่อ ผู้ประกอบการ และพนักงานที่ทำงานร่วมกันมาอย่างยาวนานด้วย” (บทสัมภาษณ์ผู้ประกอบการ ร้าน A, เพศหญิง, อายุ 38 ปี, กรุงเทพฯ)

1.1.4 การบริหารจัดการด้านลูกค้า สิ่งสำคัญ คือ การบริหารจัดการให้ลูกค้าได้รับความสะดวกในการมาใช้บริการร้านอาหาร ที่มีรูปแบบการบริการที่แตกต่างไปจากเดิม ตามนโยบายมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของโรค Covid - 19 เช่น การจำกัดจำนวนผู้เข้าใช้บริการ การเว้นระยะห่าง เป็นต้น ดังนั้นผู้ประกอบการต้องมีความสามารถในการบริหารจัดการ คือ เมื่อการให้บริการร้านอาหารมีข้อจำกัดบางประการที่ทำให้ผู้ใช้บริการไม่ได้รับความสะดวกสบายในการมาใช้บริการเหมือนก่อนที่จะเกิดโรคระบาด Covid - 19 ผู้ประกอบการจะต้องมีกลยุทธ์ในการบริหารจัดการอย่างไร เพื่อให้ลูกค้ารู้สึกพึงพอใจในการมาใช้บริการร้านอาหารเช่นเดิม

“สิ่งสำคัญ คือ ไม่ว่าสถานการณ์โรคโควิด - 19 จะทำให้มีข้อจำกัดในการให้บริการอย่างไร ผู้ประกอบการก็ต้องพยายามหาแนวทางที่จะทำให้สามารถให้บริการให้กับลูกค้าที่มาใช้ บริการให้ได้รับความสะดวกสบายมากที่สุดภายใต้ข้อกำหนดของหน่วยงานภาครัฐที่ได้ระบุไว้เป็นมาตรฐาน” (บทสัมภาษณ์ผู้ประกอบการร้าน A, เพศหญิง, อายุ 38 ปี, กรุงเทพฯ)

1.2 ปัญหาและอุปสรรคในการทำธุรกิจร้านอาหารในยุค “ปกติวิถีใหม่” จากการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ประกอบการร้านอาหารที่สุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จำนวน 20 คน สามารถสรุปได้ว่า ปัญหาและอุปสรรคในการทำธุรกิจร้านอาหารในยุค “ปกติวิถีใหม่” ที่สำคัญที่สุด คือ หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องไม่มีมาตรการ หรือแผนการดำเนินการที่ชัดเจนให้กับผู้ประกอบการในการที่จะนำไปใช้ในการบริหารจัดการร้านอาหารให้สอดคล้องกับ “ปกติวิถีใหม่” ทำให้ผู้ประกอบการต้องมีการค้นคว้าหาข้อมูลด้วยตัวเอง และนำข้อมูลที่ได้มาปรับประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการร้านอาหาร ซึ่งบางร้านก็ได้รับข้อมูลที่ผิดพลาด ทำให้ไม่สามารถดำเนินการปรับปรุงการให้บริการได้อย่างถูกต้องตามมาตรการที่ภาครัฐกำหนด ซึ่งส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ความน่าเชื่อถือด้านความปลอดภัยในการใช้บริการ และการสูญเสียงบประมาณในการปรับปรุงรูปแบบการให้บริการที่มีการดำเนินการไม่ถูกต้องตามมาตรการที่รัฐกำหนด ซึ่งส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพด้านการเงินของผู้ประกอบการโดยตรง ส่งผลทำให้ผู้ประกอบการร้านอาหารจำนวนมากต้องปิดกิจการลงเนื่องจากไม่สามารถ

ปรับปรุงรูปแบบการบริการให้ถูกต้องตามมาตรการของรัฐได้ และมีเงินทุนในการบริหารจัดการไม่เพียงพอ

2. ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการบริหารจัดการสำหรับผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหารในยุค “ปกติวิถีใหม่”

2.1 การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการบริหารจัดการสำหรับผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหารในยุค “ปกติวิถีใหม่” ผลการศึกษามีรายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการบริหารจัดการสำหรับผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหารในยุค “ปกติวิถีใหม่”

การบริหารจัดการร้านอาหาร ในยุค “ปกติวิถีใหม่”	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	SD.	ระดับ ความสำคัญ	อันดับ
ด้านการเงิน	3.74	0.87	มาก	1
ด้านการเรียนรู้และพัฒนา	3.70	0.72	มาก	3
ด้านกระบวนการภายใน	3.45	0.91	มาก	4
ด้านลูกค้า	3.73	0.71	มาก	2
โดยรวม	3.66	0.69	มาก	-

จากตารางที่ 1 ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ประกอบการร้านอาหารในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล จำนวน 400 คน มีความคิดเห็นว่า ปัจจัยด้านการบริหารจัดการร้านอาหารในยุค “ปกติวิถีใหม่” ทั้ง 4 ด้าน เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญต่อความสำเร็จของการบริหารจัดการสำหรับผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหารในยุค “ปกติวิถีใหม่” โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า ปัจจัยด้านการบริหารจัดการด้านการเงิน เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญต่อความสำเร็จของการบริหารจัดการสำหรับผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหารในยุค “ปกติวิถีใหม่” มากที่สุด โดยมีความสำคัญในระดับมาก รองลงมา คือ ปัจจัยการบริหารจัดการด้านลูกค้า มีความสำคัญในระดับมาก ปัจจัยด้านการบริหารจัดการด้านการเรียนรู้และพัฒนา มีความสำคัญในระดับมาก และปัจจัยด้านบริหารจัดการด้านกระบวนการภายใน โดยมีความสำคัญในระดับมาก ตามลำดับ

2.2 การประเมินระดับความสำเร็จของการบริหารจัดการสำหรับผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหารในยุค “ปกติวิถีใหม่” พบว่า ผู้ประกอบการมีการประเมินว่าร้านอาหารของตนเองมีความสำเร็จของการบริหารจัดการสำหรับผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหารในยุค “ปกติวิถีใหม่” อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.65 (SD. = 0.96)

3. การสังเคราะห์รูปแบบการบริหารจัดการธุรกิจร้านอาหารในยุคปกติวิถีใหม่สำหรับผู้ประกอบการ

การสังเคราะห์รูปแบบการบริหารจัดการธุรกิจร้านอาหารในยุคปกติวิถีใหม่สำหรับผู้ประกอบการนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณแบบเป็นขั้นตอน (Stepwise multiple regression analysis) ผลการศึกษามีรายละเอียดดังตาราง 2

ตารางที่ 2 ปัจจัยด้านการบริการจัดการร้านอาหารในยุค “ปกติวิถีใหม่” ที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการบริหารจัดการสำหรับผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหารในยุค “ปกติวิถีใหม่”

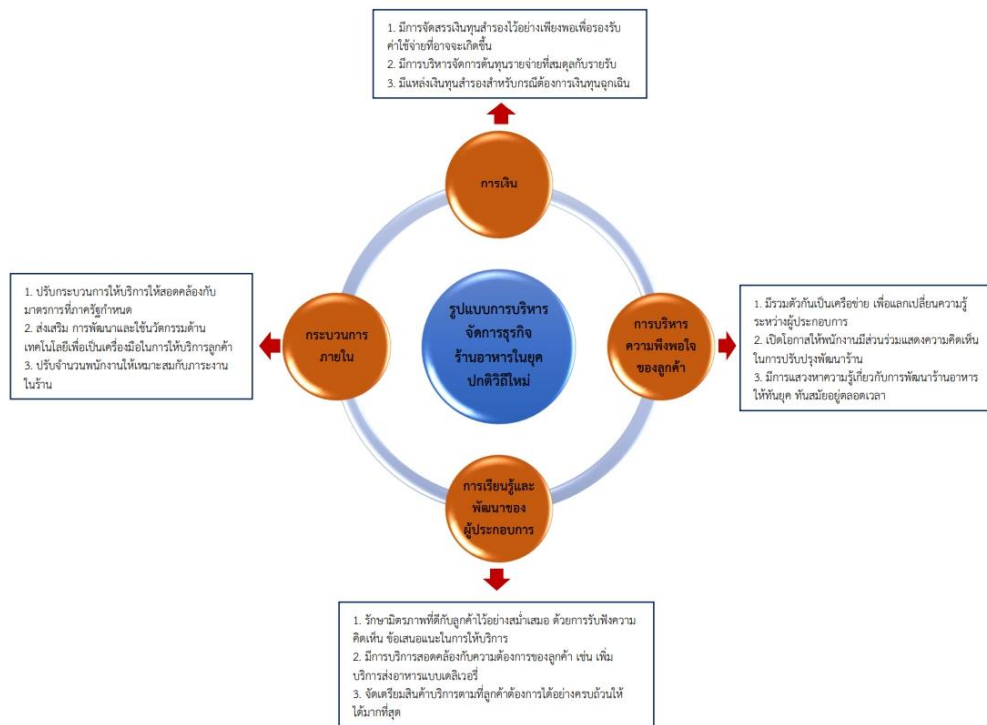
การบริหารจัดการร้านอาหาร	b	t	Beta	Sig.	Collinearity Statistics	
					Tolerance	VIF
ค่าคงที่	-0.279	-1.544	-	0.123		
ด้านการเงิน (X ₁)	0.367	4.795	0.286	0.000*	0.293	3.413
ด้านการเรียนรู้และพัฒนา (X ₂)	0.230	2.920	0.173	0.004*	0.298	3.358
ด้านกระบวนการภายใน (X ₃)	0.225	4.095	0.212	0.000*	0.389	2.572
ด้านลูกค้า (X ₄)	0.248	3.399	0.183	0.001*	0.361	2.767

$R = 0.766$, $R^2 = 0.587$, $SEE = 0.625$, $F = 140.422$, $Sig. = 0.000$, $* = P < 0.05$

จากตารางที่ 2 การทดสอบเงื่อนไขของ Multiple Regression Analysis พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการบริหารจัดการสำหรับผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหารในยุค “ปกติวิถีใหม่” ไม่เกิดปัญหา Multicollinearity เนื่องจาก Tolerance มีค่ามากกว่า 0.1 ทุกตัวแปร และค่า VIF มีค่าน้อยกว่า 10 ทุกตัวแปร โดยผลการวิเคราะห์สมการถดถอยตามสมการ พบว่า การบริหารจัดการร้านอาหาร ทั้ง 4 ด้าน เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการบริหารจัดการสำหรับผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหารในยุค “ปกติวิถีใหม่” โดยด้านการเงิน (X₁) เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการบริหารจัดการสำหรับผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหารในยุค “ปกติวิถีใหม่” มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 36.70 รองลงมา คือ ด้านลูกค้า (X₄) คิดเป็นร้อยละ 24.80 ด้านการเรียนรู้และพัฒนา (X₂) คิดเป็นร้อยละ 23.00 และด้านกระบวนการภายใน (X₃) คิดเป็นร้อยละ 22.50 โดยตัวแปรทั้ง 4 ตัว สามารถอธิบายความสัมพันธ์ได้ร้อยละ 76.60 และสามารถนำมาแทนค่าในสมการได้ดังนี้

$$Y = -0.279 + 0.367X_1 + 0.248X_4 + 0.230X_2 + 0.225 X_3$$

จากผลการสังเคราะห์แบบแผนการบริหารจัดการสำหรับผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหารในยุค “ปกติวิถีใหม่” สามารถนำมาสร้างเป็นแบบแผนการบริหารจัดการสำหรับผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหารในยุค “ปกติวิถีใหม่” ได้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แบบแผนการบริหารจัดการสำหรับผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหารในยุค “ปกติวิถีใหม่”

อภิปรายผล

รูปแบบการบริหารจัดการธุรกิจร้านอาหารในยุคปกติวิถีใหม่สำหรับผู้ประกอบการจากการทำการศึกษา และนำผลการศึกษามีวิเคราะห์ร่วมกับแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการประกอบด้วย 4 ปัจจัยหลัก คือ ด้านการเงิน ด้านการเรียนรู้และพัฒนา ด้านกระบวนการภายใน และด้านลูกค้า โดยปัจจัยแรกที่สำคัญที่สุด คือ การบริหารจัดการด้านการเงิน ซึ่งในการสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 นั้น เงินทุนถือเป็นปัจจัยหลักที่ทำให้ธุรกิจดำเนินการต่อไปด้วย โดยผู้ประกอบการควรมีการจัดสรรเงินทุนสำรองไว้อย่างเพียงพอ และต้องการบริหารจัดการต้นทุนรายจ่ายที่สมดุลกับรายรับของร้านให้ได้มากที่สุด เพื่อรักษาเสถียรภาพด้านการเงินของร้าน และจะต้องมีการจัดการทางการเงินและบัญชีให้มีความละเอียดรอบคอบ เพื่อให้ได้ข้อมูลทางการเงินที่มีความน่าเชื่อถือ และสามารถนำมาใช้ในการวิเคราะห์แนวทางการบริหารจัดการร้านได้อย่างเหมาะสม ทั้งนี้เงินทุน (Money) นับเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ให้การสนับสนุนในการจัดหาทรัพยากรเพื่อหล่อเลี้ยงและเอื้ออำนวยให้กิจกรรมขององค์กรดำเนินไปโดยไม่ติดขัด (ธงชัย สันติวงษ์, 2553) ปัจจัยที่สำคัญในลำดับต่อมา คือ ด้านลูกค้า โดยต้องมุ่งเน้นไปที่การบริหารความพึงพอใจของลูกค้า เพราะในภาวะที่ผู้ใช้บริการมีพฤติกรรม

การใช้บริการที่เปลี่ยนแปลงไป สิ่งสำคัญที่ผู้ประกอบการต้องให้ความสำคัญ คือ การรักษา
มิตรภาพที่ดีกับลูกค้าไว้อย่างสม่ำเสมอ และต้องมีการเพิ่มรูปแบบการให้บริการ โดยจัดให้มีการ
บริการสอดคล้องกับความต้องการของลูกค้า เช่น เพิ่มบริการส่งอาหารแบบเดลิเวอรี่ เพิ่มเป็น
การสร้างความมั่นใจในการใช้บริการให้เกิดขึ้นกับลูกค้า จะช่วยให้ธุรกิจร้านอาหารดำรงอยู่ได้
เนื่องจากลูกค้ามีความภักดี และมั่นใจในการมาใช้บริการ ทั้งนี้เนื่องจากการดำเนินธุรกิจ
ร้านอาหารนั้น เรื่องที่ทุกฝ่ายขององค์กรต้องคำนึงถึงและให้ความสนใจ ทั้งนี้เพื่อให้ผลผลิตนั้น
เหมาะสมในการใช้งานทุกรูปแบบไม่ว่าจะเป็นผลิตภัณฑ์หรือการบริการ ฉะนั้นในขั้นตอนต่าง ๆ
ของการควบคุมคุณภาพนั้นจึงไม่จำกัดอยู่แต่เพียงวิธีการต่าง ๆ ภายในสถานประกอบการ
เท่านั้น แต่จะครอบคลุมตั้งแต่นโยบายคุณภาพขององค์กร ไปจนถึงการออกแบบ การกำหนด
มาตรฐาน การให้บริการ รวมทั้งการบริการลูกค้าเพื่อให้ลูกค้าเกิดความพึงพอใจในการใช้
บริการสูงสุด (สุรศักดิ์ นานานุกุล, 2552) ปัจจัยที่สาม คือ การเรียนรู้และพัฒนา โดยเฉพาะ
ในสถานการณ์ที่ผู้ประกอบการขาดแนวทางในการดำเนินการที่ชัดเจนจากภาครัฐ สิ่งสำคัญ
ที่จะทำให้ผู้ประกอบการมีความรู้ และแนวทางในการปฏิบัติที่มีความเหมาะสมกับสถานการณ์
ได้มากที่สุด คือ ผู้ประกอบการต้องมีรวมตัวกันเป็นเครือข่าย เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้เกี่ยวกับ
การบริหารจัดการร้านอาหารในยุค “ปกติวิถีใหม่” เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุง
พัฒนาการให้บริการ เนื่องจากการสร้างโครงสร้างเครือข่ายที่ชัดเจนของผู้ประกอบการ จะทำ
ให้เกิดความร่วมมือที่ดีในระดับเครือข่ายที่เข้มแข็งใช้การประสานงาน การเชื่อมต่อนำอย่าง
จริงจัง ซื่อสัตย์ ต่อเนื่อง โดยต้องมีการสื่อสารที่รวดเร็ว ถูกต้อง ครบถ้วนในการส่งข้อมูล
ข่าวสารประชาสัมพันธ์ (สามารถ สุวรรณโพล, 2558) นอกจากนั้นผู้ประกอบการควร
เปิดโอกาสให้พนักงานทุกคนมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในการปรับปรุงพัฒนาร้าน
ให้สอดคล้องกับผู้บริโภคยุค “ปกติวิถีใหม่” เพื่อให้ได้แนวทางในการบริหารจัดการที่เหมาะสม
และสามารถใช้ในการปฏิบัติงานหน้างานได้อย่างแท้จริง ทั้งนี้การเปิดโอกาสให้พนักงานมีส่วน
ร่วมแสดงความคิดเห็น ถือเป็นการบริหารจัดการโดยยึดหลักการความคิดริเริ่ม (Initiative)
เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น ให้แสดงออกถึงความคิดริเริ่ม ซึ่งองค์กรใดการริเริ่ม สร้างสรร
ในการดำเนินธุรกิจได้มาก ย่อมมีโอกาสที่ธุรกิจจะประสบผลสำเร็จในการดำเนินการได้สูง
ตามไปด้วย (Fayol, H., 2013) ปัจจัยสุดท้าย คือ ด้านกระบวนการภายใน ซึ่งผู้ประกอบการ
ควรปรับกระบวนการให้บริการในร้านให้สอดคล้องกับมาตรฐานให้บริการร้านอาหารในยุค
“ปกติวิถีใหม่” ที่ภาครัฐกำหนด และต้องมีการปรับจำนวนพนักงานให้เหมาะสมกับภาระงาน
ในร้านให้ได้มากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากการปรับปรุงพัฒนาร้านอาหารให้มีกระบวนการให้บริการ
ที่ถูกต้องตามมาตรฐานการให้บริการร้านอาหารในยุค “ปกติวิถีใหม่” ที่ภาครัฐกำหนดย่อมทำ
ให้ผู้ใช้บริการมีความเชื่อมั่น มั่นใจในการมาใช้บริการมากขึ้น อันจะนำมาซึ่งการรักษาอด
รายได้จากการมาใช้บริการของผู้ใช้บริการได้มากขึ้น กล่าวคือ จะต้องมีการควบคุมคุณภาพของ
กระบวนการให้บริการทั้งหมดภายในร้าน ตั้งแต่การควบคุมวัตถุดิบและการควบคุมการผลิต

เพื่อป้องกันไม่ให้ผลผลิตหรือผลิตภัณฑ์สำเร็จรูปมีข้อบกพร่องและเกิดการเสียหาย (เสรี ยูนิพันธ์, 2558) โดยสามารถดำเนินการได้ด้วยการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทำให้ผลผลิตอันได้แก่ สินค้า บริการ มีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้งานได้ดีกิจกรรมดังกล่าวนี้ ได้แก่ การควบคุม วัตถุดิบ การออกแบบ และกระบวนการผลิต (เปรี๊ยะ กิจรัตน์ภร, 2557) และควนจัดให้มี พนักงานควบคุมคุณภาพตามหน้าที่ความรับผิดชอบของแต่ละแผนก จัดการประชุมชี้แจง ระหว่างผู้บริหารกับพนักงานก่อนเริ่มปฏิบัติงานในชั้นต่อไป ให้ผู้บริหารมีการจัดระบบควบคุม คุณภาพในกระบวนการผลิต เพื่อให้ตรงตามความต้องการของลูกค้าจัดอบรมบุคลากร ของโรงงานให้มีความรู้ในเรื่องการควบคุมคุณภาพในขั้นตอนต่าง ๆ จัดให้มีการวางแผนการ ปฏิบัติงานล่วงหน้า เป็นประจำทุกเดือน จัดให้มีผู้เชี่ยวชาญในด้านการวางแผน เพื่อดูแล และ ให้ความรู้แก่พนักงาน ด้านการปฏิบัติ แนวทางที่ได้ คือจัดอบรมหัวหน้าแผนกในแต่ละแผนก ให้มีความรู้และความเข้าใจในการปฏิบัติงานอย่างถูกต้องตามที่ลูกค้าต้องการ จัดให้มีการ กำหนดมาตรฐานการควบคุมคุณภาพการปฏิบัติงานในขั้นตอนต่าง ๆ จัดให้มีกิจกรรม ทำร่วมกันระหว่างพนักงาน เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน (เสรี ยูนิพันธ์, 2558)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การบริหารจัดการสำหรับผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหารในยุค “ปกติวิถีใหม่” ผู้ประกอบการควรให้ความสำคัญกับปัจจัยสำคัญ 4 ประการ คือ ด้านการเงิน ด้านลูกค้า ด้านการเรียนรู้และพัฒนา และด้านกระบวนการภายใน ซึ่งแบบแผนการบริหารจัดการสำหรับผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหารในยุค “ปกติวิถีใหม่” นี้ เหมาะสำหรับผู้ประกอบการขนาด กลาง และขนาดย่อมเท่านั้น เนื่องจากผู้วิจัยทำการศึกษากับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก และประชากร ที่เป็นผู้ประกอบการร้านอาหารขนาดกลาง และขนาดย่อม ดังนั้นสำหรับผู้ประกอบการ ร้านอาหารขนาดใหญ่ หรือร้านอาหารประเภทแฟรนไชส์ควรมีการศึกษาเพื่อเพิ่มเติมใน ประเด็นอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้ตัวแบบที่มีความเหมาะสมกับลักษณะการดำเนินธุรกิจ มากขึ้น โดยจากการศึกษาวิจัยผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้ ข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษาวิจัย ในครั้งนี้ 1) ผู้ประกอบการควรมีการจัดสรรเงินทุนสำรองไว้อย่างเพียงพอเพื่อรองรับค่าใช้จ่ายที่ อาจเกิดขึ้นจากการปรับปรุงร้านอาหารให้มีบริการที่ถูกต้องตามนโยบายของภาครัฐในยุค “ปกติวิถีใหม่” ดังนั้นหากผู้ประกอบการไม่ได้มีความรู้ ความสามารถในการบริหารจัดการด้าน บัญชีได้ด้วยตนเอง ผู้ประกอบการควรพิจารณาหาพนักงาน หรือบริษัทรับจัดทำบัญชีมาช่วยใน การดำเนินการด้านบัญชีให้ถูกต้อง รัดกุม เพื่อให้ได้ข้อมูลทางการเงินที่มีคุณภาพเพียงพอใน การนำมาวิเคราะห์เพื่อการจัดการต้นทุนให้เหมาะสมมากยิ่งขึ้น 2) ผู้ประกอบการต้องให้ ความสำคัญในการรักษามิตรภาพที่ดีกับลูกค้าไว้อย่างสม่ำเสมอ ด้วยการรับฟังความคิดเห็น ข้อเสนอแนะในการให้บริการของร้านอาหารที่ผู้ใช้บริการรู้สึกพึงพอใจ และปลอดภัยจาก ความเสี่ยงในการแพร่ระบาดของ Covid - 19 เพราะปัจจัยสำคัญที่ทำให้ร้านอาหารอยู่รอดได้

คือ การได้รับการสนับสนุนจากลูกค้าอย่างต่อเนื่อง 3) สิ่งสำคัญที่จะแก้ไขปัญห การขาดแนวทางในการบริหารจัดการร้านอาหารเพื่อให้สอดคล้องกับยุค “ปกติวิถีใหม่” มากที่สุด คือ ผู้ประกอบการต้องมีรวมตัวกันเป็นเครือข่าย เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการร้านอาหารในยุค “ปกติวิถีใหม่” เนื่องจากการฉีกกำลังกันของผู้ประกอบการ จะช่วยให้ผู้ประกอบการแต่ละแห่งสามารถร่วมกันคิด ร่วมกันหาแนวทางในการบริหารจัดการร้านอาหารให้มีคุณภาพการให้บริการได้มากยิ่งขึ้น เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาการให้บริการ 4) ผู้ประกอบการต้องเปิดโอกาสให้พนักงานทุกคนมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในการปรับปรุงพัฒนาร้านให้สอดคล้องกับผู้บริโภคยุค “ปกติวิถีใหม่” ทั้งนี้เนื่องจากพนักงานเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับลูกค้ามากที่สุด จะทราบว่า ลูกค้าต้องการอะไร มีปัญหาในการใช้บริการอย่างไร ลูกค้าพึงพอใจ หรือไม่พึงพอใจในประเด็นใดบ้าง ซึ่งการเปิดโอกาสให้พนักงานได้มีส่วนร่วมในการหาแนวทางในการบริหารจัดการร้านค้า จะทำให้ผู้ประกอบการมีข้อมูลที่ถูกต้อง และใกล้เคียงกับความต้องการของลูกค้ามากที่สุด 5) สิ่งสำคัญที่สุด คือ ผู้ประกอบการต้องปรับกระบวนการให้บริการในร้านให้สอดคล้องกับมาตรการให้บริการร้านอาหารในยุค “ปกติวิถีใหม่” ที่ภาครัฐกำหนด และต้องมีการปรับจำนวนพนักงานให้เหมาะสมกับภาระงานในร้านให้ได้มากที่สุด ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาวิจัยในครั้งต่อไป 1) รูปแบบการบริหารจัดการธุรกิจร้านอาหารในยุคปกติวิถีใหม่สำหรับผู้ประกอบการนี้ เหมาะสำหรับผู้ประกอบการขนาดกลาง และขนาดย่อมเท่านั้น เนื่องจากผู้วิจัยทำการศึกษากับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก และประชากรที่เป็นผู้ประกอบการร้านอาหารขนาดกลาง และขนาดย่อม ดังนั้นสำหรับผู้ประกอบการร้านอาหารขนาดใหญ่ หรือร้านอาหารประเภทแฟรนไชส์ควรมีการศึกษาเพื่อเพิ่มเติมในประเด็นอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้ตัวแบบที่มีความเหมาะสมกับลักษณะการดำเนินธุรกิจมากขึ้น 2) ควรมีการทำการศึกษานวทางการบริหารจัดการร้านอาหารเพิ่มเติมในมุมมองของผู้บริโภค เพื่อให้ได้รูปแบบการบริหารจัดการธุรกิจร้านอาหารในยุคปกติวิถีใหม่สำหรับผู้ประกอบการที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภค หรือผู้ใช้บริการมากที่สุด 3) การศึกษาวิจัยในครั้งนี ทำการศึกษาเฉพาะผู้ประกอบการร้านอาหารในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑลเท่านั้น ดังนั้น หากผู้ประกอบการร้านอาหารในต่างจังหวัดที่ไม่ได้อยู่ในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑลจะนำตัวแบบไปใช้ควรมีการพิจารณาองค์ประกอบการและปัจจัยอื่น ๆ ร่วมด้วย เพื่อให้ได้รูปแบบการบริหารจัดการธุรกิจร้านอาหารในยุคปกติวิถีใหม่สำหรับผู้ประกอบการที่สอดคล้องกับสภาพการดำเนินงานของธุรกิจร้านอาหารในเขตพื้นที่นั้น ๆ มากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

เกียรตีสุนดา ศรีสุข. (2552). ระเบียบวิธีวิจัย. เชียงใหม่: ครองช้าง.

- เปรี๊ยะ กิจรัตน์กร. (2557). การจัดองค์การอุตสาหกรรมและการผลิต. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนา.
- เสรี ยูนิพันธ์. (2558). การควบคุมคุณภาพเชิงวิศวกรรม. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ลักษณ์.
- กระทรวงสาธารณสุข. (2563). คู่มือการปฏิบัติงานที่ช่วยเหลือเยียวยาจิตใจผู้ประสบภาวะวิกฤตในกรณีการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID -19). เรียกใช้เมื่อ 15 กรกฎาคม 2563 จาก <https://www.dmh.go.th/covid19/pnews/view.asp?id=1>
- ธงชัย สันติวงษ์. (2553). การบริหารงานบุคคล. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนา.
- ศูนย์วิจัยกสิกรไทย. (2563). ร้านอาหารปี 63...เจียบเหงา “คาด...ทั้งปีรายได้หดกว่า 3 หมื่นล้านบาท”. เรียกใช้เมื่อ 21 กรกฎาคม 2563 จาก <https://kasikornresearch.com/th/analysis/k-social-media/Pages/Covid19-Food.aspx>
- สามารถ สุวรรณละโปลง. (2558). รูปแบบการบริหารจัดการผู้ประกอบการของหน่วยบ่มเพาะวิสาหกิจเครือข่ายภาคเหนือตอนล่าง. ใน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์.
- สุรศักดิ์ นานานุกูล. (2552). การบริหารงานบุคคล. กรุงเทพมหานคร: ทวีการพิมพ์.
- Bartol, K. M. & Martin, D. C. (1991). Management. New York: McGraw - Hill.
- Cochran, W. G. (1997). Sampling Techniques. New York: John Wiley and Sons Inc.
- Fayol, H. (2013). Organizational Behavior. New York: Institute of Public Administration.
- Koontz, H. (1972). Principles of Management. New York: McGraw – Hill.
- Thai PBS NEWS. (2563). รู้จัก "New Normal" ฉบับราชบัณฑิตยสภา. Retrieved July 19, 2020, from <https://news.thaipbs.or.th/content/292126>

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

1. นโยบายการตีพิมพ์ในวารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ

วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ เป็นวารสารวิชาการของวัดวังตะวันตก อำเภอเมืองจังหวัดนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าและเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์และนักศึกษา ในมิติเพื่อสนับสนุนการศึกษา การสอน การวิจัยในมหาวิทยาลัยสงฆ์รวมถึงคณะสงฆ์ไทย โดยเน้นสาขาวิชาพุทธศาสนา บริหารการศึกษา การพัฒนาชุมชน การพัฒนาสังคม รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ ภาษาศาสตร์ การศึกษาเชิงประยุกต์ รวมถึงสหวิทยาการอื่น ๆ บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed) เปิดรับบทความเฉพาะภาษาไทย โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกวัด ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร อย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสารทัศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ ทั้งนี้กองบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา ทางวารสารกำหนดออกวารสารปีละ 12 ฉบับ (รายเดือน) ดังต่อไปนี้

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม	ฉบับที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์	ฉบับที่ 3 เดือนมีนาคม
ฉบับที่ 4 เดือนเมษายน	ฉบับที่ 5 เดือนพฤษภาคม	ฉบับที่ 6 เดือนมิถุนายน
ฉบับที่ 7 เดือนกรกฎาคม	ฉบับที่ 8 เดือนสิงหาคม	ฉบับที่ 9 เดือนกันยายน
ฉบับที่ 10 เดือนตุลาคม	ฉบับที่ 11 เดือนพฤศจิกายน	ฉบับที่ 12 เดือนธันวาคม

2. ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ

1) บทความวิจัย (Research Article) เป็นบทความที่นำเสนอการค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับพุทธศาสนา บริหารการศึกษา การพัฒนาชุมชน การพัฒนาสังคม รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ ภาษาศาสตร์ การศึกษาเชิงประยุกต์ รวมถึงสหวิทยาการอื่น ๆ

2) บทความวิชาการ (Academic Article) เป็นบทความวิเคราะห์ วิจารณ์หรือเสนอแนวคิดใหม่

3. รูปแบบของการจัดเตรียมต้นฉบับ

1) ต้นฉบับบทความต้องมีความยาว 8 - 12 หน้ากระดาษ A4 หรือ B5 (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) พิมพ์บนกระดาษหน้าเดียว ใช้ตัวอักษรแบบ THSarabunPSK ตั้งค่าหน้ากระดาษโดยเว้นขอบบน ขอบซ้าย 1 นิ้ว และขอบขวา ขอบล่าง 1 นิ้ว กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัดเท่ากับ 1 และเว้นบรรทัดระหว่างแต่ละย่อหน้า การนำเสนอรูปภาพและตารางต้องนำเสนอรูปภาพและตารางที่มีความคมชัดพร้อมระบุหมายเลขกำกับรูปภาพไว้ด้านล่างพิมพ์เป็นตัวหนาเช่นตารางที่ 1 หรือ Table 1 และ ภาพที่ 1 หรือ Figure 1 รูปภาพที่นำเสนอต้องมีรายละเอียดของข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจได้โดยไม่ต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีกครั้ง ระบุลำดับของรูปภาพทุกรูปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

- 2) ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ไว้ตรงกลางหน้าแรก
- 3) ชื่อผู้เขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุชื่อสังกัดหรือหน่วยงาน
- 4) มีบทคัดย่อภาษาไทย จำนวนคำ 300 คำต่อบทคัดย่อ
- 5) กำหนดคำสำคัญ (Keywords) 3-5 คำ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- 6) การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจากหัวข้อใหญ่ 3-5 ตัวอักษร และหัวข้อย่อยขนาดเดียวกัน ต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ให้เว้นระยะห่าง 1 บรรทัด
- 7) การใช้ตัวเลข คำย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็นสากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษ ควรใช้ดังนี้ (Student centred learning)

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) **บทคัดย่อ (Abstract)** เสนอวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัยและผลการวิจัยโดยสรุป สั้นกะทัดรัดได้ใจความ
- 2) **บทนำ (Introduction)** ระบุความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาในการวิจัยและระบุวัตถุประสงค์ของการวิจัย
- 3) **วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology)** ระบุแบบแผนการวิจัย การได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างและการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล
- 4) **ผลการวิจัย (Results)** เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ควรเสนอในรูปตารางหรือแผนภูมิ
- 5) **อภิปรายผล (Discussion)** เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อ ๆ แต่ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด

6) องค์ความรู้ใหม่ (ถ้ามี) (Originality and Body of Knowledge) ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย

7) สรุป (Conclusion) / ข้อเสนอแนะ (Recommendation) ระบุข้อสรุปที่สำคัญและข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป

8) เอกสารอ้างอิง (References) ต้องเป็นรายการอ้างอิงที่มีปรากฏในบทความเท่านั้น

บทความวิชาการ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) บทคัดย่อ (Abstract)
- 2) บทนำ (Introduction)
- 3) เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ
- 4) สรุป (Conclusion)
- 5) เอกสารอ้างอิง (Reference)

4. ระบบการอ้างอิงและเอกสารอ้างอิงทางวิชาการ

เอกสารที่นำมาใช้ในการอ้างอิงบทความ ควรมีที่มาจากแหล่งตีพิมพ์ที่ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือ สามารถสืบค้นได้ เช่น หนังสือ วารสาร หรืองานวิจัย เป็นต้น ผู้เขียนบทความจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการอ้างอิง เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา จนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์

การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม – ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บ เปิด-ปิด แล้วระบุชื่อ-นามสกุลของผู้เขียนและปีที่ตีพิมพ์ กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง โดยการกรอกข้อมูลอ้างอิงในฟังก์ชันการอ้างอิง ของโปรแกรม Microsoft Word 2010 เป็นต้นไป เอกสารอ้างอิงที่ใช้อ้างอิงในบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ โดยรูปแบบของเอกสารอ้างอิง มีดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1) พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อคัมภีร์ / เล่มที่/ข้อที่/เลขหน้า มาด้วย ตัวอย่าง เช่น “ดูกรภิกษุทั้งหลาย จักร 4 ประการนี้ เป็นเครื่องเป็นไปแก่มนุษย์และเทวดาผู้ประกอบเป็นเครื่องที่มนุษย์และเทวดาประกอบแล้ว ย่อมถึงความเป็นผู้ใหญ่และความไพศาลในภพ”

ทั้งหลาย ต่อกาลไม่นานนัก” (อง.จตุกก. 21/31/37) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) เป็นต้น

2) ผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างอิงผู้แต่งแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ, 2560)

3) ผู้แต่งสองราย ให้อ้างอิงของผู้แต่งทั้งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมผู้เขียนทั้งสองแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ และเชมณัฐ อินทรสุวรรณ, 2560)

4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างอิงของผู้แต่งรายแรกแล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (ศุศราภรณ์ แต่งตั้งลำและคณะ, 2560)

5) กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกัน หรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคน ให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงปัจจุบันมากที่สุด

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Kiarash, A., 2007)

2) ถ้ามีผู้แต่งสองรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสองราย โดยใช้เครื่องหมายแอมป์ (&) คั่นกลางระหว่างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสอง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Hersey, P. & Blanchard, K. 2010)

3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรกตามด้วย et al. ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ (Kiarash, A. et al., 2007)

เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อพระไตรปิฎก อรรถกถา.// สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) หนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อหนังสือ.// (ครั้งที่พิมพ์).// สถานที่พิมพ์:/ สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระมหาสุทิตย์ อาภาภโร. (2548). เครือข่าย : ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: พิสิษฐ์ ไทย ออฟเซต.

(3) บทความในหนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ).// ชื่อเรื่อง/(เลขหน้าที่ย่อ).// สถานที่พิมพ์:/ สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระสุกิจจ์ สุจิณโณ. (2559). การสร้างความคิดนามธรรมในวัฒนธรรมไทย ใน ปวิตร ว่องวีระ. ทฤษฎี และวิวิธยาของการวิจัยวัฒนธรรม. (หน้า 112). กรุงเทพมหานคร: อัมรินทร์.

(4) บทความจากวารสาร

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อวารสาร.// ปีที่/(ฉบับที่), /เลขหน้าแรก ที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง :

ธิดาภูมิ หมั่นมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 3(1), 25-31.

(5) บทความในสารานุกรม

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อสารานุกรม,/(เล่มที่อ้าง, หน้า เลขหน้าที่อ้าง). สถานที่พิมพ์:/ สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

สนิทาอาจพันธ์. (2537). หม้อคอกควาย. ใน สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีตเขต หัวเมืองฝ่ายเหนือ, (หน้า 274-275). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

(6) หนังสือพิมพ์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อหนังสือพิมพ์./ เลขหน้า.

ตัวอย่าง :

สุชาติ เผือกสกนธ์. (9 มิถุนายน 2549). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. ผู้จัดการรายวัน, น.13.

(7) สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์, รายงานการวิจัย

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อวิทยานิพนธ์.// ใน/ ระดับวิทยานิพนธ์ สาขา./ ชื่อมหาวิทยาลัยที่พิมพ์.

ตัวอย่าง :

สมบุรณ์ ตาสนธิ. (2560). กระบวนการและขั้นตอนบรรลุนิยัตย 4 ของพระอรหันตบุคคล. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

นายมนัส ภาควณิ. (2540). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน. ใน รายงานการวิจัย. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(8) สัมภาษณ์

รูปแบบ:

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์.// (วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์).// ชื่อเรื่องที่สัมภาษณ์.// (ชื่อผู้สัมภาษณ์)

ตัวอย่าง :

วรพล ไม้สน (พลังวัชร). (5 พ.ย. 2559). หลักการ วิธีการ เป้าหมาย ในการปรึกษาทางโหราศาสตร์. (นางณฐณช์ แก้วผลึก, ผู้สัมภาษณ์)

(9) สื่อออนไลน์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่เผยแพร่).// ชื่อเรื่อง.// เรียกใช้เมื่อ/ จาก แหล่งที่มาของข้อมูล (URL)

ตัวอย่าง :

ทวีศักดิ์ อุ่นจิตติกุล. (2561). พระพุทธศาสนาเถรวาท จะสืบทอดดำรงอยู่อย่างไร? เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2562 จาก <https://www.dailynews.co.th/article/666936>

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2561). เลื่อนข้าราชการให้ดำรงตำแหน่งประเภททั่วไป
ระดับชำนาญงาน คำสั่งสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ที่ 593/2562 . เรียกใช้
เมื่อ 15 มกราคม 2562 จาก [http://www.onab.go.th/category/news/คำสั่ง-
ประกาศ/](http://www.onab.go.th/category/news/คำสั่ง-ประกาศ/)

(10) ราชกิจจานุเบกษา

รูปแบบ:

ชื่อกฎหมาย.//ปีพิมพ์.//ชื่อเรื่อง(ถ้ามี).//ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่/ตอนที่/หน้า/(วันเดือนปี).

ตัวอย่าง:

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่
57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2562). เรื่อง กำหนดประเภทและ
ขนาดของโครงการหรือกิจการซึ่งต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบ
สิ่งแวดล้อม และหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบปฏิบัติ และแนวทางการจัดทำรายงาน
การวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 129 ตอนพิเศษ 97 ง หน้า
1 (20 มิถุนายน 2555).

ตัวอย่างเอกสารอ้างอิง

เอกสารอ้างอิง

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.(2535). พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
2500. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2551). การแพทย์ยุคใหม่ในพุทธทัศน์. (พิมพ์ครั้งที่ 6).
กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก.

ธิตวุฒิ หนัณมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. วารสาร มจร
สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 3(1), 25-31.

สมบุรณ์ ตาสนธิ. (2560). กระบวนการและขั้นตอนบรรลุนิยาม 4 ของพระอริยบุคคล.
ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาจุฬาลงกรณ-
ราชวิทยาลัย.

พระศรีคัมภีร์ญาณ (สมจินต์ สมมาปัญญา). (2555). การจัดการศาสนาและ วัฒนธรรมในอุษ
าคาเนย์เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ. เรียกใช้เมื่อ 4 กันยายน 2556 จาก [http://www.mcu.
ac.th/site/artidecontent_desc.php?artide_id=1304&articlegroup_id=274](http://www.mcu.ac.th/site/artidecontent_desc.php?artide_id=1304&articlegroup_id=274)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

Cronbach, L. J. (1990). Essentials of psychological testing. (3rd ed.). NY: Harper & Collins.

Kiarash, A. (2007). Human Dignity in Islamic Bioethics. The Iranian Journal of Allergy, 6 (5), 25-28.

5. หลักเกณฑ์การส่งต้นฉบับบทความเพื่อได้รับการตีพิมพ์

การส่งในระบบ (Online Submission) สามารถส่งเข้าระบบออนไลน์ได้เว็บไซต์ ของวารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธได้ที่ <https://www.tci-thaijo.org/index.php/JSBA> เมื่อส่งเข้าระบบสำเร็จให้แจ้งข้อมูลเพิ่มเติมทาง Email : suriya.sur@mcu.ac.th

6. ขั้นตอนการนำบทความลงตีพิมพ์ลงในวารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ

ต้นฉบับบทความที่เสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารให้อยู่ในรูปแบบของไฟล์เอกสาร *.docx ของ Microsoft Word Version 2010 หรือมากกว่า หากต้นฉบับประกอบด้วยภาพ ตาราง หรือสมการ ให้ส่งแยกจากไฟล์เอกสาร ในรูปแบบไฟล์ภาพ สกุล *.PDF*.JPG*.GIF หรือ *.bmp ความยาวของต้นฉบับต้องไม่เกิน 12 หน้า (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) กองบรรณาธิการจะพิจารณาบทความเบื้องต้น เกี่ยวกับความถูกต้องของรูปแบบทั่วไป ถ้าไม่ผ่านการพิจารณาจะส่งกลับไปแก้ไข ถ้าผ่านจะเข้าสู่การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิเมื่อผลการประเมินผ่านหรือไม่ผ่านหรือมีการแก้ไข จะแจ้งผลให้ผู้เขียนทราบ โดยการพิจารณาบทความเพื่อลงตีพิมพ์ได้จะคำนึงถึงความหลากหลายและความเหมาะสม

7. สิทธิของบรรณาธิการ

ในกรณีที่กองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้รับเชิญให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินบทความมีความเห็นว่าควรแก้ไข กองบรรณาธิการจะส่งคืนเพื่อให้เจ้าของบทความแก้ไข โดยจะยึดถือข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินเป็นเกณฑ์หลัก และหรือขอสงวนสิทธิ์ที่จะพิจารณาไม่ตีพิมพ์ ในกรณีที่รายงานการวิจัย บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัยไม่ตรงกับแนวทางของวารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธหรือไม่ผ่านการพิจารณาของกองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญเมื่อบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ผู้เขียนจะได้รับวารสาร ลิงค์ฉบับที่นำบทความลงตีพิมพ์ พร้อมกับหนังสือรับรองการตีพิมพ์บทความในวารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย

บทความวิจัย (12 pt)

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt).....วัตถุประสงค์ของการวิจัย ระบุประเภทของวิจัย ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
.....ผลการวิจัยที่พบ (เลือกนำเสนอเฉพาะผลการวิจัยที่มีความน่าสนใจมากที่สุด)
.....
.....
.....
.....
.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ

Abstract (18 pt) (300 คำ)

.....(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย
.....
.....
.....
.....
.....

Keywords: 3-5 words

บทนำ (18 pt) (ไม่ควรเกิน 4 ย่อหน้า)

...(16 pt) 1. กล่าวถึงความเป็นมาแล้วความสำคัญของปัญหา โดยกว้าง ๆ (อ้างนโยบาย กฎหมาย หรือแนวคิดทฤษฎีมารองรับ).....

2. กล่าวถึงสภาพปัญหาปัจจุบันที่เกิดขึ้น (อ้างงานวิจัยหรือทฤษฎีมารองรับ).....

3. กล่าวถึงสภาพปัญหาของประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา.....

4.สรุปความเป็นมาทั้งหมดชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการวิจัยและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (16 pt)

1. (16 pt).....

2. (16 pt).....

3. (16 pt).....

วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

(16 pt) ระบุรูปแบบของการวิจัย ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล.....

(16 pt) ผลการวิจัยต้องตอบวัตถุประสงค์ทุกข้อ

ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ) (ถ้ามี)

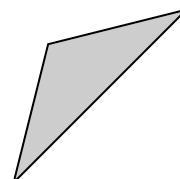
[illegible]

.....

.....

.....

(16.pt) อภิปรายผลการวิจัยที่พบตามวัตถุประสงค์ ผลการวิจัยสอดคล้องหรือไม่ สอดคล้องกับผลการวิจัยของใคร สามารถนำมาอภิปรายได้ทั้งหมด.....

[illegible]

องค์ความรู้ใหม่ (18 pt) (ถ้ามี)

...(16.pt).....ระบอบองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์
ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจ
ง่าย.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

สรุป/ข้อเสนอแนะ (18 pt)

...(16.pt)สรุปผลการวิจัยทั้งหมด สั้น ๆ กระชับรัดกุมได้ใจความ.....พร้อมข้อเสนอแนะที่
ได้จากการวิจัย.....และการนำผลการวิจัยไปใช้ รวมถึงเสนอแนะแนวทางในการวิจัยครั้งต่อไป

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

กิตติกรรมประกาศ (18 pt) (ถ้ามี) (ให้ใส่เฉพาะกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย หรือ กรณีที่ขอบทความมีชื่อเรื่องไม่ตรงกับงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์)

.....(16 pt) ตัวอย่าง เช่น ขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการ
วิจัยแห่งชาติ ปีงบประมาณ 2559 และข้อมูลจากโครงการวิจัยย่อย เรื่องสภาพปัญหาและ
ความต้องการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุในบริบทภาคใต้ตอนล่าง.....

.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt).....

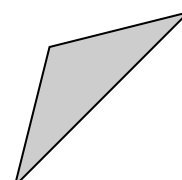
.....

.....

.....

.....

.....

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิชาการ

บทความวิชาการ (12 pt)

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ

Abstract (18 pt) (300 คำ)

...(16 pt)

.....

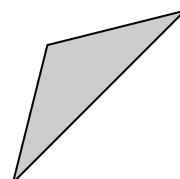
.....

.....

.....

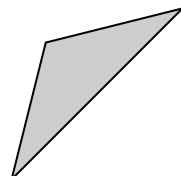
.....

Keywords: 3-5 words

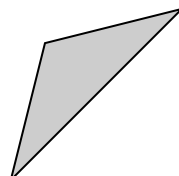
(16 pt).

118. p17.

..(16 pt)..

สรุป (18 pt)

(16.pt)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16.pt)

.....

.....

.....

.....

.....

